

Επίσημη Εφημερίδα

C 256

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

50^ο έτοςΈκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

27 Οκτωβρίου 2007

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις	
	ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή 436η σύνοδος ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2007	
2007/C 256/01	Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Συμβολή στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και 22ας Ιουνίου 2007 — Χάρτης πορείας για τη συνταγματική διαδικασία	1
	III Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	
	437η σύνοδος ολομέλειας της 11ης και 12 Ιουλίου 2007	
2007/C 256/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ποινικών μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας» COM(2005) 276 τελικό — 2005/0127 (COD)	3
2007/C 256/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ (Στρατηγική της Λισσαβώνας)»	8
2007/C 256/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (στρατηγική της Λισσαβώνας)»	17
2007/C 256/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών» COM 744 τελικό	27

EL

 Τιμή:
26 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2007/C 256/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα κάτοπτρα οδήγησης των γεωργικών ή δασικών ελκυστήρων με τροχούς» (κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 236 τελικό — 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη» (Στρατηγική της Λισσαβώνας)	31
2007/C 256/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: — «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα του κοινοτικού σιδηροδρομικού συστήματος» (κωδικοποιημένο κείμενο) — «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού σιδηροδρόμων» — «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2004/49/ΕΚ για την ασφάλεια των κοινοτικών σιδηροδρόμων» COM(2006) 783 τελικό — 2006/0273 (COD) — COM(2006) 785 τελικό — 2006/0274 (COD) — COM(2006) 784 τελικό — 2006/0272 (COD)	39
2007/C 256/09	Γνωμοδότηση του ειδικευμένου τμήματος «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις εσωτερικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων COM(2006) 852 — 2006/0278 (COD)	44
2007/C 256/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη βίβλος για τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης» COM(2006) 769 τελικό	47
2007/C 256/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Σχέδιο Ενδεικτικού Πυρηνικού Προγράμματος Υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 40 της Συνθήκης Ευρατόμ για την έκδοση γνώμης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής» COM(2006) 844 τελικό	51
2007/C 256/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διασκέψεις τακτικών γραμμών — Σύμβαση ΟΗΕ» COM(2006) 869 τελικό — 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID)»	66
2007/C 256/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών “Το GALILEO σε σταυροδρόμο: Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων GNSS”» COM (2007) 261 τελικό	73
2007/C 256/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διετής έκθεση προόδου της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη»	76
2007/C 256/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις στατιστικές για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα» COM(2006) 778 τελικό — 2006/0258 (COD)	86
2007/C 256/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Καινοτομία: ο αντίκτυπος της στις βιομηχανικές μεταλλαγές και ο ρόλος της ΕΤΕ»	88
2007/C 256/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (Στρατηγική της Λισσαβώνας)»	93
2007/C 256/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο»	102

2007/C 256/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευέλικτη ασφάλεια (διάσταση εσωτερικής ευελιξίας — συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο ρόλος του κοινωνικού διαλόγου ως μέσα ρύθμισης και μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας)» 108
2007/C 256/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου» 114
2007/C 256/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υγεία και μετανάστευση» 123
2007/C 256/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπεριφέρειες» 131
2007/C 256/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής» 138
2007/C 256/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόωθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών στην περιοχή EUROMED» 144

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

436Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 30ΗΣ ΚΑΙ 31ΗΣ ΜΑΪΟΥ 2007

Ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Συμβολή στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και 22ας Ιουνίου 2007 — Χάρτης πορείας για τη συνταγματική διαδικασία

(2007/C 256/01)

Κατά τη συνεδρίασή του της 29ης Μαΐου 2007, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αποφάσισε να υποβάλει στην Ολομέλεια ένα ψήφισμα σχετικά με τον χάρτη πορείας για τη συνταγματική διαδικασία, ως συμβολή στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και της 22ας Ιουνίου 2007.

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της της 30ής και 31ης Μαΐου 2007 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 171 ψήφους υπέρ, 18 ψήφους κατά και 16 αποχές το ακόλουθο ψήφισμα.

1. Η ΕΟΚΕ επικυρώνει εκ νέου και με έμφαση τις γνωμοδοτήσεις που εξέδωσε για το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης στις 24 Σεπτεμβρίου 2003 ⁽¹⁾, στις 28 Οκτωβρίου 2004 ⁽²⁾ και στις 17 Μαΐου 2006 ⁽³⁾, όπως και το ψήφισμα που υιοθέτησε στις 14 Μαρτίου 2007, επί τη ευκαιρία της 50ής επετείου της υπογραφής των Συνθηκών της Ρώμης ⁽⁴⁾. Σε όλες αυτές τις γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ υποστήριξε χωρίς επιφυλάξεις τη μέθοδο της Συντακτικής Συνέλευσης, καθώς και το αποτέλεσμα της.

2. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει τη Συνταγματική Συνθήκη, η οποία διαφέρει ριζικά και θετικά από όλα τα άλλα θεσμικά κείμενα που έχουν προκύψει μέχρι σήμερα από τις διάφορες διακυβερνητικές διασκέψεις για την αναθεώρηση των Συνθηκών της Ρώμης: αποτελεί καρπό μιας ελεύθερης και ανοιχτής συζήτησης με τη συμμετοχή μελών του Ευρωπαϊκού και των εθνικών κοινοβουλίων· συνοψίζει με συστηματικό τρόπο σε ένα ενιαίο κείμενο το σύνολο του πολιτικο-θεσμικού συστήματος, όπως έχει διαμορφωθεί από την εποχή της ίδρυσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μέχρι σήμερα· περιλαμβάνει τις διατάξεις που είναι απαραίτητες για τη θεσμική και διαδικαστική μεταρρύθμιση του συστήματος λήψης αποφάσεων της ΕΕ, περιγράφει τους στόχους που θα πρέπει να επιδιώξει, κατονομάζει τις αξίες στις οποίες θα πρέπει να στηρίζονται οι πολιτικές της και κωδικοποιεί τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία οφείλει να σέβεται και να προστατεύει.

3. Όλα τα παραπάνω δικαιολόγησαν την ονομασία του σχεδίου της Συντακτικής Συνέλευσης ως «Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη». Εξαιτίας διάφορων παρανοήσεων, ο όρος «Σύνταγμα» δεν έγινε ωστόσο αποδεκτός σε ορισμένα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ δεν έχει αντίρρηση να δοθεί άλλη ονομασία στη νέα Συνθήκη. Η ουσία είναι σημαντικότερη από το όνομα.

4. Ως θεσμική εκπρόσωπος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να συνεχίσει να υποστηρίζει το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης, κυρίως για τους ακόλουθους λόγους, οι οποίοι συμβάλλουν στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας της Ένωσης:

— επειδή ενισχύονται οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μέσω της επέκτασης της συναπόφασης σε νέους τομείς·

— αυξάνεται η συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στις δραστηριότητες της ΕΕ, καθώς τους χορηγείται δικαίωμα ελέγχου της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας·

— βελτιώνεται η διαφάνεια των διαβουλεύσεων του Συμβουλίου της ΕΕ·

— ενισχύεται ο ρόλος του αυτόνομου κοινωνικού διαλόγου και αναγνωρίζονται οι κοινωνικοί εταίροι ως συντελεστές του εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ενοποίησης·

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη (CESE 1171/2003) (ΕΕ C 10 της 14.1.2004).

⁽²⁾ Γνωμοδότηση για το Σχέδιο Συντάγματος για την Ευρώπη (ΕΕ C 120 της 20.5.2005).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της 17ης Μαΐου 2006 με τίτλο «Συμβολή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 15ης και 16ης Ιουνίου 2006 — Περίοδος περισυλλογής» (ΕΕ C 195 της 18.8.2006).

⁽⁴⁾ ΕΕ C 161 της 13.7.2007.

— αναγνωρίζεται η σημασία της συμμετοχικής δημοκρατίας, ιδίως με την υποχρέωση των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων να διενεργούν τακτικό και διαφανή διάλογο με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους πολίτες της Ένωσης·

— στο ίδιο πνεύμα, επειδή κατοχυρώνεται το δικαίωμα πρωτοβουλίας των πολιτών.

5. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων που συνήλθαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκριναν ομόφωνα τη Συνταγματική Συνθήκη, την οποία και υπέγραψαν πανηγυρικά στις 29 Οκτωβρίου 2004 στη Ρώμη. Στο διάστημα που έχει μεσολαβήσει, η Συνταγματική Συνθήκη έχει κυρωθεί από την πλειοψηφία των δύο τρίτων των κρατών μελών, με πληθυσμό που αποτελεί σαφώς την πλειοψηφία των πολιτών της ΕΕ. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επιμένει στην άποψη ότι η Συνταγματική Συνθήκη πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί τη βάση των περαιτέρω διαβουλεύσεων για την εκτόνωση της παρούσας κρίσης.

6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της γερμανικής Προεδρίας να υποβάλει στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και 22ας Ιουνίου 2007 χάρτη πορείας με τις μελλοντικές ενέργειες για την εκτόνωση της κρίσης και χαιρετίζει το γεγονός ότι στη «Διακήρυξη του Βερολίνου», της 25ης Μαρτίου 2007, οι ευρωεκλογές του 2009 ορίζονται ως τελική προθεσμία για την έναρξη ισχύος της νέας Συνθήκης.

7. Αυτό σημαίνει ότι, μέχρι το τέλος του 2007, μια μικρής διάρκειας διακυβερνητική διάσκεψη πρέπει να αποφασίσει ποιες τροποποιήσεις πρέπει να γίνουν στο υφιστάμενο κείμενο, προκειμένου να επιτευχθεί νέα συναίνεση. Η εντολή της εν λόγω Διακυβερνητικής Διάσκεψης θα είναι να προσδιορίσει ποιες ακριβώς διατάξεις μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νέων διαβουλεύσεων. Το αποτέλεσμα των εργασιών της θα πρέπει να επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη εντός του 2008.

8. Οι νέες διαβουλεύσεις επί της Συνθήκης πρέπει να διαφυλάξουν την ουσία όλων όσων αποφασίστηκαν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συντακτικής Συνέλευσης και υιοθετήθηκαν στη συνέχεια ομόφωνα από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων. Σε αυτά συγκαταλέγονται κατά κύριο λόγο οι θεσμικές και διαδικαστικές καινοτομίες, καθώς και ο δεσμευτικός χαρακτήρας του Χάρτη των

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διατηρηθούν ως έχουν το Μέρος I (στόχοι, όργανα και δομή της Ένωσης), το Μέρος II (Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ένωσης) και το Μέρος IV (γενικές και τελικές διατάξεις). Οι διατάξεις του Μέρους III, το οποίο περιλαμβάνει κυρίως τις διατάξεις των υφιστάμενων συνθηκών για τις πολιτικές της ΕΕ, δεν πρέπει να συμπεριληφθούν απαραίτητως στη νέα «Συνθήκη»· οι θεσμικές και διαδικαστικές διατάξεις του Μέρους III θα πρέπει, στο μέτρο που υπερβαίνουν το μέχρι τούδε ισχύον δικαίωμα, να ενσωματωθούν στο Μέρος I.

9. Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθήσει εποικοδομητικά τις εργασίες της Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Επιμένει εντούτοις ότι, παρά τη σύντομη διάρκεια της Διακυβερνητικής Διάσκεψης και τον περιορισμένο χαρακτήρα της εντολής της, θα πρέπει να δοθεί στις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών η δυνατότητα να προσφέρουν την συνεργασία τους αναλαμβάνοντας συμβουλευτικό ρόλο. Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί με την Προεδρία του Συμβουλίου για τη διοργάνωση των ανάλογων ενημερωτικών συναντήσεων και διαβουλεύσεων. Προς τούτο, μπορεί να βασισθεί στις θετικές εμπειρίες που αποκόμισε από τη συνεργασία της με το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Συντακτικής Συνέλευσης κατά τη διάρκεια των εργασιών της, όπως επίσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

10. Είναι επιτακτική η ανάγκη ταχείας εκτόνωσης της παρούσας κρίσης με την υιοθέτηση μίας Συνθήκης, η οποία θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες μίας Ένωσης 27 κρατών μελών. Πράγματι, οι νέες προκλήσεις καθιστούν απαραίτητη την επίτευξη συμφωνιών για νέες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως επίσης τη λήψη σημαντικών αποφάσεων, ιδίως σε σχέση με την περαιτέρω ανάπτυξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, του οποίου οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας (ΥΚΩ) αποτελούν συστατικό στοιχείο, και την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση όλων των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών σχέσεων, την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, την εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, την αντιμετώπιση των προβλημάτων που συνδέονται με την μετανάστευση και την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

437Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 11ΗΣ ΚΑΙ 12 ΙΟΥΛΙΟΥ 2007

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ποινικών μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας»

COM(2005) 276 τελικό — 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 76 ψήφους υπέρ και 3 κατά, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθεί προσεκτικά τη συντονισμένη εφαρμογή της οδηγίας του 2004, με την τροποποιημένη πρόταση οδηγίας, καθώς και των σχετικών συμπληρωματικών αποφάσεων-πλαισίων, προκειμένου να αξιολογήσει μακροπρόθεσμα την αποτελεσματικότητα της δράσης για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και των διεθνών διακλαδώσεων της, ακόμη και εκτός της κοινοτικής επικράτειας.

1.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτεινόμενες διατάξεις ως προς τη γενική τους προσέγγιση, καλεί όμως την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τις παρατηρήσεις που διατυπώνονται στην παρούσα γνωμοδότηση, στην οποία συνιστάται η κατ'έξοχην επικέντρωση των προσπαθειών καταστολής και της ποινικής και τελωνειακής συνεργασίας στις επιχειρήσεις που προβαίνουν σε μαζική παραποίηση/απομίμηση, καθώς και στην παραποίηση/απομίμηση που διαπράττεται από εγκληματικές οργανώσεις ή όταν η παράβαση συνεπάγεται κίνδυνο για την υγεία ή την ασφάλεια των ατόμων.

1.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, ειδικότερα, να καλύπτει η οδηγία το σύνολο των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και, επομένως,

να μην ξηαιρούνται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, που συνιστούν το πλέον σημαντικό τους τμήμα για την ευρωπαϊκή βιομηχανία.

1.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ασάφεια ορισμένων νομικών εννοιών, όπως οι όροι «εμπορική κλίμακα» ή «εμπορικός χαρακτήρας» των αξιόποινων πράξεων που προβλέπονται στην εν λόγω πρόταση οδηγίας, γεγονός που αντικείται στις βασικές αρχές του ποινικού δικαίου για σαφή και ακριβώς καθορισμένη αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος. Η ΕΟΚΕ επίσης αντιτίθεται στον τρόπο καθορισμού των ποινών που προβλέπονται στο άρθρο 2 της πρότασης οδηγίας, θεωρώντας ότι θα πρέπει να προβλέπεται μόνον ένα γενικό πλαίσιο ποινικής απαξίας (απλώς πρόβλεψη φυλάκισης ή χρηματικών ποινών και προστίμων), με τον καθορισμό των συγκεκριμένων ποινών να παραμένει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών νομοθεσιών.

2. Εισαγωγή

2.1 Σε υπόμνημα της 23ης Νοεμβρίου 2005 (MEMO/05/437), όπου συνοψίζεται η ανακοίνωσή της ίδιας ημερομηνίας, η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) με την οποία αναγνωρίζονται αρμοδιότητες στην Κοινότητα για την υιοθέτηση ποινικών μέτρων, αποτρεπτικών και αναλογικών, για τη διασφάλιση της εφαρμογής των κανόνων που αφορούν τις κοινοτικές πολιτικές που περιλαμβάνονται στην ΣΕΚ.

2.2 Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή εκθέτει τη δική της ερμηνεία της απόφασης της 13ης Σεπτεμβρίου 2005, με την οποία το ΔΕΚ ακύρωσε μια απόφαση πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου. Κατά την άποψη της Επιτροπής, το ΔΕΚ έκρινε ότι η Κοινότητα διαθέτει αρμοδιότητες προκειμένου να λαμβάνει τα μέτρα ποινικού δικαίου που απαιτούνται για να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η εμφάνιση της απόφασης αυτής υπερβαίνει κατά πολύ τον τομέα του περιβάλλοντος και εκτείνεται στο σύνολο των κοινοτικών πολιτικών, αλλά και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται από τη Συνθήκη. Η εισαγωγή ποινικών κυρώσεων στο κοινοτικό δίκαιο πρέπει να εδράζεται σε μια δεόντως αιτιολογημένη ανάγκη και να σέβεται τη γενικότερη συνοχή της διαμόρφωσης του ποινικού δικαίου της Ένωσης.

2.3 Η εν λόγω επεκτατική ερμηνεία μιας απόφασης που αφορά το περιβάλλον δεν έτυχε της ομόφωνης αποδοχής των κρατών μελών και των θεωρητικών του δικαίου. Πολλοί θεωρούν ότι η απαγγελία κατηγοριών και η κλίμακα των αντίστοιχων ποινικών κυρώσεων διέπονται κατά κύριο λόγο από την αρχή της επικουρικότητας και ότι η ενδεχόμενη εναρμόισή τους σε επίπεδο ΕΕ εμπίπτει στο πλαίσιο της διακρατικής δικαστικής συνεργασίας που προβλέπεται από την ΣΕΚ.

2.4 Πρέπει να σημειωθεί ότι την εν λόγω ερμηνεία συμμερίζεται ευρύτατα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δεδομένου ότι οι τομείς οι οποίοι δύνανται να εμπίπτουν στην ποινική αρμοδιότητα της Κοινότητας δεν εξαρτώνται πλέον μόνον από την ομοφωνία των κρατών μελών στο Συμβούλιο, αλλά από την επίτευξη ειδικής πλειοψηφίας στο πλαίσιο μιας διαδικασίας συναπόφασης με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του οποίου διευρύνονται έτσι οι αρμοδιότητες ως συννομοθέτη⁽¹⁾.

2.5 Πρόκειται, όμως, για σημαντική διεύρυνση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων, η οποία απορρέει από μια δικαστική απόφαση. Οι κίνδυνοι αποκλινουσών ερμηνειών μεταξύ των οργάνων ενδέχεται, μεταξύ άλλων, να καθυστερήσουν την υιοθέτηση νομοθετικών πράξεων που να περιλαμβάνουν ποινικές διατάξεις, ή να περιορίσουν εκ των υστέρων την εμβέλειά τους, για παράδειγμα, λόγω νέων δικαστικών προσφυγών ή λόγω συμβίβασμών. Στην περίπτωση της παρούσας πρότασης οδηγίας, το ζήτημα της συμπερίληψης ή όχι των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο πεδίο της ποινικής προστασίας παραμένει ανοιχτό, δεδομένου ότι το Κοινοβούλιο φρονεί ότι η απόφαση του ΔΕΚ αφορά αποκλειστικά το δικαίωμα κοινοτικής προέλευσης, ενώ η Επιτροπή έχει την πρόθεση να καλύπτει το σύνολο του κοινοτικού και του εθνικού δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας.

3. Προτάσεις της Επιτροπής

3.1 Η τροποποιημένη πρόταση οδηγίας (COM(2006) 168 τελικό) αποσκοπεί στη θέσπιση ενός εναρμονισμένου οριζόντιου ποινικού πλαισίου για τη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς και των δικαιωμάτων πνευματικής και καλλιτεχνικής ιδιοκτησίας και άλλων συναφών ασώματων δικαιωμάτων, τα οποία συγκεντρώνονται υπό την ονομασία «διανοητική ιδιοκτησία». Η πρόταση αυτή αφορά την εσωτερική αγορά και αιτιολογείται από τη σαφή ανάγκη ευρωπαϊκής

παρέμβασης στον εν λόγω τομέα, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Νομική βάση είναι το Άρθρο 95 της ΣΕΚ.

3.2 Στην προαναφερθείσα πρόταση θεσπίζεται γενικό ποινικό πλαίσιο εντός του οποίου καθορίζονται τα προστατευόμενα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ), οι παραβάσεις των εν λόγω δικαιωμάτων και οι μέγιστες εφαρμοστέες ποινικές κυρώσεις, με μέλημα τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής εντός της εσωτερικής αγοράς των μέτρων καταστολής της παραποίησης/απομίμησης υλικών αγαθών και διανοητικών και καλλιτεχνικών υπηρεσιών και δημιουργιών που προστατεύονται από το ευρωπαϊκό ουσιαστικό δίκαιο και τις εθνικές νομοθεσίες, καθώς και από τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, και ειδικότερα από τη συμφωνία TRIP⁽²⁾ που συνάφθηκε το 1994 στον ΠΟΕ, και η οποία περιλαμβάνει διατάξεις που άπτονται της επιβολής ποινικών κυρώσεων⁽³⁾ σε περίπτωση παραβίασης ορισμένων προστατευομένων δικαιωμάτων.

3.3 Σε οδηγία που υιοθετήθηκε το 2004, καθιερώνεται ήδη ένα πλαίσιο για την καταπολέμηση της αντιγραφής, της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης⁽⁴⁾ για εμπορικούς σκοπούς: αναλυτικός κατάλογος των προστατευομένων δικαιωμάτων δυνάμει του άρθρου 2 της εν λόγω οδηγίας καθορίζεται σε δήλωση της Επιτροπής⁽⁵⁾. Πρόκειται για τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας (διπλώματα ευρεσιτεχνίας και συμπληρωματικά πιστοποιητικά προστασίας, πιστοποιητικά χρησιμότητας, εμπορικά σήματα, ονομασίες προέλευσης, σχέδια και υποδείγματα, νέες φυτικές ποικιλίες) και για το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, καθώς και για τα δικαιώματα ειδικής φύσεως (*suī generis*) που καθιερώνονται βάσει του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά τις τοπογραφίες ηλεκτρονικών κυκλωμάτων και τις βάσεις δεδομένων. Τα εν λόγω δικαιώματα είναι αποκλειστικά και θεωρείται από νομική άποψη ότι εμπίπτουν σε ένα ασώματο δικαίωμα ιδιοκτησίας. Ορισμένα από τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνονται στο κοινοτικό κεκτημένο ή ακόμη και αποτελούν αντικείμενο κοινοτικά οργανωμένης υλικής προστασίας (σχέδια και υποδείγματα, νέες φυτικές ποικιλίες)⁽⁶⁾. Άλλα, όπως τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, διέπονται αποκλειστικά από το εθνικό δίκαιο, εν αναμονή του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας που όλοι οι κλάδοι της βιομηχανίας απαιτούν. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα πολύ ετερόκλητο φάσμα ασώματων δικαιωμάτων, η φύση και το νομικό καθεστώς των οποίων παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, τα οποία συγκεντρώνονται υπό την καθιερωμένη ενιαία ονομασία «διανοητική ιδιοκτησία».

3.4 Τα κράτη μέλη υπόκεινται στους όρους της συμφωνίας TRIP, η οποία απαιτεί τη θέσπιση ενδεδειγμένης εθνικής νομοθεσίας για τις ποινικές δίωξεις και κυρώσεις σε περίπτωση παραποίησης/απομίμησης για εμπορικούς σκοπούς. Εντούτοις, τα κράτη μέλη διαθέτουν ορισμένα περιθώρια ερμηνείας και, επιπλέον, ορισμένες χώρες -μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και κράτη μέλη της ΕΕ- δεν έχουν λάβει ακόμη μέτρα για την αναλογική ποινική δίωξη των παραβάσεων των ΔΔΙ που διαπράττονται στην επικράτειά τους. Η οδηγία του 2004 παρέχει στα θύματα τέτοιου είδους παραβάσεων τη δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας που υπέστησαν, επιβάλλοντας στα κράτη μέλη υποχρεώσεις όσον αφορά την έρευνα, τη διαδικασία, την κατάσχεση⁽⁷⁾ και την αποζημίωση, με στόχο την

⁽²⁾ Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights — TRIPs Agreement).

⁽³⁾ Άρθρο 61 της Συμφωνίας TRIP.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2004/48/ΕΚ σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

⁽⁵⁾ Δήλωση 2005/295/ΕΚ της Επιτροπής σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 2 της προαναφερθείσας οδηγίας.

⁽⁶⁾ Με αξιοσημείωτη εξαίρεση το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο παραμένει στα σπάργανα (Σημ. τ. συντ.).

⁽⁷⁾ Απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκληματία (παραποίηση/απομίμηση, πειρατεία), ΕΕ L 68 της 15.3.2005.

⁽¹⁾ Έτσι, το δικαίωμα «opt-in» (ρήτρα προαιρετικής συμμετοχής) του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας και η εξαίρεση της Δανίας δεν θα είναι πλέον αντιτάξιμα στη νομοθεσία, όπως συμβαίνει για τις πρωτοβουλίες που υπάγονται στον τρίτο πυλώνα.

εναρμόνιση του εφαρμοστέου δικαίου και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος^(*) που δραστηριοποιείται ενεργά στον τομέα της παραποίησης/απομίμησης. Εντούτοις, η εν λόγω οδηγία αφορά μόνον τη διαδικασία και τις κυρώσεις στον αστικό, εμπορικό και διοικητικό τομέα και αποσκοπεί πρωτίστως στην αποκατάσταση των ζημιών που έχουν υποστεί οι κάτοχοι προστατευόμενων δικαιωμάτων οι οποίοι ασκούν αγωγή κατά της εις βάρος τους παραποίησης/απομίμησης. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη δεν την έχουν ακόμη μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο!

3.5 Η προστασία της «διανοητικής ιδιοκτησίας» περιλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος υιοθετήθηκε ως επίσημη διακήρυξη τον Δεκέμβριο του 2000 στη Νίκαια. Επίσης, παρέχεται διεθνής προστασία, η οποία διασφαλίζεται από Συνθήκες που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο αρμόδιων εξειδικευμένων οργανώσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (όπως η Παγκόσμια Οργάνωση Διανοητικής Ιδιοκτησίας -ΟΜΠΙ- και η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Επιμορφωτική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών -UNESCO) ή σε περιφερειακό πλαίσιο (Σύμβαση του Μονάχου του 1973 για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας -ΕΟΔΕ- και του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας). Μέχρι στιγμής, μόνον η συμφωνία TRIP περιλαμβάνει ελάχιστες ποινικές διατάξεις. Με την πρόταση της Επιτροπής επιδιώκεται να επιτευχθεί κάποια κοινοτική εναρμόνιση, με την επιβολή στα κράτη μέλη της υποχρέωσης να θεσπίσουν ποινικές κυρώσεις στο εσωτερικό δικαίό τους και με ενιαίους ορισμούς των παραβιάσεων και ενιαία τυποποίηση των κυρώσεων.

3.6 Η τροποποιημένη πρόταση οδηγίας αποσκοπεί, επομένως, στην προσέγγιση του επιπέδου των ποινών που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης των ΔΔΙ, όσον αφορά τις ποινές κάθειρξης, τα πρόστιμα και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Με την πρόταση αυτή επιδιώκεται η θέσπιση κανόνων δικαιοδοσίας για τη συγκέντρωση, ει δυνατόν, των δώξεων σε ένα μόνο κράτος μέλος, όταν η παραβίαση αφορά περισσότερα του ενός κράτη μέλη, καθώς και για τη διευκόλυνση των ερευνών. Προτείνεται επίσης η συμμετοχή των θυμάτων ή των εκπροσώπων τους στις έρευνες αυτές.

3.7 Η βασική αναθεώρηση έναντι των προηγούμενων προτάσεων συνίσταται στον καθορισμό του επιπέδου και της φύσης των ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται σε περιπτώσεις κατηγορίας για παραβίαση της διανοητικής ιδιοκτησίας, οι οποίες προσδιορίζονται επίσης στο σχέδιο.

3.8 Τα φυσικά πρόσωπα που κρίνονται ένοχα για αδικήματα που προβλέπονται στο άρθρο 3 της οδηγίας θα πρέπει να τιμωρούνται με μέγιστη ποινή φυλάκισης 4 ετών τουλάχιστον, όταν έχουν ενεργήσει στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης, καθώς και όταν το αδίκημα έχει προκαλέσει κίνδυνο για την υγεία ή την ασφάλεια των ατόμων (άρθρο 2, παρ. 1).

3.9 Στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που κρίνονται ένοχα για αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 3 της οδηγίας θα πρέπει να επιβάλλονται ποινές αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές, στις οποίες περιλαμβάνονται πρόστιμα ή χρηματικές ποινές μέγιστου ύψους τουλάχιστον 100 000 ευρώ (και μέγιστου ύψους τουλάχιστον 300 000 ευρώ στις σοβαρές περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2, παρ. 1, με την επιφύλαξη επιβολής αυστηρότερων ποινών σε περίπτωση κινδύνου θανάτου ή αναπηρίας).

3.10 Το εθνικό δίκαιο θα πρέπει να προβλέπει τη δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από παραποίηση/απομίμηση, των

περιουσιακών στοιχείων και των μέσων που σχετίζονται με το έγκλημα, τουλάχιστον στις σοβαρές περιπτώσεις (οργανωμένο έγκλημα, κίνδυνος για την υγεία ή/και την ασφάλεια των ατόμων) (άρθρο 3).

3.11 Η τροποποιημένη πρόταση επιτρέπει στα κράτη μέλη να υπερβούν τα προτεινόμενα επίπεδα.

3.12 Μετά την απόσυρση του σχεδίου απόφασης-πλαίσου του Συμβουλίου, που συνόδευε το αρχικό σχέδιο, η Επιτροπή προβλέπει να εφαρμοστεί την οριζόντια προσέγγιση στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών, που υιοθετήθηκε στις 23.12.2005, και αντικείμενο της οποίας αποτελεί η υποστήριξη της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και η τροποποίηση της κλίμακας των ποινών ώστε να καταστεί συγκρίσιμη μεταξύ των διαφόρων χωρών, προκειμένου να μπορεί να κινητοποιείται η Eurojust⁽⁹⁾.

3.13 Η πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή ερευνών ή την άσκηση δώξεων εμπύπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και δεν πρέπει να εξαρτάται μόνον από καταγγελία των θυμάτων.

4. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει την όλο και πιο γενικευμένη χρήση μιας συγκεκριμένης έννοιας, της έννοιας της «διανοητικής ιδιοκτησίας», που αποτελεί ανάμειξη σαφώς διακριτών νομικών εννοιών και διαφόρων τρόπων προστασίας και χρήσης· ωστόσο, ο όρος αυτός έχει πλέον καθιερωθεί στο ευρωπαϊκό και στο διεθνές δίκαιο. Η φύση, η διάρκεια και η εμβέλεια του καθενός από τα υπό εξέταση ασώματα δικαιώματα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές και το καθένα τους διέπεται από ιδιαίτερο νομικό καθεστώς, έχει διαφορετική εδαφική ισχύ και εξαρτάται από συγκεκριμένους οργανισμούς επιφορτισμένους με την καταχώρηση ή την προστασία του. Επιπροσθέτως, η ερμηνεία των καταστρατηγήσεων των δικαιωμάτων αυτών μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τη χώρα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζει ταχεία εξέλιξη.

4.2 Η ανάλυση της σύστασης φαρμάκων (χωρίς εκμετάλλευση ούτε δημοσίευση του αποτελέσματος), η αντίστροφα εφαρμοσμένη μηχανική του λογισμικού ή των ηλεκτρονικών συστατικών για λόγους διαλειτουργικότητας, η άσκηση ενός θεμιτού δικαιώματος όπως το δικαίωμα αντιγραφής για ιδιωτική χρήση μέσω της παράκαμψης κάποιου μηχανισμού προστασίας (συνήθως αρκετά χαλαρού) ενδέχεται να χαρακτηρίζονται ως παραποίηση/απομίμηση ή παράνομη αντιγραφή σε πολλά κράτη μέλη, στα οποία, επιπλέον, οι ποινές ενδέχεται να είναι πολύ υψηλές, ακόμη και ανεξάρτητα από τον όποιο εμπορικό σκοπό ή εγκληματική οργάνωση.

4.2.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ταχθεί υπέρ της συντονισμένης σε κοινοτικό επίπεδο καταπολέμησης παντός είδους εμπορικής παραποίησης/απομίμησης που πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία, καθώς και υπέρ της πάταξης των διαφόρων αδικημάτων που διαπράττονται εις βάρος της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και των δικαιωμάτων του δημιουργού⁽¹⁰⁾ τα οποία ζημιώνουν σοβαρά την ευρωπαϊκή οικονομία. Η μαζική παραποίηση/απομίμηση πραγματοποιείται συχνά από εγκληματικές οργανώσεις ή από οργανωμένες συμμορίες και μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την υγεία, την ασφάλεια ή τη ζωή των προσώπων: αυτές οι τελευταίες περιπτώσεις πρέπει να εκλαμβάνονται ως επιβαρυντικά στοιχεία κατά τον καθορισμό των ποινικών κυρώσεων. Κρίνεται σκόπιμο να επικρατήσει στο σχέδιο οδηγίας η αρχή της επιβολής αυστηρότερων ποινών για το σύνολο των επιβαρυντικών στοιχείων.

(*) Πρόταση απόφασης-πλαίσου του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Η παραποίηση/απομίμηση ενδέχεται να εμπλέκεται επίσης στη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δικτύων. Η νομιμοποίηση εσόδων από την παραποίηση/απομίμηση αποτελεί επίσης πράξη εγκληματικής φύσεως που πρέπει να καταπολεμηθεί σθεναρά.

(9) COM(2005) 696 τελικό.

(10) Βλ. Γνωμοδότηση Malosse (EE C 221, της 7.8.2001).

4.2.2 Όπως και στην περίπτωση της οδηγίας του 2004, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η προτεινόμενη εναρμόνιση αφορά μόνον τις αξιόποινες πράξεις που διαπράττονται σε εμπορική κλίμακα και δύνανται, επομένως, να επηρεάσουν σημαντικά την ενιαία αγορά. Θα ήταν, όμως, χρήσιμο να προσδιοριστεί σαφέστερα αυτός ο «εμπορικός» χαρακτήρας, διευκρινίζοντας παραδείγματος χάρη ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προέρχονται από παραποίηση/απομίμηση προορίζονται να πωληθούν σε μεγάλες ποσότητες, δυνάμενες να προξενήσουν σημαντική οικονομική βλάβη ή ότι είναι επικίνδυνα για τα πρόσωπα, ανεξάρτητα από την πωλούμενη ποσότητα ή ότι, σε κάθε περίπτωση, οι δράστες των αδικημάτων αυτών ενεργούν με σκοπό την αποκόμιση παράνομου περιουσιακού οφέλους. Η επιβολή ποινικών κυρώσεων προϋποθέτει προφανή διατάραξη της δημόσιας τάξης, της οποίας η ένταση και η σοβαρότητα ενδέχεται να ποικίλλουν: η κλίμακα των αδικημάτων και των ποινών πρέπει να είναι ανάλογη της προκληθείσας διατάραξης, αλλά διερωτάται κανείς εάν η διάκριση μεταξύ «παραβάσεων δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας που διαπράττονται σε εμπορική κλίμακα» και «σοβαρών παραβάσεων», αφενός, και η αυστηρότητα των προτεινόμενων σωφρονιστικών ποινών, αφετέρου, ανταποκρίνονται πραγματικά στην αρχή της αναλογικότητας που είναι εγγενής στο ποινικό δίκαιο. Επιπλέον, οι ιδιωτικές ανταλλαγές αρχείων στο Διαδίκτυο ή η αναπαραγωγή (ή η μουσική διασκευή — «remix») ή η αναπαραγωγή υλικού ή πνευματικού έργου εντός οικογενειακού ή ιδιωτικού πλαισίου ή για σκοπούς μελέτης ή πειραματικούς εξαιρούνται σιωπηρά από το πεδίο εφαρμογής της προτεινόμενης οδηγίας· ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο να καταστεί ρητή αυτή η εξαίρεση.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι τα ασώματα δικαιώματα τα οποία αφορά η παραποίηση/απομίμηση δεν είναι απόλυτα δικαιώματα. Κάθε ένα από τα δικαιώματα αυτά έχει τις δικές του ιδιομορφίες και παρέχει, κατ' αρχήν, αποκλειστικότητα και προσωρινό μονοπώλιο εκμετάλλευσης που ποικίλλουν ως προς τη διάρκεια και την εδαφική ισχύ· το καθένα τους, δηλαδή, καθιερώνει, ένα προστατευτικό μέτρο περιορισμένης διάρκειας (με αντάλλαγμα τη δημοσίευση των εφευρέσεων, στην περίπτωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας· βάσει της ίδιας της δημιουργίας ενός έργου, στην περίπτωση των δικαιωμάτων του δημιουργού). Ωστόσο, οι κάτοχοι αδειών και οι νόμιμοι ή καλοπροαίρετοι χρήστες προϊόντων και υπηρεσιών ή πνευματικών έργων έχουν και αυτοί δικαιώματα, τα οποία, μάλιστα, βάσει κάποιων αδειών⁽¹⁾, μπορεί να είναι ιδιαίτερα εκτεταμένα. Εντούτοις, το εθνικό δίκαιο αρκετών κρατών περιέχει ασυνέπειες και συχνά ευνοεί μονομερώς τα δικαιώματα των παραγωγών, των διανομέων και των βιομηχανιών έναντι των δικαιωμάτων των καταναλωτών· η βούληση να καθιερωθούν βριές ποινικές κυρώσεις στο εθνικό δίκαιο πολυαριθμών χωρών φαίνεται να απορρέει από την στρέβλωση αυτή. Έτσι δημιουργείται μια παράδοξη κατάσταση, όπου η μέγιστη επιβαλλόμενη ποινή για παράβαση σε εμπορική κλίμακα μπορεί, στην πρόταση οδηγίας, να αποδειχθεί ίση ή ακόμη και ελαφρύτερη από τη μέγιστη ποινή που ισχύει σε περίπτωση μεμονωμένης παράβασης!

4.2.4 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να πραγματοποιηθεί με πρωτοβουλία της Επιτροπής -παραδείγματος χάρη με τη διενέργεια εμπειριστατωμένης συγκριτικής μελέτης του εθνικού δικαίου των διαφόρων κρατών έπειτα από τη μεταφορά της στην εθνική νομοθεσία- ενδεδειγμένης επανεξέτασης του εκάστοτε εθνικού ποινικού δικαίου σε συνάρτηση με το κοινοτικό ποινικό δίκαιο, με στόχο την πραγματική ευρωπαϊκή εναρμόνιση, κυρίως στον τομέα των δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων, όπου παρατηρείται ενίοτε ένα φαινόμενο «πλειοδοσίας» ως προς τις ποινικές κυρώσεις, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσανάλογες κλίμακες κυρώσεων και ποινών, χωρίς να υφίσταται πραγματικός λόγος, δεδομένου ότι τα εμπορικά πρότυπα διάδοσης των έργων βρίσκονται υπό πλήρη εξέλιξη, βραχυπρόθεσμο στάδιο της οποίας αποτελεί η προγραμματισμένη κατάργηση των DRM (προστασία κατά της αντι-

γραφής) και ότι συχνά η φορολόγηση των μέσων αντιγραφής αποζημιώνει επαρκώς τους δικαιούχους των δικαιωμάτων έναντι των παράνομων αντιγραφών.

4.3 Ειδικές παρατηρήσεις

4.3.1 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να καθορισθεί σαφέστερα η φύση του αδικήματος της ηθικής αυτουργίας σε αδικήματα παραποίησης/απομίμησης προϊόντων ή υπηρεσιών διανοητικής ιδιοκτησίας. Ένα ποινικό αδίκημα περιλαμβάνει ένα στοιχείο πρόθεσης της διάπραξης του εκ μέρους του δράστη ή των συνεργών του. Η συμφωνία TRIP αναφέρεται σε «εσκεμμένη πράξη παραποίησης/απομίμησης» και η οδηγία κάνει λόγο για πράξη εσκεμμένη, που διαπράττεται εκ προθέσεως. Ένα αδίκημα περιλαμβάνει επίσης ένα υλικό στοιχείο το οποίο συνίσταται στη διάπραξη της παραβίασης ή, τουλάχιστον, στην απόπειρα διάπραξης της που εξομοιώνεται με έναρξη της διάπραξης. Τα δύο αυτά στοιχεία είναι σωρευτικά, δηλαδή η απλή πρόθεση δεν είναι αρκετή ώστε να αποτελέσει αδίκημα (εκτός και εάν δημιουργήσουμε ένα αστυνομικό σώμα για την αστυνόμευση των σκέψεων). Όμως, η παρακίνηση στη διάπραξη αδικήματος δεν μπορεί γενικά να εδραιωθεί όταν ο «ηθικός αυτουργός» δεν παρέχει τα (εν γένει παράνομα) μέσα που έχουν ως συγκεκριμένο σκοπό τη διάπραξη του εν λόγω αδικήματος. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η απλή παροχή υλικών ή λογισμικών τρέχουσας χρήσης ή η διάδοση πρόσβασης στο Διαδίκτυο δεν μπορεί να εξομοιωθεί με συνέργεια ή με αδίκημα «ηθικής αυτουργίας» (η οποία κατά κανόνα ισχύει μόνο σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων στον τομέα του ποινικού δικαίου και είναι, εξάλλου, δύσκολο να αποδειχθεί) σε περίπτωση που οι παραποιητές/απομιμητές κάνουν χρήση των μέσων αυτών. Η έννοια της συνέργειας θα έπρεπε να θεωρείται επαρκής στην κοινοτική νομοθεσία, καθώς το ζήτημα των συνεργών ρυθμίζεται λεπτομερώς από το εκάστοτε εθνικό δίκαιο. Διαφορετικά, ενδέχεται να προκύψουν κατηγορίες ελλείπει στοιχείων πρόθεσης, που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μεγάλη έλλειψη νομικής ασφάλειας για πολλούς προμηθευτές προϊόντων ή υπηρεσιών.

4.3.2 Η παράνομη αναπαραγωγή έργων, προτύπων, διαδικασιών ή εφευρέσεων που προστατεύονται από προσωρινό μονοπώλιο συνιστά το αδίκημα της παραποίησης/απομίμησης· κρίνεται σκόπιμο να διατηρηθεί ο εν λόγω ορισμός ως έχει, χωρίς να διευρυνθεί κατά τρόπο ώστε να συμπεριλάβει και την έννοια της πειρατείας (η οποία έγκειται εν γένει στη δόλια παρείσφρηση σε συστήματα πληροφορικής με την πρόθεση να αποκτηθεί ο έλεγχός τους, να κλαπούν δεδομένα ή να χρησιμοποιηθεί η ζώνη διελεύσεως, συνήθως για παράνομο σκοπό). Η πειρατεία διαφέρει από την παραποίηση/απομίμηση αυτή καθ'εαυτή και τα ποινικά αδικήματα πρέπει να εξακολουθήσουν να τυγχάνουν αυστηρής ερμηνείας. Η δίχως εξουσιοδότηση παρείσφρηση σε συστήματα πληροφορικής, η κλοπή δεδομένων ή η χρήση ζώνης διελεύσεως, οι προσβολές του ιδιωτικού βίου απαιτείται ασφαλώς να επισύρουν τις ενδεδειγμένες ποινικές διώξεις, αλλά δεν εμπίπτουν άμεσα στο πεδίο της παραποίησης/απομίμησης. Η καταστολή της πειρατείας των συστημάτων πληροφορικής θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερο τρόπο, παρότι οι έννοιες χρησιμοποιούνται ασαφώς σε πολλές πολιτικές δηλώσεις, όπου επιχειρείται η ανάμειξή τους και η διατήρηση κάποιας σύγχυσης. Η πειρατεία συστημάτων πληροφορικής χρησιμοποιείται στο πλαίσιο τρομοκρατικών ενεργειών και θα έπρεπε να τυγχάνει όλως ιδιαίτερης προσοχής, καθώς και κατάλληλης διεθνούς συνεργασίας.

4.3.3 Ο όρος «εγκληματική οργάνωση» ή οργανωμένο έγκλημα που χρησιμοποιείται στην αιτιολογική έκθεση θα πρέπει να συμπληρωθεί από τον όρο «οργανωμένη συμμορία», ο οποίος υφίσταται ήδη ως επιβαρυντική κατάσταση σε ορισμένες ποινικές νομοθεσίες. Η εντολή εμπορικής παραποίησης/απομίμησης στο πλαίσιο οργανωμένης συμμορίας ή εγκληματικής οργάνωσης θα πρέπει να αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο, το οποίο να αιτιολογεί την επιβολή αυστηρότερων ποινών και προστίμων.

⁽¹⁾ Άδεια «Creative Commons», «General Public Licence», «BSD», άδεια ελεύθερης χρήσης οπτικοακουστικού υλικού του BBC κλπ.

4.3.4 Η Επιτροπή αναφέρει ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν αυστηρότερες ποινές ή να τιμωρούν και άλλες πράξεις, γεγονός το οποίο μπορεί να ερμηνευθεί ως ενθάρρυνση της ποινικοποίησης πράξεων μη εμπορικού σκοπού, ή ακόμη και της επέκτασης του ορισμού του αδικήματος της παραποίησης/απομίμησης σε πράξεις που δεν αποτελούν αμιγώς αναπαραγωγή ή αντιγραφή ενός προϊόντος, μιας διαδικασίας ή ενός έργου.

4.3.5 Η ΕΟΚΕ διερωτάται, επίσης, για την εξομοίωση -εκ μέρους του κοινοτικού δικαίου και ορισμένων χωρών- των λογισμικών αντιγραφής που μπορούν να παρακάμψουν ή να απενεργοποιήσουν τα συστήματα DRM⁽¹²⁾ (υλικά ή λογισμικά συστήματα προστασίας κατά της παράνομης αντιγραφής, τις πιο πολλές φορές πλημμελή και μη κρυπτογραφημένα) με την παραποίηση/απομίμηση των συστημάτων DRM, ενώ η πράξη που σε αυτή την περίπτωση χαρακτηρίζεται ως «παραποίηση/απομίμηση» δεν αποτελεί αντιγραφή ή αναπαραγωγή του αρχικού συστήματος. Εξάλλου, τα συστήματα DRM δεν είναι τυποποιημένα, εξαρτώνται από μια πλατφόρμα ή από έναν προμηθευτή, η μορφή των αρχείων μπορεί να είναι ιδιόκτητα και όλα αυτά παρεμποδίζουν τη διαλειτουργικότητα ή αποσκοπούν στη δημιουργία «αιχμάλωτων» αγορών με την εξάλειψη του ανταγωνισμού. Η δημιουργία και η χρήση μέσων αντιγραφής προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στους καταναλωτές ή στις επιχειρήσεις που είναι κάτοχοι αδειών λογισμικού να ασκήσουν τα δικαιώματά τους (δημιουργία αντιγράφου για ιδιωτική χρήση, αντιγράφου ασφαλείας, αντιγράφου προς χρήση σε διάφορων ειδών τυποποιημένο εξοπλισμό) δεν πρέπει να ποινικοποιούνται αυτές καθαυτές, αλλά μόνον εάν υφίσταται το ηθικό και υλικό στοιχείο που στοιχειοθετεί αδίκημα σε εμπορική κλίμακα.

4.3.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αρχή της ανεξαρτησίας της ποινικής δράσης έναντι οποιασδήποτε προσφυγής ασκείται από τα θύματα σε αστικό ή ποινικό επίπεδο· είναι γεγονός ότι όταν υπάρχει ανάμειξη εγκληματικών οργανώσεων τύπου μαφίας, τα θύματα ενδέχεται να διστάζουν να προσφύγουν στη δικαιοσύνη για την προστασία των δικαιωμάτων τους. Επιπλέον, η εμπορική παραποίηση/απομίμηση, ειδικά όταν πραγματοποιείται από συμμορίες ή οργανώσεις του οργανωμένου εγκλήματος ή τρομοκρατικές, έχει επιπτώσεις στην οικονομία και στην κοινωνική ευημερία και η καταστολή της αποτελεί ευθύνη του Κράτους.

4.3.7 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η καθιέρωση πραγματικής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών θα καταστήσει δυνατή την αποτελεσματική καταπολέμηση των διεθνών δικτύων παραποίησης/απομίμησης, και ιδιαίτερα εκείνων που σχετίζονται με τις εγκληματικές οργανώσεις και με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι πολλά από τα δίκτυα αυτά αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους από τρίτες χώρες και ότι απαιτείται η διευρύνση της δράσης πέρα από τα σύνορα της Ένωσης, με χρήση των μέσων που προσφέρει το διεθνές δίκαιο.

4.3.8 Σε κοινοτικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κοινές αστυνομικές ομάδες έρευνας θα πρέπει να συνεργάζονται με τις ομάδες των τελωνειακών υπηρεσιών, καθώς και με τα θύματα της παραποίησης/απομίμησης ή τους εντεταλμένους εμπειρογνώμονές τους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της όσον αφορά την ενεργό συμμετοχή των θυμάτων στις διαδικασίες διερεύνησης, αλλά προτείνει να περιοριστεί ο ρόλος τους στην παροχή πληροφοριών προς τις δημόσιες αρχές. Θα ήταν, παραδείγματος χάρι, υπερβολικό εάν μια επιχείρηση, έπειτα από καταγγελία για παραποίηση/απομίμηση σε εμπορική κλίμακα, είχε δυνατότητα συμμετοχής σε δραστηριότητες ελέγχου ή κατάσχεσης εις βάρος κάποιου ανταγωνιστή, ο οποίος θεωρείται αθώος μέχρις αποδείξεως του εναντίου βάσει οριστικής δικαστικής απόφασης η οποία έχει ισχύ δεδικασμένου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να αποφευχθούν τυχόν εκτροπές αυτοδικίας ή καταχρηστικής ανάμειξης ή παρείσφρησης στην ποινική διαδικασία ατόμων που δεν διαθέτουν δημόσια εξουσία.

4.3.9 Τέλος, η ΕΟΚΕ ανησυχεί όσον αφορά την τάση για αύξηση της εμπορικής χρήσης των δικτύων του Διαδικτύου και για αιτήματα επέκτασης στον εν λόγω τομέα δραστηριότητας των ποινικών κυρώσεων που προβλέπονται από τις συμφωνίες TRIP, όπως διατυπώνεται σαφώς στην έκθεση του Υπουργείου Εμπορίου των ΗΠΑ για το 2006 σχετικά με τη ρήτρα 301 και «Super 301»⁽¹³⁾, κατ' εφαρμογή των Συνθηκών της ΟΜΠΙ για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στο Διαδίκτυο, ένα μέσον που συνιστά κοινό κτήμα ελεύθερης χρήσης και κοινό παγκόσμιο αγαθό.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹²⁾ Digital Rights Management (Διαχείριση Ψηφιακών Δικαιωμάτων, ευφημισμός για την «προστασία κατά της αντιγραφής»).

⁽¹³⁾ 2006 SPECIAL 301 REPORT USA.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ (Στρατηγική της Λισσαβώνας)»

(2007/C 256/03)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2006 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Εσωτερικού της Κανονισμού, να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» να καταρτίσει ενημερωτική έκθεση με θέμα: *Το δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ (Στρατηγική της Λισσαβώνας)*.

Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 14ης και 15ης Μαρτίου 2007, αποφασίσθηκε η μετατροπή της ενημερωτικής έκθεσης σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας (άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαΐου 2007, με εισηγήτρια την κ. Faes.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 123 ψήφους υπέρ, 1 ψήφου κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στα συμπεράσματα της Προεδρίας του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006 ζήτησε από την ΕΟΚΕ να παρουσιάσει, στις αρχές του 2008, συνοπτική έκθεση προς στήριξη της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

1.2 Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρότεινε τους παρακάτω ειδικούς τομείς δράσεων προτεραιότητας για το διάστημα 2005-2008:

- i. επένδυση στη γνώση και την καινοτομία,
- ii. επιχειρηματικό δυναμικό, ιδίως των ΜΜΕ,
- iii. απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (...),
- iv. καθορισμός μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη (...)
- v. οριζόντια μέτρα για τη διατήρηση της δυναμικής σε όλους τους πυλώνες της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση (...).

2. Σύνοψη και συστάσεις

2.1 Παρά τα θετικά της αποτελέσματα, η στρατηγική της Λισσαβώνας δεν έχει αποδώσει τα μέγιστα μέχρι σήμερα, ιδίως στους τομείς της οικονομικής και της βιομηχανικής ανάπτυξης και της δημιουργίας περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Όσον αφορά τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, η Ευρώπη αντιμετωπίζει προκλήσεις από τους παραδοσιακούς και από πιο πρόσφατους ανταγωνιστές, στις οποίες δεν μπορεί να ανταποκριθεί καταλλήλως.

2.2 Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις είναι αναγκασμένες να λειτουργούν σε μία ενιαία αγορά που παραμένει ατελής, ιδίως όσον αφορά την εναρμόνιση των φορολογικών κανόνων, την πολύ βραδεία εφαρμογή των οδηγιών από τα κράτη μέλη, τις εναπομένουσες διοικητικές επιβαρύνσεις και την έλλειψη κινητικότητας των εργαζομένων. Οι ΜΜΕ, ειδικότερα, δυσκολεύονται να υπερνικήσουν αυτά τα εμπόδια.

2.3 Άλλες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν είναι η έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος, η γήρανση του πληθυσμού και ο αντίκτυπος της στην επιχειρηματικότητα, η προσφορά εργασίας και η ανάγκη μεγαλύτερης επικέντρωσης στα θέματα της μεταβίβασης των επιχειρήσεων, της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση

κατά τα στάδια της ίδρυσης και της ανάπτυξής τους, καθώς επίσης της πρόσβασής τους στα αποτελέσματα των ερευνών και, κατά συνέπεια, στις ευκαιρίες καινοτομίας.

2.4 Οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας. Η απαραίτητη αυτή συμβολή τους δεν λήφθηκε, εντούτοις, υπόψη κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής της στρατηγικής. Θα πρέπει, ειδικότερα, να ενισχυθεί η συμμετοχή των οργανώσεων των ΜΜΕ στην αξιολόγηση της προόδου, όπως και ο ρόλος τους στην προώθηση των ΜΜΕ σε όλα τα επίπεδα πολιτικής. Επ' ευκαιρία της επόμενης αναθεώρησης των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση για τα έτη 2008-2010, η ΕΟΚΕ ζητεί καλύτερα στοχοθετημένες και εξορθολογισμένες ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις ΜΜΕ, ιδίως όσον αφορά το κεφάλαιο των μικροοικονομικών μεταρρυθμίσεων. Προκειμένου να εξασφαλισθεί η πλήρης συμμετοχή τους στην διαδικασία αυτή, η ΕΟΚΕ παροτρύνει το Συμβούλιο να δώσει νομική βάση στον Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων -όπως ζητήθηκε από το Κοινοβούλιο- ώστε να ενισχυθεί η βάση για ευρύτερη δράση. Οι ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές και δράσεις κρίνονται καθοριστικές για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού δυναμικού των ΜΜΕ

2.4.1 Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή και το Συμβούλιο να καταβάλουν κάθε προσπάθεια ώστε να καταστεί η προσέγγιση «Σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα» κατευθυντήρια αρχή σε όλη τη σχετική νομοθεσία.

2.4.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να ανακηρυχθεί το 2009 «Έτος του επιχειρηματία», ούτως ώστε, αφενός, να δοθεί έμφαση στον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι επιχειρηματίες στην ανάπτυξη και την ευημερία και, αφετέρου, να ενθαρρυνθούν οι νέοι κυρίως, αλλά όχι μόνον, να εξετάσουν το ενδεχόμενο μίας σταδιοδρομίας στον επιχειρηματικό χώρο.

2.4.3 Η ΕΟΚΕ ζητά να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να εξασφαλισθεί ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και καινοτομία», το οποίο να παρέχει στήριξη και εύκολη πρόσβαση στις ΜΜΕ, και να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ΜΜΕ τόσο στο 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης όσο και στα διαρθρωτικά ταμεία. Η αποτελεσματικότητα και η προσβασιμότητα των εν λόγω προγραμμάτων, όπως επίσης της πρωτοβουλίας JEREMIE, θα πρέπει να τελούν υπό στενή παρακολούθηση.

2.4.4 Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί το πολυτιμότερο στοιχείο μίας εταιρείας. Κατάλληλοι μηχανισμοί στήριξης, προσφορές προσαρμοσμένης κατάρτισης και ορθά σχεδιασμένα χρηματοοικονομικά κίνητρα θα έδιναν στις ΜΜΕ τη δυνατότητα να αναβαθμίσουν τις ικανότητες και τις δεξιότητες των εργαζομένων και των επιχειρηματιών μέσω της πραγματοποίησης περαιτέρω επενδύσεων στη συνεχή κατάρτιση.

2.4.5 Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να προβεί σε ανάλυση της συμμετοχής των ΜΜΕ στα κοινοτικά προγράμματα. Αν η συμμετοχή τους δεν κριθεί ικανοποιητική, θα πρέπει να τεθεί ένα υποχρεωτικό ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής.

2.4.6 Οι δημόσιες συμβάσεις συνιστούν ένα σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των ΜΜΕ. Η συμμετοχή των ΜΜΕ θα πρέπει να παρακολουθείται στενά και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης τους στις δημόσιες συμβάσεις. Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί, επίσης, η ανταλλαγή ορθών πρακτικών.

2.4.7 Στο επίπεδο της Επιτροπής, χρειάζεται να δημιουργηθεί μία συντονιστική διάρθρωση για μία πραγματική, αποδοτική και αποτελεσματική πολιτική για τις ΜΜΕ σε όλα τα προγράμματα, τις δράσεις και τα νομοθετικά μέτρα.

2.4.8 Είναι αναγκαίο να σχεδιαστούν ειδικές δράσεις προώθησης και αξιοποίησης των ορθών πρακτικών στον τομέα των ΜΜΕ και όσον αφορά την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, ιδίως στις περιφέρειες που παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό ανάπτυξης σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές περιφέρειες. Αυτός ο τύπος δράσεων θα πρέπει να υλοποιηθεί μέσω των οργανώσεων των ΜΜΕ.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η στρατηγική της Λισσαβώνας είναι ευρύτερα γνωστή, με λίγα λόγια, ως δέσμευση να καταστεί η Ευρώπη μέχρι το 2010 η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο. Επιπροσθέτως αυτών των γενικών γραμμών, το Συμβούλιο υιοθέτησε, τον Ιούνιο του 2000, στη Σάντα Μαρία ντα Φείρα, τον «Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων».

3.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, εξ αρχής, η εντολή της Λισσαβώνας της 24ης Μαρτίου 2000:

- επεσήμαινε την ανάγκη ενεργού συμμετοχής των κοινωνικών εταιριών και της κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική, μέσω διάφορων μορφών εταιρικής σχέσης·
- προσδιόριζε ότι η επιτυχία της εξαρτάται πρωτίστως από τον ιδιωτικό τομέα και από τις εταιρικές σχέσεις ιδιωτικού-δημοσίου τομέα, καθώς επίσης από τη συμμετοχή τόσο των κρατών μελών όσο και της Ένωσης·
- αποσκοπούσε σε μία ισορροπημένη ανάπτυξη και των τριών της πτυχών, δηλαδή της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, μέσω της τόνωσης της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, στηριζόμενη ταυτόχρονα σε κατάλληλες περιβαλλοντικές πολιτικές.

3.3 Στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2005, το Συμβούλιο προέβη σε μία ενδιάμεση επανεξέταση της στρατηγικής της Λισσαβώνας και αποφάσισε να ανακινήσει τη διαδικασία,

εστιάζοντας εκ νέου στην ανάπτυξη και την απασχόληση ως κορυφαίες πολιτικές προτεραιότητες της Ευρώπης. Συμφωνήθηκαν ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση (1) με σκοπό την ενίσχυση της συνοχής των μεταρρυθμιστικών μέτρων και τη χάραξη ενός «χάρτη πορείας» για τον σχεδιασμό των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων.

3.4 Κατά την εξέλιξη της στρατηγικής της Λισσαβώνας, η επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης συνιστά ένα κρίσιμο στοιχείο για τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την προστασία και τη βελτίωση των βιοτικών προτύπων. Με τη σειρά τους, η καλύτερη ποιότητα ζωής, οι κοινωνικές βελτιώσεις και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα μπορούν επίσης να συμβάλουν στην ανάπτυξη. Εκεί όπου η στρατηγική της Λισσαβώνας δεν έχει αποδώσει μέχρι σήμερα είναι κυρίως στους τομείς της οικονομικής και βιομηχανικής ανάπτυξης και της δημιουργίας περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Σε ό,τι αφορά τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, η Ευρώπη αντιμετωπίζει δυσκολίες. Από την έναρξη της διαδικασίας της Λισσαβώνας, πραγματοποιήθηκαν δύο διευρύνσεις της ΕΕ, με τις οποίες ο αριθμός των κρατών μελών της αυξήθηκε από τα 15 στα 25 και έπειτα στα 27 κράτη μέλη.

3.5 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επισημάνει κατ' αρχάς ότι η στρατηγική της Λισσαβώνας συνέβαλε στην υλοποίηση διαφόρων θετικών εξελίξεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι εξής:

- μια συνειδητοποίηση της ανάγκης μεταρρύθμισης που υπερβαίνει τις παραδοσιακές διαρρέσεις·
- ταχύτερη διάδοση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των καινοτόμων διαδικασιών·
- αύξηση της παρεχόμενης υποστήριξης για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ·
- μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία αποσκοπεί στη μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, στην αποκατάσταση της σταθερότητας του προϋπολογισμού για την κοινωνική προστασία και στην προστασία του περιβάλλοντος·
- ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των κοινωνικών εταιριών στον τομέα των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων·
- λήψη μέτρων, έστω και περιορισμένης έως σήμερα εμβέλειας, για την απλοποίηση των νομικών και των διοικητικών διαδικασιών.

3.6 Παρά τα προαναφερθέντα θετικά σημεία, η βασική παρατήρηση είναι ότι η Ευρώπη, παγιδευμένη μεταξύ των μεγάλων βιομηχανοποιημένων ανταγωνιστών της και των αναδυόμενων οικονομιών με χαμηλό κόστος παραγωγής της που κάνουν ολοένα και μεγαλύτερη χρήση των νέων τεχνολογιών, βρίσκεται αντιμέτωπη με όλο και μεγαλύτερες ανταγωνιστικές προκλήσεις. Αρκετοί δείκτες προξενούν ανησυχία, και πιο συγκεκριμένα:

- η ισχύτερη εγχώρια ζήτηση, οι πιο περιορισμένες επενδύσεις και οι χαμηλότεροι ρυθμοί παραγωγικότητας και ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που την κάνουν να χάνει έναντι των κυριότερων ανταγωνιστών της και των ανερχόμενων αγορών·

(1) Απόφαση του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2005, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών (2005/600/ΕΚ), ΕΕ L 205 της 6.8.2005, σ. 21.

- η παγκοσμιοποίηση, η οποία οδηγεί στην ένταξη νέων κρατών στο διεθνές οικονομικό σύστημα·
 - η αποτυχία επίτευξης των στόχων στον τομέα της απασχόλησης·
 - τα συνεχιζόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα σε πολλά κράτη μέλη, αν και όχι πάντα στα ίδια·
 - η μεγάλη ανομοιογένεια των φορολογικών νομοθεσιών και των φορολογικών συντελεστών για τις επιχειρήσεις·
 - τα διοικητικά εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται για τις επιχειρήσεις και η βραδεία εφαρμογή των οδηγιών στα κράτη μέλη·
 - η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης, η οποία αναμένεται να προκαλέσει τεράστιες πιέσεις στα δημόσια οικονομικά και στην προσφορά εργατικού δυναμικού·
 - η απειλή της αυξανόμενης σπανιότητας των πόρων ή της αστάθειας των τιμών, της αλλαγής του κλίματος και της απώλειας βιοποικιλότητας·
 - η έλλειψη κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, που είναι απαραίτητη για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς·
 - η στροφή των ευρωπαϊκών εταιρειών προς τις ανερχόμενες και ταχέως αναπτυσσόμενες αγορές·
 - το φθίνον ενδιαφέρον των ευρωπαίων πολιτών για την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού·
 - το υψηλό ποσοστό πρόωρης συνταξιοδότησης, παρά τις αντίθετες δεσμεύσεις·
 - τα μη προσαρμοσμένα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως όσον αφορά την επιχειρηματικότητα και τις δεξιότητες ΤΠΕ·
 - την ανεπαρκή παροχή δυνατοτήτων διά βίου μάθησης·
 - τις δαπάνες για την έρευνα, οι οποίες γενικά έχουν μειωθεί περαιτέρω αντί να αυξηθούν στο 3 % του ΑΕγχΠ, που αποτελεί στόχο της Λισσαβώνας·
 - την έλλειψη καινοτομίας, παρά το γεγονός ότι οι πλέον πρόσφατοι πίνακες αποτελεσμάτων δείχνουν καλύτερα αποτελέσματα·
 - την έλλειψη πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση, σε συνδυασμό με την έλλειψη γνώσης των διαφόρων δυνατοτήτων, ακόμα και στο επίπεδο της ΕΕ·
 - τα συνεχιζόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα, αν και όχι πάντα στα ίδια κράτη.

3.7 Ταυτόχρονα, οι μεταρρυθμίσεις της στρατηγικής της Λισσαβώνας σημειώνουν καθυστέρηση:

3.7.1 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα κράτη μέλη ανέλαβαν μεν να ολοκληρώσουν την ενιαία αγορά σε πολλούς τομείς (ενέργεια, υπηρεσίες, δημόσιες συμβάσεις, διευρωπαϊκά δίκτυα, προσαρμογή των δημοσίων υπηρεσιών), αρνούνται όμως να προβούν στην εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων εντός του προβλεπόμενου χρονικού πλαισίου.

3.7.1.1 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή ανέλαβε, ήδη από τη δεκαετία του 1990, μία πληθώρα πρωτοβουλιών, προκειμένου, πρώτον, να κατανοήσει καλύτερα τις ανάγκες και τη λειτουργία των ΜΜΕ και, δεύτερον, να στηρίξει την ανάπτυξή τους και να τις βοηθήσει να αξιοποιήσουν καλύτερα το δυναμικό τους για δημιουργία θέσεων εργασίας. Αυτές οι δράσεις ενισχύθηκαν τα τελευταία χρόνια με τον διορισμό του Εκπροσώπου της Επιτροπής για τις ΜΜΕ, με το σχέδιο δράσης για την επιχειρηματικότητα που υιοθετήθηκε το 2004, με τις προσπάθειες για καλύτερη νομοθεσία και καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων) και με το πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ).

3.7.2 Σε εθνικό επίπεδο, τα αποτελέσματα ποικίλλουν και οι αδυναμίες αφορούν κατά κύριο λόγο:

- τον δομικά περίπλοκο χαρακτήρα των κανονισμών και των διοικητικών διαδικασιών·

3.7.3 Τα νέα κράτη μέλη πρέπει συχνά να υπερνικήσουν πρόσθετα μειονεκτήματα, οφειλόμενα στην ύπαρξη αναπτυξιακού χάσματος, παραδείγματος χάρι στον τομέα της απασχόλησης, των τεχνολογιών ή του περιβάλλοντος, παρότι ορισμένες φορές τα μειονεκτήματα αυτά αντισταθμίζονται επίσης από μέτρα ανανέωσης που είναι πιο ριζικά από ό,τι στην ΕΕ-15.

3.8 Πρέπει, τέλος, να αναφερθεί και η έκθεση που καταρτίστηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) κατόπιν αιτήσεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2005, όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων της ΕΟΚΕ με τους εταίρους της, σε όλα τα κράτη μέλη και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας και τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων και άλλων παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών⁽²⁾. Τα τελευταία χρόνια, η ΕΟΚΕ έχει δημοσιεύσει διάφορες εκθέσεις σχετικά με τη στρατηγική της Λισσαβώνας και τις ειδικότερες πτυχές της⁽³⁾.

4. Βελτίωση του δυναμικού των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ

4.1 Η σημασία των ΜΜΕ στην ευρωπαϊκή οικονομία

4.1.1 Οι ΜΜΕ αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (99,8 %) στην Ευρώπη. Η πιο συνηθισμένη μορφή ευρωπαϊκής επιχείρησης είναι η πολύ μικρή επιχείρηση (91 %), ενώ οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν το 7 %. Οι περισσότερες λοιπόν επιχειρήσεις στην Ευρώπη όχι μόνο είναι μικρές, αλλά αντιπροσωπεύουν και ένα σημαντικό ποσοστό τόσο της ευρωπαϊκής επαγγελματικής πείρας (τα δύο τρίτα της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα) όσο και της οικονομικής δραστηριότητας (57 % του ΑΕγχΠ)⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Συνοπτική έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

⁽³⁾ ΕΕ C 185, 8.8.2006 + CCM/032.

⁽⁴⁾ Διαθέσιμα στοιχεία για το 2003. Pocket Book της Eurostat για το 2006.

4.1.2 Προκειμένου να βελτιωθεί η παρακολούθηση των οικονομικών επιδόσεων των ΜΜΕ, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ανακινήσει τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις ΜΜΕ.

4.1.3 Οι ΜΜΕ είναι οι κύριες επιχειρήσεις που δημιουργούν θέσεις εργασίας, ενώ ταυτόχρονα αντιπροσωπεύουν μια από τις βασικές πηγές εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού (φόροι, ΦΠΑ, κλπ.) και προσφέρουν τη δυνατότητα επαγγελματικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης σε σημαντικό μέρος του πληθυσμού, ιδίως στο πλέον δραστήριο και καινοτόμο τμήμα στοιχείο που ωθεί την οικονομία στην πρόοδο. Επιπλέον, διασφαλίζουν το βασικό συστατικό στοιχείο ενός οικονομικού υπόβαθρου που ευνοεί την οικονομία της αγοράς, χαρακτηρίζεται από ευελιξία, καινοτομικότητα και δυναμισμό και αποτελεί το φυτώριο των μελλοντικών μεγάλων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στους νέους τομείς της οικονομίας που βασίζονται σε σύνθετες τεχνολογίες υψηλής αποδοτικότητας.

4.2 Ανταγωνιστικότητα

4.2.1 Με την έμφαση που δίδεται στην ανταγωνιστικότητα αναγνωρίζεται η ανάγκη να επιτευχθεί βιώσιμη ανταγωνιστικότητα σε μια ανοικτή και παγκόσμια οικονομία με την αύξηση της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην Ευρώπη, τον προσδιορισμό αποτελεσματικότερης επαγγελματικής κατάρτισης, την εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού και τη βελτίωση της παραγωγικότητας. Η έννοια της ποιότητας (ποιότητα των αγαθών, των υπηρεσιών, των κανονιστικών ρυθμίσεων, της διακυβέρνησης, της απασχόλησης, των κοινωνικών σχέσεων και του περιβάλλοντος) κατέχει κεντρική θέση στη στρατηγική.

4.2.2 Προκειμένου να εξασφαλιστεί οικονομική σταθερότητα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διατηρήσουν τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς τους στόχους καθ' όλη τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου ή να λάβουν όλα τα αναγκαία διορθωτικά μέσα. Με την επιφύλαξη αυτής της υποχρέωσης, θα πρέπει να αποφεύγουν προκλητικές δημοσιονομικές πολιτικές. Τα κράτη μέλη που παρουσιάζουν ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, με κίνδυνο τη μη βιωσιμότητα, οφείλουν να προσπαθήσουν να τα διορθώσουν με την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα προάγουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, καθώς και μέσω δημοσιονομικών πολιτικών. Τα μέτρα αυτά συνιστούν το ελάχιστο, δεδομένης της γήρανσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μόνο ο εκ βάθρων αναπροσανατολισμός της οικονομικής πολιτικής και ιδιαίτερα της μακροοικονομικής πολιτικής μπορεί να άρει τα εσωτερικά εμπόδια που αναχαιτίζουν τη βιώσιμη και ευρεία ανάκαμψη της οικονομικής συγκυρίας στην ΕΕ. Η ΕΕ πρέπει να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις για να επαναφέρει την ευρωπαϊκή οικονομία στον δρόμο της ανάπτυξης και της πλήρους απασχόλησης. Αυτό θα απαιτήσει μια ισορροπημένη μακροοικονομική πολιτική, με δεδηλωμένο στόχο την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, και ειδικότερα την πλήρη απασχόληση, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τον πραγματικό συνυπολογισμό της υποχρέωσης για βιώσιμη ανάπτυξη, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της Διάσκεψης Κορυφής του Γκέτεμποργκ.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι ο στόχος της νομισματικής πολιτικής θα πρέπει να είναι η επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της σταθερότητας των τιμών, της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης. Θα ήταν σκόπιμο να παροτρυνθεί η ΕΚΤ να επιδώσει τη σταθερότητα υπό την ευρεία έννοια, δηλαδή όχι μόνο τη σταθερότητα των

τιμών, αλλά και τη σταθερότητα της ανάπτυξης, της πλήρους απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής⁽⁵⁾. Για να επιτευχθούν αποτελέσματα, είναι σημαντικό να συμφωνούν οι εθνικοί προϋπολογισμοί με τις πολιτικές της ΕΚΤ και να τηρείται το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

4.2.5 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις ως μέρους των ΜΜΕ για την επιτυχία της διαδικασίας της Λισσαβώνας και για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Σε συνέχεια της σχετικής ανακοίνωσης της Επιτροπής⁽⁶⁾, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη δημιουργίας ενός ρυθμιστικού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι ΜΜΕ να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της κοινωνίας με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες.

4.2.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την εκτενή ανάλυση των μέτρων στήριξης που απαιτούνται σε 27 τομείς της μεταποιητικής βιομηχανίας, που γίνεται στο έγγραφο της Επιτροπής για μία ολοκληρωμένη βιομηχανική πολιτική, αλλά επιμένει στην ανάγκη πραγματικής εφαρμογής αυτής της πολιτικής σε συντονισμό με τα κράτη μέλη⁽⁷⁾.

4.3 Βελτίωση της νομοθεσίας⁽⁸⁾

4.3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την πρόσφατη πρόταση της Επιτροπής να μειώσει τον διοικητικό φόρτο για τις επιχειρήσεις κατά 25 % μέχρι το 2012⁽⁹⁾. Τούτο μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕγχΠ της ΕΕ κατά 1,5 %. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να παρουσιάσει μία σαφή στρατηγική για την απλοποίηση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος, προκειμένου να αποφευχθεί η αποτυχία τελεσίφορσης⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Η ελάφρυνση του διοικητικού φόρτου μπορεί να ενισχύσει τον οικονομικό δυναμισμό. Ο περιορισμός του όγκου των νομικών και των κανονιστικών υποχρεώσεων απαιτεί μία σφαιρική προσέγγιση, όχι μόνο εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και εκ μέρους των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών. Είναι σημαντικό να είναι οι ρυθμίσεις καλά σχεδιασμένες και αναλογικές.

⁽⁵⁾ Η ίδια η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα αιτηθεί να επιδώσει η νομισματική πολιτική επίσης την επίτευξη των στόχων της πλήρους απασχόλησης και της ανάπτυξης.

⁽⁶⁾ «Η ανταγωνιστικότητα των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και η συμβολή τους στις επιδόσεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων» (COM(2003) 747 τελικό) της 4ης Δεκεμβρίου 2003.

⁽⁷⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας: Πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα της ΕΕ — Προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής (COM(2005) 474 τελικό και «Σύγχρονη βιομηχανική πολιτική»).

⁽⁸⁾ Η ΕΟΚΕ έχει δημοσιεύσει πρόσφατα πολλές γνωμοδοτήσεις σχετικά με την απλοποίηση και τη βελτίωση της νομοθεσίας:

ΕΕ C 24, 31.1.2006 «Βελτίωση της νομοθεσίας», διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήσεως της βρετανικής Προεδρίας, εισηγητής: ο κ. Retureau

ΕΕ C 24, 31.1.2006 «Τρόποι βελτίωσης της εφαρμογής και επιβολής της κοινοτικής νομοθεσίας», γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, εισηγητής: ο κ. van Iersel

ΕΕ C 112, 30.4.2004 Γνωμοδότηση με θέμα την «Βελτίωση και απλοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου» (COM(2003) 71 τελικό), εισηγητής: ο κ. Retureau.

⁽⁹⁾ COM(2006) 689, 690 και 691 της 14ης Νοεμβρίου 2006.

⁽¹⁰⁾ Πρόγραμμα δράσης για τη μείωση του διοικητικού φόρτου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. COM(2007) 23 τελικό της 24.1.2007.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της σύστασης της Επιτροπής Ανάλυσης Επιπτώσεων (στις επιχειρήσεις), η οποία αναγγέλθηκε από την Επιτροπή στη στρατηγική της επισκόπησης του προγράμματος για τη βελτίωση της νομοθεσίας ⁽¹⁾ με στόχο την ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των αναλύσεων επιπτώσεων. Το πεδίο δράσης της ωστόσο, δεν θα πρέπει να περιοριστεί στον απλό συντονισμό, αλλά θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η ποιότητα της εργασίας σε σχέση με τις ΜΜΕ και η ανάλυση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών των νομοθετικών προτάσεων. Οι νέες ρυθμίσεις στο εθνικό και στο κοινοτικό επίπεδο θα πρέπει να εξετάζονται για να αναλύονται οι επιπτώσεις τους στις ΜΜΕ.

4.3.4 Οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις των νέων ή των αναθεωρημένων κανονιστικών ρυθμίσεων πρέπει να αναλύονται προσεκτικά, ώστε να προσδιορίζονται οι δυνητικές αντισταθμίσεις και συνέργειες μεταξύ των διάφορων στόχων πολιτικής. Επιπλέον, οι υφιστάμενες ρυθμίσεις θα πρέπει να ελέγχονται ως προς τη δυνατότητα απλοποίησης και να αξιολογείται η επίπτωσή τους στην ανταγωνιστικότητα. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις εκτιμήσεις επιπτώσεων των ανεξάρτητων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των μικρών επιχειρήσεων, σε σχέση με όλες τις νομοθετικές και τις κανονιστικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τέλος, αναπτύσσεται επί του παρόντος μία κοινή προσέγγιση για τον υπολογισμό του διοικητικού κόστους της νέας και της ήδη υφιστάμενης νομοθεσίας. Η προσέγγιση «Σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα» θα πρέπει να αποτελείσει κατευθυντήρια αρχή τόσο κατά την επανεξέταση της υφιστάμενης νομοθεσίας όσο και κατά την εκπόνηση νέας. Τούτο σημαίνει ότι η νομοθεσία οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ΜΜΕ.

4.3.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι βελτιώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που συνήθως διαθέτουν περιορισμένους μόνον πόρους για να αντιμετωπίσουν τον διοικητικό φόρτο, τον οποίο επιβάλλει τόσο η κοινοτική όσο και η εθνική νομοθεσία.

4.3.6 Πρέπει να γίνουν τα απαραίτητα βήματα, ώστε να εξασφαλισθεί ότι όλα τα κράτη μέλη εφαρμόζουν έγκαιρα και ποιοτικά όλες τις οδηγίες, ώστε να πεισθούν οι εθνικές και περιφερειακές κυβερνήσεις και νομοθέτες να αρχίσουν το δικό τους σχέδιο απλοποίησης, ξεκινώντας από εκείνες τις ρυθμίσεις όπου υπήρξε υπερβολική συσώρευση ρυθμιστικών παρεμβάσεων («gold-plating») κατά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου.

4.3.7 Οι περισσότεροι από τους φορείς χάραξης της πολιτικής σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο δεν γνωρίζουν αρκετά για τις μικρές επιχειρήσεις και τις πραγματικές τους ανάγκες. Η καλύτερη συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ΜΜΕ ⁽²⁾ σε όλα τα επίπεδα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση της ποιότητας της πολιτικής των ΜΜΕ στην Ευρώπη. Η ενίσχυση των ενώσεων των μικρών επιχειρήσεων αποτελεί επίσης ουσιώδες στοιχείο του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων (2000). Οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ΜΜΕ θα πρέπει να συμμετέχουν, ως σημαντικοί συντελεστές, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 14 Νοεμβρίου 2006.

⁽²⁾ Με τον όρο «οργανώσεις των ΜΜΕ» νοούνται οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τις ΜΜΕ (ευρωπαϊκός ορισμός) σε διάφορα πεδία δράσης: βιοτεχνία, βιομηχανία, υπηρεσίες, εμπόριο, ελευθέρια επαγγέλματα. Περιλαμβάνονται τόσο οι πολυτομεακές οργανώσεις όσο και εκείνες που σχετίζονται περισσότερο με ένα συγκεκριμένο τομέα.

4.3.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Μικρών Επιχειρήσεων που αποδείχθηκε χρήσιμο μέσο για την παρακολούθηση της προόδου και τον εντοπισμό των προβλημάτων των ΜΜΕ και το οποίο κινητοποιεί, επίσης, τα κράτη μέλη να αναλαμβάνουν δράση με στόχο τη βελτίωση του συντονισμού των επιχειρηματικών πολιτικών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Είναι σημαντικό να υπάρξει ένας σταθερός ρυθμός ένταξης των εκδόσεων εφαρμογής του Χάρτη στις ετήσιες εκδόσεις του προγράμματος της Λισαβώνας. Ο Χάρτης πρέπει να συνεχίσει να επικαιροποιείται και να συμπληρώνεται υπό το φως της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβώνας και της διαδικασίας διεύρυνσης της ΕΕ.

4.4 Επιχειρηματικό πνεύμα και ίδρυση νέων επιχειρήσεων ⁽³⁾

4.4.1 Η επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο, που περιλαμβάνει στοιχεία πρωτοβουλίας, κινδύνου και καινοτομίας. Οι μικρές και νέες επιχειρήσεις παράγουν καινοτομίες, γειμίζουν τα εξειδικευμένα τμήματα της αγοράς, δημιουργούν θέσεις εργασίας και αυξάνουν τον ανταγωνισμό, προάγοντας έτσι την οικονομική αποδοτικότητα.

4.4.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πλήττεται στο σύνολό της από χαμηλή νέα επιχειρηματική δραστηριότητα. Στην πιο πρόσφατη έκθεση του Global Entrepreneurship Monitor, κανένα ευρωπαϊκό κράτος μέλος δεν περιλαμβάνεται ανάμεσα στα 10 πρώτα κράτη ⁽⁴⁾. Αντιθέτως, 8 κράτη μέλη περιλαμβάνονται στα 10 κράτη με τα χαμηλότερα επίπεδα συμμετοχής ⁽⁵⁾.

4.4.3 Η επιχειρηματικότητα είναι σημαντική για το σύνολο της κοινωνίας. Για να προαχθεί και να αυξηθεί η συνειδητοποίηση της καλλιέργειας στην επιχειρηματική σκέψη και η κατανόηση της σημασίας της επιχειρηματικότητας για τη συνολική ανάπτυξη μιας χώρας, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανακηρυχθεί το 2009 «Ευρωπαϊκό Έτος της Επιχειρηματικότητας». Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το 2010 θα πραγματοποιηθεί η ενδιάμεση αναθεώρηση αρκετών σχετικών κοινοτικών προγραμμάτων. Είναι απαραίτητο να διαμορφωθεί μια θετική στάση του κοινού έναντι της επιχειρηματικότητας. Το Ευρωπαϊκό Έτος θα παράσχει την ευκαιρία παγίωσης και ενίσχυσης των υφιστάμενων ανταλλαγών βέλτιστων πρακτικών.

4.4.4 Υπάρχει μεγάλη ανάγκη στην ΕΕ για αλλαγές στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως στο επίπεδο της ανώτατης εκπαίδευσης, προκειμένου να δοθεί περισσότερη έμφαση στην προηγμένη επιχειρηματική εκπαίδευση, στη στρατηγική αξία της διαχείρισης των πληροφοριών και στις ΤΠΕ και τη δικτύωση. Ο ρόλος των σχολείων και των πανεπιστημίων συνιστά ουσιώδη παράγοντα για την προώθηση ενός επιχειρηματικού πνεύματος μεταξύ των νέων. Προτείνεται, παραδείγματος χάρι, η ενεργός συμμετοχή εκπροσώπων των εταιρειών στην εκπαίδευση, όπως επίσης η συμμετοχή των επιχειρηματικών οργανώσεων. Οι δραστηριότητες των μέσων ενημέρωσης και η εικόνα που διαβιβάζουν για τις επιχειρήσεις είναι εξίσου σημαντικές.

⁽³⁾ ΕΕ C 309, 12.12.2006. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής: Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβώνας: Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», COM(2006) 33 τελικό.

⁽⁴⁾ Η Ιρλανδία κατατάσσεται 11η.

⁽⁵⁾ Ουγγαρία, Βέλγιο, Σουηδία, Σλοβενία, Κάτω Χώρες, Δανία, Ιταλία και Φινλανδία.

4.4.5 Κρίνεται σκόπιμο να ενταθούν οι πολιτικές που αποσκοπούν στην παροχή βοήθειας για τη δημιουργία και την ανάπτυξη επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, της μείωσης του χρόνου και του κόστους για την ίδρυση επιχειρήσεων, μέτρων για τη βελτίωση της πρόσβασης στο κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου, του πολλαπλασιασμού των προγραμμάτων επιχειρηματικής κατάρτισης, δράσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε δίκτυα και υπηρεσίες κοινής ωφελείας και της καθιέρωσης πυκνότερου δικτύου υπηρεσιών υποστήριξης των μικρών επιχειρήσεων. Χρειάζονται, επιπλέον, πολιτικές αποφάσεις για τη μεταρρύθμιση των φορολογικών συστημάτων, των κανονιστικών ρυθμίσεων, της πρόσβασης στην αγορά, των διαδικασιών διάσωσης και αναδιάρθρωσης, καθώς επίσης του κληρονομικού δικαίου. Απαραίτητη είναι, τέλος, και μία αλλαγή νοοτροπίας σχετικά με την αντιμετώπιση της χρεοκοπίας.

4.4.6 Η δυνατότητα χρηματοδότησης κατά τα πρώτα στάδια μίας επιχείρησης αποτελεί καιρό ζήτημα. Στο Βέλγιο η κυβέρνηση ανέλαβε πρωτοβουλίες για την κάλυψη του ελλείμματος ιδίων κεφαλαίων. Ένα παράδειγμα αποτελεί το ταμείο ARKImedes, το οποίο έχει συγκεντρώσει 110 εκατομμύρια ευρώ σε μορφή μετοχών ή ομολογιών, υπό την εγγύηση της περιφερειακής κυβέρνησης της Φλάνδρας.

4.4.7 Εξίσου απαραίτητη είναι η παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών υποστήριξης στις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στους νέους επιχειρηματίες. Στην Φλάνδρα (Βέλγιο) τα προγράμματα παροχής συμβουλών έχουν αποδειχθεί πολύ χρήσιμα.

4.4.8 Ο φόβος της αποτυχίας έχει ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στη δυναμική ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Χρειάζεται να υιοθετηθεί ένα κατάλληλο κοινωνικό πλαίσιο για τους αυτοαπασχολούμενους. Θα πρέπει, επίσης, να δίνεται ευκολότερα στους αυτοαπασχολούμενους μία δεύτερη ευκαιρία.

4.5 Εσωτερική αγορά ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της ενιαίας αγοράς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε πλέον να καρπούται τα πλεονεκτήματα μιας αγοράς, η οποία είναι μεγαλύτερη από των ΗΠΑ ή της Κίνας, εντούτοις:

- πάρα πολλές οδηγίες δεν έχουν μεταφερθεί πλήρως στις εθνικές νομοθεσίες·
- η πρόοδος που συντελέστηκε για την εξασφάλιση της τυποποίησης και της αμοιβαίας αναγνώρισης στον τομέα της παροχής υπηρεσιών είναι ανεπαρκής·
- σημειώθηκαν καθυστερήσεις στην ελευθέρωση των αγορών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του δημοσίου τομέα·
- ανέκυψαν δυσκολίες όσον αφορά την επίτευξη συμφωνίας περί εφαρμόσιμων ευρωπαϊκών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας·
- προκαλούνται στρεβλώσεις λόγω ποικιλόμορφων φορολογικών διαφορών.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 93, 27.4.2007, Διερευνητική γνωμοδότηση για την «Αναθεώρηση της Ενιαίας Αγοράς».

4.5.2 Η ελκυστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως τόπου πραγματοποίησης επενδύσεων εξαρτάται από το μέγεθος και το άνοιγμα των αγορών της, από το κανονιστικό της περιβάλλον και την ποιότητα των υποδομών της. Η αύξηση των επενδύσεων θα καταστήσει την Ευρώπη πιο παραγωγική, δεδομένου ότι τα επίπεδα παραγωγικότητας του εργατικού δυναμικού δεν εξαρτώνται μόνο από τις επενδύσεις στη γνώση και στην υποδομή, αλλά και από τις επενδύσεις στο υλικό και στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

4.5.3 Η ικανότητα των ευρωπαϊών παραγωγών να ανταγωνίζονται και να επιβιώνουν στην διεθνή αγορά αποτελεί το κλειδί της ανταγωνιστικής τους δύναμης στις παγκόσμιες αγορές. Ενώ το επίπεδο ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς αγαθών είναι ικανοποιητικό, οι αγορές υπηρεσιών παραμένουν, σε νομική ή σε πραγματική βάση, μάλλον κατακερματισμένες. Για να προαχθεί η οικονομική ανάπτυξη και η απασχόληση και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα, η εσωτερική αγορά υπηρεσιών πρέπει να είναι πλήρως λειτουργική, διαφυλάσσοντας παράλληλα το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο. Η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στις διασυνοριακές δραστηριότητες και η άρση των εναπομεινάντων εμποδίων στην κινητικότητα των εργαζομένων θα επιφέρει επίσης σημαντικά κέρδη αποδοτικότητας. Τέλος, η πλήρης ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, επιτρέποντας έτσι μια αποτελεσματικότερη κατανομή των κεφαλαίων και βελτιώνοντας τις συνθήκες για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.

4.5.4 Για τις ΜΜΕ, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών, η εσωτερική αγορά δεν έχει υλοποιηθεί πλήρως. Τα μεγάλα διοικητικά εμπόδια στις διασυνοριακές δραστηριότητες και τα μη προσαρμοσμένα ευρωπαϊκά πρότυπα εμποδίζουν τις μικρές επιχειρήσεις να επωφεληθούν μίας μεγαλύτερης αγοράς.

4.5.5 Τα πρότυπα διαδραματίζουν μείζονα ρόλο για την πρόσβαση στις αγορές. Οι τρέχουσες διαδικασίες τυποποίησης δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες της βιοτεχνίας και των ΜΜΕ. Οι μικρές επιχειρήσεις δεν συμμετείχαν στην επεξεργασία των ευρωπαϊκών και των διεθνών προτύπων. Παρά τη σημαντική υποστήριξη της Επιτροπής προς διαρθρώσεις όπως η NORMAPME ⁽¹⁷⁾, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες προς όφελος των ΜΜΕ, ιδίως για τις περιορισμένες σειρές και τις ειδικά προσαρμοσμένες παραγωγές, προκειμένου να επιτευχθεί χαμηλότερο κόστος των προτύπων, πιο ισορροπημένη εκπροσώπηση στις τεχνικές επιτροπές και απλούστευση των συστημάτων τυποποίησης.

4.5.6 Υπάρχει σημαντικό περιθώριο για περαιτέρω βελτιώσεις στις πρακτικές των δημοσίων συμβάσεων. Οι βελτιώσεις αυτές θα αντικατοπτριστούν στην αύξηση του ποσοστού των δημοσίων συμβάσεων που δημοσιοποιούνται. Πρέπει να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες των ΜΜΕ να συμμετάσχουν στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την κατάρτιση εκ μέρους της Επιτροπής μιας σύνοψης των ορθών πρακτικών σε αυτόν τον τομέα που έχουν καταγραφεί από τα κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά και από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία και οι οποίες οδήγησαν σε ενίσχυση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις.

⁽¹⁷⁾ NORMAPME: Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Τυποποίησης για τη Βιοτεχνία, το Εμπόριο και τις ΜΜΕ — www.normapme.com.

4.5.7 Οι ΜΜΕ στην Ευρώπη είναι αντιμετώπιζόμενες με 27 διαφορετικά φορολογικά συστήματα, γεγονός που προκαλεί απαγορευτικά έξοδα συμμόρφωσης και δημιουργεί σοβαρούς φραγμούς στην εσωτερική αγορά. Το κόστος συμμόρφωσης για τις μικρές επιχειρήσεις είναι πολύ υψηλότερο από ό,τι για τις μεγάλες επιχειρήσεις⁽¹⁸⁾. Αναμένεται απλοποίηση, ιδίως προς όφελος των ΜΜΕ.

4.6 Ανθρώπινο κεφάλαιο, ανάπτυξη των δεξιοτήτων και κοινωνικός διάλογος

4.6.1 Στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης και γνωσιοκεντρικής οικονομίας, οι επιχειρήσεις οφείλουν να προσαρμόζονται διαρκώς στις αλλαγές. Οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες χρειάζονται, περισσότερο από ποτέ, μία στέρεα βάση γνώσεων και προσόντων προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και να μπορέσουν να κερδίσουν τον αγώνα της καινοτομίας. Επιπλέον, οι τεχνολογικές εξελίξεις απαιτούν τη διαρκή ανάπτυξη νέων ικανοτήτων, ιδίως στον τομέα των ΤΠΕ, και την απόκτηση ενημερωμένων δεξιοτήτων τόσο για τους επιχειρηματίες όσο και για τους εργαζόμενους⁽¹⁹⁾.

4.6.2 Από το 2000, με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, έχουν σαφώς ενισχυθεί οι στόχοι της εκπαίδευσης και οι στρατηγικές της διά βίου μάθησης στην Ευρώπη, χρειάζονται εντούτοις ακόμα περαιτέρω βελτιώσεις, όπως αναφέρεται στην έκθεση αξιολόγησης του 2006 για το «Κοινό πλαίσιο δράσεων για τη διά βίου ανάπτυξη προσόντων και ικανοτήτων», το οποίο συμφωνήθηκε από τους ευρωπαϊκούς κοινωνικούς εταίρους (ETUC, Business Europe, CEEP, UEAPME) το 2002. Σε αυτό το πλαίσιο, το νέο κοινοτικό «Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης στον τομέα της διά βίου μάθησης» πρέπει επίσης να ενταχθεί πλήρως σε αυτήν την προσπάθεια, δεδομένου ότι ο επίσημος σκοπός του είναι να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβώνας, δηλαδή «την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης με βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

4.6.3 Όπως ορθά υπογράμμισε η ΕΟΚΕ⁽²⁰⁾, «τα μέχρι τώρα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, ήταν από τις λίγες δραστηριότητες της Ένωσης που απευθύνονταν άμεσα στους ευρωπαίους πολίτες. Το νέο πρόγραμμα πρέπει να έχει ως στόχο, αφενός μεν την προώθηση μιας δημοκρατικής εξέλιξης βασιζόμενης στο ιδανικό της συμμετοχικής δημοκρατίας και σε ενεργούς πολίτες, αφετέρου δε την προώθηση της απασχόλησης και μιας ευρείας αγοράς εργασίας». Δεδομένου μάλιστα, ότι το νέο πρόγραμμα ενσωματώνει τα βασικά ευρωπαϊκά προγράμματα για την κινητικότητα, δηλαδή το Leonardo da Vinci για τους μαθητευόμενους, τους νέους στο στάδιο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και τους νεαρούς εργαζόμενους και το Erasmus για τους φοιτητές, θα πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην ατομική κινητικότητα. Η μάθηση και η εργασία στο εξωτερικό για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, όχι μόνον εμπλουτίζουν τις ικανότητες και την τεχνογνωσία του ατόμου, αλλά αυξάνουν και την κατανόησή του αναφορικά με την Ευρώπη και την ευρωπαϊκή ιδιανότητα. Επιπροσθέτως, βοηθούν τα άτομα να γίνουν πιο ενεργά και να αναλαμβάνουν ευκολότερα πρωτοβουλίες σε σχέση με τις δυνατότητες απασχόλησής τους κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου.

4.6.4 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τόνισε την «ιδιαιτέρη σημασία της δυνατότητας πρόσβασης των ΜΜΕ στις διαδικασίες του προγράμματος»

και πρότεινε «μια ιδιαίτερη προσέγγιση στο πρόβλημα των ΜΜΕ, με απλούστευση των σχετικών διαδικασιών, για να καταστεί η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα εφικτή και αποδοτική». Σε μία οικονομία βασισμένη στις υπηρεσίες, το πολυτιμότερο στοιχείο μίας επιχείρησης είναι το ανθρώπινο κεφάλαιό της. Προκειμένου να είναι σε θέση οι επιχειρήσεις, ιδίως δε οι ΜΜΕ, να χαράξουν μία στρατηγική για την ανάπτυξη των ικανοτήτων, θα πρέπει να σχεδιασθούν εξατομικευμένες πρωτοβουλίες στήριξης, οι οποίες θα τις βοηθήσουν να επενδύσουν στη συνεχή κατάρτιση, όπως οι κατάλληλα σχεδιασμένες προσφορές κατάρτισης, η οικονομική υποστήριξη και τα φορολογικά κίνητρα.

4.6.5 Ο κοινωνικός διάλογος αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των οικονομικών και των κοινωνικών προκλήσεων. Ένα από τα κύρια επιτεύγματά του είναι η βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας και η πρόβλεψη των αλλαγών. Επιπρόσθετα, ο κοινωνικός διάλογος συμβάλλει στη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης στις επιχειρήσεις. Μπορεί επίσης να παρέχει κατάλληλα προσαρμοσμένες απαντήσεις για τις μικρές επιχειρήσεις, δεδομένου ότι λαμβάνει υπόψη την ιδιαιτερότητα και την ποιότητα του εργασιακού περιβάλλοντος και των εργασιακών σχέσεων, καθώς και την ιδιαίτερη εκείνη κατάσταση εντός της οποίας οι βιοτεχνίες και οι μικρές επιχειρήσεις λειτουργούν και αναπτύσσονται.

4.7 Καινοτομία

4.7.1 Το πρόγραμμα της Λισσαβώνας έθετε ως στόχο τη διάθεση στην έρευνα και ανάπτυξη του 3 % του ΑΕγχΠ, εκ του οποίου τα δύο τρίτα θα πρέπει να προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Επί του παρόντος ο ιδιωτικός τομέας συμβάλλει μόνο κατά 56 %. Δυστυχώς, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η Ευρώπη διαθέτει πολύ μικρότερο μερίδιο του ΑΕγχΠ της στην Ε&Α από ό,τι οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία (1,93 % σε σύγκριση με 2,59 % στις ΗΠΑ και 3,15 % στην Ιαπωνία). Επιπρόσθετα, η Κίνα αναμένεται να φθάσει την ένταση έρευνας της ΕΕ μέχρι το 2010. Όσον αφορά τον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, ο ιδιωτικός τομέας δαπάνησε το 2002 για την έρευνα και την ανάπτυξη στις ΗΠΑ 100 δις. ευρώ περισσότερα από ό,τι στην Ευρώπη.

4.7.2 Το μελλοντικό Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Τεχνολογίας (ΕΙΤ), στόχος του οποίου είναι η επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής ολοκλήρωσης της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας σε επίπεδο αριστείας, θα πρέπει να αναγνωρίσει και να αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό των ΜΜΕ. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων, των ερευνητικών κέντρων και των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρών. Οι ερευνητές θα πρέπει να ενθαρρύνονται να αναπτύξουν επαφές με τις επιχειρήσεις. Δεν μπορεί να υποτιμηθεί, εξάλλου, η σημασία της προαγωγής των μεταφορών τεχνολογίας μέσω τεχνολογικών κέντρων και «εκκολαπτηρίων» επιχειρήσεων. Μέτρα για την υποστήριξη των φορέων παροχής υπηρεσιών υποστήριξης της καινοτομίας, των ομίλων και των δικτύων θα πρέπει να προβλεφθούν, επίσης, στο νέο «πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία» (Ε&Α&Κ). Θα πρέπει να δοθούν περισσότερες ευκαιρίες στους ευρωπαίους ερευνητές σε καθένα από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ. Είναι αναγκαία η καλύτερη προώθηση και διάδοση των ερευνητικών αποτελεσμάτων προκειμένου να βελτιωθούν η πρόσβαση των επιχειρήσεων σε αυτά τα αποτελέσματα καθώς και ο οικονομικός τους αντίκτυπος.

⁽¹⁸⁾ Πρόκειται για το κόστος συμμόρφωσης με τη φορολογία στις διασυνοριακές δραστηριότητες.

⁽¹⁹⁾ Ακόμη και τα παραδοσιακά επαγγέλματα, όπως αυτά του υδραυλικού και του ξυλουργού, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τεχνικές για την εξοικονόμηση ενέργειας.

⁽²⁰⁾ ΕΕ C 221, 8.9.2005.

4.7.3 Η Ευρώπη θα πρέπει να παράσχει ένα εναρμονισμένο κανονιστικό περιβάλλον σε όλη την ΕΕ, το οποίο να είναι ευνοϊκό για την καινοτομία. Χρειάζονται νέες πρωτοβουλίες για ένα ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ώστε να προστατευθεί η καινοτομία και να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Ένα τέτοιο σύστημα θα πρέπει να προβλέπει μειωμένους φόρους για τις ΜΜΕ και μια κατάλληλη διάρθρωση ασφάλισης της νομικής προστασίας για τις διαφορές που προκύπτουν σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

4.7.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναγνωρίσει στις πρόσφατες ανακοινώσεις της την ανάγκη να διευρυνθεί η έννοια της καινοτομίας, ώστε να υπάρξει εστίαση στις ΜΜΕ, και να ληφθεί υπόψη η μη τεχνική καινοτομία σε όλους τους οικονομικούς τομείς. Η νέα αυτή προσέγγιση πρέπει τώρα να εφαρμοσθεί σε όλους τους τομείς πολιτικής, ούτως ώστε να είναι χρήσιμη και στις μικρές επιχειρήσεις.

4.7.5 Είναι ουσιώδες για τις ΜΜΕ να αναβαθμίσουν το υπάρχον ανθρώπινο κεφάλαιο τους και να εισαγάγουν ακαδημαϊκό εργατικό δυναμικό στην παραγωγή και την καινοτομία. Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο θα πρέπει να παράσχει στήριξη στις ΜΜΕ για την εισαγωγή προηγμένων τεχνικών τεχνολογικής έρευνας και παραγωγής, καθώς και για άλλες μορφές καινοτομίας, που είναι σημαντικές στη δομή των ΜΜΕ.

4.7.6 Οι αναγκαίοι πόροι σε επίπεδο ΕΕ θα προέλθουν από το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία, από το πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα, από τα διαρθρωτικά ταμεία και από τα εκπαιδευτικά προγράμματα, για να αναφερθούν τα σημαντικότερα. Ο συντονισμός των πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των πόρων, θα είναι μία δύσκολη και λεπτή εργασία, ιδίως ενόψει των σχετικά περιορισμένων διαθέσιμων ευρωπαϊκών οικονομικών πόρων σε σχέση με τις ανάγκες και τη ζήτηση. Θα ήταν σκόπιμο να εξασφαλισθεί η χρήση οικονομικών μέσων από τα διαρθρωτικά ταμεία, προκειμένου να συγχρηματοδοτηθούν προγράμματα για καινοτόμους ΜΜΕ, νέες επιχειρήσεις και μεταβιβάσεις επιχειρήσεων (για παράδειγμα μέσω των ευρωπαϊκών ταμείων επενδύσεων — πρωτοβουλία JEREMIE). Θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, ενώ η αποτελεσματικότητά τους και η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά.

4.7.7 Για την εισαγωγή νέων, προηγμένων μεθόδων και μηχανημάτων παραγωγής, ιδίως στις ΜΜΕ, θα χρειαστούν πιστώσεις με ευνοϊκούς όρους. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΑΕ) θα πρέπει να συμμετέχουν στενά στις εργασίες των τομεακών και διατομεακών ομάδων σχεδιασμού.

4.7.8 Οι ΜΜΕ θα πρέπει να στραφούν περισσότερο προς τις νέες εφαρμογές ΤΠΕ, οι οποίες μπορούν να μειώσουν τα έξοδά τους, να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

4.8 Μεταβιβάσεις επιχειρήσεων ⁽²¹⁾

4.8.1 Ευρωπαϊκές μελέτες δείχνουν ότι σχεδόν το ένα τρίτο των επιχειρηματιών της Ευρώπης, κυρίως ιδιοκτήτες οικογενειακών επιχειρήσεων, πρόκειται να συνταξιοδοτηθεί μέσα στα 10 επόμενα

⁽²¹⁾ Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Μεταβίβαση επιχειρήσεων — Εξασφάλιση της συνέχειας με μια νέα αρχή. COM(2006) 117 τελικό, 14.3.2006.

έτη. Υπολογίζεται ότι αυτό το γεγονός θα επηρεάσει περίπου 690 000 επιχειρήσεις, που παρέχουν 2,8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να προωθηθούν οι μεταβιβάσεις επιχειρήσεων ως σημαντική εναλλακτική λύση αντί της ίδρυσης νέας επιχείρησης.

4.8.2 Σε αντίθεση με το παρελθόν, ολοένα και περισσότερες μεταβιβάσεις επιχειρήσεων πραγματοποιούνται εκτός της οικογένειας, προς τρίτα μέρη. Επιπλέον, υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την αγορά μίας εδραιωμένης εταιρείας παρά για το ξεκίνημα μίας νέας επιχείρησης από το μηδέν. Έρευνες έδειξαν ότι το 96 % των μεταβιβάσεων επιχειρήσεων επιβιώνει τα πρώτα 5 έτη, ενώ στις νέες επιχειρήσεις το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 75 %.

4.8.3 Η πρώτη πρόκληση, λοιπόν, συνίσταται στη δημιουργία μίας πλατφόρμας, ώστε να διευκολυνθεί η σύναψη επαφών μεταξύ των δυνητικών πωλητών και αγοραστών επιχειρήσεων. Η εν λόγω αγορά θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια, προκειμένου να αυξηθεί η πιθανότητα επίτευξης επαφών και να εξασφαλιστεί η συνέχεια των υφιστάμενων βιώσιμων επιχειρήσεων. Απαραίτητη είναι η υψηλή ποιότητα των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων της σύναψης επαφών, της παροχής συμβουλών και της εμπιστευτικής μεταχείρισης. Στα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη υπάρχουν αγορές μεταβίβασης επιχειρήσεων, είτε κρατικές είτε υποστηριζόμενες από το κράτος ⁽²²⁾. Αυτές οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να αναπτυχθούν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

4.9 Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

4.9.1 Οι ΜΜΕ και ιδιαίτερα οι νέες, οι μεταβιβαζόμενες και οι καινοτόμοι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν καλύτερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, ώστε να αναπτύξουν πλήρως το δυναμικό τους και να δημιουργήσουν οικονομική ανάπτυξη και περισσότερη απασχόληση στην Ευρώπη. Τα συστήματα καταμερισμού του κινδύνου, όπως π.χ. τα αμοιβαία και τα δημόσια συστήματα εγγυήσεων, έχουν αποδειχθεί πολύ αποτελεσματικά εργαλεία και πρέπει να προωθηθούν περαιτέρω τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο εθνικό επίπεδο.

4.9.2 Προκειμένου οι νέες επιχειρήσεις, οι ΜΜΕ και οι ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις να διαθέτουν κεφάλαια σε λογικό κόστος, απαιτείται, εκτός από τον εξορθολογισμό των κρατικών καθεστώτων ενίσχυσης, να διατηρούνται τα επιτόκια και τα ασφάλιστρα σε λογικά ύψη.

4.9.3 Η παροχή συμβουλών στις ΜΜΕ από τις οργανώσεις των ΜΜΕ θα πρέπει να ενισχυθεί και να υποστηριχθεί. Πρέπει επίσης απαραίτητως να δημιουργηθούν χρηματοδοτικοί μηχανισμοί, προσαρμοσμένοι στις ανάγκες και τα μέσα των μικρών επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ΕΤΕπ/ΕΤΑΕ να χρηματοδοτήσουν την καινοτομία στις μικρές επιχειρήσεις με τη μορφή επιχειρηματικών κεφαλαίων και συστημάτων εγγύησης.

4.9.4 Οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων και οι «επιχειρηματικοί άγγελοι» αποτελούν για τις ΜΜΕ σημαντικούς τρόπους πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Η τόνωση της δικτύωσης μεταξύ, αφενός, των κεφαλαίουχων και των «επιχειρηματικών αγγέλων» και, αφετέρου, των (νέων) επιχειρηματιών, είναι σημαντική προκειμένου να μειωθεί το μικρό έλλειμμα ιδίων κεφαλαίων.

⁽²²⁾ Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Φινλανδία και Βέλγιο (που έχει ξεχωριστή βάση δεδομένων για κάθε περιφέρεια). Ο βαθμός επιτυχίας για αυτές τις χώρες κυμαίνεται περίπου στο 25 %, δηλαδή μία στις τέσσερις επιχειρήσεις στη βάση δεδομένων έχει βρει διάδοχο.

4.9.5 Τα συστήματα εγγύησης αποδεικνύονται ένα πολύ αποτελεσματικό και αποδοτικό μέσο για τη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων. Η Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique (CMGM) στη Γαλλία μετρά πάνω από 45 έτη πείρας σε αυτόν τον τομέα. Ο εν λόγω φορέας παρέχει στις τράπεζες εγγυήσεις για όλες σχεδόν τις πιστώσεις (επενδυτικές πιστώσεις, μεταβιβάσεις επιχειρήσεων, μακροπρόθεσμα δικαιώματα, ταμειακές πιστώσεις) που χορηγούν σε εταιρείες. Οι επιχειρήσεις εγγράφονται στο κεφάλαιο και το ταμείο εγγυήσεων του. Το σύστημα αυτό επιτρέπει τη μείωση των προσωπικών εγγυήσεων που ζητούνται από τους επιχειρηματίες, καθιστά διαθέσιμες περισσότερες πιστώσεις και προσφέρει στον επιχειρηματία ένα πλέγμα ασφαλείας έναντι της τράπεζάς του. Κρίνεται σκόπιμη η ενθάρρυνση των ανταλλαγών ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ σε θέματα πρόσβασης στις χρηματοδοτήσεις και τα ταμεία εγγυήσεων για τις ΜΜΕ.

4.10 Διεθνοποίηση

4.10.1 Η ΕΕ οφείλει να εκμεταλλευθεί τις ευκαιρίες που παρέχει το άνοιγμα των ταχέως αναπτυσσόμενων αγορών στην Ασία, όπως οι αγορές της Κίνας και της Ινδίας. Ταυτόχρονα, η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει το θέμα του νέου διεθνούς καταμερισμού της εργασίας που προκύπτει, καθώς η Κίνα αρχίζει να ειδικεύεται περισσότερο στην παραγωγή αγαθών υψηλής προστιθέμενης αξίας και η

Ινδία εξελίσσεται σε παγκόσμιο κόμβο εξωτερικής ανάθεσης υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι χρειάζεται απαραίτητα μία κοινή προσέγγιση στις σχέσεις της με τις τρίτες χώρες, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες πρόσβασης στην αγορά για τις ευρωπαϊκές εταιρείες.

4.10.2 Μολονότι η ενιαία αγορά υφίσταται ήδη για περισσότερα από 14 έτη, πολλές επιχειρήσεις λειτουργούν ακόμα αποκλειστικά εντός του δικού τους κράτους. Τα κύρια εμπόδια συνίστανται στους γλωσσικούς φραγμούς, στις εναπομείνουσες νομοθετικές και κανονιστικές διαφορές και στην έλλειψη γνώσης των άλλων αγορών. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμη τη δημιουργία υπηρεσιών στήριξης κοντά στους επιχειρηματίες, συγκρίσιμες με το «διαβατήριο για εξαγωγή» στο Ηνωμένο Βασίλειο ⁽²³⁾. Θα πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί η πρόσβαση των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις.

4.10.3 Χρειάζεται επίσης να αναπτυχθούν κατάλληλα συστήματα στήριξης για να τονωθούν οι διασυνοριακές δραστηριότητες, τόσο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σε άλλες αγορές.

4.10.4 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ στα έγγραφα της Επιτροπής σχετικά με την εμπορική πολιτική (στρατηγική για την πρόσβαση στην αγορά, μέσα εμπορικής άμυνας, η Ευρώπη στον κόσμο).

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²³⁾ Για λεπτομέρειες σχετικά με την ενιαία αγορά βλ. Flash Barometer 180 — TNS Sofres/EOS Gallup Group Europe, Internal Market Opinions and Experiences of Businesses in EU-15, που εκδόθηκε τον Ιούνιο του 2006.

Για λεπτομέρειες σχετικά με το «Διαβατήριο για εξαγωγή», ένα πρόγραμμα του κρατικού οργανισμού Trade and Investment του Ηνωμένου Βασιλείου για την στήριξη των βρετανών εξαγωγέων προκειμένου να ξεπεράσουν τις αδυναμίες τους στο διεθνές εμπόριο, βλ. Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων, Επιλογή ορθών πρακτικών 2006, σ. 9.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (στρατηγική της Λισσαβώνας)»

(2007/C 256/04)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 31 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία Αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την κατάρτιση ενημερωτικής έκθεσης με θέμα: «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία».

Στη σύνοδο ολομέλειας της 14ης και 15ης Μαρτίου 2007 αποφασίστηκε η μετατροπή της ενημερωτικής έκθεσης σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας (άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Μαΐου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2007) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 120 ψήφους υπέρ, και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Εισαγωγή

2. Σύνοψη και συστάσεις

3. Γενικές πτυχές

4. Εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση

5. Οικονομικά ζητήματα και σχετικές διαδικασίες

6. Διαρθρωτικές πτυχές και γενικό πλαίσιο

7. Ο παράγοντας άνθρωπος — Ανθρώπινο κεφάλαιο — Επιστήμονες, μηχανικοί και επιχειρηματίες

1. Εισαγωγή

1.1 Υπό τον τίτλο «ΕΠΑΝΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρέτισε στα συμπεράσματα της Προεδρίας της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006 (σημείο 12) την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για αύξηση της αυτενέργειας για τη στρατηγική της Λισσαβώνας σε κοινοτικό επίπεδο. Ενθάρρυνε την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να συνεχίσει τις εργασίες της και ζήτησε από την ΕΟΚΕ να εκπονήσει στις αρχές του 2008 συνοπτική έκθεση προς στήριξη της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

1.2 Εν τω μεταξύ, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε ήδη στις 15 Φεβρουαρίου 2007 ψήφισμα για την εφαρμογή της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβώνας, το οποίο παρουσιάστηκε στην εαρινή Σύνοδο Κορυφής 2007 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

1.3 Για την προετοιμασία της συνοπτικής έκθεσης που ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, θα καταρτιστούν τέσσερις ενημερωτικές εκθέσεις για τα εξής θέματα:

- «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία»,
- «Το δυναμικό των επιχειρήσεων — ιδίως των ΜΜΕ»,
- «Η απασχόληση για τις κατηγορίες προτεραιότητας», και
- «Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη».

Αυτές οι ενημερωτικές εκθέσεις θα αποτελέσουν τα βασικά στοιχεία της συνοπτικής έκθεσης.

1.4 Στο παρόν κείμενο εξετάζεται αποκλειστικά το θέμα «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία».

2. Σύνοψη και συστάσεις

2.1 Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην ικανότητα επιδόσεων των πολιτών της.

2.2 Η ελεύθερη αλληλεπίδραση μεταξύ βιοτεχνικής εφευρετικότητας, επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και επιστημονικής μεθοδολογίας και συστηματικότητας, καθώς και οι ανεπτυγμένες τεχνολογίες και βιομηχανικές διαδικασίες που προέκυψαν ως απόρροια αυτών, αποτέλεσαν την ευρωπαϊκή «συνταγή επιτυχίας» για τις προόδους που είχαν ως αποτέλεσμα το σύγχρονο βιοτικό επίπεδο. Αυτές συμβάδισαν με τις ιστορικές κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις απόρροια των οποίων ήταν ο ελεύθερος πολίτης στο σύγχρονο κράτος με τη διάκριση των εξουσιών, τη δημοκρατία, και τα θεμελιώδη δικαιώματα.

2.3 Η ανάπτυξη και η εντατική αξιοποίηση βιομηχανικών διαδικασιών, μηχανών και μέσων μεταφοράς που καταναλώνουν ενέργεια συνέβαλαν αποφασιστικά στην επίτευξη αυτής της προόδου. Η ενέργεια απάλλαξε τον άνθρωπο από τη βαριά σωματική εργασία, πολλαπλασίασε την παραγωγικότητά του, κατέστησε δυνατή την παροχή θέρμανσης και φωτισμού, ενώ εξασφάλισε την κινητικότητα και την επικοινωνία, που κανένας δεν μπορούσε να φανταστεί προηγουμένως. Η ενέργεια εξελίχθηκε σε «τροφή» και κινητήρια δύναμη των σύγχρονων οικονομιών.

2.3.1 Λαμβανομένων υπόψη του πεπερασμένου χαρακτήρα των ορυκτών πηγών ενέργειας, της ταχέως αυξανόμενης παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης, καθώς και των αναμενόμενων επιπτώσεων της ενεργειακής κατανάλωσης στην μελλοντική εξέλιξη του κλίματος, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η διασφάλιση ενός βιώσιμου, φιλικού προς το κλίμα ενεργειακού εφοδιασμού βρίσκεται στο προσκήνιο της πολιτικής συζήτησης. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του εξαιρετικά δύσκολου στόχου είναι η ανάπτυξη ενός δυναμικού, εκτεταμένου και αποτελεσματικού προγράμματος έρευνας και ανάπτυξης για την ενέργεια.

2.4 Ωστόσο, πέραν αυτού, εξακολουθούν να υφίστανται πολλά προβλήματα και καθήκοντα, τα οποία μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνον μέσω της έρευνας, της ανάπτυξης και των καινοτομιών. Μεταξύ αυτών των προβλημάτων και καθήκοντων συγκαταλέγονται η καταπολέμηση των φυσικών και ψυχικών ασθενειών, η διευκόλυνση της διαβίωσης και η κοινωνική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες, οι συνέπειες των δημογραφικών μεταβολών συμπεριλαμβανομένης της γεροντολογίας, η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και, γενικά, η διασφάλιση και η περαιτέρω εξέλιξη των όρων διαβίωσης, του ευρωπαϊκού συστήματος αξιών και του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Σε τελευταία ανάλυση, μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης μπορεί να υλοποιηθεί ο θεμελιώδης στόχος της απόκτησης περισσότερων και νέων γνώσεων. Η αυξημένη γνώση βοηθάει όχι μόνον στην επίλυση των προβλημάτων, αλλά διευρύνει και την εικόνα που έχουμε για τον κόσμο, αντικειμενοποιεί καταστάσεις σύγκρουσης και εμπλουτίζει τον πολιτισμό μας.

2.5 Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με την πρόκληση του οξυνόμενου παγκόσμιου ανταγωνισμού, όπου στόχος είναι η διατήρηση των ευρωπαϊκών θέσεων απασχόλησης, των εισοδηματικών επιπέδων καθώς και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει όχι μόνον την πρόκληση της οικονομικής δύναμης των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, αλλά ιδιαίτερα των αξιοσημείωτων και ολοένα πιο δυναμικών επιδόσεων στο χώρο της βιομηχανίας και της έρευνας κρατών όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία, δεδομένου ότι σε αυτές τις χώρες τα επίπεδα των αμοιβών, καθώς και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων είναι σαφώς χαμηλότερα.

2.6 Η Ευρώπη μπορεί να διατηρήσει την ανταγωνιστική της θέση μόνον εφόσον διατηρήσει και στο μέλλον το προβάδισμα στους χώρους της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, μέσα σε ένα κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο δημοκρατίας, κράτους δικαίου, πολιτικής σταθερότητας, επιχειρηματικής ελευθερίας, ασφάλειας προγραμματισμού, βούλησης για επιδόσεις, αναγνώρισης των επιτευξών και κοινωνικής ασφάλειας.

2.7 Ως εκ τούτου, η επιστημονική και τεχνολογική αριστεία και η μετατροπή της σε ανταγωνιστική οικονομική ισχύ αποτελούν τις καθοριστικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του μέλλοντός μας — π.χ. όσον αφορά το ενεργειακό ζήτημα και το πρόβλημα του κλίματος — τη διατήρηση και βελτίωση της θέσης της Ευρώπης στο παγκόσμιο περιβάλλον, καθώς και για την περαιτέρω επέκταση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, και όχι τη διακινδύνευσή του.

2.8 Για την υλοποίηση αυτού του στόχου, βασική προϋπόθεση είναι η δημιουργία ενός κοινωνικού περιβάλλοντος ανοικτού στην πρόοδο, στο πλαίσιο του οποίου η ανωτέρω προσέγγιση μπορεί να αποδώσει τα μέγιστα, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί σε όλα τα επίπεδα πολιτικής το απαραίτητο ρυθμιστικό πλαίσιο και να ληφθούν οι αντίστοιχες καθοριστικές αποφάσεις, με στόχο να καλλιεργηθεί αρκετή εμπιστοσύνη και αισιοδοξία εκ μέρους της βιομηχανίας σε ό,τι αφορά τις απαραίτητες στην Ευρώπη επενδύσεις και να δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης. Βασική προϋπόθεση αποτελεί επίσης η καλύτερη συνειδητοποίηση της στοιχειώδους σημασίας της βασικής έρευνας, διότι αυτή συνιστά τον θεμέλιο λίθο για τις μελλοντικές καινοτομίες. Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων απαραίτητα στοιχεία είναι ένα επιχειρηματικό πνεύμα πρόθυμο για την καινοτομία και την ανάληψη κινδύνων, καθώς και πολιτική ηγεσία, αξιοπιστία και ρεαλισμός.

2.9 Ειδικότερα, ο στόχος της Βαρκελώνης, που διατυπώθηκε με σκοπό την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας, πρέπει να

ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη από όλους τους αναφερόμενους παράγοντες, έτσι ώστε να μην αποδυναμωθεί ακόμη περισσότερο η θέση της Ευρώπης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό επενδύσεων στο χώρο της Ε&Α. Ο στόχος αυτός επιβάλει αύξηση των σχετικών δαπανών της ΕΕ, έως σχεδόν το 3 % του ΑΕγχΠ αυτής μέχρι το 2010. Οι απαραίτητες για το σκοπό αυτό επενδύσεις πρέπει κατά τα δύο τρίτα να προέλθουν από τον ιδιωτικό τομέα.

2.10 Το Δεκέμβριο του 2006, το Συμβούλιο ενέκρινε το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο Ε&Α (ΠΠ7) για την περίοδο 2007-2013 με έναν σαφώς αυξημένο προϋπολογισμό ύψους 50 δισεκατομμυρίων ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο αντίστοιχο πρόγραμμα. Αυτό συνιστά άλλη μια αξιόλογη επιτυχία της ευρωπαϊκής πολιτικής, την οποία η ΕΟΚΕ υποστήριξε αποφασιστικά. Παρόλα αυτά, το ποσοστό της συνολικής συμμετοχής της Κοινότητας στις επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη θα ανέλθει περίπου μόλις στο 2 % (δηλαδή μόνον το ένα πεντηΟΚετό) του στόχου που προσδιορίστηκε στη Βαρκελώνη! Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα ότι αυτό δεν αρκεί για να ενεργοποιηθεί πλήρως η επιδιωκόμενη σημαντική μόχλευση και η ικανότητα ολοκλήρωσης της κοινοτικής ενίσχυσης για την πολιτική προώθησης των κρατών μελών και την αναγκαία επενδυτική ετοιμότητα της βιομηχανίας.

2.11 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναδιατυπώνει την προηγούμενη σύστασή της, ότι, στο πλαίσιο της επικείμενης αναθεώρησης του κοινοτικού προϋπολογισμού που θα πραγματοποιηθεί το 2008, το μερίδιο της κοινοτικής ενίσχυσης θα πρέπει σε πρώτη φάση να αυξηθεί κατά το ήμισυ, δηλαδή στο 3 % περίπου του συνόλου των επιδιωκόμενων επενδύσεων σύμφωνα με το στόχο της Βαρκελώνης. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο εν όψει της ίδρυσης του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (ΕΙΤ) και της επείγουσας ανάγκης για αύξηση δραστηριότητας Ε&Α όσον αφορά τον φιλικό προς το κλίμα βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό.

2.12 Ομοίως, είναι ωστόσο απαραίτητο να προωθηθεί η επενδυτική ετοιμότητα της βιομηχανίας στην έρευνα και την ανάπτυξη — ειδικότερα των μικρότερων και μεσαίων επιχειρήσεων — και η ενίσχυση της ελκυστικότητας και της αποδοτικότητας αυτής μέσω κατάλληλου νομικού (επίσης η νομοθεσία περί ευθύνης), διοικητικού, φορολογικού και χρηματοδοτικού πλαισίου. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι κοινοτικοί κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων: πρέπει να εξασφαλίζουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προωθούν εντατικότερα, πιο αποτελεσματικά και με λιγότερη γραφειοκρατία απ' ό,τι μέχρι σήμερα ερευνητικά και αναπτυξιακά σχέδια των πανεπιστημίων, των ερευνητικών οργανισμών και της βιομηχανίας, καθώς και την αναγκαία δικτύωσή τους. Ως εκ τούτου, πρέπει να αξιολογηθεί προσεκτικά κατά πόσο το «κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία» συνεισφέρει στην υλοποίηση αυτών των στόχων.

2.13 Η γνώση θεμελιώνεται σε δύο ισοδύναμους, αλληλεξαρτούμενους πυλώνες: στην εκπαίδευση και την έρευνα. Οι νέες γνώσεις πρέπει να αποκτηθούν μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης. Σημείο εκκίνησης αποτελεί η υφιστάμενη γνώση. Αυτή πρέπει να εδραιωθεί και να διαδοθεί στο ευρύ κοινό μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της επιμόρφωσης. Για το σκοπό αυτό πρέπει να εξεταστούν τόσο οι μέθοδοι όσο και το περιεχόμενο, ως προς το κατά πόσο εξυπηρετούν την υλοποίηση των προαναφερόμενων στόχων. Επιπροσθέτως, για αμφοτέρους τους πυλώνες πρέπει σαφώς να αυξηθούν οι χρηματοοικονομικές επενδύσεις και να δημιουργηθεί το κατάλληλο γενικό πλαίσιο.

2.14 Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην ικανότητα επιδόσεων των πολιτών της. Συνεπώς, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα η ακόμη μεγαλύτερη προώθηση της εν λόγω ικανότητας και η ανάπτυξη της στην πράξη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να ενισχύσουν και να βελτιώσουν τα εκπαιδευτικά τους ιδρύματα και, επίσης, να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες για την υλοποίηση αυτού του στόχου εκτεταμένες επενδύσεις. Η εξασφάλιση εμπειρισιακής κατάρτισης σε μεγάλα στρώματα του πληθυσμού είναι εξίσου σημαντική με την εκπαίδευση κορυφαίων επιστημόνων. Κατ' αυτήν την έννοια, είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός ευρέως φάσματος και επαρκούς αριθμού κατάλληλων και εξειδικευμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, από σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έως πανεπιστήμια. Μόνον έτσι μπορεί συνολικά να δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή κοινωνία φιλική διακειμένη προς την εκπαίδευση και την επιστήμη.

2.15 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύστασή της όσον αφορά την ανάπτυξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου της γνώσης, μέσω εντατικής διακρατικής συνεργασίας στους τομείς της μάθησης, της καινοτομίας και της έρευνας, ο οποίος να συμπληρώνει και να ολοκληρώνει τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Για το σκοπό αυτό, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν όλες οι πρωτοβουλίες και τα μέτρα που αναλαμβάνονται υπέρ της διά βίου μάθησης, η οποία είναι το κλειδί για την κοινωνία της γνώσης. Πρέπει να εξαλειφθούν όσο το δυνατόν συντομότερα τα εμπόδια στην εσωτερική αγορά που παρακωλύουν τη μετάβαση στην κοινωνία της γνώσης.

2.16 Είναι, επίσης, απαραίτητη η εντατικότερη προώθηση της κινητικότητας προσώπων εκ μέρους των κρατών μελών καθώς και η ενίσχυση αντίστοιχων αποτελεσματικών κοινοτικών προγραμμάτων (Erasmus, Μαρία Κιουρί). Η κινητικότητα προάγει την απόκτηση και τη μεταφορά δεξιοτήτων. Η ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, ερευνητών και σπουδαστών πρέπει να διασφαλιστεί και να ανταμειφθεί με κατάλληλα κίνητρα. Πρέπει δε να συνοδεύεται από αξιοπρεπείς μισθούς, συνθήκες εργασίας και στήριξη του ρόλου της οικογένειας. Για το λόγο αυτό πρέπει να βελτιωθεί σε όλα τα κράτη μέλη η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με κενές θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

2.17 Σε ό,τι αφορά το ρόλο και την προώθηση της καινοτομίας, η ΕΟΚΕ παραπέμπει αφενός στις συστάσεις της που διατυπώνονται παρακάτω, αλλά και, κυρίως, στην εξαιρετική «έκθεση Aho», την οποία και επικροτεί. Αυτό αφορά κυρίως το γενικό νομικό και κοινωνικό πλαίσιο που προωθεί την καινοτόμο επιχειρηματικότητα και μια ευνοϊκή απέναντι στην καινοτομία αγορά. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης στην λεπτομερέστερη γνωμοδότησή της με τίτλο «Αποδέσμευση και ενίσχυση του δυναμικού της Ευρώπης στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας».

2.18 Η πρόοδος και η καινοτομία θεμελιώνονται στην εφαρμογή νέων πορισμάτων σε νέες, καλύτερες μεθόδους και προϊόντα (συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς βελτίωσης υφιστάμενων μεθόδων και προϊόντων), σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα και στις ορθές διαχειριστικές μεθόδους· συνεπώς, βασική συνιστώσα αποτελεί το καινοτόμο επιχειρηματικό πνεύμα και οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Η πρόοδος και η καινοτομία θεμελιώνονται σε καινοτόμες υπηρεσίες, στην ανάπτυξη του συστήματος υγειονομικής περιθαλψής και, γενικότερα, στην καλύτερη επίλυση κοινωνικών προβλημάτων στο πλαίσιο των υφιστάμενων οικονομικών περιορισμών.

2.19 Συνεπώς, καινοτομία σημαίνει ανάπτυξη και υλοποίηση νέων τεχνικών, διαδικασιών, μεθόδων οργάνωσης, επιχειρηματικών και εκπαιδευτικών μοντέλων, κλπ., παράγοντες που δεν είχαν συνυπολογιστεί ή δεν μπορούσαν να συνυπολογιστούν προηγουμένως. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό, το συναφές κανονιστικό πλαίσιο να εξασφαλίζει επαρκή περιθώρια ελιγμών και ελευθερίας, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία υλοποίησης των νέων ιδεών και να

προληφθεί ο εκ των προτέρων «μαρασμός» τους, δεδομένου ότι δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα υπερβολικά λεπτομερές κανονιστικό πλαίσιο. Ο υπερβολικός αριθμός περιοριστικών διατάξεων συνιστά τροχοπέδη για την καινοτομία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κάθε προσπάθεια απλούστευσης των κανονιστικών πλαισίων και επανεξέτασης τους για το ενδεχόμενο ύπαρξης υπερβολικών, πολύ λεπτομερών ή/και περιττών περιοριστικών διατάξεων.

2.20 Η καινοτομία συνεπάγεται επίσης την αποδοχή συγκεκριμένων κινδύνων όσον αφορά την επιτυχία, ή ακόμη και δυνητικών ζημιών· διότι κατά κανόνα, η αποτελεσματικότητα αλλά και τα μειονεκτήματα ή οι παρενέργειες μιας νέας προσέγγισης ή ιδέας μπορούν να αναγνωριστούν μόνον μέσω της πρακτικής τους εφαρμογής και σε αντιπαράθεση με άλλες παρόμοιες διαδικασίες. Η αποτυχία αποτελεί επίσης πηγή διδαγμάτων. Οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι είναι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Κατά βάση, το προσδοκώμενο όφελος από μια καινοτομία πρέπει να υπερσχύει των ενδεχόμενων κινδύνων που αυτή συνεπάγεται. Οι δυνητικοί κίνδυνοι για την κοινωνία πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ειδικής αξιολόγησης. Επιπλέον θα μπορούσε να εξεταστεί, τουλάχιστον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η προοπτική δημιουργίας ταμείου κάλυψης κινδύνων, π.χ. στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, το οποίο θα συμβάλλει στην κάλυψη πιθανών ζημιών ή απωλειών.

2.21 Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένως ότι οι ανθρώπινες ικανότητες και η αποδοτικότητα αποτελούν την πιο ευαίσθητη και πολύτιμη πηγή γνώσης και καινοτομίας. Για το λόγο αυτό, ο επαρκής αριθμός, ο εξοπλισμός και η ποιότητα των απαιτούμενων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνιστούν βασικές προϋποθέσεις για την κάλυψη της ανάγκης σε καλούς επιστήμονες, μηχανικούς και εκπαιδευτικούς.

2.22 Από τη μια πλευρά μέσω των επενδύσεων της κοινωνίας και, από την άλλη πλευρά, μέσω των επενδύσεων των ιδίων των επιστημόνων και μηχανικών για την απόκτηση μιας ευρείας, απαιτητικής βασικής και προηγμένης εξειδικευμένης γνώσης, η κοινωνία αναλαμβάνει διά των πολιτικών της εκπροσώπων την ευθύνη να διασφαλίσει τη μέγιστη αξιοποίηση των εν λόγω επενδύσεων. Η ανάληψη της ευθύνης αυτής πρέπει να αντικατοπτρίζεται στη μέριμνα για την εξασφάλιση των απαραίτητων δυνατοτήτων απασχόλησης και ανάπτυξης του δυναμικού των καταρτισμένων ερευνητών και μηχανικών, τη δυνατότητα δημιουργίας οικογένειας καθώς και την κατάλληλη προοπτική σταδιοδρομίας με ελκυστικές επιλογές ειδικεύσεως — και μάλιστα χωρίς τον κίνδυνο επαγγελματικών αδιεξόδων! Η ανεργία, οι χαμηλές αμοιβές ή η ετεροαπασχόληση των υψηλά καταρτισμένων επιστημόνων και μηχανικών (μεταξύ άλλων λόγω υπερβολικού διοικητικού φόρτου και εργασίας σε επιτροπές) συνιστούν σπατάλη των επενδύσεων της οικονομίας και αποτρεπτικό παράγοντα για τους νέους ταλαντούχους μελλοντικούς επιστήμονες και μηχανικούς, οι οποίοι αποθαρρύνονται από το να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Ευρώπη!

2.23 Αυτό δεν είναι αντίθετο προς την ανάγκη μεγαλύτερης σε σχέση με το παρελθόν προώθησης της συμμετοχής έμπειρων ειδικών εμπειρογνομώνων και αξιολογών ερευνητών στους τομείς της επιστήμης και τεχνολογίας σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διοικητικές διαδικασίες όσον αφορά την ερευνητική πολιτική, θέματα επιχειρηματικότητας και την πολιτική καινοτομίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ΕΣΕ) αποτελεί ένα πολύ ενθαρρυντικό, πρώτο βήμα. Εκτός αυτού, κρίνεται αναγκαία η προσέλκυση και διατήρηση επαρκούς αριθμού εμπειρογνομώνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (συμπεριλαμβανομένης της Επιτροπής) και στα κράτη μέλη, προκειμένου να προωθηθεί η έρευνα και η καινοτομία. Η διοίκηση μόνον δεν φτάνει.

2.24 Ένα σημαντικό ζήτημα αποτελεί η εφαρμογή της έρευνας και της καινοτομίας σε βιομηχανικά προϊόντα και βιομηχανικές διαδικασίες. Ο στόχος που τέθηκε στη Λισαβόνα, σύμφωνα με τον οποίο τα 2/3 των επενδύσεων σε E&A πρέπει να προέλθουν από τη βιομηχανία, δεν είναι ανατιολόγητος. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερα σημαντικό στόχο αποτελεί η αναβάθμιση της επαγγελματικής εικόνας του επιχειρηματία και η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει για την καινοτομία, την οικονομική πρόοδο και τη συνολική ευημερία. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ, ως γέφυρα με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, έδωσε την επιχειρηματικότητα με ανθρώπινο πρόσωπο στο επίκεντρο του προσεχούς προγράμματος εργασίας της. Σε τελευταία ανάλυση, μόνον μέσω μιας υπεύθυνης, δραστήριας και δημιουργικής επιχειρηματικότητας, η οποία αναπτύσσεται ελεύθερα, μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισαβόνας.

2.25 Πολλές περαιτέρω πτυχές και λεπτομέρειες εξετάζονται στις αναλυτικές παρακάτω παρατηρήσεις καθώς και στις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα «Η πορεία προς την ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης — Η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική της Λισαβόνας»⁽¹⁾ και «Αποδέσμευση και ενίσχυση του δυναμικού της Ευρώπης στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας»⁽²⁾.

3. Γενικές πτυχές

3.1 *Ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας.* Η κοιτίδα μιας αδιάλειπτα εξελισσόμενης σύγχρονης επιστήμης και έρευνας βρίσκεται στην Ευρώπη. Για την κοιτίδα των επιστημών γενικότερα, πρέπει να συνυπολογιστούν επίσης ο ελληνικός και ο αιγυπτιακός πολιτισμός καθώς και η παροδική, αλλά γόνιμη αλληλεπίδραση με τον ινδοαραβικό πολιτισμό⁽³⁾. Η επιστήμη και η έρευνα συνδέονται στενά μεταξύ τους σε ολόκληρη την Ευρώπη ανεξάρτητα από εθνικά σύνορα και παρά τις κατά καιρούς διακυμάνσεις και διακοπές που προκάλεσαν οι πόλεμοι. Η μεθοδολογία τους και ο τρόπος σκέψης αποτέλεσαν καθοριστικό πρόδρομο της σύγχρονης ευρωπαϊκής κοινωνίας, των αξιών της, του σύγχρονου τρόπου ζωής και του βιοτικού της επιπέδου· αποτέλεσαν το διακριτικό γνώρισμα του ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου⁽⁴⁾. Ως αποτέλεσμα, η «συνταγή» επιτυχίας για τα επιτεύγματα που προέκυψαν ήταν η ελεύθερη αλληλεπίδραση μεταξύ βιοτεχνικής εφευρετικότητας, επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και επιχειρηματικού πνεύματος και επιστημονικής μεθοδολογίας και επιστημονικού συστήματος, καθώς και των τεχνολογιών που αναπτύχθηκαν ως απόρροια αυτών.

3.2 *Η εξέλιξη της κοινωνίας.* Σχεδόν παράλληλα με την επιστημονικοτεχνική πρόοδο σημειώθηκαν οι καθοριστικές κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις που οδήγησαν στο σύγχρονο κράτος των ελεύθερων πολιτών με τη διάκριση των εξουσιών, τη δημοκρατία, τα θεμελιώδη δικαιώματα και την κοινωνική νομοθεσία.

3.3 *Εξέλιξη των συνθηκών διαβίωσης.* Ως αποτέλεσμα αυτών των κοινών διεργασιών, οι συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων στα κράτη και τις περιφέρειες όπου σημειώθηκαν οι μεταβολές αυτές,

βελτιώθηκαν όσο ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας. Τα τελευταία 135 χρόνια, ο μέσος όρος του προσδόκιμου επιβίωσης του πληθυσμού⁽⁵⁾ υπερδιπλασιάστηκε⁽⁶⁾. Τα τελευταία 50 χρόνια, η γεωργική απόδοση ανά γεωργική έκταση σχεδόν τριπλασιάστηκε. Τα θέματα που απασχολούν τα επιτυχημένα βιομηχανικά κράτη είναι η παχυσαρκία αντί του υποσιτισμού, ο κατακλυσισμός πληροφοριών αντί της έλλειψης ενημέρωσης, η γήρανση του πληθυσμού αντί της παιδικής θνησιμότητας. Οι ικανότητες και οι επιδόσεις της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από κινητικότητα, οι οποίες αποκτώνται μέσω της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας καλύπτουν όλες τις πτυχές της ανθρώπινης έκφανσης και ποιότητας ζωής.

3.4 *Χρήση της ενέργειας.* Ένας άλλος καθοριστικός για την επιτευχθείσα πρόοδο παράγοντας ήταν η ανάπτυξη και η εντατική αξιοποίηση βιομηχανικών διαδικασιών, μηχανών και μεταφορικών μέσων που λειτουργούν με ενέργεια: Η ενέργεια απάλλαξε τον άνθρωπο από τη βαριά σωματική εργασία, πολλαπλασίασε την παραγωγικότητά του, κατέστησε δυνατή την παροχή θέρμανσης και φωτισμού, ενώ εξασφάλισε την κινητικότητά και την επικοινωνία, που κανέναν δεν μπορούσε να φανταστεί προηγουμένως. Η ενέργεια εξελίχθηκε σε «τροφή» και κινητήρια δύναμη των σύγχρονων οικονομικών.

3.5 *Το πρόβλημα του κλίματος και του ενεργειακού εφοδιασμού.* Ωστόσο, αυτή η αξιόλογη εξέλιξη συνεπάγεται επίσης νέα προβλήματα και προκλήσεις. Η υπερθέρμανση του πλανήτη, οι πιθανές επιπτώσεις της καθώς και η στρατηγική για τον μετριασμό τους, αποτελούν αντικείμενο εκτεταμένων πολιτικών αποφάσεων⁽⁷⁾ και πλήθους μελετών⁽⁸⁾ στις οποίες διατυπώνονται εν μέρει αμφιλεγόμενες απόψεις. Στην έκδοση STERN⁽⁹⁾: με τίτλο «*The Economics of Climate Change*» (Οι οικονομικές πτυχές της αλλαγής του κλίματος) που δημοσιεύτηκε στο τέλος Οκτωβρίου 2006, επισημαίνεται ότι για τη μείωση και μόνον της υπερθέρμανσης του πλανήτη που προκαλούν τα αέρια του θερμοκηπίου πρέπει να δαπανηθεί περίπου το 1 % του ΑΕγχΠ, ενώ είναι απαραίτητο να αναληφθούν περαιτέρω δραστηριότητες κυρίως στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Πέρα από το πρόβλημα του κλίματος, το ζήτημα ενός ασφαλούς βιώσιμου ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης (και της υφθλιού!) αποτελεί μια βασική πολιτική πρόκληση, στην αντιμετώπιση της οποίας θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο η εντατικοποίηση της έρευνας και της ανάπτυξης⁽¹⁰⁾.

3.6 *Περαιτέρω προβλήματα και προκλήσεις*⁽¹¹⁾. Ωστόσο, η αλλαγή του κλίματος και ο ενεργειακός εφοδιασμός δεν αποτελούν το μοναδικό κύκλο προβλημάτων. Επίσης, η καταπολέμηση των φυσικών και ψυχικών ασθενειών, η διευκόλυνση της διαβίωσης των

⁽⁵⁾ Στη Γερμανία.

⁽⁶⁾ Ειδικά χάρη στη μείωση της παιδικής θνησιμότητας.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 23/24 Μαρτίου 2006 — Συμπεράσματα της Προεδρίας (Αειφορία της Ενέργειας).

⁽⁸⁾ Π.χ.

1) Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός/Περιβαλλοντικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (WMO/UNEP) Διακυβερνητική επιτροπή για την αλλαγή του κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change) — «Climate Change 2007: The Physical Science Basis (Τα δεδομένα των φυσικών επιστημών για την αλλαγή του κλίματος) -Summary for Policy Makers (Σύνοψη για τους φορείς χάραξης πολιτικής)» ή

2) Ανοιχτή επιστολή 60 επιστημόνων προς τον πρωθυπουργό του Καναδά (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMletter06.html>).

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 241 της 7.10.2002: «Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού». Επίσης την πρόσφατα εκδοθείσα έκδοση ISBN 92-79-02688-7 με τίτλο «Μετάβαση σε σύστημα αειφόρου ενέργειας για την Ευρώπη: Η προοπτική E&A» (Transition to a sustainable energy system for Europe — The R&D perspective) καθώς και την περιοδική έκδοση «Nature», τόμος 444, τεύχος αριθ 7119, σελίδα 519 (Νοέμβριος 2006) «Our emperors have no clothes».

⁽¹¹⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση, (ΕΕ C 185 της 8.8.2006).

⁽¹⁾ ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

⁽²⁾ ΕΕ C 325 της 30.12.2006.

⁽³⁾ Πιθανόν και με τον κινεζικό πολιτισμό.

⁽⁴⁾ Μια εξαιρετικά εμπειριστατωμένη και διαφοροποιημένη περιγραφή αυτών των διεργασιών περιέχεται στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ «Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες στην Ευρώπη» (ΕΕ C 221 της 7ης Αυγούστου 2001).

ατόμων με αναπηρίες ή ατόμων που αντιμετωπίζουν άλλα μειονεκτήματα με στόχο τη βελτίωση της επαγγελματικής τους εξέλιξης και την ενίσχυση της συμμετοχής τους στην κοινωνία της γνώσης, οι συνέπειες των δημογραφικών μεταβολών, συμπεριλαμβανομένης της γεροντολογίας, η καλύτερη κατανόηση περίπλοκων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών συσχετισμών και μηχανισμών δράσης, η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και γενικά η διασφάλιση των όρων διαβίωσης και του ευρωπαϊκού συστήματος αξιών, αποτελούν παραδείγματα σημαντικών ερευνητικών αντικειμένων για τα οποία η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει σαφείς συστάσεις σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, όπως, λόγω χάρη, στη γνωμοδότηση με θέμα το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο E&A ⁽¹²⁾ καθώς και τα ειδικά προγράμματά του ⁽¹³⁾

3.7 *Παγκόσμιος ανταγωνισμός.* Είναι γνωστό ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα βρίσκεται επιπλέον αντιμέτωπη με την πολύ σοβαρή πρόκληση της όξυνσης του παγκόσμιου ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του οποίου στόχος είναι η διατήρηση των ευρωπαϊκών θέσεων απασχόλησης, των εισοδηματικών επιπέδων καθώς και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει όχι μόνον την πρόκληση της οικονομικής δύναμης των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, αλλά, ιδιαίτερα, των αξιοσημείωτων και ολοένα πιο δυναμικών επιδόσεων στο χώρο της βιομηχανίας και της έρευνας κρατών όπως η Κίνα (η Κίνα φιλοδοξεί να καταστεί μέχρι το 2050 πρώτη παγκόσμια τεχνολογική δύναμη παίρνοντας τα ηνία από τις ΗΠΑ!) ⁽¹⁴⁾, η Ινδία και η Βραζιλία, δεδομένου ότι σε αυτές τις χώρες τα επίπεδα των αμοιβών, καθώς και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων είναι σαφώς χαμηλότερα. Ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού, καθώς και του συνεπαγόμενου παγκόσμιου αγώνα δρόμου των αυξανόμενων επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένου του παγκόσμιου ανταγωνισμού για τους καλύτερους επιστήμονες και μηχανικούς, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα πρέπει να βελτιστοποιήσει την αντίστοιχη πολιτική της. Επομένως, πρωταρχικός στόχος είναι ο παγκόσμιος και όχι ο ενδοκοινοτικός ανταγωνισμός!

3.8 *Προβάδισμα στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας.* Συνεπώς, η Ευρώπη μπορεί να διατηρήσει την ανταγωνιστική της θέση μόνον εφόσον διατηρεί και το προβάδισμα στους χώρους της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας μέσα σε ένα κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο δημοκρατίας, κράτους δικαίου, πολιτικής σταθερότητας και αξιοπιστίας, επιχειρηματικής ελευθερίας, ασφάλειας προγραμματισμού, βούλησης για επιδόσεις και αναγνώριση των επιτευγμάτων. Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας πρέπει να ενισχυθεί και να επεκταθεί. Αφενός αυτό αναγνωρίζεται πλέον στις πολιτικές δηλώσεις πρόθεσης, ωστόσο, σε ό,τι αφορά τις ενέργειες που αναλαμβάνονται και την πρακτική εφαρμογή μέσω του καθορισμού πραγματικών προτεραιοτήτων (π.χ. προϋπολογισμοί για την έρευνα) και της θέσπισης σχετικών κανονιστικών πλαισίων (π.χ. διάρθρωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας ⁽¹⁵⁾, φορολογική νομοθεσία ⁽¹⁶⁾) εξακολουθούν, δυστυχώς, να υφίστανται σαφή ελλείμματα, τόσο σε επίπεδο Κοινότητας, όσο και σε επίπεδο των περισσότερων κρατών μελών. Η δραματική αυτή κατάσταση δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί, ακόμη και εάν σε ορισμένα κράτη μέλη παρατηρείται σαφής τάση κάλυψης της καθυστέρησης ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ EE C 65 της 17.3.2006.

⁽¹³⁾ EE C 185 της 8.8.2006.

⁽¹⁴⁾ Bild der Wissenschaft (γερμανικό επιστημονικό περιοδικό) 9/2006 σ. 109.

⁽¹⁵⁾ Ιδιαίτερως η εισοδηματική κατάσταση και οι συμβάσεις εργασίας των νέων επιστημόνων και μηχανικών.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε σχετικά την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2006) 728 τελικό «Για μια αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των φορολογικών κινήτρων υπέρ της Έρευνας και Ανάπτυξης».

⁽¹⁷⁾ Frankfurter Allgemeiner Zeitung, αριθ. φύλλου 49, σ. 17 της 27ης Φεβρουαρίου 2007 «Zwischen Fortschritt und Stillstand».

3.9 *Επιστημονική και τεχνολογική αριστεία.* Η επιστημονική και η τεχνολογική αριστεία και η μετατροπή τους σε ανταγωνιστική οικονομική ισχύ αποτελούν τις καθοριστικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του μέλλοντός μας — π.χ. όσον αφορά το ενεργειακό ζήτημα και το πρόβλημα του κλίματος — τη διατήρηση και βελτίωση της θέσης της Ευρώπης στο παγκόσμιο περιβάλλον, καθώς και για την περαιτέρω επέκταση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου και όχι τη διακινδύνευσή του. Σε τελευταία ανάλυση, μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης μπορεί να υλοποιηθεί ο θεμελιώδης στόχος της απόκτησης περισσότερων και νέων γνώσεων. Η αυξημένη γνώση βοηθάει όχι μόνον στην επίλυση των προβλημάτων, αλλά διευρύνει και την εικόνα που έχουμε για τον κόσμο, αντικειμενοποιεί καταστάσεις σύγκρουσης και εμπλουτίζει τον πολιτισμό μας.

3.10 *Αναζωογόνηση της παράδοσης.* Συνεπώς, η Ευρώπη θα πρέπει να συνειδητοποιήσει την παραδοσιακά ηγετική της θέση στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας και να τους αναζωογονήσει. Η δύναμη της Ευρώπης έγκειται στην αποδοτικότητα των πολιτών της. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να προωθηθεί αυτή η αποδοτικότητα ακόμη περισσότερο απ' ό,τι μέχρι σήμερα. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αυξηθούν σημαντικά οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη, να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά τους, να ενδυναμωθεί το πνεύμα και η ικανότητα καινοτομίας στους κλάδους της βιομηχανίας, του εμπορίου και της διοίκησης, να ενθαρρυνθούν και να αναγνωριστούν οι επιδόσεις και, επίσης, να εξαλειφθούν τα υφιστάμενα εμπόδια.

3.11 *Αύξηση των επενδύσεων.* Αυτό σημαίνει πρωτίστως ότι η Κοινότητα και τα κράτη μέλη πρέπει να αυξήσουν ακόμη περισσότερο τις επενδύσεις τους στην έρευνα και την ανάπτυξη, στην αντίστοιχη γενική εκπαίδευση καθώς και στην κατάρτιση των αναγκαίων επιστημόνων και μηχανικών (αμφοτέρων των φύλων!) Αυτό σημαίνει όμως κατ' αρχάς ότι πρέπει να προωθηθεί η επενδυτική ετοιμότητα της βιομηχανίας στην έρευνα και την ανάπτυξη, ειδικότερα των μικρότερων και μεσαίων επιχειρήσεων, και να ενισχυθούν η ελκυστικότητα και η αποδοτικότητά τους μέσω κατάλληλου νομικού, διοικητικού και χρηματοδοτικού πλαισίου ⁽¹⁸⁾.

3.12 *Κοινωνικό περιβάλλον που ευνοεί την πρόοδο.* Για την υλοποίηση αυτού του στόχου η πλέον σημαντική προϋπόθεση είναι η δημιουργία ενός προσπελάσιμου κοινωνικού περιβάλλοντος για την πρόοδο, στο πλαίσιο του οποίου η ανωτέρω προσέγγιση μπορεί να αποδώσει τα μέγιστα, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί σε όλα τα επίπεδα πολιτικής το απαραίτητο ρυθμιστικό πλαίσιο και να ληφθούν οι αντίστοιχες καθοριστικές αποφάσεις, αλλά και για να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης και να καλλιεργηθεί αρκετή εμπιστοσύνη και αισιοδοξία εκ μέρους της βιομηχανίας σε ό,τι αφορά τις απαραίτητες επενδύσεις. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενισχυθεί η εξοικείωση των πολιτών με τα επιτεύγματα και τον σημαντικό ρόλο της επιστήμης και της τεχνολογίας και τις πρωτοποριακές καινοτομίες των επιχειρήσεων. Επίσης πρέπει να αναγνωριστεί ότι ειδικότερα η βασική έρευνα ⁽¹⁹⁾ αποτελεί τον αναγκαίο θεμέλιο λίθο για τη μελλοντική γνώση και τις μελλοντικές καινοτομίες.

⁽¹⁸⁾ Βλέπε σχετικά την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2006) 729 τελικό: «Για μια αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των φορολογικών κινήτρων υπέρ της Έρευνας και Ανάπτυξης Για το θέμα αυτό η ΕΟΚΕ προετοιμάζει την κατάρτιση ξεχωριστής γνωμοδότησης».

⁽¹⁹⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση (EE C 110 της 30.4.2004). Από ιστορική άποψη, επρόκειτο για στόχους στο χώρο της βασικής έρευνας στα πλαίσια των οποίων η βασική επιδίωξη ήταν η επιστημονική συνεργασία στη (Δυτική) Ευρώπη: Οι πρωτοβουλίες αυτές ήταν αποτέλεσμα της ανάγκης να δημιουργηθούν κέντρα για την κατασκευή μεγάλων εγκαταστάσεων και να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα με δαπάνες που υπερέβαιναν τις χρηματοδοτικές δυνατότητες ή προθέσεις των μεμονωμένων κρατών.

3.13 *Αναγνώριση των επιτευγμάτων.* Το κοινωνικό σύνολο οφείλει να συνειδητοποιήσει τον καθοριστικό ρόλο των ανωτέρω επιτευγμάτων για τον σύγχρονο τρόπο ζωής, τις προϋποθέσεις υλοποίησής τους καθώς και τις επιστημονικοτεχνικές, επιχειρηματικές και πολιτιστικές επιδόσεις που συνδέονται με αυτά, να αποτελέσουν αντικείμενο διδασκαλίας στα σχολεία και να τους αποδοθεί η αξία που τους αρμόζει.

3.14 *Περαιτέρω προϋποθέσεις.* Άλλωστε, η πρόοδος και η συνεχής καινοτομία δεν βασίζονται μόνον στην επιστήμη και στην τεχνολογία, αλλά και στα κίνητρα, τις ικανότητες και την αποδοτικότητα όλων των φορέων που συμμετέχουν καθώς και σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα, σε ορθές διαχειριστικές μεθόδους και σε ένα ευνοϊκό νομοθετικό πλαίσιο.

3.15 *Αποδοχή κινδύνων.* Η προώθηση νέων ερευνητικών προσεγγίσεων, καινοτόμων τεχνολογιών, παραγωγικών διαδικασιών ή επιχειρηματικών μοντέλων συνεπάγεται κατ' ανάγκη την αποδοχή συγκεκριμένων κινδύνων όσον αφορά την επιτυχία ή ακόμη και δυνητικών ζημιών· διότι, κατά κανόνα, τα πλεονεκτήματα και η αποδοτικότητα αλλά και τα μειονεκτήματα, οι κίνδυνοι και οι παρενέργειες μιας νέας προσέγγισης ή ιδέας φαίνονται μόνον μέσω της πρακτικής τους εφαρμογής και σε ανταγωνισμό με άλλες παρόμοιες διαδικασίες. Η αποτυχία αποτελεί επίσης πηγή άντλησης διδαγμάτων. Οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι είναι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Κατά βάση, το προσδοκώμενο όφελος από μια καινοτομία πρέπει να υπερσχύει των ενδεχόμενων κινδύνων που αυτή συνεπάγεται. Οι δυνητικοί κίνδυνοι για την κοινωνία πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ειδικής αξιολόγησης. Επιπλέον θα μπορούσε να εξεταστεί, τουλάχιστον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η προοπτική δημιουργίας ταμείου κάλυψης κινδύνων, π.χ. στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, το οποίο θα διευκολύνει τις επιχειρήσεις στην κάλυψη ζημιών ή απωλειών.

4. Εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση

4.1 *Βάση γνώσεων.* Η γνώση θεμελιώνεται σε δύο ισοδύναμους πυλώνες: στην εκπαίδευση και την έρευνα. Νέες γνώσεις μπορούν να αποκτηθούν μόνον μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης. Η υφιστάμενη γνώση πρέπει συνεπώς να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης, να εδραιωθεί και να διαδοθεί στο ευρύ κοινό μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της επιμόρφωσης. Πρόκειται για τους εξής στόχους.

4.1.1 *Βασικές γνώσεις.* Από τη μία πλευρά πρέπει να διασφαλιστεί ότι κάθε πολίτης αποκτά επαρκείς βασικές γνώσεις στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας και της οικονομίας, όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας τους και τις κύριες θεμελιώδεις αρχές, στο πλαίσιο της γενικής του εκπαίδευσης. Μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν οι πολίτες, παραδείγματος χάρι, να είναι σε θέση να αξιολογούν τους συχνά περίπλοκους συσχετισμούς, η γνώση των οποίων είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση τεκμηριωμένης πολιτικής άποψης. Ως εκ τούτου, τα αναλυτικά προγράμματα και ο χρόνος διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης πρέπει να διαμορφωθούν κατά τρόπο ώστε να μηύσουν σταδιακά τα παιδιά και τους νέους στον επιστημονικό, τεχνικό και οικονομικό τρόπο σκέψης, καθώς και στο υφιστάμενο απόθεμα γνώσεων, με πρακτικά παραδείγματα αλλά και μέσω ερμηνειών και εκπαιδευτικού υλικού που

κινούν το ενδιαφέρον ⁽²⁰⁾. Επίσης, θα πρέπει να συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση της αποφασιστικής σημασίας της επιστήμης, της τεχνολογικής ανάπτυξης, των καινοτόμων οικονομικών και κοινωνικών δράσεων, καθώς και της κοινωνίας της γνώσης γενικότερα για τις μελλοντικές προοπτικές της ζωής των παιδιών και των νέων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να δοθεί σαφώς μεγαλύτερη έμφαση σε αυτό το σκέλος των αναλυτικών προγραμμάτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει τις συστάσεις επί του θέματος αυτού που περιλαμβάνονται στην έκθεση Rocard ⁽²¹⁾.

4.1.2 *Κίνητρα επιλογής σταδιοδρομίας.* Από την άλλη πλευρά, οι ταλαντούχοι νέοι θα πρέπει να ενθαρρυνθούν προς μια συναφή επιλογή σταδιοδρομίας και ένα, ως γνωστόν, απαιτητικό κύκλο σπουδών και να τους παρασχεθούν για το σκοπό αυτό επαρκείς βασικές γνώσεις. Αυτό συνεπάγεται επίσης ότι τα αναλυτικά προγράμματα των σχολείων, κυρίως των γυμνασίων και λυκείων, πρέπει να περιέχουν διευρυμένη και υψηλής ποιότητας διδακτική ύλη.

4.1.3 *Ανάγκη κάλυψης της καθυστέρησης σε έκταση και σε βάθος.* Διαπιστώνεται, επομένως, σαφής ανάγκη κάλυψης της καθυστέρησης όσον αφορά τη διδακτική ύλη στον τομέα των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι το δυναμικό ταλέντων πρέπει φυσικά να προωθηθεί ευρέως τόσο στους τομείς των κοινωνικών και οικονομικών επιστημών, όσο και στους κλάδους των ανθρωπιστικών επιστημών. Η εξασφάλιση εμπεριστατωμένης κατάρτισης σε μεγάλα στρώματα του πληθυσμού — για την οποία η αποδοτικότητα και η παιδαγωγία εκ μέρους των μαθητών αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις — είναι εξίσου σημαντική με την εκπαίδευση κορυφαίων επιστημόνων και ερευνητών. Εκπαιδευτικά ιδρύματα υψηλού ποιοτικού επιπέδου, τα οποία εκτείνονται από τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έως τα πανεπιστήμια, συνιστούν τη βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας κοινωνίας θετικά προσανατολισμένης προς την εκπαίδευση και την επιστήμη.

4.1.4 *Ο ευρωπαϊκός χώρος γνώσης.* Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύσταση της όσον αφορά την ανάπτυξη ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου γνώσης, μέσω εντατικής διακρατικής συνεργασίας στους τομείς της μάθησης, της καινοτομίας και της έρευνας, ο οποίος να συμπληρώνει και να ολοκληρώνει τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Συνεπώς, πρέπει να εξαλειφθούν όσο το δυνατόν συντομότερα τα εμπόδια στην εσωτερική αγορά που παρακωλύουν τη μετάβαση στην κοινωνία της γνώσης. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σχετικά με αυτό το θέμα στη γνωμοδότησή της με θέμα «Η πορεία προς την ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης — Η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη στρατηγική της Λισσαβώνας» ⁽²²⁾.

4.1.5 *Διά βίου μάθηση και κινητικότητα.* Για το σκοπό αυτό, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν όλες οι πρωτοβουλίες και δράσεις που αναλαμβάνονται υπέρ της διά βίου μάθησης: η διά βίου μάθηση είναι το κλειδί για την κοινωνία της γνώσης. Είναι επίσης απαραίτητη η εντατικότερη προώθηση της κινητικότητας προσώπων εκ μέρους των κρατών μελών, καθώς και η ενίσχυση αντίστοιχων αποτελεσματικών κοινοτικών προγραμμάτων (Erasmus, Μαρία Κιουρί). Μέσω της κινητικότητας επιτυγχάνεται η δικτύωση της

⁽²⁰⁾ Στόχο δεν συνιστά η εκμάθηση και κατανόηση πλήθους τύπων, αλλά η κατανόηση των βασικών αρχών της τεχνικής και των θεμελιωδών φυσικών νόμων και, επίσης, της σημασίας ποσοτικών συσχετισμών και της χρησιμότητας των μαθηματικών.

⁽²¹⁾ A Renewed Pedagogy for the Future of Europe, Directorate-General for Research 2007 Science, EUR 22845, High Level Group on Science Education, Michel Rocard (Πρόεδρος), Peter Csermely, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (εισηγητές).

⁽²²⁾ ΕΕ C 65 της 17.3.2006.

Ευρώπης καθώς και η απόκτηση και μεταφορά δεξιοτήτων. Πρέπει να ενθαρρυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, των ερευνητών και των σπουδαστών με αξιοπρεπείς μισθούς και συνθήκες εργασίας καθώς και με την ενθάρρυνση της δημιουργίας οικογένειας. Για το λόγο αυτό πρέπει να βελτιωθεί σε όλα τα κράτη μέλη η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με κενές θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

4.2 *Πρότυπα ειδικευμένης κατάρτισης.* Μεταξύ άλλων, πρέπει επιπλέον να διασφαλιστεί ότι στα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα η παρεχόμενη επιστημονικοτεχνική ειδίκευση είναι τουλάχιστον ισότιμη με τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα: το σημαντικότερο κεφάλαιο για την έρευνα και την καινοτομία αποτελούν οι εξαιρετικά καταρτισμένοι, πρόθυμοι επιστήμονες και μηχανικοί αμφότερων των φύλων, οι οποίοι αποκτούν και διευρύνουν την εμπειρογνώση τους μέσω της δια βίου μάθησης καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου και, μεταξύ των οποίων αρκετοί διαθέτουν την ικανότητα να αναλάβουν ηγετικό ρόλο και να υλοποιήσουν πρωτοποριακά επιτεύγματα στους πλέον απαιτητικούς κλάδους.

4.3 *Ευκαιρίες για όλους.* Η πρόοδος και η επιτυχία θα είναι στο μέλλον περισσότερο από ποτέ το αποτέλεσμα διαρθρωμένης ομαδικής εργασίας, βασιζόμενης στην αρχή του καταμερισμού εργασίας στο πλαίσιο της οποίας είναι αναγκαίο να προσφέρονται άριστες ευκαιρίες σε όλους τους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τα ταλέντα τους και να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ανάλογα με τις ξεχωριστές τους δεξιότητες, την αποδοτικότητα και τη δημιουργικότητά τους. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου απαιτείται επαρκής ευελιξία των σχολικών συστημάτων, ούτως ώστε να διασφαλιστεί σε όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τις ικανότητες που διαθέτουν, π.χ. ακόμη και σε μαθητές που αναπτύσσονται με καθυστέρηση, η δυνατότητα βέλτιστης εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό είναι επίσης απαραίτητο να δημιουργηθούν υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικά ιδρύματα για όλο το φάσμα των επαγγελματικών ειδικοτήτων, το οποίο είναι σήμερα και μελλοντικά αναγκαίο για το ευρύ φάσμα προτεραιοτήτων στους τομείς της τεχνολογίας, της επιστήμης και της οικονομίας.

4.4 *Δικτύωση.* Ειδικά όσον αφορά τις πτυχές της κατάρτισης και της διά βίου μάθησης είναι απαραίτητη η ενίσχυση της δικτύωσης των πυλώνων κατάρτιση, έρευνα και βιομηχανική εφαρμογή, δεδομένου ότι υπάρχει προφανής συνάφεια με τη διά βίου μάθηση και την κινητικότητα (βλέπε σημείο 4.1.5). Επιπλέον, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η διασυνοριακή δικτύωση των πανεπιστημίων και των πολυτεχνείων. Έχοντας αυτό κατά νου, η ΕΟΚΕ επικροτεί τα σχέδια για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (EIT) ⁽²³⁾ το οποίο θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του δυναμικού καινοτομίας της Κοινότητας και των κρατών μελών, μέσω της διασύνδεσης δραστηριοτήτων κατάρτισης, έρευνας και καινοτομίας σε υψηλό επίπεδο. Παρόλα αυτά, πέρα από την εκπαίδευση και κατάρτιση, αυτή η δικτύωση βρίσκει εφαρμογή και στην περίπτωση της «προανταγωνιστικής» έρευνας και ανάπτυξης ⁽²⁴⁾ βιομηχανικών επιχειρήσεων, όπως π.χ. η κοινή ανάπτυξη βελτιωμένων τεχνολογιών κινητήρων στην αυτοκινητοβιομηχανία.

5. Οικονομικά ζητήματα και διαδικασίες

5.1 *Οι επενδύσεις αποτελούν καθήκον όλων των ενδιαφερόμενων μερών.* Η Κοινότητα, τα κράτη μέλη και οι επιχειρήσεις πρέπει να καταβάλουν κάθε εύλογη προσπάθεια — δηλαδή να πράξουν πολύ περισσότερο απ' ό,τι επί του παρόντος — προκειμένου να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες επενδύσεις για την εκπαίδευση, την έρευνα και την ανάπτυξη.

5.2 *Ο στόχος της Βαρκελώνης.* Ο στόχος της Βαρκελώνης, που διατυπώθηκε με σκοπό την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας, πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη και να επιδιωχθεί σθεναρά από όλους τους παράγοντες που αναφέρονται σε αυτήν, έτσι ώστε η Ευρώπη να μην καταλήξει ουραγός στον παγκόσμιο ανταγωνισμό επενδύσεων στο χώρο της έρευνας και ανάπτυξης. Ο στόχος αυτός επιβάλλει αύξηση των συνολικών δαπανών για Ε&Α στην Ένωση, έτσι ώστε να φτάσουν σχεδόν το 3 % του ΑΕγχΠ αυτής μέχρι το 2010. Οι απαραίτητες για το σκοπό αυτό επενδύσεις πρέπει να προέλθουν κατά τα δύο τρίτα από τον ιδιωτικό τομέα.

5.3 *Μόχλευση του 7ου προγράμματος-πλαisiού Ε&Α.* Τον Δεκέμβριο του 2006 το Συμβούλιο ενέκρινε το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο Ε&Α (ΠΠ7) για την περίοδο 2007-2013 με έναν σαφώς αυξημένο προϋπολογισμό ύψους 50 δισεκατομμυρίων ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο αντίστοιχο πρόγραμμα. Αυτό συνιστά άλλη μια αξιολογη επιτυχία της ευρωπαϊκής πολιτικής, την οποία η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αποφασιστικά. Παρόλα αυτά, το ποσοστό της συνολικής συμμετοχής της Κοινότητας στις επενδύσεις για την έρευνα και ανάπτυξη μέσω του προβλεπόμενου για το σκοπό αυτό προϋπολογισμού ύψους περίπου 50 δισεκατομμυρίων ευρώ θα ανέλθει περίπου μόλις στο 2 % (δηλαδή μόνον το ένα πενήτοΚΕτό!) του στόχου που προσδιορίστηκε στη Βαρκελώνη. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα ότι αυτό δεν επαρκεί για να ενεργοποιηθεί πλήρως η σημαντική μόχλευση και η ικανότητα ολοκλήρωσης της κοινοτικής ενίσχυσης για την πολιτική προώθησης των κρατών μελών και την αναγκαία επενδυτική ετοιμότητα της βιομηχανίας και να επιτευχθεί στον συγκεκριμένο τομέα η απαιτούμενη σημαντική αύξηση.

5.4 *Επανάληψη σύστασης.* Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύστασή της, ειδικά εν όψει του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (EIT) και της επείγουσας ανάγκης για αύξηση δραστηριοτήτων Ε&Α όσον αφορά τον φιλικό προς το κλίμα βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό ⁽²⁵⁾, ότι στο πλαίσιο της επικείμενης αναθεώρησης του κοινοτικού προϋπολογισμού που θα πραγματοποιηθεί το 2008, το μερίδιο της κοινοτικής ενίσχυσης θα πρέπει σε πρώτη φάση να αυξηθεί κατά το ήμισυ, δηλαδή στο 3 % περίπου του συνόλου των επιδιωκόμενων επενδύσεων σύμφωνα με το στόχο της Βαρκελώνης. Αυτό θα αποτελούσε ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό μέτρο της Κοινότητας, προκειμένου να επιτευχθούν ταχύτερα απ' ό,τι διαβλέπεται επί του παρόντος οι όλο και σημαντικότεροι στόχοι της Λισσαβώνας και της Βαρκελώνης, καθώς και για να επιλυθούν ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά τα προαναφερόμενα προβλήματα.

5.4.1 *Ανταγωνισμός με την Κίνα.* Οι σχετικές ερευνητικές προσπάθειες π.χ. της Κίνας σημειώνουν ταχεία αύξηση και η Ευρώπη πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να μην υποστεί απώλεια αγορών στον τομέα των παγΟΚΕμίας βασικών και απαραίτητων τεχνολογιών έναντι των διεθνών ανταγωνιστών της. Ωστόσο, δεν είναι πολιτικά αξιόπιστο να απαιτείται από τον ιδιωτικό τομέα η πραγματοποίηση των αναγκαιών για το σκοπό αυτό επενδύσεων, ενόσω η Κοινότητα και τα κράτη μέλη δεν έχουν συνεισφέρει το μερίδιό τους στη χρηματοδότηση του στόχου που όρισαν τα ίδια στη Βαρκελώνη.

5.4.2 *Βασική χρηματοδότηση εκ μέρους των κρατών μελών.* Τα κράτη μέλη πρέπει τουλάχιστον να μεριμνήσουν για την επαρκή βασική χρηματοδότηση των πανεπιστημίων και των ερευνητικών οργανισμών τους, προκειμένου να μπορέσουν να αξιοποιήσουν στον προσδοκώμενο βαθμό το πλεονέκτημα της συγχρηματοδότησης μέσω του 7ου προγράμματος-πλαisiού ΕΤΑ.

⁽²³⁾ EE C 93 της 27.4.2007.

⁽²⁴⁾ Βλέπε σχετικά και το κεφάλαιο 7 της γνωμοδότησης (EE C 204 της 18.7.2000).

⁽²⁵⁾ EE C 325 της 30.12.2006.

5.5 Κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις. Οι κοινοτικοί κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων πρέπει να διαμορφωθούν κατά τρόπο ώστε να ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη και να τους παρέχουν τα απαραίτητα περιθώρια ελευθερίας, προκειμένου αυτά να πρωτοδοθούν περισσότερο εντατικά και αποτελεσματικά, και με λιγότερη γραφειοκρατία ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα των πανεπιστημίων, των ερευνητικών οργανισμών και της βιομηχανίας, καθώς και την αναγκαία δικτύωσή τους. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά εάν το «Κοινοτικό πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία»⁽²⁶⁾, συμβάλει πραγματικά στην επίτευξη των ανωτέρω στόχων.

5.6 Δημοσιονομικό δίκαιο των κρατών μελών. Όσον αφορά την προώθηση δράσεων Ε&Α, το δημοσιονομικό δίκαιο των κρατών μελών πρέπει να εξασφαλίζει μια πιο ευέλικτη απόληψη/εκροή πόρων, προσαρμοσμένη στην εξελικτική πορεία του εκάστοτε έργου, λόγου χάρι, μέσω της δυνατότητας μεταβίβασης διατιθέμενων κονδυλίων στο επόμενο ημερολογιακό ή οικονομικό έτος.

5.7 Ανάπτυξη της επιστημονικής υποδομής. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα συστήσει⁽²⁷⁾ να χρησιμοποιηθεί σημαντικά μεγαλύτερο μέρος των πιστώσεων των διαρθρωτικών ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη επιστημονικής υποδομής. Για το σκοπό αυτό, η χρήση πιστώσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων θα μπορούσε να αποφέρει σημαντικά οφέλη.

5.8 Δυναμικό των ΜΜΕ. Ακόμη, είναι σημαντικό να ενισχυθεί περαιτέρω το δυναμικό καινοτομίας των ΜΜΕ και κυρίως των νεοσύστατων επιχειρήσεων και, επίσης, να παρασχεθούν γενικότερα πιο ισχυρά κίνητρα για την αύξηση των επενδύσεων της βιομηχανίας σε αυτόν τον τομέα. Αναφορικά με αυτό το θέμα, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις συστάσεις της⁽²⁸⁾ για το κοινοτικό «Πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)» και την ζωτική, σε αυτό το πλαίσιο, προώθηση στον τομέα της οικονομίας της γνώσης. Με δεδομένο ότι το 98 % όλων των επιχειρήσεων στην Ε.Ε. είναι μικρομεσαίες, γίνεται απόλυτα σαφές πόσο σημαντική είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας αυτής της κατηγορίας επιχειρήσεων (ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι στο ΠΠ7 έχουν δεσμευθεί 1,3 δισεκατομμύρια ευρώ για δράσεις Ε&Α μέσω και για λογαριασμό των ΜΜΕ). Οι υφιστάμενες διατάξεις που επιβαρύνουν τις ΜΜΕ θα πρέπει να επανεξεταστούν και να καταστούν όσο το δυνατό λιγότερο γραφειοκρατικές, όσο το δυνατόν συντομότερα· επιπλέον, οι αρχές θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε δυνατότητες χρηματοδότησης μέσω «επιχειρηματικών αγγέλων» (Business Angels). Η Ευρώπη μπορεί επίσης να αντλήσει ιδέες από τη συναφή πολιτική ενισχύσεων που εφαρμόζουν άλλα κράτη.

6. Διαρθρωτικές πτυχές και γενικό πλαίσιο

6.1 Παραπομπή σε άλλες και προηγούμενες εκθέσεις. Σχετικά με αυτό το θέμα η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις δύο πρόσφατα δημοσιευθείσες ανακοινώσεις⁽²⁹⁾ της Επιτροπής με θέμα

την «Καινοτομία» καθώς και στην εξαιρετική έκθεση-Άλο⁽³⁰⁾. Επιπλέον, παραπέμπει στη γνωμοδότησή της⁽³¹⁾ με θέμα «Αποδέσμευση και ενίσχυση του δυναμικού της Ευρώπης στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας», στην οποία εντοπίζεται πλήθος αλληλεπικαλύψεων με το κείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, ωστόσο, πολλά από τα θέματα της παρούσας γνωμοδότησης εξετάζονται πιο αναλυτικά.

6.2 Καινοτομία σημαίνει πολύ περισσότερα. Επικροτώντας και συμπληρώνοντας τις προαναφερόμενες εκθέσεις, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση της: η πρόοδος και η καινοτομία δεν θεμελιώνονται μόνον στην επιστήμη και την τεχνολογία, αλλά και στην εφαρμογή των πορισμάτων τους σε νέες, καλύτερες μεθόδους και προϊόντα, σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα και στις ορθές διαχειριστικές μεθόδους· συνεπώς, βασική συνιστώσα αποτελεί το καινοτόμο επιχειρηματικό πνεύμα και οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Η πρόοδος και η καινοτομία θεμελιώνονται σε καινοτόμες υπηρεσίες, στην ανάπτυξη του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης και, γενικότερα, στην καλύτερη επίλυση κοινωνικών προβλημάτων — σχετικό παράδειγμα αποτελεί η προσέγγιση «ευελιξία με ασφάλεια», η οποία και εξετάζεται από την ΕΟΚΕ⁽³²⁾.

6.3 Καινοτομία — το βήμα προς «νέα εδάφη». Συνεπώς, καινοτομία σημαίνει ανάπτυξη και υλοποίηση νέων τεχνικών, διαδικασιών, μεθόδων οργάνωσης, επιχειρηματικών και εκπαιδευτικών μοντέλων, κλπ., παράγοντες που δεν είχαν συνυπολογιστεί προηγουμένως. Για το λόγο αυτό, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η αποτελεσματικότητά της μπορεί να αποδειχθεί εκ των υστέρων, αφότου δοκιμαστεί σε συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού.

6.4 Ευέλικτα κανονιστικά πλαίσια. Αντιθέτως, τα κανονιστικά πλαίσια θεσπίζονται βάσει του υφιστάμενου επιπέδου γνώσεων. Για το λόγο αυτό, είναι εξαιρετικά σημαντικό το συναφές κανονιστικό πλαίσιο να εξασφαλίζει επαρκή περιθώρια ελιγμών και ελευθερίας, συνεπώς επαρκή πολυφωνία και μεταβλητότητα, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία υλοποίησης των νέων ιδεών και να προληφθεί η εκ των προτέρων αποθάρρυνση ήδη κατά τη γέννησή τους ή ο αργός «μαρασμός» τους, καθότι δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα υπερβολικά λεπτομερές κανονιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, με τη θέσπιση της νομοθεσίας πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και να ρυθμίζονται όλα τα βασικά ζητήματα. Ωστόσο, πρέπει να αποφεύγονται υπερβολικά λεπτομερείς διατάξεις· οποιαδήποτε υπέρμετρη ρύθμιση οποιεσδήποτε υπερβολικά περιοριστικές διατάξεις, όσο καλοπροαίρετες και αν είναι, συνιστούν τροχοπέδη για την καινοτομία. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κάθε προσπάθεια απλοστεύσεως των κανονιστικών πλαισίων και επανεξέτασή τους για τον εντοπισμό υπερβολικών, πολύ λεπτομερών ή/και περιττών περιοριστικών διατάξεων. Αυτό συμβάλει επίσης στην απαλλαγή (βλέπε παρακάτω) των εμπειρογνομώνων από την περιττή γραφειοκρατία. Επιπλέον: Σφάλματα μεμονωμένων προσώπων δεν πρέπει να επιφέρουν υπερρύθμιση για όλους.

6.5 Ελευθερία της έρευνας. Επαναλαμβάνουμε ότι: Για την καινοτομία απαιτούνται επαρκή επιχειρηματικά πλαίσια ελευθερίας. Η ελευθερία της έρευνας — αλλά και η αποδέσμευση από μη ενδεδειγμένα, περιοριστικά⁽³³⁾ ή ιδεολογικά πρότυπα — συνιστά βασική προϋπόθεση για την επιστημονική δημιουργικότητα καθώς και για τις νέες ανακαλύψεις και εφευρέσεις, ανεξάρτητα από τα όρια που καθορίζονται μέσω της νομοθετικής ρύθμισης θεμάτων ηθικής

⁽²⁶⁾ EE C 323/1 της 30.12.2006.

⁽²⁷⁾ Μεταξύ άλλων βλέπε (EE C 65 της 17.3.2006).

⁽²⁸⁾ EE C 234 της 22.9.2005.

⁽²⁹⁾ COM(2006)502 τελικό της 13.9.2006 «Κάνοντας τη γνώση πράξη: Μια στρατηγική καινοτομίας ευρείας βάσης για την ΕΕ», COM(2006) 589 τελικό της 12.10.2006 «Μια Ευρώπη φιλική προς την καινοτομία».

⁽³⁰⁾ EUR 22005 «Για να δημιουργήσουμε μια καινοτόμο Ευρώπη», ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ EE C 325 της 30.12.2006.

⁽³²⁾ Πχ.: «Ευελιξία με ασφάλεια (Flexicurity) — Η περίπτωση της Δανίας» (EE C 195 της 18.8.2006).

⁽³³⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση (EE C 65 της 17ης Μαρτίου 2006), σημείο 4.1.3.2 «Χάρτα» συμπεριλαμβανόμενης της υποσημείωσης.

δεοντολογίας και ανεξαρτήτως της δέουσας χρήσης των διατιθέμενων ενισχύσεων.

6.6 *Επιβεβαίωση των θέσεων της γνωμοδότησης CESE 1566/2006.* Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε περαιτέρω σημαντικές παρατηρήσεις, που συμπεριλαμβάνονται στο σημείο 5.1 της ανωτέρω γνωμοδότησης⁽³⁴⁾, τις οποίες και επικροτεί σθεναρά. Στην προαναφερόμενη γνωμοδότηση στα σημεία 4.7 έως 4.11 διατυπώνονται συστάσεις για τα ακόλουθα συναφή για την παρούσα γνωμοδότηση θέματα: *Η μετάβαση από τη γνώση της φύσης σε καινοτόμα προϊόντα, καινοτόμες μεθόδους και υπηρεσίες. Κινητικότητα μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας Προσβάσιμα στο κοινό συστήματα πληροφοριών. Συμπειρώσεις — «cluster». Νεοσύστατες επιχειρήσεις. Βασική έρευνα. Το καινοτομικό προϊόν. Δημόσιες συμβάσεις. Πνευματική ιδιοκτησία και κοιντικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Καθιέρωση προθεσμίας προκαταρκτικής δημοσίευσης η οποία δεν βλάπτει τον καινοτόμο χαρακτήρα της εφεύρεσης. Το γλωσσικό πρόβλημα. Ειδικές συνθήκες στα νέα κράτη μέλη.*

6.6.1 Προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας — το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να υπογραμμισθεί ιδιαίτερα η ανάγκη κανονιστικής προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας⁽³⁵⁾: Οι επενδύσεις των επιχειρήσεων στον τομέα της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας πρέπει να αποδίδουν, ενώ οι νομικές, οικονομικές και διοικητικές δαπάνες, που συνεπάγεται η επίτευξη και εξασφάλιση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, δεν πρέπει να μειώνουν την οικονομική δύναμη της Ευρώπης σε σύγκριση με τους διεθνείς ανταγωνιστές της. Αυτό επιβεβαιώνει και την επείγουσα ανάγκη καθιέρωσης ενός ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

7. Ο παράγοντας άνθρωπος

7.1 *Ο πολυτιμότερος πόρος.* Κατ' αρχάς η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή που πραγματεύεται ειδικά αυτό το θέμα⁽³⁶⁾, επιβεβαιώνει εκ νέου και υπογραμμίζει τις συστάσεις που περιέχονται σε αυτήν. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει και παλαιότερα ότι το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί την πιο ευαίσθητη και πολύτιμη πηγή έρευνας και ανάπτυξης. Συνεπώς, ύψιστη προτεραιότητα αποτελεί η παροχή κινήτρων σε ταλαντούχους, νέους ανθρώπους να ακολουθήσουν επιστημονική ή τεχνική σταδιοδρομία και η εξασφάλιση της καλύτερης δυνατής συναφούς εκπαίδευσης.

7.2 *Ποιότητα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (βλέπε 4ο κεφάλαιο).* Για το λόγο αυτό, ο αριθμός, ο εξοπλισμός και η ποιότητα των απαιτούμενων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνιστούν βασικές προϋποθέσεις για την κάλυψη της ανάγκης σε καλούς επιστήμονες, μηχανικούς και επιχειρηματίες. Επομένως, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί και να διατηρηθεί — και σε συνεργασία με τους τομείς της έρευνας και της εκπαίδευσης⁽³⁷⁾ — επαρκής αριθμός κατάλληλα εξοπλισμένων πανεπιστημίων — προπάντων πολυτεχνείων — τα οποία προσφέρουν υψηλή ποιότητα και προσελκύουν τους σπουδαστές. Αυτά τα ιδρύματα πρέπει να είναι σε θέση να ανταγωνιστούν τα καλύτερα πανεπιστήμια των ΗΠΑ ή άλλων χωρών εκτός Ευρώπης και να μπορούν να προσελκύσουν το

ενδιαφέρον των καλύτερων σπουδαστών εκτός Ευρώπης.

7.3 *Ευθύνη της κοινωνίας.* Πέραν των στόχων των ιδίων των ερευνητών, η κοινωνία επενδύει επίσης στην απόκτηση της αναγκαίας ευρείας βασικής και προηγμένης εξειδικευμένης γνώσης μέσω του ερευνητικού έργου. Οι πολιτικοί ιθύνοντες που εκπροσωπούν την κοινωνία αναλαμβάνουν την ευθύνη για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της εν λόγω επένδυσης. Η ανάληψη της ευθύνης αυτής πρέπει να αντικατοπτρίζεται στη μέριμνα για κατάλληλες ευκαιρίες απασχόλησης και επαγγελματικής εξέλιξης καθώς και στη διασφάλιση πρόσφορων δυνατοτήτων επαγγελματικής σταδιοδρομίας για τους καταρτισμένους ερευνητές με ελκυστικές επιλογές ειδικεύονται οι οποίες δεν συνεπάγονται επαγγελματική στασιμότητα ή επαγγελματικό αδιέξοδο. Η ανεργία, οι χαμηλές αμοιβές και η ετεροαπασχόληση των καταρτισμένων επιστημόνων και μηχανικών συνιστούν σπατάλη των επενδύσεων της οικονομίας και αποτρεπτικό παράγοντα για τους νέους ταλαντούχους μελλοντικούς επιστήμονες και μηχανικούς, οι οποίοι αποθαρρύνονται από το να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Ευρώπη! Η υπερβολική γραφειοκρατία (βλέπε σημείο 7.7) αποτελεί επίσης μια μορφή ετεροαπασχόλησης.

7.4 *Ανάπτυξη των ιδιαίτερων ταλέντων.* Συνεπώς, στόχο αποτελεί να δοθούν στους ανθρώπους — ως εκ τούτου και σε όλους τους εργαζόμενους σε επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και ερευνητικά ινστιτούτα — άριστες ευκαιρίες να αναπτύξουν τα ιδιαίτερα ταλέντα τους και να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ανάλογα με τις ξεχωριστές τους δεξιότητες, την αποδοτικότητα και τη δημιουργικότητά τους, και, επίσης, να δημιουργηθεί το κατάλληλο κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο καθιστά δυνατή τη δημιουργία οικονομίας και ανταποκρίνεται στο δημιουργικό τους δυναμικό και το πράγμα. Εντούτοις, αυτό προϋποθέτει επίσης ότι οι νέοι που επωφελούνται από αυτήν την κατάρτιση και στήριξη πρέπει να επιδείξουν από την πλευρά τους ένα αίσθημα ευθύνης και μια αίσθηση δέσμευσης ότι θα καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να αξιοποιηθούν κατά βέλτιστο τρόπο τις αποκτηθείσες δεξιότητες και το ταλέντο τους. Τα ανωτέρω συνιστούν σημαντικά ζητήματα της κοινωνικής πολιτικής και της κοινωνικής έρευνας, της οικογενειακής πολιτικής, της οικονομικής των επιχειρήσεων και, γενικότερα, της διαχειριστικής νοοτροπίας. Σε αυτό το πλαίσιο, αναγνωρίζεται πλέον και ο ρόλος της δέουσας ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικού και οικογενειακού βίου για την προαγωγή της δημιουργικότητας και παραγωγικότητας⁽³⁸⁾.

7.5 *Εντοπισμός και αξιολόγηση των κορυφαίων ερευνητών⁽³⁹⁾.* Εξαιρετες ικανότητες και επιδόσεις δεν μπορούν να εκτιμηθούν με συμβατικά μοντέλα αξιολόγησης, τα οποία υπόκεινται ενδεχομένως σε κατάχρηση. Προβληματική είναι π.χ. η συμπεριφορά συγγραφέων οι οποίοι κάνουν κατά προτίμηση αμοιβαία χρήση των δημοσιεύσεών τους και παραδέχονται χωρία, με αποτέλεσμα να δημιουργούν «καρτέλ παραθεμάτων» και να εκμεταλλεύονται το πλεονέκτημα αυτό για την τυπική τους αξιολόγηση. Ούτε ο αριθμός των δημοσιεύσεων, αλλά ούτε ο αριθμός των παραθεμάτων ή των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή άλλα συναφή αριθμητικά στοιχεία δεν συνιστούν επαρκή και αξιόπιστα κριτήρια αξιολόγησης: η ποιότητα, η αξία της καινοτομίας και η σπουδαιότητα είναι πολύ σημαντικότερα κριτήρια. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες, οι ιδιαίτερα πρωτοποριακές καινοτόμες ανακαλύψεις, δημοσιεύτηκαν, αναγνωρίστηκαν και αναφέρθηκαν στη σχετική βιβλιογραφία με κάποια καθυστέρηση. Ως εκ τούτου, προκειμένου να αξιολογήσουμε την προσωπικότητα και τις επιδόσεις με όλες τους τις εκφάνσεις και πτυχές είναι απαραίτητο να επικαλεστούμε την πείρα και την προσωπική κρίση (χωρίς να είναι δυνατή η πλήρης αποφυγή εσφαλμένων εκτιμήσεων, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις) των κορυφαίων εκπροσώπων του εκάστοτε επιστημονικού κλάδου, στον οποίο έχουν σημειωθεί ή αναμένονται οι εξαιρετες επιδόσεις.

⁽³⁴⁾ EE C 325 της 30.12.2006.

⁽³⁵⁾ Βλ. Ομιλία του επίτροπου Günter Verheugen SPEECH/07/236 «Geistiges Eigentum — Antrieb für Innovation in Europa.» 19 Απριλίου 2007.

⁽³⁶⁾ «Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών» (EE C 110 της 30.4.2004).

⁽³⁷⁾ Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται σκόπιμη η βελτίωση της δικτύωσης μεταξύ πανεπιστημίων και μη πανεπιστημιακών ερευνητικών ιδρυμάτων, προκειμένου να ενσωματωθεί ο εξοπλισμός και η υποδομή τους στη σύνδεση της έρευνας με τη διδασκαλία, καθώς και προκειμένου να ενσωματωθούν οι νεότερες γνώσεις στη διδασκαλία.

⁽³⁸⁾ Βλέπε άρθρο της «Frankfurter Allgemeine Zeitung», αριθ. φύλλου 257, 4 Νοεμβρίου 2005, C1.

⁽³⁹⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση, (EE C 110 της 30.4.2004).

7.6 Συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Πέραν αυτού, είναι αναγκαίο να προωθηθεί περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν η συμμετοχή εμπειρών ειδικών και αξιολογών ερευνητών στους τομείς της επιστήμης και τεχνολογίας σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διοικητικές διαδικασίες σχετικά με την ερευνητική πολιτική, θέματα επιχειρηματικότητας και την πολιτική καινοτομίας. Από αυτή την άποψη, η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ΕΣΕ) αποτελεί ένα πολύ ενθαρρυντικό πρώτο βήμα ⁽⁴⁰⁾. Εκτός αυτού, κρίνεται αναγκαία η προσέλκυση και διατήρηση επαρκούς αριθμού ειδικών εμπειρογνομόνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (συμπεριλαμβανομένης της Επιτροπής) και στα κράτη μέλη, προκειμένου να προωθηθούν η έρευνα και η καινοτομία. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να συμπεριληφθούν κυρίως και επιτυχημένοι νέοι μηχανικοί και ερευνητές. Η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας πρέπει να εκτείνεται πέρα από τα όρια της αμιγούς διοίκησης.

7.7 Απαλλαγή από την υπερβολική ετεροαποσχόληση. Η έρευνα, η δημιουργία και οι εφευρέσεις, αλλά επίσης η επεξεργασία και η διάδοση της γνώσης συνιστούν χρονοβόρα πνευματική και εργαστηριακή εργασία, για την οποία πρέπει να υπάρχουν φάσεις απρόσκοπτης συγκέντρωσης και περισυλλογής. Ήδη από το 2000, η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα ⁽⁴¹⁾, ότι ο συνεχώς αυξανόμενος όγκος εργασιών σε επιτροπές, δραστηριοτήτων όσον αφορά την υποβολή αιτήσεων και διαδικασίες πραγματογνωμοσύνης, η κατάρτιση εκθέσεων και γενικότερα η διόγκωση της γραφειοκρατίας, απορροφά πλέον το μεγαλύτερο μέρος του εργασιακού χρόνου για πολλούς εμπειρογνώμονες, με αποτέλεσμα να αποσπώνται από την πραγματική αποστολή τους. Κατά συνέπεια, αυτό αποβαίνει εις βάρος του δυναμικού καινοτομίας και της αποδοτικότητας ακόμη και των κορυφαίων εκπροσώπων της επιστημονικής κοινότητας. Αυτή η αρνητική εξέλιξη προβάλλεται πλέον όλο και περισσότερο και στα μέσα ενημέρωσης ⁽⁴²⁾. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διατυπωθείσα πρόθεση της Επιτροπής να αναλάβει δράση σχετικά με αυτό το θέμα και να επιδιώξει από κοινού με τα κράτη μέλη την επίλυση του προβλήματος. Στο πλαίσιο αυτό, το αίτημα για συμμετοχή των ειδικών εμπειρογνομόνων σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων όσον αφορά την ερευνητική πολιτική δεν έρχεται σε αντίθεση με την αναγκαία απαλλαγή από γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις· μπορεί μάλιστα να συμβάλει στην επίτευξη του ανωτέρω στόχου. Σαφή στόχο θα πρέπει αποτελέσει η εννοποίηση και η συνένωση του πλήθους διαδικασιών υποβολής αιτήσεων, κατάρτισης εκθέσεων και εποπτείας για τους διάφορους φορείς χρηματοδότησης, θεσμικούς

εταίρους, για τα διάφορα δίκτυα καθώς και για τις επιτροπές ελέγχου και τις συμβουλευτικές επιτροπές. Έτσι, θα μπορούσε επιπλέον να βελτιωθεί σημαντικά η διαφάνεια.

7.8 «Διαρροή εγκεφάλων» και κινητικότητα. Η σταδιοδρομία του μηχανικού ή του επιστήμονα απαιτεί δικαιολογημένα (βλέπε επίσης σημείο 4.1.5) κινητικότητα και ευελιξία. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν θα πρέπει να αποβαίνει εις βάρος των συνθηκών της προσωπικής και οικογενειακής ζωής και της κοινωνικής ασφάλειας ⁽⁴³⁾. Εκτός αυτού, η εν λόγω κινητικότητα δεν πρέπει να οδηγεί σε καθαρή αποδημία των άριστων επιστημόνων εκτός Ευρώπης. Συνεπώς, οι όροι απασχόλησης εντός της Ευρώπης πρέπει να είναι αρκετά ελκυστικοί ώστε να αποφευχθεί η προαναφερόμενη «αποδημία» και να επέλθει συνολικά μια εξισορρόπηση της παγκόσμιας κινητικότητας των υψηλά καταρτισμένων επιστημόνων. Άλλωστε, σε ορισμένα κράτη μέλη εκφράζεται η ανησυχία σχετικά με μια ενδεχόμενη μονόπλευρη «διαρροή εγκεφάλων» εντός της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει επανειλημμένα τη σύσταση (βλέπε επίσης σημείο 5.7) ότι ένα σαφώς μεγάλο μέρος των πόρων των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων θα πρέπει να επενδυθεί στην ανάπτυξη επιστημονικών υποδομών, προκειμένου να δημιουργηθούν σε όλα τα κράτη μέλη ελκυστικά ερευνητικά κέντρα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης για τους επιστήμονες που επιθυμούν να επιστρέψουν και, ταυτόχρονα, να λειτουργήσουν ως εταίροι σε διάφορα δίκτυα.

7.9 Επαγγελματική εικόνα του επιχειρηματία. Ένα σημαντικό ζήτημα αποτελεί η εφαρμογή της έρευνας και της καινοτομίας σε βιομηχανικά προϊόντα και βιομηχανικές διαδικασίες. Ο στόχος που τέθηκε στη Λισσαβόνα, σύμφωνα με τον οποίο τα 2/3 των επενδύσεων σε Ε&Α πρέπει να προέλθουν από τη βιομηχανία, δεν είναι ανατιμολογήτος. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερα σημαντικό στόχο αποτελεί η αναβάθμιση της επαγγελματικής εικόνας του επιχειρηματία και η μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει για την καινοτομία, την οικονομική πρόοδο και τη συνολική ευημερία. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ, ως γέφυρα με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, έθεσε την επιχειρηματικότητα με ανθρώπινο πρόσωπο στο επίκεντρο του προσεχούς προγράμματος εργασίας της. Σε τελευταία ανάλυση, μόνον μέσω μιας υπεύθυνης, δραστηρικής και δημιουργικής επιχειρηματικότητας, η οποία αναπτύσσεται ελεύθερα, μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβόνας.

Βρυξέλλες 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁴⁰⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση (ΕΕ C 110 της 30.4.2004).

⁽⁴¹⁾ Βλέπε ειδικά τα σημεία της παραγράφου 9.8 της (ΕΕ C 204 της 18.7.2000) στη συγκεκριμένη γνωμοδότηση στο σημείο 9.8.2 π.χ. αναφέρεται: «Κατ' αυτή την έννοια, κάθε επιτυχημένος επιστήμονας διαθέτει ένα περιορισμένο μέρος των ικανοτήτων του — και ένα κλάσμα του χρόνου που έχει στη διάθεσή του — για να διατηρήσει επαφές με άλλα πρόσωπα, ομάδες, όργανα, επιτροπές κλπ. και να παράγει έργο χωρίς να βλάψει την επιστημονική του απόδοση. Οι υπερβολικά πολυάριθμες και γραφειοκρατικές διαδικασίες υποβολής αιτήσεων και πραγματογνωμοσύνης κ.λπ. — εκτός από το ότι μπορεί να μην αποφέρουν κανένα αποτέλεσμα — αποσπούν τους ερευνητές από το έργο τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερος επειδή υπάρχουν πολλά μέσα ενίσχυσης και πολλές διαδικασίες αξιολόγησης που συχνά αλληλεπικαλύπτονται και εφαρμόζονται σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα».

⁽⁴²⁾ Βλέπε λόγου χάρι FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) αριθ. φύλλου 60 της 12ης Μαρτίου 2007 «Ein Forscher geht» (Ένας ερευνητής αποχωρεί)· και επίσης FAZ αριθ. φύλλου 67 της 20ης Μαρτίου 2007, συνέντευξη με τον Harald Uhlig.

⁽⁴³⁾ Βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση (ΕΕ C 110 της 30.4.2004).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών»

COM 744 τελικό

(2007/C 256/05)

Στις 8 Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Ιουνίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Adams.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 55 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση το παρόν Πράσινο Βιβλίο, ωστόσο, εκφράζει αμφιβολίες κατά πόσο η προτεινόμενη προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε ένα υψηλό και ομοιόμορφο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών σε ολόκληρη την ΕΕ. Η διασφάλιση της εν λόγω προστασίας μέσω ενός απλουστευμένου, συνεπούς και ενισχυμένου κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών αποτέλεσε επανειλημμένα θέμα γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ όσον αφορά διασφαλίσεις για τους καταναλωτές, ωστόσο, υπάρχουν ενδείξεις ότι αυτή η διαδικασία επανεξέτασης ενδεχομένως να είναι δύσκολο να υλοποιηθεί. Η επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου αποτελεί, στην πραγματικότητα, άσκηση πρακτικής εφαρμογής της πρωτοβουλίας «Βελτίωση της νομοθεσίας». Η βάση και οι στόχοι αυτής της άσκησης πρέπει να είναι σαφείς και να έχουν συμφωνηθεί προηγουμένως με τους ενδιαφερόμενους.

1.2 Στόχο πρέπει να αποτελέσει η γνήσια δημοκρατική νομιμοποίηση του αναθεωρημένου κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών σε συνδυασμό με μια σαφή νομική και εννοιολογική βάση.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα την εφαρμογή των αρχών του κοινοτικού κεκτημένου στο ραγδαία αυξανόμενο και ελλιπώς ρυθμιζόμενο ψηφιακό περιβάλλον.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πολιτική στον τομέα των καταναλωτών δεν αποτελεί απλώς αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα της εσωτερικής αγοράς, αλλά επίσης ένα σημαντικό στοιχείο που ενδυναμώνει την ιθαγένεια. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την εφαρμογή των αρχών της βελτίωσης της νομοθεσίας όσον αφορά τη νομοθεσία για τους καταναλωτές. Οποιοσδήποτε προτάσεις για την εναρμόνιση των κανόνων σε αυτόν τον τομέα πρέπει να συνοδεύονται από κατάλληλη αξιολόγηση του αντίκτυπου και να επιδιώκουν την απλούστευση και τη διασαφήνιση των υφιστάμενων κανόνων.

1.5 Ξεχωριστή προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση των μέτρων επιβολής και στην ενδυνάμωση ή την εισαγωγή σαφών και απλών διαδικασιών με στόχο την αξίωση αποζημιώσεων.

1.6 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να λάβει υπόψη τη γνωμοδότησή της του Απριλίου 2006 με θέμα «Νομικό πλαίσιο της πολιτικής για τους καταναλωτές»⁽¹⁾ στην οποία προτείνεται να

καταστεί δυνατή η θέσπιση ξεχωριστών μέτρων πολιτικής για τους καταναλωτές, τα οποία δεν πρέπει να αποτελέσουν υποπροϊόν της δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς.

1.7 Η εναρμόνιση της νομοθεσίας για τους καταναλωτές σε ολόκληρη την ΕΕ πρέπει να έχει ως κατευθυντήρια αρχή την επίτευξη του καλύτερου και υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στα κράτη μέλη. Οποιοδήποτε «οριζόντιο μέσο» πρέπει να βασιστεί στα υψηλότερα δυνατά πρότυπα, ενώ η αναγκαιότητα «κάθετη ολοκλήρωση» θα πρέπει να εστιασθεί στη διασαφήνιση τεχνικών θεμάτων. Τα οριζόντια μέσα θα μπορούσαν ωστόσο να περιέχουν πλήρως εναρμονισμένους κανόνες σε συγκεκριμένους τομείς, όπως το δικαίωμα απόσυρσης και ο ορισμός του καταναλωτή, καθώς και οι καταχρηστικές ρήτρες, η παράδοση ή το δικαίωμα του καταναλωτή για επανόρθωση, ενώ σε άλλους τομείς θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα ελάχιστο επίπεδο εναρμόνισης. Θα ήταν ευχής έργο εάν αυτή αποτελέσει την προτιμώμενη προσέγγιση, τόσο της Επιτροπής όσο και όλων των κρατών μελών.

2. Εισαγωγή

2.1 Η Επιτροπή υιοθέτησε το προ πολλού αναμενόμενο Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών (νομοθεσία όσον αφορά τα δικαιώματα των καταναλωτών) στις αρχές Φεβρουαρίου του 2007. Έτσι ολοκληρώθηκε το επονομαζόμενο «διαγνωστικό στάδιο» της επανεξέτασης. Αναζητούνται απόψεις σχετικά με δυνατότητες απλούστευσης, εκσυγχρονισμού και εναρμόνισης της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών. Υποστηρίζεται ότι από την ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της υφιστάμενης νομοθεσίας και την υιοθέτηση των κατάλληλων αναθεωρήσεων μπορεί να επωφεληθούν τόσο οι καταναλωτές όσο και οι επιχειρήσεις. Η Επιτροπή θεωρεί επίσης την εν λόγω επανεξέταση ως μια ευκαιρία να επιτευχθεί συνοχή σε όλα τα κράτη μέλη και γενικά να βελτιωθεί η κοινοτική νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών, ορισμένα τμήματα της οποίας θεσπίστηκαν πριν από 20 χρόνια, ειδικά μέσω του προσδιορισμού των υφιστάμενων ρυθμιστικών διαφορών και του εντοπισμού ενδεχομένων φραγμών στην εσωτερική αγορά για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις — με ταυτόχρονη τήρηση της αρχής της επικουρικότητας. Ως εκ τούτου, η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται στον τρόπο ερμηνείας και παρουσίασης των βασικών θεμάτων του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών. Μέχρι στιγμής, όμως έχουν διατυπωθεί μόνον προτάσεις σχετικά με δυνατότητες αλλαγών.

⁽¹⁾ EE C 185 της 8.8.2006.

2.2 Οι καταναλωτικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν το 58 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ, ωστόσο, εξακολουθεί να επικρατεί σε μεγάλο βαθμό η διάσπαση τους σε 27 εθνικές αγορές. Η εσωτερική αγορά θα μπορούσε να αποτελέσει τη μεγαλύτερη αγορά του κόσμου και η Επιτροπή περιέγραψε τη στρατηγική της ως αφύπνιση ενός κοιμισμένου γίγαντα, η λιανική διάσπαση της ενιαίας αγοράς^(?). Η Επιτροπή προσδιορίζει επί του παρόντος τις προτεραιότητες της πολιτικής καταναλωτών στα εξής: «εξασφάλιση κοινού υψηλού επιπέδου προστασίας για όλους τους καταναλωτές της ΕΕ, οπουδήποτε ζουν, ταξιδεύουν ή αγοράζουν προϊόντα στην ΕΕ, από τους κινδύνους και τις απειλές που θίγουν την ασφάλεια και τα οικονομικά συμφέροντά τους και αύξηση της ικανότητας των καταναλωτών να προσταπίζουν τα συμφέροντά τους»^(?).

2.3 Ο στόχος να διασφαλιστεί η συνεπής εφαρμογή ενός κοινού πλαισίου για τα δικαιώματα των καταναλωτών στην ΕΕ υποστηρίζεται ευρέως. Μέσω αυτού του πλαισίου θα εξασφαλιστούν σαφή και ισότιμα δικαιώματα καθώς και η προστασία όλων των καταναλωτών, ενώ, ταυτόχρονα δημιουργούνται ίσοι όροι ανταγωνισμού για τους παρόχους αγαθών και υπηρεσιών. Στο Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών αναγνωρίζεται ρητά ότι, μέχρι σήμερα, η πρόοδος προς την επίτευξη αυτού του στόχου υπήρξε αργή, ασυνεπής και παρεμποδίστηκε από ένα ευρύ φάσμα ποικίλων εθνικών προτεραιοτήτων και εξαιρέσεων. Η ένταξη των νέων κρατών μελών περιπλέξε ακόμη περισσότερο τη συναντιληψη της προστασίας των καταναλωτών. Στην παρούσα επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών παρουσιάζεται η άποψη της Επιτροπής όσον αφορά μια διαδικασία που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερη σαφήνεια, συνοχή και εφαρμογή των υφιστάμενων οδηγιών. Ωστόσο, πολλές οργανώσεις καταναλωτών υποστηρίζουν ότι η εν λόγω αναθεώρηση εισάγει ερωτήματα σχετικά με την κατεύθυνση της πολιτικής καταναλωτών ως συνόλου.

2.4 Οι οδηγίες που περιέχονται σε αυτήν την επανεξέταση καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων του δικαίου των συμβάσεων του καταναλωτή συμπεριλαμβανομένων των κατ' οίκον πωλήσεων, της χρονομεριστικής μίσθωσης, των οργανωμένων ταξιδιών, των εξ αποστάσεως πωλήσεων, των πωλήσεων αγαθών και των αθέμιτων όρων συμβάσεων. Εντούτοις, στην παρούσα επανεξέταση δεν ερευνώνται όλες οι οδηγίες που σχετίζονται με την προστασία των καταναλωτών, καθώς ορισμένες θεωρούνται πολύ πρόσφατες προκειμένου να συμπεριληφθούν ή εμπίπτουν σε άλλα πεδία αρμοδιοτήτων που εξετάζονται από την Επιτροπή. Όπως επισημαίνεται στο Πράσινο Βιβλίο, η οδηγία για τη χρονομεριστική μίσθωση πρέπει άμεσα να αναθεωρηθεί και αναμένεται σύντομα η τροποποίησή της. Ένα σημαντικό νέο πεδίο που προβάλλεται και πρέπει να συμπεριληφθεί στις αρχές του κοινοτικού κεκτημένου είναι το ψηφιακό «περιβάλλον», το οποίο παρουσιάζει τις παγκόσμιες προκλήσεις του ηλεκτρονικού εμπορίου.

2.5 Η Επιτροπή επανεξέτασε τις οδηγίες προβαίνοντας:

- σε συγκριτική ανάλυση της εφαρμογής τους στο εθνικό δίκαιο
- στη διερεύνηση των αντιλήψεων καταναλωτών και επιχειρήσεων
- στη διοργάνωση εργαστηρίων με εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και με τους ενδιαφερόμενους σχετικά με το δίκαιο των συμβάσεων.

(?) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

(?) http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/index_en.htm.

2.6 Η καθιερωμένη ορολογία που χρησιμοποιείται από όσους δραστηριοποιούνται στον τομέα των θεμάτων προστασίας των καταναλωτών ενδέχεται να δημιουργήσει σύγχυση, ως εκ τούτου, σε αυτό σημείο παρατίθεται η επεξήγηση ορισμένων βασικών εννοιών. Ως «ελάχιστο επίπεδο εναρμόνιση» ορίζεται μια σειρά ελάχιστων απαιτήσεων που επιβάλλει η οδηγία στα κράτη μέλη. Αυτό αφήνει ανοιχτή τη δυνατότητα εφαρμογής αυστηρότερων απαιτήσεων εκ μέρους των κρατών μελών από εκείνες που καθορίζει η οδηγία. «Μέγιστη (ή πλήρης) εναρμόνιση» σημαίνει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόσουν τους κανόνες που ορίζονται στην οδηγία και δεν δύνανται να προχωρήσουν περαιτέρω («εναρμόνιση στο κατώτατο και ανώτατο όριο»). Κατ' αυτόν τον τρόπο, πολλές οργανώσεις καταναλωτών θεωρούν ότι η πλήρης εναρμόνιση είναι συνώνυμη με ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, ενώ η ελάχιστη εναρμόνιση προσφέρει τη δυνατότητα πολύ υψηλότερου επιπέδου προστασίας.

2.7 Η έκδοση του παρόντος Πράσινου Βιβλίου σηματοδοτεί το τέλος της διερευνητικής φάσης της επανεξέτασης της Επιτροπής. Η Επιτροπή ζήτησε να υποβληθούν απόψεις σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο έως τις 15 Μαΐου 2007. Η Επιτροπή αναλύει σήμερα τις απαντήσεις που ελήφθησαν στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων, θα συντάξει σύνοψη των απόψεων και θα αποφασίσει εάν είναι αναγκαία η θέσπιση νομοθετικής πράξης· αυτή η διαδικασία αναμένεται να διαρκέσει μερικούς μήνες. Η ενδεχόμενη νομοθετική πρόταση θα συνοδεύεται από αξιολόγηση του αντίκτυπου. «Στην ιδανική περίπτωση, στο τέλος της διαδικασίας αυτής θα πρέπει να μπορούμε να πούμε στους καταναλωτές της ΕΕ “όπου και αν βρισκόσθε στην ΕΕ ή όπου και αν αγοράζετε δεν έχει καμιά διαφορά: τα ουσιαστικά δικαιώματά σας είναι ίδια”»^(?).

3. Περίληψη του Πράσινου Βιβλίου

3.1 Στόχο του παρόντος Πράσινου Βιβλίου αποτελεί η δημιουργία ενός πλαισίου στο οποίο μπορούν να συγκεντρωθούν απόψεις από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για τις πιθανές επιλογές πολιτικής σχετικά με το κοινοτικό κεκτημένο για την προστασία των καταναλωτών, καθώς και σχετικά με ορισμένα ειδικά ζητήματα. Το Πράσινο Βιβλίο ορίζει τα εξής κύρια θέματα:

— Νέες εξελίξεις στην αγορά: η πλειοψηφία των οδηγιών που αποτελούν το κοινοτικό κεκτημένο δεν καλύπτουν «τις απαιτήσεις των σημερινών ραγδαία εξελισσόμενων αγορών». Ως παραδείγματα παρατίθενται η τηλεφόρτωση μουσικής και οι ηλεκτρονικές δημοπρασίες, ενώ από την οδηγία για τις πωλήσεις στους καταναλωτές εξαιρούνται το λογισμικό και τα δεδομένα

— Αποσπασματική νομοθεσία: οι τρέχουσες οδηγίες επιτρέπουν στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών στις εθνικές τους νομοθεσίες. Όσον αφορά ορισμένα ζητήματα, όπως, παραδείγματος χάρη, το ζήτημα της διάρκειας της συμβατικής περιόδου υπαναχώρησης, παρατηρείται έλλειμμα συνοχής μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών.

— Έλλειψη εμπιστοσύνης: η πλειοψηφία των καταναλωτών πιστεύει ότι οι επιχειρήσεις σε άλλα κράτη μέλη είναι πιθανότερο να μη τηρήσουν τη νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών.

(?) http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_en.pdf.

3.2 Στη συνέχεια, βασιζόμενη σε προηγούμενες εργασίες, η Επιτροπή προσδιορίζει δύο θετικές στρατηγικές για την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου.

— Επιλογή I: η κάθετη προσέγγιση αφορά, αφενός τη τροποποίηση των υπαρχουσών οδηγιών χωριστά και, αφετέρου, με την παρέλευση του χρόνου, την εναρμόνιση μεταξύ τους.

— Επιλογή II: η μικτή προσέγγιση απαιτεί τον προσδιορισμό και το διαχωρισμό ζητημάτων τα οποία είναι κοινά για όλες τις οδηγίες και την τακτική ρύθμισή τους σ' ένα «οριζόντιο μέσο». Απαιτείται επίσης μια ειδική «κάθετη» προσαρμογή ορισμένων οδηγιών.

3.3 Το Πράσινο Βιβλίο αναφέρει επίσης συνοπτικά μια τρίτη στρατηγική, την επονομαζόμενη «καμία νομοθετική ενέργεια», επισημαίνει όμως ότι τα υφιστάμενα προβλήματα δεν θα μπορούσαν να επιλυθούν και ότι οι ανακολουθίες των κρατών μελών ενδεχομένως να αυξάνονταν.

3.4 Στη συνέχεια, η Πράσινη Βίβλος εξετάζει το πιθανό πεδίο εφαρμογής ενός οριζόντιου μέσου. Προτείνονται τρεις επιλογές.

I Ένα μέσο-πλαίσιο που θα μπορούσε να εφαρμοστεί τόσο στις εγχώριες όσο και στις διασυνοριακές συναλλαγές, το οποίο όμως δεν θα αντικαταστήσει τους υφιστάμενους ειδικούς ανά κλάδο κανόνες, οι οποίοι θα εξακολουθήσουν να ισχύουν. Ως παραδείγματα παρατίθενται οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και η ασφάλιση.

II Ένα μέσο με αποκλειστική εφαρμογή στις διασυνοριακές συμβάσεις. Η λύση αυτή θα μπορούσε να ενισχύσει την ασφάλεια και να τονώσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών που αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες εκτός της χώρας τους, ωστόσο, ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα διαφορετικά πρότυπα μεταξύ της εγχώριας και της διασυνοριακής προστασίας.

III Ένα οριζόντιο μέσο το οποίο θα εφαρμόζεται μόνο στις εξ αποστάσεως αγορές — είτε είναι διασυνοριακές είτε είναι εγχώριες. Αυτό το μέσο θα αντικαθιστούσε την οδηγία για τις εξ αποστάσεως πωλήσεις, εντούτοις, θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποσπασματική ρύθμιση όσον αφορά την προστασία μεταξύ των εξ αποστάσεως και των πρόσωπο με πρόσωπο πωλήσεων.

3.5 Το επόμενο θέμα που εξετάζεται στην Πράσινη Βίβλο θα θεωρηθεί από ορισμένους ως το κεντρικό θέμα της επανεξέτασης του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών — **ο βαθμός εναρμόνισης**. Σήμερα, τα κράτη μέλη μπορούν να προσφέρουν υψηλότερα επίπεδα προστασίας από αυτά που προβλέπονται από τις οδηγίες. Αυτό είναι γνωστό ως «ελάχιστο επίπεδο εναρμόνισης». Το επίκεντρο και οι προτεραιότητες των θεμάτων προστασίας των καταναλωτών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ορισμένες φορές σύγχυση για τους καταναλωτές και οι επιχειρήσεις να αποθαρρύνονται από τη διασυνοριακή διάθεση των προϊόντων ή υπηρεσιών τους. Δύο πιθανές επιλογές παρουσιάζονται προς εξέταση.

1. Αναθεώρηση και πλήρης εναρμόνιση της νομοθεσίας. Για θέματα όπου δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί πλήρης εναρμόνιση θα μπορούσε να εφαρμοστεί μια ρήτρα αμοιβαίας αναγνώρισης «για ορισμένες πτυχές που καλύπτει η προτεινόμενη νομοθεσία, αλλά όχι πλήρως εναρμονισμένες».

2. Η αναθεωρημένη νομοθεσία θα πρέπει να βασιστεί στην ελάχιστη δυνατή εναρμόνιση σε συνδυασμό με μια ρήτρα αμοιβαίας αναγνώρισης ή με την αρχή της χώρας προέλευσης ⁽²⁾.

3.6 Παράρτημα I — Η διαβούλευση

Το μεγαλύτερο μέρος της Πράσινης Βίβλου περιέχει λεπτομερή, ευρεία και διαρθρωμένη διαδικασία διαβούλευσης στην οποία οι ερωτηθέντες καλούνται να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων γενικής πολιτικής, ζητήματα ορισμών, δικαίου των συμβάσεων, θέματα αρχής και ζητήματα πεδίου εφαρμογής και λεπτομερειών. Η διαβούλευση ξεκινάει με τα τρία θέματα «πολιτικής» που περιγράφονται ανωτέρω.

— τη γενική νομοθετική προσέγγιση.

— το πεδίο εφαρμογής ενός οριζόντιου μέσου.

— το βαθμό εναρμόνισης.

Για κάθε θέμα η Επιτροπή θέτει μια βασική ερώτηση και προτείνει τρεις ή τέσσερις πιθανούς τρόπους απάντησης. Στη συνέχεια ακολουθούν 27 ειδικές ερωτήσεις σχετικά με τις υπό εξέταση οδηγίες. Η δομή συνίσταται σε μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα, τη διατύπωση της βασικής ερώτησης — παραδείγματος χάρι: «Σε ποιο βαθμό θα πρέπει η διαδικασία για τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων να καλύπτει και την ατομική διαπραγμάτευση όρων;» ή «Θα πρέπει η διάρκεια της περιόδου υπαναχώρησης να εναρμονιστεί σε όλο το κεκτημένο για την προστασία των καταναλωτών;» και στη σύσταση τριών ή τεσσάρων πιθανών επιλογών που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την απάντηση.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Επί πολλά έτη η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, μέσω του έργου και των γνωμοδοτήσεων της, τον πρωταρχικό στόχο της πολιτικής καταναλωτών της ΕΕ — τη δημιουργία ενός υψηλού, ομοιόμορφου και συνεκτικού επιπέδου προστασίας για όλους τους καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τον δευτερεύοντα στόχο βάσει του οποίου οι καταναλωτές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται και να πραγματοποιούν συνειδητές επιλογές σε μια αγορά απαλλαγμένη από φραγμούς. Η δομή του παρόντος Πράσινου Βιβλίου καθιστά αναπόφευκτη την ανάδειξη των υφιστάμενων δυσκολιών για την επίτευξη των ανωτέρω δύο στόχων.

⁽²⁾ Η αμοιβαία αναγνώριση θα σήμαινε ότι τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να διατηρήσουν τη δυνατότητα επιβολής αυστηρότερων κανόνων προστασίας στην εθνική τους νομοθεσία, αλλά δεν θα είχαν το δικαίωμα να επιβάλουν τις αυστηρότερες απαιτήσεις τους σε επιχειρήσεις που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη, γεγονός που θα δημιουργούσε αδικαιολόγητους περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών ή στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Η εφαρμογή της αρχής της χώρας καταγωγής θα σήμαινε ότι ένα κράτος μέλος θα μπορούσε να διατηρήσει τη δυνατότητα επιβολής αυστηρότερων κανόνων προστασίας των καταναλωτών στην εθνική του νομοθεσία, αλλά οι επιχειρήσεις που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη θα υποχρεώνονταν να συμμορφώνονται μόνο με τους κανόνες που εφαρμόζονται στη χώρα τους.

4.2 Είναι ήδη σαφές ότι η διατήρηση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών στην παρούσα του μορφή δεν θα πρέπει να θεωρείται ως μια μακροπρόθεσμη επιλογή. Οι παραλλαγές στη νομοθεσία μεταξύ των κρατών μελών, οι αντιφάσεις των ορισμών, οι ευρύτατες αποκλίσεις αναφορικά με τον τρόπο εφαρμογής και επιβολής της υπάρχουσας νομοθεσίας για τους καταναλωτές και η έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τις προσφυγές και τις διαδικασίες καταβολής αποζημίωσης -ή ακόμη και η ανυπαρξία τους — είναι παράμετροι που συμβάλλουν ως ένα βαθμό στη δημιουργία εμποδίων στην ενιαία αγορά.

4.3 Είναι επίσης προφανές ότι η ΕΟΚΕ θεωρεί την παρούσα επανεξέταση ως μια ευκαιρία να εξεταστούν ορισμένες πτυχές της πολιτικής καταναλωτών, οι οποίες θεωρούνται μέχρι σήμερα θεμελιώδεις και να διερευνηθεί κατά πόσο είναι σύμφωνες με μια δυναμική ενιαία αγορά, ειδικά με μια ανταγωνιστική σε ό,τι αφορά την παγκοσμιοποίηση αγορά. Από αυτήν την άποψη, εντοπίζονται ομοιότητες με άλλες διαδικασίες επανεξέτασης που ενεργοποιούνται ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της ατζέντας της Λισαβόνας. Ένα υψηλό και ομοιόμορφο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών θεωρείται από ορισμένους αναπόσπαστο τμήμα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου και μια μεταβολή ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο «να επαναπροσδιοριστεί η πολιτική καταναλωτών της ΕΕ προκειμένου να συμβάλει με τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο σε δύο βασικούς στόχους της ΕΕ — η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης καθώς και η επανασύνδεση της Ευρώπης με τους πολίτες της» μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί πρόκληση ⁽⁶⁾ για την εν λόγω έννοια.

4.4 Μολονότι η αποστολή είναι δύσκολη, η ΕΟΚΕ επικροτεί την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών και υποστηρίζει τις θέσεις της Επιτροπής που έχουν ως στόχο τη μείωση των φραγμών της εσωτερικής αγοράς και τη διατήρηση, ταυτόχρονα, ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Εντούτοις, εκτιμά ότι αυτή η προσπάθεια δεν πρέπει να περιορίζεται στις 8 εξεταζόμενες οδηγίες αλλά τουλάχιστον να περιλαμβάνει τις 22 οδηγίες που παρατίθενται στον κατάλογο που συντάξε η Επιτροπή το Μάιο του 2003.

4.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμμετάσχει ενεργά σε αυτήν τη συζήτηση με στόχο την ενδυνάμωση της εσωτερικής αγοράς προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών — καταναλωτών, επαγγελματιών, εταιρειών και πολιτών.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Στο παρόν Πράσινο Βιβλίο γείρονται περίπλοκα θέματα πολιτικής, αρχών και δικαίου. Από την πλευρά τους τα κράτη μέλη ανέπτυξαν συλλογή νόμων για τους καταναλωτές, οι οποίοι νόμοι ενώ συμφωνούν συχνά για τις γενικές αρχές, ωστόσο, διαφέρουν στις λεπτομέρειες και την εφαρμογή. Η συστηματική και εκτενής διαδικασία διαβούλευσης που περιγράφεται στο παράρτημα του παρόντος εγγράφου αντικατοπτρίζει αυτήν την πολυπλοκότητα. Σε

αυτό το λεπτομερές πλαίσιο ζητούνται οι απαντήσεις πολλών εκατοντάδων οργανώσεων ενδιαφερόμενων μερών που επιθυμούν να γνωστοποιήσουν τις απόψεις τους. Ωστόσο, στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ περιορίζει τις παρατηρήσεις της στα υπάρχοντα μείζονα θέματα πολιτικής, εκτιμώντας ότι, ανάλογα με την περίπτωση, οφείλει να αποφανθεί για καθεμία από τις επανεξεταζόμενες οδηγίες, όπως έπραξε στη γνωμοδότησή της για την οδηγία σχετικά με τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (γνωμοδότηση INT/334 επί της ανακοίνωσης της Επιτροπής COM (2006) 514 τελικό, της 21ης Σεπτεμβρίου 2006).

5.2 Κύρια προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη συμπλήρωση των ελλείψεων που παρατηρούνται στις υφιστάμενες οδηγίες και στο μεταξύ τους συντονισμό.

5.3 Η ελάχιστη δυνατή εναρμόνιση σε συνδυασμό με μια θετική προσέγγιση εκ μέρους των κρατών μελών όσον αφορά την υιοθέτηση υψηλότερων προτύπων προστασίας των καταναλωτών ενδέχεται να αποτελέσει τη βάση για το μεγαλύτερο μέρος του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών στο προβλεπόμενο μέλλον. Για διάφορους (και ποικίλους) κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους τα κράτη μέλη θα επιδιώξουν είτε να διατηρήσουν το επίπεδο προστασίας των καταναλωτών που ήδη απολαύουν ή να κινηθούν προσηκτικά, με το ρυθμό της επιλογής τους, προς ένα διαφορετικό επίπεδο προστασίας. Αυτή η θέση σέβεται την αρχή της επικουρικότητας και συμμορφώνεται πολύ ευκολότερα με αυτήν. Άλλωστε αναγνωρίζεται επίσης η άποψη ότι διάφορες κατηγορίες καταναλωτών σε ολόκληρη την ΕΕ βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά το υφιστάμενο επίπεδο προστασίας που απολαύουν ή την ικανότητά τους να απαιτήσουν αποζημίωση και κρίνεται αναγκαία η ανάληψη δράσης τόσο σε επίπεδο Ένωσης όσο και σε επίπεδο κρατών μελών.

5.3.1 Εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι, στο πλαίσιο μίας κατά περίπτωση εξέτασης και σε ιδιαίτερα συγκεκριμένους τομείς στους οποίους πρωτεύει το συμφέρον της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, δεν πρέπει να υφίσταται το ενδεχόμενο μέγιστης εναρμόνισης, υπό την προϋπόθεση ότι θα διασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, ακόμη και με τη χρησιμοποίηση κανονισμών.

5.4 Ο προτεινόμενος στόχος να αναλάβουν οι καταναλωτές ηγετική θέση -όσον αφορά τη γνώση των δικαιωμάτων των καταναλωτών, την ικανότητά τους να αναλαμβάνουν δράση κατά των προμηθευτών και να αξιώνουν αποζημιώσεις- δεν θα πρέπει να θεωρηθεί εναλλακτική λύση αντί της σαφούς και εκ των προτέρων ενισχυμένης προστασίας μέσω ενός συνδυασμού κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας. Η ενημέρωση είναι κάτι εντελώς διαφορετικό από την προστασία. Πράγματι, κατά κανόνα, στην πλειοψηφία των αγοραίων συναλλαγών, ο συσχετισμός δυνάμεων κλίνει υπέρ των προμηθευτών και το μεγαλύτερο μέρος της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών έχει σχεδιαστεί για τη διατήρηση των δικαιωμάτων των αγοραστών.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁶⁾ Η κ. Meglena Kuneva, αρμόδια Επίτροπος για την πολιτική προστασίας των καταναλωτών
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα κάτοπτρα οδήγησης των γεωργικών ή δασικών ελκυστήρων με τροχούς» (κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 236 τελικό — 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

Στις 29 Μαΐου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Κρίνοντας ότι το περιεχόμενο της πρότασης είναι απολύτως ικανοποιητικό και δεν επιβάλλει καμία παρατήρηση από μέρους της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), αποφάσισε με 145 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 4 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη» (Στρατηγική της Λισσαβώνας)

(2007/C 256/07)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2006 (επιβεβαιώθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2006) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Εσωτερικού Κανονισμού της, να συντάξει ενημερωτική έκθεση με θέμα: *Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη*.

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της της 14ης και 15ης Μαρτίου 2007, αποφασίστηκε η ενημερωτική έκθεση να μετατραπεί σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας (άρθρο 29(2) του Εσωτερικού Κανονισμού).

Το τμήμα «Μεταφορές, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο είχε ανατεθεί η κατάρτιση των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση της κ. Sirkeinen.

Κατά την 437η σύνοδο της ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 126 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συστάσεις

1.1 Η ενέργεια έχει αποβεί κεντρικό πολιτικό ζήτημα το οποίο συνδέεται στενά με την στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

- Η ενέργεια καθορίζει ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Για να μπορέσει η ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ενεργειακής πολιτικής, όπως είναι η αλλαγή του κλίματος, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η ανταγωνιστικότητα, χρειάζεται να μετατραπεί σε μία εξαιρετικά αποτελεσματική οικονομία με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα
- Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια σφαιρική προσέγγιση καθώς και η μελέτη σε ευρωπαϊκό επίπεδο της ενεργειακής ζήτησης, της διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού με βάση διαφοροποιημένες πηγές, της πρόσβασης σε δίκτυα και της τήρησης

ενιαίας στάσης στις εξωτερικές σχέσεις για το θέμα της ενέργειας, και άλλων μέτρων που θα μπορούσαν να θεσπιστούν.

- Η δημιουργία και η αξιοποίηση καινοτομιών, οι οποίες θα επιτρέψουν την μετατροπή αυτή, απαιτούν την ύπαρξη συγκεκριμένων συνθηκών, καθώς και ειδικών μέτρων στο επίπεδο της Ένωσης, των κρατών μελών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών.

1.2 Η αύξηση και η βελτίωση της απασχόλησης βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Όταν οι συνθήκες αγοράς αλλάζουν, χάνονται ορισμένες θέσεις απασχόλησης στον τομέα της ενέργειας. Ταυτόχρονα, η εξεύρεση νέων ενεργειακών λύσεων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη διαδικασία αυτή.

1.2.1 Εκτός από την απασχόληση, και άλλες πτυχές της κοινωνικής διάστασης της ενέργειας κατέχουν μείζονα θέση στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Σε αυτές περιλαμβάνονται, πιο συγκεκριμένα, η ανάγκη παροχής δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε προστιτές τιμές. Η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταιρών, πρέπει να συμμετέχει ενεργά στην διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής.

1.3 Η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με τις εθνικές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές (ΟΚΕ) διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις για την ενεργειακή πολιτική, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας με θέμα «Μία ενεργειακή πολιτική για την κοινωνία των πολιτών»:

- Να εξεταστούν λεπτομερώς οι ενεργειακές πολιτικές και άλλες αντίστοιχες συνθήκες-πλαίσια σε συνάρτηση με τους στόχους της ΕΕ που συνδέονται με την επίτευξη μιας αποτελεσματικής και χαμηλής σε κατανάλωση άνθρακα οικονομίας.
- Να εξασφαλιστεί ένα εξειδικευμένο και επαρκώς δραστήριο εργατικό δυναμικό με τη βοήθεια ενός εκπαιδευτικού συστήματος υψηλής ποιότητας.
- Να προβλεφθεί επαρκής Ε&Α με κρατική χρηματοδότηση, ανάλογη με αυτή των ανταγωνιστών της ΕΕ, και να αναληφθούν δράσεις για την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε&Α.
- Να αναπτυχθεί η διεθνής συνεργασία στον τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών, κυρίως δε η συνεργασία με άλλους σημαντικούς παράγοντες του τομέα. Να παρακολουθούνται συστηματικά οι πολιτικές στον τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών και τα αντίστοιχα μέτρα εκ μέρους των κύριων ανταγωνιστών και εταιρών.
- Να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου για τις φάσεις ανάπτυξης και έναρξης δραστηριότητας των ΜΜΕ, καθώς και για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες.
- Να καθιερωθεί ένας ανοικτός και υγιής ανταγωνισμός στις αγορές ενέργειας προκειμένου να αναγκαστούν οι επιχειρήσεις να καινοτομήσουν. Στην περίπτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η πρόσβαση σε δίκτυα πιθανόν να έχει καθοριστική σημασία για την δημιουργία επιτυχών καινοτομιών.
- Να αρθούν τα εμπόδια που τίθενται στις επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Οι απαιτήσεις όσον αφορά τον προγραμματισμό και την έκδοση αδειών επιβραδύνουν, και ορισμένες φορές εμποδίζουν, την πραγματοποίηση επενδύσεων. Για να περιοριστούν οι κίνδυνοι στον τομέα των επενδύσεων, το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να είναι προβλέψιμο και σταθερό.
- Να εξασφαλιστεί η πρόσβαση της ΕΕ και των διεθνών αγορών στις νέες τεχνολογίες.
- Να καθιερωθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού, όπως π.χ. μία ενιαία διεθνής τιμή για το δικαίωμα εκπομπών CO₂, λαμβάνοντας μέριμνα ώστε τα δικαιώματα αυτά να μην εξομοιωθούν με ένα οποιοδήποτε εμπόρευμα διότι από τη μείωσή τους εξαρτάται η διατήρηση της ζωής στον πλανήτη μας.
- Να τεθούν φιλόδοξοι στόχοι διότι με τον τρόπο αυτό μπορεί να ιχυροποιηθεί η θέση της ΕΕ στις διεθνείς αγορές των αποτελεσματικών ενεργειακών τεχνολογιών και των τεχνολογιών του τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι στόχοι ωστόσο που θα υιοθετηθούν και οι σχετικές με αυτούς προδεσμίες πρέπει να τεθούν με προσοχή ώστε να είναι εφικτοί.

— Να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή των μέτρων που θα αποσκοπούν στην ενεργό υποστήριξη της καινοτομίας, ούτως ώστε τα αποτελέσματα να είναι αποδοτικά από οικονομική άποψη. Τα μέτρα αυτά μπορούν να αφορούν τα εξής:

- Χρηματοδότηση της Ε&Α·
- Εκπαίδευση και κατάρτιση·
- Ευαισθητοποίηση του κοινού·
- Μηχανισμούς καθορισμού τιμών, φορολογία·
- Επιδοτήσεις·
- Δεσμευτικούς στόχους και υποχρεώσεις·
- Ρυθμίσεις και δεσμευτικοί κανόνες·
- Εκούσια πρότυπα, εκούσιες συμφωνίες·
- Δημόσιες συμβάσεις.

1.4 Προκειμένου να επιτευχθεί ο άμεσα αναγκαίος μετασχηματισμός του ενεργειακού τομέα, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα σημεία:

- μέτρα για τον καθορισμό μιας κατάλληλης ενιαίας τιμής για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα,
- επέκταση των δράσεων Ε&Α εκ μέρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με στόχο την ενθάρρυνση νέων μορφών ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης,
- εφαρμογή κανονιστικών διατάξεων προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των ειδών προϊόντων,
- ενεργητικότερη αξιοποίηση των δημόσιων συμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των προτύπων ενεργειακής απόδοσης, ιδίως στον τομέα των κατασκευών.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με τα εθνικές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές, πρόκειται να εκδώσει, στις αρχές του 2008, μία «συνοπτική έκθεση» με θέμα τις προτεραιότητες της στρατηγικής της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Η παρούσα γνωμοδότηση για την ενεργειακή πολιτική αποτελεί μέρος της συνοπτικής αυτής έκθεσης. Η γνωμοδότηση καταρτίστηκε και αυτή σε συνεργασία με τις εθνικές ΟΚΕ, κυρίως δε με την ενεργό συμμετοχή των ΟΚΕ της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Μάλτας.

2.2 Η γνωμοδότηση αναφέρεται στο Τμήμα Β: «Μικροοικονομικές μεταρρυθμίσεις για την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της Ευρώπης» των «Ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008)». Πιο συγκεκριμένα αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές 8 για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, 12 για την Ε&Α, 13 για την καινοτομία και ΤΠΕ και 14 για την βιώσιμη χρησιμοποίηση των πόρων ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2005) 141 τελικό, Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2006

2.3 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του, στα συμπεράσματα της συνεδρίασής του της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006, για «τις πρωτοβουλίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής των Περιφερειών και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για μεγαλύτερη οικειοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας για την απασχόληση και την ανάπτυξη, που τέθηκε εκ νέου σε κίνηση, σε κοινοτικό επίπεδο. Ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών να συνεχίσουν τις εργασίες τους και τους ζητεί να εκπονήσουν στις αρχές του 2008 συνοπτικές εκθέσεις προς στήριξη της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση» (σημείο 12 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας).

2.4 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι «το ευρωπαϊκό τοπίο χαρακτηρίζεται από τον έντονο εξωτερικό ανταγωνισμό, τη γήρανση του πληθυσμού, υψηλότερες ενεργειακές τιμές και την ανάγκη διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού» (σημείο 7 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας). Επιπλέον, «επιβεβαιώνει ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές 2005-2008 για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό συμφωνεί ως προς τα εξής: — ειδικοί τομείς δράσεων προτεραιότητας όσον αφορά την επένδυση στη γνώση και την καινοτομία, το επιχειρηματικό δυναμικό, ιδίως των ΜΜΕ, και την απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (...) καθώς και τον καθορισμό μιας Ενεργειακής Πολιτικής για την Ευρώπη» (σημείο 16 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας).

2.5 Όσον αφορά το ζήτημα της ενέργειας, «το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει πολλές και διάφορες προκλήσεις στον τομέα της ενέργειας: συνεχιζόμενες δυσχέρειες στην αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου, αυξανόμενη εξάρτηση από τις εισαγωγές και περιορισμένη μέχρι στιγμής διαφοροποίηση, υψηλές τιμές καυσίμων με απρόβλεπτες αιχμές, αύξηση της παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης, κινδύνους ως προς την ασφάλεια για τις χώρες παραγωγής και διέλευσης καθώς και για τις οδούς μεταφοράς, αύξηση της απειλής κλιματικών αλλαγών, αργή πρόοδος όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ανάγκη περισσότερης διαφάνειας στις αγορές ενέργειας και περαιτέρω ενοποίησης και διασύνδεσης των εθνικών αγορών ενέργειας ενόψει της ολοκλήρωσης της ελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας (Ιούλιος 2007), περιορισμένο συντονισμό μεταξύ των φορέων του ενεργειακού τομέα τη στιγμή που απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές του εν λόγω τομέα» (Σημείο 43).

2.6 «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ανταποκρινόμενο σε αυτές τις προκλήσεις και με βάση την κατάλληλα διαρθρωμένη Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής "Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια" και τη συμβολή του Συμβουλίου, απευθύνει προτροπή για τη χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη, με στόχο αποτελεσματική κοινοτική πολιτική, συνοχή μεταξύ των κρατών μελών και συνέπεια των δράσεων στους διάφορους τομείς άσκησης πολιτικής και ισόρροπη επιδίωξη των τριών στόχων, δηλ. της ασφάλειας εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της περιβαλλοντικής αειφορίας» (Σημείο 44).

2.7 «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι για να επιτευχθεί αυτή η συνέπεια τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ, η ενεργειακή πολιτική πρέπει να ανταποκρίνεται στα αιτήματα πολλών τομέων πολιτικής. Στο πλαίσιο μιας στρατη-

γικής οικονομικής ανάπτυξης και μέσω ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, προάγει τις επενδύσεις, την τεχνολογική ανάπτυξη, το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο. Συνδέεται στενά με την πολιτική για το περιβάλλον καθώς και με την πολιτική για την απασχόληση, την περιφερειακή πολιτική και προπάντων την πολιτική μεταφορών. Επιπλέον, οι πτυχές της εξωτερικής και της αναπτυξιακής πολιτικής αποκτούν αυξανόμενη σημασία για την προώθηση των στόχων της ενεργειακής πολιτικής με άλλες χώρες» (Σημείο 45).

2.8 Η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική (...) θα πρέπει λοιπόν να βασίζεται σε κοινές προοπτικές όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη προσφορά και ζήτηση και σε αντικειμενική και διαφανή αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων όλων των ενεργειακών πηγών και να συμβάλλει ισόρροπα σε τρεις κύριους στόχους: (Σημεία 46 + 47).

— στην αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού·

— στην εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και της δυνατότητας ενεργειακού εφοδιασμού τόσο των επιχειρηματιών όσο και των καταναλωτών, σε προσιτές τιμές στο πλαίσιο σταθερού ρυθμιστικού περιβάλλοντος·

— στην προώθηση της περιβαλλοντικής αειφορίας.

2.9 Για την επίτευξη αυτών των κύριων στόχων, η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική θα πρέπει:

— να εξασφαλίζει διαφάνεια και αποφυγή διακρίσεων στις αγορές·

— να είναι συμβατή με τους κανόνες ανταγωνισμού·

— να είναι συμβατή με τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας·

— να σέβεται πλήρως την κυριαρχία των κρατών μελών επί των πρωτογενών πηγών ενέργειας και το κυριαρχικό τους δικαίωμα να αποφασίζουν τις μορφές ενέργειας που χρησιμοποιούν και τις σχετικές αναλογίες.

Η δέσμη μέτρων του 2007 στον τομέα της ενέργειας

2.10 Η Επιτροπή πρόκειται να αρχίσει, από το 2007, να υποβάλλει, σε τακτά χρονικά διαστήματα Επισκόπηση για την Ενεργειακή Στρατηγική. Στις 10 Ιανουαρίου 2007, η Επιτροπή δημοσίευσε την πρώτη της επισκόπηση, καθώς και μία ανακοίνωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Μία ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη», το λεγόμενο «ενεργειακό πακέτο».

2.11 Το σημείο αφετηρίας της Επιτροπής για μία ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική είναι τριπλό: η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης και ο περιορισμός της τρωτότητας της ΕΕ εξαιτίας των εισαγωγών πετρελαίου και αερίου από το εξωτερικό.

2.12 Η Επιτροπή παρουσιάζει ως κύριο στόχο της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20 % έως το 2020. Ο στόχος αυτός της ΕΕ πρέπει να εξετασθεί σε συνάρτηση με την ανάγκη να αναλάβουν τα βιομηχανικά έθνη δράση σε διεθνή κλίμακα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η δέσμευση αυτή, ωστόσο, εάν εξασφαλιστεί, δεν επαρκεί η ΕΕ θα πρέπει να προβεί και σε άλλες ενέργειες. Συνεπώς, θα πρέπει να επιδιωχθεί η αύξηση του ποσοστού αυτού, ώστε η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου να φθάσει το 30 % έως το 2020 και το 60-80 % έως το 2050.

2.13 Ανησυχίες ωστόσο δεν διαπιστώνονται μόνον όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος, αλλά και όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, την οικονομία της και την ευημερία των πολιτών της. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η επίτευξη του πιο πάνω στόχου θα περιορίσει, κατ' επέκταση, την ολοένα αυξανόμενη έκθεση της ΕΕ στην συνεχώς μεγαλύτερη αστάθεια των τιμών του πετρελαίου και αερίου, θα οδηγήσει σε μία πιο ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας και θα προωθήσει την τεχνολογία και την απασχόληση.

2.14 Βάσει των ειδικών όρων του τομέα της ενέργειας, για να επιτευχθεί ο γενικός αυτός στόχος όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου θα χρειαστεί να περιορίσει η ΕΕ την ποσότητα CO₂ της ενεργειακής της χρήσης κατά τουλάχιστον 20 %, και ίσως μάλιστα περισσότερο, μέσα στα επόμενα 13 χρόνια. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ θα αποβεί παγκόσμια ηγετική δύναμη και θα λειτουργήσει ως καταλύτης, προκαλώντας μία νέα βιομηχανική επανάσταση.

2.15 Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η Επιτροπή προτείνει, επίσης, οι προσπάθειες να εστιαστούν σε έναν αριθμό μέτρων που συνδέονται με την ενέργεια — όπως βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα — καθώς και σε νέα μέτρα — προκειμένου να διασφαλιστεί ότι θα έχουν όλοι πρόσβαση στα οφέλη της εσωτερικής αγοράς ενέργειας-, όπως επίσης και στην ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών με βάση ένα πιο μακροπρόθεσμο όραμα για την ανάπτυξη της ενεργειακής τεχνολογίας, ενώ θα πρέπει να εξεταστεί εκ νέου το ζήτημα της ασφάλειας και της προστασίας και να καταβληθούν δραστικές προσπάθειες ώστε η ΕΕ να «ομιλεί με μία φωνή» στις διαπραγματεύσεις της με τους διεθνείς εταίρους της, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών ενέργειας, των εισαγωγέων ενέργειας και των αναπτυσσόμενων χωρών.

2.16 Η επισκόπηση περιλαμβάνει ένα σχέδιο δράσης στον τομέα της ενέργειας με δέκα σημεία το οποίο συνοδεύεται από ένα χρονοδιάγραμμα για τα επιμέρους μέτρα. Το σχέδιο δράσης συνοδεύεται από μία πρώτη δέσμη συγκεκριμένων μέτρων. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

- κατάρτιση έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή εκ μέρους των κρατών μελών της εσωτερικής αγοράς αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και σχετικά με τα αποτελέσματα έρευνας για την κατάσταση του ανταγωνισμού στους δύο αυτούς τομείς·
- υιοθέτηση ενός σχεδίου διασυνδέσεων προτεραιότητας στα δίκτυα ηλεκτρισμού και αερίου των κρατών μελών, ώστε να γίνει πραγματικότητα το ευρωπαϊκό διασυνδεδεμένο δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας·
- υποβολή προτάσεων για την προώθηση της αειφόρου παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα·
- κατάρτιση ενός χάρτη πορείας και υιοθέτηση πρόσθετων πρωτοβουλιών για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυρίως δε τον βιοκαυσίμων για τις μεταφορές·
- ανάλυση της κατάστασης της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη·
- σύνταξη ενός φύλλου εργασίας για ένα ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών.

2.17 Το σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση που η Επιτροπή υιοθέτησε στις 19 Οκτωβρίου 2006 αποτελεί μέρος του σχεδίου δράσης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «Περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη στους 2ο — Πολιτικές επιλογές για

την ΕΕ και τον κόσμο μέχρι το 2020 και μετέπειτα» και η στρατηγική επισκόπηση αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται.

2.18 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστήριξε πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής της 8-9 Μαρτίου 2007. Η Επιτροπή θα καταρτίσει, στην επόμενη φάση, μία αναλυτική νομοθετική πρόταση, καθώς και άλλες σχετικές προτάσεις οι οποίες θα είναι σύμφωνες με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου. Μία δεύτερη στρατηγική ενεργειακή επισκόπηση, η οποία θα δημοσιευτεί σε δύο χρόνια, θα παρουσιάσει την πρόοδο που θα έχει σημειωθεί στον τομέα καθώς και αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων έχουν αναλάβει τη δέσμευση να συζητούν τακτικά τα θέματα ενέργειας.

Προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την ενεργειακή πολιτική

2.19 Η ΕΟΚΕ κατήρτισε, κατά τη θητεία της 2002-2006, διάφορες γνωμοδοτήσεις σχετικά με θέματα που άπτονται της ενέργειας, ιδιαίτερα δε σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τον ρόλο διαφόρων ενεργειακών πηγών και τεχνολογιών. Τέλος, κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της του Σεπτεμβρίου 2006, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε διερευνητική γνωμοδότηση, με τίτλο «Ο ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα»^(?), που βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στις προηγούμενες αυτές γνωμοδοτήσεις. Η γνωμοδότηση αυτή κάλυπτε πολλά θέματα που εδίγησαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006. Τα κύρια συμπεράσματα της γνωμοδότησης είναι.

2.20 «Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί ότι η Ευρώπη χρειάζεται να θέσει ένα στρατηγικό στόχο για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών της πηγών, που να ανταποκρίνεται όσο το δυνατό περισσότερο στους στόχους της οικονομικής πολιτικής, της ασφάλειας του εφοδιασμού και στην πολιτική για την κλιματική αλλαγή. Όλες οι πηγές ενέργειας και οι τεχνολογίες έχουν, σε σχέση με τους στόχους αυτούς, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη με τρόπο ανοικτό και ισορροπημένο.» (σημείο 1.1).

2.21 «Η αυξανόμενη χρήση ανανεώσιμων πηγών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας προσφέρει δυνατότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν. Όμως ακόμη και εάν επιτευχθεί ο στόχος που έχει τεθεί για το 2020, δηλ. το 20 % της απαιτούμενης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, (...) είναι απίθανο να μπορέσουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να υποκαταστήσουν πλήρως τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας στο εγγύς μέλλον.» (σημείο 1.5).

2.22 «Όλες οι επιλογές πρέπει να παραμείνουν ανοικτές. Τα σενάρια που η ΕΕ των 25 παρουσίασε στο κεφάλαιο 4 υποστηρίζουν σαφώς το συμπέρασμα αυτό. Ακόμη και το σενάριο που βασίζεται σε υποθέσεις για την επίτευξη πολύ σοβαρών εξελίξεων στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας και την αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν καθιστά καμία ενεργειακή τεχνολογία παρωχημένη χωρίς αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον ή την οικονομία.» (σημείο 1.9).

2.23 «Χρειάζονται πολιτικές στρατηγικές με τις οποίες το σημερινό μείγμα να εξελιχθεί προς τον περιορισμό της εξάρτησης από το εξωτερικό και προς τη χρήση περισσότερων από τις πηγές που δεν παράγουν εκπομπές και είναι διαθέσιμες στην Ευρώπη, με βάση το δεδομένο ότι οι παράγοντες της αγοράς λαμβάνουν αποφάσεις για επενδύσεις σε πολλές τεχνολογίες.» (σημείο 1.10).

^(?) ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σελ 185.

2.24 Η ΕΟΚΕ συνέστησε «την κατάρτιση στρατηγικής για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα. Στα πλαίσια αυτά, είναι σημαντικό να διευκρινιστούν οι ρόλοι της ΕΕ, των κρατών μελών, των ανεξάρτητων αρχών και των παραγόντων της αγοράς.» (σημείο 1.11).

Η ΕΟΚΕ πρότεινε η στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα να συνίσταται από τα ακόλουθα στοιχεία:

- ενεργειακή απόδοση, συμπεριλαμβανομένου του συνδυασμού θέρμανσης και παραγωγής ενέργειας·
- ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, περιλαμβανόμενης της χρήσης βιοκαυσίμων στις μεταφορές·
- αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στις μεταφορές·
- βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας και επίλυση του προβλήματος των πυρηνικών αποβλήτων·
- καθαρές τεχνολογίες άνθρακα και προετοιμασία για αύξηση της χρήσης των αποθεμάτων άνθρακα της ΕΕ·
- ενθάρρυνση των επενδύσεων στα τερματικά υδροποιημένου φυσικού αερίου·
- διαμόρφωση του κατάλληλου πλαισίου για την διασφάλιση επαρκών επενδύσεων στην παραγωγή και μεταφορά ενέργειας·
- ανάγκη να διατυπώνει η ΕΕ τις θέσεις της «με μία φωνή» δεδομένου ότι αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες της διεθνούς σκηνής όσον αφορά την ενέργεια·
- εκτίμηση του αντίκτυπου που έχουν οι αλλαγές του σημερινού και του μελλοντικού κλίματος καθώς και τα μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής σε άλλους στόχους ενεργειακής πολιτικής·
- εξεύρεση λύσης σε παγκόσμια κλίμακα για τις μετά το Κιότο πολιτικές για το κλίμα, η οποία να καλύπτει τουλάχιστον όλους τους μεγάλους παραγωγούς εκπομπών αερίων·
- αύξηση των δράσεων υπέρ της Ε&Α και τηΝ επέκταση της υποστήριξης που η ΕΕ παρέχει στην Ε&Α, τόσο σε μακροπρόθεσμη όσο και σε βραχυπρόθεσμη βάση.

3. Συστάσεις της ΕΟΚΕ για μία ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας

3.1 Η ενέργεια αποτελεί ανάγκη στη σύγχρονη κοινωνία. Για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις ανάγκες μας σε φαγητό, θέρμανση (στα ψυχρά κλίματα), φωτισμό, μεταφορές, εμπορεύματα και καταναλωτικά αγαθά, καθώς και σε μία ολοένα μεγαλύτερη, σήμερα, ζήτηση σε τηλεπικοινωνίες και σε επεξεργασία πληροφοριών, είναι απαραίτητο να έχουμε εξασφαλίσει τον εφοδιασμό μας σε ενέργεια. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο ανταποκρινόμαστε στις ανάγκες αυτές μπορεί και πρέπει να αλλάξει. Ενώπιον των σημερινών προκλήσεων, κυρίως δε της αλλαγής του κλίματος, χρειαζόμαστε επειγόντως μία αλλαγή προτύπου με στόχο την επίτευξη μιας ιδιαίτερα αποτελεσματικής ενεργειακής οικονομίας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα.

3.2 Η ενέργεια έχει στενή σχέση με την στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβώνας, χρειάζεται να υπάρχει επαρκής διαθεσίμη ενέργεια σε προσιτές και ανταγωνιστικές τιμές. Ταυτόχρονα, νέες λύσεις στον τομέα αυτό μπορούν, ιδιαίτερα εάν σημειώσουν επιτυχία στις διεθνείς αγορές, να αποτελέσουν ισχυρές κινητήριες δυνάμεις για την ανταγωνιστικότητα και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης υψηλής ειδίκευσης.

3.3 Οι γενικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής — ανταγωνιστικότητα, ασφάλεια του εφοδιασμού και βιωσιμότητα — παραμένουν σε ισχύ. Η σοβαρή πρόκληση της κλιματικής αλλαγής καθιστά απαραίτητη τη συγκράτηση της αύξησης της ζήτησης σε ενέργεια, μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της αύξησης του

μεριδίου των πηγών εναλλακτικής ενέργειας και άλλων τεχνολογιών ενέργειας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα, όπως θα συμβεί στο μέλλον με τη δέσμευση και αποθήκευση του άνθρακα. Στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού συμβάλλει επίσης η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και η διαφοροποίηση των πηγών, καθώς και η διατύπωση των θέσεων της ΕΕ «με μία φωνή» στο πλαίσιο των εξωτερικών της σχέσεων. Η ανταγωνιστικότητα πρέπει να ενισχυθεί με τη βοήθεια μιας ανοικτής αγοράς με θεμιτό και εύρυθμο ανταγωνισμό, συμπεριλαμβανόμενης της διασφάλισης της πρόσβασης σε δίκτυα, ενώ παράλληλα πρέπει να εξασφαλιστεί η παροχή δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

3.4 Η δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης κατέχει κεντρική θέση στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Όπως ο ανταγωνισμός στις αγορές απαιτεί γενικά, βελτιωμένη παραγωγικότητα, έτσι και οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικότερες στην αγορά της ενέργειας. Όταν χάνονται θέσεις απασχόλησης στον τομέα της ενέργειας οι εργαζόμενοι που μένουν άνεργοι πρέπει να υποστηρίζονται κατάλληλα. Ταυτόχρονα, οι θέσεις απασχόλησης στους τομείς που κάνουν χρήση ενέργειας είναι πιθανόν να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία και να αυξηθούν. Ιδιαίτερα, η τάση για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και άλλες αναπτυσσόμενες τεχνολογίες θα δημιουργήσουν πολυάριθμες θέσεις απασχόλησης υψηλής κυρίως ποιότητας.

3.4.1 Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, στην κοινωνική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής. Ένα από τα ζητήματα που άπτονται της διάστασης αυτής είναι η απασχόληση και οι θέσεις εργασίας, καθώς και η πρόσβαση όλων στην ενέργεια σε προσιτές τιμές, π.χ. στην παροχή δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, πρέπει να λαμβάνει ενεργά μέρος στην χάραξη της ενεργειακής πολιτικής.

3.5 Η ΕΟΚΕ έχει εκθέσει αναλυτικά τις απόψεις της για τα πιο πάνω θέματα της ενεργειακής πολιτικής σε πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της και σε εύθετο χρόνο θα καταρτίσει γνωμοδοτήσεις για τις νομοθετικές και άλλες προτάσεις που θα υποβάλει η Επιτροπή με βάση τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το «Ενεργειακό πακέτο».

3.6 Προκειμένου να αποφευχθεί η περίπτωση διπλής εργασίας και να διασφαλιστεί ότι ο διάλογος για την ενέργεια θα έχει τη βέλτιστη προστιθέμενη αξία, η ΕΟΚΕ εστιάζει, στην προκειμένη γνωμοδότηση, την προσοχή της στη σχέση μεταξύ, αφενός, της ενεργειακής πολιτικής και, αφετέρου, της υποστήριξης του οράματος της στρατηγικής της Λισσαβώνας να αποβεί η Ευρώπη μία κοινωνία της γνώσης. Στην παρούσα γνωμοδότηση διατυπώνονται σχόλια σχετικά με τα θέματα που περιλαμβάνονται στο «Ενεργειακό πακέτο» και αφορούν τις καινοτομίες.

Ο ρόλος της τεχνολογίας και της καινοτομίας στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα

3.7 Το πλαίσιο του «Ενεργειακού πακέτου» αποτελούν πολιτικοί στόχοι και μέτρα. Ωστόσο για να επιτευχθεί πραγματική πρόοδος χρειάζεται να αναπτυχθούν τεχνολογίες, να παραχθούν καινοτομίες και να αλλάξει η ισχύουσα συμπεριφορά, διότι, με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η ενεργειακή απόδοση, τόσο στο πλαίσιο της μετατροπής της ενέργειας όσο και της χρήσης της. Η καινοτομία μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές ενέργειας δεδομένου ότι επιτρέπει την διαφοροποίηση του ενεργειακού μείγματος. Η καινοτομία είναι σαφώς απαραίτητη για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέσω της ανάπτυξης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, «καθαρού» άνθρακα και άλλων ορυκτών καυσίμων, όπως επίσης και ασφαλούς πυρηνικής ενέργειας.

3.8 Καινοτομία σημαίνει γενικά ανανέωση. Σημαίνει ανάπτυξη νέων ιδεών και αξιοποίησή τους σε ευρεία κλίμακα, καθώς και μετατροπή τους σε οικονομικές αξίες. Με την έννοια αυτή καλύπτονται τόσο οι τεχνολογικές καινοτομίες όσο και νέες θεωρίες διαχείρισης και άλλες οργανωτικές λύσεις. Μπορεί να παραχθεί τόσο στο πλαίσιο της βιομηχανίας, όσο και στις υπηρεσίες και τον δημόσιο τομέα. Η έρευνα αποτελεί συχνά πηγή καινοτομίας, αλλά σαφώς δεν είναι η μόνη. Σχετικά με αυτό η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της με θέμα Έρευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού⁽³⁾.

3.8.1 Οι ενεργειακές τεχνολογίες, όπως η αποδοτική καύση, οι ανεμογεννήτριες, οι ηλιακοί συλλέκτες ή τα μελλοντικά στοιχεία καυσίμου, η τεχνολογία υδρογόνου και η σύντηξη, βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο της προσοχής. Εξίσου σημαντικές είναι οι συνοδευτικές τεχνολογίες, όπως η ανάπτυξη υλικών ή η μετεωρολογία, οι οποίες διασφαλίζουν μία αποτελεσματική βελτιστοποίηση των προαναφερθέντων τεχνολογιών, καθώς βελτιώνουν τις προγνώσεις.

3.8.2 Οι τεχνολογίες που μπορούν να βελτιώσουν την χρήση της ενέργειας είναι σχεδόν απεριόριστες: καλύτερη μόνωση, ηλεκτρικές συσκευές χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας, ελαφρύτερα υλικά, καλύτερος σχεδιασμός βιομηχανικών προϊόντων και διαδικασιών· εάν ωστόσο οι ανάγκες των τεχνολογιών αυτών σε επενδύσεις και εμπειρογνωμοσύνη δεν καλυφθούν, η καινοτομία σε μεγάλους τομείς των τεχνολογιών αποτελεσματικής αξιοποίησης της ενέργειας για βιομηχανική χρήση θα καταπνιγεί στην ΕΕ.

3.8.3 Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών παρέχουν σημαντικό δυναμικό. Η αξιοποίησή τους στους τομείς της παραγωγής, της μετατροπής και της διανομής ενέργειας μπορεί, όπως συμβαίνει και στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών, να οδηγήσει σε αυξημένη απόδοση και υψηλότερη παραγωγικότητα. Εξάλλου, οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην αύξηση της ασφάλειας και της προστασίας των διαφόρων λειτουργιών, κυρίως δε των δικτύων μεταφοράς της ενέργειας. Οι τεχνολογίες αυτές βοηθούν τους χρήστες και τους καταναλωτές να αποφασίζουν οι ίδιοι για τον τρόπο με τον οποίο θα αξιοποιούν την ενέργεια. Ένα παράδειγμα που θα απέφερε πολλά οφέλη είναι η επίλυση του προβλήματος των περιόδων αιχμής με τη διευκόλυνση της άμεσης αντίδρασης των καταναλωτών σε μηνύματα που έχουν σχέση με την τιμολόγηση. Σε γενικότερες γραμμές, η χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ θα μπορούσε να υποκαταστήσει τις ανάγκες σε μεταφορές με τη βοήθεια, π.χ. της τηλεργασίας και των εικονοδιασκέψεων.

3.8.4 Η ΕΕ χρειάζεται επίσης να εξεύρει νέους τρόπους — καινοτομίες — στον τομέα της λειτουργίας και της διαχείρισης της ενέργειας και των ενεργειακών συστημάτων. Ο στόχος, στην προκειμένη περίπτωση, είναι η διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε προσιτές τιμές. Ένα παράδειγμα είναι η διαχείριση της ασφαλούς λειτουργίας των συστημάτων παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας, καθώς και της συντήρησής τους, όπως και η λειτουργία της αγοράς (ανταλλαγές), η διαχείριση των περιόδων αιχμής και η προσαρμογή στο φως της ημέρας. Τέλος, πράγμα εξίσου σημαντικό, μία αποτελεσματική υλικοτεχνική υποστήριξη μπορεί να συμβάλει σημαντικά τόσο στην αντιμετώπιση της ζήτησης σε ενέργεια όσο και στην καλύτερη διαχείριση της κατανάλωσης καυσίμων.

3.8.5 Καινοτομίες χρειάζονται επίσης και στον τομέα της συμπεριφοράς. Βασικός παράγοντας εδώ είναι ο καταναλωτής — ο καθένας από εμάς μπορεί να αξιοποιήσει την ενέργεια κατά τρόπο πιο έξυπνο, για να γίνει όμως αυτό χρειάζονται νέες ιδέες και περισσότερες γνώσεις. Η πρόκληση για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την παροχή επαρκών πληροφοριών στους καταναλωτές είναι μεγάλη. Η περιφερειακή χωροταξία, η πολεοδομία καθώς και αρχιτεκτονικές λύσεις και προδιαγραφές για την ανέγερση κτηρίων μπορούν να συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στη στήριξη των επιλογών

των πολιτών στον τομέα της ενέργειας· για το σκοπό αυτό πρέπει προωθηθούν εκστρατείες με επίσημη πληροφόρηση που θα συνιστούν τη χρήση και εξοικονόμηση όσον αφορά την αποδοτικότητα της ενέργειας.

3.9 Είναι απαραίτητο να εξευρεθούν νέες λύσεις στα υπάρχοντα προβλήματα, είναι δε επείγον να γίνουν αλλαγές. Η πραγματοποίηση ριζικών αλλαγών όμως χρειάζεται χρόνο και συνεπώς είναι σημαντικό να αρχίσει αμέσως η κατανομή πόρων. Ταυτόχρονα, πρέπει να αρχίσουν να χρησιμοποιούνται ευρύτερα οι υφιστάμενες βέλτιστες τεχνολογίες με σκοπό, π.χ. την μείωση της χρήσης ενέργειας στα νοικοκυριά.

3.10 Για να συμβάλουν οι καινοτομίες και οι επενδύσεις στην αύξηση της απόδοσης, πρέπει να αξιολογείται ποσοτικά η απόδοση των άνατη τεχνολογιών. Ένα σημαντικό παράδειγμα είναι να αξιολογείται το κόστος, με βάση τις διάφορες τεχνολογίες, της αποφυγής ενός 1 τόνου CO₂ — για παράδειγμα, οι ανεμογεννήτριες είναι πολύ ακριβότερες από την μόνωση των κτηρίων.

Προϋποθέσεις και πολιτικά μέτρα για την ενίσχυση της καινοτομίας

3.11 Για να παραχθούν καινοτομίες και να μπορέσουν να αξιοποιηθούν είναι απαραίτητο να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις και να έχουν ληφθεί συγκεκριμένα πολιτικά μέτρα στο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Καθώς η ΕΕ έχει τη φιλοδοξία να καταστεί ηγετική δύναμη σε παγκόσμια κλίμακα στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και των τεχνολογιών χαμηλής κατανάλωσης άνθρακα, έχει καθοριστική σημασία να εξετάζονται οι ενεργειακές πολιτικές και τα άλλα σχετικά πλαίσια σε συνάρτηση με αυτό το στόχο.

3.12 Η πρώτη προϋπόθεση για την παραγωγή επιτυχούς καινοτομίας είναι η ύπαρξη ενός κατάλληλα ειδικευμένου και δυναμικού εργατικού δυναμικού, το οποίο να έχει την υποστήριξη ενός εκπαιδευτικού συστήματος υψηλής ποιότητας. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών απαιτεί επαρκή Ε&Α, καθώς και την πραγματοποίηση επενδύσεων με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου σε ΜΜΕ κατά τα στάδια της ανάπτυξης και της έναρξης της δραστηριότητάς τους. Όταν ο ανταγωνισμός είναι υγιής και ανοικτός, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να καινοτομήσουν. Είναι απαραίτητη η πρόσβαση στις αγορές, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών αγορών. Στην περίπτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η πρόσβαση σε δίκτυα μπορεί να έχει καθοριστική σημασία για την παραγωγή επιτυχών καινοτομιών. Το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να σχεδιαστεί κατά τρόπο που να προωθείται η καινοτομία, θα μπορούσαν π.χ. να ανταμείβονται με συγκεκριμένους τρόπους οι καινοτόμοι επιχειρήσεις (το «Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας» δεν ανταμείβει τις επιχειρήσεις που λαμβάνουν εγκαίρως μέτρα για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων). Ένα εξαιρετικά «βαρύ» νομοθετικό πλαίσιο καταπνιγεί την καινοτομία.

3.12.1 Πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι κερδοφόρες για να είναι σε θέση να επενδύουν. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση των επενδύσεων υπέρ της βελτίωσης της ενεργητικής απόδοσης, παρά το γεγονός ότι η απόσβεση επιτυγχάνεται σχετικά σύντομα. Η επιχειρήσεις του τομέα της ενέργειας υπήρξαν ιδιαίτερα κερδοφόρες τα τελευταία λίγα χρόνια, οι επενδύσεις ωστόσο εξακολουθούν να παραμένουν χαμηλές. Είναι γνωστό ότι οι απαιτήσεις που σχετίζονται με τον προγραμματισμό και την χορήγηση αδειών επιβραδύνουν την πραγματοποίηση επενδύσεων και ενίοτε την εμποδίζουν. Για να περιοριστούν οι κίνδυνοι που συνεπάγονται οι επενδύσεις, το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να είναι προβλέψιμο και σταθερό. Καθώς η απόσβεση των επενδύσεων στον τομέα της ενέργειας απαιτεί συχνά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος, θα ήταν σκόπιμη η χρήση ορισμένων τύπων συμβάσεων μακράς διάρκειας.

⁽³⁾ ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σελ 13.

3.12.2 Για να επενδύσει μία εταιρεία στην ανάπτυξη ή χρήση μιας νέας τεχνολογίας, θα πρέπει να διασφαλίσει ότι θα πραγματοποιήσει κέρδη από τις επενδύσεις διότι οι αγορές θα είναι αρκετά σημαντικές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εθνικές αγορές δεν είναι αρκετά μεγάλες και συνεπώς για την πραγματοποίηση μιας επένδυσης απαιτείται ολοένα και περισσότερο πρόσβαση στις διεθνείς αγορές. Εξίσου σημαντικό είναι να υπάρχει διεθνής ζήτηση και ίσο όρο ανταγωνισμού. Τα μονομερή μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ δεν παράγουν ζήτηση σε άλλες αγορές, μολονότι συν τω χρόνω αυτό μπορεί να συμβεί. Για παράδειγμα, ο καθορισμός τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂ ενδέχεται να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο, θα πρέπει ωστόσο να επιβληθεί σε διεθνή κλίμακα.

3.12.3 Η ισχυρή θέση που κατέχει η ΕΕ στις διεθνείς αγορές όσον αφορά τις τεχνολογίες βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ενισχυθεί. Η φιλοδοξία της ΕΕ να αποτελέσει πρωτοπόρο στον τομέα των πολιτικών για το κλίμα, υιοθετώντας μεγαλεπήβολους στόχους, καθώς και στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μπορούν να συμβάλουν στη στήριξη των στόχων αυτών. Αυτό ωστόσο δεν μπορεί να συμβεί αυτόματα. Οι στόχοι και οι σχετικές με αυτούς προθεσμίες πρέπει να τεθούν προσεκτικά ώστε να υπάρξουν ρεαλιστικές πιθανότητες επίτευξής τους, ειδικά ενδέχεται να προκύψουν περαιτέρω δαπάνες και πιθανόν απώλειες θέσεων απασχόλησης. Για παράδειγμα, οι σχετικές τεχνολογίες πρέπει να βρίσκονται στην φάση της τελειοποίησής τους ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν εντός των προθεσμιών. Επίσης, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επενδυτικοί κύκλοι σε διάφορους τομείς.

3.12.4 Η ΕΕ χρησιμοποιεί, ως φαίνεται, την παρέμβαση στις αγορές ως μέσο ενίσχυσης της καινοτομίας, πράγμα που πιθανόν να αποδειχθεί αναποτελεσματική επιλογή. Οι ΗΠΑ και ορισμένες άλλες χώρες βασίζονται περισσότερο στην δημόσια χρηματοδότηση της Ε&Α. Η Ευρώπη πρέπει να αυξήσει την χρηματοδότηση της Ε&Α τόσο με κρατικούς όσο και με ιδιωτικούς πόρους. Η συνεργασία στον τομέα της τεχνολογίας με τους άλλους μεγάλους παράγοντες θα πρέπει να αναπτυχθεί και οι πολιτικές και τα μέτρα που υιοθετούνται να παρακολουθούνται συστηματικά. Πρέπει επίσης να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ενώ οι εθνικές και ευρωπαϊκές δράσεις θα πρέπει να συντονίζονται καλύτερα, δίχως να εξαλειφθεί ο ανταγωνισμός. Εξάλλου, είναι απαραίτητο να προωθηθεί η στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατικών ερευνητικών φορέων και των επιχειρήσεων, τόσο όσον αφορά τον σχεδιασμό όσο και την εκτέλεση των ερευνητικών προγραμμάτων, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ερευνητικές προσπάθειες θα καταλήξουν στην παραγωγή καινοτομίας. Το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας θα μπορούσε στην προκειμένη περίπτωση να διαδραματίσει ένα ρόλο.

3.13 Για να υποστηριχθεί κατά τρόπο ενεργό η καινοτομία, είναι συνήθως απαραίτητος ένας συνδυασμός μέσων. Διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης και διαφορετικές καταστάσεις αγοράς απαιτούν διαφορετικά μέτρα προκειμένου να είναι αυτά αποτελεσματικά. Ανάλογα με τα αναγκαία μέτρα που θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση επιτυχών καινοτομιών στην αγορά, οι διάφορες τεχνολογίες μπορούν π.χ. να καταναμηθούν σε τρεις κατηγορίες:

- 1) Μακριά από την αγορά, στη φάση της Ε&Α: Στις περιπτώσεις αυτές χρειάζεται στοχοθετημένη στήριξη της Ε&Α και επίδειξη. Η χρήση μηνυμάτων παρότρυνσης μέσω των τιμών, π.χ. μιας τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂, δεν επαρκεί.
- 2) Κοντά στην αγορά, στη φάση όπου η τεχνολογία είναι πλέον έτοιμη προς χρήση αλλά είναι ακόμη πολύ ακριβή για τις αγορές: Η καθιέρωση τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂

πιθανόν να είναι το κατάλληλο κίνητρο, πρέπει όμως να συνδυαστεί με την παροχή στήριξης για την διασφάλιση της ταχέως αύξησης της ζήτησης και, κατ'επέκταση, την επίτευξη σημαντικών όγκων παραγωγής.

- 3) Ένα καλό μεν προϊόν στην αγορά με χαμηλή όμως ζήτηση (τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στον τομέα των τεχνολογιών βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης): Το κύριο ζήτημα είναι η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού, πράγμα που μπορεί να υποβοηθηθεί με προγράμματα ενεργειακού ελέγχου και με άλλα ανάλογα μέτρα.

3.14 Στην ΕΕ υπάρχει διαθέσιμο ένα ευρύ φάσμα μέτρων και μέσω των τόσο στο ευρωπαϊκό, όσο και στο εθνικό και στο περιφερειακό επίπεδο. Η επιλογή των μέτρων για συγκεκριμένους στόχους πρέπει να γίνει μετά από προσεκτική μελέτη ώστε τα αποτελέσματα να είναι αποδοτικά από οικονομική άποψη. Εξάλλου, η ταχύτητα ανάληψης δράσης πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο κριτικής αξιολόγησης ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο κατασπατάλησης πόρων και ακούσιων επιπτώσεων. Θα πρέπει να εφαρμοστούν το ταχύτερο μέτρα που να εξυπηρετούν σαφώς τόσο άμεσους όσο και έμμεσους στόχους, δηλ. μέτρα για τα οποία δεν υπάρχουν περιθώρια αλλαγής γνώμης. Αλλά, πιο περίπλοκα ή τυχόν καινούργια μέτρα, όπως μέτρα με σκοπό τον καθορισμό τιμής για το δικαίωμα εκπομπής CO₂, πρέπει να εξεταστούν διεξοδικά πριν ληφθούν. Για να μην υπάρξουν επιπλοκές, ανεπιθύμητες παρενέργειες και μη βέλτιστες λύσεις θα πρέπει να αποφευχθεί η υιοθέτηση πολλαπλών μέτρων για τον ίδιο στόχο. Όταν επιλέγονται τα προς χρήση μέτρα, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι η εσωτερική αγορά πρέπει να λειτουργεί αποτελεσματικά, πράγμα που μέχρι σήμερα δεν έχει συμβεί.

3.14.1 Χρηματοδότηση της Ε&Α: Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης στη γνωμοδότησή της με θέμα: «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (στρατηγική της Λισαβώνας)» INT/325. Η ΕΕ υστερεί στο σύνολό της σημαντικά έναντι των ΗΠΑ και άλλων σημαντικών ανταγωνιστών του τομέα. Το 7ο Πρόγραμμα-πλαίσιο για την Ε&Α χορηγεί συνολικά 4 δις ευρώ σε διάστημα 7 ετών υπέρ της ενέργειας (πλην της δημιουργίας του αντιδραστήρα ITER), ενώ το σχέδιο προϋπολογισμού για την ενέργεια των ΗΠΑ προβλέπει την διάθεση ποσού 4.4 δις δολαρίων από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό μόνον για το 2007, με προοπτική περαιτέρω αύξησης. Εκτός από την αύξηση των δημοσίων πόρων υπέρ της Ε&Α στον τομέα της ενέργειας, είναι σκόπιμο να προβλεφθούν επίσης κίνητρα για την αύξηση των ιδιωτικών χρηματοδοτικών πόρων υπέρ της Ε&Α στον εν λόγω τομέα, και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.

3.14.2 Εκπαίδευση και κατάρτιση: Εκτός από τις δράσεις με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη, η ενέργεια πρέπει να καταστεί μία ελκυστική ως επιλογή σταδιοδρομίας με θετικές πτυχές για τους νέους που αναζητούν απασχόληση. Επειδή οι τεχνολογίες αλλάζουν ακόμη ταχύτερα, η δια βίου μάθηση είναι ουσιαστικής σημασίας.

3.14.3 Ευαισθητοποίηση του κοινού: Η αλλαγή συμπεριφοράς κάθε ευρωπαίου πολίτη με σκοπό την ευφύτερη χρήση της ενέργειας αποτελεί σημαντική πρόκληση. Στο σημείο αυτό σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τα σχολεία και οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού. Η διαπαιδαγώγηση των μελλοντικών πολιτών στον τομέα αυτό θα μπορούσε να αρχίσει ήδη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διότι τα παιδιά είναι ιδιαίτερα δεκτικά σε θέματα που αφορούν το μέλλον του πλανήτη και είναι πρόθυμα να δραστηριοποιηθούν. Στο επαγγελματικό περιβάλλον και στις εταιρείες η διεξαγωγή προγραμμάτων ελέγχου που βασίζονται σε εκούσιες συμφωνίες απέφερε θετικά αποτελέσματα.

3.14.4 Μηχανισμοί τιμολόγησης και φορολογία: Τα μηνύματα παρότρυνσης μέσω των τιμών μπορούν, εάν σχεδιαστούν κατάλληλα, να υποστηρίξουν αποτελεσματικά την καινοτομία κατευθύνοντας τις επιλογές των χρηστών. Ως μέσο περιορισμού γενικά της χρησιμοποιούμενης ενέργειας η αύξηση των τιμών αποδεικνύεται ελάχιστα αποτελεσματική — είναι άλλωστε γνωστό ότι η ελαστικότητα των τιμών στον τομέα της ενέργειας είναι γενικά περιορισμένη.

3.14.5 Επιδοτήσεις: Η χορήγηση κατάλληλα σχεδιασμένων επιδοτήσεων μπορεί να κατευθύνει τις επιλογές κατά τρόπο αποτελεσματικό. Στην αρχικά στάδια της απόκτησης γνώσεων χρειάζονται συχνά επιδοτήσεις προκειμένου να αντισταθμιστούν οι υψηλοί κίνδυνοι που συνεπάγεται η φάση αυτή. Προκειμένου να μην υπάρξει στρέβλωση του ανταγωνισμού, μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων της ΕΕ, δηλ. προκειμένου να αντιμετωπιστούν ελλείψεις της αγοράς. Οι επιδοτήσεις πρέπει να περιορίζονται χρονικά και να προβλέπεται η σταδιακή εξάλειψή τους. Για να τονωθεί η ενεργειακή απόδοση, πρέπει να αναπτυχθούν τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η αγορά ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού — το οποίο προκύπτει στην αρχή — με την πρόβλεψη, συχνά, σύντομων περιόδων απόσβεσης.

3.14.6 Πολιτικοί στόχοι και υποχρεώσεις: Οι πολιτικοί στόχοι και υποχρεώσεις μαρτυρούν την κατεύθυνση που προσδοκείται να λάβει η ανάπτυξη. Εξίσου σημαντικά για την λήψη επενδυτικών αποφάσεων είναι τα πολιτικά μέσα που τελικά υιοθετούνται με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Όταν χαράσσονται στόχοι πρέπει να μην λησμονείται ότι συνήθως ορισμένοι τομείς της οικονομίας αποκομίζουν κέρδη, ενώ άλλοι παρουσιάζουν ζημία, και ότι οι εξαιρετικά φιλόδοξοι στόχοι μπορεί να οδηγήσουν σε απώλειες κυρίως αντί για οφέλη. Σήμερα φαίνεται να υπάρχει η τάση να υιοθετούνται τόσο συνολικοί όσο και επιμέρους στόχοι για τον ίδιο σκοπό, για παράδειγμα γενικοί στόχοι για την μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και, για να επιτευχθούν αυτοί, επιμέρους στόχοι για την χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την επιλογή μη βέλτιστων λύσεων για την επίτευξη των γενικών στόχων. Τόσο οι στόχοι όσο και, κυρίως, τα ειδικότερα μέσα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο διεξοδικών εκτιμήσεων του αντίκτυπου, όπως οι συμφωνίες με τη βιομηχανία που συνήφθησαν στη Γερμανία και τη Φινλανδία.

3.14.7 Εμπόριο δικαιωμάτων εκπομπής, πράσινα/λευκά πιστοποιητικά: Πρόκειται για αποτελεσματικά μέσα τα οποία μπορούν να επιτύχουν το σκοπό τους εάν σχεδιαστούν ορθά. Το σχετικό κόστος, ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί εκ των προτέρων και είναι πιθανό να ποικίλλει σημαντικά. Όσο μεγαλύτερη είναι η αγορά και ο αριθμός των παραγόντων της αγοράς τους οποίους αφορά το εμπόριο δικαιωμάτων εκπομπής τόσο το καλύτερο. Εάν το σύστημα εφαρμοστεί σε επιχειρήσεις που ανταγωνίζο-

νται στην διεθνή αγορά, τότε θα πρέπει να καταστεί διεθνές για να μην υπάρξει στρέβλωση του ανταγωνισμού.

3.14.8 Ρύθμιση ή δεσμευτικοί κανόνες: Μία προσεκτικά σχεδιασμένη νομοθεσία μπορεί να ενισχύσει την καινοτομία. Πιο συγκεκριμένα, η υιοθέτηση ρυθμίσεων μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό τρόπο απαλλαγής από τις απαρχαιωμένες τεχνολογίες. Μπορεί επίσης να τονώσει την καινοτομία, να επιβάλει την αποδοτικότητα της ενέργειας σε προϊόντα με την καθιέρωση φιλόδοξων μεσοπρόθεσμων στόχων για την αύξηση των προδιαγραφών της αποδοτικότητας. Υπάρχει ωστόσο πάντοτε ο κίνδυνος τυχόν ρυθμίσεις να καταπνίξουν την καινοτομία. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι κανόνες που υιοθετούνται δεν θέτουν εμπόδια στην αγορά.

3.14.9 Εκούσια πρότυπα, εκούσιες συμφωνίες, πιστοποίηση: Πρόκειται για μέσα πολιτικής που ευνοούν την καινοτομία. Πιθανόν να μην επιτυγχάνουν πάντοτε απόλυτα τον σκοπό ή τον στόχο τους, συμβάλλουν ωστόσο στην επίτευξη σημαντικής προόδου από την άποψη της καινοτομίας, σχεδόν χωρίς καθόλου κίνδυνο ανεπιθύμητων παρενεργειών.

3.14.10 Δημόσιες συμβάσεις: Οι δημόσιες συμβάσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της καινοτομίας στον τομέα της ενέργειας. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αναπτυχθούν μέθοδοι και να διαδοθούν ευρέως. Κανονικά, η σύναψη φιλικότερων προς το περιβάλλον δημόσιων συμβάσεων απαιτεί τη διεξαγωγή αναλύσεων κύκλου ζωής, σχετικά με τις οποίες, όπως και σχετικά με άλλες νέες μεθόδους, απαιτείται η περαιτέρω εκπαίδευση των αρχών. Οι κανόνες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται, προβλέπουν την σύναψη φιλικότερων προς το περιβάλλον δημοσίων συμβάσεων.

3.14.11 Προκειμένου να επιτευχθεί ο άμεσος αναγκαίος μετασχηματισμός του ενεργειακού τομέα, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα σημεία:

- μέτρα για τον καθορισμό μιας κατάλληλης ενιαίας τιμής για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα,
- επέκταση των δράσεων E&A εκ μέρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με στόχο την ενθάρρυνση νέων μορφών ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης,
- εφαρμογή κανονιστικών διατάξεων προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των ειδών προϊόντων,
- ενεργητικότερη αξιοποίηση των δημόσιων συμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των προτύπων ενεργειακής απόδοσης, ιδίως στον τομέα των κατασκευών.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

- «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα του κοινοτικού σιδηροδρομικού συστήματος» (κωδικοποιημένο κείμενο)
- «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού σιδηροδρόμων»
- «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2004/49/ΕΚ για την ασφάλεια των κοινοτικών σιδηροδρόμων»

COM(2006) 783 τελικό — 2006/0273 (COD)

COM(2006) 785 τελικό — 2006/0274 (COD)

COM(2006) 784 τελικό — 2006/0272 (COD)

(2007/C 256/08)

Στις 16 Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με τα άρθρα 71 και 156 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. CONFALONIERI.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 137 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις**1.1 Οι προτάσεις:**

- για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 881/2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού σιδηροδρόμων·
- για την τροποποίηση της οδηγίας 49/2004 σχετικά με την ασφάλεια των κοινοτικών σιδηροδρόμων·
- οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα του κοινοτικού σιδηροδρομικού συστήματος·

φαίνεται ότι είναι συνεπείς προς την προσπάθεια να καταστεί ευχερέστερη η πρόσβαση των φορέων εκμετάλλευσης στο ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό σύστημα.

Οι προτάσεις αυτές:

- απλοποιούν τις διαδικασίες πιστοποίησης του τροχαίου υλικού στο διαλειτουργικό σύστημα·
- τυποποιούν μεγάλο μέρος των ελέγχων που πραγματοποιούνται σε εθνικό επίπεδο για το τροχαίο υλικό, τις διαδικασίες συντήρησης, τους φορείς κυκλοφορίας και συντήρησης·
- δημιουργούν ένα σύστημα ολοκληρωμένου συγκριτικού ελέγχου μεταξύ των εθνικών κανόνων πιστοποίησης, το οποίο καλύπτει και τις παραμέτρους που δεν περιλαμβάνονται στις τεχνικές προδιαγραφές διαλειτουργικότητας (ΤΠΔ).

1.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το στόχο να απλοποιηθεί η διαδικασία θέσεως σε λειτουργία.

1.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι εν λόγω απλουστεύσεις αυξάνουν τη χρησιμοποίηση του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού συστήματος, διότι μειώνουν τη ζήτηση άλλων μέσων μεταφοράς, συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος και κάνουν χρήση των ενεργειακών πόρων που συνιστούν τα ενεργειακά προγράμματα της ΕΕ.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθεί μέριμνα ώστε η διαδικασία για την περαιτέρω εφαρμογή των ευρωπαϊκών προτύπων διαλειτουργικότητας και η υποδιαίρεση των ελέγχων πιστοποίησης μεταξύ εθνικών και κοινοτικών οργανισμών να μην συνεπάγεται κινδύνους για την ασφάλεια.

1.5 Ιδιαίτερα, η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον καθορισμό των ορίων των αρμοδιοτήτων μεταξύ των οργανισμών που εισάγει το νέο σύστημα.

1.6 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στην περίπτωση των φορταμαξών και των επιβαταμαξών που θα τεθούν σε λειτουργία αφού τεθεί σε ισχύ η παρούσα οδηγία, πρέπει να θεωρείται επαρκής μια έγκριση κυκλοφορίας που θα έχει εκδοθεί από ένα κράτος μέλος της Κοινότητας. Ο νέος κανονισμός του Ευρωπαϊκού Οργανισμού θα δώσει τη δυνατότητα στους φορείς εκμετάλλευσης των σιδηροδρόμων, στους διαχειριστές των υποδομών, στους ιδιοκτήτες αμαξών, αλλά κυρίως στους οργανισμούς εθνικής πιστοποίησης:

- να συντομεύσουν το χρόνο της πιστοποίησης·
- να μειώσουν τον αριθμό των ελέγχων με την κατάργηση των εθνικών επαναλήψεων όσον αφορά τα κοινά πρότυπα·
- να αναπτύξουν δράση σε σαφές νομοθετικό πλαίσιο και να έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις τεχνικές υποδείξεις του Οργανισμού.

1.7 Λαμβάνεται υπό σημείωση ότι με την σχεδιαζόμενη δράση ο Οργανισμός θα αποβεί το διοικητικό όργανο για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού συστήματος (που θα αποτελείται από το δίκτυο υψηλής ταχύτητας (ΥΤ), τους διαδρόμους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΕΔΜ) και, μελλοντικά, από όλα τα υπόλοιπα εθνικά δίκτυα), χάρη στο συντονισμό και την επέκταση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Διαχείρισης της Σιδηροδρομικής Κυκλοφορίας (ERTMS), με τη δημοσίευση του συστήματος για τη σύγκριση των εθνικών κανόνων και την τεχνική υποστήριξη προς τους οργανισμούς εθνικής πιστοποίησης.

1.8 Η προοδευτική ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού ως οργανισμού που θα κατευθύνει και θα ελέγχει την διαδικασία σιδηροδρομικής διαλειτουργικότητας και τεχνολογικής εξέλιξης, θα προκαλέσει ταυτόχρονα την μερική αλλαγή των καθηκόντων των οργανισμών εθνικής πιστοποίησης.

1.9 Ζητείται από την Επιτροπή να αξιολογήσει κατά πόσο είναι σκόπιμο να καταρτισθεί ευρωπαϊκό μητρώο των μειονεκτημάτων που παρουσιάζει η ασφάλεια της κοινής κυκλοφορίας, κατόπιν συμφωνίας με τα κράτη μέλη, ούτως ώστε να δημιουργηθεί μία γνωστική βάση κοινών παραμέτρων.

1.10 Το ζητούμενο είναι η δημιουργία ευρωπαϊκής αγοράς τροχαίου υλικού, δραστηριοτήτων συντήρησης συστημάτων και τροχαίου υλικού, ανθρώπινων πόρων για τη διαχείριση των μεταφορικών υπηρεσιών.

1.11 Αυτό σημαίνει ότι οι ευρωπαίοι κατασκευαστές τροχαίου υλικού θα έχουν μια μοναδική ευκαιρία, ιδίως εάν χάρη στις τεχνικές επιλογές για τις ΤΠΔ μπορέσει να διατηρηθεί επαρκής αριθμός κατασκευαστών προκειμένου να διασφαλιστεί η ύπαρξη ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς τροχαίου υλικού (και συντήρησής του).

1.12 Η ΕΟΚΕ συνιστά να καταβληθούν προσπάθειες ώστε η εφαρμογή της σχετικής οδηγίας για τη σιδηροδρομική ασφάλεια να μην αποβεί επίζημια από διοικητικής πλευράς για τους φορείς εκμετάλλευσης σιδηροδρόμων στην περίπτωση που τεθεί σε χρήση, πριν αρχίσει να ισχύει η παρούσα οδηγία, τροχαίο υλικό που δεν συνοδεύεται από δήλωση «ΕΚ» επαλήθευσης.

1.13 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να προβλεφθεί η σύσταση εθνικών οργανισμών πιστοποίησης στις χώρες του ευρωπαϊκού στατιστικού συστήματος.

1.14 Θα πρέπει να προβλεφθεί ότι κατά την ανάλυση των παρεκκλίσεων από τις ΤΠΔ, αξιολογείται επακριβώς, από την άποψη της οικονομικής ισορροπίας του σχεδίου, ο αντίκτυπος της κοινοτικής συγχρηματοδότησης όσον αφορά την οικονομική βιωσιμότητα του σχεδίου.

1.15 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανάλυση των παρεκκλίσεων δεν μπορεί να γίνεται για κάθε επιμέρους ΤΠΔ αλλά για το σύστημα όλων των ΤΠΔ στο σύνολό τους.

1.16 Η ΕΟΚΕ συνιστά την εφαρμογή του ισχύοντος γλωσσικού καθεστώτος κατά τη δημοσίευση των ΤΠΔ που πραγματοποιεί ο Οργανισμός.

Κατά την άποψη της θα πρέπει να ζητούνται οι αξιολογήσεις και οι γνώμες του Οργανισμού για κάθε παρέμβαση κατασκευής ή ανανέωσης, έστω και αν δεν χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, προκειμένου να προσανατολιστούν τόσο οι εθνικές όσο και οι κοινοτικές παρεμβάσεις προς την κατεύθυνση του συστήματος ευρωπαϊκής ασφάλειας.

1.17 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητούν τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού, έστω και αν βρίσκεται σε αντίθεση με τις αξιολογήσεις των εθνικών οργανισμών πιστοποίησης. Θεωρεί συγκεκριμένα ότι πρέπει να διασφαλιστεί η πρόσβαση στις Κοινοτικές Σιδηροδρομικές Εταιρείες και τις οργανώσεις των εργαζομένων του τομέα.

2. Επιχειρήματα και παρατηρήσεις

2.1 Κύρια στοιχεία και γενικό περιεχόμενο της πρότασης

2.1.1 Η προοδευτική δημιουργία ενός ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού χώρου χωρίς σύνορα απαιτεί την ανάληψη δράσεως για την τεχνική ρύθμιση των πτυχών που συνδέονται με την ασφάλεια, την διαχείριση και τις διαδικασίες για την πρόσβαση στο σύστημα.

2.1.2 Οι οδηγίες 91/440/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουλίου 1991, 95/18/ΕΚ του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1995, 2001/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2001 που αφορούν την ανάπτυξη των κοινοτικών σιδηροδρόμων, προβλέπουν ότι τα δικαιώματα πρόσβασης στις κοινοτικές υποδομές θα ανοίξουν προοδευτικά σε όλες τις κοινοτικές σιδηροδρομικές επιχειρήσεις που διαθέτουν άδεια την οποία εξέδωσε κράτος μέλος και οι οποίες επιθυμούν να παράσχουν υπηρεσίες μεταφοράς εμπορευμάτων σε ένα νέο πλαίσιο αναφοράς.

2.1.3 Η ταυτόχρονη επιδίωξη της ασφάλειας και της διαλειτουργικότητας απαιτεί τεχνική εργασία υπό τη διεύθυνση ειδικευμένου οργανισμού. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Σιδηροδρόμων για την Ασφάλεια και τη Διαλειτουργικότητα.

2.1.4 Οι κύριοι στόχοι που επιδιώκει ο Οργανισμός είναι οι ακόλουθοι:

- προώθηση της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού χώρου, συμβολή στην αναθέρμανση του τομέα, ενίσχυση της ασφάλειας,
- ανάπτυξη δεικτών, στόχων και κοινών μεθόδων ασφαλείας,
- διευκόλυνση των διαδικασιών έκδοσης πιστοποιητικών ασφαλείας στις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις,
- διασφάλιση της μέγιστης δυνατής διαφάνειας και αποτελεσματικής διάδοσης των πληροφοριών,
- συνέχεια των δραστηριοτήτων και της διαχρονικής εξέλιξης των ΤΠΔ σε μόνιμο τεχνικό πλαίσιο,
- ενίσχυση της διαλειτουργικότητας του διευρωπαϊκού δικτύου με την υιοθέτηση νέων επενδυτικών σχεδίων τα οποία θα υποστηρίζει η Κοινότητα και τα οποία θα προωθούν τη διαλειτουργικότητα,

- στήριξη της δημιουργίας συστήματος πιστοποίησης για τα συνεργεία συντήρησης,
- παροχή της απαραίτητης τεχνικής υποστήριξης ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα επαγγελματικά προσόντα που απαιτούνται για την οδήγηση των αμαξοστοιχιών,
- παροχή τεχνικής υποστήριξης για τη θέσπιση συστήματος απογραφής ώστε να αναγνωρίζεται η καταλληλότητα του τροχαίου υλικού προς κυκλοφορία σε συγκεκριμένες συνθήκες,
- διασφάλιση μέγιστης διαφάνειας και ίσης πρόσβασης των ενδιαφερομένων μερών στις σχετικές πληροφορίες,
- ενθάρρυνση της προώθησης της καινοτομίας όσον αφορά τη σιδηροδρομική ασφάλεια και διαλειτουργικότητα.

2.1.5 Επί του παρόντος οι εθνικές διαδικασίες έγκρισης μηχανών σιδηροδρόμου θεωρούνται ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια για τη σύσταση νέων επιχειρήσεων σιδηροδρόμων στον εμπορευματικό τομέα και η σημαντικότερη τροχοπέδη για τη διαλειτουργικότητα του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού συστήματος.

2.1.6 Δεδομένου ότι κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί να αποφασίσει μόνο του ότι η άδεια για θέση σε χρήση που εκδίδει θα ισχύει στην επικράτεια άλλων κρατών μελών, είναι αναγκαία κάποια κοινοτική πρωτοβουλία για την εναρμόνιση των εθνικών διαδικασιών, την απλούστευσή τους και τη συστηματικότερη εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

2.1.7 Άλλωστε, στα πλαίσια του προγράμματος για την απλούστευση της νομοθεσίας, η Επιτροπή προτείνει να προχωρήσει στην κωδικοποίηση και τη συγχώνευση των οδηγιών για τη σιδηροδρομική διαλειτουργικότητα, με σκοπό να δημιουργήσει ενιαίο σύστημα κανόνων για το ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό σύστημα.

2.1.8 Οι παρούσες πρωτοβουλίες καθιστούν πιο ανταγωνιστική την μεταφορά με την ελάττωση του κόστους στον σιδηροδρομικό τομέα.

2.2 Ευρωπαϊκός οργανισμός σιδηροδρόμων

2.2.1 Ο Οργανισμός διευκολύνει τη διαδικασία πιστοποίησης του υφιστάμενου τροχαίου υλικού με την κατάρτιση ενός εγγράφου αναφοράς που επιτρέπει να οριστεί η αντιστοιχία μεταξύ των επιμέρους εθνικών κανόνων.

2.2.2 Ο Οργανισμός αξιολογεί τις αιτήσεις κοινοτικής χρηματοδότησης στον τομέα των σχεδίων υποδομής και τροχαίου υλικού με σκοπό να επαληθευθεί η διαλειτουργικότητά τους.

2.2.3 Ο Οργανισμός αξιολογεί τις σχέσεις μεταξύ κατόχων φορταμαξών και σιδηροδρομικών επιχειρήσεων (πρώην συμφωνία σιδηροδρομικών επιχειρήσεων για την ανταλλαγή και χρησιμοποίηση φορταμαξών — RIV), ιδιαίτερα στον τομέα της συντήρησης και υποβάλλει συστάσεις στην Επιτροπή για την ρύθμισή τους.

2.2.4 Ο Οργανισμός διατυπώνει συστάσεις για τα κοινά κριτήρια όσον αφορά τον ορισμό των επαγγελματικών προσόντων και την αξιολόγηση του προσωπικού για τις δραστηριότητες διαχείρισης και συντήρησης.

2.2.5 Ο Οργανισμός αναλαμβάνει το ρόλο της προϊσταμένης αρχής για το σχέδιο ERTMS.

2.3 Διαλειτουργικότητα

2.3.1 Η πρόταση έχει σκοπό να απλοποιήσει και να εκσυγχρονίσει το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Ευρώπη. Συνεπώς, προτείνει εκ νέου την κωδικοποίηση και την συγχώνευση των υφιστάμενων οδηγιών για την σιδηροδρομική διαλειτουργικότητα.

2.3.2 Βασίζομενη στην δεκαετή της πείρα όσον αφορά την εφαρμογή των οδηγιών για τη διαλειτουργικότητα, η Επιτροπή προτείνει μια σειρά βελτιώσεων στο τεχνικό τμήμα του ρυθμιστικού πλαισίου.

2.4 Ασφάλεια των ευρωπαϊκών σιδηροδρόμων

2.4.1 Η τροποποίηση του άρθρου 14 της οδηγίας για τη σιδηροδρομική ασφάλεια παρέχει τη δυνατότητα να καθορίζεται το μέρος άδειας που πρέπει να αναγνωριστεί αμοιβαία και εκείνο που συνδέεται αποκλειστικά με τη συμβατότητα του υπόψη οχήματος με την προβλεπόμενη υποδομή.

2.4.2 Σύμφωνα με τις τροποποιήσεις της νομοθεσίας:

- κάθε φορά που όχημα τίθεται σε χρήση πρέπει να ορίζεται σαφώς κάποιος «υπεύθυνος» για τη συντήρηση,
- η σιδηροδρομική επιχείρηση πρέπει να αποδείξει ότι τα οχήματα που χρησιμοποιεί χρησιμοποιούνται και συντηρούνται σύμφωνα με όσα προβλέπονται από τους ισχύοντες κανόνες,
- οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις διευκρινίζουν το σύστημα και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν για να διασφαλίσουν ότι η χρησιμοποίηση των οχημάτων που προέρχονται από διαφορετικούς κατόχους δεν θέτει σε κίνδυνο την σιδηροδρομική ασφάλεια,
- ο Οργανισμός προβαίνει σε εκτίμηση των διαδικασιών που έχουν τεθεί σε εφαρμογή από τις επιχειρήσεις σιδηροδρόμων για τη διαχείριση των σχέσεών τους με τους κατόχους των οχημάτων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Ευρωπαϊκός οργανισμός σιδηροδρόμων

3.1.1 Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του σιδηροδρομικού συστήματος είναι τέτοια ώστε να συμβάλουν άπαντα στην ασφάλεια του συστήματος.

3.1.2 Εάν το πεδίο αρμοδιοτήτων του Οργανισμού διευρυνθεί από το διαλειτουργικό σύστημα στο σύστημα ασφάλειας, τότε οι αρμοδιότητές του θα επεκταθούν συν τω χρόνω σε όλα τα στοιχεία του συστήματος.

3.1.3 Εκτιμάται ότι στο τέλος της διαδικασίας θα υπάρχει μόνο ένα κοινοτικό σύστημα και μόνο ένας σιδηροδρομικός οργανισμός.

3.1.4 Το στάδιο σύγκρισης μεταξύ των νομοθεσιών πρέπει να θεωρείται ως ένα από τα απαραίτητα βήματα προς αυτή την κατεύθυνση.

3.1.5 Πρέπει να εκτιμηθεί ο διαφορετικός αντίκτυπος που θα έχουν οι επιλογές των ΤΠΔ και των δύο διαδικασιών πιστοποίησης στα διάφορα κράτη μέλη, στους διαχειριστές των υποδομών, στις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις και στους κατόχους των αμαξών καθώς και στους τελικούς πελάτες.

3.1.6 Πρέπει να ληφθεί υπόψη η διατήρηση της οικονομικής ισορροπίας των διαφόρων εθνικών δικτύων και των διαφόρων φορέων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στην αγορά, κυρίως στα στάδια της εναρμόνισης των τεχνικών κανόνων και των διαδικασιών πιστοποίησης.

3.1.7 Ο Οργανισμός πρέπει να αναλάβει το καθήκον να κατευθύνει τις τεχνολογικές επιλογές επί του δικτύου που είναι ανοιχτό προς την διαλειτουργικότητα, τις παρούσες και μελλοντικές και χωρίς τη χρησιμοποίηση χρηματοοικονομικών κινήτρων.

3.1.8 Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η αρμοδιότητα του Οργανισμού θα επεκταθεί σε όλο το κοινοτικό σιδηροδρομικό δίκτυο, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην πρόταση οδηγίας για τη διαλειτουργικότητα.

3.2 Διαλειτουργικότητα

3.2.1 Η πρόταση οδηγίας προβλέπει την απλούστευση των ΤΠΔ που αφορούν το σύστημα υψηλής ταχύτητας (ΥΤ) και το παραδοσιακό σύστημα όταν είναι συγκρίσιμα.

3.2.2 Η πρόταση οδηγίας προβλέπει την επέκταση της ισχύος των ΤΠΔ πέρα από το δίκτυο ΥΤ και τους διαδρόμους ΕΔΜ μέχρι την κάλυψη του συνόλου των εθνικών δικτύων, εκτός εξαιρέσεων.

3.2.3 Η επέκταση αυτή σηματοδοτεί μια καμπή στην πολιτική της τεχνολογικής εξέλιξης του ευρωπαϊκού σιδηροδρομικού συστήματος προς ένα ενιαίο ευρωπαϊκό δίκτυο. Ο οικονομικός και στρατηγικός αντίκτυπος που θα προκύψει υπερβαίνει όσα εκτίθενται στην αιτιολογική έκθεση της προτάσεως.

3.2.4 Οι αποφάσεις για το είδος των ΤΠΔ που θα πρέπει να εφαρμοστούν στα νέα σχέδια και στις σημαντικές προσαρμογές των υφιστάμενων υποδομών θα εμπίπτουν κατά μεγάλο μέρος στην αρμοδιότητα της Ε.Ε.

3.2.5 Οι κοινοτικές αποφάσεις για τον καθορισμό των ΤΠΔ και την εξέλιξή τους έναντι της κατάστασης που επικρατεί σήμερα σε

κάθε χώρα μέλος θα έχουν ισχυρό οικονομικό αντίκτυπο στον προγραμματισμό των επενδύσεων σε τεχνολογίες και υποδομές στα διάφορα κράτη μέλη.

3.2.6 Κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί οικονομική εκτίμηση του αντίκτυπου των νέων ΤΠΔ για κάθε κράτος μέλος, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσο είναι σκόπιμο να υιοθετηθούν.

3.2.7 Η εκτίμηση αυτή θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά διαφορετικό τρόπο για τις ΤΠΔ που έχουν αντίκτυπο στις δημόσιες επενδύσεις των κρατών μελών και για τις ΤΠΔ που επηρεάζουν τις επενδύσεις των σιδηροδρομικών επιχειρήσεων και των ιδιωτικών φορέων εκμετάλλευσης.

3.2.8 Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των ΤΠΔ σε όλο το ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό δίκτυο, εκτός εξαιρέσεων, συνεπάγεται ένα νέο σύστημα σχέσεων μεταξύ του ευρωπαϊκού οργανισμού σιδηροδρόμων και των οργανισμών πιστοποίησης κάθε κράτους μέλους.

3.2.9 Όσον αφορά τους τελευταίους, μπορεί να προβλεφθεί ότι μελλοντικά θα συγκεντρώσουν τη δράση τους στις λειτουργικές δραστηριότητες πιστοποίησης για τις επιχειρήσεις και τους φορείς εκμετάλλευσης, παρά στην διαχείριση της εξέλιξης των τεχνολογικών προδιαγραφών.

3.2.10 Η τροποποίηση της οδηγίας για την ασφάλεια αποτελεί μια τεχνική τροποποίηση που αποβλέπει στην διευκόλυνση της κυκλοφορίας του διαλειτουργικού τροχαίου υλικού.

3.2.11 Ταυτόχρονα εισάγεται ένας νέος φορέας, ο «κάτοχος» των αμαξών.

3.2.12 Η διαδικασία πιστοποίησης του τροχαίου υλικού οργανώνεται κατά τρόπο ώστε να υποβάλλεται στην αξιολόγηση διαφορετικών οργανισμών, ανάλογα με τις διάφορες τεχνικές παραμέτρους.

3.2.13 Οι παράμετροι που περιλαμβάνονται στις ΤΠΔ θα πιστοποιούνται από οιονδήποτε εθνικό οργανισμό πιστοποίησης.

3.2.14 Οι συμπληρωματικές εθνικές παράμετροι θα ελέγχονται από τον εθνικό οργανισμό πιστοποίησης του σχετικού δικτύου. Ο εθνικός οργανισμός πιστοποίησης λαμβάνει υπό σημείωση τις «κοινοτικές» πιστοποιήσεις, επαληθεύει τις συγκεκριμένες εθνικές πιστοποιήσεις και εκδίδει το πιστοποιητικό ασφάλειας. Έχει δικαίωμα να αρνηθεί την αίτηση πιστοποίησης και για το λόγο αυτό παραμένει υπεύθυνος για την συνοχή όλων των πιστοποιούμενων στοιχείων.

3.2.15 Όσον αφορά το αποτέλεσμα της αίτησης πιστοποίησης, ο ευρωπαϊκός οργανισμός σιδηροδρόμων λειτουργεί ως ανεξάρτητος οργανισμός προσφυγής.

3.2.16 Η ΕΟΚΕ δεν έχει την πρόθεση να διατυπώσει άλλες παρατηρήσεις εκτός των γενικών παρατηρήσεων που περιλαμβάνονται στα προηγούμενα τμήματα (διαλειτουργικότητα και Οργανισμός).

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Ευρωπαϊκός Οργανισμός Σιδηροδρόμων

4.1.1 Άρθρο 8α: Οργανισμός αφενός εκπονεί και «επικαιροποιεί» ένα έγγραφο σύγκρισης και ισοδυναμίας της εθνικής νομοθεσίας για κάθε παράμετρο (σημείο 2) και αφετέρου διατυπώνει μόνο τεχνικές γνώμες όσον αφορά

- την ισοδυναμία των κανόνων,
- το αίτημα παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών,
- την αιτιολόγηση άρνησης έγκρισης.

Ο Οργανισμός θα ήταν πιο αποτελεσματικός αν η γνώμη είχε δεσμευτική ισχύ και μπορούσε να ζητηθεί και από τους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως οι διαχειριστές των υποδομών, οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις, οι κάτοχοι τροχαίου υλικού.

4.1.2 Άρθρο 15: Η αποστολή του Οργανισμού πρέπει να επεκταθεί σε όλα τα σχέδια ανακαίνισης, αναβάθμισης ή κατασκευής που αφορούν τα τμήματα υποδομών που υποβάλλονται στις σημερινές ή μελλοντικές ΤΠΔ.

4.1.3 Άρθρο 16α: Είναι απαραίτητο να δοθούν στον Οργανισμό παράμετροι αξιολόγησης για την επιλογή μεταξύ του «εθελοντικού ή υποχρεωτικού» συστήματος πιστοποίησης βάσει:

- των επιπέδων ασφάλειας,
- της διαφάνειας των σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων,
- της διαφάνειας της αγοράς και της ρύθμισης.

Θα πρέπει να υπογραμμισθούν οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του συστήματος πιστοποίησης στις σιδηροδρομικές επιχειρήσεις που κατέχουν φορτάμαξες.

4.1.4 Άρθρο 18: Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ο Οργανισμός κατά την κατάρτιση τυποποιημένου εντύπου για την αίτηση καταχώρισης ενεργεί ώστε να περιοριστούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι προδιαγραφές που δεν περιλαμβάνονται στα κοινά μέρη.

4.1.5 Άρθρο 21β: Η αποστολή φαίνεται ολοκληρωμένη σε σχέση με τους στόχους του Οργανισμού. Η αρχή της επικουρικότητας δεν τηρείται.

4.2 Διαλειτουργικότητα

4.2.1 Άρθρο 1: Όπου προβλέπεται επέκταση των ΤΠΔ στον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο θα πρέπει ταυτοχρόνως να προβλέπεται και η αναγνώριση των εθνικών οργανισμών πιστοποίησης.

4.2.2 Άρθρο 6: Η ελευθερία που διαθέτει ο Οργανισμός όσον αφορά το γλωσσικό καθεστώς για την δημοσίευση των τεχνικών παραρτημάτων των ΤΠΔ δεν συμβάλλει στην ευχερή και προσιτή πρόσβαση της κοινοτικής νομοθεσίας για την διαλειτουργικότητα.

4.2.3 Άρθρο 7: Η έννοια της παρέκκλισης φαίνεται ιδιαίτερα εκτεταμένη κυρίως στις αιτιολογίες οικονομικού χαρακτήρα, διότι δεν προβλέπει τις επιπτώσεις των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στην ανάλυση της οικονομικής βιωσιμότητας. Το σύστημα των παρεκκλίσεων θα μπορούσε να εφαρμοστεί καλύτερα στο συνολικό σύστημα των ΤΠΔ που αφορούν το υπό εξέταση σχέδιο, παρά ως παρέκκλιση σε επιμέρους ΤΠΔ.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση του ειδικευμένου τμήματος «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις εσωτερικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων

COM(2006) 852 — 2006/0278 (COD)

(2007/C 256/09)

Στις 19 Ιανουαρίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε, σύμφωνα με τα άρθρα 71 και 251 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Krzysztof OSTROWSKI.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 136 υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η θέση της ΕΟΚΕ

1.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ιδιαιτέρως την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με τις εσωτερικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, στρατηγικός στόχος της οποίας είναι η εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας στον χώρο αυτό. Η θέσπιση αυτού του μέτρου αναμένεται να οδηγήσει στη βελτίωση των συνθηκών ασφαλείας κατά τη μεταφορά αυτού του είδους εμπορευμάτων.

1.2 Η πρόταση οδηγίας ενημερώνει τέσσερις υφιστάμενες οδηγίες και τέσσερις αποφάσεις της Επιτροπής που έχουν σχέση με τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων και τις συγχωνεύει σε μία και μοναδική νομοθετική πράξη, με την οποία το πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων για τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές επεκτείνεται και στις εσωτερικές πλωτές οδούς.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι, χωρίς την υιοθέτηση ενιαίας κοινοτικής νομοθεσίας για όλες τις εσωτερικές μεταφορές (οδικές, σιδηροδρομικές και εσωτερικές πλωτές), δύσκολα μπορεί κανείς να πει ότι εξασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες ασφαλείας για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων.

1.4 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται επίσης την άποψη της Επιτροπής ότι, με την εναρμόνιση των υφιστάμενων νομοθετικών κανόνων για τις οδικές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων χωρίς ουσιαστική τροποποίηση των υφιστάμενων διατάξεων και την ταυτόχρονη επέκταση του πεδίου εφαρμογής τους στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές, επιτυγχάνεται σημαντική απλούστευση των νομοθετικών διατάξεων και των διοικητικών διαδικασιών, με αποτέλεσμα να ωφελούνται τόσο οι δημόσιες αρχές όσο και οι ιδιωτικοί φορείς.

1.5 Με την υιοθέτηση ενιαίας νομοθετικής πράξης, η οποία να καλύπτει και τα τρία είδη εσωτερικών μεταφορών, και με την πρόβλεψη της δυνατότητας τα παραρτήματα της οδηγίας να παρέμπουν απλώς στις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, αντί να τις αναπαράγουν κατά γράμμα όπως συμβαίνει σήμερα, θα περιοριστεί σημαντικά ο όγκος του κοινοτικού κεκτημένου στον χώρο αυτό.

1.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το νομικό μέσο που προτείνεται για την υιοθέτηση των νέων κανόνων, η οδηγία, συνιστά καλή λύση. Δεδομένου, ωστόσο, ότι στον τομέα αυτό έχουν εκχωρηθεί πάμπολλες εξαιρέσεις και έχουν παραχωρηθεί μεγάλα περιθώρια στα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση σε όλους να συνεργαστούν όσο το δυνατόν στενότερα με την Επιτροπή στον τομέα αυτό, ώστε να καταστεί πραγματικά εφικτή η εναρμόνιση των κανόνων.

1.7 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι, λόγω του ιδιαίτερα λεπτομερούς χαρακτήρα των διατάξεων που προτείνονται για τις τεχνικές προδιαγραφές της μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων, όπως και της ταξινόμησης των εμπορευμάτων αυτών, δεν μπορεί να υπεισέλθει παρά μόνο στις γενικότερες πτυχές της πρότασης της Επιτροπής.

1.8 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι, όπως δηλώνει η Επιτροπή, το περιεχόμενο της πρότασης επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις απόψεις των κρατών μελών και των ενδιαφερομένων μερών, ήτοι των επαγγελματικών ενώσεων που εκπροσωπούν τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, και ότι κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων επιδιώχθηκε η διαμόρφωση κατά το δυνατόν κοινών θέσεων.

1.9 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να επικουρείται από ειδική κανονιστική επιτροπή για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, η οποία θα της παρέχει την υποστήριξη της στο πλαίσιο των διαδικασιών επιτροπολογίας.

1.10 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ είναι ικανοποιημένη που διαπιστώνει ότι επιτράπη στις επαγγελματικές ενώσεις να εκφράσουν τις απόψεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της πρότασης, χάρη στη δυνατότητα που τους προσφέρθηκε να παρίστανται στις συνεδριάσεις της κανονιστικής επιτροπής, ότι παράλληλα ζητήθηκε η γνώμη και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) και ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τηρήθηκε ενήμερο καθ' όλη τη διαδικασία.

1.11 Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι γνωμοδότησε και η Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στον Ρήνο, δεδομένου ότι ο ποταμός αυτός συγκεντρώνει το 80 % των μεταφορών εμπορευμάτων αυτού του είδους στην Ευρώπη.

1.12 Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης τις πληροφορίες που παρέχει η Επιτροπή εξηγώντας ότι, την περίοδο 2004-2005, πραγματοποιήθηκε από εξωτερικούς συμβούλους αξιολόγηση αυτού του πεδίου δράσης με τον τίτλο «Αξιολόγηση της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων από το 1994», η οποία επιβεβαίωσε την ορθότητα της προσέγγισης που επέλεξε η Επιτροπή, καθώς και ότι τα μέτρα που πρότεινε υποστηρίχθηκαν από μεγάλη μερίδα των συμμετεχόντων στις δημόσιες διαβουλεύσεις.

1.13 Όσον αφορά το ζήτημα της μεταβίβασης στα κράτη μέλη του βάρους της μετάφρασης και της δημοσίευσης, αν είναι απαραίτητο, των τεχνικών παραρτημάτων της οδηγίας, που μέχρι σήμερα το επωμιζόταν η Κοινότητα, η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά επιθυμητό να παράσχει η Επιτροπή οικονομική στήριξη για την πραγματοποίηση αυτών των μεταφράσεων στο εθνικό επίπεδο.

1.14 Υπό το φως των προαναφερομένων, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι πρέπει να υποστηριχθεί η πρόταση της Επιτροπής, η οποία καταρτίστηκε από υψηλού επιπέδου εμπειρογνώμονες του κλάδου των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων, προερχόμενους από διάφορα κράτη μέλη.

1.15 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή σε μερικά σημεία που, κατά τη γνώμη της, πρέπει να διευκρινιστούν περαιτέρω ή να συμπληρωθούν, όπως η έλλειψη ορισμού της ίδιας της φράσης «επικίνδυνα εμπορεύματα» για τους σκοπούς της οδηγίας, το δικαίωμα που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη να απαγορεύουν τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων στην επικράτειά τους για λόγους μη συνδεδεμένους με την ασφάλεια των μεταφορών και η παντελής απουσία πληροφοριών στα παραρτήματα III.2 και III.3.

Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ επί των θεμάτων αυτών παρουσιάζονται στο κεφάλαιο «Ειδικές παρατηρήσεις».

2. Κύρια σημεία της πρότασης

2.1 Οι εσωτερικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων (χημικών ουσιών, προϊόντων καθαρισμού, βενζίνης, εκρηκτικών υλών, φυσιγγίων για όπλα μικρού διαμετρήματος, αερολυμάτων, ραδιενεργών υλικών, παρασιτοκτόνων κλπ.) ενέχουν σημαντικό κίνδυνο ατυχήματος. Η διαπίστωση αυτή ισχύει για όλους τους τρόπους μεταφοράς: οδικές, σιδηροδρομικές και εσωτερικές πλωτές μεταφορές. Εκτίθενται σε κίνδυνο η υγεία και η ζωή των ανθρώπων που συμμετέχουν, αλλά και τεράστιου αριθμού κατοίκων των πόλεων και της υπαίθρου.

2.2 Έχουν ήδη ληφθεί μέτρα για να εξασφαλισθούν οι καλύτερες δυνατές συνθήκες ασφαλείας για τη μεταφορά αυτού του είδους των εμπορευμάτων. Οι διεθνείς μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων ρυθμίζονται σήμερα από τις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες που έχουν συναφθεί με βάση τις συστάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Για να κατοχυρωθεί η ασφάλεια των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων παράλληλα με την ελεύθερη παροχή πολυτροπικών διεθνών μεταφορικών υπηρεσιών, τα Ηνωμένα Έθνη εκπόνησαν και επικαιροποίησαν ένα έγγραφο με «Συστάσεις για πρότυπους κανονισμούς για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων».

2.3 Η ρύθμιση των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων δεν επιβάλλεται μόνο λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων αυτών, αλλά και λόγω του όγκου τους. Ο συνολικός όγκος των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων στην Ένωση ανέρχεται ήδη σε περίπου 110 δισ. τονοχιλιόμετρα/έτος, μέγεθος που αντιστοιχεί περίπου στο 8 % της διακίνησης εμπορευμάτων στην ΕΕ. Το 58 % των μεταφορών αυτών διεκπεραιώνεται οδικώς, το 25 % σιδηροδρομικώς και το 17 % μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών. Με την εξαίρεση των σιδηροδρόμων, η τάση που παρατηρείται είναι αυξητική..

2.4 Στην Ευρώπη, οι διατάξεις των διεθνών συμφωνιών στον τομέα των εσωτερικών μεταφορών τέθηκαν σε εφαρμογή με τα ακόλουθα τρία κείμενα:

α) την «Ευρωπαϊκή συμφωνία σχετικά με τις διεθνείς οδικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων» (ADR), που συνάφθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1957 στη Γενεύη, και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις της,

β) τους «Κανονισμούς για τις διεθνείς σιδηροδρομικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων» (RID), οι οποίοι επισυνάφθηκαν ως προσάρτημα Γ στη σύμβαση για τις διεθνείς σιδηροδρομικές μεταφορές (COTIF) που συνάφθηκε στο Βίλνιους στις 3 Ιουνίου 1999, και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις τους,

γ) την «Ευρωπαϊκή συμφωνία σχετικά με τις διεθνείς μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων μέσω της εσωτερικής ναυσιπλοΐας» (ADN), η οποία συνήφθη στη Γενεύη στις 26 Μαΐου 2000, και τις τροποποιήσεις της.

2.5 Η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων καλύπτει, ωστόσο, μόνο τις οδικές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές. Οι κανόνες που ισχύουν για αυτά τα μέσα μεταφοράς εξασφαλίζουν ήδη υψηλό επίπεδο ασφαλείας, ελεύθερη παροχή μεταφορικών υπηρεσιών και ελεύθερη κυκλοφορία των μέσων μεταφοράς στην επικράτεια της ΕΕ. Η κοινοτική νομοθεσία που διέπει τον χώρο αυτό αποτελείται από τέσσερις νομοθετικές πράξεις, που είναι οι ακόλουθες:

α) η οδηγία 94/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 1994, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις οδικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων·

β) η οδηγία 96/49/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1996, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων·

γ) η οδηγία 96/35/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1996, σχετικά με το διορισμό και την επαγγελματική κατάρτιση συμβούλων ασφαλείας για την οδική, σιδηροδρομική και πλωτή μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων·

δ) η οδηγία 2000/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2000, για τις ελάχιστες απαιτήσεις που εφαρμόζονται στις εξετάσεις των υποψήφιων συμβούλων ασφαλείας για την οδική, τη σιδηροδρομική και την πλωτή μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων.

2.6 Αντιθέτως, για τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων διά των εσωτερικών πλωτών οδών δεν υπάρχουν ευρωπαϊκοί κανόνες. Υπάρχουν βέβαια δύο συστήματα κανόνων με τα οποία ρυθμίζονται οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων στο Ρήνο (ADN-R) και το Δούναβη (ADN-D), πρόκειται όμως για περιφερειακούς κανόνες. Υπάρχουν, επιπλέον, εθνικές διατάξεις που ισχύουν για τις εγχώριες μεταφορές. Ο λόγος για τον οποίο δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία είναι, εκτός άλλων, ότι δεν έχει υπογραφεί ακόμη η ADN. Η πρόταση που υπέβαλε το 1997 η Επιτροπή για την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σε ό,τι αφορά τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων με πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας δεν υιοθετήθηκε και αποσύρθηκε το 2004.

2.7 Πάντως, η διαδικασία κύρωσης της συμφωνίας για τις μεταφορές στις εσωτερικές πλωτές οδούς έχει σήμερα κινηθεί και αναμένεται ότι η συμφωνία αυτή θα τεθεί σε ισχύ το αργότερο το 2009. Λαμβάνοντας υπόψη αυτήν την κατάσταση, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι θα ήταν λογικό να ενταχθεί στην κοινοτική νομοθεσία και ο κλάδος των εσωτερικών πλωτών μεταφορών, έστω και μόνο για λόγους εναρμόνισης. Πρέπει, εξάλλου, να αποφευχθεί η ανάπτυξη δύο διαφορετικών ρυθμιστικών καθεστώτων, ενός για τις διεθνείς και ενός για τις εγχώριες μεταφορές. Ένας άλλος λόγος για την τροποποίηση της νομοθεσίας είναι ο πολύπλοκος χαρακτήρας των νομοθετικών διατάξεων που ισχύουν για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων. Ορισμένα νομοθετήματα για τα επιμέρους μέσα μεταφοράς περιέχουν ανακολουθίες, ενώ άλλα είναι ήδη ή θα καταστούν σύντομα παρωχημένα. Για παράδειγμα, υπάρχουν δύο οδηγίες που μπορούν σήμερα να θεωρηθούν περιττές, δεδομένου ότι οι διατάξεις τους έχουν ενσωματωθεί στις συμφωνίες ADR, RID και ADN. Τίθεται, επίσης, ένα πρόβλημα τεχνικού χαρακτήρα, το οποίο σχετίζεται με την τρέχουσα διάρθρωση των υφιστάμενων οδηγιών. Πράγματι, κάθε δύο χρόνια, μετά από κάθε τροποποίηση των διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών, τα ογκώδη παραρτήματά τους πρέπει να μεταφράζονται εξ ολοκλήρου, πόνημα εξαιρετικά δυσχερές και δαπανηρό.

2.8 Σύμφωνα με την Επιτροπή, εάν δεν γίνει κάτι, τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν όχι μόνο δεν θα εξαφανιστούν, αλλά θα επιδεινωθούν. Οι ήδη περίπλοκοι κανόνες που υπάρχουν σήμερα θα γίνονται ακόμη πιο περίπλοκοι με κάθε τροποποίηση των διεθνών συμφωνιών, θα συνεχίσουν να υπάρχουν παρωχημένοι κανόνες που θα προκαλούν σύγχυση στους χρήστες και ο κίνδυνος παράβασης των κανόνων θα αυξηθεί. Αντί να γίνουν πιο εύχρηστοι, οι κανόνες της ΕΕ κινδυνεύουν να καταστούν εντελώς αδιαφανείς. Με την αυξανόμενη χρήση των πολυτροπικών μεταφορών, η ύπαρξη διαφορετικών κανόνων για κάθε μέσο μεταφοράς υπάρχει κίνδυνος να επιδεινώσει τα προβλήματα που προκύπτουν σε καθημερινή βάση στις μεταφορές και να αυξήσει άσκοπα το κόστος τους. Επίσης, εάν τελικά ισχύσουν διαφορετικοί κανόνες ανάλογα με το αν πρόκειται για διεθνείς ή για εγχώριες μεταφορές, θα παρεμποδιστεί η ανάπτυξη του κλάδου των εσωτερικών πλωτών μεταφορών, ενώ στην αντίθετη περίπτωση το μέσο αυτό θα έπρεπε σε πολλές περιπτώσεις να συγκεντρώνει την προτίμηση των χρηστών, όπως προκύπτει και από τις στατιστικές.

2.9 Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους προτείνεται να θεοπιστεί οδηγία με την οποία θα εκσυγχρονιστούν οι τέσσερις οδηγίες και οι τέσσερις αποφάσεις της Επιτροπής για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων διά του οδικού και του σιδηροδρομικού δικτύου και θα συγχωνευθούν σε μία και μόνο νομοθετική πράξη,

με την οποία θα ισχύει ένα και μόνο νομοθετικό κείμενο και για τα τρία μέσα εσωτερικών μεταφορών, ενώ παράλληλα θα συμπεριληφθούν στο πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων και οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές.

2.10 Η νέα οδηγία θα πρέπει να καταργήσει τις οδηγίες 94/55/ΕΚ και 96/49/ΕΚ, όπως έχουν τροποποιηθεί, για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων, τις οδηγίες 96/35/ΕΚ και 2000/18/ΕΚ για τους συμβούλους ασφαλείας για τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων και τις αποφάσεις της Επιτροπής 2005/263/ΕΚ και 2005/180/ΕΚ, όπως έχουν τροποποιηθεί, για τις εθνικές παρεκκλίσεις στις οδηγίες 94/55/ΕΚ και 96/49/ΕΚ. Εδώ πρέπει να προστεθεί ότι οι διατάξεις των οδηγιών 96/35/ΕΚ και 2000/18/ΕΚ έχουν σήμερα συμπεριληφθεί στα παραρτήματα των οδηγιών 94/55/ΕΚ και 96/49/ΕΚ, γεγονός το οποίο της καθιστά περιττές για τις εμπορικές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές.

2.11 Με την πρόταση ενσωματώνονται στην κοινοτική νομοθεσία οι κανόνες που ισχύουν για τις διεθνείς μεταφορές και επεκτείνεται η εφαρμογή των διεθνών διατάξεων στις εθνικές μεταφορές. Η πρόταση επιφέρει, έτσι, σημαντική απλούστευση της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα της μεταφοράς επικίνδυνων εμπορευμάτων, παρά την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της.

2.12 Η πρόταση αποσκοπεί επίσης να μεταβιβάσει στα κράτη μέλη ένα καθήκον που μέχρι σήμερα επωμιζόταν η Κοινότητα και συγκεκριμένα η Επιτροπή: την υποχρεωτική μετάφραση και δημοσίευση των τεχνικών παραρτημάτων της οδηγίας. Ένας από τους κυριότερους λόγους αυτής της ενέργειας είναι ότι οι μεταφράσεις που γίνονταν στο κοινοτικό επίπεδο δεν ήταν πάντοτε πολύ καλής ποιότητας και ότι, στην πράξη, τα κράτη μέλη αναγκάζονταν ούτως ή άλλως να προβούν σε δικές τους μεταφράσεις ή ενδεχομένως σε διορθώσεις. Τα παραρτήματα αυτά ενημερώνονται ανά διετία. Η Επιτροπή οφείλει, επομένως, να υποστηρίξει οικονομικά τις εθνικές μεταφράσεις. Είναι, πάντως, πεπεισμένη ότι εξοικονόμηση κοινοτικών κονδυλίων για τη μετάφραση και τη δημοσίευση θα υπεραντισταμίσει τη στήριξη προς τα κράτη μέλη.

2.13 Προτείνεται να θεοπιστεί ένα σύστημα, σύμφωνα με το οποίο τα παραρτήματα της οδηγίας θα παραπέμπουν απλώς στις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες για τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων αντί να τις αναπαράγουν κατά γράμμα, όπως γινόταν μέχρι σήμερα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο όγκος του κοινοτικού κειμένου αναμένεται να περιορισθεί κατά περίπου δύο χιλιάδες σελίδες.

2.14 Η απλούστευση της κοινοτικής νομοθεσίας θα πρέπει να διευκολύνει τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο. Η εναρμόνιση των κανόνων που ισχύουν για τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων θα διευκολύνει το έργο των αρχών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή τους και θα οδηγήσει σε αύξηση της αποτελεσματικότητας, συγκεκριμένα, σε σχέση με την κατάρτιση εκθέσεων.

2.15 Η ύπαρξη απλουστευμένων και εναρμονισμένων κανόνων θα διευκολύνει τις διοικητικές διαδικασίες για όλες τις ενδιαφερόμενες πλευρές του κλάδου των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων, από τον αποστολέα έως τον παραλήπτη.

2.16 Με την εναρμόνιση των κανόνων θα διευκολυνθεί επίσης η σύνταξη εγγράφων για τις επιχειρήσεις και τα οχήματα μεταφοράς και θα απλοποιηθεί η κατάρτιση των ενδιαφερομένων και η εργασία των συμβούλων ασφαλείας για τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων.

2.17 Η πρόταση συμπεριλαμβάνεται στο κυλιόμενο πρόγραμμα της Επιτροπής για την ενημέρωση και την απλούστευση του κοινωνικού κεκτημένου, καθώς και στο νομοθετικό πρόγραμμα και στο πρόγραμμα εργασίας της.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή σε μερικά σημεία για τα οποία τρέφει ορισμένες επιφυλάξεις:

3.1 Κατά πρώτον, στο άρθρο «Ορισμοί» της παρούσας πρότασης, η οποία φέρει τον τίτλο «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις εσωτερικές μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων», αναφέρεται μεν τι σημαίνουν οι διάφοροι όροι και συντομογραφίες (για παράδειγμα ADR, RID, ADN, όχημα, βαγόνι, πλοίο) για τους σκοπούς της οδηγίας, δεν παρέχεται όμως ορισμός της έννοιας «επικίνδυνα εμπορεύματα». Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, δεδομένης της ποικιλίας των υφιστάμενων εμπορευμάτων και της τεχνολογικής προόδου, η οποία οδηγεί στη συνεχή διόγκωση του καταλόγου εμπορευμάτων, ο ορισμός της έννοιας αυτής δεν είναι απλή υπόθεση. Παρόλα ταύτα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να προσδιοριστεί στο κείμενο τι σημαίνει ο όρος «επικίνδυνα εμπορεύματα» για τους σκοπούς της συγκεκριμένης οδηγίας.

3.2 Κατά δεύτερον, η πρόταση οδηγίας παρέχει στα κράτη μέλη το δικαίωμα να ρυθμίζουν ή να απαγορεύουν, *αυστηρά* για λόγους μη συνδεόμενους με την ασφάλεια, τις μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων εντός του εδάφους τους. Αν και η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται τους λόγους για τους οποίους χορηγείται στα κράτη μέλη αυτό το δικαίωμα ρύθμισης ή ακόμη και απαγόρευσης, αδυνατεί να κατανοήσει για ποιο λόγο αυτό πρέπει να επιτρέπεται «αυστηρά για λόγους μη συνδεόμενους με την ασφάλεια». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στη συγκεκριμένη πρόταση, η οποία έχει ως στόχο την ενίσχυση της ασφάλειας των μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων, η διατύπωση που προτείνεται συνεπάγεται ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να απαγορεύσει τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων στο εδαφός του για λόγους που συνδέονται ακριβώς με την ασφάλεια, πρόταση η οποία δεν μοιάζει λογική. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ δεν βλέπει πώς θα μπορούσε να εξασφαλιστεί ο συντονισμός αυτών των απαγορεύσεων στις διασυνοριακές μεταφορές, σε περίπτωση που τα κράτη μέλη υιοθετούσαν διαφορετικούς τύπους απαγορεύσεων.

3.3 Κατά τρίτον, τα σημεία III.2 και III.3 του τρίτου παραρτήματος («Εσωτερικές πλωτές μεταφορές») δεν παρέχουν καμία απολύτως πληροφορία για τις πρόσθετες μεταβατικές και τις πρόσθετες εθνικές διατάξεις που προβλέπονται. Η ΕΟΚΕ ζητά, ως εκ τούτου, να διευκρινιστεί εάν στην πραγματικότητα δεν προβλέπεται κανένα μέτρο αυτού του είδους ή εάν τα μέτρα αυτά απλώς τελούν υπό κατάρτιση.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη βίβλος για τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης»

COM(2006) 769 τελικό

(2007/C 256/10)

Στις 8 Δεκεμβρίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πράσινη Βίβλος για τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας, της 11 και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 134 ψήφους υπέρ και με 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Το πρόγραμμα Galileo είναι εμβληματικό για την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική. Το εύρος του προγράμματος και ο στρατηγικός του χαρακτήρας οδήγησαν τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ΕΟΔ) να εργασθεί από κοινού με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναμενόταν, λοιπόν, ότι το διακυβερνητικό πνεύμα και το κοινοτικό πνεύμα θα συνέβαλαν από κοινού στην επιτυχία του εγχειρήματος. Σύμφωνα με το ίδιο πνεύμα συνεργασίας, το πρόγραμμα επρόκειτο να εφαρμοστεί με τη μορφή σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

1.2 Ο πρώτος πειραματικός δορυφόρος, πρόδρομος των μελλοντικών δορυφόρων ενός σχηματισμού που θα περιλαμβάνει τριάντα, ετέθη σε τροχιά στα τέλη του 2005 και η ανάπτυξη του προγράμματος ακολουθεί την πορεία της, χωρίς, όμως, να λείπουν δυσκολίες και καθυστερήσεις.

1.3 Το Galileo πρόκειται να αποτελέσει ένα παγκόσμιο σύστημα δορυφορικής πλοήγησης, που θα προσφέρει διάφορες υπηρεσίες εντοπισμού θέσης, πλοήγησης και χρονισμού.

1.4 Το Galileo, με τους τριάντα δορυφόρους του και τους σταθμούς εδάφους του, θα μπορεί να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη γεωγραφική τους θέση στους χρήστες πολλών κλάδων της οικονομικής ζωής, όπως οι μεταφορές (εντοπισμός οχημάτων, πλοίων, αεροσκαφών, συστήματα πλοήγησης, αναζήτηση δρομολογίου κλπ.), η δικαιοσύνη, η αστυνομία και τα τελωνεία (έλεγχος των συνόρων), τα δημόσια έργα (τοπογραφία, γεωδαισία και συστήματα παροχής γεωγραφικών πληροφοριών), η ψυχαγωγία (προσανατολισμός στη θάλασσα και στα όρη), οι κοινωνικές υπηρεσίες (για παράδειγμα, βοήθεια προς τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους), οι κυβερνητικές υπηρεσίες ασφάλειας και, τέλος, χάρη στην υπηρεσία εντοπισμού των σηματοδοτών έκτακτης ανάγκης, η διάσωση ανθρώπων στην ανοιχτή θάλασσα ή σε απομονωμένες περιοχές του πλανήτη.

1.5 Σύμφωνα με κάποιες προβλέψεις, η αγορά προϊόντων και υπηρεσιών προερχόμενων από τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης αναμένεται να αντιπροσωπεύει 400 δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2025.

1.6 Σήμερα, οι διαπραγματεύσεις για τη σύμβαση παραχώρησης έχουν παγώσει, λόγω της βαθιάς ασυμφωνίας μεταξύ των διαφόρων εταίρων ως προς το οικονομικό πρότυπο του Galileo και τη διαχείριση της βιομηχανικής κοινοπραξίας. Η κατάσταση έχει φθάσει σε σημείο το ίδιο το πρόγραμμα να κινδυνεύει από τις σωρευμένες καθυστερήσεις και την έλλειψη προόδου των διαπραγματεύσεων.

1.7 Ενώπιον των δυσχερειών αυτών, το Συμβούλιο μεταφορών του Μαρτίου είχε ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε απολογισμό της κατάστασης των διαπραγματεύσεων για τη σύμβαση παραχώρησης και να μελετήσει ενδεχόμενες εναλλακτικές προτάσεις. Η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της «Το Galileo σε σταυροδρόμο: η υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων GNSS», διαπιστώνοντας την ακινητοποίηση της κατάστασης, καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να λάβουν υπόψη τους την αποτυχία των τρεχουσών διαπραγματεύσεων για τη σύμβαση παραχώρησης και να αποφασίσουν να κηρύξουν τη λήξη τους. Παράλληλα, όμως, τους ζητά να επιβεβαιώσουν εκ νέου τη βούλησή τους για την εγκατάσταση και τη συνέχιση του προγράμματος Galileo. Προτείνει την εφαρμογή ενός εναλλακτικού σεναρίου, στο οποίο τις φάσεις ανάπτυξης και εγκατάστασης θα αναλάβει και θα χρηματοδοτήσει ο δημόσιος τομέας, ενώ η σύμβαση παραχώρησης θα αφορά πλέον αποκλειστικά την εκμετάλλευση. Ως αρμόδια αρχή για τον σχεδιασμό και για τις προμήθειες, προτείνεται ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (ΕΟΔ), ο οποίος θα ενεργεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Το περιεχόμενο της πράσινης βίβλου

2.1 Το κείμενο της Επιτροπής περιλαμβάνει, αφενός, μια συνοπτική περιγραφή του συστήματος που έχει υλοποιηθεί και των προβλεπόμενων εξελίξεών του και, αφετέρου, την καινοτομία των διαφόρων πιθανών εφαρμογών, υπενθυμίζοντας ότι θα προτείνονται πέντε ειδών υπηρεσίες (η υπηρεσία ανοικτής πρόσβασης, η εμπορική υπηρεσία, η υπηρεσία ασφάλειας της ανθρώπινης ζωής, η υπηρεσία έρευνας και διάσωσης και η κρατικά ρυθμιζόμενη υπηρεσία). Η πράσινη βίβλος δεν εξετάζει τις εφαρμογές που αφορούν την πέμπτη υπηρεσία, οι οποίες εξαρτώνται από την επιθυμία των κρατών μελών να κάνουν χρήση της ή όχι. Επομένως, η Επιτροπή απευθύνεται απευθείας στο κάθε κράτος μέλος σχετικά με το ζήτημα αυτό, θα συγκεντρώσει τις απαντήσεις και θα προβεί σε συνθετική παρουσίασή τους.

2.2 Ο κατάλογος των δραστηριοτήτων τις οποίες αφορά το σύστημα και για τις οποίες ενδεχομένως θα εκδηλωθεί ενδιαφέρον, καταγράφεται από την Επιτροπή ως εξής:

- εντοπισμός θέσης (για το ευρύ κοινό) και κλήσεις έκτακτης ανάγκης,
- οδικές μεταφορές,
- σιδηροδρομικές μεταφορές,
- θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές, αλιεία,
- αεροπορικές μεταφορές,
- πολιτική προστασία, διαχείριση έκτακτων καταστάσεων και ανθρωπιστική βοήθεια,
- ιχνηλάτηση επικίνδυνων εμπορευμάτων,
- μεταφορά ζωικού κεφαλαίου,
- γεωργία, μέτρηση αγροτεμαχίων, γεωδαισία και κτηματογράφηση,
- ενέργεια, πετρέλαιο και φυσικό αέριο,
- υπηρεσίες έρευνας και διάσωσης,
- εφοδιαστική,
- περιβάλλον,
- αθλητισμός και τουρισμός,
- τήρηση της τάξης.

2.3 Ο εκτενής κατάλογος των πιθανών εφαρμογών τονίζει το εύρος και τη μεγάλη ποικιλία τους.

2.4 Το πράσινο βιβλίο καταλήγει, ως είθισται, με κατάλογο ερωτήσεων προς τα ενδιαφερόμενα μέρη. Έργο της ΕΟΚΕ δεν είναι να απαντήσει επακριβώς στις ερωτήσεις αυτές, αλλά κυρίως να τονίσει εκείνες που κρίνει ως ιδιαίτερα σημαντικές και να προτείνει άλλες ερωτήσεις, που θα έπρεπε να έχουν τεθεί και δεν τίθενται.

2.5 Η Επιτροπή προβαίνει σε ανάλυση των απαντήσεων που έλαβε από τα ενδιαφερόμενα μέρη στις ερωτήσεις του πράσινου βιβλίου. Οι απαντήσεις αυτές δεν είναι πολλές και συχνά είναι υπερβολικά γενικές ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν. Θα συμπληρώσει, λοιπόν, τη διαβούλευση με τη διενέργεια εμπεριστατωμένων διαβουλεύσεων, προκειμένου να δημοσιεύσει σχέδιο δράσης τον Οκτώβριο του 2007. Μέχρι στιγμής, κανένας από τους μεγάλους οικονομικούς κλάδους δεν έχει εκδηλώσει πραγματικό ενδιαφέρον για τις υπηρεσίες βάσει χρέωσης. Διακρίνεται εδώ σαφώς πόσο δύσκολος είναι ο ανταγωνισμός με μια υπηρεσία παρεχόμενη δωρεάν στο κοινό, ακόμη κι εάν αυτή δεν είναι εγγυημένη. Τίθεται, λοιπόν, το ζήτημα της οικονομικής και δημοσιονομικής ισορροπίας του ευρωπαϊκού συστήματος, ενός συστήματος πολιτικής φύσεως, το οποίο δεν διαθέτει αντίστοιχη δημόσια υποστήριξη (επί του προκειμένου στρατιωτική) με το αμερικανικό GPS.

3. Μείζονα ερωτήματα

3.1 Το ερώτημα 2 (1), σχετικά με την προστασία της ιδιωτικής ζωής, έχει ιδιαίτερη σημασία. Η ΕΟΚΕ αντιμετωπίζει το ζήτημα αυτό με μεγάλη προσοχή και έχει ήδη ζητήσει να προστατεύεται πολύ αυστηρά η αρχή του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Το ζήτημα που τίθεται εδώ είναι η ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δυνατοτήτων που προσφέρει η τεχνολογία. Πρέπει να τονιστεί, ωστόσο, ότι τα συστήματα δορυφορικού εντοπισμού θέσης και δορυφορικής πλοήγησης παρέχουν τη δυνατότητα στους χρήστες να προσδιορίσουν το γεωγραφικό τους στίγμα, το στίγμα όμως αυτό το γνωρίζουν μόνον οι ίδιοι, χωρίς να έχουν σ' αυτό πρόσβαση τρίτα πρόσωπα, εκτός εάν ο χρήστης αποφασίσει να το κοινοποιήσει, για παράδειγμα με ένα μέσον κινητής τηλεφωνίας τύπου GSM (Παγκόσμιο Σύστημα Κινητής Επικοινωνίας). Δεδομένου ότι τα συστήματα αυτά δεν

(1) COM(2006) 769 τελικό, σημείο 4.

λειτουργούν αμφίδρομα, ο φορέας ενός συστήματος πλοήγησης, είτε πρόκειται για το GPS, είτε για το Galileo, είτε ακόμη για το ρωσικό GLONASS, δεν γνωρίζει τους χρήστες και δεν έχει κανέναν τρόπο να γνωρίζει ποιος χρησιμοποιεί τα σήματα πλοήγησης και, ακόμη λιγότερο, ποιο είναι το γεωγραφικό του στίγμα. Επομένως, το ζήτημα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής πρέπει να εξεταστεί στο επίπεδο των εξατομικευμένων υπηρεσιών εφαρμογής που θα προτείνονται στους χρήστες. Πράγματι, πολλές από τις υπηρεσίες αυτές απαιτούν την στιγμιαία αποστολή της γεωγραφικής θέσης του χρήστη προς έναν εξυπηρετητή, ο οποίος μπορεί τότε να μεταδώσει την πληροφορία που του ζητείται (για παράδειγμα, μια πληροφορία σχετικά με την οδική κυκλοφορία).

3.2 Το ερώτημα 5 ⁽²⁾, σχετικά με τη διεθνή συνεργασία, γεννά κάποιες απορίες. Συμφωνίες συνεργασίας έχει υπογράψει η Ευρωπαϊκή Ένωση με την Κίνα, το Ισραήλ, την Νότια Κορέα, το Μαρόκο και την Ουκρανία, ενώ εξετάζονται άλλες συμφωνίες με την Ινδία, τη Βραζιλία, την Αργεντινή και την Αυστραλία. Είναι προφανές ότι οι εν λόγω συμφωνίες συνεργασίας είναι επιθυμητές για την ενίσχυση της διεθνούς βάσης του Galileo, κυρίως για λόγους τυποποίησης, ανοίγματος των αγορών, πιστοποίησης και συχνοτήτων, καθώς και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Πρέπει, ωστόσο, να επιδεικνύεται επαγρύπνηση, δεδομένου ότι το κυριότερο κίνητρο, για ορισμένους εταίρους, είναι να αποκτήσουν την ευρωπαϊκή γνώση και τεχνογνωσία, ώστε να κερδίσουν χρόνο για την ανάπτυξη δικής τους τεχνολογίας, προοριζόμενης να αποτελέσει ανταγωνιστή του Galileo. Σήμερα, πλέον, είναι σαφέστατο ότι αυτό ήταν το κίνητρο της Κίνας όταν, το 2003, υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση για το Galileo. Εξάλλου, κατάπληξη προκαλεί το γεγονός ότι ούτε η Νορβηγία ούτε η Ελβετία δεν διαθέτουν ακόμη συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση που να οριοθετεί τη συνεργασία τους για το Galileo, ενώ χρηματοδοτούν τη φάση της ανάπτυξης/επικύρωσης του προγράμματος βάσει της συμμετοχής τους μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος. Επομένως, το ζήτημα της ενδεχόμενης πρόσβασης τους στην «κρατικά ρυθμιζόμενη υπηρεσία» του Galileo δεν έχει ρυθμιστεί.

3.3 Όπως και να έχει η κατάσταση, γενικά, οι συνεργασίες που έχουν υπογραφεί δεν αφορούσαν την «κρατικά ρυθμιζόμενη υπηρεσία» περιορισμένης πρόσβασης. Επιπλέον, οι διαπραγματεύσεις για θέματα διεθνούς συνεργασίας έχουν επιβραδυνθεί, καθότι η προτεραιότητα σήμερα είναι πλέον η πραγματική υλοποίηση του ευρωπαϊκού προγράμματος δορυφορικής πλοήγησης, γεγονός που είναι ενδεικτικό των δυσχερειών που έχουν ανακύψει.

3.4 Τα ερωτήματα 6 και 7 ⁽³⁾, σχετικά με τα πρότυπα και την πιστοποίηση, θέτουν στην πραγματικότητα το ζήτημα της πιστοποίησης του εξοπλισμού και του ίδιου του συστήματος, καθώς και των ενσωματωμένων τερματικών πλοήγησης. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο για τις αεροπορικές μεταφορές, καθώς και για τις σιδηροδρομικές, δύο κλάδους όπου οι εξοπλισμοί ασφαλείας και σηματοδότησης υπόκεινται σε αυστηρή διαδικασία πιστοποίησης, αναγνωρισμένη σε διεθνές επίπεδο. Η πιστοποίηση του ίδιου του συστήματος Galileo έχει νόημα αποκλειστικά και μόνον σε συνάρτηση με έναν ιδιαίτερο κλάδο εφαρμογών, για παράδειγμα την πολιτική αεροπορία, που καθορίζει τα εφαρμοστέα πρότυπα και διαδικασίες πιστοποίησης. Η πιστοποίηση των ενσωματωμένων σε κινητά μηχανήματα τερματικών και εξοπλισμών που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του Galileo περιλαμβάνει πολύ περισσότερα στοιχεία από το ίδιο το τερματικό εντοπισμού θέσης, αλλά και όλους τους λοιπούς εξοπλισμούς που αξιοποιούν την πληροφορία του στίγματος και παρέχουν τελικά στον πιλότο ή τον κυβερνήτη την επεξεργασμένη πληροφορία. Στις περιπτώσεις αυτές, εφαρμόζονται οι συνήθεις διαδικασίες πιστοποίησης, ανάλογα με την εφαρμογή. Επομένως, το ζήτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί ξεχωριστά για την κάθε συγκεκριμένη εφαρμογή.

3.5 Η άλλη πτυχή της ερώτησης, που αφορά την αστική ευθύνη, μόλις που αναφέρεται, ενώ η σπουδαιότητά της είναι μεγάλη. Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι είναι ιδιαίτερα σύνθετη. Πρέπει να εξεταστούν τα ζητήματα της συμβατικής ευθύνης, σχετικά απλά, αλλά και τα ζητήματα εξωσυμβατικής ευθύνης, πολύ πιο περίπλοκα. Πρέπει, επιπλέον, να ληφθεί υπόψη ότι το επίπεδο ευθύνης ενδέχεται να ποικίλει ανάλογα με το είδος της υπηρεσίας στο πλαίσιο της οποίας αυτή προκύπτει: υπηρεσία ανοικτής πρόσβασης, εμπορική υπηρεσία ή κρατικά ρυθμιζόμενη υπηρεσία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μελετά ένα σχήμα ανάλογο με αυτό που ισχύει στην πολιτική αεροπορία, δηλαδή την κάλυψη μέχρι ενός ποσού από τις ασφαλιστικές εταιρείες και ύστερα από τις δημόσιες αρχές. Το κύριο ερώτημα στην προκειμένη περίπτωση συνίσταται στον καθορισμό του ορίου πέραν του οποίου θα κινητοποιείται η δημόσια κάλυψη του κινδύνου. Το όριο που προτείνεται σήμερα είναι υψηλό, γύρω στο ένα δισεκατομμύριο ευρώ.

3.6 Μέχρι ποίου επιπέδου ο φορέας παροχής του σήματος εγγυάται τις επιδόσεις; Το ζήτημα αποκτά ιδιαίτερη οξύτητα όταν πρόκειται για αεροπορικές, σιδηροδρομικές ή θαλάσσιες μεταφορές.

3.7 Εάν, για παράδειγμα, η κακή ποιότητα του σήματος οδηγήσει σε αεροπορική καταστροφή ή σε ναυάγιο, με ενδεχόμενη πρόκληση πετρελαιοκηλίδας, ποιος θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη και σε ποιο βαθμό; Πρέπει, εδώ, να γίνει διάκριση μεταξύ συμβατικής ευθύνης, αφενός, και εξωσυμβατικής ευθύνης, αφετέρου.

3.8 Ο φορέας του συστήματος Galileo θα πρέπει να βαρύνεται με το σύνολο της ευθύνης, ή να την μοιράζεται με τα κράτη; και με ποια κράτη; το κράτος εκτόξευσης, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Galileo; Τα ερωτήματα αυτά αξίζει να τεθούν και να εξεταστούν, ώστε οι εμπορικές εφαρμογές του Galileo να μπορέσουν να αναπτυχθούν μέσα σε ένα ικανοποιητικό και ασφαλές νομικό πλαίσιο.

3.9 Προηγούμενα υπάρχουν. Για παράδειγμα, το ARIANE. Ο κίνδυνος πρόκλησης ζημίας σε τρίτους που συνδέεται με την εκτόξευση ενός πυραύλου βαρύνει μέχρι το ύψος των 100 εκατομμυρίων ευρώ την εταιρεία ARIANESPACE, ενώ, πέραν του ποσού αυτού, αναλαμβάνεται από το γαλλικό κράτος. Ανάλογα σχήματα καταμερισμού του κινδύνου μεταξύ των εμπορικών φορέων και των κρατών υπάρχουν στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας, και θα μπορούσαν ενδεχομένως να εφαρμοστούν στην περίπτωση του Galileo. Εντούτοις, το ευαίσθητο σημείο εξακολουθεί να έγκειται στη συμφωνία όσον αφορά το όριο: ποιος είναι ο κατάλληλος καταμερισμός μεταξύ της δημόσιας αρχής και του φορέα, κυρίως μάλιστα όταν πρόκειται για νέα υπηρεσία;

3.10 Ένα σύστημα που θα εμπνευστεί από το σύστημα αυτό, για το πρόγραμμα Galileo, προϋποθέτει προφανώς τον σαφή προσδιορισμό της δημόσιας αρχής που θα είναι σε θέση να μοιραστεί την ευθύνη με τον φορέα του Galileo.

3.11 Το ερώτημα 9 ⁽⁴⁾, σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, έχει μεγάλη σημασία. Ακόμη κι εάν η αρχική έρευνα χρηματοδοτηθεί από δημόσιους φορείς, θα ήταν σημαντικό η πνευματική ιδιοκτησία των εφαρμογών να ανήκει στις επιχειρήσεις, ειδικότερα τις ΜΜΕ, που θα τις τελειοποιήσουν και θα τις θέσουν σε εφαρμογή.

⁽²⁾ COM(2006) 769 τελικό, σημείο 5.3.

⁽³⁾ COM(2006) 769 τελικό, σημείο 5.4.

⁽⁴⁾ COM(2006) 769 τελικό, σημείο 5.6.

3.12 Τέλος, ένα ζήτημα που θα πρέπει να εξεταστεί είναι η πτυχή της στρατιωτικής χρήσης του Galileo. Σε αντίθεση με το GPS, στρατιωτικό σύστημα ανοιχτό σε πολιτικές εφαρμογές κατά διακριτική ευχέρεια, το Galileo είναι σύστημα του πολιτικού τομέα. Όπως συμβαίνει και για το πολιτικό σήμα του GPS, τίποτα δεν εμποδίζει τις στρατιωτικές δυνάμεις μιας οποιασδήποτε χώρας να χρησιμοποιούν την υπηρεσία ανοικτής πρόσβασης του Galileo για στρατιωτική χρήση. Η χρήση, όμως, της κρατικά ρυθμιζόμενης υπηρεσίας περιορισμένης πρόσβασης, η πρόσβαση στην οποία ρυθμίζεται επακριβώς από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζει πλεονεκτήματα καλύτερης αντοχής έναντι των παρεμβολών και ανεξαρτησίας έναντι των λοιπών υπηρεσιών που παρέχει το Galileo (οι ζώνες συχνοτήτων που χρησιμοποιούνται δεν είναι οι ίδιες).

3.13 Χωρίς να θέλει να εμπλακεί στον προβληματισμό σχετικά με τις διαφορών ειδών στρατιωτικές χρήσεις του σήματος «κρατικά ρυθμιζόμενης υπηρεσίας» του Galileo, ο οποίος υπερβαίνει κατά πολύ το πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης και δεν θίγεται στο πράσινο βιβλίο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει, ωστόσο, ότι η οικονομική ισορροπία της εκμετάλλευσης του Galileo εξαρτάται εν μέρει από τις χρήσεις αυτές. Στην νέα δομή του προγράμματος Galileo, έτσι όπως προτείνεται από την Επιτροπή, το σημείο αυτό θα συζητηθεί ασφαλώς εκ νέου. Εξάλλου, στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή επισημαίνει ότι «διατηρώντας ταυτόχρονα το σύστημα ως πολιτικό σύστημα, σημαντικά έσοδα μπορούν επίσης να προέλθουν από στρατιωτικούς χρήστες».

4. Συμπέρασμα

4.1 Η πράσινη βίβλος για τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης εξετάζει πολλούς από τους κλάδους δραστηριότητας τους οποίους αυτή αφορά. Θα πρέπει να συμπληρωθεί όσον αφορά πολύ σημαντικά ζητήματα, όπως η πνευματική ιδιοκτησία μεθόδων που θα μπορούσαν να διανοίξουν νέα πεδία εφαρμογής, τα ζητήματα πιστοποίησης και το καθεστώς ευθύνης.

4.2 Το ζήτημα της κρατικής ή ακόμη και στρατιωτικής χρήσης του Galileo εκ μέρους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

το οποίο εξετάζεται μέσω απευθείας διαλόγου μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών και μεταξύ των ίδιων των κρατών μελών στο πλαίσιο του συμβουλίου ασφαλείας του Galileo, έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι έχει σημαντική επίπτωση στο οικονομικό πρότυπο του Galileo. Είναι προφανές ότι το ζήτημα αυτό θα πρέπει να εξεταστεί εκ νέου, πόσω μάλλον που η δημόσια επιδότηση καλείται να αυξηθεί σημαντικά λόγω της αποτυχίας της αρχικής δομής σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

4.3 Τέλος, ο προβληματισμός σχετικά με τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης είναι άκρως χρήσιμος και ενδιαφέρων, θα έπρεπε όμως να υπάρχει η βεβαιότητα ότι η εγκατάσταση του σχηματισμού δορυφόρων θα ολοκληρωθεί. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής συνιστούν μια τελευταία ευκαιρία για το πρόγραμμα Galileo. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση της δημοσιονομικής προσπάθειας που οι προτάσεις αυτές απαιτούν από τα κράτη μέλη, πιστεύει όμως ότι, σε μια περίοδο όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει έναν κάποιο σκεπτικισμό εκ μέρους των λαών της Ευρώπης, μια κάποια αποστασιοποίηση που εκδηλώθηκε στις συζητήσεις για το σχέδιο συνταγματικής συνθήκης, η εγκατάλειψη του προγράμματος Galileo θα είχε καταστροφικές συνέπειες στην Ευρώπη και εκτός αυτής. Μια τέτοια αποτυχία θα δήλωνε ενώπιον της υψηλίου την ανικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κινητοποιηθεί με στόχο ένα πρόγραμμα μέγιστης επιστημονικής, τεχνικής και οικονομικής εμπέλειας. Έχει αποφασιστική σημασία να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα Galileo και να αποδειχθούν έτσι οι δυνατότητες αναζωογόνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ικανότητά της να οδηγήσει σε ευόδωση σπουδαία προγράμματα για το μέλλον.

4.4 Είναι γεγονός ότι, γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους, το πρόγραμμα Galileo βρίσκεται σε μια δύσκολη φάση. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να δηλώσει ότι μια ενδεχόμενη αποτυχία του προγράμματος αυτού, η σημασία του οποίου είναι εμβληματική για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα αποτελούσε σημαντικό παράγοντα απώλειας εμπιστοσύνης των πολιτών έναντι της ευρωπαϊκής οικοδόμησης και πρέπει, επομένως, με κάθε τρόπο να αποτραπεί.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Σχέδιο Ενδεικτικού Πυρηνικού Προγράμματος Υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 40 της Συνθήκης Ευρατόμ για την έκδοση γνώμης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής»

COM(2006) 844 τελικό

(2007/C 256/11)

Στις 10 Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 40 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των προπαρασκευαστικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουνίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση της κυρίας **Sirkeinen**.

Κατά την 437η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 81 ψήφους υπέρ, 28 κατά και 15 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη

1.1 Το 2004, στη γνωμοδότηση που εξέδωσε με τίτλο με τίτλο «Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας», η ΕΟΚΕ συνιστά «να καταβληθούν προσπάθειες ενημέρωσης για τις πραγματικές προκλήσεις της πυρηνικής βιομηχανίας: ασφάλεια εφοδιασμού, μη εκπομπές του CO₂, ανταγωνιστικές τιμές, ασφάλεια και διαχείριση των χρησιμοποιούμενων καυσίμων ούτως ώστε η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να μπορέσει να αναλύσει με κριτικό πνεύμα το περιεχόμενο των συζητήσεων που της προτείνονται για τα θέματα αυτά». Το νέο ενδεικτικό πυρηνικό πρόγραμμα (ΕΠΠ) παρέχει τέτοιες πληροφορίες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με την ανάλυση και την περιγραφή του παρουσιάζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, όπου και θεωρεί ότι συμπεριλαμβάνονται και περιγράφονται με ορθό τρόπο οι βασικές πτυχές του θέματος της πυρηνικής ενέργειας. Επιπλέον, υποδεικνύει ορισμένες πτυχές της πυρηνικής ενέργειας που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

1.2 Κατέχοντας ένα μερίδιο ίσο με το 31 % της παραγωγής ηλεκτρισμού και το 15 % της συνολικής βασικής ενέργειας στην Ε.Ε. σήμερα, η πυρηνική ενέργεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενεργειακή αγορά. Επιπλέον, πληροί απόλυτα τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε. Το κόστος της πυρηνικής ενέργειας είναι σήμερα σαφώς ανταγωνιστικό. Η εξωτερική εξάρτηση είναι περιορισμένη και οι πηγές καυσίμων είναι διαφοροποιημένες και εξασφαλισμένες, κατάσταση η οποία ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η πυρηνική ενέργεια είναι σήμερα η μεγαλύτερη πηγή ενέργειας στην Ευρώπη που δεν προκαλεί εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

1.3 Μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους στόχους που έχουν τεθεί για την μετά το 2020 περίοδο σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι σαφές ότι όλη η πρόσθετη ικανότητα παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα, είτε πρόκειται για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για πυρηνική ενέργεια ή για δυνητικά καθαρό άνθρακα, πρέπει να υποκαταστήσει την ικανότητα παραγωγής ενέργειας με εκπομπές CO₂, συμβάλλοντας έτσι στο σύνολο της παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα. Από πρακτική άποψη, εάν τον σημερινό μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας δεν διατηρηθεί τουλάχιστον μέχρις ότου υπάρξουν εντελώς νέες ενεργειακές εναλλακτικές, δεν πρόκειται να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το κλίμα και γενικότερα στα πλαίσια της ενεργειακής πολιτικής.

1.4 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον πάντα σημαντικό ρόλο της Ε.Ε. για την περαιτέρω ανάπτυξη του πιο προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια στα κράτη μέλη που επιλέγουν τη χρήση της, σε

συμφωνία με τα υψηλότερα πρότυπα προστασίας και ασφάλειας και με βάση την αρχή της μη διάδοσης, όπως απαιτείται από τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.

1.5 Το περισσότερο πιεστικό έργο είναι η εξεύρεση λύσης για το θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων — ιδιαίτερος για την οριστική διάθεση των καταλοίπων πυρηνικών καυσίμων — για την οποία υπάρχει μεν τεχνολογία, λείπουν όμως οι πολιτικές αποφάσεις. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με την Επιτροπή σχετικά με τα άλλα θέματα στα οποία πρέπει να δοθεί προσοχή σε επίπεδο Ε.Ε.: Πυρηνική ασφάλεια και προστασία από τη ακτινοβολία, σημεία στα οποία οι ευρωπαϊκές επιδόσεις είναι καλές, καθώς και η εξασφάλιση της χρηματοδότησης του παροπλισμού μονάδων.

1.6 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένες πρόσθετες πτυχές της πυρηνικής ενέργειας που δεν καλύπτονται από το σχέδιο ΕΠΠ. Πρόκειται για την απειλή της τρομοκρατίας και, σε ορισμένους πυρηνικούς σταθμούς, το θέμα της επάρκειας υδάτων ψύξης.

1.7 Ένα πρόβλημα για τα κράτη μέλη που επιθυμούν να συνεχίσουν τις επενδύσεις στην πυρηνική ενέργεια μπορεί να είναι η έλλειψη ελκυστικότητας του κλάδου της πυρηνικής ενέργειας ως εργοδότη και αντικειμένου έρευνας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι η εμπειρογνομοσύνη στα θέματα της προστασίας από τη ραδιενέργεια και της πυρηνικής τεχνολογίας έχει καθοριστική σημασία για την Ε.Ε., πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί προσοχή στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την έρευνα στους τομείς αυτούς.

1.8 Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει το δικαίωμα κάθε κράτους μέλους να επιλέξει το ενεργειακό μείγμα που χρησιμοποιεί, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης πυρηνικής ενέργειας, όπως αναφέρεται στο ΕΠΠ.

2. Εισαγωγή

2.1 Σύμφωνα με το άρθρο 40 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή «... δημοσιεύει περιοδικώς προγράμματα ενδεικτικού χαρακτήρα κυρίως επί των στόχων της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας και επί των παντός είδους επενδύσεων που συνεπάγεται η πραγματοποίησή τους. Η Επιτροπή ζητεί τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί των προγραμμάτων αυτών προ της δημοσίευσής τους». Από το 1958 έχουν δημοσιευτεί τέσσερα ενδεικτικά προγράμματα αυτού του είδους, το τελευταίο το 1997.

2.2 Το παρόν σχέδιο ενδεικτικού προγράμματος (ΕΠΠ) δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή στα πλαίσια της δέσμης μέτρων για την ανεργία και το κλίμα, μια ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη, στις 10 Ιανουαρίου 2007. Οι οριστική έκδοση θα ετοιμαστεί και θα δημοσιευτεί μόλις η Επιτροπή παραλάβει τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ.

2.3 Τα άλλα τμήματα της δέσμης καλύπτουν εν πρώτοις μια πρόταση η οποία αφορά το θέμα της κλιματικής αλλαγής και το στόχο της κατά 30 % μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις αναπτυσσόμενες χώρες έως το 2020 και σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, οπωσδήποτε κατά 20 % για την Ε.Ε. μόνο. Η δέση μέτρων αφορά, επίσης, την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού, τις διασυνδέσεις στα δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, προτάσεις για την προαγωγή της βιώσιμης παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, οδικό χάρτη για την προαγωγή της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου δεσμευτικού στόχου έτσι ώστε το ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επί του συνολικού ενεργειακού μείγματος στην Ε.Ε. να ανέλθει στο 20 % έως το 2020, να εξοικονομηθεί ενέργεια με την αύξηση της αποδοτικότητας κατά 20 % έως το 2020, καθώς και ενός μελλοντικού Ευρωπαϊκού Στρατηγικού Τεχνολογικού Σχεδίου για την Ενέργεια. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 9ης Μαρτίου 2007 προσυπέγραψε τους στόχους και το κύριο πολιτικό περιεχόμενο της δέσμης μέτρων.

2.4 Η ΕΟΚΕ γνωμοδότησε για κάθε ΕΠΠ, όπως προβλέπεται από τη συνθήκη. Ασχολήθηκε επίσης με το θέμα της πυρηνικής ενέργειας σε πολλές άλλες γνωμοδοτήσεις της, πρόσφατα μάλιστα στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του 2004 για το ρόλο της πυρηνικής ενέργειας, στα συμπεράσματα της οποίας αναφέρεται ότι «η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η πυρηνική ενέργεια μπορεί να αποτελέσει ένα από τα στοιχεία μίας ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ που να είναι διαφοροποιημένη, εξισορροπημένη, οικονομική και βιώσιμη. Λόγω των ερωτημάτων που δημιουργεί, δεν πρέπει να τεθούν όλες οι ελπίδες σ' αυτή, όμως η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μερική ή ολική εγκατάλειψή της θα μειώσει τις ευκαιρίες να τηρηθούν οι δεσμεύσεις της ΕΕ έναντι του θέματος των αλλαγών του κλίματος».

3. Το έγγραφο της Επιτροπής

3.1 Στο έγγραφο της Επιτροπής επανεξετάζονται οι επενδύσεις που έγιναν στο χώρο της πυρηνικής ενέργειας την τελευταία δεκαετία και περιγράφονται η οικονομία της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας, ο αντίκτυπος αυτής στο ενεργειακό μείγμα, καθώς και οι συνθήκες κοινωνικής αποδοχής. Κάπως λεπτομερέστερα, το περιεχόμενο του εγγράφου έχει ως εξής.

3.2 Η απόφαση της εξάρτησης από την πυρηνική ενέργεια για την παραγωγή ηλεκτρισμού επαφίεται στα κράτη μέλη. Αποφάσεις για την επέκταση της χρήσης πυρηνικής ενέργειας ελήφθησαν πρόσφατα στη Φινλανδία και τη Γαλλία. Στις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σουηδία, τη Τσεχία, τη Λιθουανία, την Εσθονία, τη Λετονία, της Σλοβακία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία έχει ξαναρχίσει η συζήτηση για το θέμα της πυρηνικής ενεργειακής πολιτικής. Η Γερμανία, η Ισπανία και το Βέλγιο συνεχίζουν, παρόλο που οι συζητήσεις δεν έχουν λήξει, τις πολιτικές τους για τη σταδιακή κατάργηση της χρήσης πυρηνικής ενέργειας.

Σημειώτεον ότι 12 από τα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. δεν παράγουν πυρηνική ενέργεια.

3.3 Με 152 πυρηνικούς αντιδραστήρες διασκορπισμένους στην Ε.Ε. των 27, η πυρηνική ενέργεια αποφέρει σήμερα το 30 % του ηλεκτρισμού στην Ευρώπη. Όμως, εάν συνεχιστεί η πολιτική της σταδιακής κατάργησης σε ορισμένα κράτη-μέλη της Ε.Ε., το ποσοστό αυτό θα μειωθεί σημαντικά. Για να καλυφθεί η αναμενόμενη ζήτηση ενέργειας και να περιοριστεί η εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές, θα μπορούσαν να ληφθούν αποφάσεις για νέες επενδύσεις ή για την παράταση της λειτουργίας ορισμένων σταθμών.

3.4 Σύμφωνα με την Επιτροπή, η ενίσχυση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας θα μπορούσε να αποτελέσει μια από τις πιθανές επιλογές για τον περιορισμό των εκπομπών CO₂ και να διαδραματίσει, έτσι, ουσιαστικό ρόλο στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση της αλλαγής του παγκόσμιου κλίματος. Η πυρηνική ενέργεια δεν συνεπάγεται εκπομπές άνθρακα και εντάσσεται στο σενάριο της Επιτροπής για τον περιορισμό των εκπομπών άνθρακα, συμπεριλαμβανομένου και του στόχου της μείωσης των εκπομπών CO₂. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει ουσιαστικής σημασίας δεδομένο στη συζήτηση των μελλοντικών προγραμμάτων εμπορίου εκπομπών.

3.5 Ο παράγοντας που επηρεάζει καθοριστικά την προοπτική της ανάπτυξης της πυρηνικής ενέργειας είναι τα υποκείμενα οικονομικά δεδομένα, επειδή ένα πυρηνικός σταθμός συνεπάγεται αρχικές επενδύσεις που κυμαίνονται από 2 μέχρι 3,5 δισ. EUR. Η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας συνεπάγεται υψηλότερο κόστος κατασκευής σε σύγκριση με τα ορυκτά καύσιμα, όμως το λειτουργικό κόστος είναι σημαντικά τα χαμηλότερο μετά τις αρχικές επενδύσεις. Λεπτομερώς, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι.

3.5.1 «Οι οικονομικοί κίνδυνοι ενός πυρηνικού σταθμού παραγωγής ενέργειας συνδέονται με τη σημαντική επένδυση κεφαλαίου στα αρχικά στάδια και απαιτούν σχεδόν άμογη λειτουργία κατά τα πρώτα 15 έως 20 έτη του 40-60 ετούς χρόνου ζωής του προκειμένου να αποδώσει η αρχική επένδυση. Επιπλέον, ο παροπλισμός και η διαχείριση των αποβλήτων καθιστούν απαραίτητη τη διάθεση χρηματοδοτικών πόρων επί 50 έως 100 έτη μετά το κλείσιμο του αντιδραστήρα».

3.5.2 «Στην ΕΕ των 27⁽¹⁾ λειτουργούν συνολικά 152 πυρηνικοί αντιδραστήρες σε 15 κράτη μέλη. Η μέση ηλικία των πυρηνικών σταθμών παραγωγής ενέργειας πλησιάζει τα 25 έτη⁽²⁾. Στη Γαλλία, η οποία διαθέτει το μεγαλύτερο αριθμό πυρηνικών αντιδραστήρων (59) που παράγουν σχεδόν το 80 % της ηλεκτρικής ενέργειας, και στη Λιθουανία, η οποία διαθέτει ένα μόνο πυρηνικό σταθμό παραγωγής ενέργειας που παράγει το 70 % της ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας, η μέση ηλικία είναι περίπου 20 έτη. Η μέση ηλικία των 23 πυρηνικών σταθμών παραγωγής ενέργειας του ΗΒ πλησιάζει τα 30 έτη, ενώ στη Γερμανία η μέση ηλικία των 17 σταθμών που λειτουργούν είναι 25 έτη».

3.5.3 «Παραδοσιακά η πυρηνική ενέργεια συνδυάζει υψηλότερο κόστος κατασκευής και χαμηλότερο κόστος λειτουργίας σε σχέση με την παραγωγή ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, η οποία απαιτεί μικρότερο κεφαλαιουχικό κόστος, αλλά υψηλότερη και δυνητικά κυμαινόμενη τιμή καυσίμου, και συνεπώς λειτουργικό κόστος.»

⁽¹⁾ Παράρτημα 2: Πληροφορίες ανά χώρα για τις τρέχουσες δραστηριότητες πυρηνικού κύκλου.

⁽²⁾ Παράρτημα 1: Βλ. σχήματα 6 και 7 στα οποία εμφανίζονται οι σταθμοί παραγωγής πυρηνικής ενέργειας ανά χρονολογία κατασκευής και κατανομή ηλικίας ανά χώρα.

3.6 Η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας δεν επηρεάζεται σχεδόν καθόλου από την μεταβολή του κόστους των πρώτων υλών, επειδή μια μικρή ποσότητα ουρανίου, που κατά κανόνα προέρχεται από σταθερές περιοχές του κόσμου, μπορεί να διατηρήσει σε λειτουργία έναν ανταδραστήρα για ολόκληρες δεκαετίες. Οι αρκετά εξασφαλισμένες και γνωστές πηγές προμήθειας ουρανίου σε ανταγωνιστικές τιμές μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις της πυρηνικής βιομηχανίας τουλάχιστον για τα επόμενα 85 χρόνια με βάση τα σημερινά επίπεδα κατανάλωσης. Έτσι, στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες, οι νέοι πυρηνικοί σταθμοί προσφέρουν έναν οικονομικό τρόπο παραγωγής βασικής ηλεκτρικής ενέργειας.

3.7 Η πυρηνική βιομηχανία έχει πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις από το 1997 και μετά. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τη σημασία που έχει η διατήρηση της τεχνολογικής πρωτοπορίας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας και υποστηρίζει την περαιτέρω ανάπτυξη του περισσότερο προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων της μη διάδοσης, της διαχείρισης αποβλήτων και της παύσης της λειτουργίας σταθμών. Από τη θέσπιση της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, η πυρηνική ασφάλεια και η προστασία του κοινού από τη ραδιενέργεια συγκαταλέγονται στα βασικά ενδιαφέροντα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η σημασία τους αυξήθηκε ακόμη περισσότερο στα πλαίσια των προηγούμενων και των πρόσφατων διευρύνσεων.

3.8 Ο ρόλος της Ε.Ε. πρέπει να είναι η περαιτέρω ανάπτυξη του πιο προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια στα κράτη μέλη που επιλέγουν να τη χρησιμοποιήσουν, σε συμφωνία με τα υψηλότερα πρότυπα προστασίας, ασφάλειας και μη διάδοσης, όπως απαιτείται από τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας. Στα στοιχεία αυτά πρέπει να συμπεριληφθούν η διαχείριση πυρηνικών αποβλήτων και η παύση της λειτουργίας πυρηνικών σταθμών.

3.9 Σύμφωνα με την Επιτροπή, η συζήτηση πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως στις ακόλουθες πτυχές:

- αναγνώριση κοινών επιπέδων αναφοράς πυρηνικής ασφάλειας που θα πρέπει να εφαρμόζονται στην ΕΕ, χρησιμοποιώντας την εκτεταμένη εμπειρογνομοσύνη των εθνικών αρχών πυρηνικής ασφάλειας των κρατών μελών·
- συγκρότηση ομάδας υψηλού επιπέδου για την πυρηνική ασφάλεια και την προστασία με εντολή τη σταδιακή ανάπτυξη της κοινής κατανόησης και ενδεχομένως, επιπλέον ευρωπαϊκών κανόνων για την πυρηνική ασφάλεια και προστασία·
- εξασφάλιση της κατάρτισης από τα κράτη μέλη εθνικών σχεδίων για τη διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων·
- κατά την αρχική φάση του 7^{ου} ΠΠ, δημιουργία τεχνολογικών πλατφορμών που θα διασφαλίσουν τον καλύτερο συντονισμό της έρευνας με εθνικά, βιομηχανικά και κοινοτικά προγράμματα στους τομείς της αειφόρου πυρηνικής σχάσης και της εναπόθεσης σε βαθείς γεωλογικούς σχηματισμούς·
- παρακολούθηση της σύστασης για εναρμόνιση των εθνικών προσεγγίσεων όσον αφορά τη διαχείριση των ταμείων παροπλισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί η διάθεση επαρκών πόρων·
- απλούστευση και εναρμόνιση των διαδικασιών αδειοδότησης στη βάση στενότερης συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, με στόχο τη διατήρηση των υψηλότερων δυνατών προδιαγραφών ασφαλείας·

— διασφάλιση μεγαλύτερης διαθεσιμότητας δανείων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, υπό την προϋπόθεση της αναθεώρησης των ανωτάτων ορίων σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς, όπως ήδη πρότεινε η Επιτροπή·

— ανάπτυξη εναρμονισμένου καθεστώτος ευθύνης και μηχανισμών που θα διασφαλίζουν τη διαθεσιμότητα πόρων σε περίπτωση ζημιών από πυρηνικό ατύχημα·

— νέα ώθηση στη διεθνή συνεργασία, ιδίως μέσω στενότερης συνεργασίας με τον ΔΟΑΕ, τον ΝΕΑ, διμερών συμφωνιών με χώρες μη μέλη της ΕΕ και νέας συνδρομής προς γειτονικές χώρες.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το νέο σχέδιο ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος. Το ενεργειακό περιβάλλον έχει εξελιχθεί πολύ στα δέκα χρόνια που έχουν παρέλθει από την τελευταία δημοσίευση. Ιδιαίτερα τα τελευταία δύο χρόνια, προέκυψαν νέες και δραματικές εξελίξεις οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και στις τρεις πτυχές της ενεργειακής πολιτικής — ασφάλεια του εφοδιασμού, ανταγωνιστικότητα και προσιτές τιμές, περιβάλλον και κυρίως αλλαγή του κλίματος. Η Ε.Ε. αντέδρασε στα εμφανή προβλήματα και τις προκλήσεις με την υποβολή προτάσεων για μια ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται οπωσδήποτε να γίνει ανάλυση και ένα υποβληθούσαν προτάσεις για την πυρηνική ενέργεια. Έτσι, καθορίζεται η θέση αυτής στο σύνολο του ενεργειακού φάσματος και παρέχονται οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη συζήτηση και τον ορισμό μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη.

4.2 Το 2004, στη γνωμοδότηση που εξέδωσε με τίτλο «Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας», η ΕΟΚΕ συνιστά «να καταβληθούν προσπάθειες ενημέρωσης για τις πραγματικές προκλήσεις της πυρηνικής βιομηχανίας: ασφάλεια εφοδιασμού, μη εκπομπές του CO₂, ανταγωνιστικές τιμές, ασφάλεια και διαχείριση των χρησιμοποιούμενων καυσίμων ούτως ώστε η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να μπορέσει να αναλύσει με κριτικό πνεύμα το περιεχόμενο των συζητήσεων που της προτείνονται για τα θέματα αυτά». Το νέο ενδεικτικό πυρηνικό πρόγραμμα (ΕΠΠ) παρέχει τέτοιες πληροφορίες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με την ανάλυση και την περιγραφή του παρουσιάζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, όπου και θεωρεί ότι συμπεριλαμβάνονται και περιγράφονται με ορθό τρόπο οι βασικές πτυχές του θέματος της πυρηνικής ενέργειας. Επιπλέον, υποδεικνύει ορισμένες πτυχές της πυρηνικής ενέργειας που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

4.3 Κατέχοντας μερίδιο που υπερβαίνει το 30 % της παραγωγής ηλεκτρισμού και το 15 % της συνολικής ενέργειας στην Ε.Ε. σήμερα, η πυρηνική ενέργεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενεργειακή αγορά. Επιπλέον, πληροί απόλυτα τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε. Το κόστος της πυρηνικής ενέργειας είναι σήμερα σαφώς ανταγωνιστικό, ιδιαίτερος όταν χρησιμοποιείται για την παραγωγή βασικής ηλεκτρικής ενέργειας. Η εξωτερική εξάρτηση είναι περιορισμένη και οι πηγές καυσίμων είναι διαφοροποιημένες και εξασφαλισμένες, κατάσταση η οποία ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η πυρηνική ενέργεια είναι σήμερα η μεγαλύτερη πηγή ενέργειας στην Ευρώπη που δεν προκαλεί εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (βλ. σημείο 4.8).

4.4 Η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και ο συνεπαικόλουτος περιορισμός της ζήτησης είναι ο πρώτος και κύριος στόχος της ατζέντας της ενεργειακής πολιτικής. Χρειάζεται να γίνουν ακόμη μεγάλες επενδύσεις στην παραγωγή ενέργειας Ε.Ε. για την αντικατάσταση παλαιών μονάδων και για την κάλυψη μιας ενδεχόμενης τόνωσης της ζήτησης, δεδομένου ότι η αγορά και η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να οδηγήσουν σε αύξηση του ποσοστού του ηλεκτρισμού στη συνολική ζήτηση ενέργειας.

4.4.1 Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, υπάρχει περίπτωση οι νέες ενεργειακές τεχνολογίες, όπως η τεχνολογία του υδρογόνου, οι αντλίες θερμότητας, τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα κλπ., να οδηγήσουν ταχύτερα σε αύξηση της ζήτησης ηλεκτρισμού ως μεριδίου της γενικής ζήτησης ενέργειας από ό,τι εκτιμάται σήμερα. Αυτή η εξέλιξη θα μπορούσε του να ενισχύσει πολύ περισσότερο από ό,τι σήμερα το ρόλο που διαδραματίζει η πυρηνική ενέργεια στο ενεργειακό μείγμα της Ε.Ε.

4.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι σήμερα υφίστανται σχέδια παράτασης της δραστηριότητας των μονάδων που έχουν φθάσει στο τέλος της 30ετούς-40ετούς περιόδου εμπορικής τους εκμετάλλευσης. Τα προβλήματα γήρανσης των ευρωπαϊκών πυρηνικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής δεν εξετάστηκαν σε βάθος στο υλικό που προετοίμασε η Επιτροπή και απαιτούνται περισσότερες για το θέμα. Καθώς τονίζει η Επιτροπή ότι «συνεχίζουν να υπάρχουν ορισμένοι χρηματοπιστωτικοί και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι σε κάποια από τα κράτη μέλη που έχουν να κάνουν με τις κυβερνήσεις, όπως η ευθύνη για τις εγκαταστάσεις μακροχρόνιας διάθεσης και διαχείρισης των αποβλήτων», στο μέλλον θα απαιτηθούν λύσεις για το θέμα αυτό.

4.6 Οι νέες αυτές επενδύσεις πρέπει στην ιδανική περίπτωση να συνάδουν με τους στόχους της ασφάλειας του εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος. Με δεδομένα τα χαρακτηριστικά και το δυναμικό άλλων μεθόδων παραγωγής ενέργειας, πρέπει να αναμένεται παράταση της λειτουργίας των υφιστάμενων πυρηνικών σταθμών και πραγματοποίηση νέων επενδύσεων. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή.

4.7 Σύμφωνα με την Επιτροπή, με βάση τη σημερινή κατανόηση, τα αποθέματα ουρανίου επαρκούν για 85 χρόνια. Διάφορες πηγές δίνουν ποικίλες πληροφορίες για το θέμα αυτό, με τις εκτιμήσεις να κυμαίνονται από 85 έως 500 χρόνια. Επειδή η διαθεσιμότητα καυσίμων έχει ιδιαίτερη σημασία για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η Επιτροπή πρέπει να παράσχει λεπτομερέστερες πληροφορίες για το θέμα αυτό.

4.8 Με τη σύγκριση των επιπτώσεων που έχουν στο περιβάλλον διάφορες πηγές ενέργειας, πρέπει να γίνεται μια αξιολόγηση της συνολικής διαδικασίας από την προμήθεια πρώτων υλών, την παραγωγή, τη μεταφορά και την παραγωγή ενέργειας, έως τα στάδια της ανακύκλωσης και της τελικής διάθεσης. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ενέργειας (ΠΣΕ) δημοσίευσε ανακεφαλαιωτική έκθεση με τίτλο (Comparison of Energy Systems Using Life Cycle Assessment, WEC, Ιούλιος 2004), στην οποία εντοπίζονται και επανεξετάζονται οι υφιστάμενες μελέτες εκτίμησης κύκλου ζωής. Η έκθεση δείχνει ότι οι εκπομπές CO₂ ανά kWh ηλεκτρισμού που παράγεται από πυρηνική ενέργεια είναι χαμηλές και κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο με την παραγωγή ενέργειας από αιολικά πάρκα, βιομάζα και υδροηλεκτρικούς σταθμούς, δηλαδή σε 1-5 % των εκπομπών που παράγο-

νται από σταθμούς παραγωγής ηλεκτρισμού που λειτουργούν με άνθρακα.

4.9 Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό να ληφθεί υπόψη η αξιολόγηση συμβολή της πυρηνικής ενέργειας στην προσπάθεια για την αποτροπή δημιουργίας των αερίων του θερμοκηπίου. Με δεδομένο το τρέχον ενεργειακό μείγμα, η χρήση πυρηνικής ενέργειας στην Ε.Ε. συμβάλλει σήμερα στην αποτροπή εκπομπών της τάξης περίπου 600 εκατομμυρίων τόνων CO₂ κάθε χρόνο. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αντίστοιχη ποσότητα ανέρχεται περίπου σε 2 δισ. τόνους CO₂. Αυτό ισοδυναμεί με το σύνολο των εκπομπών CO₂ στη Γαλλία, τη Γερμανία και το ΗΒ. Εάν διατηρηθεί το πρόγραμμα της σταδιακής κατάργησης σε ορισμένα κράτη μέλη, μεγάλο μέρος των σημερινών πυρηνικών σταθμών πρέπει να αντικατασταθεί από άλλες πηγές ενέργειας που δεν προξενούν εκπομπές. Εάν επιπλέον δεν αντικατασταθούν οι υφιστάμενες πυρηνικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού από νέες στο τέλος του κύκλου ζωής των, ολόκληρη η ποσότητα που παράγεται με πυρηνική ενέργεια πρέπει να υποκατασταθεί μεσοπρόθεσμα από άλλα είδη ενέργειας που δεν προκαλούν εκπομπές.

4.10 Μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους στόχους που έχουν τεθεί για την μετά το 2020 περίοδο σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι σαφές ότι όλη η πρόσθετη ικανότητα παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα, είτε πρόκειται για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για πυρηνική ενέργεια ή για δυνητικά καθαρό άνθρακα, πρέπει να υποκαταστήσει την ικανότητα παραγωγής ενέργειας με εκπομπές CO₂, συμβάλλοντας στο σύνολο της παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα. Από πρακτική άποψη, εάν τον σημερινό μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας δεν διατηρηθεί τουλάχιστον μέχρις ότου υπάρξουν εντελώς νέες ενεργειακές εναλλακτικές, δεν πρόκειται να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το κλίμα και γενικότερα στα πλαίσια της ενεργειακής πολιτικής με έναν οικονομικά αποδεκτό τρόπο. Από την άλλη πλευρά, είναι προφανές ότι το αυξανόμενο μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας, μαζί με τις ανανεώσιμες πηγές, σημαίνουν καλύτερη αποδοτικότητα από απόψεως κόστους για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

4.11 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για τον καταλογισμό του εξωτερικού κόστους στις τιμές όλων των ενεργειακών και λοιπών δραστηριοτήτων της αγοράς. Σύμφωνα με μελέτη που διενεργήθηκε από την Επιτροπή με αντικείμενο το εξωτερικό κόστος⁽³⁾, στην περίπτωση της πυρηνικής ενέργειας, το κόστος αυτό ανέρχεται σε 0,4 λεπτά/kWh. Το αντίστοιχο εξωτερικό κόστος για την παραγωγή ενέργειας με τη χρήση άνθρακα είναι μεγαλύτερο από το δεκαπλάσιο αυτού, με τη χρήση βιομάζας λίγες φορές υψηλότερο, με τη χρήση αιολικής ενέργειας χαμηλότερο και με την υδροηλεκτρική ενέργεια περίπου στο ίδιο επίπεδο με την πυρηνική.

4.12 Η Επιτροπή σημειώνει ότι ένα καθοριστικής σημασίας ερώτημα είναι κατά πόσον απαιτούνται πολιτικές παρεμβάσεις στο χώρο της πυρηνικής ενέργειας. Όλες οι καθαρές τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο. Θα πρέπει να εξευρεθούν μηχανισμοί για την ενθάρρυνση της έρευνας στον τομέα των αντιδραστήρων της επόμενης γενιάς και το σχετικό με αυτούς κύκλο των πυρηνικών καυσίμων. Θα μπορούσε να προβλεφθεί η χορήγηση ενισχύσεων, αλλά μόνο για την περίπτωση πραγματικών καινοτομιών (πειραματικής μορφής). Ο κλάδος της σημαντικής πυρηνικής ενέργειας ούτε χρειάζεται και ούτε πρέπει να επιχορηγείται.

⁽³⁾ External Costs — Reasearch results on socio-environmental damages due to electricity and transport, European Commission, 2003.

4.13 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η υποστήριξη της κοινής γνώμης και ο τρόπος θεώρησης της πυρηνικής ενέργειας έχουν καθοριστική σημασία για το μέλλον της πυρηνικής πολιτικής. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτή την άποψη, υπενθυμίζει, όμως, ότι ο βαθμός αποδοχής ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες και η διαφάνεια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων πρέπει να βελτιωθούν, δεδομένου ότι οι έρευνες δείχνουν ότι το κοινό στην Ε.Ε. δεν είναι καλά πληροφορημένο για τα πυρηνικά θέματα. Στο χώρο αυτό, η Επιτροπή θα μπορούσε να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο. Χρειάζεται, όμως, να ληφθούν και μέτρα για να υπάρξει ανταπόκριση στις ανησυχίες του κοινού, όπως έχει υποδειχθεί επανειλημμένα από την ΕΟΚΕ στο παρελθόν.

4.14 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον πάντα σημαντικό ρόλο της Ε.Ε. για την περαιτέρω ανάπτυξη του πιο προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια στα κράτη μέλη που επιλέγουν τη χρήση της, σε συμφωνία με τα υψηλότερα πρότυπα προστασίας και ασφάλειας και με βάση την αρχή της μη διάδοσης, όπως απαιτείται από τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.

4.15 Το περισσότερο πιεστικό έργο είναι η εξεύρεση λύσης για το θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων — ιδιαίτερος για την οριστική διάθεση των καταλοίπων πυρηνικών καυσίμων — για την οποία υπάρχει μεν τεχνολογία, λείπουν, όμως, οι πολιτικές αποφάσεις. Αυτό είναι το κύριο θέμα σε ό,τι αφορά στις επιπτώσεις για το περιβάλλον και την υγεία και στην αποδοχή της πυρηνικής ενέργειας εκ μέρους του κοινού. Στο ΕΠΠ σημειώνεται ότι καμία χώρα δεν έχει εφαρμόσει ακόμη την οριστική λύση που προτείνει. Ωστόσο, πρόοδος σημειώνεται στην Φιλανδία, όπου έχει επιλεγεί ένας χώρος διάθεσης, καθώς και στη Σουηδία και τη Γαλλία, όπου έχουν ήδη γίνει σημαντικά βήματα προς την επιλογή ανάλογης τοποθεσίας.

4.16 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με την Επιτροπή σχετικά με τα άλλα θέματα στα οποία πρέπει να δοθεί προσοχή σε επίπεδο Ε.Ε.: Πυρηνική ασφάλεια και προστασία από τη ακτινοβολία, σημεία για τα οποία οι ευρωπαϊκές επδόσεις είναι καλές, καθώς και η εξασφάλιση της χρηματοδότησης του παροπλισμού μονάδων.

4.17 Στο ΕΠΠ δεν γίνεται αναφορά στην νέα απειλή της τρομοκρατίας. Πρόκειται για μία εξαιρετικά σημαντική απειλή για τους πυρηνικούς σταθμούς και για άλλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις και δημόσια κτίρια σε όλο τον κόσμο. Όλοι οι νέοι πυρηνικοί σταθμοί πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να μπορούν να αντέξουν σε πτώση μεγάλου επιβατικού αεροπλάνου χωρίς να προκληθεί έκλυση ραδιενέργειας στον περίγυρο. Επίσης, πρέπει να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν συστήματα για την τεχνική ασφάλεια και την ασφάλεια των ανθρώπων με τρόπο ώστε να προλαμβάνονται όλα τα ενδεχόμενα τρομοκρατικής επίθεσης σε πυρηνικούς σταθμούς. Η Επιτροπή πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές και παράγοντες, για να εξασφαλίσει την ισχύ κατάλληλων μέτρων για την πρόληψη τρομοκρατικών ενεργειών σε κάθε πυρηνικό σταθμό.

4.18 Κατά τη διάρκεια των πρόσφατων θερινών περιόδων ξηρασίας, εξετάστηκε επίσης το θέμα της επάρκειας ποταμίων υδάτων για την ψύξη πυρηνικών αντιδραστήρων. Μέχρι στιγμής, το πρόβλημα είχε ιδιαίτερα τοπικό χαρακτήρα και δεν εμφανιζόταν συχνά ούτε διαρκούσε μεγάλο διάστημα: σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσε όμως να προκύψει εν καιρώ σοβαρό πρόβλημα. Αυτό

πρέπει να ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό και την επιλογή της θέσης πυρηνικών μονάδων.

4.19 Ένα πρόσθετο πρόβλημα είναι η ελκυστικότητα του κλάδου της πυρηνικής ενέργειας ως εργοδότη και αντικείμενου έρευνας, μετά από είκοσι περίπου χρόνια σχετικής απαγόρευσης στην Ευρώπη. Η επακόλουθη έλλειψη ενδιαφέροντος εκ μέρους σπουδαστών και επαγγελματιών εμπειρογνομόνων καθιλώνει και τη γενικότερη ανάπτυξη του κλάδου της πυρηνικής ενέργειας και μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για την ασφάλεια. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι η εμπειρογνομοσύνη στα θέματα της προστασίας από τη ραδιενέργεια και της πυρηνικής τεχνολογίας έχει καθοριστική σημασία για την Ε.Ε., πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί προσοχή στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την έρευνα στους τομείς αυτούς. Αυτό ισχύει επίσης και για τη διαφύλαξη και μεταφορά τεχνογνωσίας από την γενεά των επιστημόνων και μηχανικών που κατασκεύασε τις υφιστάμενες πυρηνικές μονάδες στην Ευρώπη, δεδομένου ότι σε πολλές χώρες εδώ και πολλά χρόνια δεν έχουν εισέλθει νέοι επιστήμονες στο κλάδο.

4.20 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίσει εάν θα κάνει χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το δικαίωμα κάθε κράτους μέλους να επιλέγει το ενεργειακό μείγμα που χρησιμοποιεί. Αυτό ισχύει και για τη χρήση πυρηνικής ενέργειας. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να γίνεται σεβαστό όχι μόνο από την Ε.Ε. αλλά και από άλλα κράτη μέλη. Όμως, οι αποφάσεις ενός κράτους μέλους επηρεάζουν με πολλούς τρόπους την κατάσταση σε άλλα και αυτή η αλληλεξάρτηση θα αυξηθεί με το περαιτέρω άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς.

5. Παρατηρήσεις σχετικά με τα προτεινόμενα μέτρα

5.1 Στο κεφάλαιο 6.5 του εγγράφου της που φέρει τον τίτλο «Η μελλοντική πορεία», η Επιτροπή προτείνει διάφορα μέτρα προς συζήτηση (βλ. 2. 8) κυρίως σε επίπεδο Ε.Ε. Οι απόψεις της ΕΟΚΕ επί των προτάσεων αυτών είναι οι ακόλουθες.

5.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την σημερινή άποψη της Επιτροπής ότι τα κοινά επίπεδα αναφοράς για την πυρηνική ενέργεια και η ενδεδειγμένη μέθοδος για την εφαρμογή τους πρέπει να βασιστούν στη μεγάλη εμπειρία που διαθέτουν οι εθνικές αρχές που είναι υπεύθυνες για την πυρηνική ασφάλεια στα πλαίσια συνεργασίας στους κόλπους της WENRA (*). Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα μπορούσε να εκθέσει σε κίνδυνο τα σημερινά, υψηλά επίπεδα ασφαλείας σε ορισμένα κράτη μέλη.

5.1.2 Η συγκρότηση ομάδας υψηλού επιπέδου για την πυρηνική ασφάλεια και την προστασία, που θα απαρτίζεται από εκπροσώπους των αρμόδιων εθνικών αρχών, θα μπορούσε να συμβάλει στη διαδικασία εναρμόνισης και να οδηγήσει στη βελτίωση της διασύνδεσης με τις διεθνείς συμβάσεις για την πυρηνική ασφάλεια.

5.1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επειγόντως απαραίτητη την κατάρτιση εθνικών σχεδίων για τη διαχείριση των πυρηνικών καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων από τα κράτη μέλη που χρησιμοποιούν πυρηνική ενέργεια. Τα εθνικά σχέδια μπορεί να περιλαμβάνουν μία καθαρά εθνική προσέγγιση, μία πολυεθνική προσέγγιση, ή μία διττή προσέγγιση. Οποιαδήποτε άλλη ενεργειακή πρόταση πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά ανεύθυνη μεταβίβαση των υποχρεώσεων των σημερινών γενεών στις μελλοντικές.

(*) Western European Nuclear Regulatory Authorities.

5.1.4 Η σύσταση τεχνολογικών πλατφορμών έχει αποδειχθεί ότι συνιστά ένα πολύ αποτελεσματικό μέσο για την επίτευξη συνεργασιών ιδιωτικού-δημόσιου τομέα, με στόχο την ανάπτυξη ευρωπαϊκών σχεδίων στρατηγικής έρευνας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα της Επιτροπής να χρησιμοποιηθεί το μέσο αυτό στους τομείς της αειφόρου πυρηνικής σκάσης και της εναπόθεσης σε βαθείς γεωλογικούς σχηματισμούς, δεδομένου ότι θα μπορούσε να αποδειχθεί ότι είναι το κατ' ελάχιστον μέτρο για την προσέλκυση νέων επιστημόνων στον κλάδο αυτό.

5.1.5 Προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης κάλυψη του λειτουργικού κόστους εφ' όρου ζωής, μαζί με μια συγκρίσιμη κατάσταση, είναι απαραίτητο να διασφαλισθεί από τους αρμόδιους φορείς επάρκεια πόρων μέσω ταμείων παροπλισμού πυρηνικών σταθμών στην Ε.Ε. αλλά και παγκοσμίως. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι υπάρχει ανάγκη πλήρους εναρμόνισης της διαχείρισης των ταμείων, τουλάχιστον όσο τηρούνται οι αρχές της πλήρους και ασφαλούς κάλυψης καθώς και της διαφάνειας.

5.1.6 Είναι απαραίτητο να προωθηθεί η απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης καθώς και η σταδιακή τους εναρμόνιση με τη συνεργασία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, έτσι ώστε να περιορισθεί όσο το δυνατόν περισσότερο το μακρό διάστημα που προηγείται της εκτέλεσης έργων, χωρίς να υπονομευθεί η τήρηση των υψηλότερων προδιαγραφών ασφαλείας.

5.1.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτάσεις της Επιτροπής για την αναθεώρηση των ορίων που ισχύουν για τα δάνεια Ευρατόμ και για τη βελτίωση της διαθεσιμότητάς τους. Για τις επενδύσεις σε όλα τα είδη ενέργειας, θα πρέπει καταρχήν να εξασφαλισθεί ίση πρόσβαση και με τους ίδιους όρους σε χρηματοδοτικά μέσα τα οποία παρέχονται από την ΕΤΕ.

5.1.8 Η ανάπτυξη εναρμονισμένου καθεστώτος ευθύνης και μηχανισμών που διασφαλίζουν τη διαθεσιμότητα πόρων σε περίπτωση ζημιών από πυρηνικό ατύχημα, χωρίς την επιβάρυνση του δημοσίου, είναι κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ μια πρόσθετη προϋπόθεση για την μεγαλύτερη αποδοχή της πυρηνικής ενέργειας. Το σημερινό σύστημα (ποσό αποζημίωσης 700 εκατ. δολάρια) δεν ανταποκρίνεται σε αυτή την απαίτηση. Το πρόβλημα της ασφάλισης για μίαν εξαιρετικά αμυδρή πιθανότητα πυρηνικού ατυχήματος, σε συνδυασμό με τις δυνητικά πολύ σοβαρές και πολυδάπανες ζημιές, πρέπει να αντιμετωπισθεί με ανοικτό, εποικοδομητικό και πρακτικό

τρόπο. Μία δυνατότητα θα μπορούσε να αποτελεί ένα σύστημα ασφαλιστικών συμπράξεων.

5.1.9 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να δοθεί νέα ώθηση στη διεθνή συνεργασία με την ΙΑΕΑ και την ΝΕΑ καθώς και στις διμερείς συμφωνίες. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή υποστήριξης σε γειτονικές χώρες.

5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή, πέραν των προτάσεων της και προετοιμάζοντας τα νέα της βήματα, πρέπει να δώσει προσοχή στα ακόλουθα θέματα.

5.2.1 Την προαγωγή της επίγνωσης των κρατών μελών για το ενδεχόμενο νέας αύξησης των αναγκών στο χώρο της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στον ευρύ τομέα της πυρηνικής ενέργειας και της τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα της πυρηνικής ασφάλειας. Η εκπαίδευση δεν αποτελεί μόνο έναν τρόπο για την κατάρτιση νέων επαγγελματιών στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, αλλά και για την ενίσχυση της δημόσιας ευαισθητοποίησης στον εν λόγω τομέα, η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

5.2.2 Τη διερεύνηση πιθανών προβλημάτων σε σχέση με τις επενδύσεις στην πυρηνική ενέργεια σε μια ανοιχτή ενεργειακή αγορά, με δεδομένα το μέγεθος των επενδύσεων και το μακρόχρονο διάστημα που προηγείται της εκτέλεσης έργων, καθώς και την αναζήτηση πιθανών λύσεων για τα προβλήματα αυτά με βάση το σύστημα της αγοράς.

5.2.3 Η ευρωπαϊκή βιομηχανία πυρηνικής τεχνολογίας έχει κατακτήσει παγκοσμίως ηγετική θέση, προσφέροντας υψηλού επιπέδου έργο και ενισχύοντας την πυρηνική ασφάλεια στον παγκόσμιο χώρο, δεδομένων των άριστων επιδόσεων της στον τομέα της ασφάλειας. Για να διατηρηθεί αυτή η ηγετική θέση, τη στιγμή που αναμένεται παγκόσμια αύξηση των επενδύσεων στον πυρηνικό τομέα, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο κλάδος αυτός, συμπεριλαμβανομένης της συναφούς βιομηχανίας παραγωγής εξαρτημάτων, συνιστά στόχο της νέας τομεακής βιομηχανικής πολιτικής της Επιτροπής.

5.3 Τέλος, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης την πρόθεση της Επιτροπής να αυξήσει τη συχνότητα δημοσίευσης των ενδεικτικών πυρηνικών προγραμμάτων με την οποία θα προσφέρεται μια περισσότερο επίκαιρη εικόνα της κατάστασης στην Ε.Ε.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση του ειδικευμένου τμήματος «Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών»

Οι παρακάτω τροπολογίες, οι οποίες έλαβαν περισσότερο από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων απορρίφθηκαν κατά τη συζήτηση της γνωμοδότησης:

Σημείο 1.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Το 2004, στη γνωμοδότηση που εξέδωσε με τίτλο “Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας”, η ΕΟΚΕ συνιστά “να καταβληθούν προσπάθειες ενημέρωσης για τις πραγματικές προκλήσεις της πυρηνικής βιομηχανίας: ασφάλεια εφοδιασμού, μη εκπομπές του CO₂, ανταγωνιστικές τιμές, ασφάλεια και διαχείριση των χρησιμοποιούμενων καυσίμων ούτως ώστε η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να μπορέσει να αναλύσει με κριτικό πνεύμα το περιεχόμενο των συζητήσεων που της προτείνονται για τα θέματα αυτάfg”. Το νέο ενδεικτικό πυρηνικό πρόγραμμα (ΕΠΠ) παρέχει ~~ορισμένες τέτοιες~~ πληροφορίες. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί εν μέρει σε μεγάλο βαθμό με την ανάλυση και την περιγραφή που παρουσιάζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, διαπιστώνει όμως ότι υπάρχουν σημαντικά θέματα που δεν εξετάζονται (βλ. επίσης σημείο 1.6) ~~όπου και θεωρεί ότι συμπεριλαμβάνονται και περιγράφονται με ορθό τρόπο οι βασικές πτυχές του θέματος της πυρηνικής ενέργειας. Επιπλέον, υποδεικνύει ορισμένες πτυχές της πυρηνικής ενέργειας που πρέπει να ληφθούν υπόψη.~~»

Αιτιολογία

Προκύπτει από τις άλλες τροπολογίες καθώς και από το σημείο 1. 6 του σχεδίου γνωμοδότησης, όπου επισημαίνεται ότι υπάρχουν ορισμένες πτυχές (τρομοκρατία, ύδωρ ψύξης) που δεν εξετάζονται όσο θα έπρεπε.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 49

Κατά: 52

Αποχές: 11

Σημείο 1.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Κατέχοντας ένα μερίδιο ίσο με το 31 % της παραγωγής ηλεκτρισμού και το 15 % της συνολικής βασικής ενέργειας στην ΕΕ σήμερα, η πυρηνική ενέργεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενεργειακή αγορά. Επιπλέον, πληροί απόλυτα τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε.. Το κόστος της πυρηνικής ενέργειας είναι σήμερα σαφώς ανταγωνιστικό. Η εξωτερική εξάρτηση είναι περιορισμένη και οι πηγές καυσίμων είναι διαφοροποιημένες και εξασφαλισμένες, κατάσταση η οποία ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η πυρηνική ενέργεια είναι σήμερα μία από τις σημαντικότερες πηγές ή μεγαλύτερη πηγή ενέργειας στην Ευρώπη που δεν προκαλούν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Παράλληλα, οι επιπτώσεις που έχει για το περιβάλλον είναι περιορισμένες και ελέγχονται.»

Αιτιολογία

Στο έγγραφο της Επιτροπής δεν γίνεται αναφορά στη «μεγαλύτερη» αλλά σε «μία από τις σημαντικότερες» πηγές ενέργειας που δεν προκαλούν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Η παραπομπή πρέπει να είναι ακριβής. Σε ό,τι αφορά στις υπόλοιπες επιπτώσεις για το περιβάλλον, βλ. λοιπές τροπολογίες.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (ΣΗΜ: Το τελευταίο τμήμα της τροπολογίας, η διαγραφή πρότασης, έγινε δεκτή από την ολομέλεια)

Υπέρ: 57

Κατά: 60

Αποχές: 3

Σημείο 1.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους στόχους που έχουν τεθεί για την μετά το 2020 περίοδο σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι σαφές ότι όλη η πρόσθετη ικανότητα παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα, είτε πρόκειται για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για πυρηνική ενέργεια ή για δυναμικά καθαρό άνθρακα, πρέπει να υποκαταστήσει την ικανότητα παραγωγής ενέργειας με εκπομπές CO₂, συμβάλλοντας έτσι στο σύνολο της παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα. Η ΕΟΚΕ σημειώνει τη δήλωση της Επιτροπής ότι «Σήμερα, περισσότερες από 110 πυρηνικές εγκαταστάσεις στο εσωτερικό της Ένωσης βρίσκονται σε διάφορα στάδια παροπλισμού. Προβλέπεται ότι τουλάχιστον το ένα τρίτο των 152 σταθμών πυρηνικής ενέργειας που λειτουργούν σήμερα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση θα χρειαστεί να σταματήσουν να λειτουργούν έως το 2005 (χωρίς να συνυπολογίζεται πιθανή παράταση του χρόνου λειτουργίας των σταθμών)». Επειδή από την άλλη πλευρά, μέχρι σήμερα, γνωστοποιούνταν στην Επιτροπή μόνο η κατασκευή νέου αντιδραστήρα, το μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρισμού, κατά πάσα πιθανότητα, θα μειωθεί σημαντικά. Ωστόσο, όπως προκύπτει από μελέτη της γερμανικής Καγκελαρίας για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι στόχοι για το κλίμα μπορούν να τηρηθούν, γι' αυτό όμως απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την εξοικονόμηση ηλεκτρισμού και για την αύξηση της αποδοτικότητας, καθώς και αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Από πρακτική άποψη, εάν τον σημερινό μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας δεν διατηρηθεί τουλάχιστον μέχρις ότου υπάρξουν εντελώς νέες ενεργειακές εναλλακτικές, δεν πρόκειται να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το κλίμα και γενικότερα στα πλαίσια της ενεργειακής πολιτικής.»

Αγτιολογία

Προκύπτει από το κείμενο της Επιτροπής, καθώς και από την κατονομαζόμενη μελέτη.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 49

Κατά: 65

Αποχές: 6

Σημείο 1.7

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Ένα πρόσθετο πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέλη που συνεχίζουν να επενδύουν στην πυρηνική ενέργεια είναι το γεγονός ότι η ελκυστικότητα του κλάδου της πυρηνικής ενέργειας ως εργοδότη και αντικειμένου έρευνας, μετά από είκοσι περίπου χρόνια σχετικής απαγόρευσης στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι η εμπειρογνωμοσύνη στα θέματα της προστασίας από τη ραδιενέργεια και της πυρηνικής τεχνολογίας έχει καθοριστική σημασία για την Ε.Ε., πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί προσοχή στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την έρευνα στους τομείς αυτούς. Αυτό ανήκει καταρχήν στις αρμοδιότητες των φορέων που εκμεταλλεύονται τις εγκαταστάσεις.»

Αγτιολογία

Αφενός, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να γίνεται λόγος για «απαγόρευση», αφετέρου την ευθύνη για την κατάρτιση, κλπ, φέρουν κυρίως οι επιχειρήσεις και όχι το κράτος ή κάποια ένωση κρατών.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (Μόνο το πρώτο μέρος της τροπολογίας τέθηκε σε ψηφοφορία, το πρώτο έγινε δεκτό)

Υπέρ: 45

Κατά: 71

Αποχές: 2

Σημείο 3.6.1

Να παρεμβληθεί νέο σημείο 3.6.1:

«Σε ό,τι αφορά στην διαθεσιμότητα πηγών ουρανίου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ της ανακωινώσεως της Επιτροπής και της περίπτωσης των τελευταίων δελτίων (Red Data Books) του ΔΟΑΕ, όπου τελευταία αναφέρεται ότι: Με βάση τις σημερινές προγνώσεις, η ικανότητα πρωτογενούς παραγωγής φυσικού ουρανίου — συμπεριλαμβανομένων όλων των υφιστάμενων, δεσμευμένων, προγραμματισμένων και αναμενόμενων κέντρων παραγωγής που τροφοδοτούνται από εντοπισμένες πηγές (...) θα μπορούσε να καλύψει την αναμενόμενη παγκόσμια ζήτηση σε ουράνιο έως το 2010, εφόσον όλες οι επεκτάσεις για το άνοιγμα ορυχείων πραγματοποιηθούν σε συμφωνία με τα υφιστάμενα σχέδια και η παραγωγή διατηρηθεί στο μέγιστο σε όλες τις λειτουργίες. (...) ωστόσο, αναμένεται μείωση της σημασίας των δευτερευουσών πηγών, ιδιαίτερος μετά το 2015, και οι ανάγκες των αντιδραστήρων θα πρέπει να καλύπτονται ολοένα και περισσότερο με την επέκταση της υφιστάμενης παραγωγικής ικανότητας σε συνδυασμό με την ανάπτυξη πρόσθετων κέντρων παραγωγής ή την καθιέρωση εναλλακτικών κύκλων καυσίμων, διαδικασίες που είναι αμφότερες δαπανηρές και μακροπρόθεσμες. Για την έγκαιρη αξιοποίηση των απαιτούμενων εντοπισμένων αποθεμάτων, χρειάζεται να υπάρξει στο εγγύς μέλλον σταθερή αύξηση της ζήτησης σε ουράνιο. Λόγω της μακράς περιόδου που απαιτείται για τον εντοπισμό και την αξιοποίηση νέων πηγών (συνήθως περισσότερο από 10 έτη), ενδέχεται να προκύψουν ελλείψεις στην τροφοδοσία ουρανίου και ανοδικές πιέσεις στην τιμή του, λόγω εξάντλησης των δευτερευουσών πηγών. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Επιτροπή να διευκρινίσει το σημείο αυτό»

Αιτιολογία

Οι προφανείς διαφορές πρέπει να κατονομάζονται και όχι να παρασιωπούνται.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 49

Κατά: 65

Αποχές: 5

Σημείο 4.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Η ΕΟΚΕ ~~χαιρετίζει~~ σημειώνει το νέο σχέδιο ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος. Το ενεργειακό περιβάλλον έχει εξελιχθεί πολύ στα δέκα χρόνια που έχουν παρέλθει από την τελευταία δημοσίευση. Ιδιαίτερα τα τελευταία δύο χρόνια, προέκυψαν νέες και δραματικές εξελίξεις οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και στις τρεις πτυχές της ενεργειακής πολιτικής — ασφάλεια του εφοδιασμού, ανταγωνιστικότητα και προσίτες τιμές, περιβάλλον και κυρίως αλλαγή του κλίματος. Η Ε.Ε. αντέδρασε στα εμφανή προβλήματα και τις προκλήσεις με την υποβολή προτάσεων για μια ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, χρειάζεται οπωσδήποτε να γίνει ανάλυση και ένα υποβληθδούν προτάσεις για την πυρηνική ενέργεια. Έτσι, καθορίζεται η θέση αυτής στο σύνολο του ενεργειακού φάσματος και ~~παρέχονται οι πληροφορίες~~ παρέχονται ορισμένες από τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη συζήτηση και τον ορισμό μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη.»

Αιτιολογία

Η ίδια η εισηγήτρια αναφέρει ότι δεν συζητούνται όλες οι πτυχές (π.χ. τρομοκρατία κλπ.).

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 50

Κατά: 69

Αποχές: 2

Σημείο 4.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Οι νέες αυτές επενδύσεις πρέπει στην ιδανική περίπτωση να συνάδουν με τους στόχους της ασφάλειας του εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος. Με δεδομένα τα χαρακτηριστικά και το δυναμικό άλλων μεθόδων παραγωγής ενέργειας, η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της συζήτησης που διεξάγεται σήμερα σε ορισμένα κράτη μέλη σχετικά με την πρέπει να αναμένεται παράταση της λειτουργίας των υφιστάμενων πυρηνικών σταθμών και την πραγματοποίηση νέων επενδύσεων. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή»

Αιτιολογία

Η Επιτροπή δεν αναφέρει ποθενά ότι «πρέπει να αναμένεται» παράταση της λειτουργίας των πυρηνικών σταθμών. Πρόκειται για καθαρό ισχυρισμό.

Βλέπε επίσης το σημείο 1.5, το οποίο τροποποιήθηκε στη συνεδρίαση του ειδικευμένου τμήματος, στο πλαίσιο της οποίας εκφράστηκαν ανησυχίες σχετικά με μια ενδεχόμενη παράταση της λειτουργίας των πυρηνικών σταθμών.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 50

Κατά: 67

Αποχές: 6

Σημείο 4.6

Στο τέλος του σημείου να προστεθεί το εξής κείμενο:

«Σύμφωνα με την Επιτροπή, με βάση τη σημερινή κατανάλωση, τα αποθέματα ουρανίου επαρκούν για 85 χρόνια. Διάφορες πηγές δίνουν ποικίλες πληροφορίες για το θέμα αυτό, με τις εκτιμήσεις να κυμαίνονται από 85 έως 500 χρόνια. Επειδή η διαθεσιμότητα καυσίμων έχει ιδιαίτερη σημασία για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η Επιτροπή πρέπει να παράσχει λεπτομερέστερες πληροφορίες για το θέμα αυτό. Ταυτόχρονα, επισημαίνεται εκ νέου ότι σχετικά με το ερώτημα της διαθεσιμότητας ουρανίου υπάρχουν σημαντικές διαφορές απόψεων»

Αιτιολογία

Αυταιτιολογείται.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 55

Κατά: 68

Αποχές: 0

Σημείο 4.8

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό να ληφθεί υπόψη η αξιολογη συμβολή της πυρηνικής ενέργειας στην προσπάθεια για την αποφυγή των αερίων του θερμοκηπίου. Με δεδομένο το τρέχον ενεργειακό μείγμα, η χρήση πυρηνικής ενέργειας στην Ε.Ε. συμβάλλει σήμερα στην αποφυγή εκπομπών της τάξης περίπου 600 εκατομμυρίων τόνων CO₂ κάθε χρόνο. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αντίστοιχη ποσότητα ανέρχεται περίπου σε 2 δισ. τόνους CO₂. Αυτό ισοδυναμεί με το σύνολο των εκπομπών CO₂ στη Γαλλία, τη Γερμανία και το ΗΒ. Αν διατηρηθεί το πρόγραμμα της σταδιακής κατάργησης σε ορισμένα κράτη μέλη, μεγάλο μέρος των σημερινών πυρηνικών σταθμών πρέπει να αντικατασταθεί από άλλες πηγές ενέργειας που δεν προξενούν εκπομπές, με μέτρα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας ή την εξοικονόμηση ενέργειας. Εάν επιπλέον δεν αντικατασταθούν οι υφιστάμενες πυρηνικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού από νέες στο τέλος του κύκλου ζωής των, ολόκληρη η ποσότητα που παράγεται με πυρηνική ενέργεια πρέπει να υποκατασταθεί μεσοπρόθεσμα από άλλα είδη ενέργειας που δεν προκαλούν εκπομπές, με μέτρα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την εξοικονόμηση ενέργειας».

Αιτιολογία

Το σκεπτικό πρέπει να προχωρεί περισσότερο από την απλή αντικατάσταση ενός παραγωγού ηλεκτρισμού από έναν άλλον. Πρόκειται για ένα σημείο το οποίο έχει τονίσει επανειλημμένα ΕΟΚΕ.

Παρακαλείται η εισηγήτρια να τεκμηριώσει τα στοιχεία σχετικά με τον περιορισμό εκπομπών CO₂, ο οποίος με βάση το έγγραφο εργασίας — με αναφορά πηγής — ανέρχεται σε 300 εκατ. τόνους. Δυστυχώς τα στοιχεία δεν τεκμηριώνονται.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 61

Κατά: 61

Αποχές: 2

Σημείο 4.9

Στο τέλος του σημείου να προστεθεί το εξής κείμενο:

«Μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους στόχους που έχουν τεθεί για την μετά το 2020 περίοδο σε σχέση με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, είναι σαφές ότι όλη η πρόσθετη ικανότητα παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα, είτε πρόκειται για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για πυρηνική ενέργεια ή για δυναμικά καθαρό άνθρακα, πρέπει να υποκαταστήσει την ικανότητα παραγωγής ενέργειας με εκπομπές CO₂, συμβάλλοντας στο σύνολο της παραγωγής ηλεκτρισμού με χαμηλή χρήση άνθρακα. Από πρακτική άποψη, εάν τον σημερινό μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας δεν διατηρηθεί τουλάχιστον μέχρις ότου υπάρξουν εντελώς νέες ενεργειακές εναλλακτικές, δεν πρόκειται να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το κλίμα και γενικότερα στα πλαίσια της ενεργειακής πολιτικής με έναν οικονομικά αποδεκτό τρόπο. Από την άλλη πλευρά, είναι προφανές ότι το αυξανόμενο μερίδιο της πυρηνικής ενέργειας, μαζί με τις ανανεώσιμες πηγές, σημαίνουν καλύτερη αποδοτικότητα του κόστους για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Από την άλλη πλευρά, όπως προκύπτει από μελέτη της γερμανικής Καγκελαρίας για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι στόχοι για το κλίμα μπορούν να τηρηθούν, γι' αυτό όμως απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την εξοικονόμηση ηλεκτρισμού και για την αύξηση της αποδοτικότητας, καθώς και αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας».

Αιτιολογία

Αυταιτιολογείται.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 58

Κατά: 65

Αποχές: 1

Σημείο 4.11.1

Να προστεθεί νέο σημείο 4.11.1:

«Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι “Η ευθύνη για τα πυρηνικά ατυχήματα στα κράτη μέλη της ΕΕ των 15 διέπεται από τη Σύμβαση των Παρισίων του 1960, η οποία δημιούργησε ένα εναρμονισμένο διεθνές σύστημα ευθύνης από πυρηνικά ατυχήματα, περιορίζοντας την ευθύνη των φορέων εκμετάλλευσης σε περίπτωση πυρηνικών ατυχημάτων σε 700 εκατομμύρια δολάρια περίπου σήμερα”. Η ΕΟΚΕ διακρίνει στην περίπτωση αυτή έμμεση επιδότηση της πυρηνικής ενέργειας και ζητά, επιπλέον, να υποχρεωθούν οι φορείς εκμετάλλευσης να μεριμνήσουν για την επαρκή ασφαλιστική κάλυψη όλων των πιθανών ζημιών»

Αιτιολογία

Στις συνεδριάσεις της ομάδας μελέτης, η εισηγήτρια δήλωσε ότι «πρέπει και μπορεί να βρεθεί μια λύση». Αυτό όμως δεν διασαφηνίζεται στο κείμενο, πράγμα που αποτελεί και το αίτιο της τροπολογίας.

Επισήμανση: στη Γερμανία, τα ιδιωτικά αυτοκίνητα ασφαλιζονται για το ποσό των 100 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ οι πυρηνικοί σταθμοί με το γελίοιο — σε σύγκριση με τις δυναμικές ζημιές — ποσό των 700 εκατομμυρίων δολαρίων!

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 41

Κατά: 44

Αποχές: 3

Σημείο 4.1.4

Να τροποποιηθεί ως εξής:

~~«Το περισσότερο πειστικό έργο είναι η εξεύρεση λύσης για το θέμα των ραδιενεργών αποβλήτων — ιδιαίτερος για την οριστική διάθεση των καταλοίπων πυρηνικών καυσίμων — για την οποία υπάρχει μεν τεχνολογία, λείπουν όμως οι πολιτικές αποφάσεις. Αυτό είναι το κύριο θέμα σε ό,τι αφορά στις επιπτώσεις για το περιβάλλον και την υγεία και στην αποδοχή της πυρηνικής ενέργειας εκ μέρους του κοινού. Στο ΕΠΠ σημειώνεται ότι καμία χώρα δεν έχει εφαρμόσει ακόμη την οριστική λύση που προτείνει. Ωστόσο, πρόδος σημειώνεται στην Φιλανδία, όπου έχει επιλεγεί ένας χώρος διάθεσης, καθώς και στη Σουηδία και τη Γαλλία, όπου έχουν ήδη γίνει σημαντικά βήματα προς την επιλογή ανάλογης τοποθεσίας.»~~

Αιτιολογία

Η τεχνολογία δεν υφίστασαι

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 55

Κατά: 69

Αποχές: 4

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διασκέψεις τακτικών γραμμών — Σύμβαση ΟΗΕ»

COM(2006) 869 τελικό — 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

Στις 20 Μαρτίου 2007, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 80 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 14 Φεβρουαρίου 2007 το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» να προετοιμάσει την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ επ' αυτού του θέματος.

Εξαιτίας του επείγοντος χαρακτήρα της γνωμοδότησης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), όρισε γενική εισηγήτρια τη Δρα Μπρεδήμα-Σαββοπούλου και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 86 ψήφους υπέρ και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προτεινόμενη κατάργηση του κανονισμού 954/79, εφόσον πρόκειται για αναπόφευκτη συνέπεια της κατάργησης του κανονισμού 4056/86, ο οποίος καθιέρωνε εξαίρεση κατά κατηγορία για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι δύο αυτοί κανονισμοί έχουν δημιουργήσει μία νομική δέσμη.

1.2 Ο κανονισμός 954/79 αφορά την επικύρωση από τα κράτη μέλη της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών «περί του Κώδικος Συμπεριφοράς των CONFERENCES Τακτικών Γραμμών» -εφεξής αποκαλούμενος «Κώδικας της UNCTAD για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών» ή «Κώδικας-» ή την προσχώρησή τους σε αυτήν. Πρέπει να σημειωθεί σχετικά ότι ο Κώδικας της UNCTAD για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών έχει επικυρωθεί από 81 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων ατμομηχανών του παγκόσμιου εμπορίου (ήτοι την Κίνα, την Ινδία, τη Ρωσία και τη Βραζιλία), όπως επίσης από την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιαπωνία, τη Νιγηρία, το Μεξικό, την Ινδονησία, τη Σαουδική Αραβία και τη Σιγκαπούρη. Ο Κώδικας έχει επίσης επικυρωθεί από δεκαέξι κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπροσθέτως, οι ναυτιλιακές εταιρείες τακτικών γραμμών μεταφέρουν το 60 % της συνολικής αξίας του διεθνούς εμπορίου, κυρίως με εμπορευματοκιβώτια. Ως εκ τούτου, η κατάργηση του κανονισμού 954/79 (όπως και του κανονισμού 4056/86) θα έχει αναμφισβήτητα επιπτώσεις οι οποίες δεν πρέπει να υποτιμηθούν.

1.3 Η ΕΟΚΕ καλεί ειδικότερα την Επιτροπή να διευκρινίσει τη νομική θέση των μεταφορέων τακτικών γραμμών της ΕΕ σε διεθνές επίπεδο μετά την κατάργηση του κανονισμού 954/79. Πράγματι, ενόψει της σημασίας που έχει μία ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή ναυτιλιακή πολιτική για τον ρόλο της ΕΕ στην παγκόσμια οικονομία και συνυπολογίζοντας τη σημασία της ναυτιλίας, συμπεριλαμβανομένης της ναυτιλίας της ΕΕ, στις ευρωπαϊκές και τις διεθνείς εμπορικές γραμμές, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι απαιτείται πρόσθετη επαγρύπνηση έναντι αυτής της κατάργησης και ότι πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά οι επιπτώσεις της, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Σχετικά με την υποκείμενη πρόταση της Επιτροπής για την κατάργηση του κανονισμού 954/79, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι παραλείπει να λάβει υπόψη τις ακόλουθες δύο παραμέτρους: α) τη διακριτική μεταχείριση μεταξύ των μεταφορέων τακτικών γραμμών της ΕΕ, η οποία ενδέχεται να προκληθεί από αυτήν την κατάργηση και οι οποίες θα πρέπει να αποφευχθούν (σύμφωνα με το άρθρ. 12 της Συνθήκης ΕΚ) και β) την ανταγωνιστικότητα των μεταφορέων

τακτικών γραμμών της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων μεταφορέων μικρών αποστάσεων), η οποία θα πρέπει να διαφυλαχθεί (σύμφωνα με την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβώνας).

1.4 Σύμφωνα με τις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, καθώς επίσης τις γνωμοδοτήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις (πολιτικές, νομικές και πρακτικές) που θα επιφέρει η κατάργηση του κανονισμού 4056/86 και του κανονισμού 954/79, προκειμένου να αποφευχθεί ένας ενδεχόμενος αρνητικός αντίκτυπος στα συμφέροντα των ευρωπαϊκών ναυτιλιακών εταιρειών σε διεθνές επίπεδο.

1.5 Όπως πληροφορούμαστε, οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές, οι οποίες θα ισχύσουν για τις υπηρεσίες τακτικών γραμμών μετά την απαγόρευση των διασκέψεων τακτικών γραμμών προς και από την ΕΕ από τις 18.10.2008, θα επιτρέψουν κατά κύριο λόγο στις επιχειρήσεις τακτικών γραμμών να προβούν σε αυτοαξιολόγηση των συμφωνιών τους υπό το πρίσμα του ευρωπαϊκού δικαίου ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ θεωρεί μάλλον απίθανο να αναφέρονται αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές στις διεθνείς επιπτώσεις (πολιτικές, νομικές και πρακτικές) της κατάργησης του κανονισμού 4056/86 και του κανονισμού 954/79. Ωστόσο, τόσο η ΕΟΚΕ όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν ζητήσει επανειλημμένα από την Επιτροπή, σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις τους, να αναλύσει τις εν λόγω επιπτώσεις και να τις λάβει υπόψη κατά την μελλοντική εκπόνηση ενός νέου νομικού καθεστώτος. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να της ζητηθεί εν ευθέτω χρόνω να εκφέρει τη γνώμη της ως προς το σχέδιο των κατευθυντηρίων γραμμών σχετικά με την εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές, όπως επίσης να της δοθεί η ευκαιρία να εκπονήσει γνωμοδότηση για το εν λόγω ζήτημα.

1.6 Η ΕΟΚΕ, μολονότι συμφωνεί με την κατάργηση του κανονισμού 954/79, αδυνατεί εντούτοις να κατανοήσει τον λόγο της βιαστικής αυτής πραγματοποίησής της, πριν εκτιμηθούν και αντιμετωπισθούν καταλλήλως οι διεθνείς επιπτώσεις των πρόσφατων ευρωπαϊκών πολιτικών για τις τακτικές ναυτιλιακές μεταφορές.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο τομέας των τακτικών ναυτιλιακών μεταφορών με εμπορευματοκιβώτια αποτελεί ζωτική συνιστώσα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Οι θαλάσσιες μεταφορές με εμπορευματοκιβώτια αντιστοιχούν στο 40 % περίπου της αξίας των εξωτερικών εμπορικών συναλλαγών της ΕΕ των 25. Οι τρεις μεγαλύτερες επιχειρήσεις τακτικών γραμμών

παγκοσμίως είναι ευρωπαϊκές, ενώ οι διαδρομές που συνδέουν την Ασία με την Ευρώπη, μαζί με αυτές που συνδέουν την Ασία με τις ΗΠΑ, είναι -με μεγάλη διαφορά- οι σημαντικότερες εμπορικές διαδρομές⁽¹⁾. Επιπλέον, υφίστανται περίπου 150 διεθνείς διασκέψεις τακτικών γραμμών παγκοσμίως, εκ των οποίων οι 28 λειτουργούν σε διαδρομές προς και από την ΕΕ. Στα κράτη μέλη που διαθέτουν επιχειρήσεις που παρέχουν προγραμματισμένες υπηρεσίες μεταφορών τακτικών γραμμών συγκαταλέγονται -μεταξύ άλλων- η Δανία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τα κράτη της Βαλτικής και η Κύπρος. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία⁽²⁾, το 60 % της συνολικής αξίας του διεθνούς θαλάσσιου εμπορίου και το 25 % των 5,9 δισ. τόνων που διακινούνται διά θαλάσσης μεταφέρονται μέσω προγραμματισμένων υπηρεσιών, οι οποίες περιλαμβάνουν και τις διασκέψεις τακτικών γραμμών.

2.2 Η τρέχουσα πρόταση αποβλέπει στην κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 954/79 του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 1979, περί επικυρώσεως από τα κράτη μέλη της συμβάσεως των Ηνωμένων Εθνών «περί του Κώδικος Συμπεριφοράς των CONFERENCES Τακτικών Γραμμών ή της προσχωρήσεως των κρατών μελών στη σύμβαση». Η παρούσα πρόταση αποτελεί αποτέλεσμα της κατάργησης -δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1419/2006 του Συμβουλίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 2006- του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4058/86, ο οποίος θέσπιζε εξαίρεση από τους κανόνες ανταγωνισμού της Συνθήκης για την κατηγορία των ναυτιλιακών διασκέψεων. Ο κανονισμός 1419/2006 επέκτεινε, επίσης, το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, ώστε να συμπεριλάβει τις ενδομεταφορές και τις διεθνείς μεταφορές με ελεύθερα φορτηγά πλοία.

2.3 Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τον Κώδικα Συμπεριφοράς των διασκέψεων τακτικών γραμμών (Γενεύη, 6 Απριλίου 1974) συντάχθηκε υπό την αιγίδα της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), με σκοπό τη διαμόρφωση ενός εναρμονισμένου διεθνούς πλαισίου για τη λειτουργία των διασκέψεων τακτικών γραμμών. Ο Κώδικας της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις υιοθετήθηκε προκειμένου να ανταποκριθεί στις θεμιτές προσδοκίες των αναπτυσσόμενων χωρών για μεγαλύτερη συμμετοχή των πλοίων τους στις εμπορευματικές μεταφορές στις τακτικές γραμμές. Υπήρξε το αποτέλεσμα παρατεταμένων πολυμερών διαπραγματεύσεων μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των αναπτυσσόμενων χωρών⁽³⁾. Η προβλεπόμενη από τον Κώδικα κατανομή των μεταφορών μεταξύ των μεταφορέων της χώρας προέλευσης, των μεταφορέων της χώρας προορισμού και των μεταφορέων των τρίτων χωρών επινοήθηκε προκειμένου να ανακόψει τις προστατευτικές τάσεις. Ο κανονισμός 954/79 απέβλεπε στο να καταστήσει τον μηχανισμό του Κώδικα συμβατούς με τις αρχές της Συνθήκης ΕΚ.

2.4 Στα κράτη μέλη που έχουν επικυρώσει ή προσχωρήσει στον Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις περιλαμβάνονται: το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Δανία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Ισπανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Νορβηγία, η οποία είναι μέλος του ΕΟΧ, έχει επίσης προσχωρήσει στον Κώδικα.

2.5 Στα πλαίσια της συζήτησης για την κατάργηση του συστήματος των διασκέψεων τακτικών γραμμών στην ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε σε δύο γνωμοδοτήσεις του (2005, 2006) τα ακόλουθα: «Επειδή η εφαρμογή του παρόντος κανονισμού⁽⁴⁾ (κατάργηση του κανονισμού 4056/2006) προκαλεί

σύγκρουση δικαίου με την προσχώρηση ορισμένων κρατών μελών στον κώδικα συμπεριφοράς της UNCTAD σχετικά με τις ναυτιλιακές διασκέψεις, συνιστάται να αποσυρθούν τα κράτη μέλη από τον κώδικα συμπεριφοράς, χωρίς όμως αυτό να μπορεί να τους επιβληθεί. Από την κατάσταση αυτή πηγάζει η ανάγκη να υπάρχει μια σαφής διαδικασία που να επιτρέπει τη διευθέτηση των ενδεχόμενων συγκρούσεων διεθνούς δικαίου. Η Επιτροπή θα υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μια διαφανή επισκόπηση της θέσης των τρίτων χωρών (Κίνα, ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία, Σιγκαπούρη και Ινδία) έναντι της νέας πολιτικής της ΕΕ για τις τακτικές θαλάσσιες μεταφορές (αποδοχή, προσαρμογή, αντίθεση, αρνητικές συνέπειες κλπ.) και της προθυμίας τους να προσαρμόσουν τα δικά τους συστήματα. Εντούτοις, η Επιτροπή πρέπει να ερευνήσει διεξοδικά τις εμπορικές και πολιτικές συνέπειες αυτής της απόρριψης. Η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει κατά πόσον είναι αναγκαία η τροποποίηση ή κατάργηση και άλλων νομοθετημάτων της ΕΚ, όπως του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4055/86 της 22ας Δεκεμβρίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων κρατών⁽⁵⁾. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «καλεί την Επιτροπή»⁽⁶⁾ να μην δώσει συνέχεια στην πρόταση κατάργησης του άρθρου 9 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4056/86 (που προβλέπει τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων σε περίπτωση σύγκρουσης του κοινοτικού δικαίου με το δίκαιο τρίτων χωρών), ιδιαίτερα μάλιστα ενόψει της πρόθεσης της Επιτροπής να προβεί σε αναθεώρηση του δικαίου ανταγωνισμού για τις θαλάσσιες μεταφορές. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το άρθρο 9 έχει πλήρως καταργηθεί, στα πλαίσια της κατάργησης του κανονισμού 4056/86, ενώ η ζητηθείσα ενδελεχής εκτίμηση των νομικών και πολιτικών επιπτώσεων της κατάργησης του συστήματος των διασκέψεων τακτικών γραμμών στην ΕΕ φαίνεται να μην έχει ακόμα πραγματοποιηθεί.

2.6 Η ΕΟΚΕ ασχολήθηκε επίσης με το θέμα της κατάργησης του κανονισμού 4056/86 και υιοθέτησε δύο γνωμοδοτήσεις επί αυτού του ζητήματος, το 2004 και το 2006 αντίστοιχα. Το 2006, μάλιστα, η ΕΟΚΕ επιφυλάχθηκε της λήψης θέσεως, για να δει πρώτα αν η προτεινόμενη κατάργηση του κανονισμού 4056/86 θα έχει βιώσιμο αποτέλεσμα. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, «το σύστημα των διασκέψεων εξακολουθεί να υπόκειται σε πολυμερείς και διμερείς συμφωνίες, στις οποίες τα κράτη μέλη της ΕΕ και η Κοινότητα είναι συμβαλλόμενα μέρη». Η ΕΟΚΕ επεσήμανε επίσης ότι «η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, ως συνέπεια αυτών των συμφωνιών, η ημερομηνία κατάργησης των σχετικών διατάξεων του κανονισμού 4056/86 (δηλ. των άρθρων 1 παράγραφος 3 στοιχεία (β) και (γ) και των άρθρων 3 έως 8 και 26) θα πρέπει να αναβληθεί για περίοδο δύο ετών, για την καταγγελία ή την επανεξέταση αυτών των συμφωνιών με τρίτες χώρες». Η ΕΟΚΕ έκρινε ότι «η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει επίσης υπόψη της, κατά την κατάργηση του κανονισμού 4056/86, τα συμφέροντα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Οι ΜΜΕ αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της ΕΕ και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο της αναζωογονημένης στρατηγικής της Λισαβόνας. Οι αγορές θα πρέπει να παραμείνουν ανοιχτές στον υπάρχοντα και στον δυνητικό ανταγωνισμό, συμπεριλαμβανομένων των μικρών και μεσαίων ναυτιλιακών εταιρειών». Η ΕΟΚΕ τέλος υποστήριξε ότι «παρόλο που η ενοποίηση μπορεί να έχει θετικές συνέπειες για τη βιομηχανία της ΕΕ (αύξηση της αποδοτικότητας, οικονομίες κλίμακας, μείωση του κόστους), χρειάζεται προσοχή ώστε η ενοποίηση — που ενδέχεται να ακολουθήσει την κατάργηση του κανονισμού 4056/86 — να μην καταλήξει στον περιορισμό των φορέων που δρουν στην αγορά, δηλ. στη μείωση του ανταγωνισμού».

(1) Τελική έκθεση της Global Insight για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στις ναυτιλιακές εταιρείες τακτικών γραμμών, Οκτώβριος 2005.

(2) UNCTAD — 2003, Clarksons — 2003.

(3) ΕΕ C 157, 28.6.2005.

(4) Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Α6-0217/2006 της 22.6.2006.

(5) ΕΕ L 378, 31.12.1986, σελ. 1.

(6) Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Α6-0314/2005 της 24.10.2005.

3. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1 Ο προτεινόμενος κανονισμός περιλαμβάνει μόνον δύο άρθρα, ήτοι το άρθρο 1, που καταργεί τον κανονισμό 954/79, και το άρθρο 2, που αφορά την έναρξη ισχύος του νέου κανονισμού, στις 18.10.2008.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί με προσοχή τους κανόνες ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές και ειδικότερα το ζήτημα των διασκέψεων τακτικών γραμμών εδώ και πάνω από δύο δεκαετίες, κατά τις οποίες έχουν εκφραστεί αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με τη σκοπιμότητα της κατάργησης της εξαίρεσης για την κατηγορία των ναυτιλιακών διασκέψεων. Εντούτοις, μετά την κατάργηση του κανονισμού 4056/86 δυνάμει του κανονισμού 1419/2006, οι ναυτιλιακές διασκέψεις προς και από την ΕΕ θα απαγορευθούν από τις 18 Οκτωβρίου 2008.

4.2 Ο κανονισμός 4056/86 και ο κανονισμός 954/79 συνιστούν μία νομική δέσμη, ο δε δεύτερος υιοθετήθηκε λόγω της επικύρωσης του Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις από ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η κατάργηση του κανονισμού 4056/86 καθιστά αναγκαία την κατάργηση του κανονισμού 954/79. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ -η οποία, αρχικά μεν αντιτάχθηκε στην κατάργηση του κανονισμού 4056/86, αργότερα όμως αναγκάστηκε να συναινέσει, προειδοποιώντας ωστόσο για τις επιπτώσεις της- δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει με την προτεινόμενη κατάργηση του κανονισμού 954/79 για λόγους απλουστευσης της κοινοτικής νομοθεσίας. Μολοταύτα, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει εκ νέου -όπως έκανε και στην περίπτωση της κατάργησης του κανονισμού 4058/86- ότι θα πρέπει να εξεταστούν σοβαρά οι πιθανές νομικές ή/και πολιτικές συνέπειες (και πιθανώς δυσμενείς επιπτώσεις), τις οποίες ενδέχεται να επιφέρει η προτεινόμενη κατάργηση του κανονισμού 954/79. Η ΕΟΚΕ σημειώνει, ωστόσο, ότι η πρόταση για την κατάργηση του κανονισμού 954/79 φαίνεται -για ακόμα μία φορά- να στερείται αξιολόγησης των πιθανών πολιτικών, νομικών και πρακτικών προβλημάτων, τα οποία ενδέχεται να προκύψουν από την κατάργηση. Παρότι ουδόλως αμφισβητείται η αναγκαιότητα της κατάργησης, δεδομένου ότι η κατάργηση του κανονισμού 4056/86 την καθιστά αναπόφευκτη, η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψή της και επαναλαμβάνει για μία ακόμη φορά ότι η ΕΕ οφείλει να εξετάσει προσηκόντως τις οποιοσδήποτε πιθανές συνέπειες σε πολιτικό, νομικό και πρακτικό επίπεδο.

4.3 Ο Κώδικας της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις και το σύστημα των ναυτιλιακών διασκέψεων αναφέρονται τόσο στο κοινοτικό κεκτημένο όσο και σε άλλα νομοθετήματα που έχει υιοθετήσει η ΕΕ. Αποτελεί, παραδείγματος χάρη, τη βάση των κανονισμών 4055/86 και 4058/86 (7), καθώς επίσης του κανονισμού 823/2000 για τις κοινοπραξίες (κονσόρτσια) τακτικών γραμμών. Επιπλέον, ειδική αναφορά στον Κώδικα απαντά σε ορισμένες

(7) Ο κανονισμός 4055/86 της 22.12.1986 («για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών») βασίζεται στον Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις- το αρθ. 4 § 1 (α) (β) προβλέπει σταδιακή κατάργηση των ισχυόντων διακανονισμών για καταμερισμό φορτίων με άμεση παραπομπή στον Κώδικα για τις ναυτιλιακές διασκέψεις. Ο κανονισμός 4058/86 της 22.12.1986 («για την ανάληψη συντονισμένων ενεργειών προκειμένου να εξασφαλισθεί η ελεύθερη πρόσβαση στις υπερωκεανικές μεταφορές φορτίων») βασίζεται στον Κώδικα για τις ναυτιλιακές διασκέψεις. Το άρθρο 1 αναφέρεται σε μία διαδικασία σε συνάρτηση με τακτικές γραμμές που διέπονται ή όχι από τον Κώδικα (ΕΕ L 378 της 31.12.1986, σελ. 4).

διμερείς συμφωνίες, όπως στη συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας (άρθ. 39(1)(α) και στη συμφωνία σύνδεσης ΕΕ-Αλγερίας του 2005 (άρθ. 34 παρ. 3).

4.4 Κατά την κατάργηση του κανονισμού 4058/86, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέφρασε την πρόθεσή της να προβεί στην έκδοση κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να διασαφηνισθεί ο τρόπος εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών τακτικών θαλάσσιων μεταφορών. Όσον αφορά αυτές τις υπηρεσίες, οι κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να συνδράμουν τις επιχειρήσεις τακτικών γραμμών μετά τις 18.10.2008 (δηλαδή την ημερομηνία απαγόρευσης των ναυτιλιακών διασκέψεων στις συνδέσεις προς και από την ΕΕ) κατά την αυτοαξιολόγηση των συμφωνιών τους υπό το πρίσμα των ευρωπαϊκών κανόνων ανταγωνισμού (ήτοι των άρθρων 81-82 της Συνθήκης ΕΚ). Απομένει, εντούτοις, να διαπιστωθεί κατά πόσο στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα περιλαμβάνονται και λύσεις για τυχόν νομικά προβλήματα, τα οποία ενδέχεται να προκύψουν σε διεθνές επίπεδο εξαιτίας της κατάργησης του κανονισμού 954/79. Όπως πληροφορείται η ΕΟΚΕ, επί του παρόντος το σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών είναι πολύ γενικής φύσεως και στερείται της αναγκαίας ασφάλειας δικαίου, την οποία αναμένει ο ναυτιλιακός κλάδος, προκειμένου να προβεί σε αυτοαξιολόγηση. Επιπροσθέτως, όπως πληροφορούμαστε, στο σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών δεν εξετάζονται οι διεθνείς επιπτώσεις της κατάργησης τόσο του κανονισμού 4056/86 όσο και του κανονισμού 954/79. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να της ζητηθεί να γνωμοδοτήσει εν ευθέτω χρόνο, ούτως ώστε να παρακολουθήσει στενά τις περαιτέρω εξελίξεις και, εάν χρειαστεί, να παράσχει συνδρομή ή/και τεχνογνωσία κατά την διαδικασία κατάρτισης των τελικών κατευθυντήριων γραμμών.

4.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το καίριο ερώτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση είναι κατά πόσον η προτεινόμενη κατάργηση του κανονισμού 954/79 θα επιβάλλει επίσης ως νομική υποχρέωση την απόσυρση από τον Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εξέτασε το εν λόγω ζήτημα στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης για την κατάργηση του κανονισμού 954/79. Πληροφορούμαστε, εντούτοις, από την Επιτροπή ότι, κατά την άποψή της, τα συμβαλλόμενα στον Κώδικα κράτη μέλη δεν θα είναι νομικά υποχρεωμένα να αποσυρθούν από αυτόν. Σε τέτοια περίπτωση, το νομικό πλαίσιο που θα διαμορφωθεί μετά την κατάργηση του κανονισμού 954/79 θα έχει ως εξής: τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν θα είναι μεν υποχρεωμένα να αποσυρθούν από τον Κώδικα, δεν θα μπορούν ωστόσο να τον εφαρμόζουν εφεξής στις γραμμές προς και από την ΕΕ. Μολοταύτα, ο Κώδικας θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται στις άλλες ηπείρους. Ταυτόχρονα, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση και όπως προβλέπεται στην πέμπτη αιτιολογική σκέψη της πρότασης για την κατάργηση του κανονισμού 954/79, τα κράτη μέλη της ΕΕ που δεν έχουν ακόμα επικυρώσει τον Κώδικα δεν θα είναι σε θέση να το πράξουν μετά τις 18.10.2008. Συνεπώς, στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος, μη συμβαλλόμενο στον Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις, θελήσει να προσχωρήσει στον Κώδικα, αποβλέποντας στη διασφάλιση των συμφερόντων των μεταφορέων του που δραστηριοποιούνται σε μη ευρωπαϊκές τακτικές γραμμές, το εν λόγω κράτος μέλος δεν θα είναι σε θέση να το πράξει.

4.6 Ενώσει αυτής της κατάστασης, ενδέχεται να προκύψει μετά τις 18.10.2008 το ακόλουθο νομικό παράδοξο: οι μεταφορείς των κρατών μελών, τα οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη στον Κώδικα για τις ναυτιλιακές διασκέψεις και δεν έχουν αποσυρθεί από τον Κώδικα, θα εξακολουθήσουν να εννοούνται από τις διατάξεις του

για τα δικαιώματα των τρίτων εταιρειών και των ανεξαρτήτων μεταφορέων, όπως αυτά προβλέπονται στο άρθρο 2 § 4 (α) και (β) και στο ψήφισμα αριθ. 2. Από την άλλη όμως μεριά, οι μεταφορείς των κρατών μελών εκείνων, τα οποία δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στον Κώδικα και στα οποία δεν θα επιτρέπεται μετά τις 18.10.2008 ούτε να τον επικυρώσουν ούτε να προσχωρήσουν σε αυτόν, δεν θα ευνοούνται από τις διατάξεις του. Συνεπώς, προκύπτει το ακόλουθο ερώτημα: είναι δυνατόν να υιοθετηθεί μία πρόταση, η οποία θα περιλαμβάνει διακριτική μεταχείριση μεταξύ των ευρωπαϊκών μεταφορέων, γεγονός που θα αντιβαίνει στο άρθρο 12 της Συνθήκης ΕΚ; Πέραν τούτου, δεν αναμένεται να επηρεάσει μία τέτοια κατάσταση την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων εντός της Ευρώπης ή/και παγκοσμίως, αντιβαίνοντας στην ανανεωμένη Στρατηγική της Λισσαβώνας; Σχετικά δε με τις θαλάσσιες μεταφορές, δεν θα φανέρωνε μία τέτοια κατάσταση την ανάγκη για μία οριζόντια προσέγγιση των πολιτικών της ΕΕ, και ειδικότερα των πολιτικών μεταφορών και ανταγωνισμού, όπως προβλέπεται στην Πράσινη Βίβλο για μία μελλοντική πολιτική για τους ωκεανούς;

4.7 Η ΕΟΚΕ συνιστά εντόνως στην ΕΕ να μην υποτιμήσει τις διεθνείς επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν εξαιτίας της κατάργησης του συστήματος ναυτιλιακών διασκέψεων. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι άλλες έννομες τάξεις διατηρούν -επί του παρόντος- τα δικά τους συστήματα ασυλίας αντιτράστ. Ορισμένα τρίτα κράτη έχουν εκφράσει την ανησυχία τους αναφορικά με την κατάργηση του συστήματος ναυτιλιακών διασκέψεων στην ΕΕ. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί μία πρόσφατη δήλωση του Φόρουμ των Ασιατών Εφοπλιστών (Bussan, Κορέα 29.5.2007):

«Τα μέλη ανέφεραν τις πρόσφατες εξελίξεις στην Αυστραλία, την Κίνα, το Χονγκ Κονγκ, την Ιαπωνία και τη Σιγκαπούρη και εξέφρασαν την ανησυχία τους σχετικά με την απόφαση της ΕΕ να καταργήσει την εξαίρεση για την κατηγορία των ναυτιλιακών διασκέψεων. Οι εκπρόσωποι επιβεβαίωσαν την πάγια θέση του Φόρουμ των Ασιατών Εφοπλιστών, κατά την οποία το σύστημα της ασυλίας αντιτράστ είναι απαραίτητο, τόσο για την ευημερία του ναυτιλιακού τομέα όσο και για την ικανότητα του τελευταίου να ενθαρρύνει τις επενδύσεις, που απαιτούνται για την στήριξη της αυξανόμενης ζήτησης του διεθνούς εμπορίου, όπως επίσης ότι το σύστημα αυτό ευνοεί ολόκληρο τον εμπορικό κλάδο. Συμφωνήθηκε να συνεχίσουν οι επιχειρήσεις να καταβάλλουν προσπάθειες, προκειμένου να κατανοήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, και κυρίως οι φορτωτές και οι κυβερνήσεις, τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι συμφωνίες μεταφοράς για την στήριξη του εμπορίου. Το Φόρουμ των Ασιατών Εφοπλιστών επεσήμανε ότι κάποιες ενώσεις-μέλη, και ειδικότερα οι KSA, JSA και SSA, απευθύνθηκαν γραπτώς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στους ενδιαφερόμενους οργανισμούς, εκφράζοντας την αντίθεσή τους στην κατάργηση του νομικού συστήματος της ασυλίας αντιτράστ· η KSA μάλιστα έλαβε απάντηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή δήλωνε ότι θα καταργήσει μεν τον κανονισμό 4056/86, αλλά

σχεδιάζει να καταρτίσει έναν νέο κανονισμό, διατηρώντας ταυτόχρονα ανέπαφο τον κανονισμό για τις κοινοπραξίες, ο οποίος αποτελεί έναν εκ των δύο αξόνων των συστημάτων ασυλίας αντιτράστ.» Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η δήλωση του Φόρουμ των Ασιατών Εφοπλιστών Ασίας φανερώνει την ανάγκη να αξιολογηθεί -ή τουλάχιστον να ληφθεί δεόντως υπόψη- ο διεθνής αντίκτυπος της κατάργησης του συστήματος των ναυτιλιακών διασκέψεων στην ΕΕ, σε παγκόσμιο επίπεδο και σε μία παγκοσμιοποιημένη οικονομία, όπως εξάλλου έχει επανειλημμένα ζητηθεί από την ΕΟΚΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

4.8 Υπό το φως των ως άνω συλλογισμών, η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι το εν λόγω ζήτημα δεν μπορεί να εξετασθεί μόνον υπό το πρίσμα του δικαίου ανταγωνισμού. Δεν δύναται να υποτιμηθούν ούτε η πολιτική διάσταση της κατάργησης του συστήματος των ναυτιλιακών διαλέξεων στην ΕΕ και, κατά παρέκταση, του κανονισμού 954/79, ούτε η διάσταση της πολιτικής των θαλάσσιων μεταφορών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ αδυνατεί να κατανοήσει τον επείγοντα χαρακτήρα της πρότασης της Επιτροπής για την κατάργηση του κανονισμού 954/79, δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμα εξετασθεί προσηκόντως οι διεθνείς επιπτώσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού και ειδικότερα οι επιπτώσεις της κατάργησης του συστήματος των ναυτιλιακών διαλέξεων, παρά τα πολυάριθμα σχετικά αιτήματα, συμπεριλαμβανομένων των αιτημάτων της ΕΟΚΕ.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Αναφορικά με την σημερινή κατάσταση των επικυρώσεων του Κώδικα για τις ναυτιλιακές διασκέψεις, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, ενώ στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης της Επιτροπής για την κατάργηση του κανονισμού 954/79 αναφέρονται δεκατρία κράτη μέλη της ΕΕ ως συμβεβλημένα μέρη στον Κώδικα του UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις, στην πραγματικότητα δεκαέξι κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβεβλημένα στον Κώδικα μετά την επικύρωσή του από τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και τη Μάλτα.

Ο κανονισμός 954/79 προβλέπει ορισμένες επιφυλάξεις για τη διασφάλιση των συμφερόντων κυρίως των ναυτιλιακών εταιρειών τρίτων χωρών (cross traders). Η πρόταση για την κατάργηση του εν λόγω κανονισμού δεν παρέχει, ωστόσο, ανάλογα προστατευτικά μέτρα. Ως προς τούτο, δεν πρέπει να υποτιμηθούν τα συμφέροντα των ναυτιλιακών εταιρειών τακτικών γραμμών της ΕΕ, οι οποίες εκμεταλλεύονται συνδέσεις μεταξύ άλλων ηπείρων (εκεί δηλαδή όπου εφαρμόζεται ο Κώδικας για τις ναυτιλιακές διασκέψεις). Είναι επίσης αξιοσημείωτο το γεγονός, ότι ο Κώδικας του UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις έχει επικυρωθεί από 81 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων «ατμομηχανών» του παγκόσμιου εμπορίου, ήτοι από την Κίνα, την Ινδία, τη Ρωσία και τη Βραζιλία (BRIC), όπως επίσης από την Ινδονησία, το Μεξικό, τη Νιγηρία, τη Σαουδική Αραβία, την Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιαπωνία και τη Σιγκαπούρη.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID)»

(2007/C 256/13)

Με επιστολή της 26ης Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να εκδώσει γνωμοδότηση με *Ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID)*.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Morgan.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID) είναι μια αξιόλογη τεχνολογία, η οποία θα καταστεί πολύ σημαντική με την πάροδο του χρόνου. Οι σημερινές και οι μελλοντικές εφαρμογές της διαθέτουν το δυναμικό να βελτιώσουν ένα ευρύ φάσμα επιχειρηματικών διεργασιών, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, και να αποφέρουν σημαντικά οφέλη για τα άτομα και τις επιχειρήσεις. Η ραδιοσυχνική αναγνώριση μπορεί επίσης να προωθήσει μια μαζική ανάπτυξη εφαρμογών Διαδικτύου, καθιστώντας δυνατή την επίτευξη ενός «Διαδικτύου των πραγμάτων», όπως το περιέγραψε ένας οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, εάν η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν ελεγχθεί πολύ προσεκτικά, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, σε καταπάτηση των πολιτικών ελευθεριών και σε απειλές για την ασφάλεια ατόμων και επιχειρήσεων.

1.2 Ο πλήρης τίτλος της παρούσας ανακοίνωσης είναι «Η ραδιοσυχνική αναγνώριση στην Ευρώπη: βήματα προς την κατεύθυνση χάραξης πλαισίου πολιτικής». Η Επιτροπή διεξήγαγε ήδη ευρεία διαβούλευση, η οποία αποτέλεσε τη βάση της ανακοίνωσης. Η ΕΟΚΕ καλείται τώρα να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση. Βασισόμενη στις αντιδράσεις στην ανακοίνωση, η Επιτροπή θα εκδώσει σύσταση προς τα κράτη μέλη στα τέλη του 2007. Όποια νομοθετική πράξη χρειαστεί περισσότερο χρόνο θα θεσπιστεί μεταγενέστερα. Συνεπώς, η παρούσα γνωμοδότηση θα πρέπει πρακτικά να εστιασθεί στο περιεχόμενο της ανωτέρω σύστασης.

1.3 Για την καλύτερη διατύπωση των συστάσεών της, η Επιτροπή αποφάσισε να συγκροτήσει μια ομάδα ενδιαφερομένων, η οποία θα λειτουργεί ως φόρουμ διαβούλευσης. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε ευχαρίστως να της δοθεί η ευκαιρία να παρουσιάσει την παρούσα γνωμοδότηση στην εν λόγω ομάδα ενδιαφερομένων.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις δράσεις που προτείνει η Επιτροπή στους τομείς του ραδιοφάσματος, των προτύπων, της υγείας, της ασφάλειας και του περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ τονίζει την επείγουσα ανάγκη να καθιερωθεί ουσιαστική συμβολή της βιομηχανίας στο φόρουμ για τα πρότυπα.

1.5 Δεδομένου ότι η Επιτροπή θα εκδώσει τις συστάσεις της προς τα κράτη μέλη στα τέλη του τρέχοντος έτους, εύλογα μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα υιοθετήσει την υφιστάμενη υποδομή για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Ειδικότερα, αυτό συνεπάγεται ότι οι φορείς προστασίας των δεδομένων που υφίστανται ήδη σε κάθε κράτος

μέλος θα αποτελέσουν την αρμόδια αρχή για τα θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων που συνδέονται με την τεχνολογία RFID. Αυτά είναι τα ζητήματα στα οποία εστιάζεται η παρούσα γνωμοδότηση.

1.6 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση ενέχει σοβαρές απειλές για την ιδιωτική ζωή και τις πολιτικές ελευθερίες:

- Οι ετικέτες RFID μπορούν να ενσωματωθούν σε αντικείμενα και έγγραφα εν αγνοία του ατόμου που λαμβάνει αυτά τα αντικείμενα. Καθώς τα ραδιοκύματα ταξιδεύουν εύκολα και αόρατα μέσα από υφάσματα, πλαστικά και άλλα υλικά, είναι δυνατή η ανάγνωση ετικετών RFID που είναι ραμμένες μέσα στα ρούχα ή επικολλημένες σε αντικείμενα που περιέχονται σε πορτοφόλια, τσάντες για τα ψώνια, βαλίτσες κ.ά.
- Χάρη στον ηλεκτρονικό κωδικό προϊόντος, κάθε αντικείμενο στον πλανήτη θα μπορούσε έχει τον δικό του αποκλειστικό αναγνωριστικό κωδικό. Η χρήση αποκλειστικών αναγνωριστικών κωδικών αριθμών θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος καταχώρησης αντικειμένων, στο πλαίσιο του οποίου κάθε υλικό αντικείμενο θα ταυτοποιείται και θα συνδέεται με τον αγοραστή ή τον ιδιοκτήτη του τη στιγμή της αγοράς ή της μεταβίβασης.
- Για την εξάπλωση της RFID απαιτείται η δημιουργία μεγάλων βάσεων δεδομένων με τα δεδομένα των αποκλειστικών αναγνωριστικών ετικετών. Αυτά τα αρχεία θα μπορούσαν να συνδέονται με προσωπικά στοιχεία ταυτότητας, ιδίως όσο διευρύνονται η μνήμη και οι δυνατότητες επεξεργασίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Οι ετικέτες είναι αναγνώσιμες εξ' αποστάσεως που δεν περιορίζεται στο οπτικό πεδίο, από συσκευές ανάγνωσης που μπορούν να ενσωματωθούν με αόρατο τρόπο σε οποιοδήποτε σχεδόν χώρο όπου συγκεντρώνονται άνθρωποι. Οι αναγνώστες μπορούν να ενσωματωθούν σε πλακάκια του δαπέδου, να υφανθούν σε τάπητες, να κρυφτούν στα πλαίσια των θυρών ή στα ράφια, καθιστώντας πρακτικά αδύνατο να γνωρίζει κανείς πότε αποτελεί αντικείμενο σάρωσης.
- Εάν η προσωπική ταυτότητα των ατόμων συνδεθεί με αποκλειστικούς αριθμούς ετικετών RFID, είναι δυνατή η ιχνηλάτηση ή ο χαρακτηρισμός της συμπεριφοράς τους εν αγνοία ή χωρίς τη συναίνεσή τους.

— Μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο όπου οι αναγνώστες RFID αποτελούν ένα διεξοδικό παγκόσμιο δίκτυο. Για ένα τέτοιο δίκτυο δεν χρειάζονται παντού αναγνώστες. Το σύστημα τελών κυκλοφοριακής συμφόρησης στο Λονδίνο μπορεί να εντοπίσει όλα τα αυτοκίνητα που εισέρχονται στο κέντρο του Λονδίνου με τη βοήθεια μικρού σχετικά αριθμού συσκευών λήψης εικόνων που έχουν τοποθετηθεί σε στρατηγικά σημεία. Με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσε να κατασκευαστεί ένα δίκτυο στρατηγικά τοποθετημένων αναγνώστων ετικετών RFID. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να συμβεί κάτι τέτοιο.

1.7 Οι συνέπειες αυτών των απειλών είναι οι εξής:

- Οι χρήστες της ραδιοσυχνικής αναγνώρισης οφείλουν να δημοσιοποιούν τις πολιτικές τους και τις πρακτικές που εφαρμόζουν και δεν θα πρέπει να υπάρχουν κρυφές βάσεις δεδομένων με προσωπικές πληροφορίες.
- Ο καθένας έχει το δικαίωμα να γνωρίζει πότε τα προϊόντα του λιανικού εμπορίου περιέχουν ενσωματωμένες ετικέτες ή αναγνώστες RFID. Οποιαδήποτε διαδικασία σάρωσης ετικετών RFID στο λιανικό εμπόριο πρέπει να είναι διαφανής για όλα τα μέρη.
- Οι χρήστες της τεχνολογίας RFID οφείλουν να γνωστοποιούν τους σκοπούς χρήσης των ετικετών και των αναγνώστων. Η συλλογή πληροφοριών θα πρέπει να περιορίζεται σε όσα είναι αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- Οι χρήστες RFID είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή της εν λόγω τεχνολογίας, καθώς και για τη λειτουργία της στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των κατευθυντηρίων γραμμών για την ασφάλεια των δεδομένων. Είναι επίσης υπεύθυνοι για την ασφάλεια και την ακεραιότητα του συστήματος και της αντίστοιχης βάσης δεδομένων.

1.8 Το πώς θα πρέπει να εφαρμοστούν οι ανωτέρω αρχές παραμένει ένα επίμαχο ζήτημα. Στην ιδανική περίπτωση, όποια επιχείρηση προβαίνει σε συναλλαγές επιχείρησης-καταναλωτή, όπως το λιανικό εμπόριο, η έκδοση εισιτηρίων, οι έλεγχοι πρόσβασης ή οι υπηρεσίες μεταφορών, θα πρέπει να παρέχει στους πελάτες μια μορφή εγγύησης όσον αφορά την τήρηση των προαναφερόμενων αρχών, ένα είδος χάρτη των πελατών. Ιδεωδώς, αυτός ο χάρτης θα μπορούσε να περιλαμβάνει όλες τις αρχές ορθής πρακτικής για την προστασία των δεδομένων που παρατίθενται στο σημείο 4.5. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ προτείνει τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές:

- a) Θα πρέπει να απαγορευτεί στους εμπόρους να υποχρεώνουν ή να εξαναγκάζουν τους πελάτες να δέχονται την ύπαρξη ενεργών ή αδρανολογημένων ετικετών στα προϊόντα που αγοράζουν. Θα μπορούσαν, λόγω χάρη, να προσαρτώνται οι ετικέτες στη συσκευασία ή να χρησιμοποιούνται αφαιρούμενες ετικέτες, ανάλογες με τα καρτελάκια των τιμών.
- β) Οι πελάτες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα αφαίρεσης ή απενεργοποίησης των ενδεχόμενων ετικετών που υπάρχουν σε προϊόντα τα οποία βρίσκονται στην κατοχή τους.
- γ) Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν θα πρέπει κατ' αρχήν να χρησιμοποιείται για την ιχνηλάτηση προσώπων. Η ιχνηλάτηση προσώπων π.χ. μέσω του ρουχισμού, αγαθών, εισιτηρίων ή άλλων αντικειμένων είναι αθέμιτη.
- δ) Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιείται κατά τρόπο που θα μπορούσε να καταργήσει ή να περιορίσει την ανωνυμία.

ε) Η αρμόδια αρχή θα πρέπει να δώσει σαφείς οδηγίες ότι τα σημεία γ) και δ) επιτρέπεται να εφαρμοστούν μόνον σε εξαιρετικές περιστάσεις και κατόπιν επίσημης κοινοποίησης στην αρμόδια αρχή.

1.9 Μπορούν να προβλεφθούν ορισμένες εξαιρέσεις στις προαναφερόμενες κατευθυντήριες γραμμές όταν:

- οι ιδιώτες κάνουν χρήση της δυνατότητας να διατηρούν ενεργές τις ετικέτες για προσωπική τους εξυπηρέτηση·
- οι ιδιώτες δίδουν τη συγκατάθεσή τους όσον αφορά την ιχνηλάτησή τους σε κρίσιμους χώρους, όπως σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα και οργανισμούς υψηλής ασφαλείας·
- οι ιδιώτες επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν εφαρμογές για τον εντοπισμό της θέσης και την αναγνώριση της ταυτότητάς τους κατά τον ίδιο τρόπο που εντοπίζεται ήδη η θέση τους και αναγνωρίζεται η ταυτότητά τους μέσω της χρήσης κινητών τηλεφώνων, καρτών ανάληψης μετρητών από ATM, διαδικτυακών διευθύνσεων κλπ.

Κάθε τέτοια εξαίρεση πρέπει να κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή.

1.10 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν είναι ώριμη τεχνολογία· συνεπώς, δεν κατανοούμε ακόμη το πλήρες δυναμικό της. Από τη μία πλευρά, μπορεί να παράσχει ασύλληπτα οφέλη στον τεχνολογικό πολιτισμό μας· από την άλλη, όμως, μπορεί να αποτελέσει τη μεγαλύτερη μέχρι σήμερα τεχνολογική απειλή κατά της ιδιωτικής ζωής και της ελευθερίας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι εφαρμογές της RFID θα πρέπει να αναπτυχθούν σύμφωνα με έναν αυστηρό κώδικα δεοντολογίας σε ό,τι αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την ελευθερία και την ασφάλεια των δεδομένων, αλλά ότι η ανάπτυξή τους θα πρέπει να συνεχιστεί, εφόσον τηρούνται οι αναγκαίες διασφαλίσεις.

1.11 Συμπερασματικά, όπου επιτρέπονται οι εφαρμογές RFID, η υλοποίησή τους θα πρέπει να είναι διαφανής για όλους τους εμπλεκόμενους. Οι εφαρμογές για τη βελτίωση της διαχείρισης των εμπορευμάτων είναι γενικά αποδεκτές. Οι εφαρμογές που περιλαμβάνουν την ιχνηλάτηση προσώπων με ετικέτες RFID είναι γενικά απαράδεκτες, εκτός από ορισμένους χώρους προσωρινής παραμονής τους. Οι εφαρμογές που συνδέουν πρόσωπα με συγκεκριμένα αντικείμενα μπορούν να γίνουν αποδεκτές για σκοπούς εμπορικής προώθησης. Οι εφαρμογές που ταυτοποιούν πρόσωπα μέσω των αγαθών που έχουν αγοράσει είναι γενικά απαράδεκτες. Επιπλέον, ορισμένες εφαρμογές είναι αθέμιτες σε μια ελεύθερη κοινωνία και δεν θα πρέπει ποτέ να επιτραπούν. Η επιτακτική ανάγκη να διαφυλαχθεί η ιδιωτική ζωή και η ανωνυμία πρέπει να αποτελέσει τον πυρήνα της σύστασης της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη.

2. Τι είναι η ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID) και ποια είναι η σημασία της

2.1 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση (Radio Frequency Identification, RFID) είναι μια τεχνολογία που καθιστά δυνατή την αυτόματη αναγνώριση (ταυτοποίηση) και αποτύπωση (καταγραφή) δεδομένων με τη χρήση ραδιοσυχνοτήτων. Το εξέχον χαρακτηριστικό της τεχνολογίας αυτής είναι ότι επιτρέπει την προσάρτηση ενός αποκλειστικού αναγνωριστικού στοιχείου και άλλων πληροφοριών — με χρήση ηλεκτρονικής ετικέτας — σε οποιοδήποτε αντικείμενο, ζώο ή και πρόσωπο και στη συνέχεια την ανάγνωση των πληροφοριών αυτών μέσω ασύρματης διάταξης.

2.2 Οι ίδιες οι ετικέτες αποτελούνται από ένα ηλεκτρονικό κύκλωμα που αποθηκεύει δεδομένα και μια κεραία μετάδοσης των δεδομένων μέσω ραδιοκυμάτων. Ένας αναγνώστης RFID «ανακρίνει» τις ετικέτες προκειμένου να ανακτήσει τις αποθηκευμένες πληροφορίες. Όταν ο αναγνώστης εκπέμπει ραδιοκύματα, όλες οι ετικέτες που βρίσκονται στην εμβέλειά τους μεταδίδουν πληροφορίες. Απαιτείται ειδικό λογισμικό για τον έλεγχο του αναγνώστη και τη συλλογή και διαλογή των πληροφοριών.

2.3 Διατίθενται διάφορα είδη συστημάτων RFID. Οι ετικέτες μπορούν να είναι είτε ενεργές είτε παθητικές. Οι ενεργές ετικέτες εμπεριέχουν ενσωματωμένο συσσωρευτή για τη λειτουργία του εσωτερικού κυκλώματος και την παραγωγή ραδιοκυμάτων, τα οποία μπορούν να μεταδίδουν ακόμη και χωρίς να υπάρχει αναγνώστης RFID. Οι παθητικές ετικέτες τροφοδοτούνται με ηλεκτρική ενέργεια χάρη στα ραδιοκύματα που εκπέμπει η συσκευή ανάγνωσης και δεν διαθέτουν δική τους πηγή ενέργειας. Οι ετικέτες μπορούν να είναι είτε «μόνον ανάγνωσης» είτε «ανάγνωσης/εγγραφής». Οι ετικέτες «μόνον ανάγνωσης» έχουν μικρότερο κόστος παραγωγής και χρησιμοποιούνται στις πιο συνηθισμένες εφαρμογές.

2.4 Η εμβέλεια ενός συστήματος RFID εξαρτάται από τη ραδιοσυχνότητα, την ισχύ του αναγνώστη και το υλικό που παρεμβάλλεται μεταξύ ετικέτας και αναγνώστη. Η ακτίνα του μπορεί να είναι από μερικά μέτρα για τα παθητικά συστήματα μέχρι άνω των 100 μέτρων για τα ενεργά.

2.5 Η τεχνολογία RFID βρίσκεται στην κατώτατη βαθμίδα της ιεραρχίας της ασύρματης τεχνολογίας. Με κριτήριο την απόσταση που διανύει το μεταδιδόμενο σήμα, στην κορυφή της ιεραρχίας βρίσκονται τα δορυφορικά συστήματα επικοινωνίας, όπως το GPS. Έπειτα έρχονται οι τεχνολογίες κινητής τηλεφωνίας μεγάλης εμβέλειας, όπως το GSM και το GPRS, και ακολουθούν τα σήματα μικρότερης εμβέλειας εντός των κτηρίων όπως το Wi-Fi, τα προσωπικά δίκτυα όπως το Bluetooth και, στην τελευταία θέση, βρίσκεται η ραδιοσυχνική αναγνώριση (RFID). Καθεμία από αυτές τις τεχνολογίες είναι αυτόνομη και αυτοτελής, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει, παραδείγματος χάρη, κίνδυνος τα δορυφορικά συστήματα να διαβάσουν ετικέτες RFID. Παρόλα αυτά, υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς δεδομένων μεταξύ των διαφόρων συστημάτων μέσω συσκευών όπως τα κινητά τηλέφωνα.

2.6 Στη συνέχεια απαριθμούνται ορισμένα παραδείγματα δυνητικών πλεονεκτημάτων των εφαρμογών RFID:

- για το μεμονωμένο άτομο, η ραδιοσυχνική αναγνώριση μπορεί να σημαίνει ασφάλεια (π.χ. ασφάλεια των τροφίμων, υγειονομική περιθάλψη, καταπολέμηση της παραποίησης), άνεση (μικρότερες ουρές στα ταμεία, καλύτερη διεκπεραίωση των αποσκευών στα αεροδρόμια, αυτοματοποιημένες πληρωμές) και καλύτερη περιθάλψη των ασθενών, ιδίως για χρόνιες παθήσεις όπως η άνοια·
- στις μεταφορές, η RFID αναμένεται ότι θα συμβάλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της ασφάλειας και της ποιότητας των υπηρεσιών για τους ανθρώπους και τα εμπορεύματα·
- στην υγειονομική περιθάλψη, η RFID διαθέτει το δυναμικό για αναβάθμιση της ποιότητας της περιθάλψης και της ασφάλειας των ασθενών, καθώς επίσης για βελτιώσεις στην εφοδιαστική και τη συμμόρφωση με τη φαρμακευτική αγωγή. Έχουν αρχίσει εργασίες για την τοποθέτηση ετικετών RFID σε χάρτια·
- στις λιανικές πωλήσεις, η RFID θα μπορούσε να συμβάλει στον περιορισμό των ελλείψεων ανεφοδιασμού και στη μείωση των αποδεμάτων αποθήκης και των κλοπών·

— σε πολλούς κλάδους όπου κυριαρχούν η απομίμηση και η παραποίηση, η χρήση RFID μπορεί να συμβάλει στον εντοπισμό των σημείων διείσδυσης των παράνομων προϊόντων στην αλυσίδα εφοδιασμού·

— η σήμανση με ετικέτες RFID μπορεί επίσης να συμβάλει στη βελτίωση της διαλογής και της ανακύκλωσης τμημάτων προϊόντων και υλικών, με θετικά αποτελέσματα στη διαχείριση των αποβλήτων και την αειφόρο ανάπτυξη.

2.7 Πολλές πτυχές της χρήσης RFID καταδεικνύονται από την εφαρμογή της στον κύκλο ζωής των βιβλίων. Ο τεράστιος αριθμός βιβλίων που κυκλοφορούν αποτελεί έναν εφιάλτη εφοδιαστικής για τους εκδότες, τους διανομείς, τις βιβλιοθήκες και τους βιβλιοπώλες. Πέρα από την οργάνωση της αλυσίδας εφοδιασμού, είναι αναγκαία και η ιχνηλάτηση των βιβλίων μετά την τοποθέτησή τους στα ράφια, ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός και η αντικατάστασή τους. Επιπλέον, οι βιβλιοθήκες πρέπει να μπορούν να ελέγχουν τον κύκλο δανεισμού, ενώ οι αγοραστές ενδέχεται να δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν τις «κινήσεις» των δικών τους βιβλίων. Η τοποθέτηση ετικετών RFID στα βιβλία παρέχει λύση σε όλα αυτά τα προβλήματα. Ο έλεγχος του δανεισμού βιβλίων στις δανειστικές βιβλιοθήκες θα αποτελέσει παράδειγμα και για άλλες εφαρμογές που αφορούν την ανακύκλωση ή την εννοκίαση διαφόρων αντικειμένων.

2.8 Για να καταδειχθεί η φύση των εγγενών απειλών αυτής της τεχνολογίας, παρατίθεται κατωτέρω η περίπτωση μιας αίτησης για κατοχύρωση ευρεσιτεχνίας της IBM (20020615758) από τον Νοέμβριο του 2002. Αφορά την αναγνώριση και ιχνηλάτηση προσώπων που χρησιμοποιούν αντικείμενα τα οποία φέρουν ετικέτες RFID.

«Μέθοδος και σύστημα για την αναγνώριση και την ιχνηλάτηση προσώπων με τη βοήθεια αντικειμένων με ετικέτες RFID, τα οποία φέρουν τα πρόσωπα επάνω τους. Στοιχεία σχετικά με τις προηγούμενες αγορές κάθε προσώπου που ψωνίζει σε ένα κατάστημα λιανικού εμπορίου συλλέγονται από ειδικά τερματικά στα σημεία πώλησης και αποθηκεύονται σε μια βάση δεδομένων συναλλαγών. Όταν ένα πρόσωπο, το οποίο φέρει ή φορά αντικείμενα με ετικέτα RFID, εισέρχεται στο κατάστημα ή σε άλλη καθορισμένη περιοχή, ένας σαρωτής ετικετών RFID που είναι εγκατεστημένος εκεί σαρώνει τις ετικέτες ραδιοσυχνικής αναγνώρισης που φέρει το πρόσωπο και διαβάζει τις πληροφορίες της ετικέτας. Οι πληροφορίες που συλλέγονται από την ετικέτα RFID συσχετίζονται με τα αρχεία συναλλαγών που είναι αποθηκευμένα στη βάση δεδομένων συναλλαγών βάσει γνωστών αλγορίθμων συσχέτισης. Βάσει των αποτελεσμάτων της συσχέτισης μπορούν να προσδιοριστούν η ακριβής ταυτότητα του προσώπου ή συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του. Αυτές οι πληροφορίες χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση των κινήσεων του προσώπου στο κατάστημα ή σε άλλες περιοχές.»

Η αίτηση κατοχύρωσης ευρεσιτεχνίας υπ' αριθμόν 20050038718 της American Express είναι διαρθρωμένη με παρόμοιο τρόπο.

2.9 Η RFID είναι σαφώς κάτι πολύ περισσότερο από έναν ηλεκτρονικό ραβδοκώδικα. Οι βασικές διαφορές που εντοπίζονται στην ανωτέρω περιληψη της αίτησης κατοχύρωσης ευρεσιτεχνίας είναι οι ακόλουθες:

- α) η ετικέτα δεν περιέχει μόνον την περιγραφή του προϊόντος, αλλά και τα διακριτικά αναγνωριστικά στοιχεία του προϊόντος, βάσει των οποίων μπορεί να αναγνωριστεί ο αγοραστής του·

- β) η ετικέτα δεν χρειάζεται να είναι μικροπλινθίο με υλική υπόσταση· τα κυκλώματα μπορούν να τυπωθούν απευθείας σε οποιοδήποτε σχεδόν υλικό, π.χ. στα ενδύματα·
- γ) η ετικέτα μπορεί να παραμείνει ενεργή και μετά την πώληση, ώστε να μπορεί ανά πάσα στιγμή να ξαναδιαβαστεί·
- δ) οι αναγνώστες ετικετών δεν είναι εγκατεστημένοι μόνον στα σημεία πώλησης, μπορούν να βρίσκονται οπουδήποτε και όχι μόνον στο κτήριο του καταστήματος λιανικού εμπορίου·
- ε) η συσχέτιση μέσω μιας βάσης δεδομένων εισάγει νέες διαστάσεις στη συλλογή δεδομένων, την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την ασφάλεια των πληροφοριών.

2.10 Το αν μια ετικέτα θα πρέπει να παραμείνει ενεργή και μετά την πληρωμή του προϊόντος στο ταμείο είναι θέμα προς συζήτηση. Από τη μία πλευρά, συνιστά απειλή για την ιδιωτική ζωή. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να αποφέρει οφέλη για τον αγοραστή. Λόγου χάρη, η τοποθέτηση αναγνώστων RFID στο σπίτι θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη οργάνωση της οιναιοθήκης, του φυγείου, της ιματιοθήκης και της βιβλιοθήκης. Λογικά, λοιπόν, το άτομο θα πρέπει να είναι εκείνο που επιλέγει, όμως η τεχνολογία και οι εφαρμογές της πρέπει να του παρέχουν αυτήν τη δυνατότητα επιλογής.

2.11 Η τεχνολογία RFID έχει πολύ περισσότερες εφαρμογές πέρα από την ταυτοποίηση προϊόντων του λιανικού εμπορίου. Οι κάρτες εισόδου της ΕΟΚΕ είναι εφοδιασμένες με την τεχνολογία RFID. Στο δίκτυο υπόγειου σιδηροδρόμου του Λονδίνου γίνεται εκτενής χρήση καρτών RFID για πληρωμή και πρόσβαση στους συρμούς. Σύντομα θα ενσωματωθεί στις πιστωτικές κάρτες διάταξη RFID για την διεκπεραίωση συναλλαγών χαμηλής αξίας χωρίς την εισαγωγή κωδικού αναγνώρισης. Πλακέτες RFID χρησιμοποιούνται για την είσπραξη διόδων, καθώς και για την ταυτοποίηση των οδηγών. Σε ορισμένα χιονοδρομικά κέντρα της Ευρώπης η πρόσβαση στους χιονοδρομικούς αναβατήρες ελέγχεται μέσω πλακετών RFID, οι οποίες μεταφέρονται σε τσέπη της στολής του σκι. Ο εισηγητής της παρούσας γνωμοδότησης φέρει σε καθημερινή βάση τρεις κάρτες RFID και μια πλακέτα RFID. Ο σκύλος του αναγνωρίζεται μέσω ενός υποδόριου πλινθίου RFID. Τέτοιου είδους πλινθία χρησιμοποιούνται παγκοσμίως όλο και περισσότερο για τη σήμανση των ζώων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ιχνηλασιμότητα στην τροφική αλυσίδα. Ενδεχομένως ένα μικρό μόνον βήμα μας χωρίζει από τη σήμανση των εγκληματιών και των προβληματικών ασθενών κατά τρόπο παρόμοιο με τη σήμανση των σκύλων.

2.12 Η ταυτότητα που χρησιμοποιείται από την ΕΟΚΕ συνιστά μια ακίνδυνη εφαρμογή RFID. Οι ταυτότητες μετατρέπονται σε μια πολύ πιο σημαντική πρόκληση όταν οι ετικέτες RFID ενσωματώνονται στον ιματισμό ή τις στολές εργασίας, προκειμένου να ιχνηλατούνται διαρκώς οι κινήσεις του ατόμου που φέρει τη στολή από σαρωτές τοποθετημένους σε όλα τα κείρια σημεία του τόπου εργασίας. Εντούτοις, πρέπει να αναγνωριστεί πως αυτό μπορεί να είναι σε ορισμένες περιπτώσεις επιθυμητό, π.χ. για λόγους ασφαλείας. Εν πάση περιπτώσει, η ιχνηλάτηση της θέσης ενός προσώπου, εάν δεν συνοδεύεται από τις δέουσες διασφαλίσεις, θα συνιστούσε μείζονα παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, για την οποία θα πρέπει να υπάρχει σοβαρή δικαιολογία και πολύ προσεκτικός έλεγχος.

2.13 Ως παράδοξος προάγγελος μελλοντικών εφαρμογών, το βρετανικό εβδομαδιαίο περιοδικό *The Economist* αναφέρει ότι το εισιτήριο εισόδου στον χώρο διακεκριμένων προσώπων (VIP area) στο Baja Beach Club στη Βαρκελώνη είναι ένα μικροπλινθίο, το

οποίο εμφυτεύεται στον βραχίονα του θαμώνα. Με μέγεθος λίγο μεγαλύτερο από έναν κόκκο ρυζιού και επενδυμένο με γυαλί και σιλκόνη, το πλινθίο χρησιμοποιείται για την ταυτοποίηση των προσώπων κατά την είσοδο και την πληρωμή των ποτών. Η εμφύτευση γίνεται από μια νοσοκόμα με τοπική αναισθησία. Στην ουσία, πρόκειται για μια ετικέτα RFID.

3. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης

3.1 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση είναι σημαντική από άποψη πολιτικής εξαιτίας του δυναμικού της να αποβεί κινητήρια δύναμη ανάπτυξης και απασχόλησης και, συνεπώς, ισχυρός συντελεστής στη στρατηγική της Λισαβόνας, εφόσον καταστεί δυνατό να υπερνικηθούν οι υφιστάμενοι φραγμοί στην καινοτομία.

3.2 Η Επιτροπή διεξήγαγε το 2006 δημόσια διαβούλευση σχετικά με τη RFID, όπου υπογραμμίστηκαν τα προσδοκώμενα από την τεχνολογία αυτή βάσει των αποτελεσμάτων από τις πρώτες εφαρμογές της, αλλά αποκαλύφθηκαν και οι επιφυλάξεις των πολιτών έναντι των εφαρμογών RFID που περιλαμβάνουν αναγνώριση ή/και ιχνηλάτηση προσώπων.

3.3 Η περαιτέρω ανάπτυξη και η ευρύτερη εξάπλωση της RFID θα μπορούσε να ενισχύσει περισσότερο τον ρόλο των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών στην προώθηση της καινοτομίας και της οικονομικής μεγέθυνσης

3.4 Είναι αναγκαίο να θεσπιστεί ένα σαφές και προβλέψιμο νομικό και πολιτικό πλαίσιο ώστε οι χρήστες να αποδεχθούν τη νέα αυτή τεχνολογία. Καθώς η τεχνολογία RFID έχει εγγενώς διασυννομοτικό χαρακτήρα, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η συνοχή αυτού του πλαισίου στην εσωτερική αγορά.

3.5 Ασφάλεια, προστασία της ιδιωτικής ζωής και δεοντολογία

3.5.1 Υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες ότι η διεισδυτική και καταλυτική αυτή τεχνολογία θα μπορούσε να απειλήσει την προστασία της ιδιωτικής ζωής· η τεχνολογία RFID είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή πληροφοριών που άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με ταυτοποιήσιμα ή ταυτοποιημένα πρόσωπα και κατά συνέπεια θεωρείται ότι πρόκειται για προσωπικά δεδομένα· σε ετικέτες RFID είναι δυνατόν να αποθηκευτούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα· η τεχνολογία RFID θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την παρακολούθηση και την ιχνηλάτηση των κινήσεων των ατόμων ή για τον χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς τους. Η RFID διαθέτει το δυναμικό να καταστεί μια οχληρή/παρεμβατική τεχνολογία. Έχουν εκφραστεί ανησυχίες ως προς δυνητικές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιδιωτικής ζωής και το ενδεχόμενο μεγαλύτερης επιτήρησης, ιδιαίτερα στους χώρους εργασίας, με αποτέλεσμα διακρίσεις, αποκλεισμό, θυματοποίηση και ενδεχόμενη απόλεια της εργασίας.

3.5.2 Είναι σαφές ότι η εφαρμογή της RFID πρέπει να είναι κοινωνικά και πολιτικά αποδεκτή και δεοντολογικά και νομικά επιτρεπτή. Η RFID θα μπορούσε να προσφέρει τα πολυάριθμα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της μόνον εφόσον προβλεφθούν αποτελεσματικές εγγυήσεις όσον αφορά την προστασία των δεδομένων, την ιδιωτική ζωή και τις συναφείς δεοντολογικές διαστάσεις που αποτελούν τον πυρήνα της συζήτησης γύρω από την δημόσια αποδοχή της RFID.

3.5.3 Το κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την προστασία των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στην Ευρώπη σχεδιάστηκε έτσι ώστε να είναι ανθεκτικό ενόψει καινοτομιών. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διέπεται από τη γενική οδηγία για την προστασία των δεδομένων⁽¹⁾, η οποία ισχύει για όλες τις τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένης της RFID. Η γενική οδηγία για την προστασία των δεδομένων συμπληρώνεται με την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες⁽²⁾. Κατ' εφαρμογή των παραπάνω οδηγιών, οι δημόσιες αρχές στα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η καθιέρωση εφαρμογών RFID συμμορφώνεται με τη νομοθεσία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Κατά συνέπεια, ενδέχεται να απαιτηθεί παροχή λεπτομερούς καθοδήγησης για την πρακτική εφαρμογή νέων τεχνολογιών όπως η RFID και κατάρτιση συναφών κωδικών δεοντολογίας.

3.5.4 Όσον αφορά την ασφάλεια θα πρέπει να καταβληθούν κοινές προσπάθειες από τη βιομηχανία, τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, με σκοπό την εμπάδυνση της κατανόησης των θεμάτων συστημικού χαρακτήρα και των συναφών επιβουλών για την ασφάλεια που ενδεχομένως συνδέονται με τη μαζική εγκατάσταση τεχνολογιών και συστημάτων RFID. Μια σημαντική πτυχή της αντιμετώπισης των παραπάνω προκλήσεων θα είναι η προδιαγραφή και έγκριση κριτηρίων σχεδιασμού, βάσει των οποίων θα αποφεύγεται διακινδύνευση της ιδιωτικής ζωής και της ασφάλειας, όχι μόνο στο τεχνολογικό επίπεδο, αλλά και στο επίπεδο της οργάνωσης και των επιχειρηματικών διεργασιών. Συνεπώς, απαιτείται λεπτομερής εξέταση του κόστους και των οφελών συγκεκριμένων κινδύνων για την ασφάλεια και την προστασία της ιδιωτικής ζωής πριν από την επιλογή συστημάτων RFID και την εγκατάσταση εφαρμογών RFID.

3.5.5 Εκφράζονται επίσης προβληματισμοί σχετικά με τον ανοιχτό χαρακτήρα και την ουδετερότητα των βάσεων δεδομένων όπου θα καταγράφονται οι αποκλειστικοί αναγνωριστικοί κωδικοί που βρίσκονται στη βάση του συστήματος RFID, η αποθήκευση και ο χειρισμός των συλλεγόμενων δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τους από τρίτους. Πρόκειται για σημαντικό ζήτημα, δεδομένου ότι η τεχνολογία RFID θα επιφέρει ένα νέο κύμα εξελίξεων στο Διαδίκτυο, που πρόκειται τελικά να διασυνδέσει δισεκατομμύρια ευφών διατάξεων και περίπλοκων τεχνολογιών με αισθητήρες, δημιουργώντας μια παγκόσμια δικτυωμένη επικοινωνιακή υποδομή. Αυτή η νέα εξελικτική φάση του διαδικτύου είναι γνωστή ως «Διαδίκτυο των πραγμάτων».

3.5.6 Το σύστημα καταχώρισης και ονοματοδοσίας ταυτοτήτων στο μελλοντικό «Διαδίκτυο των πραγμάτων» θα πρέπει να παρέχει διασφάλιση έναντι διακοπής ή ανεπιθύμητης χρήσης που θα μπορούσε να έχει καταστροφικές συνέπειες. Επίσης, δεν θα πρέπει να περιπέσει σε επιμέρους συμφέροντα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις εν λόγω βάσεις δεδομένων και τα συστήματα ονοματοδοσίας για τους δικούς τους σκοπούς. Θα πρέπει να υπάρξουν εγγυήσεις για τις απαιτήσεις ασφάλειας, δεοντολογίας και προστασίας της ιδιωτικής ζωής για όλους τους ενδιαφερομένους, από άτομα έως εταιρίες, των οποίων ευαίσθητες πληροφορίες εμπορικού χαρακτήρα περιλαμβάνονται στις επιχειρηματικές διεργασίες που εκτελούνται μέσω RFID.

3.5.7 Κατά τον σχεδιασμό του συστήματος πρέπει να ληφθούν υπόψη οι απαιτήσεις τόσο των μερών που έχουν ενεργό συμμετοχή στη συγκρότηση του συστήματος πληροφοριών RFID (π.χ. επιχειρηματικοί οργανισμοί, δημόσιες διοικήσεις, νοσοκομεία) όσο και των τελικών χρηστών που υπάγονται στο σύστημα (πολίτες, καταναλωτές, ασθενείς, εργαζόμενοι). Καθώς οι τελικοί χρήστες κατά κανόνα δεν συμμετέχουν στη φάση του σχεδιασμού, η Επιτροπή θα

υποστηρίξει την ανάπτυξη δέσμης κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή (κώδικας δεοντολογίας, περιπτώσεις ορθής πρακτικής) από μια βασική ομάδα εμπειρογνομώνων που θα εκπροσωπεί όλα τα μέρη. Έως το τέλος του 2007, η Επιτροπή θα εκδώσει σύσταση όπου θα καθορίζεται το σύνολο των αρχών που θα πρέπει να εφαρμόζουν οι δημόσιες αρχές και άλλοι ενδιαφερόμενοι όσον αφορά τη χρήση RFID.

3.5.8 Η Επιτροπή θα εξετάσει επίσης την συμπερίληψη κατάλληλων διατάξεων στην προσεχή πρόταση τροποποίησης της οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και, παράλληλα, θα συνεκτιμήσει τις ιδέες της επικείμενης ομάδας ενδιαφερομένων RFID, της ομάδας εργασίας για την προστασία των δεδομένων του άρθρου 29 και άλλων συναφών πρωτοβουλιών, όπως η ευρωπαϊκή ομάδα για τη δεοντολογία στην επιστήμη και τις νέες τεχνολογίες. Σε αυτή τη βάση, η Επιτροπή θα αξιολογήσει την ανάγκη ανάληψης περαιτέρω νομοθετικών βημάτων για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής.

3.5.9 Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί στενά την πορεία προς το «Διαδίκτυο των πραγμάτων», σημαντικό στοιχείο του οποίου αναμένεται ότι θα αποτελέσει η RFID. Στα τέλη του 2008, πρόκειται να εκδώσει ανακοίνωση όπου θα αναλύεται ο χαρακτήρας και τα αποτελέσματα των εν λόγω εξελίξεων, με ιδιαίτερη προσοχή στα θέματα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής, της εμπιστοσύνης και της διαχείρισης/διακυβέρνησης. Θα αξιολογηθούν οι εναλλακτικές δυνατότητες χάραξης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της ενδεχόμενης ανάγκης λήψης περαιτέρω νομοθετικών μέτρων, τόσο για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής όσο και για την αντιμετώπιση άλλων στόχων δημόσιας πολιτικής.

3.5.10 Παρατηρήσεις σχετικά με τα θέματα της ασφάλειας, της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της δεοντολογίας διατυπώνονται στην 4η ενότητα της παρούσας γνωμοδότησης.

3.6 Άλλα θέματα πολιτικής που θέτει η RFID

3.6.1 Πέρα από το συνολικό πεδίο της ασφάλειας, της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της δεοντολογίας, άλλα θέματα πολιτικής που θέτει η RFID είναι το ραδιοφάσμα, τα πρότυπα, η ασφάλεια και τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

3.6.2 Η εναρμόνιση των όρων χρήσης του ραδιοφάσματος είναι εν προκειμένω σημαντική, ώστε να διευκολυνθεί η κινητικότητα και να μειωθεί το κόστος. Η Επιτροπή ενέκρινε πρόσφατα μια απόφαση (2006/808/ΕΚ) για τις συχνότητες RFID στη ζώνη των UHF. Αυτή η κατανομή κρίνεται κατάλληλη με χρονικό ορίζοντα τρία έως δέκα έτη· ωστόσο, εάν προκύψει ανάγκη συμπληρωματικού ραδιοφάσματος, η Επιτροπή θα ενεργήσει αναλόγως, χρησιμοποιώντας τις αρμοδιότητές της βάσει της απόφασης για το ραδιοφάσμα (676/2002/ΕΚ). Η ΕΟΚΕ δέχεται αυτή τη θέση.

3.6.3 Η ομαλή διαδικασία θέσπισης των νέων διεθνών προτύπων ISO και η εναρμόνιση των περιφερειακών προτύπων είναι ουσιαστικής σημασίας για την ομαλή υιοθέτηση των υπηρεσιών. Οι σχετικοί ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης — CEN και ETSI — συμμετέχουν πλήρως. Η Επιτροπή καλεί αυτούς τους οργανισμούς να συνεργαστούν με τη βιομηχανία και να διασφαλίσουν ότι τα αναπτυσσόμενα πρότυπα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της Ευρώπης, ιδίως όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την ασφάλεια, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και τα θέματα αδειοδότησης. Επειδή τα βιομηχανικά πρότυπα και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας συχνά συμβαδίζουν, η ΕΟΚΕ

⁽¹⁾ Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

⁽²⁾ Οδηγία 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

καλεί την Επιτροπή να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια ταχείας κινητοποίησης της βιομηχανίας και των οργανισμών τυποποίησης, προκειμένου να αποτραπεί η υπέρμετρη εξάρτηση των ευρωπαϊκών εφαρμογών της RFID από δαπανηρά δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας που ανήκουν σε μη ευρωπαϊκούς φορείς.

3.6.4 Όσον αφορά το περιβάλλον, οι διατάξεις RFID καλύπτονται πλήρως από τις οδηγίες σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) και σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών σε είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Σε θέματα υγείας, ένα θέμα που πρέπει να εξεταστεί είναι τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία που σχετίζονται με διατάξεις RFID. Τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία που σχετίζονται με εφαρμογές RFID είναι εν γένει ασθενή, με αποτέλεσμα η έκθεση των εργαζομένων και του κοινού αναμένεται ότι θα είναι αρκετά κάτω από τα όρια που ισχύουν στα πρότυπα. Ωστόσο, στο πλαίσιο της γενικευμένης αύξησης των ασύρματων εφαρμογών, η Επιτροπή θα μεριμνήσει για την αναθεώρηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Η ΕΟΚΕ δέχεται αυτή τη θέση.

4. Παρατηρήσεις

4.1 Δεδομένου ότι η Επιτροπή θα εκδώσει τις συστάσεις της προς τα κράτη μέλη στα τέλη του τρέχοντος έτους, εύλογα μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα υιοθετήσει την υφιστάμενη υποδομή για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Ειδικότερα, αυτό συνεπάγεται ότι οι φορείς προστασίας των δεδομένων που υφίστανται ήδη σε κάθε κράτος μέλος θα αποτελέσουν την αρμόδια αρχή για τα θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων σε σχέση με την τεχνολογία RFID.

4.2 Στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι θα συγκροτήσει και θα διαβουλευθεί με μία νέα ομάδα ενδιαφερομένων για την τεχνολογία RFID. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να παρουσιάσει την παρούσα γνωμοδότηση στην εν λόγω ομάδα.

4.3 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση ενέχει σοβαρές απειλές για την ιδιωτική ζωή και τις πολιτικές ελευθερίες:

- α) Οι ετικέτες RFID μπορούν να ενσωματωθούν σε αντικείμενα και έγγραφα εν αγνοία του ατόμου που λαμβάνει αυτά τα αντικείμενα. Καθώς τα ραδιοκύματα ταξιδεύουν εύκολα και αθόρυβα μέσα από υφάσματα, πλαστικά και άλλα υλικά, είναι δυνατή η ανάγνωση ετικετών RFID που είναι ραμμένες μέσα στα ρούχα ή επικολλημένες σε αντικείμενα που περιέχονται σε πορτοφόλια, τσάντες για τα φώνια, βαλίτσες κ.ά.
- β) Χάρη στον ηλεκτρονικό κωδικό προϊόντος, κάθε αντικείμενο στον πλανήτη θα μπορούσε να έχει τον δικό του αποκλειστικό αναγνωριστικό κωδικό. Η χρήση αποκλειστικών αναγνωριστικών κωδικών αριθμών θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία ενός παγκόσμιου συστήματος καταχώρησης αντικειμένων, στο πλαίσιο του οποίου κάθε υλικό αντικείμενο ταυτοποιείται και συνδέεται με τον αγοραστή ή τον ιδιοκτήτη του τη στιγμή της αγοράς ή της μεταβίβασης.
- γ) Για την εξάπλωση της RFID απαιτείται η δημιουργία μεγάλων βάσεων δεδομένων με τα δεδομένα των αποκλειστικών αναγνωριστικών ετικετών. Αυτά τα αρχεία θα μπορούσαν να συνδέονται με προσωπικά στοιχεία ταυτότητας, ιδίως όσο διευρύνονται η μνήμη και οι δυνατότητες επεξεργασίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- δ) Οι ετικέτες είναι αναγνώσιμες εξ αποστάσεως που δεν περιορίζεται στο οπτικό πεδίο, από συσκευές ανάγνωσης που μπορούν να ενσωματωθούν με άορατο τρόπο σε οποιοδήποτε σχεδόν χώρο όπου συγκεντρώνονται άνθρωποι. Οι αναγνώστες μπορούν

να ενσωματωθούν σε πλακάκια του δαπέδου, να υφανθούν σε τάπητες, να κρυφτούν στα πλαίσια των θυρών ή στα ράφια, καθιστώντας πρακτικά αδύνατο να γνωρίζει κανείς πότε αποτελεί αντικείμενο σάρωσης.

- ε) Εάν η προσωπική ταυτότητα των ατόμων συνδεθεί με αποκλειστικούς αριθμούς ετικετών RFID, είναι δυνατή η ιχνηλάτηση ή ο χαρακτηρισμός της συμπεριφοράς τους εν αγνοία ή χωρίς τη συναινέσή τους.
- στ) Μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο όπου οι αναγνώστες RFID αποτελούν ένα διεισδυτικό παγκόσμιο δίκτυο. Για ένα τέτοιο δίκτυο δεν χρειάζονται παντού αναγνώστες. Το σύστημα τελών κυκλοφοριακής συμφόρησης στο Λονδίνο μπορεί να εντοπίσει όλα τα αυτοκίνητα που εισέρχονται στο κέντρο του Λονδίνου με τη βοήθεια μικρού σχετικά αριθμού συσκευών λήψης εικόνων που έχουν τοποθετηθεί σε στρατηγικά σημεία. Με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσε να κατασκευαστεί ένα δίκτυο στρατηγικά τοποθετημένων αναγνώστων ετικετών RFID. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να συμβεί κάτι τέτοιο.

4.4 Στο 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο E&A η Επιτροπή έχει ήδη προσδιορίσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ηθική εφαρμογή της τεχνολογίας, δεδομένου ότι έχει αντίκτυπο στην ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής («Οδηγός υποψηφίων» για συνεργατικά έργα, σ. 54) ⁽³⁾. Η τεχνολογία RFID συνιστά ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της σχέσης που αναπτύσσεται ανάμεσα στην τεχνολογία και το νομικό δικαίωμα ή την προσδοκία του κοινού για προστασία της ιδιωτικής ζωής κατά τη συλλογή και κοινοχρησία των δεδομένων. Προβλήματα όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής ανακύπτουν κάθε φορά που συλλέγονται και αποθηκεύονται αποκλειστικά ταυτοποιήσιμα δεδομένα σχετικά με ένα ή περισσότερα πρόσωπα σε ψηφιακή ή άλλη μορφή. Ο ανεπαρκής ή ανύπαρκτος έλεγχος της κοινοποίησης των δεδομένων μπορεί να αποτελέσει την αιτία προβληματισμών όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής. Οι πηγές δεδομένων που πλήττονται από προβλήματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής είναι οι τομείς της υγείας, της ποικίλης δικαιοσύνης, των χρηματοοικονομικών, της γενετικής και των συστημάτων εντοπισμού θέσης. Ο εντοπισμός της θέσης αποτελεί το μείζον θέμα για την τεχνολογία RFID.

4.5 Στις οδηγίες της ⁽⁴⁾ σχετικά με τη διαχείριση της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, η Επιτροπή προσδιόρισε οκτώ αρχές ορθής πρακτικής, οι οποίες πρέπει να τηρούνται. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει:

- να υφίστανται σύννομη και θεμιτή επεξεργασία,
- να συλλέγονται για καθορισμένους σκοπούς,
- να είναι κατάλληλα, συναφή προς το θέμα και να ανταποκρίνονται στους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν,
- να είναι ακριβή,
- να μην διατηρούνται για περισσότερο χρόνο απ' ό,τι είναι αναγκαίο,
- να υπόκεινται σε επεξεργασία σύμφωνα με τα δικαιώματα του ενδιαφερόμενου προσώπου,
- να είναι ασφαλή,
- να μην διαβιβάζονται σε χώρες που δεν παρέχουν επαρκές επίπεδο προστασίας.

Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές είναι εξ ολοκλήρου κατάλληλες για τα θέματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και ασφάλειας των δεδομένων που σχετίζονται με τις εφαρμογές RFID.

⁽³⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.Coop-erationDetailsCallPage&call_id=11.

⁽⁴⁾ Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, άρθρο 6.

4.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι βασικές αρχές ορθής πρακτικής είναι οι ακόλουθες:

- Οι χρήστες της ραδιοσυχνικής αναγνώρισης οφείλουν να δημοσιοποιούν τις πολιτικές τους και τις πρακτικές που εφαρμόζουν και δεν θα πρέπει να υπάρχουν κρυφές βάσεις δεδομένων με προσωπικές πληροφορίες.
- Ο καθένας έχει το δικαίωμα να γνωρίζει πότε τα προϊόντα του λιανικού εμπορίου περιέχουν ενσωματωμένες ετικέτες ή αναγνώστες RFID. Οποιαδήποτε διαδικασία σάρωσης ετικετών RFID στο λιανικό εμπόριο πρέπει να είναι διαφανής για όλα τα μέρη.
- Οι χρήστες της τεχνολογίας RFID οφείλουν να γνωστοποιούν τους σκοπούς χρήσης των ετικετών και αναγνωστών. Η συλλογή πληροφοριών θα πρέπει να περιορίζεται σε όσα είναι αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- Οι χρήστες της RFID είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή της εν λόγω τεχνολογίας, καθώς και για τη λειτουργία της στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των κατευθυντήριων γραμμών για την ασφάλεια των δεδομένων. Είναι επίσης υπεύθυνοι για την ασφάλεια και την ακεραιότητα του συστήματος και της αντίστοιχης βάσης δεδομένων.

4.7 Το πώς θα πρέπει να εφαρμοστούν οι ανωτέρω αρχές παραμένει ένα επίμαχο ζήτημα. Στην ιδανική περίπτωση, όποια επιχείρηση προβαίνει σε συναλλαγές επιχείρησης-καταναλωτή, όπως το λιανικό εμπόριο, η έκδοση εισιτηρίων, οι έλεγχοι πρόσβασης ή οι υπηρεσίες μεταφορών, θα πρέπει να παρέχει στους πελάτες μια μορφή εγγύησης όσον αφορά την τήρηση των προαναφερόμενων αρχών, ένα είδος χάρτη των πελατών. Ιδεωδώς, αυτός ο χάρτης θα μπορούσε να περιλαμβάνει όλες τις αρχές ορθής πρακτικής για την προστασία των δεδομένων που παρατίθενται στο σημείο 4.5. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ προτείνει τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές: Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ προτείνει τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές:

- α) Θα πρέπει να απαγορευθεί στους εμπόρους να υποχρεώνουν ή να εξαναγκάζουν τους πελάτες να δέχονται την ύπαρξη ενεργών ή αδρανοποιημένων ετικετών στα προϊόντα που αγοράζουν. Θα μπορούσαν, λόγω χάρη, να προσαρτώνται οι ετικέτες στη συσκευασία ή να χρησιμοποιούνται αφαιρούμενες ετικέτες, ανάλογες με τα καρτελάκια των τιμών.
- β) Οι πελάτες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα αφαίρεσης ή απενεργοποίησης των ενδεχόμενων ετικετών που υπάρχουν σε προϊόντα τα οποία βρίσκονται στην κατοχή τους.
- γ) Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν θα πρέπει κατ' αρχήν να χρησιμοποιείται για την ιχνηλάτηση προσώπων. Η ιχνηλάτηση προσώπων π.χ. μέσω του ρουχισμού, αγαθών, εισιτηρίων ή άλλων αντικειμένων είναι αθέμιτη.
- δ) Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιείται κατά τρόπο που θα μπορούσε να καταργήσει ή να περιορίσει την ανωνυμία.
- ε) Η αρμόδια αρχή θα πρέπει να δώσει σαφείς οδηγίες ότι τα σημεία γ) και δ) επιτρέπεται να εφαρμοστούν μόνον σε εξαιρετικές περιστάσεις και κατόπιν επίσημης κοινοποίησης στην αρμόδια αρχή.

4.8 Μπορούν να προβλεφθούν ορισμένες εξαιρέσεις στις προαναφερόμενες κατευθυντήριες γραμμές όταν:

- οι ιδιώτες κάνουν χρήση της δυνατότητας να διατηρούν ενεργές τις ετικέτες για προσωπική τους εξυπηρέτηση·
- οι ιδιώτες δίδουν τη συγκατάθεσή τους όσον αφορά την ιχνηλάτησή τους σε κρίσιμους χώρους, όπως σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα και οργανισμούς υψηλής ασφαλείας·
- οι ιδιώτες επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν εφαρμογές για τον εντοπισμό της θέσης και την αναγνώριση της ταυτότητάς τους κατά τον ίδιο τρόπο που εντοπίζεται ήδη η θέση τους και αναγνωρίζεται η ταυτότητά τους μέσω της χρήσης κινητών τηλεφώνων, καρτών ανάληψης μετρητών από ATM, διαδικτυακών διεκδύσεων κλπ.

Κάθε τέτοια εξαίρεση πρέπει να κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή.

4.9 Μια κατηγορία εφαρμογών που θα μπορούσε να εξαιρεθεί γενικά είναι η ιχνηλάτηση προσώπων ή αγαθών σε χώρους προσωρινής παραμονής τους. Στις αεροπορικές μεταφορές θα μπορούσε να προσαρτηθεί στις αποσκευές που παραδίδονται κατά τον έλεγχο εισιτηρίων μια αναγνωριστική ετικέτα προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια διεκπεραίωσης των αποσκευών, ενώ στους επιβάτες μπορούν να τοποθετηθούν αναγνωριστικές ετικέτες με στόχο τη βελτίωση της χρονικής ακρίβειας των πτήσεων και την επιτάχυνση των διαδικασιών ασφαλείας. Μια περαιτέρω εφαρμογή θα μπορούσε να αποτελέσει η ιχνηλάτηση ασθενών μετά την εισαγωγή τους στο νοσοκομείο για εγχείρηση. Αυτή η κατηγορία εφαρμογών μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνον εφόσον διασφαλιστεί πλήρως η βέβαιη κατάργηση των ετικετών μετά το πέρας της προσωρινής εμπειρίας.

4.10 Η ραδιοσυχνική αναγνώριση δεν είναι ώριμη τεχνολογία· συνεπώς, δεν μπορούμε ακόμη να κατανοήσουμε το πλήρες δυναμικό της. Από τη μία πλευρά, μπορεί να αποφέρει ασύλληπτα οφέλη στον τεχνολογικό πολιτισμό μας· από την άλλη πλευρά, όμως, μπορεί να αποτελέσει την μεγαλύτερη μέχρι σήμερα τεχνολογική απειλή κατά της ιδιωτικής μας ζωής και της ελευθερίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι εφαρμογές της RFID θα πρέπει να αναπτυχθούν σύμφωνα με έναν αυστηρό κώδικα δεοντολογίας σε ό,τι αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την ελευθερία και την ασφάλεια των δεδομένων· θεωρεί, ωστόσο, ότι η ανάπτυξή τους θα πρέπει να συνεχιστεί, εφόσον τηρούνται οι αναγκαίες διασφαλίσεις.

4.11 Συμπερασματικά, όπου επιτρέπονται οι εφαρμογές RFID, η υλοποίησή τους θα πρέπει να είναι διαφανής για όλους τους εμπλεκόμενους. Οι εφαρμογές για τη βελτίωση της διαχείρισης των εμπορευμάτων είναι γενικά αποδεκτές. Οι εφαρμογές που περιλαμβάνουν την ιχνηλάτηση προσώπων με ετικέτες RFID είναι γενικά απαράδεκτες, εκτός από ορισμένους χώρους προσωρινής παραμονής τους. Οι εφαρμογές που συνδέουν πρόσωπα με συγκεκριμένα αντικείμενα μπορούν να γίνουν αποδεκτές για σκοπούς εμπορικής προώθησης. Οι εφαρμογές που ταυτοποιούν πρόσωπα μέσω των αγαθών που έχουν αγοράσει είναι γενικά απαράδεκτες. Επιπλέον, ορισμένες εφαρμογές είναι αθέμιτες σε μια ελεύθερη κοινωνία και δεν θα πρέπει ποτέ να επιτραπούν. Η επιτακτική ανάγκη να διαφυλαχθεί η ιδιωτική ζωή και η ανωνυμία πρέπει να αποτελέσει τον πυρήνα της σύστασης της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών “Το GALILEO σε σταυροδρόμι: Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων GNSS”»

COM (2007) 261 τελικό

(2007/C 256/14)

Στις 16 Μαΐου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Στις 29 Μαΐου 2007, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, οι υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών».

Εξαιτίας του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ όρισε γενικό εισηγητή τον κ. BUFFETAUT κατά την 437η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007) και υιοθέτησε, με 95 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή χαιρετίζει τον ρεαλισμό και το θάρρος που επέδειξε η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της «Το GALILEO σε σταυροδρόμι: Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων GNSS» COM(2007) 261, καταλήγοντας στη διαπίστωση ότι οι διαπραγματεύσεις για τη σύμβαση παραχώρησης του σχεδίου Galileo περιήλθαν σε αδιέξοδο.

1.2 Συμφωνεί πλήρως με την άποψη ότι πρέπει να τεθεί τέλος στις εν λόγω αδιέξοδες διαπραγματεύσεις και να χαραχθεί μία διαφορετική στρατηγική.

1.3 Υποστηρίζει πλήρως τη βούληση του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής για την επιτυχή κατάληξη του σχεδίου Galileo με τη διατήρηση του αρχικού εύρους και περιγραφής.

1.4 Θεωρεί ότι το σχέδιο Galileo συνιστά ένα στρατηγικό σχέδιο για την ΕΕ, το οποίο είναι σε θέση να καταδείξει την ικανότητα της Ευρώπης να κινητοποιείται για την υλοποίηση ενός εξαιρετικού ανθρώπινου, επιστημονικού, τεχνικού και οικονομικού επιτεύγματος.

1.5 Εκτιμά ότι η εγκατάλειψη του σχεδίου θα ήταν καταστροφική για την ΕΕ.

1.6 Υπογραμμίζει ότι το προτεινόμενο από την Επιτροπή σενάριο αποτελεί μία ενδιαφέρουσα και ρεαλιστική πρόταση για την επιτυχή κατάληξη του σχεδίου και θεωρεί ότι η ανάθεση της ευθύνης και της χρηματοδότησης της φάσης ανάπτυξης και εγκατάστασης στο δημόσιο συνιστά μία ρεαλιστική αντιμετώπιση της κατάστασης.

1.7 Δεδομένου ότι το σενάριο αυτό θα έχει σημαντικές επιπτώσεις σε χρηματοδοτικό επίπεδο και θα απαιτηθούν συγκεκριμένες προσπάθειες στα πλαίσια των δημόσιων οικονομικών, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι να εξετασθεί χωρίς προκαταλήψεις κατά πόσον είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί το σύστημα Galileo από τα κράτη μέλη της ΕΕ για στρατιωτικούς, ιδίως αμυντικούς, σκοπούς καθώς και το ενδεχόμενο επιβολής εισφοράς χαμηλού ύψους επί των τιμών των τερματικών του συστήματος εν είδει συμβολής στην χρηματοδοτική εξισορρόπηση του σχεδίου.

1.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διευκρινισθούν το ταχύτερο δυνατόν οι όροι και οι κανόνες παραχώρησης του συστήματος EGNOS που

αποτελεί το ευρωπαϊκό περιφερειακό συμπλήρωμα του αμερικανικού GPS και να συντονισθεί καταλλήλως η εφαρμογή του εν λόγω προγράμματος με το Galileo.

1.9 Εγκρίνει την επιλογή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος ως αρχής αρμόδιας για τις προμήθειες και για τον σχεδιασμό του προγράμματος.

1.10 Εφιστά την προσοχή για τον πειρασμό να υπαχθεί το σχέδιο Galileo στις υποχρεώσεις της αρχής της αποκαλούμενης της «δίκαιης επιστροφής», αν και κατανοεί τις εύλογες ανησυχίες των κρατών μελών για την επιστημονική, τεχνική και οικονομική ανάπτυξή του.

1.11 Υπενθυμίζει ότι τα ζητήματα διαχείρισης και καταμερισμού των οικονομικών και τεχνικών αρμοδιοτήτων όταν δεν διευθετούνται με σαφήνεια μπορούν να έχουν καταστροφικές συνέπειες, όπως απέδειξε η πρόσφατη ιστορία της Airbus.

1.12 Ζητεί από τα κράτη μέλη να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την επιτυχή ολοκλήρωση του σχεδίου Galileo.

2. Το πλαίσιο της ανακοίνωσης

2.1 Πέντε μήνες μετά από τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου για τις εφαρμογές της πλοήγησης μέσω δορυφόρου, η Επιτροπή δημοσιεύει μία νέα ανακοίνωση με τίτλο που προκαλεί ανησυχία «Το GALILEO σε σταυροδρόμι: Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων GNSS».

2.2 Τον ανησυχητικό τίτλο προκαλεί το αδιέξοδο στο οποίο περιήλθαν οι διαπραγματεύσεις για σύμβαση παραχώρησης. Πράγματι, δεν κατορθώθηκε να επιτευχθεί συμφωνία με το βιομηχανικό όμιλο που ήταν υποψήφιος για την παραχώρηση. Υπήρχαν πράγματι θεμελιώδεις διαφορές ως προς το οικονομικό μοντέλο του σχεδίου.

2.3 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν μπορούσε να πράξει διαφορετικά παρά να διαπιστώσει την αποτυχία αυτή, η οποία επήλθε μετά από μία σειρά καθυστερήσεων στην υλοποίηση του Galileo και απαιτούσε ένα μείζονα αναπροσανατολισμό του σχεδίου τόσο σε οικονομικό όσο και σε νομικό επίπεδο.

2.4 Επιπλέον, το Συμβούλιο Υπουργών Μεταφορών της 22ας του παρελθόντος Μαρτίου ζήτησε από την Επιτροπή να αξιολογήσει την κατάσταση και να προτείνει λεπτομερή εναλλακτικά σενάρια για τη σύμβαση παραχώρησης, καθώς και ένα σενάριο για να τεθεί σύντομα σε διαθεσιμότητα το σύστημα πλοήγησης EGNOS, που αποτελεί το ευρωπαϊκό περιφερειακό συμπλήρωμα του αμερικανικού GPS, ως προπομπός του Galileo.

2.5 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, επαναβεβαιώνοντας την υποστήριξη του στο σχέδιο Galileo, εκδήλωσε την ανησυχία του για τις συσσωρευμένες καθυστερήσεις κατά την ανάπτυξη του σχεδίου και ζήτησε από την Επιτροπή να διατυπώσει προτάσεις για τη διόρθωση της κατάστασης.

2.6 Η ανακοίνωση της Επιτροπής αποτελεί την απάντηση σε αυτό το διπλό αίτημα των θεσμικών οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

3. Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης

3.1 Το πρώτο σημαντικό σημείο είναι ότι η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να λάβουν υπόψη τους την αποτυχία των τρεχουσών διαπραγματεύσεων για τη σύμβαση παραχώρησης και, κατά συνέπεια, να θέσουν τέλος σε αυτές. Ενώπιον του αδιεξόδου στις διαπραγματεύσεις, δεν υπάρχει άλλη λύση.

3.2 Εντούτοις, ζητεί παράλληλα από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να επιβεβαιώσουν τη δέσμευσή τους για την εγκατάσταση ενός αυτοδύναμου συστήματος δορυφορικής πλοήγησης και να υποστηρίξουν τη συνέχιση του προγράμματος Galileo. Επομένως, η παρούσα αποτυχία των διαπραγματεύσεων για τη σύμβαση παραχώρησης δεν πρέπει να συνεπάγεται την εγκατάλειψη του σχεδίου Galileo. Αντίθετα, η Επιτροπή επιθυμεί να επαναβεβαιωθεί ο στρατηγικός χαρακτήρας του σχεδίου για την ΕΕ, καθώς και η σημασία του σε οικονομικό επίπεδο.

3.3 Κατά την Επιτροπή, το πρόγραμμα Galileo πρέπει να συνεχισθεί επί της ίδιας ακριβώς βάσεως που ισχύει σήμερα. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά πρέπει να παραμείνουν τα ίδια, δηλαδή ένας σχηματισμός 30 δορυφόρων που θα παρέχει πέντε διαφορετικές υπηρεσίες με άριστη ποιότητα σήματος.

3.4 Επομένως, δεν τίθεται το θέμα ενός Galileo σε σμίκρυνση.

3.5 Η Επιτροπή προτείνει δύο εναλλακτικά σενάρια:

α) Σενάριο Α): Ο δημόσιος τομέας χρηματοδοτεί και προμηθεύεται, σε πρώτη φάση, ένα επιχειρησιακό σύστημα περιορισμένων επιδόσεων. Αυτό το περιορισμένο σύστημα θα αποτελείται από 18 δορυφόρους με το σχετικό επίγειο τμήμα. Αυτό θα επιτρέπει επαρκή ακρίβεια του εντοπισμού της θέσης και γεωγραφική κάλυψη για την εισαγωγή των υπηρεσιών στην αγορά χωρίς όμως να αξιοποιείται ακόμα η τεχνική προστιθέμενη αξία του Galileo.

Στη συνέχεια, οι υπόλοιποι 12 δορυφόροι θα τεθούν σε λειτουργία από τον ιδιωτικό τομέα βάσει συμβάσεως παραχώρησης.

β) Σενάριο Β): Ο δημόσιος τομέας να χρηματοδοτεί και προμηθεύεται το πλήρες επιχειρησιακό σύστημα με πλήρεις επιδόσεις. Αυτή η υποδομή αποτελείται από 30 δορυφόρους με το σχετικό επίγειο τμήμα. Αυτό θα επιτρέπει την παροχή όλων των υπηρεσιών Galileo για όλους τους δυνητικούς χρήστες και θα εξασφαλίζει στο μελλοντικό εταίρο της σύμβασης παραχώρησης την αξιοπιστία της σύλληψης του σχεδίου. Η εταιρική σχέση δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, με τη μορφή σύμβασης παραχώρησης

υπηρεσιών, θα καλύπτει τις δραστηριότητες λειτουργίας, εκμετάλλευσης του συστήματος και τη διατήρηση του σχηματισμού των 30 δορυφόρων. Η πλήρης ανάπτυξη θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2012 και η σύμβαση παραχώρησης θα καλύπτει την περίοδο 2010-2030.

3.6 Η Επιτροπή προτείνει την υιοθέτηση του δεύτερου σεναρίου σε δύο φάσεις:

— Έναρξη της άμεσης εκμετάλλευσης του EGNOS βάσει ειδικής σύμβασης παραχώρησης, ως συστήματος προπομπού του Galileo, από το 2008. Μετά από την πλήρη ανάπτυξη του συνολικού σχηματισμού Galileo, η εκμετάλλευση οφείλει να είναι πλήρως λειτουργική μέχρι τα τέλη του 2012.

— Παράλληλα, διαπραγμάτευση και σύναψη εταιρικής σχέσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με τη μορφή σύμβασης παραχώρησης, για τη φάση εκμετάλλευσης του EGNOS και του Galileo για το διάστημα 2010-2030.

3.7 Η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να υποστηρίξουν τα προγράμματα, επιβεβαιώνοντας μία σειρά αρχών:

— Επίτευξη της επιχειρησιακής ικανότητας του συστήματος EGNOS μέχρι τις αρχές του 2008.

— Απόφαση ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα GNSS καθορίζονται, συμφωνούνται, ρυθμίζονται και εποπτεύονται στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς το συμφέρον όλων των κρατών μελών της.

— Αναγνώριση της στρατηγικής φύσης του προγράμματος Galileo.

— Επιλογή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ΕΟΔ) ως αρχής αρμόδιας για τις προμήθειες και για τον σχεδιασμό **εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την εξουσία και τους κανόνες του.**

— Εξασφάλιση εύρωστων και ακριβοδίκαιων όρων ανταγωνισμού στο πρόγραμμα, όπου αυτό είναι δυνατόν.

— Ενίσχυση και αναδιάρθρωση της δημόσιας διακυβέρνησης των προγραμμάτων, υπό την πολιτική ευθύνη και ηγεσία της Επιτροπής.

— Κατοχύρωση της εμπιστοσύνης των επενδυτών.

3.8 Ένα ανάλογο πρόγραμμα απαιτεί την κινητοποίηση σημαντικών χρηματοοικονομικών πόρων, τη δέσμευση των ποσών των προβλεπόμενων για το προτεινόμενο, επί του παρόντος, πρόγραμμα στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών, καθώς και την εξασφάλιση συμπληρωματικής χρηματοδότησης.

3.9 Στο χρηματοοικονομικό πλαίσιο της περιόδου 2007/2013, θα πρέπει να διατίθενται 2,4 δισεκατομμύρια ευρώ, προκειμένου να συνεχισθεί το παρόν πρόγραμμα και να προστεθούν μέτρα για τον περιορισμό των κινδύνων. Εάν επιλεγεί η προοπτική απόκτησης του πρώτου πλήρους σχηματισμού (30 δορυφόροι), ακολουθούμενη από μία εταιρική σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την περίοδο εκμετάλλευσης 2010 έως 2013, θα απαιτηθεί ποσόν ύψους 3,4 δισεκατομμυρίων ευρώ.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Είναι ορθή η διαπίστωση εκ μέρους της Επιτροπής του αδιεξόδου των διαπραγματεύσεων για τη σύμβαση παραχώρησης εντός του υφιστάμενου πλαισίου και η πρόταση για τον τερματισμό τους. Η αδυναμία εξαγωγής συμπερασμάτων σχετικά θα οδηγούσε στην παράταση μίας αδιέξοδης κατάστασης και θα καθυστερούσε περαιτέρω την υλοποίηση του προγράμματος.

4.2 Επ'αυτού, το Συμβούλιο κατέληξε στα ίδια συμπεράσματα με την Επιτροπή και αποφάσισε να τερματίσει τις διαπραγματεύσεις και να θέσει νέες βάσεις. Επαναβεβαίωσε ακόμη την προτεραιότητα που ενέχει το σχέδιο Galileo, πράξη που επιδοκιμάζει η ΕΟΚΕ.

4.3 Επιπλέον, μία πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρομέτρου (Μάιος/Ιούνιος 2007) για το πρόγραμμα Galileo, την οποία παρήγγειλε η ΓΔ TREN, καταδεικνύει ότι το 80 % του πληθυσμού της ΕΕ υποστηρίζει την ιδέα ενός αυτοδύναμου συστήματος πλοήγησης μέσω δορυφόρου και το 63 % θα ήταν υπέρ της συμπληρωματικής χρηματοδότησης για την επιτυχή ολοκλήρωση του σχεδίου. Εντούτοις, η εκτίμηση για τις συνέπειες από την εγκατάλειψη του Galileo επί της εικόνας της ΕΕ είναι αρκετά αντιφατική. Το 44 % των ερωτηθέντων εκτιμά ότι οι συνέπειες θα ήταν ιδιαίτερα αρνητικές, ενώ το 41 % εκτιμά ότι αυτό δεν θα είχε αντίκτυπο.

4.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την υποστήριξη του Συμβουλίου και της κοινής γνώμης στο σχέδιο Galileo αλλά θεωρεί ότι η εγκατάλειψη του σχεδίου θα ήταν ιδιαίτερα αρνητική για την εικόνα της ΕΕ και για την εμπιστοσύνη προς τα ευρωπαϊκά σχέδια. Θα ήταν ένδειξη της αδυναμίας της ΕΕ να ολοκληρώσει επιτυχώς ένα επιστημονικό και τεχνικό σχέδιο του μέλλοντος, το οποίο μπορεί να κινητοποιήσει ό,τι καλύτερο από την άποψη της έρευνας, της καινοτομίας και της υψηλής τεχνολογίας, διανοίγοντας σημαντικές ευκαιρίες στην αγορά.

4.5 Αυτού λεχθέντος, η ανακοίνωση αφήνει ορισμένα αναπάντητα ερωτήματα. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο σύστημα EGNOS και στην ανάγκη εκμετάλλευσής του το συντομότερο δυνατόν, αλλά η Επιτροπή δεν αναφέρεται στο θέμα του φορέα εκμετάλλευσής. Περιορίζεται στην ένδειξη ότι αυτή θα αποτελέσει αντικείμενο σύμβασης παραχώρησης, αλλά δεν δίνονται λεπτομέρειες σχετικά με την μορφή της και τους δυνητικούς εταίρους (επιχείρηση, όμιλος οργανισμών ή εταιρειών που έχουν την ευθύνη για τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας; ...). Θα είναι ιδιωτικός ή δημόσιος φορέας; Ποιες θα είναι οι διαδικασίες υλοποίησης και ποιες οι προθεσμίες;

4.6 Τα συστήματα μεγιστοποίησης που επιτρέπουν τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας GPS είναι περιφερειακά (εκτός του συστήματος EGNOS, λειτουργεί και ένα άλλο στη Βόρεια Αμερική, το αποκαλούμενο WAAS, καθώς και ένα στην Ινδία. Ποιες είναι οι διασυνδέσεις μεταξύ των περιφερειακών αυτών συστημάτων και τι διεθνείς συμφωνίες απαιτούνται για τη λειτουργία τους.

4.7 Όσον αφορά τις δυσκολίες που προέκυψαν με τον όμιλο που ήταν υποψήφιος για την παραχώρηση του συστήματος Galileo, θα πρέπει να επιδειχθεί η απαραίτητη προσοχή για να αποφευχθούν παρόμοιες δυσκολίες σε σχέση με τα νέα προτεινόμενα σενάρια. Στην πραγματικότητα, πίσω από τα μέλη των ομίλων, διακρίνονταν συχνά οι εθνικές οδηγίες. Πολλές από τις ενδιαφερόμενες εταιρείες εξαρτώνται στην πραγματικότητα από τις εθνικές παραγγελίες ή είναι κρατικές εταιρείες και θα ήταν αφελές να πιστεύεται ότι επρό-

κειτο για έναν κλασικό «ιδιωτικό» όμιλο. Αυτό μπορεί να προκύψει εκ νέου και στα νέα σενάρια. Γι'αυτό και θα πρέπει να εφαρμοσθούν αυστηροί κανόνες ανταγωνισμού.

4.8 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το γενικό πλαίσιο του σχεδίου δεν τροποποιήθηκε και κυρίως το φάσμα των προτεινόμενων υπηρεσιών. Η πρόταση της Επιτροπής είναι η πλέον εύλογη. Οποιαδήποτε τροποποίηση της οικονομίας του σχεδίου θα προκαλέσει επιπλέον καθυστερήσεις, αύξηση του δημοσιοοικονομικού κόστους και αντιμετώπιση άσκοπων κινδύνων.

4.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η Επιτροπή έχει δίκιο να επισημαίνει ότι «χωρίς να αμφισβητείται ο πολιτικός χαρακτήρας του συστήματος, θα πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι είναι δυνατόν να προκύψουν σημαντικά έσοδα από στρατιωτικούς χρήστες». Έχοντας επίγνωση του ευαίσθητου χαρακτήρα αυτού του θέματος, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να πραγματοποιηθούν συζητήσεις σχετικά μεταξύ των κρατών μελών. Εκτιμά ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ θα έπρεπε να μπορούν ελεύθερα να αποφασίσουν τη χρησιμοποίηση του κυβερνητικού συστήματος περιορισμένης πρόσβασης για αμυντικές στρατιωτικές χρήσεις, εφόσον το επιθυμούν, με την καταβολή ανάλογου αντιτίμου.

4.10 Δεδομένου ότι το θέμα της χρηματοδότησης του σχεδίου είναι ουσιαστικής σημασίας, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσον θα πρέπει να αντιμετωπισθεί το ενδεχόμενο επιβολής εισφοράς χαμηλού ύψους επί των πωλήσεων των τερματικών του συστήματος ως συμβολή στην χρηματοδοτική εξισορρόπηση του σχεδίου.

4.11 Αν και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επιλογή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος ως αρχής αρμόδιας για τις προμήθειες και για τον σχεδιασμό του προγράμματος, επισημαίνει ότι αυτό δεν θα πρέπει να υποβάλει το σχέδιο Galileo στον κανόνα της «δίκαιης επιστροφής», ακόμη και αν έχει απόλυτη επίγνωση του γεγονότος ότι οι συμφωνίες μεταξύ των κρατών μελών στο προηγούμενο σενάριο αποτέλεσαν καρπό λεπτών οικονομικών ισορροπιών μεταξύ τους. Υπογραμμίζει την ανάγκη να μη διακυβευθεί ένα τόσο σημαντικό και συμβολικό για την ΕΕ σχέδιο, εξαιτίας των φόβων για τις οικονομικές συνέπειες του σχεδίου επί των κρατών μελών που είναι βασικοί μέτοχοι. Υπενθυμίζει ότι οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζει σήμερα το EADS οφείλονται σε ανάλογες ανησυχίες. Η βούληση για την ύπαρξη οικονομικής ισορροπίας μεταξύ των εταίρων είναι θεμιτή, αλλά, σε περίπτωση που προκαλέσει παράλυση ή καθυστερήσεις στην εφαρμογή των σχεδίων της υλοποίησης, τότε θα αμφισβητηθεί συνολικά του το εμβληματικό αυτό ευρωπαϊκό σχέδιο με τις βιομηχανικές και επιστημονικές διαστάσεις του και τις οικονομικές επιπτώσεις του.

4.12 Τέλος, η ΕΟΚΕ υποθέτει ότι η βούληση της Επιτροπής για τη διαφύλαξη των αρχών της κοινοτικής διακυβέρνησης την οδήγησε να απαιτήσει επίμονα τον πολιτικό έλεγχο επί του σχεδίου, κατά ελάχιστα διπλωματικό τρόπο και χωρίς να λαμβάνει υπόψη τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διετής έκθεση προόδου της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη»

(2007/C 256/15)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με επιστολή που απηύθυνε στις 11 Δεκεμβρίου 2006 προς τον κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ, αποφάσισε να ζητήσει, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί του θέματος: «Διετής έκθεση προόδου της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» (Παρατηρητήριο Βιώσιμης Ανάπτυξης), στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιουνίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RIBBE.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 70 ψήφους υπέρ, 21 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη των συμπερασμάτων και προτάσεις της ΕΟΚΕ

1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αισθητή ώθηση που δόθηκε στη συζήτηση, χάρη στη «νέα» στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο κορυφής της ΕΕ του Ιουνίου 2006. Ειδικότερα, η θέσπιση της υποχρέωσης υποβολής διετών εκθέσεων προόδου θα συμβάλει στην καλύτερη και σαφέστερη πληροφόρηση των πολιτικών φορέων και της κοινωνίας σχετικά τόσο με τις θετικές εξελίξεις, όσο και με τους τομείς όπου εμφανίζονται δυσκολίες εφαρμογής.

1.2 Στις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της για την αειφόρο ανάπτυξη, η ΕΟΚΕ εξέφρασε κατά βάση την ικανοποίησή της για τα έγγραφα τα οποία είχαν υποβληθεί από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, έθεσε εντούτοις πρόσθετα κρίσιμα ερωτήματα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, προέβη στη διατύπωση ολοκληρωμένων προτάσεων, που, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν είχαν υποβληθεί από τα θεσμικά όργανα. Και στην παρούσα περίπτωση, η ΕΟΚΕ ασκεί κριτική, διότι στους τομείς που έχουν χαρακτηριστεί ως τομείς προτεραιότητας εξακολουθούν να μην έχουν οριστεί συγκεκριμένοι στόχοι, πολύ περισσότερο, όμως, διότι υπάρχει ελάχιστη σαφήνεια σχετικά με τα εργαλεία εφαρμογής.

1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της σχετικά με τους κύριους στόχους που τίθενται με τη νέα στρατηγική, όπως επίσης σχετικά με τις κατευθυντήριες αρχές της πολιτικής, και καλεί την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να λάβουν υπόψη τους τους εν λόγω στόχους και αρχές με τη δέουσα προσοχή και σοβαρότητα.

1.4 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η πρώτη έκθεση προόδου, η οποία αναμένεται να δημοσιευθεί το Σεπτέμβριο του 2007, θα περιέχει, μεταξύ άλλων, ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα εξής:

- ποιά οικονομικά μέσα θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν από την Επιτροπή «για να προωθήσουν τη διαφάνεια στην αγορά και τιμές που να αντανακλούν τις πραγματικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές δαπάνες προϊόντων και υπηρεσιών (δίκαιη διαμόρφωση των τιμών),»
- πως θα υλοποιηθεί η προτροπή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς τα κράτη μέλη «να εξετάσουν περαιτέρω βήματα για να μεταστρέψουν τη φορολογία από την εργασία στην καταναλωση πόρων και ενέργειας ή/και τη ρύπανση, ώστε να συμβάλουν

λουν στους στόχους της ΕΕ για αύξουσα απασχόληση και μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιδράσεων με οικονομικά αποδοτικό τρόπο»,

- ποιο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα θα πρέπει να καταρτίσει η Επιτροπή, προκειμένου να υλοποιηθεί ο στόχος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ο οποίος αφορά την βαθμιαία εξάλειψη εκείνων των επιχορηγήσεων οι οποίες έχουν αρνητικά αποτελέσματα για το περιβάλλον· επιπλέον, κατά πόσον θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη η ιδέα της ΕΟΚΕ να μεταφερθεί ένα τμήμα τουλάχιστον των εξοικονομημένων μέσων σε ένα «Ταμείο αειφορίας της ΕΕ».

- πως θα υπερκεράσει στο μέλλον η Επιτροπή την προφανή αντίφαση μεταξύ επιδιωκόμενων στόχων και πραγματικότητας η οποία ακόμα παρατηρείται στην πολιτική υπέρ της βιωσιμότητας και η οποία, στον τομέα των μεταφορών πχ, είναι ιδιαίτερα αισθητή (βλ. σημεία 4.15 και 4.16), και

- τι θα πρέπει να γίνει σε σχέση με τα κράτη μέλη τα οποία δεν έχουν ακόμα ολοκληρώσει επαρκείς εθνικές στρατηγικές βιωσιμότητας.

1.5 Είναι κατανοητό ότι, δεδομένων των θεματικά επιτεινόμενων κλιματικών επιπτώσεων, ενδεικνύεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στον τομέα του κλίματος και της ενέργειας. Η ΕΟΚΕ ωστόσο κρίνει

- ότι πρόκειται για μια θετική εξέλιξη, η οποία όμως δεν πρέπει να οδηγήσει στην παραμέληση άλλων βασικών στοιχείων της στρατηγικής,

- ότι, παρά την υφιστάμενη έντονη ανάγκη δραστηριοποίησης, όλες οι αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν τηρουμένων των «κατευθυντήριων αρχών της πολιτικής», οι οποίες καθορίστηκαν στη νέα στρατηγική, με άλλα λόγια με τη συμμετοχή των πολιτών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων, με τη χρήση της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας κτλ. Η απόφαση που λήφθηκε στα πλαίσια της «δέσμης μέτρων για την ενέργεια» σχετικά με την παραγωγή στο μέλλον του 10 % των ευρωπαϊκών καυσίμων από βιομάζα — αντί του 5,75 που είχε οριστεί προηγουμένως — δεν συνάδει με αυτές τις αρχές. Σ' αυτό το σημείο, η ΕΟΚΕ προβλέπει ότι ενδεχομένως θα ανακύψουν μεγάλα προβλήματα, τα οποία πρόκειται να παρουσιάσει σε χωριστή γνωμοδότηση που θα αφορά την αντίστοιχη έκθεση προόδου της Επιτροπής (1).

(1) COM(2006) 845 τελικό.

2. Κύρια στοιχεία και ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1 Το 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκότεμποργκ υιοθέτησε τη «Στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη». Το Δεκέμβριο του 2005, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Ανακοίνωση με τίτλο «Επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη — Πλαίσιο δράσης»⁽²⁾ με στόχο να θεσπιστούν «περαιτέρω συγκεκριμένα μέτρα για τα επόμενα χρόνια».

2.2 Η ΕΟΚΕ έχει ασχοληθεί, τα τελευταία χρόνια, με τη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη σε πολλές από τις γνωμοδοτήσεις της, τονίζοντας πάντα τη μεγάλη σημασία της αειφόρου ανάπτυξης για την κοινωνία μας. Κατά βάση, η ΕΟΚΕ υποστήριξε τις προτάσεις της Επιτροπής και συμπαρατάχθηκε με την άποψη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σύμφωνα με την οποία η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί την υπέρτατη στρατηγική της Ένωσης οι στόχοι της οποίας πρέπει να αποτελέσουν σημείο αναφοράς ακόμα και για τη Στρατηγική της Λισσαβώνας.

2.3 Στην γνωμοδότησή της ωστόσο για την «Αειφόρο ανάπτυξη», η ΕΟΚΕ διατύπωσε, μεταξύ άλλων, και κριτικές παρατηρήσεις και έθεσε εποικοδομητικά ερωτήματα, στα οποία η Επιτροπή και το Συμβούλιο δεν έχουν ως σήμερα απαντήσει.

2.4 Στην τελευταία της γνωμοδότηση επί του θέματος — σχετικά με την ως άνω Ανακοίνωση της Επιτροπής του Δεκεμβρίου 2005 — η ΕΟΚΕ άσκησε κριτική στο γεγονός ότι η Επιτροπή, με το χαρακτηριζόμενο ως «φιλόδοξο» πλαίσιο δράσης της, δεν ακολούθησε τη σύσταση της ΕΟΚΕ του Απριλίου 2004, αλλά ούτε και εκπλήρωσε τη δέσμευση που ανέλαβε η ίδια τον Ιούνιο του 2005, και τούτο διότι, παρά την υπόσχεσή της, δεν καθόρισε και πάλι κανένα σαφή στόχο τον οποίο πρέπει να επιτύχει στα πλαίσια της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης.

2.4.1 Η ΕΟΚΕ επεσήμαινε τότε ότι μία στρατηγική περιγράφει την πορεία προς την επίτευξη των στόχων. Η έλλειψη συγκεκριμένων στόχων οδηγεί αναγκαστικά σε δυσκολίες κατά τον προσδιορισμό των μηχανισμών, διότι, όταν κάποιος δεν γνωρίζει επακριβώς που θέλει να πάει, δεν μπορεί να προσδιορίσει το πώς θα πάει εκεί. Σύμφωνα με την άποψη της ΕΟΚΕ, η Ανακοίνωση, αντί να δώσει απαντήσεις και κατευθύνσεις, άφησε αναπάντητα τα περισσότερα ερωτήματα.

2.4.2 Όταν όμως δεν δίνονται στον ευρύ πληθυσμό και στους εμπλεκόμενους κοινωνικούς εταίρους ούτε στόχοι, ούτε μηχανισμοί, όταν επικρατεί δηλαδή αβεβαιότητα, «ως προς την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και το κατά πόσον η μελλοντική ανάπτυξη θα διαφέρει από την κατάσταση που ζούμε σήμερα, ... (δημιουργούνται) ανησυχίες και αντιστάσεις στους ενδεχομένως ενδιαφερόμενους τομείς», υπογράμμισε η ΕΟΚΕ σε γνωμοδότησή της, ήδη το 2004.⁽³⁾ Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, δυστυχώς, ότι στη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών δεν υπήρξε καμία διασαφήνιση, γεγονός που βλάπτει την αξιοπιστία της πολιτικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

2.5 Η Αυστριακή Προεδρία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006 είχε μάλλον παρόμοια άποψη για τη συνολική κατάσταση. Για αυτό το λόγο, αγνόησε στην ουσία την Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2005 και ετοίμασε ένα νέο ξεχωριστό έγγραφο, το οποίο και

εξέτασαν οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων κατά τη σύνοδο κορυφής του Ιουνίου 2006. Το έγγραφο αυτό υιοθετήθηκε ακολούθως τότε ως «η νέα στρατηγική»⁽⁴⁾.

2.6 Σε αυτή τη νέα στρατηγική αναγνωρίζεται στην ΕΟΚΕ — εξαιτίας μάλλον της μέχρι τότε ενασχόλησής της με το εν λόγω θέμα — ένας σημαντικός ρόλος. Σύμφωνα με το Άρθρο 39, η ΕΟΚΕ «θα πρέπει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο ώστε να διαμορφωθεί ευθύνη αυτενέργειας, μεταξύ άλλων δρώντας ως καταλύτης για να δώσει ερεθίσματα για συζήτηση σε επίπεδο ΕΕ, και καλείται να προετοιμάσει τη συμβολή της στην διετή έκθεση προόδου της Επιτροπής».

2.7 Η ΕΟΚΕ, με την παρούσα γνωμοδότηση, επιθυμεί να ανταποκριθεί σε αυτήν την ευθύνη και προτροπή. Καταρχάς θα διατυπώσει ορισμένες βασικές γενικές παρατηρήσεις επί της «νέας» στρατηγικής (3η παράγραφος), ακολούθως θα ασχοληθεί συνοπτικά με τα εμπειρογόμενα στη νέα στρατηγική θεματικά πεδία (4η παράγραφος) και τέλος θα εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με συγκεκριμένα στοιχεία της έκθεσης προόδου, η οποία πρόκειται να εκπονηθεί μέχρι το Σεπτέμβριο του 2007 (5η παράγραφος).

3. Γενικές παρατηρήσεις για τη «νέα» στρατηγική

3.1 Όταν το σημαντικότερο πολιτικό θεσμικό όργανο της ΕΕ επανεξετάζει και ανανεώνει μία από τις πολιτικές του, όπως ακριβώς έπραξε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με τη «στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη», τότε η κοινωνία των πολιτών προσδοκά ότι στη σχετικά τεκμηρίωση θα αναφέρονται τα εξής:

- γιατί ήταν απαραίτητη μία επανεξέταση,
- ποιά ήταν τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης των ελλείψεων — δηλ. ποιά προβλήματα διαπιστώθηκαν — και
- τι πρέπει συγκεκριμένα να αλλάξει στο μέλλον, ποιοι τομείς πρέπει να προστεθούν, να απαλειφθούν ή να προσεγγισθούν διαφορετικά, και
- πως π.χ. μελετάται να επιτευχθεί ο απαραίτητος στόχος της ενσωμάτωσης του στοιχείου της βιωσιμότητας στο έργο όλων των Γενικών Διευθύνσεων.

3.2 Εντούτοις στο εν λόγω έγγραφο δεν παρατίθεται δυστυχώς κανένα προηγούμενο ούτε συμπέρασμα ανάλογης επανεξέτασης. Παρουσιάζεται απλά και μόνο μία «νέα» στρατηγική.

3.3 Στην στρατηγική του Γκότεμποργκ περιλήφθηκαν, με βάση Ανακοίνωση της Επιτροπής, 4 θεματικές προτεραιότητες, και ειδικότερα:

- η αλλαγή του κλίματος,
- οι μεταφορές,
- η δημόσια υγεία και
- οι φυσικοί πόροι.

⁽²⁾ COM(2005) 658 τελικό από 13.12.2005.

⁽³⁾ EE C 117 από 30.4.2004, σελίδα 22, σημείο 2.2.1.

⁽⁴⁾ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έγγραφο 10117/06 από 9.6.2006: «Επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη — η νέα στρατηγική».

3.4 Στη στρατηγική του Γκέτεμποργκ δεν περιλήφθηκαν δύο περαιτέρω θέματα που είχαν προταθεί από την Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της, και συγκεκριμένα η «καταπολέμηση της φτώχειας» και η «γήρανση του πληθυσμού», χωρίς να δοθεί σχετικά καμία αιτιολογία από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ, στην γνωμοδότησή της του Απριλίου 2004 (°), χαρακτήρισε το γεγονός αυτό «σημάδι ανεπάρκειας». Υπήρξε επίσης γενικευμένη κριτική για το γεγονός ότι η στρατηγική δεν είχε ενσωματωθεί σε ένα ενιαίο έγγραφο το οποίο θα μπορούσε να κυκλοφορήσει και να προωθηθεί δημόσια, καθώς επίσης και για το γεγονός ότι η εξωτερική διάσταση αποτελούσε αντικείμενο ξεχωριστής διαδικασίας η οποία περιλαμβάνονταν σε ξεχωριστό έγγραφο.

3.5 Στη «νέα στρατηγική» περιγράφονται 7 βασικές προκλήσεις και παράλληλα καθορίζονται επιχειρησιακοί στόχοι και δράσεις. Οι συγκεκριμένοι τομείς αφορούν:

- την κλιματική αλλαγή και την φιλική προς το περιβάλλον ενέργεια,
- τις βιώσιμες μεταφορές,
- τη βιώσιμη κατανάλωση και βιώσιμη παραγωγή,
- τη διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων,
- την υγεία,
- την κοινωνική ένταξη, τη δημογραφία και τη μετανάστευση και
- τη συνολική πρόκληση σε ό,τι αφορά τη φτώχεια και την αειφόρο ανάπτυξη.

3.6 Η σύγκριση αυτή μεταξύ της αρχικής και της νέας στρατηγικής δείχνει ότι με τη νέα στρατηγική δεν υπήρξε στην ουσία καμία αλλαγή όσον αφορά τις προτεραιότητες. Η νέα στρατηγική απλά και μόνο προσθέτει στο αντικείμενο της στρατηγικής του Γκέτεμποργκ τους απαραίτητους τομείς που ήδη είχαν επισημανθεί στην Ανακοίνωση της Επιτροπής το 2001 («καταπολέμηση της φτώχειας» και «γήρανση του πληθυσμού»), καθώς επίσης και το θέμα της «βιώσιμης κατανάλωσης και βιώσιμης παραγωγής».

3.7 Η ΕΟΚΕ μπορεί να κατανοήσει το παραπάνω γεγονός, δεδομένου ότι δεν έχουν επιλυθεί ούτε τα ζητήματα που εξετάστηκαν το 2001 ούτε αυτά που είχαν τότε παραληφθεί και, ως εκ τούτου, επιχείει όσο ποτέ άλλοτε η κατάλληλη πολιτική τους αντιμετώπιση. Ακριβώς όμως υπό το πρίσμα των μέχρι σήμερα ανεπαρκών πολιτικών δράσεων, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα σε τι διαφέρει πράγματι η νέα από την παλαιά στρατηγική και πως αξιολογούνται οι μέχρι σήμερα επιτυχίες της παλαιάς στρατηγικής. Το ερώτημα αυτό έχει σημασία κυρίως για την αντίκρουση της κατηγορίας ότι η συνεχής παρουσίαση νέων εγγράφων συμβάλλει στον αποπροσανατολισμό μάλλον παρά στην πολιτική ενίσχυση μίας αναγκαίας διαδικασίας. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι η πολιτική της αειφόρου ανάπτυξης δεν μετράται με βάση την ποσότητα των διοικητικών και πολιτικών εγγράφων, αλλά αποκλειστικά και μόνο με βάση τα απτά και αποτελεσματικά μέτρα.

3.8 Η ανανεωμένη αυτή στρατηγική βασίζεται σε ένα εξαιρετικό πλαίσιο αρχών για την βιώσιμη ανάπτυξη, τις οποίες επιδιώκει να αποποιήσει μέσω ενός πλέγματος στόχων και δράσεων για κάθε ένα από τους 7 επιλεγέντες τομείς προτεραιότητας, παράλληλα με ορισμένες δράσεις σε διατομεακά ζητήματα και με την ανάπτυξη διαδικασιών για την εφαρμογή και την παρακολούθηση της προόδου. Υπό αυτό το πρίσμα, η νέα στρατηγική αποτελεί σαφώς βελτίωση σε σχέση με τις προηγούμενες.

3.9 Σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις, τα τμήματα της στρατηγικής που αφορούν τις κλιματικές αλλαγές και την ενέργεια λαμβά-

νονται προς το παρόν δυναμικά υπόψη. Τούτο αποτελεί θετική εξέλιξη, δεν πρέπει όμως να οδηγήσει στην παραμέληση άλλων βασικών στοιχείων της στρατηγικής. Η παρούσα επανεξέταση της εφαρμογής είναι μία σημαντική ευκαιρία για να διερευνηθεί το ζήτημα αυτό και για να καταβληθεί προσπάθεια ώστε να αποκτήσει η στρατηγική βαρύτητα και να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη σε όλους τους κείριους τομείς τους οποίους καλύπτει. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει για άλλη μία φορά ότι η αειφόρος ανάπτυξη είναι μία συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση και όχι μία δέσμη χωριστών επιλογών μεταξύ των οποίων μπορεί κανείς να επιλέξει κατά βούληση. Οι σκοποί και οι στόχοι σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές καθίστανται πλέον επαρκώς σαφείς, ακριβείς και επείγοντες ώστε να σηματοδοτούν μία ουσιαστική δραστηριοποίηση. Σχετικά όμως με τους περισσότερους από τους υπόλοιπους τομείς της στρατηγικής, οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης είναι πολύ ασαφείς και αόριστοι για να μπορούν να δρομολογήσουν κάποια σημαντική αλλαγή.

3.10 Πλαίσιο της στρατηγικής: Οι επτά τομείς στη νέα στρατηγική συνιστούν βελτίωση σε σχέση με τους ανεπαρκείς τέσσερις της προηγούμενης. Εξακολουθούν ωστόσο να υφίστανται ορισμένες σημαντικές παραλείψεις. Η ΕΟΚΕ είχε εξάλλου ζητήσει ήδη, με τη διερευνητική της γνωμοδότηση του Απριλίου 2004 (°), να αφιερωθεί χωριστό κεφάλαιο στη γεωργία. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει αυτό το αίτημα με συνεκτίμηση των ολοένα μεγαλύτερων αμφιβιολιών σχετικά με το αν είναι πλέον δυνατό να επιτευχθεί, υπό τις συνθήκες της παγκόσμιας αγοράς, μία βιώσιμη γεωργία σύμφωνη με το «ευρωπαϊκό αγροτικό πρότυπο». Η αμφιβολία της σχετικά με το αν η ΚΑΠ κινείται όντως προς τη σωστή κατεύθυνση, επιτείνεται από το γεγονός ότι οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων περιέκοψαν δραστηκά τους πόρους που προβλέπεται να διατεθούν, κατά την οικονομική περίοδο 2007-2013, στον δεύτερο πυλώνα της ΚΑΠ, ο οποίος είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την ανάπτυξη αειφόρου γεωργίας. Η ΕΟΚΕ άσκησε επανειλημμένα κριτική σε αυτό το γεγονός, αναρωτιέται δε πως συνάδει αυτή η απόφαση με την πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης. Η ενσωμάτωση του τομέα της γεωργίας στο σημείο «φυσικοί πόροι» της νέας στρατηγικής δεν είναι επαρκής.

3.11 Το ερώτημα κατά πόσον μπορεί να είναι αειφόρος μία ευρωπαϊκή αγροτική πολιτική προσανατολισμένη στις παγκόσμιες, ανοικτές αγορές, θέτει αυτομάτως το ευρύτερο ζήτημα των διεθνών κανόνων παραγωγής και εμπορίου. Ο ΠΟΕ είναι ένας οργανισμός που βασίζεται σε μία συμφωνία για την προώθηση του ελεύθερου παγκόσμιου εμπορίου. Όπως ωστόσο επανειλημμένα έχει δηλώσει η ΕΟΚΕ, ένα απελευθερωμένο και χωρίς δεσμεύσεις εμπόριο δεν είναι σε καμία περίπτωση εκ των πραγμάτων βιώσιμο. Η νέα στρατηγική παραλείπει δυστυχώς να εξηγήσει πως ένα ελεύθερο εμπόριο μπορεί να μετατραπεί σε εμπόριο συμβατό με τις αρχές της βιωσιμότητας. Τούτο είναι ένα σημαντικό μειονέκτημα. Και σε αυτό το σημείο η ΕΟΚΕ οφείλει δυστυχώς να επισημάνει ότι οι υπεύθυνοι στην ΕΕ έχουν μέχρι σήμερα παραλείψει να απαντήσουν σε αυτό της το ερώτημα (°), το οποίο ετέθη ήδη προ 3 ετών, παρά το γεγονός ότι, όπως με ικανοποίηση διαπιστώνει η ΕΟΚΕ, η ΕΕ έχει καταβάλει τις μεγαλύτερες δυνατές προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, κατά τις διαπραγματεύσεις των νέων κανόνων για το παγκοσμιοποιημένο εμπόριο, καθώς επίσης με το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα.

3.11.1 Η παγκόσμια διάσταση έχει μεγάλη σημασία για μία ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή οικονομία επηρεάζεται ασφαλώς και από τις εξελίξεις εκτός της οικονομικής μας σφαίρας. Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε ευρωπαϊκή στρατηγική θα πρέπει, όχι μόνον να συνάδει με την συνολική προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και να συμβάλλει ενεργά σε αυτή. Τούτο αναγνωρίζεται στην ανανεωμένη στρατηγική μέσω αναφορών οι οποίες αφορούν τη στήριξη των

(°) EE C 117 από 30.4.2004.

(°) EE C 117 από 30.4.2004, σελίδα 22, μεταξύ άλλων σημείο 0.8 και 6.4 επομ.

(°) EE C 204 από 18.7.2000.

Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας, του Πρωτοκόλλου του Κιότο, του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και άλλων παγκόσμιων πρωτοβουλιών. Στα πλαίσια της στρατηγικής, αναγνωρίζεται επίσης η ανάγκη να υπάρξει «συμβολή της παγκοσμιοποίησης στην αειφόρο ανάπτυξη». Αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα εκπονήσει το 2007 ένα πρόγραμμα δράσης για την βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή, ωστόσο η ΕΟΚΕ εκφράζει την άποψη ότι απαιτείται μία πιο ενδελεχής μελέτη, προκειμένου να υπάρξει ελπίδα αντιμετώπισης των ζητημάτων των παγκόσμιων ανισοτήτων. Η «προώθηση της ανάπτυξης» εκ μέρους προσφάτως βιομηχανοποιημένων χωρών, οι οποίες δικαιολογημένα επιδιώκουν τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, θα έχει αναμφισβήτητα καταστροφικές συνέπειες στους παγκόσμιους πόρους και τα συστήματα. Η στρατηγική επομένως συνιστά το πλαίσιο στο οποίο πρέπει να αναζητηθούν τα όρια της «χωρητικότητας» του πλανήτη, που βρίσκονται ήδη υπό πίεση μετά από 200 έτη ανισομερώς μοιρασμένης βιομηχανοποίησης.

3.11.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει επομένως να καταρτιστεί από την Επιτροπή Ανακοίνωση για την προσέγγιση της διαχείρισης και κατανομής των παγκόσμιων κοινών πόρων, η οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί σε ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο για την σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων στην ατμόσφαιρα των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου σε ένα «ασφαλές» επίπεδο, μέσω της κατανομής σε διεθνές επίπεδο δεσμευτικών «δικαιωμάτων παγκόσμιων εκπομπών». Κατά τη λήξη του συμφωνηθέντος χρονοδιαγράμματος, εντός του οποίου θα συγκλίνουν οι κατά κεφαλήν εκπομπές, τα εν λόγω δικαιώματα θα είναι ίσα. Μία τέτοια προσέγγιση, η οποία έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο ευρέων συζητήσεων και είναι γνωστή ως «Συστολή και Σύγκλιση», μπορεί να λάβει υπόψη τόσο τις επιπτώσεις της αύξησης του πληθυσμού, του βιομηχανικού δυναμικού και της παγκοσμιοποίησης, όσο και τα αιτήματα μίας δίκαιης και πρακτικής ανακατανομής της ατμόσφαιρας του πλανήτη μας ως κοινού πόρου.

3.12 Σαφήνεια των στόχων: Η βιώσιμη ανάπτυξη αναγνωρίζεται ευρέως ως ένας συνολικός στόχος για την κοινωνία. Προκειμένου, ωστόσο, να διαθέτει μία στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πραγματική κινητήρια δύναμη, χρειάζεται να υλοποιείται μέσα από συγκεκριμένους μετρίσιμους στόχους οι οποίοι θα βασίζονται σε αυστηρή ανάλυση. Η νέα στρατηγική περιέχει αναμφισβήτητα μεγάλο αριθμό στόχων και δράσεων. Εντούτοις, δεν συσχετίζει τους εν λόγω στόχους και δράσεις με ουδεμία ποσοτική ανάλυση στοιχείων ή τάσεων, ούτε με κάποια ποιοτική ανάλυση ζητημάτων και προβλημάτων. Ως εκ τούτου, συχνά υπάρχει ασάφεια σχετικά τόσο με την επιλογή συγκεκριμένων στόχων και δράσεων, όσο και με την αξιολόγηση της προόδου ως προς αυτούς, καθώς και σχετικά με το πόσο θα μπορούσαν να συμβάλουν στη συνολική βιωσιμότητα, αν ποτέ η τελευταία επιτευχθεί. Η παρούσα επανεξέταση πρέπει να αποτελέσει μία ευκαιρία για την επεξεργασία και αποσαφήνιση όλων αυτών των σημείων, ώστε στο μέλλον να καταστεί πραγματικά δυνατή η περισσότερο συστηματική αξιολόγηση της προόδου.

3.13 Κατόπιν των παραπάνω -μάλλον επικριτικών- παρατηρήσεων, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να υπογραμμίσει και ορισμένα θετικά στοιχεία. Σε σχέση με το «πλαίσιο δράσης» που υπέβαλε η Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2005, η «νέα στρατηγική» θέτει σαφώς πιο συγκεκριμένους στόχους, π.χ. σχετικά με τον περιορισμό των εκπομπών που επηρεάζουν το κλίμα, ή σχετικά με την ενεργειακή απόδοση. Τα συμπεράσματα δε κυρίως στα οποία κατέληξε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδο του Μαρτίου του 2007, ειδικά σε σχέση με το κλίμα και -σε κάποια έκταση- με την ενεργειακή πολιτική, καθιστούν πλέον σαφέστερους ορισμένους στόχους.

3.14 Εργαλεία εφαρμογής: Στη νέα στρατηγική ωστόσο (όπως επίσης στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του

Μαρτίου του 2007) δεν διασαφηνίζεται επαρκώς με ποιά εργαλεία θα πρέπει να επιτευχθούν αυτοί οι πλέον συγκεκριμενοποιημένοι στόχοι, ούτε ποιά «στρατηγική» θα πρέπει ακολούθως να εφαρμοστεί. Είναι εντούτοις ενδιαφέρον να επισημανθεί ότι μπορούν πλέον να εντοπιστούν -περισσότερο διαβάζοντας «ανάμεσα στις γραμμές» κάποιες τουλάχιστον ενδείξεις για τα πιθανά εργαλεία. Οι ενδείξεις βέβαια αυτές είναι ακόμα πάρα πολύ ασαφείς για την ΕΟΚΕ, αλλά θα μπορούσαν και θα έπρεπε, επομένως, να διατυπωθούν σαφείς αναφορές στην έκθεση προόδου, ώστε να υπάρξει κάποιος βαθμός καθοδήγησης (βλ. σημείο 5).

4. Ειδικές παρατηρήσεις για τη «νέα στρατηγική»

4.1 Η ανανεωμένη στρατηγική υπογραμμίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης της δυναμικής της διαδικασίας της Στρατηγικής της Λισσαβώνας στους ευρύτερους στόχους για την βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, ακολούθως δεν προβλέπει καμία σοβαρή ανάλυση σχετικά με το πως θα πρέπει να μεταβληθούν τα παγκόσμια πρότυπα μεγέθυνσης και ανάπτυξης, προκειμένου να επιτευχθεί μελλοντικά ένας πιο βιώσιμος κόσμος. Οι επιπτώσεις των μη βιώσιμων εξελιξιών γίνονται ολοένα πιο εμφανείς, συμπεριλαμβανομένων των καταστροφικών συνεπειών των κλιματικών αλλαγών, της σταθερά συνεχιζόμενης παγκόσμιας μείωσης της βιοποικιλότητας, της ολοένα μεγαλύτερης διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ φτωχών και πλουσίων, της προβλέψιμης εξάντλησης των πρώτων υλών κτλ.

4.2 Οι επιπτώσεις αυτές θα επιφέρουν δραματικές οικονομικές συνέπειες. Σε ορισμένες περιοχές, η σημερινή οικονομία βρίσκεται στα όρια της κατάρρευσης. Στην Ελβετία, π.χ., οι τράπεζες δεν χορηγούν πλέον πίστωση στους επενδυτές που επιθυμούν να επενδύσουν σε υποδομές χειμερινών σπορ, παρά μόνο εάν η τοποθεσία της επένδυσης βρίσκεται σε υψόμετρο άνω των 1 500 μέτρων. Ακόμα μεγαλύτερη αβεβαιότητα επικρατεί σε σχέση με το μέλλον της γεωργίας και του τουρισμού στο χώρο της Μεσογείου, ενώπι του ενδεχόμενου να αυξηθεί ακόμη περισσότερο η θερμοκρασία και η ξηρασία.

4.3 «Οι δημόσιες δαπάνες που καταβλήθηκαν στην ΕΕ για την προστασία των ακτών από τη διάβρωση και τις πλημμύρες ανέρχονται στο ποσό των 3,2 δισ. ευρώ, ενώ αντίστοιχο ποσό το 1986 ανήλθε στα 2,5 δισ. ευρώ. Σύμφωνα με μελέτες, η διάβρωση των ακτών το χρονικό διάστημα 1990-2020 θα προξενήσει ετήσια ζημία ύψους περίπου 5,4 δισ. ευρώ». Εντούτοις, τα σημαντικά αυτά χρηματικά ποσά δεν μπορούν να αποτρέψουν ή να μετριάσουν παρά ένα μόνον μέρος αυτών των αρνητικών επιπτώσεων που εκδηλώνονται.

4.4 Η κατάσταση είναι κρίσιμη: ζούμε σε ένα σύστημα οικονομίας όπου, παραδείγματος χάριν, τα έξοδα νοσηλείας και οι δαπάνες που συνεπάγονται οι φυσικές καταστροφές — π.χ. τα δισεκατομμύρια που δαπανήθηκαν εξαιτίας του τυφώνα «Κύριλλος» στις αρχές του 2007 — αντιμετωπίζονται, από μακροοικονομική άποψη, κατά κάποιο τρόπο θετικά, διότι συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕγχΠ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι, στη νέα του στρατηγική, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αρχίζει επιτέλους — έστω και περιθωριακά ακόμα — να ασχολείται πιο άμεσα με αυτή την αντίφαση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει απολύτως δίκιο όταν, στο σημείο 20 της νέας στρατηγικής του, ζητά «να επεκταθεί ο πυρήνας του συστήματος της λογιστικής εθνικού εισοδήματος, μεταξύ άλλων, με την ενσωμάτωση των εννοιών του αποθέματος και της ροής και της μη εμπορευματικής εργασίας και να διαμορφωθεί περαιτέρω με δορυφορικούς λογαριασμούς, π.χ. περιβαλλοντικές δαπάνες (και) ροές υλικών».

4.5 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει σε αυτό το σημείο την άποψη που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της του 2004: «θεωρεί, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο της βιωσιμότητας, θα πρέπει να συζητηθούν και τα ζητήματα που μέχρι σήμερα αντιμετωπιζόνταν με προκατάληψη. Ένα από τα ζητήματα αυτά είναι και η αδιάλειπτη οικονομική μεγέθυνση ως πρωταρχικός στόχος και βάση όλων των πολιτικών»⁽⁸⁾. Με αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ θέλησε να επισημάνει ότι δεν πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την ανάπτυξη με ποσοτικά μόνο κριτήρια, αλλά ότι, αντιθέτως, πρέπει να υπάρξει μία «νέα αντίληψη της ανάπτυξης» σύμφωνα με την οποία θα δίνεται προτεραιότητα σε ποιοτικούς στόχους, βασισμένους σε κριτήρια βιωσιμότητας. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο πρέπει να εκμεταλλευτούν την υπό κατάρτιση έκθεση προόδου, ούτως ώστε:

— να διευκρινίσουν, κατά πόσο ο δείκτης του ΑΕγχΠ, ως κριτήριο κοινωνικής πρόνοιας και οικονομικής ευημερίας, φανερώσει επιπλέον και μία — μέχρι σήμερα άγνωστη ή έστω μη δηλωθείσα — αντίθεση μεταξύ της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη και της στρατηγικής της Λισσαβώνας και

— να προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά ενός νέου «δείκτη ευημερίας», προσαρμοσμένου συγκεκριμένα στις αρχές της βιωσιμότητας.

4.6 Πολλά παραδείγματα καταδεικνύουν ότι η πρόδος στην οικονομία και την περιβαλλοντική πολιτική δεν οδηγεί απαραίτητα σε αύξηση του ΑΕγχΠ, αλλά πολύ συχνά μπορεί να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης και να αποσυμφορήσει το περιβάλλον. Αν οι ασύμφοροι παραδοσιακοί λαμπτήρες αντικατασταθούν από λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας, τότε θα καταναλώνεται λιγότερη ενέργεια, το δε ΑΕγχΠ — ακόμα και αν συνυπολογισθεί η αποδοτικότητα των επενδύσεων — θα σημειώσει καθοδική τάση. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί εντούτοις περισσότερη «ανάπτυξη» σε αυτόν τον τομέα, όπως επίσης στον τομέα της μόνωσης των κτιρίων, των αποδοτικών κινητήρων, των ενεργειακά αποδοτικών συσκευών κτλ.

4.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει ως εκ τούτου την ικανοποίησή της για το έργο που ξεκίνησε η Επιτροπή για την διερεύνηση εναλλακτικών μέσων κοινωνικής ευημερίας ως προς το ΑΕγχΠ και επιθυμεί να παρακολουθήσει στενά το έργο αυτό.

4.8 Όπως επανειλημμένα έχει τονίσει η ΕΟΚΕ, η αειφόρος ανάπτυξη δεν μπορεί να επιτευχθεί ανέξοδα. Έχει επιπλέον συχνά υπογραμμίσει ότι θα πρέπει, σε μακροοικονομικό επίπεδο, να συντελεσθούν αποφασιστικές διαρθρωτικές αλλαγές, οι οποίες όντως θα λάβουν χώρα, είτε το θέλουμε είτε όχι. Θα πρέπει να είναι καθήκον των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής να κατευθύνουν με προσοχή τις απαραίτητες αλλαγές, ούτως ώστε αφενός να αποφευχθούν μεγαλύτερες ρήξεις και αφετέρου να αμβλυθούν οι σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις.

4.9 Σε ότι αφορά την ευθύνη για την επίλυση αυτών των προβλημάτων, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, στο μικροοικονομικό επίπεδο, δεν καλούνται μόνο οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής να εξασφαλίσουν τις σωστές συνθήκες. Απαιτείται επιπλέον κινητοποίηση της οικονομίας και όλων των πολιτών ανεξαιρέτως. Η Επιτροπή, εδώ και πολλά χρόνια, επισημαίνει την εταιρική κοινωνική ευθύνη της οποίας μετέχουν από κοινού οι πτυχές της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, μέσω του κοινωνικού διαλόγου.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 117 από 30.4.2004, σελίδα 22, σημείο 2.3.9.

4.10 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επισημαίνει⁽⁹⁾, στην νέα του στρατηγική, ότι αυτή «διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου ... οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλοενισχύονται». Εκτιμά επίσης ότι όλες οι πολιτικές αποφάσεις της ΕΕ πρέπει να «βασίζονται σε προτάσεις, ... στο πλαίσιο των οποίων αξιολογούνται με ισορροπημένο τρόπο οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης και λαμβάνεται υπόψη η εξωτερική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης και το κόστος της μη ανάληψης δράσης». Εντούτοις, σε ότι αφορά τα μέσα, η ανανεωμένη στρατηγική δεν κάνει λόγο πλέον για κοινωνικό διάλογο, αλλά για διοργανικό διάλογο μεταξύ, αφενός, της Επιτροπής και των κρατών μελών και, αφετέρου, της «οικονομίας», με σκοπό να τεθούν στόχοι απόδοσης για τα προϊόντα και τις διαδικασίες.

4.11 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφενός, να ξεκινήσει μία ευρεία συζήτηση με όλους τους κοινωνικούς παράγοντες σχετικά με τα πολιτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν και, αφετέρου, να υπάρξει σοβαρή προσήλωση στους «κύριους στόχους» και τις «κατευθυντήριες αρχές» που καθορίζει η νέα στρατηγική. Μόνον κατ'αυτόν τον τρόπο μπορούν να αποφευχθούν ενδεχόμενα σφάλματα, να επιτευχθεί ευρεία κοινωνική αποδοχή και να εξελιχθεί η βιωσιμότητα σε πραγματική κατευθυντήρια αρχή.

4.11.1 Παράδειγμα διαδικασίας προς αποφυγή αποτελούν οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με το ποσοστό του 10 % βιοκαυσίμων — έναντι 5,75 % στο παρελθόν — στα πλαίσια των αποφάσεων για την δέση μέτρων που αφορούν την ενέργεια. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση το στόχο που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2020 κατά 20 % έως 30 % (ανάλογα με την ανάληψη δέσμευσης των εταιρών εκτός Ευρώπης) και συμφωνεί επίσης ως προς την πιο μακροπρόθεσμη στοχοδότηση (μείωση κατά 60 % έως 80 % μέχρι το 2050). Η απαίτηση ως προς τα βιοκαύσιμα δεν πρέπει απλώς να στηρίζει το στόχο αυτό, αλλά πρέπει επιπλέον να συμμορφώνεται με τις υπόλοιπες κατευθυντήριες αρχές.

4.11.2 Ως εκ τούτου, πρέπει να ληφθούν υπόψη όχι μόνον οι απολογισμοί σχετικά με την ενέργεια, αλλά και οι απολογισμοί σχετικά με τη φύση και το περιβάλλον, όπως επίσης πρέπει να δοθεί προσοχή στις επιπτώσεις ενδεχόμενων ανταγωνισμών σχετικά με τη χρήση της γης (τόσο σε εθνικό όσο και σε συνολικό επίπεδο). Οι συζητήσεις που σήμερα ολοένα αναζωπυρώνονται, παραδείγματος χάρι σε σχέση με την υπέρμετρη χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας κατά την παραγωγή βιοκαυσίμων τα οποία φέρονται να είναι απαλλαγμένα από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα⁽¹⁰⁾, σε σχέση με τον πραγματικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο⁽¹¹⁾ των βιοκαυσίμων αυτών ή με τις επιπτώσεις στην παραγωγή τροφίμων⁽¹²⁾, δείχνουν ότι ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη παραμένουν εδώ και καιρό αναπάντητα. Η ΕΟΚΕ προτιμάται να αφιερώσει ξεχωριστή γνωμοδότηση στο εν λόγω άκρως σοβαρό θέμα.

4.12 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η συζήτηση για τις οικονομικοπολιτικές συνέπειες της βιωσιμότητας έχει γίνει ακόμα πιο αντικειμενική, μεταξύ άλλων, μέσω της υποβολής της έκθεσης Stern. Όπως είναι γνωστό, η έκθεση Stern

⁽⁹⁾ Βλ. σημείο 8.

⁽¹⁰⁾ Το 83 % της ενέργειας της αιθανόλης, η οποία παράγεται από αραβόσιτο, προέρχεται από ορυκτές πηγές ενέργειας.

⁽¹¹⁾ Υψηλό ποσοστό νιτρικού οξέος κατά την παραγωγή κράμβης (η μελέτη θα είναι έτοιμη πριν τις θρινές διακοπές και μέχρι την σύνοδο ολομέλειας).

⁽¹²⁾ Βλέπετε την κατάσταση στο Μεξικό, όπου επικρατεί αναστάτωση εξαιτίας των ανοδικών τιμών της τσιμέντου, γεγονός που οφείλεται στην αυξανόμενη χρήση του αραβόσιτου ως καύσιμου αυτοκινήτων.

υπολογίζει ότι απαιτείται μόνο το 1 % του ΑΕγχΠ, για να αποφευχθούν παραδείγματος χάριν σε μεγάλη έκταση οι κλιματικές επιπτώσεις: μία μελέτη του Vattenfall, που παρουσιάστηκε στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το παραπάνω μπορεί να γίνει με ακόμη «μικρότερο κόστος». Παρόλο που το 1 % του ΑΕγχΠ, αν υπολογιστεί βάσει πραγματικών τιμών, φαίνεται να είναι ένα τεράστιο χρηματικό ποσό, θα έπρεπε εντούτοις να αντιπαραβληθεί με άλλους τομείς πολιτικής, οι οποίοι κοστίζουν εξίσου ακριβά. Στον τομέα των μεταφορών, η υλοποίηση των αποκαλούμενων προγραμμάτων ΤΙΝΑ ⁽¹³⁾, θα απαιτήσει παραδείγματος χάριν μέχρι το 2015 — και μάλιστα μόνο στους προκαθορισμένους διαδρόμους μεταφορών — ετήσιες επενδύσεις ύψους περίπου 1,5 % του ΑΕγχΠ, θα κοστίσει δηλαδή ακριβότερα από τη διαδικασία μετριάσεως των κλιματικών επιπτώσεων το κόστος της οποίας υπολογίστηκε από τον Stern.

4.13 Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε, δεν πρόκειται μόνο για ζήτημα οικονομικό, αλλά πολύ περισσότερο για ζήτημα διαρθρωτικών αλλαγών. Η «νέα στρατηγική» ζητά παραδείγματος χάριν την «αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από τη ζήτηση για μεταφορές, με σκοπό να μειωθεί ο αντίκτυπος στο περιβάλλον». Αυτό επιθυμεί και η ΕΟΚΕ. Έτσι, ωστόσο, τίθεται υπό αμφισβήτηση η αποκαλούμενη «έγκαιρη» παραγωγή (just-in-time), κατά την οποία οι επιχειρήσεις καταργούν την αποθήκευση και τα συνακόλουθα έξοδα, μετατρέποντας τα φορτηγά οχήματα και τα τρένα μεταφορών σε κινητές αποθήκες.

4.14 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, δυστυχώς, ότι εμφανίζονται ιδιαίτερα γρήγορα διαφορές μεταξύ του επιδιωκόμενου στόχου και της πιθανής πραγματικότητας. Έτσι, ακριβώς 13 μόνο ημέρες από τότε που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε αυτόν τον λειτουργικό στόχο, η Επιτροπή της ΕΕ υπέβαλε την «Ενδιάμεση εξέταση της Λευκής Βίβλου του 2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις μεταφορές» ⁽¹⁴⁾. Σύμφωνα με αυτήν, το ΑΕγχΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 52 % στο χρονικό διάστημα 2000-2020, οι οδικές μεταφορές εμπορευμάτων κατά 55 % και οι αεροπορικές μεταφορές κατά 108 %. Η επιδιωκόμενη «αποσύνδεση» παρατηρείται κυρίως στις σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων (13 %), καθώς επίσης και στις σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών (19 %).

4.15 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με μεγάλη έκπληξη ότι δεν υπήρξε σαφέστατα κανένας συντονισμός μεταξύ της κατάρτισης της ενδιάμεσης εξέτασης της Λευκής Βίβλου και της νέας στρατηγικής για την αειφορία, δεδομένου ότι δεν γίνεται καμία μνεία αυτής της προφανούς αντίφασης μεταξύ επιδιωκόμενου στόχου και πραγματικότητας. Στον τομέα των μεταφορών φαίνεται ότι η Επιτροπή έχει κυριολεκτικά εγκαταλείψει τον πρώτο ειδικό στόχο της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, που αφορά την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την αύξηση της κινητικότητας. Η Επιτροπή θα πρέπει στο μέλλον να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια, προκειμένου να αποφευχθούν παρόμοιες αντιφάσεις. Επιπλέον, στον τομέα των μεταφορών χρειάζεται μία ανανεωμένη έρευνα προκειμένου να εξευρεθούν τρόποι για τη διαμόρφωση των πόλεων και των κοινοτήτων μας καθώς και των διαφόρων δραστηριοτήτων που να συμβάλλουν στη σμίκρυνση των αποστάσεων που πρέπει να διανύσουν τα άτομα και τα αγαθά προκειμένου να ικανοποιηθούν οι εκάστοτε ανάγκες και επιθυμίες. Τούτο θα απαιτήσει προσαρμογή της φορολογικής και χωροταξικής πολιτικής καθώς και κατάλληλο συντονισμό σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, από την ΕΕ ως τις τοπικές αρχές.

⁽¹³⁾ ΤΙΝΑ = Αξιολόγηση των αναγκών στον τομέα της υποδομής μεταφορών.
⁽¹⁴⁾ COM(2006) 314.

4.16 Σε ό,τι αφορά την επίλυση των ολοένα αυξανόμενων προβλημάτων στον τομέα των μεταφορών, η νέα στρατηγική είναι μάλλον απογοητευτική. Η ΕΟΚΕ οφείλει να επισημάνει ότι, στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής, η ΕΕ προτείνει πιο συγκεκριμένες λύσεις από ό,τι στον τομέα των μεταφορών, η αρνητική επίδραση του οποίου στο κλίμα και στην προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης θα αυξηθεί περαιτέρω.

4.17 Η ενδεχόμενη επέκταση του συστήματος εμπορίας εκπομπών στις επίγειες και θαλάσσιες μεταφορές, η οποία προτάθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2007 ⁽¹⁵⁾, θα έπρεπε να περιληφθεί στην έκθεση προόδου της στρατηγικής για την αειφορία και να αξιολογηθεί σε σχέση με τις πιθανές συνέπειες — ακόμα και σε σύγκριση με άλλα μέσα.

5. Κύρια σημεία της έκθεσης προόδου

5.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι, σύμφωνα με το σημείο 33 της νέας στρατηγικής, η Επιτροπή θα υποβάλλει, στο μέλλον, κάθε δύο χρόνια (από το Σεπτέμβριο του 2007), έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την αειφορία στην ΕΕ και στα κράτη μέλη, η οποία θα περιλαμβάνει επίσης μελλοντικές προτεραιότητες, κατευθύνσεις και μέτρα. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι, κατ'αυτόν τον τρόπο, θα απαντηθούν ορισμένα μέχρι σήμερα ανοικτά ερωτήματα.

5.2 Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα μέσα διαχείρισης και τα οικονομικά μέσα, στα οποία γίνεται μάλλον ασαφής αναφορά. Έτσι, παραδείγματος χάριν στο σημείο 22, αναφέρεται ότι «θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα καταλληλότερα οικονομικά μέσα για να προωθήσουν τη διαφάνεια στην αγορά και τιμές που να αντανακλούν τις πραγματικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές δαπάνες προϊόντων και υπηρεσιών (δίκαιη διαμόρφωση των τιμών)». Το αίτημα αυτό για την εσωτερικευση των εξωτερικών δαπανών και τα προς τούτο απαραίτητα μέσα έχει ήδη διατυπωθεί πολλές φορές από την ΕΟΚΕ, η οποία υπενθυμίζει ότι αυτή η συζήτηση έχει διαρκέσει ήδη πολλά χρόνια, χωρίς να έχει τελεσφορήσει. Η Επιτροπή, με καθυστέρηση τριών ετών, παρουσίασε στα τέλη Μαρτίου 2007 την «Πράσινη Βίβλο όσον αφορά τα αγορακεντρικά μέσα για το περιβάλλον και την εξυπηρέτηση αντίστοιχων πολιτικών επιδιώξεων», μέσω της οποίας δίνεται μία νέα ώθηση στη συζήτηση. Η ΕΟΚΕ θα μεριμνήσει ώστε, με την ευκαιρία της έκθεσης προόδου, να υπάρξει κάποια εξέλιξη στο ζήτημα αυτό, που έχει καίρια σημασία για την αειφόρο ανάπτυξη.

5.3 Στο σημείο 23, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο — δηλαδή οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων — καλεί τα κράτη μέλη «να εξετάσουν περαιτέρω βήματα για να μεταστρέψουν τη φορολογία από την εργασία στην κατανάλωση πόρων και ενέργειας ή/και τη ρύπανση, ώστε να συμβάλουν στους στόχους της ΕΕ για αύξουσα απασχόληση και μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιδράσεων με οικονομικά αποδοτικό τρόπο». Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προτροπή αυτή και παρακαλεί την Επιτροπή, αφενός, να συμπεριλάβει στην έκθεση προόδου εκτενή αναφορά σε αυτό το θέμα και, αφετέρου, να υποβάλει συγκεκριμένες προτάσεις για τον τρόπο υλοποίησης. Θα πρέπει, εξάλλου, να εξεταστούν με προσοχή τόσο ο αντίκτυπος στην περιβαλλοντική πολιτική, όσο και η κατανομή των βαρών, ούτως ώστε να μη θιγούν από την μεταστροφή της φορολογίας οι κοινωνικά μειονεκτικές ομάδες.

⁽¹⁵⁾ Βλ σημείο 35.

5.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει, επίσης, την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση ότι «η Επιτροπή θα πρέπει μέχρι το 2008 να υποβάλει οδικό χάρτη για τη μεταρρύθμιση, για κάθε τομέα χωριστά, των επιχειρηγήσεων που έχουν ιδιαίτερα αρνητικά αποτελέσματα στο περιβάλλον και είναι ασυμβίβαστες με την αειφόρο ανάπτυξη». Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο «να εξαιρεθούν οι επιχειρηγήσεις αυτές», αν και θα έκρινε χρήσιμο, για τη βαθμιαία εξάλειψη, να καθορισθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, καθώς επίσης να εξετασθεί ενδεχομένως η δυνατότητα μεταφοράς των εξοικονομούμενων πόρων σε ένα «Ταμείο αειφορίας της ΕΕ», στο οποίο θα μπορούν να προσφεύγουν τα κράτη μέλη, όταν ένα μέτρο για τη διατήρηση του περιβάλλοντος συνεπάγεται εξαιρετικά υψηλή δαπάνη από τον προϋπολογισμό τους (άρθρο 175, παράγραφος 5 και άρθρο 174, παράγραφος 1 της Συνθήκης της Νίκαιας).

5.5 Η ΕΟΚΕ επεσήμανε επανειλημμένα στις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της ότι είναι σημαντικό να γνωρίζουν με σαφήνεια οι πολίτες, οι επιχειρήσεις και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι παράγοντες τι έχει συγκεκριμένα σχεδιαστεί σε επίπεδο πολιτικής και για ποιο λόγο. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο θα είναι τα άτομα διατεθειμένα να συμμετάσχουν ενεργά στις απαιτούμενες δράσεις και να τις υποστηρίξουν. Γι' αυτό και είναι πολύ ορθή η εντολή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς την Επιτροπή «να παραγάγει έναν εκλαϊκευτικό οδηγό για τη στρατηγική αυτή ο οποίος να περιλαμβάνει τις ορθές πρακτικές και πολιτικές στα κράτη μέλη» (σημείο 26). Δυστυχώς και σε αυτήν την περίπτωση δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, πράγμα το οποίο και θα πρέπει να εξεταστεί στην έκθεση προόδου.

5.6 Με την στρατηγική αναλαμβάνεται η δέσμευση για καλύτερη χάραξη πολιτικών μέσω της ευρείας χρήσης της εκτίμησης επιπτώσεων και μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εν λόγω δέσμευση και καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να επανεξετάσουν την ήδη υπάρχουσα εμπειρία, με τη μεθοδολογία της εκτίμησης επιπτώσεων για την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς επίσης να διασφαλίσουν ότι η στρατηγική εφαρμόζεται αποτελεσματικά σε όλους τους τομείς πολιτικών και δράσεων.

5.7 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το σχέδιο «(να διαμορφωθεί) ένα συγκεκριμένο και ρεαλιστικό όραμα της ΕΕ κατά την πορεία της προς την αειφόρο ανάπτυξη για τα επόμενα 50 χρόνια» (σημείο 27) είναι πολύ σημαντικό. Εντούτοις, τίθεται και εδώ το ερώτημα του τι μπορεί να προταθεί και πότε. Η ΕΟΚΕ ζητά, ήδη στο στάδιο αυτό, να προσανατολιστεί η εν λόγω προσέγγιση σε έναν ορίζοντα πέραν του έτους 2060, δεδομένου ότι, ενόψει των υποχρεώσεων και των κύριων στόχων ⁽¹⁶⁾ που ανακοινώθηκαν στο έγγραφο σχετικά με την ανανεωμένη στρατηγική, θα πρέπει να αποφασισθούν όσο το δυνατόν γρηγορότερα οι μελλοντικές επιλογές της κοινωνίας ακόμη και στο πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο. Κατά τη σύνοδο κορυφής του Μαρτίου 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δήλωσε ότι οι εκπομπές θα πρέπει, σε συλλογικό επίπεδο, να μειωθούν μέχρι το 2050 κατά 60 % έως 80 % σε σχέση με το 1990 ⁽¹⁷⁾. Παρότι υπάρχουν ασφαλή αποθέματα ορυκτών και ανανεώσιμων πρώτων υλών για τα επόμενα 50 χρόνια, τα αποθέματα αυτά δεν είναι αστείρευτα, και ως εκ τούτου χρειάζεται ήδη από τώρα να σχεδιασθεί μία πολιτική για τα επόμενα 50 έτη, αν θέλουμε όντως να είμαστε δίκαιοι απέναντι στις μελλοντικές γενιές.

⁽¹⁶⁾ Δηλαδή να δοθεί στις «μελλοντικές γενιές» η δυνατότητα «να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους», να διαφυλαχθεί «η κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή», να εξασφαλιστεί «ένα υψηλό επίπεδο ζωής» και «πλήρους απασχόλησης» και να υλοποιηθούν οι υιοθετηθείσες κατευθυντήριες αρχές, δηλαδή «ο προσανατολισμός των πολιτικών της Ευρωπαϊκής ένωσης στους ανθρώπους, μέσω της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων και της συμβολής στην μείωση της φτώχειας και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού».

⁽¹⁷⁾ Βλ. συμπεράσματα, σημείο 30.

5.8 Η ΕΟΚΕ θα ήταν ιδιαίτερα ικανοποιημένη, εάν αυτές οι εγκάρσιες πτυχές, οι οποίες βέβαια πρέπει να καλύψουν όλα τα επίπεδα της πολιτικής προσέγγισης (Ευρωπαϊκή Ένωση και κράτη μέλη), ληφθούν επίσης υπόψη και στα πλαίσια της στρατηγικής, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική. Δεν υπάρχει όπως καμία ένδειξη για το πως μπορεί αυτό να διασφαλισθεί: πιθανότατα επειδή στην παρούσα έκδοση του κειμένου — όπως άλλωστε επαναλαμβάνεται και στο Σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος — η ΕΕ έχει συνυπευθυνότητα σε αυτόν τον τομέα, τα δε κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση και εφαρμογή της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος (άρθρο 175 παράγραφος 4, Συνθήκη της Νίκαιας). Ως εκ τούτου, δεν προσδιορίζονται οι σχετικοί παράγοντες.

5.9 Η νέα στρατηγική προβλέπει τον διορισμό ενός εκπροσώπου ανά κράτος μέλος, ο οποίος θα εκτελεί χρέη συνομιλητή. Η ΕΟΚΕ θεωρεί δεδομένο ότι η έκθεση προόδου θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με την πραγματοποίηση των εν λόγω διορισμών και την εξέλιξη της συνεργασίας.

5.10 Εξάλλου, η έκθεση προόδου θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με το αν όλα τα κράτη μέλη έχουν πλέον ολοκληρώσει τις (πρώτες) εθνικές στρατηγικές τους, κάτι το οποίο είχε ανακοινωθεί για τον Ιούνιο 2007. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, τίθεται το ερώτημα ποιός και με ποιά κριτήρια θα ελέγξει τις εθνικές αυτές στρατηγικές και ποιές θα είναι οι συνέπειες αν τα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμα ολοκληρώσει τις στρατηγικές ή αν οι τελευταίες είναι «ανεπαρκείς».

5.11 Στο σημείο 41, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάνει λόγο για μία «προαιρετική, αμοιβαία αξιολόγηση» των εθνικών στρατηγικών, η οποία έπρεπε να ξεκινήσει με μία πρώτη ομάδα κρατών μελών από το 2006. Η έκθεση προόδου θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης και τις συνακόλουθες επιπτώσεις για την Ευρωπαϊκή στρατηγική.

5.12 Η ΕΟΚΕ, ενώ σέβεται την αρμοδιότητα των κρατών μελών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών σε πολλές πτυχές της αειφόρου ανάπτυξης, όπως επίσης τη σημασία που έχει να αναπτύξουν τις δικές τους προσεγγίσεις και να αναλάβουν δέσμευση ως προς πολλά από τα προβλήματα, κρίνει ωστόσο ότι, προκειμένου να διατηρηθεί στον ενδεδειγμένο ρυθμό η πρόοδος προς την αειφόρο ανάπτυξη, θα χρειασθεί επιπλέον να ενισχυθεί η δυνατότητα της Επιτροπής να παρακολουθεί τη συνολική πρόοδο και να είναι έτοιμη να λάβει νέα μέτρα, στην περίπτωση που η εφαρμογή δυσχεραίνεται και χρειάζεται μία συλλογική ευρωπαϊκή προσέγγιση. Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί κατά πόσο επαρκούν ο συντονισμός και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Θα ήταν ιδιαίτερα ικανοποιημένη, αν μπορούσε να λαμβάνει κάθε χρόνο τα συγκεντρωτικά και προς έλεγχο αποτελέσματα των κρατών μελών.

5.13 Η στρατηγική προτείνει την ίδρυση ή ενίσχυση των εθνικών συμβουλίων για την αειφόρο ανάπτυξη. Τα όργανα αυτά διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη χάραξη των εθνικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και στην τόνωση της κινητοποίησης στα κράτη μέλη, την ανάληψη δράσης για την αειφόρο ανάπτυξη εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών και την παρακολούθηση της προόδου. Στα καθήκοντά τους συμπεριλαμβάνεται η τήρηση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης με ταυτόχρονη διατήρηση της ισορροπίας που υφίσταται μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντολογικών πτυχών της. Η ΕΟΚΕ δεν έχει διαπιστώσει κάποια πρόοδο ως προς την παραπάνω πρόταση. Σκοπεύει να εξετάσει το ζήτημα αυτό αργότερα κατά τη διάρκεια του έτους και, στο μεταξύ, προτείνει να εξεταστεί το ζήτημα αυτό στα πλαίσια της επανεξέτασης της εφαρμογής και σε συνεργασία με τα κράτη μέλη.

5.14 Είναι, εξάλλου, σημαντικό να εξετάσουν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή με ποιο τρόπο θα διασφαλισθεί ο συντονισμός των ζητημάτων της αειφόρου ανάπτυξης στις ίδιες τους τις διαρθρώσεις. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι μία έννοια με εγκάρσια στοιχεία και στοιχεία ολοκλήρωσης, η οποία θα πρέπει να υπερβαίνει και ενίοτε να τροποποιεί τους περισσότερο τομεακούς προβληματισμούς των διάφορων τμημάτων και οργανισμών. Όπως εμπειρικά έχει αποδειχθεί, τούτο μπορεί να συμβεί μόνον λειτουργικά, εφόσον υπάρχει σε μία κυβέρνηση μία ισχυρή κεντρική μονάδα για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης η οποία είναι εξοπλισμένη με την γνώση και την εξουσία ώστε να θέτει υπό αμφισβήτηση και υπό συζήτηση τα δογμάτα των τομέων και των τμημάτων. Η έκθεση προόδου θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα περιθώρια βελτίωσης τα οποία έχει η Επιτροπή εντός των ιδίων της των υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι υπάρχουν τέτοια περιθώρια (πρβ. τα σημεία 4.15 και 4.16).

5.15 Η στρατηγική επισημαίνει πολύ ρητά ότι η αειφόρος ανάπτυξη θα πρέπει να ενσωματωθεί πλήρως στην αποστολή και την πρακτική των περιφερειακών και τοπικών αρχών όλων των επιπέδων.

Ορισμένες ευρωπαϊκές περιφερειακές και τοπικές αρχές αποδείχθηκαν πρωτοπόρες στην υιοθέτηση μίας προσέγγισης αειφόρου ανάπτυξης στο έργο τους, όπως επίσης στην επινόηση διορατικών απαντήσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής καθώς και άλλων προκλήσεων που έχουν σχέση με την αειφορία. Η επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί μία καλή ευκαιρία τόσο για να αξιολογηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης, όσο και για να εξετασθούν τρόποι ευρύτερης διάδοσης των βέλτιστων πρακτικών.

5.16 Στο σημείο 45 αναφέρεται ότι θα αποφασισθεί το 2011 πότε θα καταστεί απαραίτητη η «επανεξέταση» της στρατηγικής για την αειφορία. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με αυτό το χρονοδιάγραμμα. Αν στα πλαίσια της έκθεσης προόδου καταδειχθεί ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πορεία προς την αειφορία, αυτό θα σημαίνει ότι υπάρχει πρόβλημα με την στρατηγική (σχετικά με τον τρόπο επίτευξης του στόχου) και θα πρέπει απαραίτητως να επανεξεταστεί η τελευταία ευθύς αμέσως και όχι το 2011.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ

Οι τροπολογίες που ακολουθούν έλαβαν περισσότερες από το ένα τέταρτο των ψήφων και απορρίφθηκαν:

Σημείο 2.4

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«2.4. Στην τελευταία της γνωμοδότηση επί του θέματος, η ΕΟΚΕ καταπίστηκε με την ως άνω ανακοίνωση της Επιτροπής του Δεκεμβρίου 2005. Άσκησε κριτική στο γεγονός ότι η Επιτροπή, με το χαρακτηριζόμενο ως "φιλόδοξο" πλαίσιο δράσης της, δεν είχε συμμορφωθεί ούτε με την πρόταση της ΕΟΚΕ του Απριλίου 2004, ούτε με την υπόσχεση της ίδιας της Επιτροπής του Ιουνίου 2005. Τούτο διότι, παρά την υπόσχεσή της, δεν επισήμανε και πάλι κανέναν σαφή στόχο, τον οποίο πρέπει να πετύχει να θέσει σαφείς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν στα πλαίσια της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 35

Κατά: 61

Αποχές: 4

Σημείο 2.4.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

«2.4.1. Η ΕΟΚΕ υπενθύμιζε τότε, ότι μία στρατηγική περιγράφει την πορεία προς επίτευξη στόχων. Η έλλειψη συγκεκριμένων στόχων, οι οποίοι είναι δύσκολο να τεθούν προκειμένου να υλοποιηθεί η απαίτηση σχετικά με τον συνυπολογισμό των διαφόρων πτυχών της βιωσιμότητας οδηγεί αναγκαστικά σε δυσκολίες κατά τον καθορισμό των μηχανισμών. Διότι, όταν κάποιος δεν γνωρίζει επακριβώς που θέλει να πάει, δεν μπορεί πολύ περισσότερο να καθορίσει το πώς θα πάει εκεί. Σύμφωνα με την άποψη της ΕΟΚΕ, η ανακοίνωση, αντί να δώσει απαντήσεις και κατευθύνσεις, άφησε αναπάντητα πολύ περισσότερα ερωτήματα.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 34

Κατά: 63

Αποχές: 3

Σημείο 3.11

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «3.11. Το ερώτημα, κατά πόσο μπορεί να είναι αιφόρος μία ευρωπαϊκή αγροτική πολιτική, που είναι προσανατολισμένη στις παγκόσμιες, ανοικτές αγορές, εγείρει αυτομάτως το ευρύτερο ζήτημα των διεθνών κανόνων παραγωγής και εμπορίου. Ο ΠΟΕ είναι ένας οργανισμός, που βασίζεται σε μία συμφωνία για την προώθηση του ελεύθερου παγκόσμιου εμπορίου. Όπως ωστόσο επανειλημμένα έχει δηλώσει η ΕΟΚΕ, ένα απελευθερωμένο και χωρίς δεσμεύσεις εμπόριο δεν είναι σε καμία περίπτωση εκ των πραγμάτων βιώσιμο. Η νέα στρατηγική παραλείπει δυστυχώς να εξηγήσει, πώς ένα ελεύθερο εμπόριο μπορεί να μετατραπεί σε να αναπτυχθεί το εμπόριο προκειμένου να καταστεί συμβατό με τις αρχές βιωσιμότητας. Πρόκειται για ένα σημαντικό μειονέκτημα. Και σε αυτό το σημείο η ΕΟΚΕ οφείλει δυστυχώς να επισημάνει, ότι οι υπεύθυνοι στην ΕΕ έχουν μέχρι σήμερα παραλείψει να απαντήσουν σε αυτό της το ερώτημα, το οποίο ετέθη ήδη προ 3 ετών, παρά το γεγονός ότι, όπως με ικανοποίηση διαπιστώνει η ΕΟΚΕ, η ΕΕ έχει καταβάλει τις μεγαλύτερες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, κατά τις διαπραγματεύσεις νέων κανόνων στο παγκοσμιοποιημένο εμπόριο, καθώς επίσης στο ΔΝΤ και στην Παγκόσμια Τράπεζα.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 35

Κατά: 63

Αποχές: 8

Σημείο 3.11.2

Να διαγραφεί:

- «3.11.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει επομένως να καταρτισθεί από την Επιτροπή μία ανακοίνωση για την προσέγγιση της διαχείρισης και κατανομής των παγκόσμιων κοινών πόρων, η οποία θα πρέπει να επικεντρωθεί σε ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο για την σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων στην ατμόσφαιρα των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου σε ένα “ασφαλές” επίπεδο, μέσω της κατανομής σε διεθνές επίπεδο δεσμευτικών “δικαιωμάτων παγκόσμιων εκπομπών”. Κατά τη λήξη του συμφωνηθέντος χρονοδιαγράμματος, εντός του οποίου θα συγκλίνουν οι κατά κεφαλήν εκπομπές, τα εν λόγω δικαιώματα θα είναι ίσα. Μία τέτοια προσέγγιση, η οποία έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο ευρέων συζητήσεων και είναι γνωστή ως “Συστολή και Σύγκλιση”, μπορεί να λάβει υπόψη τόσο τις επιπτώσεις της αύξησης του πληθυσμού, του βιομηχανικού δυναμικού και της παγκοσμιοποίησης, όσο και τα αιτήματα μίας δίκαιης και πρακτικής ανακατανομής της ατμόσφαιρας του πλανήτη μας ως κοινού πόρου.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 38

Κατά: 63

Αποχές: 3

Σημείο 4.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «4.2. Οι επιπτώσεις αυτές θα μπορεί να επιφέρουν δραματικές οικονομικές συνέπειες. Σε ορισμένες περιοχές η σημερινή οικονομική βάση βρίσκεται στα όρια της απεικένδεσης, αντιμετωπίζει σοβαρούς κινδύνους. Στην Ελβετία παραδείγματος χάριν, οι τράπεζες δεν παρέχουν πλέον πίστωση στους επενδυτές, που επιθυμούν να επενδύσουν σε υποδομές χειμερινών αθλημάτων, παρά μόνο εάν η τοποθεσία της επένδυσης βρίσκεται σε υψόμετρο άνω των 1 500 μέτρων. Ακόμα περισσότερη αβεβαιότητα επικρατεί σε σχέση με το μέλλον της γεωργίας και του τουρισμού στο χώρο της Μεσογείου, αν αυξηθούν και άλλο η θερμοκρασία και η ξηρασία.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 41

Κατά: 57

Αποχές: 3

Σημείο 4.4

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «4.4. Η κατάσταση είναι κρίσιμη: ζούμε σε ένα σύστημα οικονομίας, όπου παραδείγματος χάριν, Ένα ευρέως γνωστό πρόβλημα είναι ότι τα έξοδα νοσηλείας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι φυσικές καταστροφές, π.χ. τα διακατομήτρια εκείνα, τα οποία δαπανήθηκαν εξαιτίας του τυφώνα “Κύριλλος” στις αρχές του 2007, έχουν, από μακροοικονομική άποψη, θετική χροιά, διότι συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕγχΠ, ενώ ορισμένες σημαντικές δραστηριότητες δεν καλύπτονται από αυτό. Η ΕΟΚΕ χαίρεται το γεγονός, ότι στη νέα του στρατηγική το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αρχίζει επιτέλους — έστω και επιφανειακά ακόμα — να ασχολείται εκτενέστερα με αυτή την αντίφαση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει απολύτως δίκιο όταν στο σημείο 20 της νέας στρατηγικής του ζητά “να επεκταθεί ο πυρήνας του συστήματος της λογιστικής εθνικού εισοδήματος, μεταξύ άλλων ενσωματώνοντας τις έννοιες του αποθέματος και της ροής και τη μη εμπορευματική εργασία και να διαμορφωθεί περαιτέρω με παραρτηματικούς λογαριασμούς, π.χ. περιβαλλοντικές δαπάνες, υλικές ροές”.»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 35

Κατά: 56

Αποχές: 8

Σημείο 4.10

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «4.10 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επισημαίνει στην νέα του στρατηγική, ότι αυτή “διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου ... οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλοενισχύονται”. Εκτιμά επίσης ότι όλες οι πολιτικές αποφάσεις της ΕΕ πρέπει να “βασίζονται σε προτάσεις, ... στο πλαίσιο της οποίας αξιολογούνται με ισορροπημένο τρόπο οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης και λαμβάνεται υπόψη η εξωτερική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης και το κόστος της μη ανάληψης δράσης”. Εντούτοις, ~~σε ότι αφορά τα μέσα, η ανανεωμένη στρατηγική δεν κάνει λόγο πλέον για κοινωνικό διάλογο, αλλά για έναν διοργανικό διάλογο, μεταξύ, αφενός της Επιτροπής και των κρατών μελών, αφετέρου της “οικονομίας”, προκειμένου να τεθούν στόχοι απόδοσης για προϊόντα και διαδικασίες.~~»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 41

Κατά: 55

Αποχές: 3

Σημείο 4.14

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «4.14. Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε δεν πρόκειται μονάχα για ζήτημα οικονομικό, αλλά πολύ περισσότερο για ζήτημα διαρθρωτικών αλλαγών. Η “νέα στρατηγική” ζητά παραδειγματος χάρη την “αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από τη ζήτηση για μεταφορές, με σκοπό να μειωθεί ο αντίκτυπος στο περιβάλλον”. Αυτό επιθυμεί και η ΕΟΚΕ. ~~Έτσι ωστόσο τίθεται υπό αμφισβήτηση η αποκαλούμενη “έγκαιρη” παραγωγή (just in time), κατά την οποία οι επιχειρήσεις καταργούν την αποθήκευση και τα συναγόμενα έξοδα, μετατρέποντας τα φορτηγά οχήματα και τα τρένα μεταφορέων εμπορευμάτων σε κινητές αποθήκες.~~»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 39

Κατά: 56

Αποχές: 6

Σημείο 4.16

Να τροποποιηθεί ως εξής:

- «4.16. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με μεγάλη έκπληξη, ότι δεν υπήρξε σαφέστατα κανείς συντονισμός μεταξύ της κατάρτισης της ενδιάμεσης εξέτασης της Λευκής Βίβλου και της νέας στρατηγικής για την αειφορία, δεδομένου ότι δεν γίνεται καμία μνεία αυτής της προφανούς αντίφασης μεταξύ επίδιξης και πραγματικότητας. ~~Στον τομέα των μεταφορών φαίνεται ότι η Επιτροπή έχει κυριολεκτικά εγκαταλείψει τον πρώτο ειδικό στόχο της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη, που αφορά την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την αύξηση της κινητικότητας. Η Επιτροπή θα πρέπει στο μέλλον να καταβάλλει κάθε προσπάθεια, προκειμένου εξ αρχής να μην προκύψουν διόλου τέτοιες αντιφάσεις. Επιπλέον, στον τομέα των μεταφορών χρειάζεται μία ανανεωμένη έρευνα προκειμένου να εξευρεθούν τρόποι για τη διαμόρφωση των πόλεων και των κοινοτήτων μας, καθώς επίσης των διαφόρων συνηθισμένων δραστηριοτήτων, ούτως ώστε να συντομεύσουμε τις διόδους επικοινωνίας και τα ταξίδια, αντί να επεκτείνουμε ολοένα περισσότερο τις αποστάσεις που πρέπει να διανύσουν τα άτομα και τα αγαθά προκειμένου να ικανοποιηθούν οι εκάστοτε ανάγκες και επιθυμίες. Τούτο θα απαιτήσει προσαρμογή της φορολογικής και χωροταξικής πολιτικής, όπως επίσης κατάλληλο συντονισμό σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, από την ΕΕ ως τις τοπικές αρχές.~~»

Ψηφοφορία

Υπέρ: 36

Κατά: 63

Αποχές: 4

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις στατιστικές για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα»

COM(2006) 778 τελικό — 2006/0258 (COD)

(2007/C 256/16)

Στις 16 Μαΐου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 285 (1) της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα Γεωργία, Ανάπτυξη της Υπαίθρου, Περιβάλλον, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή τους στις 8 Ιουνίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Van Oorschot**.

Κατά την 437η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με ψήφους 138 υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη των συμπερασμάτων και των συστάσεων

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη θέσπιση του κανονισμού σχετικά με τις στατιστικές για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα ο οποίος χρησιμοποιείται για την μέτρηση της προόδου που σημειώνεται στα κράτη μέλη σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση των στόχων της οδηγίας πλαίσιο ⁽¹⁾ για την αειφόρο χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

1.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που ο κανονισμός για τις στατιστικές καλύπτει μόνο την επαγγελματική χρήση στη γεωργία και όχι τη δυνητικά επικίνδυνη για το περιβάλλον χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων σε σκληρές επιφάνειες.

1.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, στην περίπτωση της διασύνδεσης δεδομένων για τη χρήση με στοιχεία για τα ανώτατα όρια καταλοίπων φυτοφαρμάκων, αυτό που ενδιαφέρει δεν είναι μόνο η ποσότητα των χρησιμοποιηθέντων προϊόντων και η έκταση στην οποία χρησιμοποιήθηκαν, αλλά και τα στοιχεία για την απόδοση των φυτών. Εάν το ζητούμενο είναι να διασφαλιστεί ο συσχετισμός των δεδομένων για τη χρήση με τις κοινοτικές στατιστικές για τις καλλιέργειες, και ειδικότερα όσον αφορά την απόδοσή τους, θα πρέπει να υπάρξει ρητή αναφορά στη χρήση των στατιστικών στοιχείων για τις καλλιέργειες εντός του κανονισμού.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Στόχος της πρότασης κανονισμού είναι η θέσπιση πλαισίου για την παραγωγή κοινοτικών στατιστικών σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, με την επιβολή σε όλα τα κράτη μέλη της υποχρέωσης να τηρούν λεπτομερείς στατιστικές σε τακτική βάση. Για να εξασφαλισθεί η συγκρισιμότητα των δεδομένων αυτών μεταξύ των κρατών μελών αλλά και σε κοινοτική κλίμακα, ο κανονισμός ορίζει το πεδίο που καλύπτουν οι στατιστικές, οι οποίες θα περιορίζονται στην επαγγελματική χρήση στην γεωργία, και καθιερώνει εναρμονισμένους κανόνες για την συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων.

2.2 Οι στατιστικές αυτές θα έχουν καθοριστική σημασία για την εκτίμηση των επιπτώσεων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, που απορρέουν από τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, και για τον υπολογισμό της προόδου που σημειώνεται προς την υλοποίηση των στόχων της οδηγίας πλαίσιο για την αειφόρο χρήση φυτοφαρμάκων.

⁽¹⁾ COM(2006) 373 τελικό «Πρόταση για τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη αειφόρου χρήσης των φυτοφαρμάκων».

2.3 Τα οφέλη που προκύπτουν από το μέτρο αυτό θα πρέπει να εξετασθούν υπό το φως της οδηγίας πλαίσιο. Ο γενικός στόχος της εφαρμογής των μέτρων της οδηγίας πλαίσιο είναι η βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας ή άλλα κοινωνικά οφέλη, όπως η μείωση του εξωτερικού κόστους που απορρέει από τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, μέσω της περισσότερο αειφόρου χρήσης φυτοφαρμάκων. Η μέτρηση της προόδου δεν μπορεί παρά να στηρίζεται σε αξιόπιστα δεδομένα και κατάλληλους δείκτες. Ο κανονισμός μπορεί να αναμένεται ότι θα αποφέρει άμεσα οφέλη σε εθνική και κοινοτική κλίμακα λόγω της περισσότερο συνειδητής χρήσης φυτοφαρμάκων, όπως με τη βελτίωση των συστημάτων παρακολούθησης και με την εφαρμογή περισσότερο στοχοθετημένων και αποτελεσματικών πολιτικών. Επιπλέον, η διαθεσιμότητα επίσημων στατιστικών δεδομένων σε όλη την Ευρώπη θα βελτιώσει τη διαφάνεια της αγοράς και, κατ' αυτό τον τρόπο, την ανταγωνιστικότητα του κλάδου των φυτοφαρμάκων.

3. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο

3.1 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Φεβρουαρίου 2005, για τα ανώτατα όρια καταλοίπων φυτοφαρμάκων μέσα ή πάνω στα τρόφιμα και τις ζωοτροφές φυσικής και ζωικής προέλευσης και για την τροποποίηση της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

3.2 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την υγιεινή των τροφίμων ⁽²⁾, και ιδίως το παράρτημα Ι μέρος Α σημείο 9, το οποίο προβλέπει υποχρέωση των υπευθύνων των επιχειρήσεων τροφίμων που παράγουν ή συγκομίζουν φυτικά προϊόντα να τηρούν αρχεία σχετικά με οποιαδήποτε χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή βιοκτόνων.

3.3 Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων.

3.4 Οδηγία 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 1991 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων, η οποία τελεί υπό αναθεώρηση.

⁽²⁾ ΕΕ L 139 της 30.4.2004, σ. 1.

4. Περίληψη της προτεινόμενης δράσης

4.1 Ο προτεινόμενος κανονισμός δημιουργεί ένα νομικό πλαίσιο και ορίζει εναρμονισμένους κανόνες για τη συλλογή και τη διάδοση στοιχείων σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Ειδικότερα, προβλέπει για τα κράτη μέλη:

- να συλλέγουν στοιχεία τακτικά (σε ετήσια βάση όσον αφορά στη διάθεση στην αγορά — ανά πέντε έτη όσον αφορά τη χρήση)·
- τον τρόπο συλλογής των στοιχείων, είτε μέσω αντιπροσωπευτικών ερευνών, διαδικασιών στατιστικής εκτίμησης με βάση τις κρίσεις εμπειρογνομόνων ή μοντέλα, υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων που επιβάλλονται στην αλυσίδα διανομής για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων που επιβάλλονται στους επαγγελματικούς χρήστες ή από διοικητικές πηγές, είτε με το συνδυασμό όλων των εν λόγω μέσων·
- τον τρόπο διαβίβασης των στοιχείων στην Επιτροπή.

4.2 Επίσης, αναθέτει στην Επιτροπή τα καθήκοντα της αναπροσαρμογής ορισμένων τεχνικών πτυχών και του καθορισμού των ποιοτικών κριτηρίων αξιολόγησης και του μορφοτύπου διαβίβασης των στοιχείων.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ χαίρει της θέσης του κανονισμού σχετικά με τις στατιστικές για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, ο οποίος χρησιμεύει ως μέσο για την μέτρηση της προόδου που σημειώνεται στα κράτη μέλη σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση των στόχων της οδηγίας για την αειφόρο χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1 Επαγγελματική χρήση εκτός γεωργικού κλάδου

6.1.1 Από στοιχεία που αφορούν στη βιομηχανία παραγωγής πόσιμου ύδατος στις Κάτω Χώρες, προκύπτει ότι περισσότερο από το 50 % των υπερβάσεων των προτύπων που ισχύουν για το πόσιμο ύδωρ σε σχέση με τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα οφείλεται στη χρήση των προϊόντων αυτών σε σκληρές επιφάνειες για σκοπούς που δεν σχετίζονται με τη γεωργία.

6.1.2 Ο κανονισμός για τις στατιστικές επιτρέπει μία χονδρική εκτίμηση των μη γεωργικών χρήσεων, εάν αφαιρεθεί από τη συνολική ποσότητα του προϊόντος που ετέθη σε εμπορία εντός ενός έτους το μέρος του ίδιου προϊόντος που χρησιμοποιήθηκε για επαγγελματικούς σκοπούς στη γεωργία.

6.1.3 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι ο εν λόγω έμμεσος υπολογισμός της εκτός γεωργίας χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων δεν είναι αρκετά ακριβής για να επιτρέψει την ορθή αξιολόγηση της πολιτικής που απορρέει από την οδηγία-πλαίσιο.

6.1.4 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά, πέραν από τη συγκέντρωση δεδομένων για τις επαγγελματικές χρήσεις των φυτοπροστατευτικών προϊόντων στη γεωργία, να χρησιμοποιηθεί ο κανονισμός για τις στατιστικές, προκειμένου να συγκεντρώνονται δεδομένα και για την επαγγελματική χρήση τους στο δασοκομικό τομέα, για τις επαγγελματικές χρήσεις τους σε σκληρές επιφάνειες, καθώς και για τη μη επαγγελματική χρήση τους.

6.2 Κανονισμός για τις στατιστικές και δεδομένα για τα ανώτατα όρια καταλοίπων (MRL)

6.2.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, στην περίπτωση της διασύνδεσης δεδομένων για τη χρήση με στοιχεία για τα ανώτατα όρια καταλοίπων φυτοφαρμάκων (MRL), αυτό που ενδιαφέρει δεν είναι μόνο η ποσότητα των χρησιμοποιηθέντων προϊόντων και η έκταση στην οποία χρησιμοποιήθηκαν, αλλά και τα στοιχεία για την απόδοση των φυτών. Στην περίπτωση που η απόδοση είναι χαμηλότερη, η χρήση της ίδιας ποσότητας προϊόντων στην ίδια έκταση μειώνει την οικολογική αποτελεσματικότητα και αυξάνει την πιθανότητα υπέρβασης των MRL.

6.2.2 Στο Παράρτημα II της πρότασης, γίνεται αναφορά στον κανονισμό (ΕΟΚ) 571/88 του Συμβουλίου σχετικά με τη διοργάνωση κοινοτικών ερευνών για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι η χρησιμοποίηση μίας και μοναδικής ταξινόμησης των καλλιεργειών στο πλαίσιο των ερευνών για τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων και για τη συγκέντρωση δεδομένων σχετικά με τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Αυτό θα επέτρεπε τον αποτελεσματικό συσχέτισμό των στατιστικών για τη χρήση αυτών των προϊόντων με τις στατιστικές για την απόδοση των καλλιεργειών.

6.2.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η αναφορά στον κανονισμό 571/88 δίνει τη δυνατότητα συσχέτισμού των δεδομένων για τη χρήση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων με εκείνα για την απόδοση των σχετικών καλλιεργειών. Προκειμένου να διασφαλισθεί η αξιοποίηση αυτής της δυνατότητας, θα πρέπει να γίνει ρητή αναφορά στον κανονισμό στη χρησιμοποίηση των στατιστικών των σχετικών με τις καλλιεργείες, και ειδικότερα των στατιστικών για την απόδοση αυτών των καλλιεργειών, στο πλαίσιο της ανάλυσης των δεδομένων για τη χρήση αυτών των προϊόντων.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Καινοτομία: ο αντίκτυπος της στις βιομηχανικές μεταλλαγές και ο ρόλος της ΕΤΕ»

(2007/C 256/17)

Στις 6 Ιουλίου 2006, και σύμφωνα με το άρθρο 29, εδάφιο 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην κατάρτιση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με Καινοτομία: ο αντίκτυπος της στις βιομηχανικές μεταλλαγές και ο ρόλος της ΕΤΕ.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΣΕΒΜ), στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 20 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. János TÓTH και του συνεισηγητή, κ. Enriquet CALVET CHAMBON.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειά της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 138 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ, αφού εξέτασε τις σχέσεις μεταξύ καινοτομίας και βιομηχανικών μεταλλαγών, καθώς και τις πολυάριθμες πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στους εν λόγω τομείς τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και εθνική κλίμακα, αποφάσισε να αξιοποιήσει την δυνατότητα κατάρτισης γνωμοδότησης πρωτοβουλίας προκειμένου, αφενός, να αναλύσει τις πτυχές του συστήματος καινοτομίας οι οποίες θα μπορούσαν ενδεχομένως να ευνοήσουν την άμεση μετατροπή των αποτελεσμάτων της έρευνας σε εμπορική επιτυχία, καθώς και την ενίσχυση και ανάπτυξη της βιομηχανίας και της οικονομίας της Ευρώπης, και, αφετέρου, να διατυπώσει συστάσεις για τα θέματα αυτά.

1.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σκόπιμο να δοθεί προσοχή στον στενό συσχετισμό που υφίσταται, σε πολλές χώρες και περιφέρειες, μεταξύ της επιτυχίας της καινοτομίας, αφενός, και του ανοίγματος της κοινωνίας και του εκπαιδευτικού συστήματος, αφετέρου. Στο μέτρο που σήμερα η καινοτομία δεν είναι μόνον παρούσα, αλλά διαδραματίζει και ρόλο αποφασιστικής σημασίας, όχι μόνον στον τομέα της οικονομίας, αλλά και σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, οι άνθρωποι πόροι μπορούν σαφώς να αποτελέσουν παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο παράγοντας αυτός θα καθίσταται ολοένα πιο αποφασιστικός ως καταλύτης της ανάπτυξης και ότι, συνεπώς, η καινοτομία θα πρέπει κυρίως να εδράζεται σε μία ευρεία βάση εκπαίδευσης και κατάρτισης, σύμφωνα με τα κριτήρια της δια βίου μάθησης, η οποία για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να στηρίζεται στην ίση πρόσβαση όλων στις βάσεις δεδομένων ανοικτής πηγής και ελεύθερου περιεχομένου.

1.3 Κατά την ΕΟΚΕ, είναι σημαντικό να καθιερώσουν οι επιχειρήσεις, μέσω της καινοτομίας και της πολιτικής στον τομέα των ανθρώπινων πόρων και των γνώσεων, συνέργειες οι οποίες να αποτελέσουν τη βάση της καινοτομίας, αλλά και να στηρίξουν την ανάπτυξη της. Παράλληλα, πρέπει να εξευρεθούν τα κατάλληλα μέσα ώστε η βιομηχανική αναδιάρθρωση να προσαρμόζεται με ευελιξία στις μεταβολές που επέρχονται στις διαρθρώσεις της απασχόλησης, ενώ θα πρέπει να εξασφαλιστούν και οι απαραίτητες προς τούτο χρηματοοικονομικές προϋποθέσεις.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευχή να ενισχυθεί η προβολή, η παρουσία και ο θετικός αντίκτυπος των επιτυχών πρωτοβουλιών καινοτομίας στην κοινή γνώμη. Ο ρόλος της κοινωνικής καινοτομίας είναι καθοριστικής σημασίας σε ολόκληρη της αλυσίδα της καινοτομίας. Η μη τεχνολογική καινοτομία — τα νέα επιχειρηματικά πρότυπα, η βελτίωση του σχεδιασμού, η αναβάθμιση της ποιότητας όσον αφορά την οργάνωση της εργασίας και τις δεξιότητες — είναι εξ ίσου σημαντική με την τεχνολογική καινοτομία. Γενικά η καινοτομία όσον αφορά την οργάνωση ή την οργανωτική ανάπτυξη είναι απαραίτητη προκειμένου να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα το δυναμικό τεχνολογικής καινοτομίας.

1.5 Οι κοινωνικοί εταίροι καθώς και οι φορείς και τα όργανα της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν πλέον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην προβολή, καθιέρωση και αποδοχή του εκσυγχρονιστικού ρόλου των τάσεων που προκύπτουν από την καινοτομία, η ΕΟΚΕ ωστόσο φρονεί ότι είναι σκόπιμο η λειτουργία αυτή να ενισχυθεί με το να συμπεριληφθούν σε αυτή ο καθορισμός των στρατηγικών προτεραιοτήτων και η χάραξη πολιτικών.

1.6 Η ΕΟΚΕ έχει πεισθεί ότι για να επιλυθεί το ευρωπαϊκό παράδοξο το οποίο συνίσταται στο ότι η Ευρώπη είναι μεν ισχυρή στην βασική έρευνα, επιτρέπει ωστόσο να την προσπερνούν τόσο από πρακτική και εμπορική άποψη όσο και από την άποψη των αποτελεσμάτων, είναι σκόπιμο, αντί να δίδεται έμφαση στην αύξηση του μεριδίου του ΑΕγχΠ που αφορά τους πόρους υπέρ της Ε&Α, να δίδεται έμφαση στην τροποποίηση της διάρθρωσης αυτών των δαπανών. Είναι απαραίτητο να αυξηθούν οι προσπάθειές μας στον τομέα των δαπανών, αλλά είναι και σημαντικό να διπλασιαστεί η προσοχή που δίδεται στις νέες προσεγγίσεις.

1.6.1 Στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αγορά της προσφοράς διατηρεί συχνά την κυρίαρχη θέση στον τομέα της Ε&Α: η προσφορά που συνίσταται στα αποτελέσματα των ερευνών στον τομέα της Ε&Τ είναι πιο σημαντική από την ζήτηση που διατυπώνουν οι επιχειρηματίες. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η αγορά της ζήτησης περιορίζοντας τους κινδύνους που συνδέονται με την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, με τη διασφάλιση ευνοϊκότερων συνθηκών για την διεξαγωγή έρευνας στην ίδια την επιχείρηση, την μεταβολή του περιβάλλοντος μέσα στον οποίο ασκείται αυτή η δραστηριότητα και την τόνωση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων, επιστημονικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων.

1.6.2 Για να αυξηθεί η ικανότητα βιώσιμης καινοτομίας των επιχειρήσεων, πρέπει να καταβληθούν συντονισμένες προσπάθειες στους τομείς της χρηματοδότησης, της Ε&Α, της βιομηχανίας, της φορολογίας, της εκπαίδευσης, της προστασίας του περιβάλλοντος, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της επικοινωνίας, τόσο στο ευρωπαϊκό, όσο και στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.6.3 Φρονούμε ότι είναι σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο υιοθέτησης μιας λύσης που ήδη εφαρμόζεται σε επίπεδο κρατών μελών, και η οποία συνίσταται στην πρόσβαση των επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες ανάπτυξης ή που αναθέτουν αποστολές αυτού του είδους σε ερευνητικά ιδρύματα, μέσω προτάσεων υποβολής προσφορών, σε επιπλέον πόρους, που είτε θα προβλέπεται στον προϋπολογισμό είτε θα προέρχονται από ιδιωτικές πηγές.

1.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η αναγνώριση και η προστασία της αξίας της διανοητικής ιδιοκτησίας στην ΕΕ καθίσταται ολοένα δυσκολότερη ενώπιον των αυξανόμενων απαιτήσεων του διεθνούς

ανταγωνισμού. Η σημασία της δημοσίευσης των επιστημονικών επιτευγμάτων, καθώς και ο ρόλος που διαδραματίζει η αξιολόγηση που απορρέει από την δημοσίευσή τους, εν ολίγοις η «αγορά της επιστήμης», πρέπει να συνεχίσουν να αναγνωρίζονται. Ωστόσο, για να εξευρεθούν λύσεις που θα επιτρέψουν την εμπορική αξιοποίηση των εν λόγω επιτευγμάτων και την κατοχύρωσή τους με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, για να διασφαλιστεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς και η αποτελεσματικότερη προώθηση των κοινοτικών συμφερόντων απαιτείται να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα θέματα αυτά και να ληφθούν για το σκοπό αυτό γενικά μέτρα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό, παράλληλα με την ανάπτυξη του κοινοτικού δικαίου, να εξετάσουν τα κράτη μέλη με ποιά μέσα θα μπορούσαν να αναπτύξουν, στον τομέα της πολιτικής για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και να την επεκτείνουν στο πλαίσιο της παρακολούθησης του θέματος από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό την διοργανική συνεργασία στην ΕΕ.

1.8 Η ΕΕ έχει την πεποίθηση ότι για να προωθηθεί η καινοτομία και για να αυξηθεί με δυναμικό τρόπο η ανταγωνιστικότητα με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη, είναι απαραίτητο να διασφαλιστούν μέθοδοι διαχείρισης της καινοτομίας στρατηγικής σημασίας και να εξευρεθούν λύσεις για την κατάρτιση ερευνητών και εμπειρογνομόνων στον εν λόγω τομέα. Είναι σημαντικό να εισαχθούν τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (!) στην εκπαίδευση ώστε η μάθηση μέσω του Διαδικτύου να επικεντρωθεί κυρίως στην κατάρτιση στον τομέα της διαχείρισης της καινοτομίας, σε έναν μηχανισμό παροχής κινήτρων για τον σκοπό αυτό και στην καθιέρωση των συνθηκών που θα επιτρέψουν την οργάνωσή της.

1.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, προς όφελος της καινοτομίας, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε οι άξονες προτεραιότητας που έχουν τεθεί για τις βιομηχανικές μεταλλαγές, καθώς και για την κατάρτιση και την συνεχή κατάρτιση, να παρουσιάζουν συνοχή και να είναι δυνατή, στο πλαίσιο της κατάρτισης και πάλι, η άμεση ανταπόκριση στις απαιτήσεις και μεταβολές της αγοράς. Είναι σκόπιμο να διασφαλιστεί ότι, πέρα από την ελεύθερη κυκλοφορία των ερευνητών, ο μηχανισμός διαχείρισης της καινοτομίας θα διαθέτει την κατάλληλη ευελιξία και να καθιερωθεί μία ευρεία συνεργασία μεταξύ των διευθυντικών στελεχών των ινστιτούτων καινοτομίας και των επιστημονικών και τεχνολογικών πάρκων.

1.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι διαρθρώσεις διεύθυνσης και οργάνωσης που είναι σε θέση να βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της μεταφοράς τεχνολογίας, διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην προώθηση της μεταλλαγής των βιομηχανικών διαρθρώσεων. Τα βιομηχανικά, επιστημονικά ή τεχνολογικά πάρκα και τα τεχνολογικά κέντρα αποτελούν εξαιρετικά σημαντικά μέσα χάρη στα οποία μπορεί να διασφαλιστεί, αφενός, η παροχή των απαιτούμενων συμβουλών και βοήθειας και, αφετέρου, η ύπαρξη των απολύτως απαραίτητων εργασιών που επιτρέπουν τη σύσταση και την εδραίωση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και την εξασφάλιση εκ μέρους τους μεριδίων της αγοράς καθώς και την παρακολούθηση εκ μέρους τους της τεχνολογικής προόδου. Για να μπορούν οι επιχειρήσεις να διασφαλίζουν με σχετικά χαμηλό κόστος και με περιεχόμενο ικανοποιητικό τις συνθήκες που θα τους επιτρέψουν να καινοτομήσουν, είναι ολοένα πιο απαραίτητο οι οργανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας να λειτουργούν σε δίκτυο ώστε οι εργασίες διοικητικής μέριμνας να εκτελούνται με τη βοήθεια των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών. Είναι σημαντικό να εξεταστεί η Επιτροπή τις διάφορες δυνατότητες που θα τις επιτρέψουν να αναπτύξει διαρθρώσεις αυτού του είδους, ιδιαίτερα ενθαρρύνοντας

την ανάπτυξη των πόλων επιστημονικής τεχνολογίας (ανταγωνιστικότητα) και των κέντρων γνώσης. Είναι σκόπιμο να δοθεί στους επιστημονικούς πόλους (ανταγωνιστικότητα) — όπου περιλαμβάνονται τα πανεπιστήμια, τα επιστημονικά ή τεχνολογικά πάρκα και τα τεχνολογικά φυτώρια — ένας καθοριστικός ρόλος ώστε να καταστεί δυνατή η υλοποίηση των προτεραιοτήτων ανάπτυξης της ΕΕ.

1.11 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι στόχοι στους οποίους η ΕΕ έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση, όπως η φιλοδοξία της στρατηγικής της Λισσαβώνας να αποβεί η Ευρώπη σε εύλογο χρονικό διάστημα ο πλέον ανταγωνιστικός χώρος στον κόσμο, δεν λαμβάνονται υπόψη στις συζητήσεις για τον προϋπολογισμό και μάλιστα στις συγκεκριμένες κλείδες κατανομής του. Η Επιτροπή παρέχει σημαντικά μέσα σε προγράμματα E&A αλλά ο ρόλος και η σημασία των μέσων αυτών δεν αυξάνεται όσο ήταν επιθυμητό. Τα προγράμματα αυτά θα αντεπεξέρχονταν στον ρόλο τους κατά τρόπο απόλυτα αποτελεσματικό εάν πολλαπλασιαζόταν ο αντίκτυπός τους στα κράτη μέλη και εάν οδηγούσαν στην διαμόρφωση προγραμμάτων που είναι σύμφωνα προς τα χαρακτηριστικά κάθε χώρας. Αυτό όμως δεν συνέβη. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή πρέπει να επανεξετάσει το σύστημά της διαχείρισης της καινοτομίας και να συμβάλει κατά τρόπον ώστε οι προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη να συντονίζονται καλύτερα και ο πολλαπλασιαστικός ρόλος των πόρων υπέρ της E&A να αναγνωριστεί περαιτέρω, ιδιαίτερα μάλιστα εάν ληφθούν υπόψη οι προτεραιότητες ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.12 Όσον αφορά το ζήτημα της χρηματοδότησης, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διάφορες προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ομίλος ΕΤΕπ) που αποσκοπούν στην τόνωση της ισχύος και της ικανότητας καινοτομίας της ευρωπαϊκής οικονομίας, τόσο από την άποψη της προσφοράς, όσο και της ζήτησης. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι πρόκειται, στην προκειμένη περίπτωση, για ένα μόνον από τα στοιχεία του φάσματος των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων: είναι απαραίτητο ο προϋπολογισμός της ΕΕ να διαθέτει υπέρ της έρευνας χρηματοδοτικούς πόρους που να είναι ανάλογοι των απαιτήσεων της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Εξάλλου, απαιτείται επίσης η συμβολή των προϋπολογισμών των κρατών μελών και των περιφερειών, σε αντίστοιχη αναλογία.

1.13 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ η μέχρι σήμερα εμπειρία δείχνει ότι οι δραστηριότητες της Ομάδας ΕΤΕ λειτουργούν ως μοχλός ανάπτυξης. Γι αυτόν ακριβώς τον λόγο, η ΕΟΚΕ καλεί την Ομάδα ΕΤΕ να εξετάζει συνεχώς και επιμελώς τις δυνατότητες της για την προώθηση της ανάπτυξης, σε συντονισμό με την Επιτροπή και τον χρηματοοικονομικό κόσμο γενικά, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ανάπτυξη.

1.14 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο Όμιλος ΕΤΕπ διαθέτει ακόμη τεράστια περιθώρια δράσης ως δημόσια τράπεζα, αλλά και ως φορέας παροχής υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ομάδα ΕΤΕ να επεκτείνει τις δραστηριότητες της διαχείρισης κεφαλαίων, εκτός των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, στους πόρους της ιδιωτικής αγοράς κεφαλαίων.

2. Μία Ευρώπη σύγχρονη που ευνοεί την καινοτομία

2.1 Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2006) 589, η οποία δημοσιεύτηκε με την ευκαιρία της άτυπης συνόδου των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της Ένωσης στο Lahti, στις 20 Οκτωβρίου 2006, υπό την αιγίδα της Φινλανδικής Προεδρίας, αναφέρεται επανειλημμένως σε θέματα σχετικά με τον αντίκτυπο της

(!) «Η συμβολή της δια βίου μάθησης με τη χρήση των ΤΠ στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την ανάπτυξη κοινωτικού κεφαλαίου», CCM/34, 13 Σεπτεμβρίου 2006.

καινοτομίας στην μεταλλαγή του βιομηχανικού ιστού. Διευκρινίζει ότι η Ευρώπη και τα κράτη μέλη της διαθέτουν πολλά πλεονεκτήματα από την άποψη της καινοτομίας, χαρακτηρίζονται ωστόσο από ορισμένες αντιφάσεις με αρνητικό αποτέλεσμα: εμείς, οι Ευρωπαίοι, εφευρίσκουμε και καινοτομούμε, συχνά όμως δεν μετατρέπουμε τις εφευρέσεις μας αυτές σε νέα προϊόντα, σε νέες απασχόλησης ή σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας· συστήνονται πολλές μικρές επιχειρήσεις με υψηλή ικανότητα καινοτομίας, δύσκολα όμως μετατρέπονται σε μεγάλες επιχειρήσεις με επιτυχίες σε διεθνή κλίμακα. Εξάλλου, σε ορισμένους τομείς, όπως οι τηλεπικοινωνίες, η υιοθέτηση καινοτομιών (ΤΠΕ) έχουν οδηγήσει σε σημαντικά παραγωγικά οφέλη, σε άλλους, ωστόσο, όπως καταδεικνύουν ορισμένα παραδείγματα, αυτό δεν συμβαίνει. Δεν είναι δυνατόν να αποφύγουμε, στους τομείς της καινοτομίας και των βιομηχανικών μεταλλαγών, τη θέσπιση μιας σοβαρής και ευέλικτης νομοθεσίας για την καταχώριση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και την πνευματική ιδιοκτησία. Για το σκοπό αυτό, είναι σκόπιμο να επανεξεταστεί η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας της 1ης Αυγούστου 2000, ώστε να προσαρμοστεί καλύτερα στις οικονομικές πραγματικότητες που εξελίσσονται ταχέως (βλ. την περίπτωση των υποχρεωτικών αδειών εκμετάλλευσης και τα αίτια εκπνοής του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας). Είναι συνεπώς απαραίτητο να προβλέπονται διαδικασίες ικανές να διευκολύνουν τις διάφορες βιομηχανικές και/ή εμπορικές εφαρμογές των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που έχουν καταχωριστεί και να αναγνωρίζουν την πνευματική ιδιοκτησία της καινοτομίας που έχει παραγάγει κάθε παράγων-ερευνητής, στέλεχος ή μηχανικός — ή ομάδες παραγόντων, ακόμη και όταν αποτελούν μέρος μιας διοικητικής ή επιχειρησιακής διάρθρωσης, από τη στιγμή που η καινοτομία δεν συνδέεται με την διάρθρωση αυτή.

2.2 Η καινοτομία μπορεί να έχει βέλτιστο αντίκτυπο στην μετατροπή του βιομηχανικού ιστού εάν υπάρχει διαθέσιμος ένας μηχανισμός ο οποίος να διαρθρώνεται, κατά τρόπο συντονισμένο, σε μέσα που να προορίζονται για κάθε κλίμακα ξεχωριστά, δηλαδή την επιχείρηση, τον τομέα, την περιφέρεια, το κράτος μέλος και την ΕΕ, αντίστοιχα, και ο οποίος να παρέχει εύκολα μέσα πρόσβασης και χρήσης στα ενδιαφερόμενα μέρη της διαδικασίας, τα οποία μπορεί να είναι επιχειρήσεις, μισθωτοί, εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά ινστιτούτα ή ακόμη και άλλοι οργανισμοί ενδιαφερόμενων φορέων.

2.3 Στο επίπεδο της επιχείρησης, οι προορατικές κινητήριες δυνάμεις της καινοτομίας είναι, πιο συγκεκριμένα: (i) η στρατηγική διαχείριση της καινοτομίας· (ii) η στρατηγική διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων· (iii) η ανάπτυξη των ικανοτήτων· (iv) η χρήση νέων μεθόδων οργάνωσης της εργασίας· (v) οι συμφωνίες καινοτομίας στο επίπεδο της επιχείρησης. Η μετάβαση από μία παγιωμένη οργάνωση εργασίας σε μία οργάνωση πιο δυναμική, η οποία να δίδει έμφαση στον σεβασμό και την αξιοποίηση των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων κάθε εργαζόμενου και επαγγελματία και να κατευθύνει τις επιλογές τους μεταξύ των προγραμμάτων συνεχούς κατάρτισης και/ή μεταβολής επαγγελματικής ειδίκευσης, θα ενθαρρύνει τη γνώση και την καινοτομία και θα συμβάλει στην ευρύτερη και πιο γενικευμένη παραγωγή καινοτόμων ιδεών.

2.4 Στο επίπεδο της επιχείρησης, οι ενεργοί παράγοντες της διαχείρισης των μεταλλαγών είναι κυρίως οι εξής: (i) οι εκτιμήσεις των ικανοτήτων και τα εξατομικευμένα σχέδια επαγγελματικής προώθησης· (ii) η ανάθεση υπηρεσιών σε εξωτερικούς φορείς· (iii) η συνεχής κατάρτιση και η κατάρτιση επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού· (iv) οι συλλογικές συμβάσεις και τα κοινωνικά σχέδια που συνδέονται με την αναδιοργάνωση των επιχειρήσεων.

2.5 Τα ακόλουθα στοιχεία μπορούν να θεωρηθούν μέσα προορατικά τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, τόσο στο τομεακό

επίπεδο, όσο και στο περιφερειακό: (i) η ανάπτυξη τοπικών παραγωγικών συστημάτων («clusters»)· (ii) τα καινοτόμα δίκτυα και οι καινοτόμοι εταιρικές σχέσεις· (iii) τα επιστημονικά, τεχνολογικά και βιομηχανικά πάρκα και οι πόλοι καινοτομίας· (iv) οι περιφερειακές καινοτόμοι στρατηγικές και τα περιφερειακά αναπτυξιακά σχέδια, καθώς και τα όργανα που διασφαλίζουν την εφαρμογή τους· (v) οι περιφέρειες της γνώσης.

2.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει συνεχώς σε ποιους τομείς η καινοτομία έχει, στην Ευρώπη, την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

2.7 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει, εξάλλου, ότι σε όλους τους τομείς είναι πιθανή μία γρήγορη ανάπτυξη της ικανότητας καινοτομίας ή μία αύξηση της προστιθέμενης αξίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά να υποστηρίζεται κάθε καινοτόμος ιδέα σχετικά με τις νέες μεθόδους χρήσης των υλικών, με την ανάπτυξη των τεχνολογιών ή νέων προϊόντων και με την εξασφάλιση νέων επιπέδων ποιότητας και προστιθέμενης αξίας.

2.8 Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών μπορούν να ευνοήσουν, κατά τρόπο προορατικό, τον αντίκτυπο της καινοτομίας κυρίως μέσω της διάρθρωσης των εθνικών τους πολιτικών στον τομέα της απασχόλησης, της βιομηχανίας, της καινοτομίας, της προστασίας του περιβάλλοντος, της παιδείας και του εμπορίου και μέσω τους συντονισμού τους σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης. Στη διαδικασία αυτή, η προστιθέμενη αξία που αντιπροσωπεύει μία εταιρική σχέση με τους κοινωνικούς εταίρους και με τους παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών καθίσταται σαφής. Σε εθνική κλίμακα πάντοτε, είναι σκόπιμο να γίνεται χρήση: (i) της έρευνας και συστημάτων πρόβλεψης για την εξεύρεση νέων πηγών δημιουργίας απασχόλησης· (ii) προγραμμάτων συνεχούς κατάρτισης και προγραμμάτων κατάρτισης επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού· (iii) στρατηγικών για την δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση· (iv) συνθηκών, στο πλαίσιο της ρύθμισης τη αγοράς εργασίας, που να ευνοούν την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την κινητικότητα.

2.9 Οι καινοτόμοι μορφές διασυνοριακής συνεργασίας είναι ενίοτε σε θέση να διαδραματίζουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό και ειδικό καταλυτικό ρόλο στον τομέα της καινοτομίας και της μετατροπής του βιομηχανικού ιστού. Είναι σκόπιμο, στο σημείο αυτό, να τονιστεί η σημασία των Κοινών Πρωτοβουλιών στον τομέα της Τεχνολογίας (ΚΠΤ), των νανοτεχνολογιών, των καινοτόμων φαρμάκων, των στοιχείων καυσίμου και υδρογόνου, των ενσωματωμένων συστημάτων πληροφορικής, της αεροναυπηγικής και των αεροπορικών μεταφορών, καθώς και της παγκόσμιας εποπτείας του περιβάλλοντος και της ασφάλειας. Πρέπει επίσης να τονιστεί η σημασία των ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών και η σκοπιμότητα της συνέχισης της ανάπτυξής τους. Η ευρεία διάδοση των εμπειριών που αποκομίστηκαν από την ευρωπαϊκή πλατφόρμα του χάλυβα, την πλατφόρμα αυτού καθαυτού του άνθρακα και την τεχνολογική πλατφόρμα WATERBORNE, οι οποίες έχουν ήδη παρουσιάσει σταθερά αποτελέσματα, θα μπορούσε, για παράδειγμα, να είναι μία από τις κατάλληλες λύσεις.

2.10 Στο επίπεδο των ευρωπαϊκών οργάνων, είναι σκόπιμο να διαρθρωθεί με συντονισμένο και προορατικό τρόπο η υλοποίηση και ανάπτυξη των ακόλουθων στοιχείων: (i) της στρατηγικής της Λισαβώνας· (ii) της στρατηγικής υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης· (iii) της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση· (iv) του κοινωνικού διαλόγου σε ευρωπαϊκή κλίμακα· (v) των κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης· (vi) της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής· (vii) του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)· (ix) ενός ευρωπαϊκού συστήματος πρόβλεψης νέων πηγών δημιουργίας απασχόλησης.

2.11 Η πρωτοβουλία που σχετίζεται με την σύσταση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (EIT) είναι πολλά υποσχόμενη⁽²⁾. Στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης είναι σκόπιμο να υπογραμμιστεί ότι η τρέχουσα φάση της ανάπτυξης του λειτουργικού πλαισίου του εν λόγω Ινστιτούτου, δηλ. η αρχική φάση, είναι ακριβώς εκείνη που θα διασφαλίσει ότι θα μπορέσει όντως να συμβάλει στην μεταλλαγή της καινοτομίας σε προϊόντα και θέσεις εργασίας.

2.12 Μεταξύ των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι σκόπιμο να δοθεί έμφαση στην ανακοίνωση COM(2006) 728 τελικό, η οποία δημοσιεύτηκε στις 22 Νοεμβρίου 2006, με τίτλο «Για μια αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των φορολογικών κινήτρων υπέρ της Έρευνας και Ανάπτυξης».

2.13 Εξίσου σημαντική είναι η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία αποβλέπει στην ενθάρρυνση της έρευνας και ανάπτυξης και της καινοτομίας και αναφέρεται στους κανόνες στον τομέα των κρατικών επιδοτήσεων⁽³⁾.

2.14 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό: (i) να τοποθετηθούν τα θεμέλια για την ανάπτυξη εκ μέρους της Ευρώπης ενός κινητήριου ρόλου στον τομέα των τεχνολογιών στρατηγικής σημασίας του μέλλοντος· (ii) να ληφθούν δραστικά μέτρα για την σημαντική ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των πανεπιστημίων, της έρευνας και των επιχειρήσεων· (iii) να εξελιχθούν οι γενικές συνθήκες.

2.15 Όσον αφορά τις γενικές συνθήκες, είναι σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα στοιχεία: (i) στην εσωτερική ενιαία αγορά· (ii) στην χρηματοδότηση της καινοτομίας· (iii) στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον 21ο αιώνα· (iv) στην στήριξη των εξωτερικών εμπορικών και οικονομικών σχέσεων των επιχειρήσεων της ΕΕ.

2.16 Εξάλλου, πρέπει επίσης να πραγματοποιηθούν τομακές αξιολογήσεις ώστε να καταστούν όσο το δυνατό πιο πρόσφορες οι ειδικές συνθήκες που ισχύουν σε κάθε τομέα. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, είναι σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα στοιχεία: (i) απόψεις σχετικά με τις ΜΜΕ· (ii) συμβολή στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας· (iii) δικτύωση των περιφερειών.

3. Ο ρόλος της Ομάδας της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων

3.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, για να είναι ο αντίκτυπος της καινοτομίας όσο το δυνατόν πιο ευνοϊκός για τις βιομηχανικές μεταλλαγές, είναι απαραίτητο να υπάρχει διαθέσιμο ολόκληρο το φάσμα των χρηματοδοτικών μέσων, τα δε μέσα αυτά να λειτουργούν κατά τρόπο εναρμονισμένο. Πρέπει να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε κάθε πρόσφορο προϊόν των χρηματοπιστωτικών αγορών και των κεφαλαίων, ανεξάρτητα από το εάν έχει δημιουργηθεί από μία κλασική χρηματοπιστωτική επιχείρηση ή από κρατικές περιφερειακές αρχές, από ένα κράτος μέλος ή από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Χρηματοδοτικά μέσα πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμα σε ολόκληρο το φάσμα της διαδικασίας καινοτομίας, και αυτό μέχρις ότου ολοκληρωθεί η εφαρμογή των αντιστοιχούν σχεδίων, ενώ πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχουν διαθέσιμοι χρηματοδοτικοί πόροι για την ενίσχυση της τεχνολογικής ώθησης/έλξης της αγοράς («push/market pull»). Όσον αφορά το τεράστιο αυτό θέμα της χρηματοδότησης, η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται πιο συγκεκριμένα σε έναν από τους καθοριστικές σημασίας παράγοντες του τομέα, την Ομάδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, και συσχετίζει τα μέσα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ETE) με αυτά του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETEπ).

3.2 Μεταξύ των πρωταρχικών στόχων που έθεσαν η ΕΤΕ και το ΕΤΕπ περιλαμβάνονται η ενίσχυση των οικονομικών επιδόσεων και της καινοτομίας στην Ευρώπη. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, ο οποίος αποτελεί συμβολή στις επιδιώξεις της στρατηγικής της Λισσαβώνας και της ευρωπαϊκής δράση για την οικονομική μεγέθυνση, θα κινητοποιηθούν και θα αναπτυχθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί. Η πρωτοβουλία «Καινοτομία 2010 (i2i)» αποτελεί την κύρια συμβολή της ΕΤΕ στη διαδικασία που αποσκοπεί στο να καταστεί η Ευρώπη πιο καινοτόμος και πιο ανταγωνιστική και έχει στόχο την παροχή δανείων ύψους 50 δις ευρώ σε διάστημα μιας δεκαετίας με σκοπό την υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων, σε ολόκληρη την Ευρώπη, στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας (ΕΑΚ), των προηγμένων τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών των οπτικοακουστικών μέσων και του περιεχομένου τους) και των επιγραμμικών υπηρεσιών.

3.2.1 Εκτιμάται ότι η αξία των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί για την παροχή στήριξης σε σχέδια i2i από το 2000 και εξής ανήλθε, στα τέλη του 2006, στα 46 δις ευρώ, γεγονός που καταδεικνύει ότι ο στόχος το ποσό αυτό να ανέλθει, το 2010, στα 50 δις ευρώ θα μπορούσε να ξεπεραστεί. Εξάλλου, για να διοχετευθούν επίσης οικονομικοί πόροι σε προηγμένα και καινοτόμα προϊόντα, σε διαδικασίες και συστήματα, η ΕΤΕ αύξησε την ικανότητά της χρηματοδότησης αναπτυξιακών επενδύσεων, μέσω του διαρθρωμένου χρηματοδοτικού μέσου (ΔΧΜ) της — η χρήση του οποίου δεν περιορίζεται σε στόχους Ε&Α. Πρόκειται για την υποστήριξη σχεδίων και επιχειρηματικών φορέων με αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο, στον βαθμό που τα σχέδια δεν έχουν επενδυτική αξία. Για την χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν ΜΜΕ, η ΕΤΕ θέτει πιστωτικά όρια σε συνεργασία με τους κατάλληλους ενδιάμεσους φορείς του χρηματοπιστωτικού τομέα.

3.2.2 Εξάλλου, αναπτύσσονται καινοτόμοι τύποι συναλλαγών, όπως μηχανισμοί καταμερισμού του κινδύνου και/ή συνδυασμοί εθνικών και περιφερειακών μέσων στήριξης με προϊόντα της ΕΤΕ, προκειμένου να καλυφθούν οι ειδικές ανάγκες των ΜΜΕ. Το ΕΤΕπ επικεντρώνεται συγκεκριμένα στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), μέσω επιχειρηματικών κεφαλαίων και εγγυήσεων. Η δράση του ΕΤΕπ συμπληρώνει την στήριξη που παρέχει στις ΜΜΕ η ΕΤΕ.

3.2.3 Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση των ΜΜΕ σε πιστώσεις, θα πρέπει να επισημανθεί ο δυσμενής αντίκτυπος της Συμφωνίας της Βασιλείας II. Γενικά, η συμφωνία αυτή θεσπίζει ειδικές υποχρεώσεις για το τραπεζικό σύστημα, καθώς απαιτεί από τις τράπεζες να βαθμολογούν κάθε ΜΜΕ που υποβάλλει αίτηση για τη χορήγηση πιστώσεων. Για τον καθορισμό αυτής της βαθμολόγησης, οι ΜΜΕ θα πρέπει να παράσχουν ένα φάσμα πληροφοριακών στοιχείων που είναι πολύ ευρύτερο τόσο σε ό,τι αφορά την ποιότητα όσο και την ποσότητα. Οι ΜΜΕ που δεν διαθέτουν σύστημα πληροφορικής ERP (προγραμματισμός των ανθρώπινων πόρων της επιχείρησης) δεν μπορούν να παράσχουν όλα τα απαιτούμενα πληροφοριακά στοιχεία. Τα συστήματα ERP είναι υπερβολικά δαπανηρά και η μεγάλη πλειοψηφία των ΜΜΕ δεν τα διαθέτει, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι επιλέξιμες για τη χορήγηση πιστώσεων υπό ευνοϊκούς όρους, με τη συνακόλουθη δυσμενή επίδραση στην ανάπτυξη τους. Η ΕΤΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλούνται να συνεχίσουν να επαγρυπνούν και να παρακολουθούν το επίπεδο πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση που χρειάζονται και τη σχέση μεταξύ της εν λόγω πρόσβασης και των συνεπειών της Συμφωνίας της Βασιλείας II.

3.3 Η στήριξη την οποία παρέχει στην καινοτομία η ΕΤΕ προϋποθέτει την ανάπτυξη νέων και κατάλληλων τρόπων χρηματοδότησης ανάλογα με τον κίνδυνο των δράσεων, καθώς και προϊόντων με τα ίδια χαρακτηριστικά. Παράλληλα, προκειμένου να αυξηθούν η προστιθέμενη αξία και οι συνέργειες μεταξύ των διαφόρων μέσων

⁽²⁾ COM(2006) 604 τελικό.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 364/2004 της Επιτροπής, της 25ης Φεβρουαρίου 2004 που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 70/2001, ΕΕ L 63 28.2.2004.

χρηματοδότησης της Κοινότητας, τίθενται σε εφαρμογή νέες κοινές πρωτοβουλίες του Ομίλου ΕΤΕπ και της Επιτροπής οι οποίες βασίζονται στην καθιέρωση εταιρικών σχέσεων με προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό όπως το 7ο Πρόγραμμα-πλαίσιο (ΠΠ7) και το Πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ). Οι κοινές αυτές πρωτοβουλίες δεν περιορίζονται στην προώθηση μιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης καταμερισμού του κινδύνου (RSFF), η οποία τίθεται σε εφαρμογή από το 2007 και εξής, ούτε στην ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών εκ μέρους του ΕΤΕ στο πλαίσιο του ΠΑΚ, τα τελευταία αυτά παραδείγματα είναι ωστόσο ιδιαίτερα σημαντικά.

3.4 Χρηματοδοτική διευκόλυνση καταμερισμού του κινδύνου (ΧΔΚΚ)

3.4.1 Η χρηματοδοτική διευκόλυνση καταμερισμού του κινδύνου (ΧΔΚΚ) αποτελεί μία νέα και καινοτόμο πρωτοβουλία η οποία ανελήφθη από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με σκοπό την διευκόλυνση, στην Ευρώπη, των επενδύσεων υπέρ της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης και της καινοτομίας, ιδιαίτερα του ιδιωτικού τομέα, μέσω της εξασφάλισης των κατάλληλων εγγυήσεων για τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί για ευρωπαϊκά σχέδια υψηλού κινδύνου στον τομέα της καινοτομίας. Ο νέος αυτός μηχανισμός προβλέπεται ότι θα διευκολύνει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω δανεισμού όσον αφορά τις δραστηριότητες με κίνδυνο μεγαλύτερο του μέσου όρου, με βάση τον καταμερισμό των κινδύνων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της ΕΤΕ και των φορέων των σχεδίων Ε&Α. Η χρηματοδότηση που η ΕΤΕ συνεισφέρει στο πλαίσιο της ΧΔΚΚ θα είναι διαθέσιμη στην κοινότητα των Ευρωπαίων ερευνητών ως συμπλήρωμα των πόρων του ΠΠ7.

3.4.2 Η ΧΔΚΚ, η λειτουργία της οποίας διέπεται από τους ίδιους κανόνες που η ΕΤΕ έχει θεσπίσει για τον Μηχανισμό Συμπληρωματικής Χρηματοδότησης (ΜΣΧ), θα συνίσταται από δύο σκέλη, τα οποία θα χρηματοδοτηθούν, αντίστοιχα, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (συγκεκριμένα από το ΠΠ7) και από την ΕΤΕ, με ποσό που, σε καθεμία από τις δύο περιπτώσεις, ενδέχεται να ανέλθει σε 1 δις ευρώ για την περίοδο 2007-2013. Οι πόροι του ΠΠ7 θα χρησιμοποιηθούν για την χρηματοδότηση των σχεδίων υπέρ της έρευνας, της ανάπτυξης και της επίδειξης, ενώ οι πόροι της ΕΤΕ θα χρησιμοποιηθούν, ενδεχομένως, ως συμπλήρωμα για τη χρηματοδότηση των καινοτόμων σχεδίων. Η κινητοποίηση, με αφετηρία τα δύο αυτά σκέλη, ποσού που μπορεί να φθάσει τα 2 δις ευρώ με σκοπό την παροχή χρηματοδότησης με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου θα επιτρέψει την χρηματοδότηση ευρύτερου φάσματος προγραμμάτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας με κίνδυνο μεγαλύτερο του μέσου όρου. Τούτο συνεπάγεται ότι η ΕΤΕ θα είναι, όπως αναμένεται, σε θέση να παράσχει οικονομική στήριξη με βάση μία συμπληρωματική χρηματοδότηση που ενδεχομένως θα φθάσει τα 10 δις ευρώ, πράγμα που θα συμβάλει σημαντικά στην περαιτέρω ανάπτυξη. Η ΧΔΚΚ αποσκοπεί στην στήριξη των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών στον τομέα της έρευνας, όπως το Ευρωπαϊκό στρατηγικό φόρουμ για τις υποδομές έρευνας (ESFRI), η Ευρωπαϊκή τεχνολογική πλατφόρμα, η Κοινή πρωτοβουλία στον τομέα της τεχνολογίας ή ακόμη τα σχέδια που έχουν αναληφθεί εκ μέρους του Ευρωπαϊκού οργανισμού για τον συντονισμό της έρευνας (Eureka).

3.4.3 Με αφετηρία την ιδέα του καταμερισμού των κινδύνων μεταξύ της Κοινότητας, της ΕΤΕ και των ενδιαφερομένων, η ΧΔΚΚ προσφέρει ένα συμπληρωματικό μέσο χρηματοδότησης της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας, πράγμα που επιτρέπει την διανομή ενός ευρέος φάσματος δυνατοτήτων, τόσο στον ιδιωτικό τομέα, όσο και στον κύκλο των ερευνητών, και την συμπλήρωση, κατ' επέκταση, των μέσων που προβλέπονται για τη χρηματοδότηση της ΕΑΚ. Η ΧΔΚΚ παρέχει στην ΕΤΕ την δυνατότητα να επεξεργάζεται χρηματοπιστωτικά προϊόντα που να αμβλύνουν τις αδυναμίες της αγοράς και που να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες στοχοθετημένες απαιτήσεις κάθε τομέα και κάθε φορέα σχεδίου, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των πιθανών δικαιούχων χρηματοδότησης. Στην ΧΔΚΚ θα μπορούν να έχουν πρόσβαση νομικές οντό-

τητες κάθε μεγέθους και καθεστώτος, όπως μεγάλες επιχειρήσεις, μεσαίες επιχειρήσεις («mid-caps»), ΜΜΕ, ερευνητικοί οργανισμοί, πανεπιστήμια, διαρθρώσεις συνεργασίας, κοινές επιχειρήσεις ή ειδικές διαρθρώσεις («Special purpose vehicles»). Η ΧΔΚΚ θα συμβάλει, μέσω συμφωνιών καταμερισμού των κινδύνων με τον τραπεζικό τομέα, στην ενίσχυση της συνολικής ικανότητας των χρηματοπιστωτικών παραγόντων να στηρίζουν τις δραστηριότητες ΕΑΚ, ιδιαίτερα στον τομέα των ΜΜΕ.

3.4.4 Το Συμβούλιο «Ανταγωνιστικότητα» που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2006, αποφάσισε να διαθέσει, σε πρώτη φάση, στην ΧΔΚΚ ποσό ύψους 500 εκατ. ευρώ έως την ενδιάμεση έκθεση του 7ου προγράμματος-πλαισίου, ώστε με τον τρόπο αυτό να διασφαλιστεί ότι η ΧΔΚΚ θα μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή ταχέως και να διαθέτει σε επίπεδο οικονομικών μέσων ικανή κρίσιμη μάζα. Η διάθεση των επιπλέον 500 εκατ. ευρώ έως το 2013 είναι δυνατή μέσω του κοινοτικού προϋπολογισμού ανάλογα με τα αποτελέσματα των ενδιάμεσων αξιολογήσεων και την εκτίμηση των πιθανών αιτήσεων γι αυτό το νέο μέσο. Ενώ οι γενικοί όροι που αφορούν την χρήση των πόρων και των κανόνων διαχείρισης της ΧΔΚΚ, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλεξιμότητας, την ρύθμιση και την κατανομή του κινδύνου μεταξύ των οργανισμών, καθορίζονται στο πλαίσιο των θεματικών τομέων «Συνεργασία» και «Ικανότητες» του ΠΠ7, ενώ τα αναλυτικά μέτρα θα ρυθμιστούν με διμερή συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΤΕ, η οποία υπεγράφη στις 5 Ιουνίου 2007.

3.5 Η στήριξη της καινοτομίας εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων

3.5.1 Το ΕΤΕπ εκτελεί τις εντολές που του αναθέτουν οι μέτοχοί του (ΕΤΕ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή) ή τρίτα μέρη (στο επίπεδο των κρατών μελών) με σκοπό την στήριξη της καινοτομίας και της χρηματοδότησης των ΜΜΕ σύμφωνα με τους στόχους της Κοινότητας. Στα τέλη του 2006, το σύνολο των συναλλαγών του ΕΤΕπ ανήλθε σε ύψος 15 δις ευρώ, 11,1 από τα οποία διατέθηκαν για εγγυήσεις και 3,7 για κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

3.5.2 Η στρατηγική της Λισαβώνας, η οποία στόχο έχει την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, αποτελεί μία από τους κύριες κινητήριες δυνάμεις των δραστηριοτήτων του ΕΤΕπ (το μόνο όργανο της ΕΕ που χρηματοδοτεί τις ΜΜΕ). Με επενδύσεις ύψους 3,7 εκατ. ευρώ σε 244 ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων, η ΕΤΕ συνέβαλε στην κάλυψη της απόκλισης που παρουσίαζε ο τομέας της έρευνας, λειτουργώντας ως μοχλός ανάπτυξης, πράγμα που επέτρεψε την διασφάλιση χρηματοδοτήσεων περίπου 20 δις ευρώ υπέρ των ΜΜΕ και την σύσταση επιχειρήσεων υψηλού αναπτυξιακού δυναμικού (ορισμένες από τις οποίες σημείωσαν διεθνή επιτυχία όπως η Skype, η Bluetooth/Cambridge Silicon Radio ή η Kéllcoo). Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2005 καταδεικνύουν ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενθαρρύνει την ΕΤΕ να διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές της στον τομέα της χρηματοδότησης της μεταφοράς τεχνολογίας. Το 2006, οι πρώτες ενέργειες μεταφοράς τεχνολογίας που υπογράφηκαν αφορούσαν δραστηριότητες παραχώρησης αδειών και δημιουργίας τεχνολογικών.

3.5.3 Στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών προοπτικών, το ΕΤΕπ θα αναλάβει την διαχείριση του Προγράμματος για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ) και θα αποτελέσει έναν από τους κύριους παράγοντες της πρωτοβουλίας JEREMIE. Τα δύο αυτά προγράμματα αποσκοπούν στη ενίσχυση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ και στην βελτίωση της χρηματοοικονομικής τεχνικής.

3.5.3.1 ΤΟ ΠΑΚ, το οποίο αποτελεί ένα από τα ουσιαστικά μέσα ανάληψης δράσης στον τομέα των ΜΜΕ και της καινοτομίας που διαθέτει η ΕΕ, συνεισφέρει επιχειρηματικά κεφάλαια (μέσω, μεταξύ άλλων, της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων μεταφοράς τεχνολογίας, δικτύων «επιχειρηματικών αγγέλων» [«business angels»] και της οικολογικής καινοτομίας), καθώς και την προσφυγή σε μηχανισμούς εγγυήσεων για τις ΜΜΕ.

3.5.3.2 Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας JEREMIE («Κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις μικροεπιχειρήσεις και τις μεσαίες επιχειρήσεις», οι δημόσιες εθνικές και περιφερειακές αρχές μπορούν να επιλέξουν να αξιοποιήσουν κατάλληλα τους πόρους του ΕΤΠΑ με τη μορφή κατάλληλα προσαρμοσμένων χρηματοδοτικών μέσων που ανταποκρίνονται στην λογική της αγοράς, όπως ίδια κεφάλαια, κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, εγγυήσεις και δάνεια. Η πρωτοβουλία JEREMIE έχει σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε η χρηματοδότηση με πόρους του ΕΤΠΑ να αποδίδει τα βέλτιστα αποτελέσματα, παράγοντας συμπληρωματικούς πόρους, ενώ παράλληλα την εφαρμογή της διευκολύνει ένα πιο ευέλικτο κανονιστικό πλαίσιο. Το 2007, η αύξηση του κεφαλαίου του ΕΤΕ αναμένεται να καλύψει πλήρως τους πόρους του ΠΑΚ και του JEREMIE· σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, έως το 2013, θα έχουν ωφεληθεί από τα χρηματοδοτικά μέσα του ΕΤΕ περισσότερες του ενός εκατομμυρίου ΜΜΕ.

3.5.3.3 Στο μέτρο που επιτυγχάνουν υψηλό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα (π.χ., 1 ευρώ από το κοινοτικό προϋπολογισμό διασφαλίζει 50 ευρώ για τις ΜΜΕ χάρη στο ρόλο που διαδραματίζει η εγγύηση) και έχουν σημαντική καταλυτική επίδραση έναντι των

χρηματοδοτικών παραγόντων (κυρίως των κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου), είναι σκόπιμο τα χρηματοδοτικά μέσα της Κοινότητας να θεωρούνται ως μία από τις βέλτιστες πρακτικές που ασκούνται στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Για να διασφαλιστεί η χρήση σε ευρύτερη κλίμακα τεχνολογικών εφαρμογών στο πλαίσιο του ΠΑΚ, είναι σκόπιμο οι προσπάθειες να εστιάστούν στα πανεπιστήμια και τις ΜΜΕ και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην προώθηση μέτρων που να ευνοούν την αναγνώριση του πνευματικού κεφαλαίου, τις άδειες και τον τρόπο έκδοσής τους, τις συμφωνίες συνεργασίας και τα οφέλη που αντλούνται από αυτές. Η επιτυχής εκτέλεση των σχεδίων να διασφαλίζεται με την πρωτοβουλία JEREMIE, κατά τρόπο ανάλογο με τις ρυθμίσεις που ισχύουν για τις χρηματοδοτήσεις και τις κρατικές επιδοτήσεις.

3.5.4 Το 2006, η ΕΤΕ και το ΕΤΕπ ανέλαβαν την άσκηση κοινών δραστηριοτήτων, όπως, συγκεκριμένα, την σύνδεση πιστώσεων της ΕΤΕ με εγγυήσεις του ΕΤΕπ προς όφελος των καινοτόμων ΜΜΕ. Είναι πιθανό, η ανάπτυξη επιχειρήσεων αυτού του είδους να συνεχιστεί, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του JEREMIE.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (Στρατηγική της Λισσαβώνας)»

(2007/C 256/18)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2006 (επιβεβαιώθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2006), και σύμφωνα με το άρθρο 31 του Εσωτερικού της Κανονισμού (στο πλαίσιο των εργασιών της ΕΟΚΕ κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης και 24ης Μαρτίου 2006), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει ενημερωτική έκθεση σχετικά με το εξής θέμα: «Απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (Στρατηγική της Λισσαβώνας)».

Στις 15 Μαρτίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε τη μετατροπή αυτής της ενημερωτικής έκθεσης σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουνίου 2007, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. GREIF.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2007), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε, με 122 ψήφους υπέρ και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Στην παρούσα γνωμοδότηση καταδεικνύεται ότι οι φιλόδοξοι στόχοι της Λισσαβώνας δεν επιτεύχθηκαν ούτε όσον αφορά την ποσοτική παράμετρο, αλλά ούτε, προπάντων, την παράμετρο της ποιότητας — μολονότι διαπιστώνονται σαφείς διαφορές μεταξύ των επιμέρους χωρών. Επίσης όσον αφορά την ποιότητα της απασχόλησης προκύπτει μια αντιφατική εικόνα: από τη μια πλευρά υπάρχουν θετικά παραδείγματα καλής πρακτικής όσον αφορά την πολιτική απασχόλησης των επιμέρους κρατών μελών, τα οποία θα πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να συλλέγονται και να αξιολογούνται πιο συστηματικά στο μέλλον, από την άλλη πλευρά όμως εξακολουθούν να εντοπίζονται σε ολόκληρη την ΕΕ απογοητευτικά δεδομένα:

— Μολονότι οι μόνιμες συμβάσεις εξακολουθούν να αποτελούν σε ολόκληρη την ΕΕ την επικρατούσα μορφή απασχόλησης πρέπει

να υπογραμμιστεί ότι τα τελευταία χρόνια η αύξηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα στις γυναίκες, προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση των θέσεων μερικής απασχόλησης. Στους ηλικιωμένους εργαζομένους εξακολουθεί να παρατηρείται τεράστια έλλειψη κατάλληλων θέσεων εργασίας, ενώ στην περίπτωση των νέων διαπιστώνεται έντονη αύξηση των άτυπων (μη τυποποιημένων) μορφών απασχόλησης, ορισμένες από τις οποίες είναι επισφαλείς από νομική και κοινωνική άποψη.

— Οι ευκαιρίες ένταξης στην αγορά εργασίας δεν βελτιώθηκαν σημαντικά για τις μειονεκτούσες ομάδες (αυτό διαπιστώνεται βάσει της σταθερά υψηλής μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και εξαιτίας των συγκριτικά υψηλών ποσοστών ανεργίας, ειδικά των

νέων και των εργαζομένων με χαμηλό επίπεδο ειδίκευσης, καθώς και των χαμηλών ποσοστών απασχόλησης κυρίως των ηλικιωμένων εργαζομένων· επίσης για τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες η κατάσταση στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά προβληματική.

1.2 Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντικό, στο πλαίσιο της τρέχουσας συζήτησης για την προσέγγιση ευελιξία με ασφάλεια, οποιοσδήποτε γενικός ορισμός καθώς και όλα τα μέτρα για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων να συνδέονται πάντοτε με ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής ασφάλειας, με μια ενεργό πολιτική για την αγορά εργασίας, με την εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και με την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες.

1.3 Στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης των κρατών μελών που εστιάζονται στις ομάδες προτεραιότητας στην αγορά εργασίας και οι οποίες εξετάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ ζητεί να δοθεί στο μέλλον μεγαλύτερη βαρύτητα στα ακόλουθα σημεία:

- λήψη μέτρων για την προώθηση της ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας με τη διασφάλιση, για παράδειγμα, μιας πρώτης θέσης απασχόλησης, η οποία εξασφαλίζει επίσης πραγματικές προοπτικές·
- μεγαλύτερες προσπάθειες για την καταπολέμηση των συνεχιζόμενων διακρίσεων και των μειονεκτημάτων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι λόγω ηλικίας, φύλου, αναπηρίας ή εθνοτικής καταγωγής, ειδικά όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση, καθώς και την πρόσβαση και παραμονή στην αγορά εργασίας·
- ενίσχυση της ασφάλειας της απασχόλησης και πρόληψη των «παγίδων επισφαλούς απασχόλησης», μεταξύ άλλων, μέσω της αποφυγής του ενδεχομένου αναγκαστικής αποδοχής θέσεων εργασίας που δεν παρέχουν καμία ασφάλεια, της καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας και με την πρόληψη της εκμετάλλευσης των συμβασιούχων·
- μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και προστασία των εργαζομένων από διακρίσεις·
- εκτεταμένες επενδύσεις στην ποιότητα των θέσεων εργασίας και στη διαμόρφωση ευνοϊκών συνθηκών εργασίας για τους ηλικιωμένους εργαζομένους·
- επενδύσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της διά βίου μάθησης, καθώς και εξάλειψη των υφιστάμενων ανισοτήτων μεταξύ των ζητούμενων και προσφερόμενων στην αγορά εργασίας επαγγελματικών προσόντων·
- εκσυγχρονισμός και βελτίωση, οποιαδήποτε κρίνεται αυτό απαραίτητο, της κοινωνικής ασφάλισης για τις άτυπες μορφές απασχόλησης·
- εξάλειψη του διαχωρισμού στην αγορά εργασίας λόγω φύλου, κυρίως μέσω αποτελεσματικών μέτρων για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής (ειδικά με τη δημιουργία εγκαταστάσεων ολοκληρωμένης παιδικής μέριμνας, και την

παροχή διαφόρων μορφών στήριξης για τα εξαρτώμενα πρόσωπα και τις οικογένειές τους, συμπεριλαμβανομένων διευκολύνσεων 24 ώρες το εικοσιτετράωρο)·

- εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν άτομα με υποχρεώσεις φροντίδας τρίτων ατόμων κατά την επάνοδο και παραμονή τους στην αγορά εργασίας και παροχή κινήτρων για μεγαλύτερη συμμετοχή των πατέρων στις ευθύνες φροντίδας της οικογένειας·
- ανάπτυξη κατάλληλων κινήτρων και συνδρομής σε επιχειρήσεις προκειμένου να προσλαμβάνουν περισσότερους νέους καθώς και ηλικιωμένους εργαζομένους που αντιμετωπίζουν ξεχωριστές δυσκολίες στην εύρεση εργασίας.

1.4 Πέραν αυτού, για τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα:

- ανάπτυξη μεταβατικών αγορών εργασίας με την παροχή κατάλληλων κινήτρων σε επιχειρήσεις για περισσότερες προσλήψεις και ταυτόχρονη υποστήριξη των εργαζομένων προκειμένου να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αποτελούν την αιτία του κοινωνικού τους αποκλεισμού (πρέπει να προληφθεί η ανεπιθύμητη εκμετάλλευση αυτών των ρυθμίσεων καθώς και οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού)·
 - Αναφορικά με αυτές τις ομάδες σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι μη κερδοσκοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης, ειδικά στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας. Ταυτόχρονα, πρέπει να διασφαλιστεί δέουσα στήριξη στο πλαίσιο των προϋπολογισμών της πολιτικής για την αγορά εργασίας.
- 1.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ η εφαρμογή των προτεραιοτήτων που περιγράφονται στην παρούσα γνωμοδότηση καθιστούν απαραίτητη την καταβολή σημαντικών προσπαθειών στο τομέα της πολιτικής απασχόλησης, για τις οποίες πρέπει να εξασφαλιστεί κατάλληλη δημοσιονομική κάλυψη.
- Ως εκ τούτου, όλα τα μέτρα της ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα έχουν μικρή επιτυχία, εάν δεν συνυπολογιστούν δεδωτός στο δημοσιονομικό προγραμματισμό των κρατών μελών.

- Η ΕΟΚΕ εντοπίζει σε πολλές χώρες μεγάλες αποκλίσεις όσον αφορά τις προτάσεις για ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα της πολιτικής για την αγορά εργασίας — στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων — καθώς και τη δημοσιονομική κάλυψη ⁽¹⁾.
- Στα εθνικά προγράμματα δράσης πρέπει να συνυπολογιστούν περισσότερο οι θετικές εμπειρίες διαφόρων χωρών και, αντιστοίχως, πρέπει να αξιοποιηθεί κατάλληλα το ΕΚΤ 2007-2013.

1.6 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι για την προαναφερόμενη δημοσιονομική κάλυψη πρέπει να διασφαλιστεί ένα ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, το οποίο να εστιάζεται σε μια προσανατολισμένη προς την ανάπτυξη οικονομική πολιτική, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η μακροχρόνια συγκυριακή οικονομική ύφεση ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 17.5.2006 με θέμα «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών», εισηγητής ο κ. GREIF (EE C 195 της 18.8.2006).

⁽²⁾ Βλέπε σχετικά την έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, Μάιος 2004.

1.7 Σε πολλά κράτη μέλη, οι κοινωνικές εισφορές που συνδέονται με το εργατικό κόστος έχουν αυξηθεί πάρα πολύ, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις η ανάληψη απασχόλησης μπορεί να μην είναι ελκυστική, λόγω μηδανιών διαφορών μεταξύ του καθαρού εισοδήματος και του επιπέδου των κοινωνικών παροχών. Συνεπώς, πρέπει να αποφευχθούν αυτού του είδους οι «παγίδες ανεργίας», χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η χρηματοδοτική κάλυψη των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Σχετικά με την ανωτέρω διαπίστωση, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις συστάσεις της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση που προτείνει την επέκταση της χρηματοδοτικής βάσης για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και, συνεπώς, τη δικαιότερη κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης σε όλους τους παραγωγικούς παράγοντες, με στόχο την απαλλαγή του παράγοντα εργασία από τις εκάστοτε επιβαρύνσεις ⁽³⁾.

1.8 Όσον αφορά την επικείμενη αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για την πολιτική απασχόλησης το 2008, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι σε πολλούς από τους τομείς που εξετάστηκαν στην παρούσα γνωμοδότηση πρέπει να καθοριστούν περισσότερες προτεραιότητες και να ενισχυθεί η σαφήνεια των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

— Κατ' αυτήν την έννοια η ΕΟΚΕ προτείνει τον καθορισμό πιο δεσμευτικών στόχων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να δημιουργηθεί για τα κράτη μέλη ένα διαφανές πλαίσιο με σαφείς υποχρεώσεις. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος της Επιτροπής σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής για την απασχόληση στα κράτη μέλη.

— Η ΕΟΚΕ ζητεί περαιτέρω βελτιώσεις των στοχοθετήσεων, κυρίως όσον αφορά την απασχόληση των νέων και την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων ατόμων (λόγου χάρι μείωση της προθεσμίας των έξι μηνών για την είσοδο στον ενεργό βίο νέων που αναζητούν εργασία ή θέση μαθητείας), την προώθηση της ισοτιμίας, την υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες και την ένταξη των μεταναστών.

— Με αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων να τεθούν μελλοντικά πιο φιλόδοξοι στόχοι όσον αφορά την πολιτική απασχόλησης και να βελτιωθεί το επίπεδο ποιότητας σε ό,τι αφορά τα χρονοδιαγράμματα, την υπευθυνότητα, το δεσμευτικό χαρακτήρα των μέτρων και τη χρηματοδοτική βάση. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να διερευνηθούν τρόποι για τη δέσμευση των απαραίτητων δημοσιονομικών πιστώσεων προκειμένου να χρηματοδοτηθούν μέτρα της ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας στα επιμέρους κράτη μέλη.

Η ΕΟΚΕ θα εξετάσει λεπτομερώς σε ξεχωριστή γνωμοδότηση τις αναγκαίες προσαρμογές των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση μετά το 2009.

2. Ιστορικό πλαίσιο

2.1 Στα συμπεράσματά της 23ης και 24ης Μαρτίου του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε από την ΕΟΚΕ να εκπονήσει εν όψει της εαρινής συνόδου κορυφής του 2008 μια «συνοπτική έκθεση προς στήριξη της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση» και, στο πλαίσιο αυτό, να εστιασθεί ειδικά στην προτε-

ραίοτητα για «αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης για τις κατηγορίες προτεραιότητας». Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υποβάλει την ακόλουθη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, στην οποία αξιολογήθηκε η εμπειρογνώσια των Εθνικών Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών.

2.2 Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα, ότι η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας δεν συνιστούν αυτοσκοπό, αλλά θα πρέπει επίσης να συμβάλουν στη μείωση των υψηλών ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ, στην επιδίωξη της πλήρους απασχόλησης, στη διαμόρφωση μιας πιο σταθερής βάσης για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και στην εξασφάλιση της προστασίας των πολιτών από τον κοινωνικό αποκλεισμό ⁽⁴⁾.

2.3 Στον τομέα της πολιτικής απασχόλησης, η στρατηγική της Λισσαβόνας οφείλει να δώσει κατά την έννοια αυτή νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και να συνεισφέρει, κατ' αυτόν τον τρόπο, στην αύξηση της απασχόλησης και στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας. Η στρατηγική της Λισσαβόνας δεν στοχεύει απλώς στην αύξηση αλλά και στην βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης. Οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία αποτέλεσαν ζητήματα προτεραιότητας, όπως και τα μέτρα στον τομέα της αγοράς εργασίας και των διαρθρωτικών πολιτικών ⁽⁵⁾.

2.4 Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ θα εστιάσει την ανάλυσή της στις τάσεις που διαγράφονται στην αγορά εργασίας και τις συστάσεις της στις ομάδες στόχους, για τις οποίες το Συμβούλιο κάλεσε επανειλημμένα τα κράτη μέλη να λάβουν ειδικά μέτρα για

- τη βελτίωση της κατάστασης των νέων στην αγορά εργασίας και τη σημαντική μείωση της ανεργίας των νέων·
- την εφαρμογή στρατηγικών ενεργούς γήρανσης, ώστε τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να έχουν τη δυνατότητα μεγαλύτερης παραμονής στον επαγγελματικό βίο·
- την αποφασιστική προώθηση της γυναικείας απασχόλησης και μέριμνα για την καλύτερη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άντρες·
- την καλύτερη ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες και την προώθηση της μακροπρόθεσμης παραμονής τους στην αγορά εργασίας·
- την αύξηση της απασχόλησης των μεταναστών και των εθνοτικών μειονοτήτων και την ενίσχυση των ευκαιριών τους στην αγορά εργασίας.

2.5 Η ΕΟΚΕ θα προτείνει μια δέσμη προληπτικών και ενεργών μέτρων (επαν-)ένταξης για καθεμιά από τις ανωτέρω ομάδες στόχους, οι οποίες θα πρέπει να συνυπολογιστούν σε μεγαλύτερο βαθμό στο πλαίσιο της πολιτικής για την αγορά εργασίας και την πολιτική απασχόλησης των κρατών μελών. Επίσης οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, οι οποίες συχνά αποκλείονται από την αγορά εργασίας, πρέπει να αποτελέσουν ξεχωριστό ζήτημα. Με βάση τα παραπάνω, στο παρόν έγγραφο θα διατυπωθούν πολιτικές συστάσεις, μεταξύ άλλων, εν όψει της επικείμενης αναθεώρησης των κατευθυντήριων γραμμών για την πολιτική απασχόλησης, η οποία αναμένεται να πραγματοποιηθεί πριν από την εαρινή σύνοδο κορυφής του 2008.

⁽⁴⁾ Βλέπε σχετικά, μεταξύ άλλων, τη διερευνητική γνωμοδότηση της 13.9.2006 με θέμα «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών», εισηγήτρια: η κ. ENGELEN-KEFER, (ΕΕ C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ Βλέπε σχετικά, μεταξύ άλλων, τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ της 9.2.2005 με θέμα «Πολιτική απασχόλησης: ο ρόλος της ΕΟΚΕ μετά τη διεύρυνση στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λισσαβόνας» (Εισηγήτης: ο κ. GREIF) (ΕΕ C 221 της 8.9.2005).

⁽³⁾ Ομοίως.

3. Ποσοστά απασχόλησης, ανεργία και απασχόληση — η τρέχουσα κατάσταση ⁽⁶⁾

3.1 Για πρώτη φορά από το 2001, το 2005 και το 2006, η απασχόληση αυξήθηκε στην ΕΕ ενώ το ποσοστό των ανέργων σημείωσε αξιόλογη μείωση (από 9,0 % το 2004 σε 7,9 % το 2006). Με μια αύξηση της τάξης του 0,6 %, η δυναμική του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών αντιτίθεται σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι το αντίστοιχο ποσοστό των αντρών στη στασιμότητα των προηγούμενων ετών. Αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε και το 2007 ⁽⁷⁾.

3.2 Παρόλα αυτά πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη τα εξής:

- Η πρόοδος που σημειώνεται όσον αφορά τους ενδιάμεσους στόχους της Λισσαβώνας και της Στοκχόλμης είναι αργή και οι εν λόγω στόχοι δεν υλοποιήθηκαν το 2005, ούτε σε ό,τι αφορά το συνολικό ποσοστό απασχόλησης, 67 % (2005: 63,8 %), ούτε όσον αφορά το ποσοστό της γυναικείας απασχόλησης 57 % (2005: 56,3 %). Καθίσταται όλο και πιο σαφές ότι οι στόχοι που τέθηκαν για το 2010 δεν θα μπορέσουν να υλοποιηθούν σε πλήθος κρατών μελών, αλλά ούτε και στην Κοινότητα ως σύνολο.
- Μολονότι οι θέσεις πλήρους απασχόλησης εξακολουθούν να επικρατούν σε ολόκληρη την ΕΕ, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η αύξηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια — ιδιαίτερα στις γυναίκες — προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση της μερικής απασχόλησης (οι βελτιώσεις σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης είναι σαφώς χαμηλότερες και μάλιστα σε ορισμένα κράτη μέλη παρουσιάζουν καθοδική πορεία).
- Ωστόσο, η πιο αξιόλογη αύξηση των ποσοστών απασχόλησης κατά τα τελευταία έτη καταγράφεται στον τομέα των ηλικιωμένων εργαζομένων. Παρόλα αυτά, το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από το επίπεδο-στόχο (το ποσοστό απασχόλησης για την ηλικιακή ομάδα 55-64 ήταν κατά μέσο όρο μόλις 42,5 % για το 2005). 9 μόνον κράτη μέλη της ΕΕ πέτυχαν το στόχο του 50 % (σημαντική διαφορά μεταξύ γυναικών και αντρών: για τους άντρες ο στόχος επετεύχθη σε 17 χώρες, ενώ για τις γυναίκες σε 4 μόνον χώρες: στις Σκανδιναβικές χώρες και στην Εσθονία).
- Το ποσοστό ανεργίας των νέων το 2005 ανήλθε σε 18,5 % κατά μέσο όρο στην Ευρώπη των 27, δηλαδή περίπου στο διπλάσιο του μέσου όρου της συνολικής ανεργίας.
- Παρά τις γενικές βελτιώσεις στα περισσότερα κράτη μέλη, ειδικά σε εκείνα που παρουσίαζαν υψηλά ποσοστά ανεργίας, η ανεργία παρέμεινε στο σύνολο της ΕΕ σε υψηλά επίπεδα, φθάνοντας σχεδόν το 8 %, ενώ σε ορισμένες χώρες μάλιστα αυξήθηκε.
- Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές περιφερειακές διαφορές στα ποσοστά απασχόλησης σε ορισμένα κράτη μέλη (ειδικά εάν ληφθούν υπόψη τα ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης). Στην ΕΕ-27 ο αριθμός των ατόμων που ζουν σήμερα σε περιφέρειες με ποσοστό ανεργίας υψηλότερο του 15 % αυξήθηκε σημαντικά μετά τη διεύρυνση.
- Για τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες η κατάσταση στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά προβληματική.

Παρά τις προαναφερόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες συνιστούν κάποια πρόοδο, υπολείπεται ακόμη πολύ δρόμος για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Λισσαβώνας για την απασχόληση.

3.3 Πολύ περισσότερο διότι οι εξελίξεις στο χώρο της απασχόλησης παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τις εξής τάσεις -παράμετροι που εν μέρει διαφοροποιούνται σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των επιμέρους χωρών και τομέων:

- Οι ευκαιρίες ένταξης στην αγορά εργασίας δεν βελτιώθηκαν σημαντικά για τις μειονεκτούσες ομάδες (αυτό διαπιστώνεται βάσει της σταθερά υψηλής μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και εξαιτίας των συγκριτικά υψηλών ποσοστών ανεργίας, ειδικά των νέων και των εργαζομένων με χαμηλό επίπεδο ειδίκευσης, καθώς και των χαμηλών ποσοστών απασχόλησης κυρίως των ηλικιωμένων εργαζομένων).
- Μολονότι οι μόνιμες συμβάσεις εργασίας εξακολουθούν να αποτελούν στην ΕΕ την επικρατούσα μορφή απασχόλησης, τα σχετικά στοιχεία καταδεικνύουν σημαντική αύξηση των άτυπων (μη τυποποιημένων) μορφών απασχόλησης, ορισμένες από τις οποίες είναι επισφαλείς από νομική και κοινωνική άποψη. Συνολικά αυξάνεται το ποσοστό των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, κατάσταση που αντιμετωπίζουν κατά δυσανάλογο τρόπο οι γυναίκες και οι νέοι. Σημαντικές ανοδικές τάσεις παρουσιάζονται και όσον αφορά τις συμβάσεις έργου, την προσωρινή εργασία, την ψευδώς δηλωμένη αυτοαπασχόληση ⁽⁸⁾, καθώς και τις θέσεις απασχόλησης χαμηλών αποδοχών που εξασφαλίζουν περιορισμένες κοινωνικές παροχές, μολονότι η κατάσταση διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Συνολικά η αβεβαιότητα αυξάνεται, ειδικά στις μειονεκτούσες ομάδες. Αυτές οι μορφές απασχόλησης μπορούν να λειτουργήσουν ως «γέφυρα» για τη μετάβαση στην κανονική απασχόληση μόνον όταν συνιστούν ελεύθερη επιλογή και παρέχουν επαρκή ασφάλεια.
- Σε πολλά κράτη μέλη αυξήθηκαν οι αβεβαιότητες όσον αφορά την εργασία, κυρίως, για τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση και προπάντων για τους μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και τα άτομα που δεν διαθέτουν επαγγελματική κατάρτιση. Εξαιτίας της έλλειψης ισορροπίας μεταξύ ζητούμενων και προσφερόμενων επαγγελματικών προσόντων, καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη η είσοδος στην αγορά εργασίας και η επιστροφή στον ενεργό βίο μετά από μια περίοδο ανεργίας.
- Οι άνθρωποι με υποχρεώσεις φροντίδας τρίτων ατόμων εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην εύρεση μιας σταθερής, ικανοποιητικής θέσης εργασίας.
- Τα άτομα με αναπηρίες εξακολουθούν να ανήκουν σε μεγάλο βαθμό στην ομάδα των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας. Σύμφωνα με πρόσφατα δεδομένα για την Ευρώπη, το 40 % μόνον των ατόμων με αναπηρίες εργάζεται. Ακόμη πιο ανησυχητικά είναι τα αριθμητικά στοιχεία όσον αφορά τα άτομα με βαριές αναπηρίες.

⁽⁶⁾ Βλέπε σχετικά τις διάφορες γραφικές παραστάσεις στο παράρτημα.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ Βλέπε την Πράσινη Βίβλο «Εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα», COM(2006) 708 τελικό.

- Εκτός αυτού, υπάρχει ένας υψηλός αριθμός ατόμων η περιωριοποίηση των οποίων οφείλεται σε εθισμούς, υπερχρέωση ή έλλειψη στέγης και για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας πρέπει να ληφθούν ειδικά κοινωνικά μέτρα.
- Για τους μετανάστες και τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο οι συνθήκες εργασίας και οι ευκαιρίες στην αγορά εργασίας είναι, στην πλειοψηφία των κρατών μελών, πιο επισφαλείς απ' ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην πληθυσμό των Ρομ, οι οποίοι αποτελούν πλέον, μετά την τελευταία διεύρυνση (προσχώρηση της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας) την μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης, διότι η κατάσταση τους όσον αφορά την αγορά εργασίας (τα ποσοστά ανεργίας φθάνουν σε ορισμένες περιοχές το 70-90 %) συνιστά για ποικίλους λόγους ένα ανησυχητικό φαινόμενο. Η ΕΟΚΕ θα διατυπώσει τη θέση της σχετικά με το εν λόγω θέμα σε μια ξεχωριστή γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

3.4 Η αύξηση της παραοικονομίας, χαρακτηριστικά της οποίας είναι οι επισφαλείς συνθήκες απασχόλησης και, συχνά, οι χαμηλές αποδοχές, εγκυμονεί τον κίνδυνο της μακροπρόθεσμης απαξίωσης των επαγγελματικών δεξιοτήτων για τις ομάδες που δεν κατορθώνουν να ενταχθούν στην κανονική αγορά εργασίας. Αυτή η τάση (η οποία είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί) δεν συνεπάγεται σημαντική αβεβαιότητα μόνον για όσους πλήττονται από αυτήν, αλλά οδηγεί και σε απώλεια φορολογικών εσόδων, ενώ θέτει σε κίνδυνο και την βιωσιμότητα του παραγωγικού δυναμικού στην ΕΕ.

4. Πλαίσιο για την ανάπτυξη και για περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης

4.1 Εδώ και χρόνια η άποψη που κυριαρχεί στις ευρωπαϊκές πολιτικές συστάσεις είναι ότι τα διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας ευθύνονται για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η αγορά εργασίας. Σε πολλές χώρες της ΕΕ η πολιτική απασχόλησης εστιάζεται μονομερώς στην κατάργηση των γενικών προτύπων όσον αφορά την εργατική νομοθεσία, στις αυστηρότερες προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, στην όξυνση των περικοπών των κοινωνικών παροχών, καθώς και στην αύξηση της ευελιξίας όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης.

4.2 Αντιθέτως, μέτρα της ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας, όπως, παραδείγματος χάρι, η προώθηση της απασχολησιμότητας, η κατάργηση των ελλείψεων όσον αφορά τις δεξιότητες και η εφαρμογή προγραμμάτων που επικεντρώνονται στην ένταξη μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας δεν εφαρμόστηκαν επαρκώς σε πολλές χώρες, παρόλο που ορισμένες χώρες αύξησαν τις δαπάνες στο συγκεκριμένο τομέα από το 1995. Στις περισσότερες χώρες (για τις οποίες διαθέτουμε στοιχεία) το μερίδιο των ενεργών δαπανών στις συνολικές δαπάνες για την πολιτική στον τομέα της αγοράς εργασίας («παιδητική» και «ενεργός» συνδρομή) σημείωσε μάλιστα μείωση τα τελευταία χρόνια. Συνεπώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι χρηματοδοτικοί πόροι που διατίθενται για δραστήρια μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας ανταποκρίνονται στις αντίστοιχες προκλήσεις ενώ, ταυτόχρονα, πρέπει να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων για την αγορά εργασίας και να διασφαλιστεί η εστίασή τους στις εκάστοτε ομάδες στόχους.

4.3 Αναφορικά με αυτό, η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι τα μέτρα για την πολιτική απασχόλησης και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις μπορούν να υλοποιηθούν με επιτυχία μόνον μέσα σε ένα ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, το οποίο να

είναι προσανατολισμένο στην αντιμετώπιση της μακροχρόνιας συγκυριακής οικονομικής ύφεσης και στην ενδυνάμωση της ανάπτυξης^(*). Για το σκοπό αυτό απαιτείται τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο Ένωσης η χάραξη μιας προσανατολισμένης προς την ανάπτυξη οικονομικής πολιτικής, με τήρηση των νομισματικών, φορολογικών και οικονομικοπολιτικών προϋποθέσεων:

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα πρέπει, κυρίως στο πλαίσιο της πολιτικής επιτοκίων που εφαρμόζει σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στη Συνθήκη, να συμβάλλει στην οικονομική μεγέθυνση και στην αύξηση της απασχόλησης, καθώς και στην επίτευξη σταθερότητας των τιμών. Βασική προϋπόθεση για την υψηλή αύξηση της απασχόλησης είναι η διαρκής οικονομική ανάπτυξη πέρα από την μεσοπρόθεσμη αύξηση της παραγωγικότητας.
- Ως εκ τούτου, πρέπει να αξιοποιηθούν τα διευρυμένα περιθώρια ελιγμών στο πλαίσιο του αναθεωρημένου συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, προκειμένου τα κράτη μέλη της ΕΕ να έχουν τη δυνατότητα χάραξης αντικυκλικών πολιτικών και επαρκή φορολογικά περιθώρια ελευθερίας για την εφαρμογή κοινωνικά αποδεκτών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου δημόσιων επενδύσεων.

Οι στόχοι της Λισαβώνας καθορίζουν την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να προσανατολιστούν οι επενδύσεις: ανάπτυξη της υποδομής επικοινωνιών και μεταφορών, προστασία του κλίματος, πρωτοβουλίες στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, συνολική παιδική μέριμνα, προώθηση της κατάρτισης και της επιμόρφωσης, ενεργός πολιτική για την αγορά εργασίας και ποιότητα των θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να σχεδιαστούν κατά τρόπο ώστε να δημιουργηθεί ένα πανευρωπαϊκό πρόγραμμα ενίσχυσης του δυναμισμού της οικονομίας στο οποίο θα συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ.

5. Αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας των νέων

5.1 Η ανεργία των νέων εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα φλέγοντα θέματα της πολιτικής απασχόλησης στην ΕΕ. Σε όλες τις χώρες της ΕΕ τα επίπεδα της βρίσκονται πάνω από το συνολικό ποσοστό ανεργίας και, στην πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ, είναι διπλάσια από το αντίστοιχο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ-15, καθώς και σε πολλά νέα κράτη μέλη η κατάσταση είναι ακόμη πιο προβληματική. Σε πολλά κράτη μέλη η ανασφάλεια της απασχόλησης αυξήθηκε ακόμη και στα επαγγελματικά υψηλής ειδίκευσης.

5.2 Η είσοδος στην αγορά εργασίας πραγματοποιείται όλο και συχνότερα μέσω εναλλακτικών μορφών απασχόλησης, οι οποίες χαρακτηρίζονται από πολύ πιο επισφαλείς συνθήκες εργασίας και αβέβαιες κοινωνικές παροχές. Τα όρια μεταξύ της επίσημης απασχόλησης και της αδήλωτης εργασίας καθίστανται όλο και πιο δυσδιάκριτα. Για ορισμένες ομάδες νέων, όπως παραδείγματος χάρι τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση, οι νέοι με μεταναστευτικό υπόβαθρο ή όσοι προέρχονται από μειονεκτούντα στρώματα του πληθυσμού, η μετάβαση στη νόμιμη απασχόληση καθίσταται όλο και πιο δύσκολη. Ο κίνδυνος εγκλωβισμού στο περιθώριο του ενεργού πληθυσμού αυξάνεται σημαντικά, ειδικά στις περιπτώσεις όπου υπάρχει συνδυασμός των προαναφερόμενων παραμέτρων.

(*) Βλέπε μεταξύ άλλων τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11ης Δεκεμβρίου 2003 «Γενικοί προσανατολισμοί της οικονομικής πολιτικής για την περίοδο 2003-2005» (Εισηγητής: ο κ. DELAPINA) (ΕΕ C 80 της 30.3.2004) καθώς και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών» (εισηγητής ο κ. GREIF (ΕΕ C 195 της 18.8.2006)).

5.3 Στην προκειμένη περίπτωση στόχο δεν αποτελεί να διασφαλιστούν για όλους τους νέους μελλοντικές προοπτικές ασφαλούς απασχόλησης. Αυτό το ζήτημα συμπεριλαμβάνει επίσης δημογραφικές πτυχές: Η οικονομική κατάσταση των νέων επηρεάζει καθοριστικά την προθυμία τους για δημιουργία οικογένειας. Κατά αυτήν την έννοια επικροτείται το αίτημα που διατυπώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην εαρινή έκθεσή της σχετικά με την ενίσχυση των ενεργών μέτρων πολιτικής για την απασχόληση, παράλληλα με την περαιτέρω βελτίωση των δεξιοτήτων καθώς και την άμεση παροχή στήριξης σε νέους που αναζητούν εργασία και την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων που ανακύπτουν κατά τη μετάβαση από την κατάρτιση στην απασχόληση.

5.4 Αναφορικά με αυτό ως θετικά παραδείγματα κρίνονται τα πρότυπα βέλτιστης πρακτικής που εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη (Γερμανία, Αυστρία, εν μέρει στις Κάτω Χώρες) και τα οποία αφορούν το συνδυασμό συστημάτων κατάρτισης, που είναι προσανατολισμένα στις πρακτικές πτυχές του επαγγελματικού βίου και στις ανάγκες των επιχειρήσεων, και σχολικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Πλήθος μελετών αναδεικνύουν την ποιότητα της λεγόμενης «εναλλασόμενης επαγγελματικής κατάρτισης», η οποία διευκολύνει σημαντικά τη μετάβαση από το σχολείο στον επαγγελματικό βίο και συμβάλλει στη μείωση της διαφοράς μεταξύ του ποσοστού ανεργίας των νέων και του συνολικού ποσοστού ανεργίας.

5.5 Κρίνεται σκόπιμο να ληφθούν ενεργά και προορατικά μέτρα στον τομέα της κατάρτισης και της επιμόρφωσης με στόχο να ενισχυθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης των νέων ⁽¹⁰⁾:

- Διασφάλιση υψηλής ποιότητας επαγγελματικών δεξιοτήτων από την αρχική κατάρτιση έως την επαγγελματική κατάρτιση και την επιμόρφωση με στόχο την όσο το δυνατόν ομαλότερη ένταξη και παραμονή στην αγορά εργασίας: στο πλαίσιο αυτό, πέρα από τους δημόσιους φορείς, σημαντικό ρόλο οφείλει να διαδραματίσει και ο ιδιωτικός τομέας·
- Έγκαιρη παροχή ενεργούς στήριξης σε νέους που αναζητούν θέσεις μαθητείας ή εργασίας (όπου κρίνεται σκόπιμο ήδη μετά από 4 μήνες), εφαρμογή ειδικών θεματικών προγραμμάτων καθώς και παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης και επαγγελματικής καθοδήγησης με στόχο την ένταξη ευπαθών ομάδων, όπως, λόγου χάρι, οι μακροχρόνια άνεργοι νέοι, οι νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, ή την επαγγελματική εκπαίδευση, μεταξύ άλλων, μέσω προγραμμάτων απασχόλησης γενικού συμφέροντος και μέσω της προαγωγής της κατάρτισης·
- Ανάπτυξη συνολικών, προσβάσιμων δυνατοτήτων επαγγελματικού προσανατολισμού και πληροφόρησης για νέους, γυναίκες και άντρες, σε όλα τα επίπεδα κατάρτισης· Αντίστοιχη βελτίωση της ποιότητας και του ανθρώπινων πόρων των κέντρων πρόωθησης απασχόλησης·
- Εξάλειψη των υφιστάμενων ανισοτήτων μεταξύ των προσφερόμενων και των ζητούμενων στην αγορά εργασίας επαγγελματικών προσόντων· Αύξηση της αποδοτικότητας των συστημάτων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (μεταξύ άλλων μείωση του ποσοστού των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού), καθώς και ενίσχυση των

⁽¹⁰⁾ Βλέπε σχετικά τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέματα: «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία — Αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους νέους στην Ευρώπη — Εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία και πρόδηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά», (της 26.10.2005), εισηγήτρια: η κ. VAN TURNHOUT (ΕΕ C 28 της 3.2.2006)· «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Η Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής» (της 13.7.2005), εισηγήτρια: η κ. ENGELEN-KEFER (ΕΕ C 294 της 25.11.2005)· «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της Συνθήκης ΕΚ)», (της 31.5.2005), εισηγητής: ο κ. MALOSSE (ΕΕ C 286 της 17.11.2005).

δυνατοτήτων μετάβασης από την αρχική εκπαίδευση στην περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση· Κατάρτιση του διαχωρισμού βάσει φύλου στον επαγγελματικό προσανατολισμό·

- Εφαρμογή μέτρων που διασφαλίζουν ότι η απασχόληση ορισμένου χρόνου και οι θέσεις εργασίας που παρέχουν μειωμένη κοινωνική προστασία συνιστούν προσωρινό φαινόμενο για τους νέους.

6. Βελτίωση των προοπτικών ένταξης για τους μετανάστες

6.1 Στις περισσότερες χώρες της ΕΕ δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά η κατάσταση όσον αφορά τις διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών και των μελών των οικογενειών τους στην αγορά εργασίας. Οι μετανάστες εξακολουθούν να υπερεκπροσωπούνται σε χαμηλά αμειβόμενους κλάδους όπου επικρατούν οι χειρότερες συνθήκες εργασίας, αντιμετωπίζουν πολύ υψηλότερο κίνδυνο να μείνουν άνεργοι και, σε πολλές περιπτώσεις, εγκλωβίζονται σε θέσεις εργασίας που συνεπάγονται σημαντικούς κινδύνους για την υγεία και χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα, έλλειψη ασφάλειας στην εργασία και, σε ορισμένες χώρες, από λιγότερη προστασία μέσω των συλλογικών συμβάσεων.

6.2 Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η «μεταβίβαση» αυτής της επισφαλούς θέσης στην αγορά εργασίας από την πρώτη γενιά μεταναστών στην επόμενη λόγω μαζικών μειονεκτημάτων όσον αφορά τη σχολική εκπαίδευση. Στα περισσότερα κράτη μέλη οι νέοι με μεταναστευτικό υπόβαθρο συγκαταλέγονται μεταξύ των ομάδων με τα υψηλότερα επίπεδα εργασιακής αβεβαιότητας και τους υψηλότερους κινδύνους να βρεθούν στο περιθώριο της νόμιμης αγοράς εργασίας.

6.3 Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι κρίνει αναγκαία την εργατική μετανάστευση, ειδικά λαμβανομένης υπόψη της δημογραφικής εξέλιξης στην ΕΕ, και έχει καταδείξει θετικά παραδείγματα σε διάφορα κράτη μέλη, όπως στην Ισπανία και στην Ιρλανδία. Αυτό πρέπει ωστόσο πάντοτε να συνδυάζεται με τις προοπτικές μιας πολιτικής για την ένταξη στα κράτη μέλη, κυρίως όσον αφορά την απασχόληση ⁽¹¹⁾. Η κατάσταση σε ό,τι αφορά τη μετανάστευση διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, εξίσου όπως τα εφαρμοζόμενα μέτρα πολιτικής για την ένταξη, μεταξύ άλλων, όσον αφορά την πολιτική για την αγορά εργασίας και την εκπαιδευτική πολιτική. Τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν ξεχωριστή προσοχή στην κατάσταση των αιτούντων άσυλο, οι οποίοι συχνά αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα μειονεκτήματα.

6.4 Προτεραιότητες για την καλύτερη ένταξη των μεταναστών:

- Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην εξατομικευμένη (προ)σχολική υποστήριξη και την έγκαιρη επένδυση στην γλωσσική και επαγγελματική κατάρτιση, στην πρόληψη μειονεκτημάτων που ενδέχεται να προκύψουν κατά την είσοδο στην αγορά εργασίας (κυρίως μέσω της όσο το δυνατόν πιο έγκαιρης εξάλειψης των γλωσσικών φραγμών), καθώς και στη διευκόλυνση της αναγνώρισης των αλλοδαπών τίτλων σπουδών των μεταναστών·

⁽¹¹⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 10.12.2003 για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση» (Εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS) (ΕΕ C 80 της 30.3.2004).

- Ενσωμάτωση των θεμάτων ένταξης των μεταναστών στο σύνολο της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής για την αγορά εργασίας (μεταξύ άλλων ενίσχυση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων στις διοικητικές υπηρεσίες και στα κέντρα προώθησης απασχόλησης, καθώς και παροχή στήριξης σε επιχειρήσεις, ιδίως σε ΜΜΕ). Δέουσα ευρωπαϊκή και εθνική χρηματοδότηση δράσεων που προάγουν την ένταξη.
- Εξάλειψη θεσμικών εμποδίων και κατάργηση των διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας στα κράτη μέλη (π.χ. μείωση του χρόνου αναμονής για την έκδοση άδειας εργασίας — ειδικά για τους αιτούντες άσυλο ⁽¹²⁾) καθώς και πρόληψη του μισθολογικού ντάμπινγκ και ταυτόχρονη ενδυνάμωση των προοπτικών ένταξης ως στοιχείου της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής (πρέπει να διασφαλιστεί ότι η μεταναστευτική πολιτική δεν εγείρει εμπόδια για την ένταξη, μέσω της ενθάρρυνσης της προσωρινής μετανάστευσης, η οποία είναι συνυφασμένη με επισφαλείς μορφές απασχόλησης και περιθωριοποίηση).
- Βελτίωση των διαθέσιμων στοιχείων όσον αφορά τη σχέση μεταξύ μεταναστευτικού υπόβαθρου και διαχωρισμών, καθώς και εισαγωγής διακρίσεων στην αγορά εργασίας ⁽¹³⁾.
- Λήψη προληπτικών μέτρων και επιβολή κυρώσεων καθώς και δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και των δημόσιων αρχών σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να καταπολεμηθεί η αδήλωτη εργασία και να αποφευχθεί το κοινωνικό ντάμπινγκ και οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, ιδίως σε ό,τι αφορά τις διασυνοριακές μετακινήσεις εργαζομένων.

7. Αξιοποίηση ευκαιριών για την απασχόληση των ηλικιωμένων εργαζομένων

7.1 Η ουσιαστική απάντηση στη δημογραφική πρόκληση δεν μπορεί να είναι άλλη από μια στοχευμένη αναπτυξιακή πολιτική και την ενίσχυση της απασχόλησης. Το απαραίτητο εργατικό δυναμικό υπάρχει. Παρόλα αυτά το δυναμικό απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων (άνω των 55 ετών) παραμένει σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητο σε ολόκληρη την ΕΕ.

7.2 Ο κίνδυνος της μακροχρόνιας ανεργίας αυξάνεται ραγδαία με την ηλικία. Στην ΕΕ-25 ο μέσος όρος των μακροχρόνια ανεργών ηλικιωμένων ατόμων (50-64 ετών) ξεπερνά το 60 %. Με δεδομένη αυτήν την κατάσταση, πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι αφενός έχουν πραγματικά την πιθανότητα να βρουν μια θέση εργασίας και, αφετέρου, την προοπτική να την διατηρήσουν μακροπρόθεσμα.

7.3 Κύριες αιτίες της πρόωρης αποχώρησης από τον ενεργό βίο είναι τα προβλήματα υγείας που προκύπτουν λόγω επιβαρυντικών συνθηκών εργασίας, η υψηλή ένταση εργασίας, οι πρόωρες απολύσεις ηλικιωμένων εργαζομένων, η έλλειψη επιμόρφωσης, καθώς και η έλλειψη δυνατοτήτων (επαν)απασχόλησης. Οι προσπάθειες για αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας κατ' αρχάς μέσω επεμβάσεων στα συστήματα συντα-

ξιοδότησης, οι οποίες τελικά οδηγούν σε λιγότερο ευνοϊκές προϋποθέσεις πρόσβασης και αξιώσεις όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, δεν συνιστούν την κατάλληλη λύση στο πρόβλημα.

7.4 Μόνον μια συνειδητή πολιτική «ενεργούς γήρανσης», η οποία να συμπεριλαμβάνει ολοκληρωμένες δυνατότητες συμμετοχής σε δράσεις επιμόρφωσης και διά βίου μάθησης, μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη σταθερή αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ηλικιωμένων ατόμων. Επιτυχημένα πρότυπα που εφαρμόστηκαν στις βόρειες χώρες (ειδικά η ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος δράσης για τους ηλικιωμένους στη Φινλανδία) καταδεικνύουν έναν κοινωνικά αποδεκτό τρόπο με τον οποίον μπορεί να δημιουργηθεί, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, μια εύρυθμη αγορά εργασίας για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, η οποία να διέπεται από υψηλή σταθερότητα απασχόλησης, καθώς και σημαντικό βαθμό απασχολησιμότητας και οικονομικής δραστηριότητας των ηλικιωμένων.

7.5 Βασικές πτυχές ενός συστηματικού αναπροσανατολισμού προς μια ευνοϊκή για τους ηλικιωμένους εργαζομένους αγορά εργασίας είναι οι εξής ⁽¹⁴⁾:

- ολοκληρωμένη συμβουλευτική υποστήριξη των αναζητούντων εργασία καθώς και ενεργή μεσολάβηση για την εύρεση εργασίας (μεταξύ άλλων χρηματοδοτούμενη απασχόληση, παροχή επιδομάτων για την ένταξη στην αγορά εργασίας, κοινωνικά προγράμματα γενικού συμφέροντος) και, όπου κρίνεται απαραίτητο, μέτρα επαναπροσαρμογής με στόχο τη μακροπρόθεσμη επανένταξη στον ενεργό βίο· δέουσα χρηματοδότηση μιας ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας, προκειμένου να καταστεί δυνατός ο μακροπρόθεσμος προγραμματισμός για τα κέντρα προώθησης απασχόλησης·

- παροχή κοινωνικά αποδεκτών κινήτρων για την παράταση του ενεργού βίου καθώς και ανάπτυξη ελκυστικών προτύπων, όπου αυτό είναι δυνατό ή επιθυμητό, για την ομαλή μετάβαση από την επαγγελματική ζωή στη συνταξιοδότηση στο πλαίσιο των δημόσιων συνταξιοδοτικών συστημάτων (μεταξύ άλλων περαιτέρω ανάπτυξη της μερικής απασχόλησης για τους ηλικιωμένους εργαζομένους)·

- μέτρα τα οποία εξασφαλίζουν στους εργαζομένους τη σωματική και ψυχική ικανότητα να παρατείνουν την παραμονή τους στον ενεργό βίο, πρωτίστως, μείωση των πιέσεων για επιδόσεις στις επιχειρήσεις και προσαρμογή των εργασιακών συνθηκών στο προφίλ των ηλικιωμένων ατόμων (μεταξύ άλλων παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της προστασίας της υγείας στο χώρο εργασίας, συνολικά προγράμματα για την προώθηση της υγείας και την προληπτική ιατρική, καθώς και την προστασία των εργαζομένων στις επιχειρήσεις)·

- ενθάρρυνση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας να συμμετέχουν σε δράσεις επιμόρφωσης (πρωτοβουλία ανάπτυξης δεξιοτήτων 40+, κίνητρα για την ενίσχυση της συμμετοχής σε προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης κυρίως των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση)·

⁽¹²⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.11.2001 με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των προσώπων που ζητούν άσυλο στα κράτη μέλη», εισηγητής ο κ. MENGÓZZI (ΕΕ C 48 της 21.2.2002).

⁽¹³⁾ Η Ευρόστατ καταρτίζει επί του παρόντος μια ενότητα ad hoc σχετικά με την κατάσταση όσον αφορά την απασχόληση των μεταναστών και των απογόνων τους, τα οποία θα συμπεριληφθούν στη συλλογή δεδομένων για το 2008. Στόχος είναι να βελτιωθεί η συνεκτίμηση των ατόμων αλλοδαπής καταγωγής στην έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2004 σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - με θέμα *Αύξηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και καθυστέρηση της εξόδου από την αγορά εργασίας*», εισηγητής ο κ. DANTÍN CASTAÑOS (ΕΕ C 157 της 28.6.2005).

— δράσεις ευαισθητοποίησης προς όφελος των ηλικιωμένων εργαζομένων (αναγνώριση της αξίας της πείρας των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και μεταφορά δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στον ενεργό βίο σε νεότερους εργαζομένους) καθώς και παροχή συμβουλών και στήριξης σε επιχειρήσεις, κυρίως σε ΜΜΕ, όσον αφορά τον προγραμματισμό των προσλήψεων προσωπικού και την ανάπτυξη ευνοϊκών για τους ηλικιωμένους εργαζομένους μορφών οργάνωσης της εργασίας.

8. Βελτιώσεις στην απασχόληση των γυναικών

8.1 Μολονότι τα τελευταία 30 χρόνια έχει σαφώς ενισχυθεί το επίπεδο των τυπικών προσόντων των γυναικών, εξακολουθούν να υπάρχουν εκτεταμένες ανισότητες μεταξύ αντρών και γυναικών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να απασχολούνται στους παραδοσιακούς κλάδους παροχής υπηρεσιών, καθώς και στους τομείς της βιομηχανίας όπου το ποσοστό της γυναικείας απασχόλησης είναι παραδοσιακά υψηλό. Σε ό,τι αφορά την επαγγελματική σταδιοδρομία, οι γυναίκες έχουν πολύ λιγότερες ευκαιρίες να αξιοποιήσουν τους τίτλους σπουδών τους. Η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής εξακολουθεί να είναι ασύγκριτα δυσκολότερη για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άντρες.

8.2 Το ποσοστό μερικής απασχόλησης είναι πολύ υψηλότερο σε όλες τις ηλικιακές ομάδες των γυναικών έναντι των αντρών. Η αύξηση της μερικής απασχόλησης, η οποία κατά βάση επικροτείται όταν αποτελεί ελεύθερη επιλογή και δεν οδηγεί σε αδιέξοδο σε ό,τι αφορά τους όρους αμοιβής και τις προοπτικές στην αγορά εργασίας, εξακολουθεί να αποτελεί στα περισσότερα κράτη μέλη βασικό παράγοντα διαχωρισμού των εργαζομένων βάσει του φύλου.

8.3 Σε όλους σχεδόν τους επαγγελματικούς κλάδους, εξακολουθούν να υφίστανται μείζονες εισοδηματικές διαφορές μεταξύ γυναικών και αντρών, ανεξάρτητα από το εργασιακό καθεστώς τους. Οι εκτενείς παύσεις της επαγγελματικής σταδιοδρομίας λόγω υποχρεώσεων μέριμνας και φροντίδας τρίτων ατόμων έχουν σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στις προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, στο εισόδημα και στα δικαιώματα για κοινωνικές παροχές. Ενώ οι άντρες μπορούν να αναμένουν μισθολογικές αυξήσεις με την αύξηση της ηλικίας, το εισόδημα των γυναικών τείνει να παραμένει στάσιμο ακριβώς στα εισοδηματικά επίπεδα της ηλικιακής ομάδας κατά την οποία διέκοψαν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, λόγω ανατροφής παιδιών ή επέλεξαν τη μερική απασχόληση.

8.4 Παραδείγματα από τη Δανία και τη Σουηδία καταδεικνύουν ότι η κατάσταση μπορεί και να είναι διαφορετική και ότι η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην πολιτική για την αγορά εργασίας μπορεί να αποτελέσει κάτι παραπάνω από ένα απλό σύνθημα. Στις χώρες αυτές οι εισοδηματικές διαφορές είναι μικρότερες, ενώ τα ποσοστά της γυναικείας απασχόλησης και η διαθεσιμότητα θέσεων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς — ειδικά για παιδιά κάτω των 2 ετών — είναι πολύ υψηλότερα απ' ό,τι σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι Κάτω Χώρες συνιστούν ένα ακόμη θετικό παράδειγμα. Εδώ, τα ποσοστά της γυναικείας απασχόλησης είναι υψηλά, όπως επίσης πολύ υψηλά είναι και τα επίπεδα της μερικής απασχόλησης, η οποία, στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελεί ελεύθερη επιλογή.

8.5 Βασικές δράσεις για την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της απασχόλησης των γυναικών ⁽¹⁵⁾:

— Μέτρα για την εξάλειψη των υφιστάμενων διακρίσεων στην αγορά εργασίας και των διαρθρωτικών παραμέτρων που έχουν

ως αποτέλεσμα εισοδηματικές διαφορές με βάση το φύλο και, κυρίως, προώθηση της αυτόνομης κοινωνικής ασφάλισης των γυναικών, πρωτίστως μέσω δράσεων για τον περιορισμό των χαμηλά αμειβόμενων μορφών μερικής απασχόλησης που συνοδεύονται από επισφαλείς συνθήκες κοινωνικής προστασίας καθώς και για την βελτίωση της ρύθμισης της μερικής απασχόλησης (π.χ. επέκταση του δικαιώματος σε μερική απασχόληση για τους γονείς που δικαιούνται να επιστρέψουν μετά από ορισμένη χρονική περίοδο σε πλήρη απασχόληση· ενίσχυση της ενσωμάτωσης των γυναικών σε ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα επιμόρφωσης).

— Ευρεία ανάπτυξη συνολικής και οικονομικά προσιτής μέριμνας με τη δημιουργία υψηλής ποιότητας εξωοικιακών εγκαταστάσεων μέριμνας για μικρά παιδιά και παιδιά σχολικής ηλικίας, χάρη στις οποίες καθίσταται δυνατή η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής· Αποτελεσματική προώθηση της ίσης κατανομής των γονεϊκών ευθυνών (ειδικά η παροχή κινήτρων για ενίσχυση της συμμετοχής των πατέρων στη φροντίδα των παιδιών).

— Κατάργηση των μέτρων της οικογενειακής πολιτικής που παρέχουν ισχυρά κίνητρα για παύση της επαγγελματικής δραστηριότητας ή μακροχρόνια διακοπή του ενεργού βίου και τα οποία δυσχεραίνουν στη συνέχεια την επάνοδο στον επαγγελματικό βίο υπό ικανοποιητικές συνθήκες· Τα επιδόματα γονικής άδειας δεν θα πρέπει να έχουν επιπτώσεις στην εξέλιξη των εισοδημάτων, ούτε να δημιουργούν κίνητρα για την έξοδο των γυναικών από τον ενεργό βίο ή νέα εμπόδια όσον αφορά την ίση κατανομή των ευθυνών ανατροφής των παιδιών μεταξύ των δύο γονέων.

— Μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας με στόχο να προωθηθεί η επάνοδος στην επαγγελματική δραστηριότητα μετά τη γονική άδεια (μεταξύ άλλων υποστήριξη πρωτοβουλιών για αυτοαπασχόληση), καθώς και μέτρα κατά της υποβάθμισης των επαγγελματικών προσόντων και της απώλειας εισοδήματος (μεταξύ άλλων με την προώθηση ευέλικτων προτύπων επιμόρφωσης κατά τη διάρκεια της γονικής άδειας ή συνέχισης της απασχόλησης με μειωμένο ωράριο).

— Οργάνωση του χρόνου εργασίας που να ανταποκρίνεται στις οικογενειακές δομές (π.χ. δυνατότητες για τους γονείς μικρών παιδιών και παιδιών σχολικής ηλικίας να προσαρμόζουν το χρόνο εργασίας τους ανάλογα με τις υποχρεώσεις τους, συμφωνίες για τηλεργασία καθώς και ένομες αξιώσεις όσον αφορά την ευέλικτη οργάνωση του χρόνου εργασίας για τα άτομα με υποχρεώσεις μέριμνας.

9. Προώθηση των ευκαιριών απασχόλησης για τα άτομα με αναπηρίες

9.1 Τα άτομα με αναπηρίες εξακολουθούν να ανήκουν σε μεγάλο βαθμό στην ομάδα των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας. Οι εργαζόμενοι με αναπηρίες έχουν πολύ μεγαλύτερη πιθανότητα να καταλαμβάνουν χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας και συχνά υφίστανται διακριτική μεταχείριση σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε δυνατότητες κατάρτισης και την επαγγελματική ανέλιξη. Λαμβανομένων υπόψη του γεγονότος ότι το 15 % του ενεργού πληθυσμού της ΕΕ πάσχει από κάποιου είδους αναπηρία και του χαμηλού ποσοστού απασχόλησης αυτής της ομάδας, η σημαντική αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. ATTARD (ΕΕ C 318 της 23.12.2006) καθώς και τη γνωμοδότηση της 29.9.2005 με θέμα: «Οι γυναίκες και η φτώχεια στην Ευρώπη», εισηγήτρια: η κ. KING (ΕΕ C 24 της 31.1.2006).

9.2 Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επικροτεί το έγγραφο της Επιτροπής με θέμα «Ενσωμάτωση των θεμάτων που αφορούν την αναπηρία στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση»⁽¹⁶⁾, το οποίο συνιστά ένα θετικό σημείο εκκίνησης προκειμένου να προαχθεί η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας και, επιπλέον, υπενθυμίζει ότι η ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας αποτελεί το καλύτερο μέσο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η πλειοψηφία αυτών των ανθρώπων αποκτούν την αναπηρία κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου, ωστόσο, σε λίγους μόνον παρέχεται η δυνατότητα επιστροφής σε θέση εργασίας κατάλληλα προσαρμοσμένης στην αποκτηθείσα αναπηρία. Ένα θετικό παράδειγμα στο συγκεκριμένο τομέα αποτελεί η αυστηρή νομοθεσία κατά των διακρίσεων που ισχύει στη Μεγάλη Βρετανία, η οποία συνδέεται με μηχανισμούς καταγγελιών και το παράδειγμα της Δανίας, η οποία συνδυάζει την ευελιξία της αγοράς εργασίας με ταυτόχρονη επαρκή κοινωνική ασφάλεια, καθώς και ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης.

9.3 Δράσεις προτεραιότητας για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία⁽¹⁷⁾:

— Προσαρμογή των φορολογικών συστημάτων και των συστημάτων κοινωνικών παροχών, προκειμένου να καταστεί ελκυστική η απασχόληση και η είσοδος στον ενεργό βίο, π.χ. εξασφάλιση κοινωνικών παροχών που συνδέονται με την ανάληψη εργασίας

(In-Work-Benefits): Ωστόσο, θα πρέπει επιπλέον να προβλεφθεί η δυνατότητα επιστροφής στη λήψη σύνταξης αναπηρίας μετά από μια δοκιμαστική περίοδο επαγγελματικής δραστηριότητας·

- Ανάπτυξη, εφαρμογή και υποστήριξη ενεργών προγραμμάτων για την αγορά εργασίας (ιδίως μέτρα αποκατάστασης) ειδικά σχεδιασμένων για άτομα με αναπηρίες, καθώς και μέτρα προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση από την προστατευόμενη απασχόληση στην κανονική απασχόληση (π.χ. προσαρμογή δράσεων ενημέρωσης και επικοινωνίας στους αναζητούντες εργασίας με αναπηρίες)·
- Κατάλληλη διαμόρφωση του χώρου εργασίας για τα άτομα με αναπηρίες και προώθηση θετικών μέτρων ειδικά για εργαζομένους που απέκτησαν την αναπηρία κατά τη διάρκεια του ενεργού τους βίου· Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν η δυνατότητα συνδυασμού περιόδων άδειας με επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και η προσαρμογή των καθηκόντων που περιγράφονται στις προκηρύξεις θέσεων εργασίας ή η ανάθεση εναλλακτικών καθηκόντων·
- Παροχή πρόσθετης υποστήριξης σε εργαζομένους με αναπηρίες, καθώς και υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας για άτομα με αναπηρίες, ούτως ώστε οι εργαζόμενοι που έχουν στην οικογένεια ένα μέλος που αντιμετωπίζει κάποια αναπηρία, να μπορούν να παραμένουν ενεργοί.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁶⁾ EMCO/Π/290605.

⁽¹⁷⁾ Βλέπε σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 20.4.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Η κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης 2006-2007», εισηγητρια: η κ. GREIF, (EE C 185 της 8.8.2006) καθώς και τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 17.1.2007 με θέμα «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες», εισηγητής: ο κ. JOOST (EE C 93 της 27.4.2007).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο»

(2007/C 256/19)

Στις 13 Φεβρουαρίου 2007, η Πορτογαλία, ως κράτος μέλος που πρόκειται να αναλάβει την προεδρία του Συμβουλίου, κάλεσε δι' επιστολής την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο».

Το τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουνίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Clever.

Κατά την 437η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 145 υπέρ, και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Ιστορικό

1.1 Στα πλαίσια της στρατηγικής της Λισσαβώνας, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε. συμφώνησαν ότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών πρέπει να αυξηθεί στο 60 % έως το 2010. Ο στόχος αυτός επικυρώθηκε στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές (κατευθυντήρια γραμμή 17) οι οποίες αποφασίστηκαν το 2005 και αποτελούν κεντρικής σημασίας συστατικό στοιχείο του νέου μηχανισμού προώθησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

1.2 Οι φιλόδοξοι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβώνας σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα θα επιτευχθούν ταχύτερα και με περισσότερο αειφόρο τρόπο όταν καταστεί εφικτή η περαιτέρω αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων στην Ε.Ε. την επόμενη δεκαετία και η βελτίωση των δεξιοτήτων τους, και αυτό παρά τη μείωση του ποσοστού των ανθρώπων που ευρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία, κατάσταση η οποία οφείλεται στη δημογραφική εξέλιξη. Οι πιθανότητες να επιτευχθούν και οι δύο αυτοί στόχοι με την αύξηση του ποσοστού των εργαζόμενων γυναικών είναι ευνοϊκές, επειδή οι νέες γυναίκες επιθυμούν σήμερα να ενισχύσουν τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και διαθέτουν σαφώς καλύτερη εκπαίδευση. Οποιαδήποτε εμπόδια εξακολουθούν να υφίστανται από αυτή την άποψη πρέπει να αρθούν.

1.3 Για την επίτευξη του στόχου αυτού, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. συμφώνησαν εκτός άλλων τα ακόλουθα:

- Ολοκληρωμένα μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και τη μείωση των διακρίσεων λόγω φύλου στο χώρο της απασχόλησης, της ανεργίας και των επιδομάτων
- επιδίωξη της βελτίωσης της δυνατότητας συνδυασμού του επαγγελματικού με τον ιδιωτικό βίο και πρόσβαση σε ιδρύματα φροντίδας παιδιών και άλλων προσώπων που έχουν την ίδια ανάγκη και μάλιστα σε προσιτές τιμές (προσανατολισμός 18).

1.4 Η πορτογαλική προεδρία του Συμβουλίου κάλεσε την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο».

1.5 Από την άποψη των ευρωπαϊκών οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων, ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας, της ευημερίας και της ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη.

1.6 Επιπλέον, ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο συνιστά μια από τις προτεραιότητες του χάρτη πορείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ισότητα των δύο φύλων, ο οποίος αποφασίστηκε το Μάρτιο του 2006⁽¹⁾. Για να βελτιωθεί η κατάσταση στο χώρο αυτό, η Επιτροπή επικεντρώνει το χάρτη πορείας σε τρία σημεία:

1. Ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες,
2. Ευρύτερη προσφορά υπηρεσιών φροντίδας,
3. Πολιτικές που διευκολύνουν περισσότερο το συνδυασμό εργασίας και οικογένειας τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες.

1.7 Με την ανακοίνωση: Το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης, μετατροπή μιας πρόκλησης σε ευκαιρία, η οποία γνωστοποιήθηκε ήδη στο χάρτη πορείας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε τις πρώτες διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους για το θέμα του συνδυασμού του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο, στις 12 Οκτωβρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 138 (ΣΕΚ).

1.8 Στο πρώτο μέρος των διαβουλεύσεων, η Επιτροπή τονίζει τη σημασία που έχει το θέμα του συνδυασμού του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο. Με δεδομένη τη δημογραφική εξέλιξη και την πίεση που απορρέει από αυτήν για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, πρέπει να βελτιωθεί η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, τονίζεται και ο ρόλος που διαδραματίζει το εν λόγω θέμα σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας που έχουν οριστεί από την Επιτροπή.

1.9 Οι ευρωπαϊκές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων, απαντώντας στην Επιτροπή, τονίζουν το θέμα του συνδυασμού οικογένειας και επαγγέλματος, ιδιαίτερα εάν ληφθούν υπόψη η δημογραφική εξέλιξη αλλά και το γεγονός ότι η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να μην είναι ικανοποιητική. Στις απαντήσεις αυτές προσφέρεται υποστήριξη στην προσπάθεια για την υλοποίηση του στόχου της ανάπτυξης των υπηρεσιών στο χώρο της φροντίδας των παιδιών η οποία αποφασίστηκε από το Συμβούλιο το 2002 στη Βαρκελώνη. Επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι συμφωνούν με την άποψη ότι η εξίσωση των τριών κέντρων βάρους μπορεί να οδηγήσει στην υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί. Πέραν

(¹) COM(2006) 92 τελικό.

αυτού, τονίζουν ότι ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο με την ισότητα ευκαιριών των δύο φύλων στον εργασιακό βίο πρέπει να περιέλθει στο επίκεντρο της πολιτικής συζήτησης, ιδιαίτερος ενόψει των δημογραφικών εξελίξεων. Στα πλαίσια αυτά, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην καταπολέμηση των υφιστάμενων στερεοτύπων σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων, γιατί διαφορετικά θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί πρόοδος.

1.10 Από την πλευρά τους, οι οργανώσεις των κοινωνικών εταιριών (BUSINESSEUROPE/ UEAPME, CEEP και EGB) ⁽²⁾ χάραξαν το 2005 το σχέδιο δράσης για την «Ίση μεταχείριση των δύο φύλων» ⁽³⁾, επιθυμώντας να συμβάλλουν στην υλοποίηση του αντίστοιχου στόχου. Στους τέσσερις βασικούς τομείς στους οποίους οι οργανώσεις των κοινωνικών εταιριών προτίθενται να αναλάβουν δράση έως το 2010 συγκαταλέγεται και το θέμα του συνδυασμού οικογένειας και επαγγέλματος. Συνεπώς, το Συμβούλιο των υπουργών ενεργεί ορθά όταν επιδιώκει την ανάθεση του θέματος της οργάνωσης του ωραρίου εργασίας — που έχει μεγάλη σημασία για το συνδυασμό του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο — στους κοινωνικούς εταιρους, έτσι ώστε να μπορέσουν να βρεθούν πρακτικές λύσεις για όλους τους ενδιαφερόμενους.

1.11 Συμβάλλοντας στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας, οι κοινωνικοί εταίροι είναι σε θέση να συμβάλουν στη βελτίωση της ζωής των οικογενειών. Από αυτή την άποψη, τους αναλογεί ένας καθοριστικής σημασίας ρόλος. Το σχέδιο δράσης αποτελεί τη συμβολή των κοινωνικών εταιριών στην προσπάθεια για την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Δεδομένου ότι τα αίτια των ανισορροπιών που εξακολουθούν να παρατηρούνται στις αγορές εργασίας είναι περίπλοκα και αλληλεξαρτώμενα, οι ευρωπαϊκές οργανώσεις των κοινωνικών εταιριών είναι πεπεισμένες ότι για την ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων χρειάζεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων. Σημαντικό στοιχείο της προσπάθειας αυτής αποτελεί και ο συνδυασμός του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο.

1.12 Τα τελευταία χρόνια, ορισμένες επιχειρήσεις έχουν εδραιώσει τη δέσμευσή τους για τον συνδυασμό του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο και η καθιέρωση φιλικών προς την οικογένεια συνθηκών έχει αναδειχθεί σε αναπόσπαστο μέρος της φιλοσοφίας και της πολιτικής προσωπικού που ακολουθούν, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται από τον πρώτο κοινό απολογισμό της συμφωνίας των κοινωνικών εταιριών που δημοσιεύτηκε το Φεβρουάριο του 2007. Παρά το γεγονός αυτό, πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια για την άρση των υφιστάμενων ελλείψεων εκ μέρους των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταιριών και των κρατών μελών ⁽⁴⁾.

1.13 Η έννοια της ισότητας ευκαιριών στον χώρο εργασίας, η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη διευκόλυνση του συνδυασμού του οικογενειακού και του επαγγελματικού βίου και ο καθορισμός συγκεκριμένου προτύπου διαχείρισης της «επιχείρησης ίσων ευκαιριών» αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η οποία εμπνέει τις επιχειρήσεις να υιοθετούν ορθές πρακτικές και υπεύθυνες συμπεριφορές έναντι των εργαζομένων τους.

⁽²⁾ Η BUSINESSEUROPE (πρώην UNICE) είναι η συντονιστική οργάνωση των ευρωπαϊκών οργανώσεων των εργοδοτών και του βιομηχανικού κλάδου, ο UEAPME είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση Βιοτεχνικών Μικρών και Μεσίων Επιχειρήσεων, το CEEP είναι το κεντρικό όργανο της δημόσιας οικονομίας και ο EGB είναι η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ Βλ. την διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ από 14.3.2007 με θέμα «Οι οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού», εισηγήτρια: η κα FLORIO, (EE C 161 της 13.7.2007).

2. Ανάλυση της κατάστασης

2.1 Η κοινωνική εξέλιξη έχει οδηγήσει σε έντονη διαφοροποίηση των οικογενειακών δομών. Μια πολιτική που στοχεύει να διευκολύνει το συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και ιδιωτικό βίο πρέπει να συνεκτιμά όλα τα υφιστάμενα σχήματα διαβίωσης (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, ανασυγκροτημένες οικογένειες (εκείνες στις οποίες αμφότεροι οι σύντροφοι έχουν παιδιά από προηγούμενο γάμο), ανύπαντροι, διαζευγμένοι γονείς, υιοθετούντες γονείς, εργαζόμενοι φοιτητές, σχέσεις ομοφύλων ζευγαριών, εργένηδες). Επιπροσθέτως, ο αυξανόμενος αριθμός των ηλικιωμένων και των πολύ ηλικιωμένων ανθρώπων αυξάνει και τις ανάγκες για υπηρεσίες φροντίδας εντός και εκτός οικογένειας.

2.2 Σε αντίθεση με τους άνδρες, οι γυναίκες, παράλληλα με το επάγγελμά τους, εξακολουθούν να συμμετέχουν περισσότερο στην οργάνωση του νοικοκυριού και της οικογένειας και ευρίσκονται και κατά συνέπεια συχνότερα σε καταστάσεις άγχους και σε διαρκή υπερένταση, πρόβλημα το οποίο πλήττει και τις αγρότισσες και τις γυναίκες που ασκούν ελεύθερα επαγγέλματα. Αυτές οι συνθήκες κάνουν τις γυναίκες να αισθάνονται συχνά αναγκασμένες να αποδεχθούν μερική απασχόληση, η οποία συνεπάγεται χαμηλότερο εισόδημα, μικρότερες συντάξεις και χειρότερες ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης. Για το λόγο αυτό, ο συνδυασμός του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο συνιστά σημαντικό μέσο για την εξίσωση στον επαγγελματικό βίο τόσο των δύο φύλων όσο και των γυναικών που έχουν παιδιά με αυτές που δεν έχουν.

2.3 Επειδή όμως τα προβλήματα που υπάρχουν και οι δυνατότητες επίλυσής τους διαφέρουν όχι μόνο από το ένα κράτος μέλος στο άλλο αλλά και από τη μια περιφέρεια στην άλλη ή ακόμη και από τη μια επιχείρηση στην άλλη, δεν υπάρχουν κοινές λύσεις για όλα. Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην ανεύρεση λύσεων. Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αξιοποιήσουν τις διαρθρώσεις που διαθέτουν σε κάθε χώρα για να επηρεάσουν σε καθημερινή βάση και κατά τον δέοντα τρόπο τους εργαζόμενους, δραστηριοποιούμενοι για τη διευκόλυνση του συνδυασμού του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο.

2.4 Αν και η απόφαση για την απόκτηση ή μη παιδιών είναι κατά βάση προσωπικό θέμα, ενώ το ίδιο ισχύει για την απόφαση για την υποδοχή στην οικογένεια συγγενών ή άλλων ιδιαίτερα προσφιλών προσώπων που χρειάζονται φροντίδα και περιθαλψη λόγω ασθένειας, αναπηρίας ή γήρατος, η χρησιμότητα αυτού του είδους των αποφάσεων ενδιαφέρει και την κοινωνία ως σύνολο. Η αυξανόμενη έλλειψη παιδιών ισοδυναμεί με μια μεταγενέστερη έλλειψη ειδικευμένων και ηγετικών στελεχών, πελατών, συνεργατών, επιχειρηματιών, επιστημόνων και ερευνητών, κατάσταση η οποία έχει επιπτώσεις για το κοινωνικό σύνολο ⁽⁵⁾. Ωκ εκ τούτου, η ευθύνη του κράτους πρέπει να συνοψίζεται κυρίως στα ακόλουθα:

— υλική οικονομική υποστήριξη (επιδόματα, συνεκτίμηση του παράγοντα αυτού για τον υπολογισμό των συντάξεων),

⁽⁵⁾ Βλ. σχετικά την διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ από 14.3.2007 με θέμα «Οικογενειακή δημογραφική εξέλιξη», εισηγήτρια ο κ. BUFFETAUT (EE C 161 της 13.7.2007).

- βοηθητικές υποδομές (φροντίδα παιδιών, σχολεία ολοήμερης φοίτησης, προσφορά εξωσχολικής εκπαίδευσης, παροχή υποστήριξης κατά τις διακοπές και προγραμμάτων ελεύθερου χρόνου εκ μέρους οργανώσεων εθελοντών, προσφορά βοήθειας), π.χ. εξωνοσοκομειακή περίθαλψη),
- παροχή γονικής άδειας για εύλογο χρόνο (και στην περίπτωση ισοθεσίας),
- προσφορά ενός φιλικού προς την οικογένεια εργασιακού περιβάλλοντος.

2.5 Η Επιτροπή θεωρεί ότι, ένα στοιχείο που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την πλήρη αξιοποίηση του συνολικού εργατικού δυναμικού είναι οι ευέλικτες ρυθμίσεις του ωραρίου εργασίας. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις ρυθμίσεις αυτές για τις οποίες θα ήταν χρήσιμο να υπάρξει και ένα νομοθετικό πλαίσιο. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι οι ρυθμίσεις αυτές αξιοποιούνται πολύ περισσότερο από γυναίκες παρά από άνδρες αποδεικνύει την ύπαρξη μιας ανισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων η οποία επηρεάζει αρνητικά τη θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας και την οικονομική τους ανεξαρτησία. Συνεπώς, οι άνδρες θα πρέπει να παροτρυνθούν περισσότερο από ότι στο παρελθόν να αναλάβουν οικογενειακά καθήκοντα πρωτίστως με την προσφορά κινήτρων για τη λήψη γονικής άδειας, έτσι ώστε να μπορούν να μοιράζονται με δίκαιο και συντροφικό τρόπο με τις γυναίκες τους τα βάρη της άμισθης εργασίας για την τήρηση του νοικοκυριού και τη φροντίδα των παιδιών και άλλων μελών της οικογένειας.

3. Πρότυπα ρόλων

3.1 Με την κοινωνική εξέλιξη, παράλληλα με τη σημαντική αύξηση του επιπέδου εκπαίδευσης των γυναικών, τροποποιήθηκαν και τα πρότυπα του ρόλου αυτών και οι απόψεις τους για τη ζωή. Οι νέες γυναίκες της Ευρώπης διαθέτουν σήμερα ένα καλύτερο επίπεδο προσόντων από τους νέους άνδρες και θεωρούν ότι η άσκηση επαγγέλματος αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο των προβλέψεων που τρέφουν για τη ζωή τους. Η άνοδος του επιπέδου των επαγγελματικών προσόντων των γυναικών θα πρέπει να επιφέρει και μείωση της διαφοράς μεταξύ του μέσου μισθού ανδρών και γυναικών. Οι εισοδηματικές διαφορές που υφίστανται σήμερα είναι κατά μεγάλο μέρος απόρροια του υψηλού ποσοστού γυναικών σε μερική απασχόληση, της διακοπής του ενεργού βίου για μεγάλο χρονικό διάστημα και της συνεπαγόμενης μείωσης της επαγγελματικής τους πείρας, του χαμηλότερου ποσοστού γυναικών σε ηγετικές θέσεις και της χαμηλότερης εκπαίδευσης των ηλικιωμένων γυναικών. Παρότι με την κατάταξη στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας εξασφαλίζεται η ίση αμοιβή ανδρών και γυναικών που ασκούν το ίδιο επάγγελμα και διαθέτουν τα ίδια προσόντα, εξακολουθεί ακόμα να επικρατεί ανισότητα στα μισθολογικά επίπεδα. Επιπλέον, για να υπάρξει πραγματικά ελευθερία επιλογής του τρόπου με τον οποίον επιθυμεί να ζήσει κάθε άνθρωπος, πρέπει να υπάρχουν οι κοινωνικές συνθήκες οι οποίες θα προσφέρουν στις γυναίκες και τους άνδρες τη δυνατότητα να αποφασίζουν το δικό τους σχέδιο ζωής με βάση τις προσωπικές τους απόψεις, χωρίς να αντιμετωπίζουν τη θετική ή αρνητική αξιολόγηση της απόφασης αυτής εκ μέρους της κοινωνίας.

3.2 Στις γενικές συνθήκες που επηρεάζουν σημαντικά τη διαμόρφωση των σχεδίων ζωής, εκτός από την υποδομή που υπάρχει σε κάθε χώρα στο χώρο της φροντίδας των παιδιών, συγκαταλέγεται

και η κοινωνική αντιμετώπιση τόσο των εργαζομένων μητέρων, όσο και των πατέρων που αφοσιώνονται στο οικογενειακό νοικοκυριό. Η στάση των κοινωνικών εταίρων στα θέματα αυτά επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη στάση της κοινωνίας. Οι εμπειρίες από τις σκανδιναβικές χώρες και τη Γερμανία δείχνουν ότι μπορεί να είναι χρήσιμο να χορηγούνται επιδόματα ή να αυξηθούν τα επιδόματα που χορηγούνται, όπως για παράδειγμα ένα μέρος του επιδόματος τέκνων, μόνο σε οικογένειες στις οποίες ο πατέρας συμμετέχει για κάποιο διάστημα στη φροντίδα των παιδιών του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι πατέρες θα διαθέτουν ένα νομοθετικό πλαίσιο το οποίο θα τους διευκολύνει να αναλάβουν για ένα ορισμένο διάστημα τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Με τη ρύθμιση αυτή, οι μητέρες θα έχουν τη δυνατότητα να επιστρέψουν συντομότερα στον ενεργό βίο.

3.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι δεν αρκεί να τροποποιηθούν ορισμένα σημεία για να παύσει η διπλή επιβάρυνση των γυναικών σε ό,τι σχετίζεται με το συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο. Στόχος πρέπει να είναι κατά βάση η ανακατανομή μεταξύ των δύο φύλων της άμισθης εργασίας που απαιτείται για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, τη φροντίδα συγγενών και την οργάνωση του νοικοκυριού. Οι άνδρες πρέπει να ωθηθούν σε μια πραγματικά συντροφική κατανομή των βαρών. Για να γίνει αυτό, χρειάζονται βαθιές αλλαγές σε επίπεδο συνείδησης και δομών.

4. Συνοδευτικά μέτρα των κοινωνικών εταίρων σε επίπεδο επιχειρήσεων για την διευκόλυνση του συνδυασμού του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο

4.1 Η δημογραφική εξέλιξη και οι αλλαγές που συνεπάγεται έχουν σοβαρές συνέπειες τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους εργοδότες. Οι κοινωνικοί εταίροι επωμίζονται σε όλα τα επίπεδα σημαντικά καθήκοντα συμβολής στη διευκόλυνση του συνδυασμού του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο.

4.2 Μια πολιτική προσωπικού η οποία συνεκτιμά και σταθμίζει με δίκαιο τρόπο τις ανάγκες της επιχείρησης μαζί με τα καθήκοντα, τις οικογενειακές υποχρεώσεις και τις προσωπικές ανάγκες κάθε εργαζόμενου, αποτελεί τη βάση για την άσκηση μιας αποτελεσματικής πολιτικής για το συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό βίο στις επιχειρήσεις. Βασική προϋπόθεση για να γίνει αυτό είναι να προσφέρει κάθε κράτος μέλος:

- μια καλή υποδομή στο χώρο της φροντίδας των παιδιών -των πολύ μικρής ηλικίας αλλά και των μεγαλύτερων-, που να καλύπτει τις υπάρχουσες ανάγκες, μαζί με,
- επαρκής προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών για τη φροντίδα και την περίθαλψη ηλικιωμένων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες,
- δίκαιες συνθήκες εργασίας,
- μέτρα που να εξασφαλίζουν ότι οι καταστάσεις υπέρβασης ή μείωσης της ημερήσιας εργασίας για λόγους φροντίδας ανηλίκων ή εξαρτώμενων ατόμων δεν θα επηρεάζουν τις μελλοντικές παροχές,
- κατάλληλα καταρτισμένο και δεόντως αμειβόμενο προσωπικό.

Η ύπαρξη μιας καθολικής εμβέλειας υποδομής ωφελεί τους εργαζόμενους, τις επιχειρήσεις, το κράτος και ολόκληρη την κοινωνία στον ίδιο βαθμό.

4.3 Το φάσμα των μέτρων πολιτικής προσωπικού που μπορούν να εφαρμοστούν στις επιχειρήσεις, τα οποία είναι σήμερα προϊόντα συμφωνίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, αρχίζει από:

- την καθιέρωση καινοφανών προτύπων εργασίας, αλλά μη κυρωτικών (κατακερματισμός του χρόνου, συσσώρευση μικροεργασιών) τηλεργασία, Σαββατική άδεια, συστήματα καταγραφής πραγματικών ωρών εργασίας,
- τη νομική ασφάλεια της σύμβασης σταθερής εργασίας,
- συστήματα που δίνουν στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να διατηρούν επαφή με την επιχείρηση κατά τη διάρκεια της γονικής άδειας,
- μέτρα υποστήριξης για την οργάνωση της φροντίδας των παιδιών με τη δημιουργία παιδικών σταθμών στις ίδιες τις επιχειρήσεις, την προκαταβολική εξασφάλιση θέσεων για τη φροντίδα των παιδιών και μέτρα οικονομικής ενίσχυσης, και φθάνει ως,
- την προσφορά υποστήριξης για την φροντίδα ή την περιθαλψή ηλικιωμένων μελών της οικογένειας, και
- την προσφορά υποστήριξης με τη λήψη μέτρων που αποσκοπούν στην προσωπική εξέλιξη των εργαζόμενων,
- υποστήριξη για την επανένταξη μετά από περιόδους υπέρβασης ή μείωσης της ημερήσιας εργασίας για λόγους φροντίδας ανηλίκων ή εξαρτώμενων ατόμων.

4.4 Παρόμοιες δράσεις συμβάλλουν επίσης στην επίτευξη του στόχου να καταστεί ευκολότερος για όλους τους ενδιαφερόμενους ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο, με την καθιέρωση προσαρμοσμένων και ιδιαίτερα ευέλικτων ρυθμίσεων μερικής απασχόλησης που έχουν σχεδιαστεί με τρόπο που συμφέρει τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους εργαζόμενους. Ο στόχος αυτός δεν εξυπηρετείται στην περίπτωση που η απόφαση για την επιλογή της μερικής απασχόλησης δεν είναι εθελούσια. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι άμεσα απαραίτητο να αυξηθεί το ποσοστό αποδοχής προσφορών μερικής απασχόλησης εκ μέρους των εργαζόμενων ανδρών, σε περίπτωση που οι οικογενειακές ανάγκες επιβάλλουν αυτή τη μορφή απασχόλησης για έναν από τους γονείς. Θα καταστεί έτσι προφανές εμπράκτως ότι οι εξωεπαγγελματικές υποχρεώσεις της συμβίωσης και της οικογένειας συνιστούν κοινή ευθύνη και όχι αποκλειστικό καθήκον των γυναικών.

4.5 Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να βοηθήσουν στην προσπάθεια για την αναζήτηση απαντήσεων στο ερώτημα με ποιο τρόπο μπορούν οι γονείς να πραγματώσουν το πρότυπο διαβίωσης που επιθυμούν. Στην πρακτική των επιχειρήσεων έχει αποδειχθεί ότι η προσφορά ιδιαίτερων δυνατοτήτων επαφής σε εθελούσια βάση για τις μητέρες που βρίσκονται σε γονική άδεια, με την αντικατάσταση συναδέλφων που λείπουν με άδεια ή ασθενούν, ή με την πρόσκληση συμμετοχής σε εορταστικές εκδηλώσεις, μπορεί να διευκολύνουν την επιστροφή των μητέρων στην εργασία τους μετά την πάροδο μιας περιόδου κατά την οποία είναι προσηλωμένες στα οικογενειακά τους καθήκοντα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι προστατευτικές διατάξεις που ισχύουν για τις εγκύους, τις μητέρες και τους πατέρες σε περίοδο γονικής άδειας πρέπει να τηρούνται πλήρως και δεν επιτρέπεται να παρακάμπτονται με έμμεσες διακρίσεις.

4.6 Οι γονείς ενδέχεται, επίσης, να επωφελούνται από την προσφορά βοήθειας για την οργάνωση της φροντίδας των παιδιών τους. Διάφορες επιχειρήσεις προσφέρουν στους εργαζόμενους υπηρεσίες για την ανεύρεση προσώπων που αναλαμβάνουν σε ημερήσια βάση την φροντίδα των παιδιών τους και για την ανεύρεση θέσης σε παιδικούς σταθμούς, παράλληλα με την προσφορά έκτακτης βοήθειας σε περίπτωση ασθένειας των παιδιών. Ορισμένες επιχειρήσεις θεσπίζουν ειδικά μέτρα, όπως προσφορά άδειας την ημέρα των γενεθλίων των παιδιών τους, για να παρακινήσουν τους άνδρες εργαζόμενους να αναλάβουν ένα μέρος του οικογενειακού φόρτου εργασίας και να περνούν περισσότερο χρόνο με τα παιδιά τους. Οι επιχειρήσεις αυτές αξίζουν υποστήριξης. Παρόλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις, στην πράξη δεν προσφέρεται καμία βοήθεια στους γονείς. Μια τέτοια συμπεριφορά — ιδιαίτερος όταν αντικείται στους κανόνες — βλέπει τις ίδιες τις επιχειρήσεις, επειδή επηρεάζει αρνητικά το κλίμα που επικρατεί και τα κίνητρα των εργαζόμενων σ' αυτή.

4.7 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις επιστημονικές μελέτες της Prognos AG, σύμφωνα με τις οποίες μέτρα που στοχεύουν στον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο και εξυπηρετούν τις ανάγκες των εργαζόμενων είναι επωφέλη και για τις επιχειρήσεις, επειδή περιορίζουν τις απουσίες και ενισχύουν την αφοσίωση, τα κίνητρα και τις επιδόσεις του προσωπικού. Αυτού του είδους οι πολιτικές προσωπικού καθιστούν επίσης τις θέσεις εργασίας περισσότερο ενδιαφέρουσες, ιδιαιτέρως όταν διευκολύνουν το γυναικείο προσωπικό με οικογενειακές υποχρεώσεις να εξασφαλίσει την επαγγελματική του ανέλιξη και την διατήρηση ηγετικών θέσεων. Ένα τέτοιο επιχειρησιακό κλίμα δημιουργεί επιπλέον ένα ικανοποιητικό εργασιακό περιβάλλον και ενισχύει θετικά την εικόνα μιας περιοχής ως τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων.

4.8 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μαζί με την καθιέρωση ευέλικτων ωραρίων πρέπει να συνεκτιμηθεί και η προσέγγιση της ευέλικτης ασφάλειας. Η μέθοδος αυτή, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, λαμβάνει τη μορφή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας, με την οποία προάγεται η απαραίτητη ή επιθυμητή ευελιξία, συνοδευόμενη ταυτόχρονα από την απαραίτητη ασφάλεια και προγραμματική βεβαιότητα για όλους τους ενδιαφερόμενους. Η ευελιξία που είναι προϊόν διαπραγματεύσεων των κοινωνικών εταίρων πρέπει να αποσκοπεί στην εξασφάλιση μιας κατάστασης η οποία ωφελεί ταυτόχρονα τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους. Πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη τόσο η ανάγκη των επιχειρήσεων να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις της αγοράς, όσο και το αυξανόμενο ενδιαφέρον των εργαζόμενων για τα ευέλικτα ωράρια, για παράδειγμα σε σχέση με την οργάνωση του χρόνου εργασίας τους με απώτερο στόχο να είναι καλύτερα σε θέση να καλύπτουν τις οικογενειακές ή τις προσωπικές τους ανάγκες, διατηρώντας παράλληλα την ασφάλεια και αποφεύγοντας την δημιουργία επισφαλούς κατάστασης ως προς τις εργασιακές σχέσεις. Το ζητούμενο στην προκειμένη περίπτωση είναι προσωπικές ρυθμίσεις που να αντανακλούν πραγματικές ανάγκες και οι οποίες κατά κανόνα είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι στα πλαίσια της συζήτησης του θέματος της ευέλικτης ασφάλειας, πρέπει ένα υπέρξει περισσότερο ενδιαφέρον για τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο επηρεάζονται οι άνδρες και οι γυναίκες ⁽⁶⁾.

4.9 Ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο είναι ακόμη πιο αποτελεσματικός όσο καλύτερα εφαρμόζονται τα διάφορα μέτρα για την προαγωγή του στην επιχειρησιακή πραγματικότητα. Συνεπώς, σε εθνική κλίμακα πρέπει να δοθεί όσο το δυνατόν περισσότερη σημασία στην εφαρμογή των μέτρων αυτών.

⁽⁶⁾ βλ. σχετικά τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ από 12.7.2007 με θέμα «Ευέλικτη ασφάλεια (διάσπαση εσωτερικής ευελιξίας — συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο ρόλος του κοινωνικού διαλόγου ως μέσα ρύθμισης και μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας)», εισηγητής ο κ. Janson (EE C 97 της 28.4.2007).

4.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι διαγωνισμοί επιχειρήσεων με την υποστήριξη των κοινωνικών εταιρών είναι ενδεχομένως ένας κατάλληλος τρόπος για την κοινωνική προβολή πρακτικών φιλικών προς την οικογένεια και τις γυναίκες που εφαρμόζονται στα πλαίσια μιας ανάλογης πολιτικής προσωπικού, πρακτικών οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση. Αυτού του είδους οι διαγωνισμοί προβάλλουν στο ευρύ κοινό διάφορα νέα και καινοτόμα μέσα, όπως τα ακόλουθα:

- τη δημιουργία χώρων παιχνιδιού για τα παιδιά των εργαζομένων,
- τη δημιουργία παιδικών σταθμών στις επιχειρήσεις,
- τη δημιουργία επιχειρησιακών δικτύων για τον συντονισμό διαγενεακών εθελοντικών υπηρεσιών, όπως η διεκπεραίωση διοικητικών υποθέσεων και η πραγματοποίηση αγορών καθημερινού χαρακτήρα από συνταξιοδοτημένα μέλη του προσωπικού για λογαριασμό νέων εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις.

4.11 Όπως είναι ευνόητο, η πλειονότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που αντιπροσωπεύουν την πλειονότητα των επιχειρήσεων στην ΕΕ, δεν διαθέτουν τα μέσα για να κάνουν παρόμοιες, ελκυστικές προσφορές· θα πρέπει, επομένως, να δημιουργηθούν ειδικά φορολογικά κίνητρα. Όμως, οι στενότερες κοινωνικές σχέσεις που υφίστανται στις επιχειρήσεις αυτές επιτρέπουν στα ενδιαφερόμενα μέρη να συμφωνήσουν χωρίς άσκοπες καθυστερήσεις πρακτικές λύσεις για κάθε εργαζόμενο. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα διάφορες μικρές επιχειρήσεις που βρίσκονται στην ίδια περιφέρεια να συνεργαστούν με τοπικούς φορείς, ενώσεις πολιτών και μη κυβερνητικές οργανώσεις, για να επιτύχουν μια κοινή προσφορά με την οποία θα αναβαθμίσουν τόσο την ίδια τους τη θέση όσο και μια συγκεκριμένη περιοχή ως τόπο εγκατάστασης επιχειρήσεων.

5. Πρωτοβουλίες σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα

5.1 Για να βελτιωθούν οι γενικές συνθήκες για το συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο από πρακτική άποψη και με τρόπο που να βρίσκεται κοντά στην πραγματικότητα, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να υπάρξουν συντονισμένες κινήσεις από τους διάφορους τοπικούς παράγοντες. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ παροτρύνει τους κοινωνικούς εταίρους να αναλάβουν πρωτοβουλίες σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα για να προωθηθεί η συνεργασία των ενδιαφερομένων παραγόντων (επιχειρηματιών, συμβουλίων επιχειρήσεων, συνδέσμων γονέων, «κοινοτήτων πίστης», αθλητικών ομίλων, εκπροσώπων των τοπικών κοινοτήτων κ.λπ.) στις πόλεις και τις κοινότητες με στόχο τον συντονισμό των τοπικών συνθηκών διαβίωσης, με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνεται όσο το δυνατόν περισσότερο ο συνδυασμός των αναγκών των επιχειρήσεων με τις οικογενειακές και ιδιωτικές ανάγκες. Οι αλλαγές σε τοπική κλίμακα στηρίζουν με άμεσο τρόπο όλους τους ενδιαφερόμενους στην πράξη. Το πεδίο δράσης των διαφόρων τοπικών παραγόντων είναι εξαιρετικά ποικίλο και ανοιχτό για δημιουργικές ιδέες κάθε μορφής. Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένα άλλα παραδείγματα από την πράξη, τα οποία βεβαίως μπορούν να συμπληρωθούν κατά το δοκούν:

- δημιουργία δημοτικής ιστοσελίδας με την οποία θα δίνονται πληροφορίες σχετικά με ειδικές προσφορές προς τις οικογένειες,
- δημιουργία τραπεζών δεδομένων για την διάθεση θέσεων σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς κλπ.,

- υπηρεσίες που προσφέρουν ηλικιωμένοι φέρνοντας σε επαφή νέους γονείς χωρίς παππούδες και γιαγιάδες με ηλικιωμένους χωρίς οικογένεια,
- συνοδεία για την προσέλευση στο σχολείο και την αποχώρηση από αυτό,
- υποστήριξη των εθελοντικών οργανώσεων και των εθελοντών που αναλαμβάνουν τη φροντίδα παιδιών στον ελεύθερο χρόνο τους,
- διοργάνωση ημερίδων εργασίας σχετικά με μια φιλική προς την οικογένεια πολεοδομική ανάπτυξη με στόχο την αναχαίτιση της μετακόμισης νέων οικογενειών,
- προγράμματα καθοδήγησης για μερικώς απασχολούμενους πατέρες,
- αναπροσαρμογή των χρονοδιαγραμμάτων των σχολικών λεωφορείων με τρόπο που να επιτρέπει στους γονείς να συντονίζουν καλύτερα την έναρξη της εργασίας τους με την έναρξη του σχολείου,
- προαγωγή της ευελιξίας των ωραρίων λειτουργίας παιδικών σταθμών,
- διοργάνωση εκδηλώσεων στις επιχειρήσεις με θέμα τον συνδυασμό του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο, στις οποίες οι επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν στο κοινό την φιλική προς την οικογένεια πολιτική προσωπικού που εφαρμόζουν,
- εξέταση όλων των αποφάσεων των δημοτικών αρχών με βάση τον βαθμό στον οποίον είναι φιλικές έναντι των παιδιών.

6. Σταθμοί φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων συγγενών

6.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στη δεύτερη έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας, η οποία υποβλήθηκε στα μέσα Δεκεμβρίου του 2006⁽⁷⁾, τονίζεται ότι στα περισσότερα κράτη μέλη υπάρχει πρόβλημα σε ό,τι αφορά την ύπαρξη φθηνών σταθμών φύλαξης παιδιών. Έτσι, τα κράτη μέλη καλούνται να καταβάλουν, σύμφωνα με τους στόχους που έχουν θέσει, περισσότερες προσπάθειες για την αύξηση του αριθμού των υψηλής ποιότητας σταθμών φύλαξης παιδιών, προσιτών για όλους.

6.2 Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης⁽⁸⁾ αποφάσισε το 2002 ότι, μέχρι το 2010, πρέπει να δημιουργηθούν θέσεις σε παιδικούς σταθμούς για το 90 % των παιδιών μεταξύ τριών ετών και της ηλικίας στην οποία αρχίζουν να φοιτούν στο σχολείο, καθώς και για το 33 % των παιδιών κάτω των τριών ετών.

6.3 Σε συνάρτηση με την αλλαγή των προτύπων ρόλων που ισχύουν για τους άνδρες και τις γυναίκες, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να διασαφηνίσουν ότι η εξέλιξη των παιδιών δεν επηρεάζεται αρνητικά από την εργασιακή απασχόληση της μητέρας ή από την συμμετοχή του πατέρα στο νοικοκυριό.

⁽⁷⁾ COM(2006) 816 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εφαρμόζοντας την ανανεωμένη στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση «Ένα έτος υλοποίησης της στρατηγικής».

⁽⁸⁾ Συμπεράσματα της προεδρίας: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης 15 και 16 Μαρτίου 2002.

6.4 Λόγω της μεγάλης ποικιλίας που υπάρχει σε ότι αφορά τις θέσεις σε σταθμούς φύλαξης για τα παιδιά κάτω των 3 ετών στα διάφορα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ συνιστά ρητώς σε κάθε ένα από αυτά να ορίσει για την περίπτωση συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους. Για την εξασφάλιση της δυνατότητας συνδυασμού του οικογενειακού με τον επαγγελματικό βίο, τουλάχιστον το 33 % όλων των παιδιών κάτω των τριών ετών πρέπει μέχρι το 2010 είτε να έχει μια θέση σε παιδικό σταθμό, είτε να επιτηρείται από ειδικευμένο/ο παιδοκόμο.

6.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να δοθεί περισσότερη σημασία απ' ό,τι μέχρι σήμερα στην προαγωγή της φροντίδας των παιδιών στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και να θεσπισθούν πολιτικά μέτρα για να προωθηθεί και να στηριχθεί η προσπάθεια αυτή.

6.6 Με την γνωμοδότηση «Οικογένεια και δημογραφική εξέλιξη»⁽⁹⁾ η ΕΟΚΕ εφιστά εκτενώς την προσοχή στη δημογραφική εξέλιξη στην Ε.Ε. και στις συνέπειες αυτής για την οικογένεια. Η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης μπορεί να ισοδυναμεί με κέρδος σε ποιότητα ζωής για πολλούς ανθρώπους. Όμως, θα έχει συγχρόνως ως αποτέλεσμα τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού των ανθρώπων οι οποίοι, παράλληλα με την άσκηση του επαγγελματός τους, θα πρέπει να ασχολούνται και με την φροντίδα ηλικιωμένων συγγενών τους. Για το λόγο αυτό, η ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας θα πρέπει να περιέλθει περισσότερο στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, προκειμένου να περιορισθούν τα βάρη που εσωμίζονται εκείνοι που αναλαμβάνουν τη φροντίδα συγγενών τους.

6.7 Στον τομέα αυτό, οι κοινωνικοί εταίροι θα μπορούσαν να αναλάβουν την αποστολή της παροχής πληροφοριών σχετικά με

μέτρα η αξία των οποίων έχει αποδειχθεί στην πράξη. Σε αυτά θα μπορούσε για παράδειγμα να συγκαταλέγεται η βραχυπρόθεσμη προσαρμογή του ωραρίου εργασίας στο ενδεχόμενο εμφάνισης αφνίδιας ανάγκης φροντίδας άλλων, η διαμόρφωση του χώρου εργασίας με τρόπο που να διευκολύνει τη φροντίδα άλλων, όπου οι εργαζόμενοι διαθέτουν τηλέφωνο και πρόσβαση σε υπολογιστές και στο διαδίκτυο για να μπορούν να αντιμετωπίσουν θέματα φροντίδας, και διάθεση γραπτών πληροφοριών σχετικά με τις οργανωτικές, τις χρηματοδοτικές και τις νομικές πτυχές του θέματος της φροντίδας.

7. Προοπτικές

7.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την επίτευξη της ισότητας των δύο φύλων και ότι τα αποτελέσματα που επιδιώκουν εν προκειμένω οι κοινωνικοί εταίροι, εάν επιτευχθούν, θα εδραιώσουν τη συμφιλίωση αυτή. Τούτο, για να καταστεί πραγματικότητα, θα πρέπει τα εκπαιδευτικά προγράμματα των παιδιών να καταδεικνύουν ως φυσική και απαραίτητη τη συμφιλίωση οικογενειακού και επαγγελματικού βίου.

7.2 Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή να συνεκτιμήσουν στις μελλοντικές εργασίες τους τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση και να τις υποστηρίξουν, έτσι ώστε να διευκολυνθεί ο συνδυασμός του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο στην Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 11ης Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁹⁾ Βλ. σχετικά την διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ από 14.3.2007 με θέμα «οικογενειακή δημογραφική εξέλιξη», εισηγητής ο κ. BUFFETAUT (ΕΕ C 161 της 13.7.2007).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευέλικτη ασφάλεια (διάσταση εσωτερικής ευελιξίας — συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο ρόλος του κοινωνικού διαλόγου ως μέσα ρύθμισης και μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας)»

(2007/C 256/20)

Η πορτογαλική προεδρία της Ε.Ε. ζήτησε με την επιστολή της της 13ης Φεβρουαρίου 2007 από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκπονήσει γνωμοδότηση με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουνίου 2007, με εισηγητή τον κ. **Janson**.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 163 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αίτηση της πορτογαλικής προεδρίας να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα την ευέλικτη ασφάλεια, εφόσον η περί αυτής συζήτηση περιορίσθηκε, μέχρι σήμερα, κυρίως στην αυξανόμενη εξωτερική ευελιξία και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί να αντισταθμιστεί η αύξηση αυτή, όπως με την ενίσχυση των πολιτικών απασχόλησης ή με τη λήψη μέτρων στον τομέα της κοινωνικής προστασίας. Αντίθετα, ο στόχος θα έπρεπε να επικεντρώνεται σε άλλα θέματα, προκειμένου το όφελος να είναι αμοιβαίο.

1.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων πρέπει να ενισχυθεί. Οι τελευταίοι πρέπει να συμμετέχουν σε όλες τις συζητήσεις για την ευέλικτη ασφάλεια και να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έτσι, η Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στη διαβούλευση, ιδίως με τους ευρωπαϊκούς κοινωνικούς εταίρους, για ένα ευρωπαϊκό ορισμό της έννοιας της ευέλικτης ασφάλειας.

1.3 Η ενίσχυση των συστημάτων εργασιακών σχέσεων, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό κλίμακα είναι αναγκαία για κάθε συζήτηση σχετικά με την ευέλικτη ασφάλεια. Μεγάλη σημασία έχει η ύπαρξη ενός ισχυρού και ζωτικού κοινωνικού διαλόγου στον οποίο οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά και είναι σε θέση να διαπραγματευθούν, να επηρεάσουν και να αναλάβουν την ευθύνη του ορισμού των συνιστωσών και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της ευέλικτης ασφάλειας.

1.4 Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να δεσμευθούν ότι θα συνδέσουν τις συζητήσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε μεταρρυθμίσεις που βασίζονται στην έννοια της ευέλικτης ασφάλειας με τον εκσυγχρονισμό των εργασιακών σχέσεων σε όλα τα επίπεδα. Έτσι η ΕΟΚΕ επιθυμεί την εντονότερη διασύνδεση της συζήτησης για την ευέλικτη ασφάλεια και την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα, με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στο κατάλληλο επίπεδο, συγχρόνως όμως και το σεβασμό των διαφόρων συστημάτων εργασιακών σχέσεων στα κράτη μέλη. Η έννοια της ευέλικτης ασφάλειας θα πρέπει να ενισχύσει την ευελιξία και την ασφάλεια με ισόρροπο τρόπο. Η έννοια της ευέλικτης ασφάλειας δεν σημαίνει την μονομερή και αθέμιτη συρρίκνωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, μια ιδέα την οποία απορρίπτει η ΕΟΚΕ.

1.5 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, με το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στην προοδευτική εξέλιξη των πολιτικών της ευέλικτης ασφάλειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συζήτηση αυτή δεν μπορεί να διαχωριστεί από το περιεχόμενο του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου ούτε από την περαιτέρω εξέλιξη του ίδιου του κοινωνικού διαλόγου.

1.6 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στην ισότητα ανδρών και γυναικών και στην διαπεριφερειακή αλληλεγγύη στο πλαίσιο της ευέλικτης ασφάλειας. Οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι και οι νέοι βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας όσον αφορά την ευελιξία και την ασφάλεια. Πρέπει συνεπώς να καταβληθούν προσπάθειες για την ανοδική σύγκλιση της κατάστασης των εν λόγω ομάδων.

1.7 Η ΕΟΚΕ ζητά από τα κράτη μέλη και από την Επιτροπή να μελετήσουν την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας μέσω της εσωτερικής ευελιξίας, και να την καθιερώσουν ως μια βιώσιμη και αποδεκτή διάσταση της ασφάλειας με ευελιξία. Η εσωτερική ευελιξία μπορεί να διαδραματίσει ρόλο-κλειδί όσον αφορά την αύξηση της παραγωγικότητας, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, και μπορεί έτσι να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Μπορεί, επίσης, να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, εφόσον θα παρέχει τη δυνατότητα στους εργαζόμενους να συμφιλιώσουν την εργασία με άλλες δραστηριότητες ή ευθύνες και να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας τους. Όλα αυτά, υπό την βασική προϋπόθεση ότι θα ληφθεί ως βάση ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που θα εξασφαλίζει την προστασία της απασχόλησης και της υγειονομικής περιθάλψης και θα παρέχει σταθερότητα και ασφάλεια στους εργαζόμενους. Η προστασία της απασχόλησης σε συνδυασμό με αποτελεσματικές υπηρεσίες επανένταξης στην εργασία και με δραστήριες πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι αποφασιστικής σημασίας για την προσαρμοστικότητα και την ασφάλεια τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων.

1.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να αναζητηθεί μια ισορροπία μεταξύ ελαστικού ωραρίου εργασίας και προστασίας των εργαζομένων· ο καλύτερος τρόπος διασφάλισης της εν λόγω ισορροπίας είναι ο καθορισμός ρυθμίσεων μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων και σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές. Διαπραγματεύσεις αυτού του είδους για το ελαστικό ωράριο εργασίας, απαιτούν ένα ισχυρό πλαίσιο δικαιωμάτων, λειτουργικών κοινωνικών φορέων και φιλικών προς την απασχόληση συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης για να τις υποστηρίξει.

1.9 Η λειτουργική ευελιξία αποτελεί επίσης θέμα κλειδί στις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Οι διαπραγματεύσεις αυτές μπορούν να επιτρέψουν την εξισορρόπηση και την εμπεριστατωμένη μελέτη των αναγκών των επιχειρήσεων και των εργαζομένων ώστε να καθοριστούν οι δέουσες ανταμοιβές για να επιβραβευθούν οι εργαζόμενοι που βελτιώνουν τις δεξιότητές τους.

1.10 Η λειτουργική ευελιξία απαιτεί διαρκή αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων, μια εκπαίδευση που λειτουργεί ομαλά, καθώς και δομές κατάρτισης για την υποστήριξή της. Ενώ έχουν γίνει πολλές δηλώσεις στο παρελθόν για τη διά βίου κατάρτιση, στην πράξη μένει να γίνουν ακόμη πολλά.

2. Ιστορικό

2.1 Η πορτογαλική προεδρία ζήτησε από την ΕΟΚΕ να εκδώσει διερευνητική γνωμοδότηση για την ευέλικτη ασφάλεια περιλαμβανοντας θέματα όπως τα εξής:

- 1) η διάσταση της εσωτερικής ευελιξίας,
- 2) οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο ρόλος του κοινωνικού διαλόγου ως μέσων ρύθμισης και μεταρρύθμισης των αγορών εργασίας.

2.2 Ορισμένες από τις κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής απασχόλησης (2005-2008) μπορούν να αποτελέσουν τη βάση συζήτησης με θέμα την ευέλικτη ασφάλεια. Στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2006, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να προσέξουν ιδιαίτερα το σημαντικό πρόβλημα της «ευέλικτης ασφάλειας» (ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας). Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να συνεχίσουν, ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας τους, τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της ευέλικτης ασφάλειας.

2.3 Το θέμα της ευέλικτης ασφάλειας συζητήθηκε σε δύο κοινωνικές συνόδους κορυφής, που πραγματοποιήθηκαν το Δεκέμβριο του 2006 και το Μάρτιο του τρέχοντος έτους.

2.4 Η Επιτροπή συγκρότησε ομάδα εργασίας εμπειρογνομόνων στην οποία ανέθεσε να προτείνει «μηχανισμούς ευέλικτης ασφάλειας», δηλαδή ορισμένες διαστάσεις της ευελιξίας και της ασφάλειας στον επαγγελματικό βίο. Πάνω στη βάση αυτή, η Επιτροπή σχεδιάζει να δημοσιεύσει ανακοίνωση για την ευέλικτη ασφάλεια τον Ιούνιο του 2007, στην οποία θα παρουσιασθεί κυρίως δέσμη με κοινές αρχές. Αυτές θα πρέπει πράγματι να ενσωματωθούν, το Δεκέμβριο του 2007, στη μεταρρύθμιση των κατευθυντήριων γραμμών του 2008 για την απασχόληση. Στην Πράσινη Βίβλο με τίτλο *Εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα* ⁽¹⁾ περιλαμβάνεται επίσης η διάσταση της ευέλικτης ασφάλειας υπό το ιδιαίτερο πρίσμα των συμβάσεων εργασίας, οι συστάσεις για τις οποίες περιγράφονται αλλού.

2.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να αναφέρει τη σημαντική εργασία που πραγματοποίησε το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, το οποίο ανέπτυξε σημαντικές απόψεις για το τι είναι ευέλικτη ασφάλεια.

3. Οι διαστάσεις των στρατηγικών ευέλικτης ασφάλειας

3.1 α) Οι στρατηγικές ευέλικτης ασφάλειας προσπαθούν να συνδυάσουν διάφορες μορφές ευελιξίας και ασφάλειας της απασχόλησης, ώστε να επιτευχθεί μεταξύ τους μια ισορροπία, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα προσαρμογής

των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, με σκοπό να τους παρασχεθεί σταθερότητα και προστασία απέναντι στους κινδύνους. Ως παραδείγματα τέτοιων μορφών ευελιξίας και ασφάλειας μπορούν να αναφερθούν:

Παραδείγματα ευελιξίας

Εξωτερική ευελιξία	αριθμητική	Προσαρμογή του όγκου της απασχόλησης μέσω ανταλλαγής με την εξωτερική αγορά εργασίας, με τη χρήση πρόσκαιρων απολύσεων, προσωρινής εργασίας και συμβάσεων ορισμένου χρόνου.
Εσωτερική ευελιξία	αριθμητική	Προσωρινή προσαρμογή του όγκου της εργασίας στην επιχείρηση, με πρακτικές όπως οι ατυπικές ώρες εργασίας και τα συστήματα λογαριασμών χρόνου εργασίας.
Εσωτερική ευελιξία	λειτουργική	Οργάνωση της ευελιξίας στην επιχείρηση χάρη στην κατάρτιση και την εναλλαγή θέσεων που βασίζεται στην ικανότητα των εργαζομένων να εκτελούν διάφορα καθήκοντα και δραστηριότητες.
Οικονομική ευελιξία		Εναλλαγή μεταξύ βασικού και πρόσθετου μισθού ανάλογα με τις επιδόσεις του ατόμου ή της επιχείρησης.

Παραδείγματα ασφάλειας

Ασφάλεια της απασχόλησης		Ασφάλεια που απορρέει από τη νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης κλπ. και περιορίζει τις δυνατότητες του εργοδότη να προβαίνει σε απολύσεις κατά βούληση.
Επαγγελματική ασφάλεια		Κατάλληλες δυνατότητες απασχόλησης λόγω υψηλών επιπέδων απασχολησιμότητας, που διασφαλίζονται π.χ. χάρη στην κατάρτιση και την εκπαίδευση.
Ασφάλεια του εισοδήματος		Προστασία κατάλληλου και σταθερού εισοδήματος.
Ασφάλεια του συνδυασμού		Ασφάλεια της δυνατότητας του εργαζομένου να συνδυάζει την εργασία του/της με άλλες ευθύνες ή υποχρεώσεις πέραν της μισθωτής εργασίας.

- β) Πρέπει να διακριθεί η νομική κατοχύρωση της σύμβασης εργασίας, που την καθιστά δεσμευτική για τους πάντες και ενώπιον των δικαστηρίων. Συνεπάγεται επίσης τη διατήρηση ιεραρχικών σχέσεων με κάθε συνέπεια, μεταξύ άλλων, σε σχέση με το δίκαιο περί κοινωνικής προστασίας (το ισχύον και το εφαρμοζόμενο) των μισθωτών.

⁽¹⁾ Βλ. COM(2006) 708 τελικό Πράσινη Βίβλος: ο Εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα, και Γνωμοδότηση (ΕΕ C 175 της 27.7.2007) «Ο Εκσυγχρονισμός της εργατικής νομοθεσίας», 30.5.2007, (εισηγητής ο κ. Retureau).

3.2 Με την καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εμπνεύμενη από ορισμένες πτυχές του δανικού προτύπου, η συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια σε ευρωπαϊκό επίπεδο περιορίστηκε βασικά στην αυξημένη εξωτερική ευελιξία και στους τρόπους αντιστάθμισης της αύξησης αυτής, με την ενίσχυση των πολιτικών για την απασχόληση ή των μέτρων κοινωνικής ασφάλισης. Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εξωτερικής ευελιξίας αποτελούν θέμα για το οποίο οι γνώμες και οι απόψεις των επαγγελματικών οργανώσεων και των οργανώσεων των εργοδοτών δίστανται συχνά. Εξάλλου, ο ΟΟΣΑ ⁽²⁾ ανέφερε πρόσφατα ότι η νομοθεσία για την προστασία της εργασίας δεν είχε σημαντικό αντίκτυπο στο συνολικό ποσοστό απασχόλησης. Επιπλέον, ο ΔΟΕ απέδειξε ότι υπήρχε θετική σχέση μεταξύ μονιμοποίησης και παραγωγικότητας (βλ. παράρτημα).

3.3 Η γνωμοδότηση αυτή στοχεύει στο να διευρύνει τη συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια με τρεις τρόπους. Πρώτον, πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη συζήτηση αυτή καθώς και στις μεταρρυθμίσεις που αφορούν την αγορά εργασίας, γενικότερα. Δεύτερον, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι στη συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών και, ως εκ τούτου, στην κατηγορία των νέων στην αγορά της εργασίας. Οι ίσες ευκαιρίες δεν εξετάστηκαν καθόλου σε καμιά ανταλλαγή απόψεων για την ευέλικτη ασφάλεια. Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των γυναικών υποδέχεται θετικά τα ελαστικότερα συστήματα εργασίας, τα οποία εξασφαλίζουν μία καλύτερη ισορροπία μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής, σε ορισμένες περιπτώσεις οι γυναίκες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας όσον αφορά την ευελιξία και την ασφάλεια. Πρέπει, συνεπώς, να καταβληθεί προσπάθεια ώστε να εξισωθεί η θέση τους με εκείνη των ανδρών ⁽³⁾. Τρίτον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να επεκταθεί η συζήτηση αυτή, προκειμένου να διερευνηθούν εναλλακτικές μορφές για να υλοποιηθεί η προσαρμοστικότητα, να διευκολυνθεί η δια βίου κατάρτιση, να βελτιωθεί η παραγωγικότητα και να ενθαρρυνθεί η καινοτομία· πρόκειται για ουσιαστικές διαστάσεις της διαδικασίας της Δισσαβόνας. Πρόκειται επίσης για θέματα που η ΕΟΚΕ μελέτησε στη γνωμοδότησή της για τις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την απασχόληση ⁽⁴⁾. Αντίθετα, στη γνωμοδότηση αυτή δεν εξετάζεται το θέμα της εξωτερικής ευελιξίας, αλλά το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στις δυνατότητες ενίσχυσης της προσαρμοστικότητας μέσω της εξωτερικής ευελιξίας.

3.4 Η ευέλικτη ασφάλεια παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) λόγω της σημασίας αυτών για την απασχόληση. Συνεπώς, οι μελλοντικές πολιτικές των κρατών μελών για την ευέλικτη ασφάλεια θα πρέπει να περιλαμβάνουν διατάξεις που να λαμβάνουν ρητώς υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των ΜΜΕ και των εργαζόμενων που απασχολούν.

3.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι όλα τα πρότυπα της ευέλικτης ασφάλειας στηρίζονται σε ένα κράτος προνοίας που μπορεί να εγγυηθεί υψηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας, στη διασφάλιση της παροχής τους από δημόσιες υπηρεσίες με επαρκή μέσα, καθώς και σε ένα σταθερό νομοθετικό πλαίσιο για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και για τον κοινωνικό διάλογο. Γενικά συστήματα ευημερίας μπορούν να βελτιώσουν την κινητικότητα, διασφαλίζοντας ότι οι εργαζόμενοι δεν θα ζημιωθούν όταν βρίσκονται ενώπιον αλλαγών που θίγουν την εργασία τους. Ένα σταθερό πλαίσιο για τον κοινωνικό διάλογο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις παρέχει ευκαιρίες

σε ισχυρούς κοινωνικούς εταίρους να επιτυγχάνουν τη σύναψη συμφωνιών σε θέματα βασικά που αφορούν την αγορά εργασίας.

4. Ευέλικτη ασφάλεια και κοινωνικοί εταίροι

4.1 Η ευέλικτη ασφάλεια έχει ως αποτέλεσμα την ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων. Ο κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν βασικά εργαλεία για την εκπόνηση και την εφαρμογή κάθε είδους μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας με ευελιξία. Έτσι, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι είναι πρωταγωνιστές σε οποιαδήποτε συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια σ' όλα τα επίπεδα. Οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν, όλο και περισσότερο, να διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο για να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ ασφάλειας με ευελιξία και προστασίας, ώστε με τον τρόπο αυτό να συμβάλουν στη βελτίωση των κανόνων της αγοράς εργασίας.

4.2 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή έχει πληροφρήσει τους κοινωνικούς εταίρους για τα σχέδιά της σχετικά με την εν λόγω συζήτηση. Πάντως, για το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή οφείλει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στη διαβούλευση, ιδίως μάλιστα με τους κοινωνικούς εταίρους, για τον ευρωπαϊκό ορισμό της έννοιας ασφάλεια με ευελιξία. Χωρίς την ισχυρή συμμετοχή και ανάληψη δέσμευσης των κοινωνικών εταίρων, θα είναι δύσκολο να εφαρμοσθεί οποιοδήποτε είδος στρατηγικής για την ευέλικτη ασφάλεια.

4.3 Η ΕΟΚΕ επεσήμανε στη γνωμοδότησή της με θέμα το δανικό σύστημα ασφάλειας με ευελιξία ⁽⁵⁾ ότι «Οι κοινωνικοί εταίροι είχαν τη δυνατότητα να συμβάλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση της δανικής flexicurity· συμμετείχαν τόσο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων όσο και στην υλοποίηση της πολιτικής για την επαγγελματική κατάρτιση και στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. (...) Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων είναι το αποτέλεσμα μιας ιστορικής εξέλιξης ... Επομένως, η μεγαλύτερη συμμετοχή και επιρροή των κοινωνικών εταίρων μπορεί να αποτελούν για την κοινωνία πλεονέκτημα στην προσπάθεια της να καταστεί ανταγωνιστική και να προσαρμοσθεί.»

4.4 Στη γνωμοδότησή της για το Ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο ⁽⁶⁾, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι «Όσον αφορά τη βασική δομή του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, δεν έχει εκτιμηθεί όσο θα έπρεπε ο θεμελιώδης ρόλος που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να τονιστεί η ιδιαίτερη σημασία του ρυθμιστικού ρόλου των συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων στο πλαίσιο των συλλογικών συμβάσεων και των συμβάσεων περί αποδοχών».

4.5 Το χρονοδιάγραμμα της ευέλικτης ασφάλειας δεν πρέπει συνεπώς να χαρακτηριστεί με τρόπο ιεραρχικό, «από την κορυφή προς τη βάση», να οριστεί από την Επιτροπή και εν συνεχεία να συζητηθεί από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διαπραγματεύονται, να επηρεάζουν και να αναλαμβάνουν την ευθύνη του ορισμού και των συνιστωσών, και να αξιολογούν τα αποτελέσματα της ευέλικτης ασφάλειας. Εφόσον αυτή συνδέεται τόσο στενά με τον κοινωνικό διάλογο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, η διεξαγωγή της συζήτησης για την ευέλικτη ασφάλεια θα παρουσιάσει επίσης τις υπάρχουσες αδυναμίες του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Οι αδυναμίες αυτές πρέπει να εξεταστούν

⁽²⁾ OECD Employment Outlook 2006: Boosting Jobs and Incomes (ΟΟΣΑ Προοπτικές της Απασχόλησης 2006: Αύξηση των θέσεων εργασίας και του εισοδήματος).

⁽³⁾ «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο» SOC/271 (εισηγητής ο κ. Clever) και SOC/273, «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου» (εισηγητής, ο κ. Pariza Castanos).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 31.5.2005, για τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης (2005-2008) (εισηγητής ο κ. Malosse), EE C 286 της 17ης Νοεμβρίου 2005.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 17ης Μαΐου 2006, με θέμα «Flexicurity (ευέλικτη ασφάλεια) η περίπτωση της Δανίας», εισηγήτρια η κ. Viium, (EE C 195 της 18ης Αυγούστου 2006).

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 6ης Ιουλίου 2006, με θέμα «Κοινωνική συνοχή: να δοθεί περιεχόμενο σ' ένα ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο», εισηγητής ο κ. Ehnmark, (EE C 309 της 16ης Δεκεμβρίου 2006).

συγχρόνως με την προώθηση του χρονοδιαγράμματος της ευέλικτης ασφάλειας. Έτσι, η ΕΟΚΕ επιθυμεί την εντονότερη διασύνδεση της συζήτησης για την ευέλικτη ασφάλεια και την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου σε κάθε επίπεδο με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στα κατάλληλα επίπεδα, και συγχρόνως το σεβασμό της ποικιλίας των διάφορων συστημάτων εργασιακών σχέσεων στα κράτη μέλη.

4.6 Ο κοινωνικός διάλογος σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μοναδικός στον κόσμο, διότι αναθέτει στους κοινωνικούς εταίρους το ρόλο να νομοθετούν από κοινού στον κοινωνικό τομέα. Τα τελευταία χρόνια εξελίχθηκε σε ένα πιο αυτόνομο κοινωνικό διάλογο. Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν το δικαίωμα να εξετάζουν θέματα γενικού ενδιαφέροντος για την καλύτερη λειτουργία της αγοράς εργασίας στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, με το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στην προοδευτική εξέλιξη των πολιτικών της ευέλικτης ασφάλειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συζήτηση αυτή δεν μπορεί να διαχωρισθεί από το περιεχόμενο του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου ούτε από την περαιτέρω εξέλιξη του ίδιου του κοινωνικού διαλόγου. Οι κοινωνικοί εταίροι, στο πολυετές πρόγραμμα εργασιών τους, έχουν συμφωνήσει να διερευνήσουν πτυχές της ευέλικτης ασφάλειας αλλά και να εργαστούν για την ανάπτυξη μιας κοινής αντίληψης όσον αφορά τα μέσα του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου (7). Η ΕΟΚΕ ανέπτυξε τη θέση της επ' αυτού στη γνωμοδότηση «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου» (εισηγητής, ο κ. Pariza Castanos) (8).

4.7 Στα κράτη μέλη υπάρχουν πολλά παραδείγματα, σε όλα τα επίπεδα, για τον κεντρικό ρόλο των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά την ενίσχυση τόσο της ευελιξίας όσο και της ασφάλειας για τους εργοδότες αλλά και για τους εργαζόμενους. Οι ίδιες οι συλλογικές συμφωνίες δεν αποτελούν μόνο παράγοντα ασφάλειας για τους εργοδότες και για τους μισθωτούς, αλλά επιτρέπουν επίσης μια ευελιξία που έχει επιτευχθεί κατόπιν διαπραγματεύσεων. Επειδή περιέχουν στοιχεία αυξημένης εσωτερικής ευελιξίας, η πρόοδος της σταδιοδρομίας και το δικαίωμα στη δια βίου κατάρτιση αποκτούν ολοένα και περισσότερο αυτόνομο χαρακτήρα σε ένα αυξανόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Πάντως, στα κράτη μέλη όπου ο κοινωνικός διάλογος είναι ανεπαρκής, λόγω του ελάχιστου χαρακτήρα των συστημάτων εργασιακών σχέσεων, η κατάσταση αυτή εκθίβει υπερβολικά τους εργαζόμενους στις δυνάμεις της αγοράς εργασίας, και τους προσφέρει συχνά πολύ περιορισμένη προστασία. Γι' αυτό η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων εργασιακών σχέσεων στα κράτη μέλη πρέπει να συμβαδίζει με τη συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια.

4.8 Στο πλαίσιο αυτό η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ορισμένα παραδείγματα συμφωνιών των κοινωνικών εταίρων:

- Συλλογικές συμφωνίες που συνάπτονται, κατόπιν διαπραγματεύσεων στη Δανία, με τις οποίες καθιερώνονται υποχρεωτικές προθεσμίες καταγγελίας ώστε να μπορούν οι εργαζόμενοι να προετοιμαστούν καλύτερα για μια άλλη εργασία,
- Στη Σουηδία, χάρη στις συλλογικές συμφωνίες στο βιομηχανικό τομέα ιδρύθηκαν ταμεία που χρηματοδοτούνται από τον εν λόγω τομέα ο οποίος τα διαχειρίζεται από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους και προορίζονται για την «αλλαγή σταδιοδρομίας». Τα ταμεία αυτά βοηθούν τους εργαζόμενους των οποίων η σύμβαση εργασίας έχει καταγγελθεί με κατάρτιση, με την παροχή συνδρομής για ανεύρεση εργασίας, ή με επί πληρωμή πραγματοποίηση πρακτικής εξάσκησης σε άλλες

επιχειρήσεις, ακόμη και όταν τυπικά εργάζονται στην εταιρεία που τους απολύει.

- Η ισπανική τριμερής συμφωνία σχετικά με το πώς περιορίζεται η χρήση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου. Αυτή βασίζεται στην αρχή ότι εάν ο αριθμός των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου είναι πολύ μεγάλος αυτό δεν θα είναι προς το συμφέρον ούτε των εργαζομένων ούτε των επιχειρήσεων.
- Οι γερμανικές συλλογικές συμφωνίες οι οποίες επιτρέπουν την ευέλικτη διαμόρφωση του χρόνου και της οργάνωσης της εργασίας μέσα σε ορισμένα πλαίσια, τα οποία καθορίζονται και εφαρμόζονται με τη συμμετοχή εκπροσώπων των διαφόρων ομάδων συμφερόντων από το χώρο των επιχειρήσεων.

Η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης ότι οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί από τους ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους, π.χ. για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, τη γονική άδεια, τη μερική εργασία και την τηλεργασία, αποτελούν μέρος της έννοιας της ευέλικτης ασφάλειας που συμβάλλει στην ασφάλεια και στην ευελιξία των εργαζομένων και των εργοδοτών.

4.9 Για να μπορούν οι κοινωνικοί εταίροι να διεξάγουν διαπραγματεύσεις σχετικά με βασικά θέματα της αγοράς εργασίας, προκειμένου να επιτευχθεί μια κοινωνικά αποδεκτή ισορροπία μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας, πρέπει να υπάρχει ένα εθνικό νομοθετικό πλαίσιο που τους ενθαρρύνει να συμβάλουν και να διαπραγματεύονται αποτελεσματικά για θέματα ευέλικτης ασφάλειας. Ρυθμίσεις για την προστασία της απασχόλησης και ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο μπορούν να δώσουν στους κοινωνικούς εταίρους δυνατότητες να διαπραγματευθούν συμφωνίες που θα προωθούν τις προσπάθειες των εργαζομένων, τη συνεργασία και τη βούληση για σύναψη συμφωνιών για την κατάρτισή τους, πράγμα θετικό για το σύνολο της απασχόλησης και την οικονομική αποτελεσματικότητα. Η συμβολή των κοινωνικών εταίρων εγγυάται ότι λαμβάνονται υπόψη τόσο τα συμφέροντα των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων. Επιπλέον, η προστασία της απασχόλησης σε συνδυασμό με αποτελεσματικές υπηρεσίες επανένταξης στην εργασία και με δραστήριες πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι αποφασιστικής σημασίας για την προσαρμοστικότητα και την ασφάλεια τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων.

4.10 Η συμβολή των κοινωνικών εταίρων μπορεί να έχει στόχο την αύξηση της προστασίας της κινητικότητας και την επωφελή μετάβαση από την επιχείρηση σε επιχείρηση. Οι κοινωνικοί εταίροι μπορεί να συμβάλουν στην οργάνωση συλλογικού και κατόπιν διαπραγματεύσεων ελέγχου των δυνατοτήτων και των δικαιωμάτων στην αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι αυτό θα καταπολεμούσε τις τάσεις κατηγοριοποίησης και θα βελτιώνει την ένταξη.

5. Ίσες ευκαιρίες, αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και ευέλικτη ασφάλεια

5.1 Η ευελιξία και η ασφάλεια επηρεάζουν τους άνδρες και τις γυναίκες με διαφορετικό τρόπο στην αγορά εργασίας. Οι γυναίκες απασχολούνται συχνά σε πιο πρόσκαιρες και λιγότερο προστατευμένες εργασίες, που χαρακτηρίζονται από υπερβολική ευελιξία. Η υπερβολική ευελιξία, η οποία μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγήσει στον κίνδυνο των πιο πρόσκαιρων και λιγότερο προστατευμένων εργασιών, πρέπει να αντισταθμίζεται από μία κατάλληλη μορφή ασφάλειας. Ακόμη, λόγω της συνεχιζόμενης εμμονής στους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, οι γυναίκες αναλαμβάνουν συχνά περισσότερες ευθύνες για παροχή φροντίδων στα παιδιά και στα ηλικιωμένα άτομα, αντιμετωπίζοντας όμως μεγαλύτερες δυσκολίες όσον αφορά το συνδυασμό εργασίας με μη επαγγελματικές δραστηριότητες. Εξάλλου, μολονότι υπάρχει νομοθεσία κατά των διακρίσεων, εν τούτοις συνεχίζονται οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών και συχνά οι γυναίκες έχουν μειωμένα δικαιώματα όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση, συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων. Με βάση τα ανωτέρω, οι γυναίκες υφίστανται περισσότερο τις αρνητικές συνέπειες της ευελιξίας.

(7) Στο πολυετές πρόγραμμα εργασιών των κοινωνικών εταίρων για την περίοδο 2006-2008 περιλαμβάνεται κοινή ανάλυση των βασικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αγορές εργασίας στην Ευρώπη.

(8) SOC 273, «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου» (εισηγητής, ο κ. Pariza Castanos).

5.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι στη συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια πρέπει να συμπεριληφθεί η σημαντική διάσταση της ισότητας ευκαιριών, που μέχρι σήμερα είναι «ο μεγάλος απών» από την συζήτηση. Πρέπει να βελτιωθεί η κατάσταση των γυναικών στην αγορά εργασίας, και να εξετασθούν συγχρόνως τα θέματα της ευελιξίας και της ασφάλειας και ιδίως η αύξηση του αριθμού των προστατευμένων θέσεων εργασίας, η ενσωμάτωσή τους στα συστήματα κοινωνικής προστασίας και η καλύτερη υποστήριξή τους εκ μέρους των φορέων, προκειμένου να συμφιλιωθεί η εργασία με τις μη επαγγελματικές δραστηριότητες. Εξάλλου, το θέμα της κατανομής ευθυνών μεταξύ ανδρών και γυναικών στους τομείς της επιμέλειας των παιδιών και των οικιακών καθηκόντων πρέπει να αποτελέσει μέρος της συζήτησης. Η ΕΟΚΕ αναπτύσσει εκτενώς τις απόψεις της για το εν λόγω θέμα για την πορτογαλική προεδρία⁽⁹⁾ στη γνωμοδότησή της με θέμα «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά την εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής, οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής».

5.3 Η ευέλικτη ασφάλεια έχει διαστάσεις που καλύπτουν το θέμα της ισότητας των φύλων αλλά και τις σχέσεις των γενεών. Το ποσοστό απασχόλησης είναι χαμηλότερο μεταξύ των ηλικιωμένων εργαζομένων σε σύγκριση με το εργατικό δυναμικό γενικά. Επίσης, σε πολλά κράτη μέλη οι νέοι αντιμετωπίζουν μια ανασφαλή αγορά εργασίας με υψηλή ανεργία, συμβάσεις ορισμένου χρόνου, ανεπαρκή κοινωνική κάλυψη και εργασίες υποδεέστερες των προσόντων τους.

5.4 Η ΕΟΚΕ⁽¹⁰⁾ έχει τονίσει ότι η εργασία πρέπει να ανταποκρίνεται στην κατάρτιση και στην επαγγελματική πείρα κάθε ατόμου, χωρίς διακρίσεις ηλικίας, και ότι όλα τα κράτη μέλη πρέπει να μεταφέρουν στη νομοθεσία τους και να εφαρμόσουν πλήρως την οδηγία για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (2000/78/ΕΚ). Η ΕΟΚΕ ζήτησε επίσης τη χάραξη πολιτικής για την υποστήριξη των εργασιών υψηλής ποιότητας, η οποία θα καθοδηγεί και θα επιμορφώνει τις γενεές των πολιτών καθόλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου. Αυτό συνεπάγεται ότι οι κοινωνικοί εταίροι και όλοι οι σημαντικοί οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς πρέπει να διαδραματίσουν προενεργό ρόλο σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

5.5 Οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι κατάρτισαν πλαίσιο δράσης για τις ίσες ευκαιρίες το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στη συζήτηση για την ευέλικτη ασφάλεια. Καθόρισαν τις εξής τέσσερις προτεραιότητες: εξέταση του ρόλου των ανδρών και των γυναικών, προώθηση των γυναικών σε θέσεις όπου λαμβάνονται αποφάσεις, ενθάρρυνση για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής, και κατάργηση των μισθολογικών διαφορών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

5.6 Στις απόψεις που εκτίθενται στην προηγούμενη παράγραφο και στο διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων πρέπει να αποδίδεται ίση βαρύτητα και σημασία στο πρόβλημα των εργαζομένων με ειδικές ανάγκες και των νέων φοιτητών.

6. Ευέλικτη ασφάλεια και εσωτερική ευελιξία

6.1 Η εσωτερική ευελιξία είναι ένα θέμα που δεν έχει εξεταστεί επαρκώς στο πλαίσιο της συζήτησης για την ευέλικτη ασφάλεια. Η εσωτερική ευελιξία αφορά την ελαστικότητα του χρόνου εργασίας, τη λειτουργική ευελιξία και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας. Πρόκειται κατ'εξοχήν για θέματα στα οποία οι κοινωνικοί εταίροι διαθέτουν μεγάλη διαπραγματευτική πείρα και έχουν επιτύχει θετικά αποτελέσματα στα πλαίσια των συλλογικών συμβάσεων. Η εσωτε-

ρική ευελιξία μπορεί να διαδραματίσει ρόλο-κλειδί στην προώθηση της παραγωγικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, και να συμβάλει έτσι στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Μπορεί επίσης να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο επιτρέποντας στους εργαζόμενους να συμφιλιώσουν καλύτερα την εργασία με τις άλλες δραστηριότητες ή ευθύνες και να βελτιώσουν την ποιότητα της απασχόλησής τους. Μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της σταθερότητας και της προβλεψιμότητας και για τα δύο μέρη. Πάντως, η εσωτερική ευελιξία μπορεί επίσης να καταστεί υπερβολική και να καταλήξει σε κακές συνθήκες εργασίας ή σε πρόσκαιρες θέσεις εργασίας, και μάλιστα να βλάψει την ισορροπία εργασίας και μη επαγγελματικών δραστηριοτήτων, ή ακόμη να έχει αρνητικές συνέπειες όσον αφορά την ποιότητα των αγαθών και τις εγγυήσεις παροχής υπηρεσιών στους καταναλωτές. Για το λόγο αυτό, μια παρόμοια ευελιξία δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο εάν πρόκειται για το αποτέλεσμα συλλογικής διαπραγμάτευσης και εφόσον εντάσσεται στο πλαίσιο των νόμιμων ρυθμίσεων που εγγυώνται την προστασία της εργασίας και της υγείας, παραγόντων σταθερότητας και ασφάλειας για τους εργαζόμενους. Η επιδίωξη εσωτερικής ευελιξίας κατόπιν διαπραγματεύσεων μέσα σε παρόμοιο νομικό πλαίσιο αποτελεί βιώσιμη προσέγγιση και στοχεύει στο να συνδυάσει τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με τη βελτίωση της ποιότητας εργασίας και του επαγγελματικού βίου.

6.2 Ελαστικότητα του χρόνου εργασίας

6.2.1 Η ελαστικότητα του χρόνου εργασίας αφορά την κατανομή του χρόνου εργασίας κατά τη διάρκεια μιας κανονικής εβδομάδας, όπως αυτή καθιερώθηκε χάρη στις συλλογικές συμφωνίες και/ή από το νόμο για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Μπορεί να είναι ωφέλιμη για τις επιχειρήσεις, είτε λόγω των δυνατοτήτων προσαρμογής στις διακυμάνσεις της ζήτησης ή του προσωπικού, ώστε να χρησιμοποιούνται πλήρως οι επενδύσεις σε κεφάλαια, με τη χρήση υπερωριών, ευέλικτου προγραμματισμού του χρόνου εργασίας μέσω προκαθορισμένων χρονικών πλαισίων, της εργασίας καθ' ομάδες (βάρδιες), κ.λπ. Με τον τρόπο αυτό η ελαστικότητα του χρόνου εργασίας μπορεί να ενισχύσει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

6.2.2 Η ελαστικότητα του χρόνου εργασίας μπορεί επίσης να αφορά την κατανομή του χρόνου εργασίας κατά τη διάρκεια του επαγγελματικού βίου ενός ατόμου και την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής (δεν αφορά όμως τη διάρκεια της τυπικής εβδομαδιαίας εργασίας). Παρόμοιες μορφές ελαστικότητας του χρόνου εργασίας μπορεί επίσης να είναι επωφελείς για τους μισθωτούς, λόγω των δυνατοτήτων που προσφέρουν όσον αφορά το συνδυασμό εργασίας με μη επαγγελματικές δραστηριότητες και ευθύνες, με τη χρήση διευθετήσεων για ελαστικό ωράριο, λογαριασμών για το χρόνο εργασίας, γονικών ή εκπαιδευτικών αδειών, δυνατοτήτων επιλογής μεταξύ πλήρους και μερικής απασχόλησης, κ.λπ.

6.2.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί πολύ να αποφευχθεί η διέγερση της ελαστικότητας του χρόνου εργασίας προς όφελος μόνο των επιχειρήσεων, χωρίς να ληφθεί ταυτόχρονα υπόψη η ανάγκη προστασίας των εργαζομένων⁽¹¹⁾. Ακόμη, η οργάνωση του χρόνου εργασίας πρέπει να «... εξυπηρετεί και τα συμφέροντα των εργαζομένων όσον αφορά τη διευθέτηση του χρόνου τους αλλά και τον καλύτερο συνδυασμό του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου και ταυτόχρονα να επιτρέπει την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, στην οποία αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία»⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο», υπό κατάρτιση, (εισηγητής ο κ. CLEVER).

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 14ης Μαρτίου 2007, με θέμα Οι οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού ECO/186 (Εισηγήτρια: η κα FLORIO) EE C 161 της 13.7.2007.

⁽¹¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 11ης Μαΐου 2005, για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/88/ΕΚ σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας, σημείο 3.4 (εισηγήτρια η κ. Engelen-Kefér), EE C 267 της 27 Οκτωβρίου 2005.

⁽¹²⁾ Ομοίως, σημείο 3.6.

6.2.4 Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να επιδιωχθεί μια ισορροπία μεταξύ ελαστικότητας του χρόνου εργασίας και προστασίας των εργαζομένων. Η ισορροπία αυτή διασφαλίζεται καλύτερα με ρυθμίσεις που θα καθιερωθούν κατόπιν συλλογικών διαπραγματεύσεων. Πράγματι, σε παλαιότερη γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ ανέφερε ότι «η θέσπιση κανόνων για το χρόνο εργασίας στις συλλογικές συμβάσεις έχει ζωτικό ενδιαφέρον για τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι διαθέτουν σημαντικές ειδικές γνώσεις για τα θέματα αυτά»⁽¹³⁾.

6.2.5 Παρόμοιες διαπραγματεύσεις για την ελαστικότητα του χρόνου εργασίας απαιτούν κατάλληλο διαπραγματευτικό πλαίσιο και σταθερό σχήμα δικαιωμάτων, καθώς και επικουρικούς κοινωνικούς φορείς. Σ' αυτά περιλαμβάνονται νομοθετικές ρυθμίσεις που παρέχουν σταθερότητα και προστασία στους εργαζόμενους, και κοινωνική προστασία για τις συμβάσεις μερικής απασχόλησης, ώστε να διευκολύνονται τα συστήματα γονικής άδειας και ανάπτυξης υποδομών για τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων. Η νομοθεσία πρέπει να είναι ευέλικτη και ουδέτερη, για να επιτρέψει στους κοινωνικούς εταίρους να βρίσκουν κατάλληλες λύσεις.

6.3 Λειτουργική ευελιξία

6.3.1 Λειτουργική ευελιξία σημαίνει χρησιμοποίηση των ικανοτήτων των εργαζομένων να εκτελούν διάφορα καθήκοντα, όταν είναι ανάγκη, μέσω διαδοχικής εναλλαγής στις θέσεις, διεύρυνσης του φάσματος και εμπλουτισμού της εργασίας τους. Μπορεί να ωφελήσει τις επιχειρήσεις, επειδή τους επιτρέπει να προσαρμόσουν τη μορφή της δραστηριότητας που εκτελείται από τους εργαζόμενους στις διακυμάνσεις της ζήτησης ή του προσωπικού και να χρησιμοποιήσουν τους ανθρώπινους πόρους και τις επενδύσεις σε κεφάλαια με πιο παραγωγικό τρόπο. Η λειτουργική ευελιξία μπορεί επίσης να είναι προς το συμφέρον των εργαζομένων, εφόσον μπορεί να βελτιώσει τις δυνατότητές τους για προσωπική εξέλιξη, μάθηση και ικανότητα να βρουν απασχόληση, ικανοποίηση στην εργασία και μισθολογικές αυξήσεις.

6.3.2 Η λειτουργική ευελιξία μπορεί να αποτελέσει βασικό παράγοντα για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας, οι οποίοι είναι: βελτίωση της παραγωγικότητας, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα. Όπως εμφανίζεται π.χ. από το Ίδρυμα του Δουβλίνου, η λειτουργική ευελιξία σε συνδυασμό με την κατάρτιση επιδρά θετικά στην ανάπτυξη και στη διατήρηση των αρμοδιοτήτων που επηρεάζουν με τη σειρά τους θετικά την παραγωγικότητα⁽¹⁴⁾.

6.3.3 Πάντως, η λειτουργική ευελιξία χρειάζεται ασφαλείς συνθήκες απασχόλησης, αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, ενδυνάμωση και συλλογικές μορφές εργασίας. Όπως τόνισε η ΕΟΚΕ σε

παλαιότερη γνωμοδότηση, «Οι ασφαλέστερες θέσεις εργασίας και οι πιο υγιεινές και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας καθώς και οι μορφές οργάνωσης της εργασίας, οι οποίες εξασφαλίζουν στους εργαζόμενους ευρύτερα περιθώρια δράσης στην εργασία, συνιστούν σημαντικό παράγοντα για την αύξηση της παραγωγικότητας και, ως εκ τούτου, της ικανότητας καινοτομίας»⁽¹⁵⁾. Στην ίδια γνωμοδότηση η εισηγήτρια παρατηρούσε ότι «Οι συμμετοχικές μορφές εργασίας με οριζόντια ιεραρχία και η μεγαλύτερη εργασιακή αυτονομία που καθιστά δυνατή, για παράδειγμα, η ομαδική εργασία ή η εργασία στους κόλπους μιας ομάδας επιτρέπουν την πλήρη αξιοποίηση των γνώσεων και των ικανοτήτων των εργαζόμενων, ενώ παράλληλα λαμβάνουν υπόψη τους την αυξανόμενη απαίτηση για ευελιξία στην οικονομία. Οι καλές συνθήκες εργασίας και οι θετικές μορφές οργάνωσης της εργασίας, οι οποίες διανοίγουν τα περιθώρια ελιγμών και ενισχύουν τις δυνατότητες συμμετοχής, συνιστούν απαραίτητη προϋπόθεση τόσο για τη βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας όσο και για την ενίσχυση του δυναμικού καινοτομίας των επιχειρήσεων»⁽¹⁶⁾.

6.3.4 Το Ίδρυμα του Δουβλίνου επέστησε πάντως την προσοχή στο γεγονός ότι η λειτουργική ευελιξία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση της πίεσης και του άγχους που συνδέονται με την εργασία. Τονίζει επομένως ότι είναι σημαντικό να επιτευχθεί μια ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων και του ελέγχου της εργασίας, προκειμένου να προληφθεί το φαινόμενο της εξάντλησης ή «επαγγελματικής εξουθένωσης» των εργαζομένων⁽¹⁷⁾.

6.3.5 Ένα βασικό στοιχείο των στρατηγικών λειτουργικής και εσωτερικής ευελιξίας πρέπει γενικά να είναι η δια βίου κατάρτιση. Η σημασία της δια βίου κατάρτισης για τη βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, οι δυνατότητες της σταδιοδρομίας και η παραγωγικότητα τονίστηκαν σε ορισμένες πρόσφατες γνωμοδοτήσεις⁽¹⁸⁾ της ΕΟΚΕ. Η λειτουργική ευελιξία απαιτεί συνεχή αναβάθμιση των γνώσεων και των ικανοτήτων των εργαζομένων, εκπαίδευση που λειτουργεί ομαλά και δομές επιμόρφωσης για την υποστήριξη των προαναφερθέντων. Ενώ στο παρελθόν ανελήφθησαν πολλές δεσμεύσεις για τη δια βίου κατάρτιση, εν τούτοις πρέπει στην πράξη να γίνουν ακόμη πολλά.

6.3.6 Η λειτουργική ευελιξία αποτελεί πάλι βασικό θέμα για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Οι διαπραγματεύσεις αυτές επιτρέπουν να εξισορροπηθούν και να εξεταστούν λεπτομερώς οι ανάγκες των επιχειρήσεων και των εργαζομένων και να καθορισθούν οι κατάλληλες αντιστάθμισεις με τις οποίες θα ανταμείβονται οι εργαζόμενοι που βελτιώνουν τις δεξιότητές τους.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 1ης Ιουλίου 2004, όσον αφορά την επανεξέταση της οδηγίας 93/104/ΕΚ σχετικά με την οργάνωση του χρόνου εργασίας, σημείο 2.2.6. (εισηγητής ο κ. Nahf), ΕΕ C 302 της 7ης Δεκεμβρίου 2004.

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁵⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 13ης Σεπτεμβρίου 2006, για την «Ποιότητα της επαγγελματικής ζωής, παραγωγικότητα και απασχόληση ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών μεταβολών», σημείο 1.3 (εισηγήτρια η κ. Engelen-Kefer), ΕΕ C 318 της 23ης Δεκεμβρίου 2006.

⁽¹⁶⁾ Ομοίως, σημείο 1.4.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση» (εισηγήτρια η κ. Mária Herczog), ΕΕ C 195 18.8.2006 και την «Κατάρτιση και παραγωγικότητα (διερευνητική γνωμοδότηση)» (εισηγητής ο κ. Κορυφίδης) ΕΕ C 120 20.5.2005.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου»

(2007/C 256/21)

Στις 13 Φεβρουαρίου του 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έλαβε επιστολή εκ μέρους της προσεχούς πορτογαλικής Προεδρίας, με αίτηση γνωμοδότησης σχετικά με το εξής θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουνίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PARIZA CASTAÑOS.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 141 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη των προτάσεων της ΕΟΚΕ

1.1 Η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στους επιχειρηματικούς κύκλους και στην αγορά εργασίας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για ολόκληρη την ευρωπαϊκή κοινωνία, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, για τις επιχειρήσεις, τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες, τις κυβερνήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι έχει φθάσει πλέον η στιγμή να δοθεί μια νέα ώθηση στις πολιτικές υπέρ της ισότητας, μέσα από μέτρα που θα εφαρμοστούν στην αγορά εργασίας, στην επιχειρηματική πρωτοβουλία και στην οργάνωση του κοινωνικού βίου.

1.2 Η ισότητα ανδρών και γυναικών συνιστά καθοριστική πρόκληση για το μέλλον της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ προτείνει, λοιπόν, να ενισχυθεί η διάσταση του φύλου στην ατζέντα της Δισσαβόνας και να περιληφθούν στην ενδιάμεση αναθεώρηση των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση, στην κοινωνική ατζέντα και στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, τα εξής:

1.2.1 Τα κράτη να αναπτύξουν αποφασιστικά το ευρωπαϊκό σύμφωνο για την ισότητα των φύλων και να διορίσουν μια εθνική υπεύθυνη για την ισότητα των φύλων στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

1.2.2 Νέοι ιδιαίτεροι στόχοι για την ισότητα των φύλων στις πολιτικές απασχόλησης, με ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, δεδομένου ότι αποτελεί προτεραιότητα να αυξηθούν οι γυναίκες επιχειρηματίες και οι εργαζόμενες γυναίκες και να βελτιωθεί η ποιότητα της απασχόλησής τους.

1.2.3 Συγκεκριμένοι στόχοι για την εξάλειψη (κυρίως στην εκπαίδευση) των στερεότυπων με βάση το φύλο που περιορίζουν το επιχειρηματικό πνεύμα των γυναικών.

1.2.4 Βελτίωση της διακυβέρνησης: δέουσα συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων.

1.2.5 Μεγαλύτερη διαφάνεια στις δημόσιες υπηρεσίες και τα ιδιωτικά γραφεία εύρεσης εργασίας, με στόχο την προώθηση της ισότητας και την κατάργηση των διακρίσεων κατά την πρόσληψη.

1.2.6 Οι ρυθμιστικές αρχές στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών πρέπει να δεσμευτούν να παρακολουθούν εάν κατά τις αιτήσεις χορήγησης δανείων παρατηρούνται διακρίσεις λόγω φύλου εις βάρος των γυναικών επιχειρηματιών. Απαιτούνται επίσης δημόσιες ενισχύσεις για την πρόσβαση στην πίστωση, ιδίως για τις γυναίκες που δημιουργούν μια επιχείρηση για πρώτη φορά.

1.2.7 Συγκεκριμένοι στόχοι για την προώθηση, στην πανεπιστημιακή και την επαγγελματική εκπαίδευση, της πρόσβασης ανδρών και γυναικών σε όλα τα επαγγέλματα, με υπέρβαση των πολιτισμικών στερεότυπων.

1.2.8 Υποστήριξη προς τους κοινωνικούς εταίρους, ιδίως σε κλαδικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με στόχο την εξάλειψη, μέσα από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τον κοινωνικό διάλογο, των ανισοτήτων λόγω φύλου που τοποθετούν τις γυναίκες σε δευτερεύουσα θέση στις επιχειρήσεις.

1.2.9 Τα προγράμματα ισότητας και τα μέτρα θετικής δράσης που συμφωνούν και αναπτύσσουν οι κοινωνικοί εταίροι σε πλήθος επιχειρήσεων και κλάδων πρέπει να επεκταθούν και να υποστηρίζονται από τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς επίσης και μέσω των κοινοτικών πόρων του ευρωπαϊκού κοινωνικού ταμείου.

1.2.10 Οι κοινοτικοί προσανατολισμοί πρέπει να ενισχύουν τους εθνικούς στόχους για την μισθολογική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών.

1.2.11 Απαιτείται να εκπονηθούν, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ειδικά προγράμματα για την πρόσβαση στην απασχόληση και στη σύσταση επιχειρήσεων των μεταναστριών και των μειονοτικών ομάδων.

1.2.12 Απαιτούνται, επίσης, ειδικά προγράμματα και στόχοι για τις γυναίκες με αναπηρίες.

1.2.13 Τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων για τα συστήματα υπολογισμού των συντάξεων πρέπει να αποτρέπουν το ενδεχόμενο πολλές γυναίκες να χάνουν το δικαίωμα σύνταξης ή να λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις, λόγω της μερικής απασχόλησης και των διακοπών της επαγγελματικής σταδιοδρομίας που οφείλονται, μεταξύ άλλων, σε οικογενειακές υποχρεώσεις. Χρειάζεται, επίσης, να προβλεφθεί ειδικό νομικό καθεστώς για τις συζύγους συν-επιχειρηματίες.

1.2.14 Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές πρέπει να συνεργάζονται με τις επιχειρήσεις και με τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες ώστε να εξασφαλίζεται ο συνδυασμός οικογενειακού και επαγγελματικού βίου.

1.2.15 Η μεταβίβαση πολυάριθμων επιχειρήσεων, κυρίως ΜΜΕ, που οφείλεται στη γήρανση της υφιστάμενης γενιάς διευθυντών επιχειρήσεων, συνιστά κατάλληλη ευκαιρία για την διευκόλυνση της πρόσβασης γυναικών σε διευθυντικές θέσεις. Ενέχει θεμελιώδη σημασία η προετοιμασία αυτής της μεταβίβασης με την υιοθέτηση εθνικών ή τοπικών διατάξεων που να ευνοούν την πρόσβαση των γυναικών σε αυτές τις θέσεις. Θα ήταν σκόπιμο να διενεργηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο μια μελέτη αυτής της πραγματικότητας και να προσδιοριστούν ενθαρρυντικές υποστηρικτικές πρακτικές.

2. Εισαγωγή

2.1 Η προσεχής πορτογαλική Προεδρία της ΕΕ, στο πλαίσιο της προετοιμασίας των εργασιών της, ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου».

2.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της πορτογαλικής Προεδρίας να ενισχύσει τη διαδικασία διαβούλευσης σχετικά με τις νέες ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση 2008-2010, με την ενσωμάτωση της οπτικής γωνίας του φύλου και την εφαρμογή της εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των τοπικών και περιφερειακών αρχών, καθώς και των κυβερνήσεων, καθότι η οπτική αυτή γωνία, η ισότητα ανδρών και γυναικών, αποτελεί πρόκληση για ολόκληρη την ευρωπαϊκή κοινωνία.

2.3 Η Συνθήκη δηλώνει σαφώς ότι μεταξύ των στόχων της ΕΕ περιλαμβάνεται η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

2.4 Η ισότητα ανδρών και γυναικών αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εξασφαλίζεται στη Συνθήκη και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Τα θεσμικά και λοιπά όργανα της ΕΕ έχουν υποχρέωση να καταπολεμούν τις διακρίσεις που υφίστανται οι γυναίκες και να προωθούν την ισότητα ανδρών και γυναικών μέσω της νομοθεσίας και των δημόσιων πολιτικών.

2.5 Η ΕΕ διαθέτει σημαντικό κεκτημένο όσον αφορά τις πολιτικές για την ισότητα. Όσον αφορά τις πολιτικές απασχόλησης και την εργατική νομοθεσία, ξεχωρίζουν δύο οδηγίες: η οδηγία 2002/73/ΕΚ, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, και η οδηγία 2004/113/ΕΚ, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών.

2.6 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει διάφορες γνωμοδοτήσεις ⁽¹⁾ κατά τα τελευταία χρόνια, μέσω των οποίων συμβάλλει στην ανάπτυξη του κοινοτικού κεκτημένου, στη βελτίωση της νομοθεσίας και στην ποιότητα των πολιτικών για την ισότητα. Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και έχει επισημάνει την θετική συμβολή της για την επίλυση εθνικών και τοπικών προβλημάτων, μέσω μιας προσέγγισης κοινής και συντονισμένης σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να υποστηρίξει την προσπάθεια αυτή μέσω της ανάπτυξης περισσότερων δράσεων και καλύτερου συντονισμού.

2.7 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προβεί σε αξιολόγηση των πολιτικών που έχουν υιοθετηθεί μέχρι στιγμής, να επισημάνει τις ορθές πρακτικές και να προτείνει κάποιες νέες πρωτοβουλίες προκειμένου οι ευρωπαϊκές γυναίκες να αναπτύξουν το επιχειρηματικό πνεύμα και να δραστηριοποιηθούν περισσότερο στην αγορά εργασίας. Η παρούσα γνωμοδότηση εγγράφεται στις συζητήσεις για την αξιολόγηση και τη μεταρρύθμιση της ατζέντας της Λισσαβόνας και οι προτάσεις που περιλαμβάνει μπορούν να αναπτυχθούν με την ευκαιρία της αναθεώρησης της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη και την απασχόληση και των μελλοντικών εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων.

3. Η ατζέντα της Λισσαβόνας

3.1 Η στρατηγική της Λισσαβόνας επιδιώκει την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης στην Ευρώπη, μέσω της ενίσχυσης της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία, της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, καθώς και της βελτίωσης της

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. Attard (ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 173).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.12.2005 για την Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Ίσων Ευκαιριών για όλους (2007) — Προς μια δίκαιη κοινωνία, εισηγήτρια: η κ. Herczog (ΕΕ C 65 της 17.3.2006, σ. 70).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 29.9.2005 με θέμα: «Οι γυναίκες και η φτώχεια στην Ευρώπη», εισηγήτρια: η κ. King (ΕΕ C 24 της 31.1.2006, σ. 95).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.9.2005 με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων», εισηγήτρια: η κ. Stechová (ΕΕ C 24 της 31.1.2006, σ. 29).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 2.6.2004 για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για τον δεύτερο γύρο της κοινοτικής πρωτοβουλίας EQUAL που αφορά τη διακρατική συνεργασία για την προαγωγή νέων μεθόδων καταπολέμησης των διακρίσεων και ανισοτήτων πάσης φύσεως σε σχέση με την αγορά εργασίας «Ελεύθερη κυκλοφορία καλών ιδεών», εισηγήτρια: ο κ. Sharma (ΕΕ C 241 της 28.9.2004, σ. 24).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.12.2004 με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης», εισηγήτρια: η κ. Sharma (ΕΕ C 157 της 28.6.2005, σ. 83).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 10.12.2003 με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών», εισηγήτρια: η κ. Wahrolin (ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 115).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 14.2.2006 με θέμα «Η εκπροσώπηση των γυναικών στους φορείς λήψης αποφάσεων των ομάδων οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση», εισηγήτρια: ο κ. Ety (ΕΕ C 88 της 11.4.2006, σ. 32).

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 3.6.2004 για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών», εισηγήτρια: η κ. Carroll (ΕΕ C 241 της 28.9.2004, σ. 41).

διακυβέρνησης, στο πλαίσιο μιας κοινωνίας της γνώσης προσαρμοσμένης στις προσωπικές επιλογές ανδρών και γυναικών. Για πρώτη φορά, θεσπίζεται ποσοτικός πίνακας για την επίτευξη της ισότητας ανδρών και γυναικών στον οικονομικό βίο, με τον συγκεκριμένο στόχο ο δείκτης απασχόλησης των γυναικών να ανέλθει στο 60 % έως το 2010.

3.2 Κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η ΕΟΚΕ συνεργάζεται με τις εθνικές ΟΚΕ για την ανάπτυξη της στρατηγικής της Λισσαβώνας ⁽²⁾.

3.3 Παρά τα καλά αποτελέσματα που επετεύχθησαν, η εμπειρία κατέστη προφανή την ανάγκη ανάπτυξης περαιτέρω μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή ανδρών και γυναικών υπό ισότιμους όρους στη σύσταση επιχειρήσεων και στην πρόσβαση στην απασχόληση.

3.4 Στην Ευρώπη, οι γυναίκες δεν διαθέτουν ακόμη τις ίδιες επιχειρηματικές ευκαιρίες με τους άνδρες, ούτε και τις ίδιες δυνατότητες στην αγορά εργασίας. Λόγω των κοινωνικών και πολιτισμικών στερεότυπων που έχουν κληρονομηθεί από το παρελθόν, το ποσοστό επαγγελματικής απασχόλησης των γυναικών είναι, γενικά, χαμηλότερο από των ανδρών, ενώ στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να επικρατεί επαγγελματικός διαχωρισμός με βάση το φύλο. Γενικά, οι γυναίκες ασκούν επαγγέλματα επισφαλέστερα και κατώτερης ποιότητας, με χαμηλότερους μισθούς, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες για την ανάπτυξη των επαγγελματικών τους προσόντων, και οι γυναίκες επιχειρηματίες καλούνται να υπερικήσουν περισσότερα εμπόδια προκειμένου να έχουν πρόσβαση στην πίστωση.

3.5 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι απαιτείται να ενισχυθεί η **πτυχή του φύλου στη στρατηγική της Λισσαβώνας**, μέσω της αναθεώρησης των εθνικών και κοινοτικών στόχων, έτσι ώστε περισσότερες γυναίκες να γίνονται επιχειρηματίες, να διαθέτουν απασχόληση, και να βελτιωθεί η ποιότητά της. Η ποιότητα νοείται εδώ ως μεγαλύτερη επαγγελματική διαφοροποίηση, μισθολογική ισότητα, μεγαλύτερη σταθερότητα και πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση και στην εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

3.6 Τον Μάρτιο του 2005, μετά από την ενδιάμεση αναθεώρηση, το Συμβούλιο ενέκρινε το «Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισσαβώνας», η κυριότερη αλλαγή του οποίου συνίσταται στο ότι δεν επικεντρώνεται η προσοχή αποκλειστικά στους ποσοτικούς στόχους, αλλά στις πρακτικές δράσεις και πολιτικές που πρέπει να αναπτυχθούν για την επίτευξή τους. Οι προτεραιότητες είναι η δημιουργία περισσότερων και καλύτερης ποιότητας θέσεων εργασίας και, για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται η προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων προσώπων στην αγορά εργασίας, ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, η βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, η αύξηση της ευελιξίας και της ασφάλειας των αγορών εργασίας, καθώς και η αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των επαγγελματικών προσόντων ⁽³⁾.

3.7 Η ανανεωμένη αυτή ατζέντα της Λισσαβώνας επισημαίνει επίσης τη σημασία μιας βελτιωμένης διαχείρισης της στρατηγικής, με τη βοήθεια μιας αποτελεσματικότερης μεθόδου πολιτικής δράσης, στην οποία θα συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη:

⁽²⁾ Βλ. τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 22ας και 23ης Μαρτίου του 2005 και τις εργασίες που έχουν εκπονηθεί, ειδικότερα δε τη Δήλωση που υιοθέτησαν οι πρόεδροι και οι γενικοί γραμματείς των ΟΚΕ της ΕΕ και της ΕΟΚΕ στο Παρίσι, στις 25.11.2005. http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_fr.asp.

⁽³⁾ «Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση — Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισσαβώνας», COM(2005) 24 τελικό.

τα κράτη μέλη, οι πολίτες, τα κοινοβούλια, οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών, μαζί με τα κοινοτικά όργανα, σε ένα κοινό όραμα προόδου και ευκαιριών για το μέλλον. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να βελτιωθεί η διαχείριση της ατζέντας της Λισσαβώνας με την ανάληψη πιο ενεργού πρωταγωνιστικού ρόλου εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των τοπικών και περιφερειακών οργανισμών.

3.8 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι έχει μεγάλη σημασία να συμμετέχουν οι κοινωνικοί εταίροι σε όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο της διαδικασίας κατάρτισης των κατευθυντήριων γραμμών, καθώς επίσης και να ζητείται η άποψή τους για τις πτυχές που αφορούν την ενσωμάτωση κριτηρίων σχετικών με το φύλο.

3.9 Οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση 2005-2008, που αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών, ενισχύουν τον καθοριστικό ρόλο της ισότητας των δύο φύλων για την αντιμετώπιση των προτεραιοτήτων που έχουν ταχθεί, συνδυάζοντας ειδικά μέτρα για την απασχόληση των γυναικών με την ενσωμάτωση σε όλες τις δράσεις της πτυχής της ισότητας των φύλων ⁽⁴⁾.

3.10 Η ΕΟΚΕ, όπως έχει ήδη δηλώσει στη γνωμοδότησή της για τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, εκπλήσσεται από το γεγονός ότι, ενώ η ισότητα των φύλων στον χώρο της απασχόλησης είναι ένα από τα καιρία θέματα της στρατηγικής της Λισσαβώνας, στις κατευθυντήριες γραμμές δεν περιλαμβάνεται μια ειδική ολοκληρωμένη κατευθυντήρια γραμμή για το ζήτημα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών ⁽⁵⁾.

3.11 Ο απολογισμός του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας και των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων ⁽⁶⁾ καθιστά σαφή την ανάγκη ενίσχυσης των πολιτικών για την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, μέσω της εφαρμογής μέτρων για τον συνδυασμό επαγγελματικού, οικογενειακού και προσωπικού βίου.

3.12 Στην κοινή έκθεση για την απασχόληση 2006/2007 αξιολογείται θετικά η ταχεία αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και εκφράζεται η άποψη ότι η αύξηση αυτή αντιπροσωπεύει πρόοδο για την επίτευξη του στόχου της Λισσαβώνας ⁽⁷⁾. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι «στα περισσότερα κράτη μέλη, οι εκθέσεις υλοποίησης εξακολουθούν να μην περιέχουν αναφορά σε ειδικά μέτρα για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης ή τη μείωση των αποκλίσεων μεταξύ των φύλων, εξαιρουμένων των μέτρων που αποσκοπούν στην αύξηση της πρόσβασης σε υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών. Μερικά κράτη μέλη (AT, BE, DK, DE, ES, IE, IT, LU, UK) έχουν θέσει εθνικούς στόχους όσον αφορά τον αριθμό θέσεων στις υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών αλλά λίγα είναι τα κράτη που αναφέρουν πρόοδο σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο για τη φροντίδα των παιδιών. Η συνολική πρόοδος προς την επίτευξη αυτού του στόχου παραμένει αργή. Μόνο στις AT, DK, FI, IE, MT και NL δίνεται έμφαση σε ενέργειες για να καταστούν πιο προσεγγιστικά οικονομικά οι υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών μέσω της επιβολής αντάτων τιμών ή μείωσης του κόστους. Δεν εξετάζεται η ανάγκη ενδυνάμωσης του ρόλου των ανδρών στο

⁽⁴⁾ «Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση» (2005-2008), COM(2005) 141 τελικό.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 31.5.2005 για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της συνθήκης ΕΚ)» (ΕΕ C 286 της 17.11.2005, σ. 38).

⁽⁶⁾ COM(2006) 30 τελικό.

⁽⁷⁾ Κοινή έκθεση για την απασχόληση για το 2006/2007, όπως εγκρίθηκε από το Συμβούλιο (ΑΚΠΥΚ) κατά τη συνόδου του στις 22 Φεβρουαρίου 2007, προς διαβίβαση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενόψει της συνόδου του στις 8-9 Μαρτίου 2007.

συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Η SI έχει αναλάβει μια εκστρατεία για τη μεγαλύτερη δραστηριοποίηση των ανδρών στην οικογενειακή ζωή, ενώ οι CZ, DE και EL θα επεκτείνουν τη δυνατότητα χρήσης της γονικής άδειας από τον πατέρα».

4. Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων και ο Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών

4.1 Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων⁽⁸⁾, που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2006, σηματοδοτεί μια ποιοτική πρόοδο, καθώς ενθαρρύνει τη συμμετοχή όλων των κρατών μελών για την επίτευξη του κοινού στόχου της αύξησης της παρουσίας των γυναικών στην αγορά εργασίας και της προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

4.2 Ο «Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή, θεσπίζει έξι τομείς προτεραιότητας για τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: οικονομική ανεξαρτησία επί ίσοις όροις για γυναίκες και άνδρες· συμφιλίωση της ιδιωτικής και της επαγγελματικής ζωής· ίση εκπροσώπηση στη λήψη αποφάσεων· εξάλειψη όλων των μορφών βίας με βάση το φύλο· εξάλειψη των στερεοτύπων των φύλων· προώθηση της ισότητας των φύλων στις εξωτερικές και αναπτυξιακές πολιτικές⁽⁹⁾.

4.3 Με στόχο τη βελτίωση της διαχείρισης της ατζέντας της Λισσαβώνας σε θέματα ισότητας των δύο φύλων, ο Χάρτης πορείας θεσπίζει επίσης μια σειρά δράσεων ιδιαίτερης σημασίας και η Επιτροπή δεσμεύεται να παρακολουθεί επισταμένως τις προόδους στον χώρο αυτόν.

4.4 Στη γνωμοδότησή της για τον «Χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά την πολιτική βούληση της Επιτροπής να εξακολουθήσει να αποδίδει προτεραιότητα στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στο πρόγραμμα εργασιών της για την περίοδο 2006-2010 και τονίζει τη σημασία της συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων μερών στην εφαρμογή των δράσεών της⁽¹⁰⁾.

4.5 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει επίσης την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων⁽¹¹⁾.

4.6 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι έχει φτάσει πλέον η στιγμή να δοθεί νέα ώθηση στις πολιτικές ισότητας, μέσα από την εφαρμογή νέων δραστηρίων πολιτικών για την αγορά εργασίας, την ίδρυση επιχειρήσεων και την οργάνωση της κοινωνικής ζωής. Σε διάφορα κράτη μέλη υιοθετούνται νέες νομοθεσίες για την εξασφάλιση της πραγματικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην πολιτική, στις κοινωνικές οργανώσεις και στις επιχειρήσεις, τόσο μεταξύ των μισθωτών εργαζομένων όσο και σε επίπεδο διεύθυνσης και διοικητικών συμβουλίων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει γενικά τις μεταρρυθμίσεις

αυτές που περιλαμβάνουν δραστήριες πολιτικές, βάσει ενός ορθολογικού νομικού πλαισίου που διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία της απασχόλησης και προσφέρει την απαραίτητη σταθερότητα και ασφάλεια.

5. Οι προτάσεις της ΕΟΚΕ: Ενίσχυση της πτυχής του φύλου στην ατζέντα της Λισσαβώνας

5.1 Οι ανισορροπίες και η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στον κόσμο των επιχειρήσεων και στην αγορά εργασίας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα ολόκληρης της ευρωπαϊκής κοινωνίας, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, των επιχειρήσεων, των εργαζόμενων ανδρών και γυναικών, των κυβερνήσεων, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών. Η ισότητα ανδρών και γυναικών συνιστά καθοριστική πρόκληση για το μέλλον της Ευρώπης.

5.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 13ης Μαρτίου 2007⁽¹²⁾ σχετικά με τον χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010, ειδικότερα δε το σημείο 17, όπου «ζητεί από τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν ή να ενισχύσουν στα εθνικά τους σχέδια δράσης για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, μέτρα που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας επί ίσοις όροις και στην προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας», και το σημείο 20, όπου «ζητεί από τα κράτη μέλη να ορίσουν, σε εθνικό επίπεδο, υπεύθυνη για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, επιφορτισμένη με τη συμμετοχή στην κατάρτιση και την αναθεώρηση των διαφόρων εθνικών σχεδίων και με τον έλεγχο της εφαρμογής τους προκειμένου να ενθαρρύνει την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές και στον προϋπολογισμό σε σχέση με τις πολιτικές και τους στόχους που θέτουν αυτά τα σχέδια».

5.3 Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι είναι αναγκαίο, στα νέα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, να περιληφθεί η υποχρέωση των κρατών μελών να ορίσουν την εθνική υπεύθυνη για την ισότητα των φύλων.

5.4 Στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, θα πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένοι στόχοι και να βελτιωθούν οι ακριβείς ποσοτικοί και ποσοτικοί δείκτες, ώστε να καταστεί δυνατή η συγκριτική αξιολόγηση, μεταξύ των κρατών μελών, των προόδων που σημειώνονται προς την πραγματική ισότητα των γυναικών στην αγορά εργασίας και στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

5.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να δίδεται μεγαλύτερη προσοχή στις γυναίκες που εργάζονται σε αγροτικές περιοχές εξαρτώμενες από τη γεωργία, με ελλιπή παράδοση μαθητείας, και να υποστηρίζεται η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

⁽⁸⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, 7775/1/06 REV 1, παράρτημα II.

⁽⁹⁾ COM(2006) 92 τελικό.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. Attard (EE C 318 της 23.12.2006, σ. 173).

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.9.2005 με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων», εισηγήτρια: η κ. Stechová (EE C 24 της 31.1.2006, σ. 29).

⁽¹²⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 13ης Μαρτίου 2007 σχετικά με τον χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010 (2006/2132(INI)) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//EL>.

5.6 Στο πλαίσιο της επικουρικότητας, ορισμένες κυβερνήσεις επιχειρούν να περιορίσουν το επίπεδο των κοινοτικών απαιτήσεων όσον αφορά τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, στο σύνολό τους, οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν αρκετή ευελιξία ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να εντοπίσουν τις λύσεις που ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες τους.

5.7 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με τήρηση πάντοτε της επικουρικότητας, πρέπει να ενισχυθεί ο κοινοτικός χαρακτήρας της ατζέντας της Λισσαβώνας και των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με τον Χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010, η ΕΟΚΕ υποστήριξε τα εξής: «Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι χρειάζονται κοινές προτεραιότητες κατά τον συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης, προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών. Κατά την αξιολόγηση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων, η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει ότι δίδεται προτεραιότητα στις διαφορές μεταξύ των φύλων και ότι λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα»⁽¹³⁾.

5.8 Η διαχείριση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση έχει βελτιωθεί, η ΕΟΚΕ πιστεύει, όμως, ότι η κατάσταση δεν είναι ακόμη πλήρως ικανοποιητική. Πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων, των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ισότητας και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, και να εξασφαλιστεί η δέουσα συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις φάσεις των δράσεων.

5.9 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι απαιτείται βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Πρέπει να διευκολυνθεί η συμμετοχή στις πολιτικές αυτές των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, πράγμα που προϋποθέτει να μπορούν να συμμετέχουν σε όλα τα επίπεδα -κοινοτικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό- μέσα από κατάλληλες διαδικασίες. Για την επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας, πρέπει να αξιοποιηθεί η βελτίωση της διαχείρισης και η προστιθέμενη αξία της ενεργού δέσμευσης των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και των τοπικών και περιφερειακών οργανισμών.

5.10 Στον τομέα της απασχόλησης, το επίπεδο στο οποίο διακρίνονται καλύτερα τα αποτελέσματα από την εφαρμογή των πολιτικών, είναι το τοπικό. Επομένως, ο ρόλος των τοπικών και περιφερειακών αρχών, σε συνδυασμό με των κοινωνικών εταίρων, είναι καθοριστικός για την εφαρμογή των πολιτικών. Η ένταξη στον χώρο εργασίας υπό συνθήκες ισότητας απαιτεί βαθιά και άμεση γνώση των χαρακτηριστικών και των αναγκών των γυναικών, καθώς και του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος του τόπου. Συνεπώς, είναι αναγκαία η συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών οργανισμών στη διάγνωση, τη χάραξη, την εκτέλεση και την αξιολόγηση των δράσεων.

5.11 Παρότι είναι γεγονός ότι, κατά τα τελευταία χρόνια, οι γυναίκες έχουν κερδίσει έδαφος όσον αφορά την πρόσβαση στο πανεπιστήμιο (το 59 % των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γυναίκες)⁽¹⁴⁾, οι τομείς των σπουδών εξακολουθούν να αντικατοπτρίζουν βαθιά εδραιωμένα στερεότυπα. Μία μόνο στις δέκα γυναίκες πτυχιούχους έχει πτυχίο τεχνικών σπουδών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες είναι τέσσερις στους δέκα. Παράλ-

ηλα, η παιδεία, οι ανθρωπιστικές σπουδές και οι επιστήμες των τεχνών και της υγείας συγκεντρώνουν περίπου τις μισές από τις γυναίκες πτυχιούχους και λιγότερο από το ένα τέταρτο των ανδρών πτυχιούχων. Η ΕΟΚΕ προτείνει οι εκπαιδευτικές αρχές να υιοθετήσουν μέτρα γενικής φύσεως ώστε να προωθηθεί η υπέρβαση των στερεοτύπων με βάση το φύλο, με σκοπό οι γυναίκες και οι άνδρες να επιλέγουν επαγγέλματα στα οποία υπο-εκπροσωπούνται.

5.12 Οι πολιτικές για το συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής ανδρών και γυναικών. Βοηθούν όλα τα άτομα να ενσωματωθούν στην αγορά εργασίας και να παραμείνουν σε αυτήν, συμβάλλοντας έτσι στην αξιοποίηση όλου του εργατικού δυναμικού. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να απευθύνονται τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες.

5.13 Η ΕΟΚΕ⁽¹⁵⁾ υπενθυμίζει στα κράτη μέλη τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο ευρωπαϊκό σύμφωνο για την ισότητα των φύλων και προτείνει στην Επιτροπή να ζητήσει από τα κράτη μέλη να περιλάβουν στα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων μεγαλύτερες δεσμεύσεις για τη βελτίωση του συνδυασμού οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, και για τους άνδρες και για τις γυναίκες. Υπενθυμίζει, ακόμη, ότι, δεδομένου ότι πρόκειται για έργο που απευθύνεται στην κοινωνία στο σύνολό της, απαιτείται η εξασφάλιση της συνυπευθυνότητας όλων των μερών, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων.

5.14 Ο συνδυασμός οικογενειακού και επαγγελματικού βίου δεν πρέπει να συγχέεται με ορισμένα μέτρα οικογενειακής πολιτικής που παρεμποδίζουν την απασχόληση, παρέχοντας ισχυρά κίνητρα για την απομάκρυνση από τον ενεργό βίο ή την παρατεταμένη διακοπή του, με τον επακόλουθο περιορισμό των ευκαιριών για μια κατάλληλη επανένταξη.

5.15 Απαιτείται να αναπτυχθούν πιο ουσιαστικά μέτρα για την προώθηση της επανένταξης ανδρών και γυναικών στην εργασία -χωρίς απώλεια της αξιολόγησης και των μισθών- μετά από την άδεια μητρότητας ή από μια απουσία για τη φροντίδα εξαρτώμενων προσώπων. Μεταξύ των μέτρων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν, περιλαμβάνονται ευέλικτα πρότυπα διαρκούς κατάρτισης κατά την περίοδο της απουσίας και η συνέχιση της απασχόλησης με μείωση του χρόνου εργασίας. Από την άποψη αυτή, αξίζει να επισημανθεί η ευρωπαϊκή συμφωνία πλαίσιο για την τηλεργασία που υπέγραψαν οι κοινωνικοί εταίροι (ΕΣΣ, UNICE/UEAPME και CEEP), στην οποία ρυθμίζονται ο ορισμός και το πεδίο εφαρμογής της τηλεργασίας, ο εθελοντικός χαρακτήρας, οι όροι απασχόλησης, η προστασία των δεδομένων, η ιδιωτική ζωή, ο εξοπλισμός, η υγεία και ασφάλεια, η οργάνωση της εργασίας, η κατάρτιση, τα συλλογικά δικαιώματα, καθώς και η εφαρμογή και παρακολούθηση της ίδιας της συμφωνίας.

5.16 Οι ΜΚΟ διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ευρώπη, αναπτύσσουν εκστρατείες στους κύκλους των πολιτικών ιδεών και των πολιτισμικών αξιών, καθώς και δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα για την βελτίωση των ευκαιριών πολλών γυναικών. Υπάρχουν, επίσης, πολλές γυναίκες που συμμετέχουν σε πολυάριθμες ΜΚΟ, οι οποίες εκπροσωπούν διάφορες ομάδες γυναικών ενώπιον των τοπικών και περιφερειακών οργανισμών και που πρέπει να υποστηριχθούν.

⁽¹³⁾ Βλ. Σημείο 2.3.3.1.3 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. Attard (EE C 318 της 23.12.2006, σ. 173).

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 49 τελικό.

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 11.7.2007, με θέμα: «Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στο συνδυασμό του επαγγελματικού με τον οικογενειακό και τον ιδιωτικό βίο». Εισηγήτης: ο κ. Clever.

5.17 Οι γυναίκες που κατάγονται από μετανάστες ή είναι μέλη μειονοτήτων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες για τη δημιουργία επιχειρήσεων και για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας επί ίσοις όροις· πρέπει επομένως οι νέες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση να περιλάβουν ειδικούς στόχους γι' αυτές.

5.18 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει διάφορες γνωμοδοτήσεις με στόχο να αποκτήσει η ΕΕ μια κοινή πολιτική για τη μετανάστευση, καθώς και να καταστούν στόχοι προτεραιότητας για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις η καταπολέμηση των διακρίσεων και οι πολιτικές ένταξης. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν την πτυχή του φύλου, ούτως ώστε οι γυναίκες μετανάστριες ή μέλη εθνικών ή πολιτισμικών μειονοτήτων να μπορούν να αναπτύξουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια και να εντάσσονται στην αγορά εργασίας υπό συνθήκες ισότητας.

5.19 Επίσης, οι γυναίκες με αναπηρία αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και για τη δημιουργία επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ προτείνει, στις νέες κατευθυντήριες γραμμές και στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, να ενισχυθεί ο στόχος της ένταξης των γυναικών αυτών στην αγορά εργασίας, με ειδικούς δείκτες.

5.20 Η ΕΟΚΕ προτείνει οι τοπικές και περιφερειακές αρχές να προωθήσουν πολιτικές για την προαγωγή της ισότητας ευκαιριών των γυναικών με αναπηρία. Προτείνει, επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι, στο πλαίσιο των συλλογικών συμβάσεων και των εργασιακών πρακτικών, να υιοθετήσουν στρατηγικές υπέρ της ισότητας.

5.21 Το ΕΚΤ, μέσω της πρωτοβουλίας EQUAL και στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, ανέπτυξε αξιολογες καινοτόμες προσεγγίσεις για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και της απασχολησιμότητας των γυναικών αυτών, που υφίστανται μεγαλύτερες διακρίσεις. Οι εμπειρίες αυτές θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, ειδικότερα δε από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, για περαιτέρω ανάπτυξη, στο πλαίσιο των δράσεων του ΕΚΤ για την νέα περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, ούτως ώστε να υιοθετηθούν νέες πρωτοβουλίες για την διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση των εν λόγω ομάδων γυναικών που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα.

6. Απασχολησιμότητα

6.1 Από την έναρξη της εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβώνας, τα έξι από τα οκτώ εκατομμύρια θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν στην ΕΕ καλύφθηκαν από γυναίκες. Το 2005, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών έφθασε το 56,3 % (+ 1,1 %) έναντι ποσοστού απασχόλησης των ανδρών 71 % (+ 0,6 %). Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών άνω των 55 ετών αυξήθηκε επίσης ταχύτερα απ' ό,τι των ανδρών και έφθασε το 33,7 % ⁽¹⁶⁾.

6.2 Η ανεργία παρουσιάζει πτώση: 8,8 % το 2005, με 9,9 % για τις γυναίκες και 7,9 % για τους άνδρες. Παρά την θετική εξέλιξη που παρουσιάζει το γενικό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών στην Ευρώπη, η συμβολή τους δεν αξιοποιείται ακόμη πλήρως. Απόδειξη αποτελούν τα χαμηλότερα ποσοστά δραστηριότητας και απασχόλησης των γυναικών, ο υψηλότερος δείκτης ανεργίας, ο περισσότερο προσωρινός χαρακτήρας των συμβάσεων,

τα σημαντικά επαγγελματικά και κλαδικά στεγανά, οι μισθολογικές ανισότητες και οι δυσκολίες γυναικών και ανδρών όσον αφορά το συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.

6.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, παρότι το επιδιωκόμενο ποσοστό που έχει οριστεί για την απασχόληση των γυναικών (60 % το 2010) είναι δυνατόν να επιτευχθεί (αν και όχι σε όλες τις χώρες), δεν πρέπει να λησμονείται ότι το ποσοστό αυτό συμπεριλαμβάνει την εργασία μερικής απασχόλησης, την εργασία σύμφωνα με ευέλικτες ρυθμίσεις και την προσωρινή απασχόληση, που καλύπτεται κατά μεγάλο ποσοστό από γυναίκες, πράγμα που δεν είναι πάντοτε αποτέλεσμα επιλογής, αλλά συχνά αποτελεί απόρροια της άνισης κατανομής των οικογενειακών ευθυνών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

6.4 Εξακολουθούν να υφίστανται πολύ σημαντικές διαφορές ως προς τον ρόλο των ανδρών και των γυναικών στην αγορά εργασίας, και σημαντικός κατακερματισμός, κυρίως όσον αφορά τις ρυθμίσεις της εργασίας, τους κλάδους όπου εργάζονται και τα επαγγέλματα που ασκούν. Οι διαφορές αυτές επηρεάζουν και τις γυναίκες που απασχολούνται και εκείνες που αναζητούν απασχόληση. Χρειάζεται, επομένως, να προωθηθούν νέες πολιτικές με στόχο τον περιορισμό των αιτίων που δημιουργούν ανισότητες εις βάρος των γυναικών στην αγορά εργασίας.

6.5 Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν, επίσης, περισσότερες δυσκολίες από τους άντρες όσον αφορά την εξεύρεση μιας θέσης αντίστοιχης προς την κατάρτισή τους. Επιπλέον, ο συνδυασμός επαγγέλματος και οικογένειας δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την πρόσβαση και την παραμονή τους στην αγορά εργασίας και εξακολουθεί να είναι ασύγκριτα πιο δύσκολος γι' αυτές απ' ό,τι για τους άνδρες.

6.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ως ιδιαίτερα θετικά τα σχέδια για την ισότητα που έχουν υιοθετήσει οι κοινωνικοί εταίροι σε πολλές επιχειρήσεις, με στόχο τη βελτίωση της ένταξης των γυναικών και της παραμονής τους στις επιχειρήσεις, την ανύψωση του επιπέδου κατάρτισης, τη βελτίωση της επαγγελματικής τους εξέλιξης και την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και τα μέτρα θετικής δράσης που έχουν θεσπίσει προς τούτο. Οι δημόσιες αρχές, κυρίως δε σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, οφείλουν να υποστηρίξουν τα σχέδια υπέρ της ισότητας.

6.7 Ο ευρωπαϊκός κοινωνικός διάλογος, που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κοινωνικών εταίρων, καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της πτυχής του φύλου της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει και υποστηρίζει τη σημασία του πλαισίου δράσεων για την ισότητα των δύο φύλων που υιοθέτησαν οι κοινωνικοί εταίροι το 2005 ⁽¹⁷⁾, και το οποίο αναπτύσσεται σε κλαδικό και σε εθνικό επίπεδο.

6.8 Η πρόσφατη ευρωπαϊκή συμφωνία πλαίσιο σχετικά με την παρενόχληση και τη βία στο χώρο εργασίας ⁽¹⁸⁾ αποτελεί παράδειγμα ορθών πρακτικών που η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υποστηρίξει. Ομοίως, ορισμένες από τις επιτροπές κλαδικού διαλόγου ενσωματώνουν προσεγγίσεις σχετικά με το φύλο. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συνεργάζεται πιο ενεργά με τους κοινωνικούς εταίρους για την επίτευξη των στόχων αυτών.

⁽¹⁶⁾ Κοινή έκθεση για την απασχόληση για το έτος 2006/2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/gr/07/st06/st06706.e107.pdf>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_en.cfm?id=226.

6.9 Οι συλλογικές διαπραγματεύσεις σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές συνιστούν ένα από τα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Οι κοινωνικοί εταίροι στους διάφορους χώρους αναπτύσσουν διαπραγματεύσεις και συμφωνίες για τη βελτίωση της ασφάλειας και της ευελιξίας της απασχόλησης, και εκσυγχρονίζουν τα μισθολόγια και την οργάνωση της εργασίας και τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης και ειδικευσης.

6.10 Μέσα από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις σε επίπεδο επιχείρησης και σε κλαδικό επίπεδο, πρέπει να εξαλειφθούν οι ανισότητες με βάση το φύλο που τοποθετούν τις γυναίκες σε δευτερεύουσα θέση. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο κοινωνικός διάλογος αποτελούν καίρια μέσα για την επέκταση των σχεδίων υπέρ της ισότητας στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Η Ευρώπη, τα κράτη μέλη, οι επιχειρήσεις και το σύνολο της κοινωνίας χρειάζονται την οριστική εξαφάνιση των διακρίσεων στον χώρο εργασίας που υφίστανται πολλές γυναίκες ως αποτέλεσμα των πολιτισμικών και κοινωνικών στερεότυπων.

6.11 Η αρχή της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 141 της Συνθήκης, συνεπάγεται ότι, για όμοια εργασία ή για εργασία στην οποία αποδίδεται η αυτή αξία, καταργούνται, στο σύνολο των στοιχείων και όρων αμοιβής, οι οιοδήποτε είδους διακρίσεις για λόγους φύλου. Ωστόσο, κατά μέσον όρο, οι γυναίκες κερδίζουν περίπου 15 % λιγότερο ανά ώρα εργασίας από τους άνδρες (συγκριτική διαφορά του μέσου ακαθάριστου μισθού ανά ώρα μεταξύ ανδρών και γυναικών) ⁽¹⁹⁾. Η μισθολογική αυτή διάκριση παρατηρείται σε όλους τους κλάδους δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα στις υψηλότερες επαγγελματικές κατηγορίες.

6.12 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την συμπερίληψη της μισθολογικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, που ήδη αποτελεί μέρος των ολοκληρωμένων κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών, και προτείνει να ενισχυθεί μέσω της εκτίμησης συγκεκριμένων δεικτών.

6.13 Για να εξαλειφθούν οι μισθολογικές διακρίσεις απαιτείται η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στα διάφορα πεδία. Στη γνωμοδότηση για τον χάρτη πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2006-2010), η ΕΟΚΕ συνιστούσε τα εξής: «θεωρεί ότι οι εθνικές κυβερνήσεις, οι εθνικοί οργανισμοί ισότητας και οι κοινωνικοί εταίροι όλων των κρατών μελών έχουν σαφή υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι τα συστήματα αμοιβής που εφαρμόζουν δεν εισάγουν διακρίσεις όσον αφορά τις αμοιβές μεταξύ γυναικών και ανδρών» ⁽²⁰⁾.

6.14 Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης συνιστούν θεσμούς καθοριστικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας και πρέπει να δεσμευτούν για την ανάπτυξη δραστηρίων πολιτικών για την πρόσβαση στην απασχόληση των ανέργων γυναικών, μέσα από προγράμματα κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού. Για την κατάλληλη εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας, η ΕΟΚΕ προτείνει οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης και τα ιδιωτικά γραφεία να καταρτίσουν κώδικες ορθών πρακτικών με στόχο οι προκηρύξεις θέσεων και οι διαδικασίες επιλογής να μην εισάγουν διακριτική μεταχείριση εις βάρος των γυναικών.

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 49 τελικό.

⁽²⁰⁾ Βλ. σημείο 1.2 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. Attard (EE C 318 της 23.12.2006, σ. 173).

6.15 Στις διαφανέστερες αγορές εργασίας, επιτυγχάνεται μεγαλύτερη ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Για παράδειγμα, στον δημόσιο τομέα, η συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση είναι μεγαλύτερη, μεταξύ άλλων, επειδή στις διαδικασίες επιλογής αξιολογούνται οι ικανότητες των ατόμων και παραμερίζονται καλύτερα οι διακριτικές προκαταλήψεις που στηρίζονται σε στερεότυπα με βάση το φύλο.

6.16 Σε πολλές περιπτώσεις, τα συστήματα υπολογισμού των συντάξεων ζημιώνουν τις γυναίκες, δεδομένου ότι συνδέονται με την επαγγελματική σταδιοδρομία. Πολλές γυναίκες που εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης και των οποίων οι περίοδοι εργασίας είναι ασυνεχείς ή χαρακτηρίζονται από προσωρινότητα αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες για την απολαβή σύνταξης γήρατος ή λαμβάνουν πολύ χαμηλές συντάξεις. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη, μέσω της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για τη μεταρρύθμιση των συνταξιοδοτικών συστημάτων, να λαμβάνονται υπόψη οι καταστάσεις αυτές που θίγουν την ισότητα των γυναικών στην αγορά εργασίας και να αναζητηθούν πιο δίκαιες λύσεις.

6.17 Η δια βίου κατάρτιση είναι καθοριστική προκειμένου άνδρες και γυναίκες να αναπτύξουν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες κατά τρόπο βιώσιμο. Η ΕΟΚΕ προτείνει οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, να αναπτύξουν προγράμματα δια βίου κατάρτισης που θα απευθύνονται στις γυναίκες επιχειρηματίες και εργαζόμενες στο πλαίσιο των πολιτικών υπέρ της απασχόλησης και της ισότητας ευκαιριών.

6.18 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τον ενεργό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι για την υπέρβαση των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας. Στις συνδικαλιστικές και τις εργοδοτικές οργανώσεις εισέρχονται πολλές γυναίκες που προωθούν αποφασιστικά ενεργούς πολιτικές και σχέδια υπέρ της ισότητας, ο αριθμός τους όμως είναι ακόμη μικρός και καλούνται να υπερβούν πολλές δυσκολίες για να ανέλθουν σε διευθυντικά επίπεδα.

7. Επιχειρηματικό πνεύμα

7.1 Οι γυναίκες επιχειρηματίες αντιπροσωπεύουν ακόμη χαμηλό ποσοστό: συγκροτούν το 30 % περίπου των επιχειρηματικών κύκλων της ΕΕ. Και το 37 % των ελευθέρων επαγγελματιών ⁽²¹⁾.

7.2 Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν, επίσης, περισσότερα εμπόδια απ' ό,τι οι άνδρες για τη δημιουργία επιχειρήσεων, εξαιτίας των πολιτισμικών και κοινωνικών στερεότυπων και φραγμών, του προσανατολισμού της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, και των πρόσθετων δυσκολιών για την πρόσβαση στη χρηματοδότηση που απαιτούν τα επιχειρηματικά σχέδια. Ωστόσο, από τη στιγμή που οι επιχειρήσεις έχουν πλέον συσταθεί, δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι οι γυναίκες έχουν λιγότερη επιτυχία από τους άνδρες για την εδραίωση των επιχειρησών τους.

⁽²¹⁾ «Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», COM(2006) 92 τελικό της 1.3.2006. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fr/com/2006/com2006_0092fr01.pdf.

7.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει σε όλους τους πολιτικούς και κοινωνικούς φορείς να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος μεταξύ των ευρωπαϊών γυναικών και για την εξάλειψη από την κοινωνία των παλαιών κοινωνικών στερεότυπων που εξακολουθούν να επικρατούν: «ο κόσμος των επιχειρήσεων είναι κόσμος των ανδρών, με ωράρια ασυμβίβαστα με την οικογενειακή ζωή κλπ.». Τα κοινωνικά αυτά στερεότυπα προξενούν πολλές πολιτισμικές και κοινωνικές δυσκολίες στις γυναίκες που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα ή δημιουργούν επιχειρήσεις.

7.4 Το πρόγραμμα δράσης για την πολιτική σε θέματα επιχειρηματικού πνεύματος ⁽²²⁾ προτείνει μια σειρά μέτρων για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος, τα οποία θα πρέπει να επιτύχουν η ΕΕ και οι πολιτικοί ιδύνοντες όλων των κρατών μελών. Μεταξύ άλλων ζητημάτων, το πρόγραμμα επισημαίνει την ανάγκη παροχής εξατομικευμένης υποστήριξης στις γυναίκες. Ωστόσο, οι εκδόσεις προόδου που έχουν καταρτιστεί σχετικά με την εκπλήρωση των καιρίων στόχων και δράσεων του ευρωπαϊκού χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις ⁽²³⁾ δεν περιλαμβάνουν αναφορές στο ζήτημα αυτό. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ετήσιες εκδόσεις θα έπρεπε να περιλαμβάνουν συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τις προόδους που σημειώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στα κράτη μέλη όσον αφορά τη στήριξη προς τις γυναίκες επιχειρηματίες, ώστε να διευκυνίζεται η ανταλλαγή ορθών πρακτικών και γνώσεων.

7.5 Το επιχειρηματικό πνεύμα χρειάζεται να προαχθεί μεταξύ των γυναικών και μεταξύ των ανδρών στην Ευρώπη ⁽²⁴⁾. Το 2006, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση ⁽²⁵⁾ για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας: Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», στην οποία τόνιζε τη σημασία των γυναικών επιχειρηματιών, την επιχειρηματική ικανότητα των γυναικών και το γεγονός ότι το επιχειρηματικό πνεύμα συνιστά καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την προσωπική ολοκλήρωση. Δήλωνε, επίσης, ότι η ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος αποτελεί διαδικασία διαρκούς μάθησης, και συνεπώς πρέπει να περιλαμβάνεται στα προγράμματα σπουδών.

7.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά, στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα σπουδών, να περιληφθεί η επιχειρηματική εκπαίδευση (τεχνικές διοίκησης επιχειρήσεων και εργασία πληροφορικής κλπ.) στο δεύτερο και το τρίτο επίπεδο, κυρίως για τις μαθήτριες, και να υιοθετηθούν μέτρα για την αύξηση του αριθμού των γυναικών επιχειρηματιών.

7.7 Ο στόχος είναι οι γυναίκες να διαθέτουν τις ίδιες ευκαιρίες με τους άνδρες όσον αφορά την πρόσβαση στον επιχειρηματικό κόσμο, με την κατάργηση όλων των υφιστάμενων διακρίσεων. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές πρέπει να προωθήσουν την

⁽²²⁾ «Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα», COM(2004) 70 τελικό.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/ft/com/2004/com2004_0070fr01.pdf.

⁽²³⁾ Ευρωπαϊκός χάρτης για τις μικρές επιχειρήσεις, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

⁽²⁴⁾ Η ΕΟΚΕ καταρτίζει επί του παρόντος σχετική γνωμοδότηση «Επιχειρηματικό πνεύμα και στρατηγική της Λισσαβώνας» (π.μ.).

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 16.7.2006 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας: Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισηγήτρια η κ. Jerneck (ΕΕ C 309 της 16.12.2006, σ. 110).

ανάπτυξη, εκ μέρους των γυναικών, της ελευθερίας επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, ως παράγοντα ισότητας, αλλά και οικονομικής και κοινωνικής τοπικής ανάπτυξης.

7.8 Απαιτείται να θεσπιστούν μέτρα στήριξης ώστε οι γυναίκες επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τις πιστώσεις που χρειάζονται. Οι τράπεζες πρέπει να προσφέρουν στις γυναίκες επιχειρηματίες ειδικά προγράμματα μικροπιστώσεων. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αποφεύγουν τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών επιχειρηματιών, οι οποίες σήμερα αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια απ' ό,τι οι άνδρες για την επίτευξη της χρηματοδότησης που χρειάζονται για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, για την ανάπτυξη μιας επιχείρησης, για την υλοποίηση προγραμμάτων καινοτομίας και δραστηριοτήτων κατάρτισης και έρευνας.

7.9 Πρέπει να γενικευθεί η ενημέρωση σχετικά με τις δυνατότητες χρηματοδότησης των διαρθρωτικών ταμείων για την διευκόλυνση καινοτόμων μορφών, όπως, για παράδειγμα, η δημιουργία ευέλικτων χρηματοδοτικών μηχανισμών, που να συνδυάζουν τις επιδοτήσεις με μικροπιστώσεις και εγγυήσεις.

7.10 Τα κοινοτικά ταμεία για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος, τα οποία ενισχύουν και διαχειρίζονται οι εθνικές και περιφερειακές αρχές, πρέπει να λειτουργούν με βάση τη διαφάνεια και να διευκολύνεται η αξιοποίησή τους εκ μέρους μικρομεσαίων επιχειρήσεων που διοικούνται από γυναίκες. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές, σε συνεργασία με τις εργοδοτικές οργανώσεις, πρέπει να παρέχουν εγκαταστάσεις, χρηματοδοτικές ενισχύσεις και παροχή συμβουλών στις γυναίκες επιχειρηματίες, κυρίως στην αρχική φάση του επιχειρηματικού τους σχεδίου.

7.11 Μεταξύ των παραδειγμάτων ορθών πρακτικών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι στη Γαλλία, το Ταμείο εγγυήσεων για τη δημιουργία, την εξαγορά ή την ανάπτυξη επιχειρήσεων με πρωτοβουλία γυναικών (Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes) διευκολύνει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση των γυναικών που επιθυμούν να συστήσουν, να εξαγοράσουν ή να αναπτύξουν μια επιχείρηση. Το ταμείο ιδρύθηκε για να βοηθήσει τις γυναίκες να υπερβούν τις δυσκολίες τις οποίες αντιμετωπίζουν προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε τραπεζικές πιστώσεις. Η διαχείριση του ταμείου γίνεται μέσω μιας ιδιωτικής οργάνωσης, του Ινστιτούτου Ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας (Institut de Développement de l'Économie Sociale), ενώ τη χρηματοδότησή του εξασφαλίζουν διάφοροι φορείς, μεταξύ των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

7.12 Τα κράτη πρέπει να παράσχουν μεγαλύτερη υποστήριξη στις μικρές επιχειρήσεις, δεδομένου ότι οι περισσότερες γυναίκες επιχειρηματίες πιστεύουν ότι οι φερόλογικές πολιτικές αποτελούν ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, λόγω των ασυνεπειών της σχετικής νομοθεσίας.

7.13 Όταν τα άτομα δημιουργούν τη δική τους επιχείρηση, κατά κανόνα, έχουν καλύτερο έλεγχο του χρόνου τους και, για τον λόγο αυτόν, όλο και περισσότερες γυναίκες και άνδρες αναπτύσσουν την αυτοαπασχόληση και το επιχειρηματικό πνεύμα. Ωστόσο, στην πράξη, οι γυναίκες επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν περισσότερα εμπόδια από τους άνδρες όσον αφορά τον συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής.

7.14 Σε όλη την Ευρώπη, υπάρχουν πλήθος παραδείγματα ορθών πρακτικών όσον αφορά την προώθηση του ρόλου των γυναικών στις επιχειρηματικές οργανώσεις των διαφόρων επιπέδων, ενώ έχουν επίσης συσταθεί ενώσεις γυναικών επιχειρηματιών. Τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια ⁽²⁶⁾ αναπτύσσουν επίσης πολλές θετικές πρωτοβουλίες που η ΕΟΚΕ υποστηρίζει.

7.15 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το έργο που αναπτύσσει το ευρωπαϊκό δίκτυο για την προώθηση του γυναικείου επιχειρηματικού πνεύματος (WES), κύριος στόχος του οποίου είναι η αύξηση της προβολής των γυναικών επιχειρηματιών, με τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος χάρη σε στοιχεία όπως η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη χρηματοδότηση, την κατάρτιση, τα δίκτυα, την παροχή συμβουλών, την έρευνα και τις στατιστικές.

7.16 Σε πολλές περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας -συνεταιρισμοί, αλληλο-ασφαλιστικοί οργανισμοί, ενώσεις, ιδρύματα-, λόγω της φύσης τους, αξιοποιούνται από τις γυναίκες για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους πρωτοβουλίας. Στις περιπτώσεις αυτές, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν λιγότερες δυσκολίες απ' ό,τι σε άλλες μορφές επιχειρήσεων για την επίτευξη των επαγγελματικών τους στόχων.

7.17 Με βάση τον κοινωνικό τους στόχο, οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας προωθούν σε μεγάλο βαθμό την επαγγελμα-

τική ένταξη των γυναικών, και πρέπει επομένως να υποστηριχθούν από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές στην ανάπτυξη του σημαντικού αυτού κοινωνικού έργου.

7.18 Η πλειονότητα των συν-επιχειρηματιών συζύγων είναι γυναίκες, που συχνά εργάζονται με μερική απασχόληση. Οι ανησυχίες σχετικά με την άδεια μητρότητας, το πρόβλημα των βρεφονηπιακών σταθμών και τα προβλήματα που συνδέονται με τον θάνατο του συζύγου ή το διαζύγιο, αποτελούν εντελώς ιδιαίτερα προβλήματα που διαφέρουν από εκείνα που απασχολούν τους άνδρες. Σε πολλά κράτη μέλη δεν υφίσταται κατάλληλο νομικό καθεστώς.

7.19 Οι ανισότητες που απορρέουν από τα καθεστώτα κοινωνικής ασφάλισης είναι επίσης σημαντικές. Απαιτείται η ανάπτυξη συγκεκριμένων δράσεων για θέματα κοινωνικής προστασίας, κατάρτισης και στήριξης για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων εκ μέρους των γυναικών. Σε ορισμένες χώρες, η νομοθεσία σχετικά με την κοινωνική προστασία των γυναικών επιχειρηματιών και των συζύγων συν-επιχειρηματιών διακρίνει διαφορετικά καθεστώτα για τις γυναίκες επιχειρηματίες, παραδείγματος χάρη, «σύζυγος συνεργάτης», «σύζυγος μισθωτός» ή «σύζυγος εταίρος». Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να δρομολογήσει έναν προβληματισμό με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικής προστασίας των γυναικών επιχειρηματιών.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²⁶⁾ Βλ. http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υγεία και μετανάστευση»

(2007/C 256/22)

Με επιστολή της 14ης Φεβρουαρίου 2007, η προσεχής πορτογαλική Προεδρία ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση με: Υγεία και μετανάστευση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 18 Ιουνίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Sharma και της συνεισηγήτριας, κ. Cser.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 109 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και καμία αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

Η παρούσα γνωμοδότηση αφορά τις σχέσεις μεταξύ υγείας και μετανάστευσης και, ως εκ τούτου, δεν αποτελεί μελέτη της ίδιας της μετανάστευσης. Η μετανάστευση ενέχει ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία της ΕΕ και αποτελεί συνεχή διαδικασία που αφορά ένα μεγάλο και αυξανόμενο ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ καθώς και του παγκόσμιου πληθυσμού.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών προσφέρουν υψηλό επίπεδο ιατροφαρμακευτικής προστασίας στους μετανάστες και τις οικογένειές τους. Αυτό σημαίνει την ενεργοποίηση σε ευρύ φάσμα πολιτικών πεδίων συμπεριλαμβανομένων της απασχόλησης και της υγείας καθώς και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής προστασίας, καθώς και της πρόωξης της υγείας και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η παρούσα γνωμοδότηση έχει εντοπίσει μια σειρά θεμάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και τον αντίκτυπό τους για τη δημόσια υγεία που απαιτούν την παρέμβαση των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.1 Συστάσεις

Μια δίκαιη ⁽¹⁾ και με σεβασμό για τον άνθρωπο ⁽²⁾ παγκοσμιοποίηση πρέπει να βασίζεται σε παγκοσμίως αποδεκτές αξίες και στο σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την τήρηση ενός υψηλού επιπέδου υγείας και ασφάλειας των τροφίμων για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες, ιδιαίτερα τις πλέον ευάλωτες στην πολιτισμική και γλωσσική πολυφωνία και την ανταλλαγή και διάδοση γνώσεων μεταξύ όλων.

Αναφορικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, η ΕΟΚΕ συνητά τα εξής:

1.1.1 Να δημιουργηθούν σημεία πληροφόρησης και συνάντησης τα οποία θα διευκολύνουν την πληροφόρηση των μεταναστών σχετικά με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Η πληροφόρηση πρέπει να παρέχεται από μέλη της αυτής μειονότητας μεταναστών, που θα απασχολούνται στα κέντρα και θα αποτελούν σύνδεσμο για τη συνεργασία των αρχών, των ΜΚΟ των χωρών προέλευσης, και των ΜΚΟ των χωρών υποδοχής.

(1) ΔΟΕ A Fair Globalization. 2004.

(2) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 31ης Μαΐου 2007 «Οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες της ΕΕ στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης» (Διερευνητική γνωμοδότηση). Εισηγητής ο κ. Staffan Nilsson, ΕΕ C 175 της 27.7.2007.

1.1.2 Τα κράτη μέλη και η ΕΕ πρέπει να εντείνουν τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς για θέματα της υγείας των μεταναστών και την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προβλημάτων και των οφελών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

1.1.3 Να προβλεφθούν εθνικά προγράμματα για τη δημόσια υγεία στην εκπαίδευση τα οποία λαμβάνουν υπόψη τις πολιτιστικές παραδόσεις των μειονοτήτων.

1.1.4 Να συσταθεί ειδικό ταμείο αποζημίωσης και να θεσπιστούν προγράμματα κατάρτισης, μετεγκατάστασης και συνεργασίας των χωρών υποδοχής και χωρών προέλευσης.

1.1.5 Η πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη και προληπτική φροντίδα πρέπει να αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα για όλα τα άτομα που διαβιούν στην ΕΕ ανεξαρτήτως του καθεστώτος τους, σε συμφωνία με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος εγγυάται την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την προληπτική ιατρική.

1.1.6 Πρέπει να θεσπιστούν ρήτρες εμπιστευτικότητας μεταξύ των ασθενών και των ιατρικών ιδρυμάτων (όπου αυτές δεν υπάρχουν) για να εξασφαλιστεί η μη διάθεση σε τρίτους πληροφοριών σχετικά με το μεταναστευτικό καθεστώς ενός ατόμου, ώστε να μη διστάζουν οι μετανάστες να αναζητούν ιατρική φροντίδα και περίθαλψη, ιδιαίτερα σε περίπτωση παράνομης μετανάστευσης.

1.1.7 Τα κράτη μέλη και η ΕΕ οφείλουν να συνεργαστούν για τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων και της έρευνας όσον αφορά τη μετανάστευση και την υγεία στο σύνολο της ΕΕ.

1.1.8 Η υγεία πρέπει να θεωρείται ως ουσιαστική διάσταση της μετανάστευσης.

1.1.9 Αξιολογήσεις του αντίκτυπου στην υγεία θα πρέπει να εκτιμούν τις πιθανές επιδράσεις της πολιτικής για την υγεία καθώς και των δράσεων άλλων πολιτικών στην υγεία των μεταναστών.

1.1.10 Τα κράτη μέλη που εκ παραδόσεως προσφέρουν ιατρικές υπηρεσίες ειδικές για τις τροπικές ασθένειες οφείλουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε όλους τους κατοίκους της ΕΕ και να συνεχίσουν τις έρευνες ποιότητας για την θεραπεία των τροπικών ασθενειών, ιδίως δε για την ελονοσία.

1.1.11 Απαιτούνται βελτιωμένοι μηχανισμοί για την αξιολόγηση και την αντιμετώπιση των αναγκών υγείας όλων των κατηγοριών μεταναστών το συντομότερο δυνατόν μετά από την άφιξή τους. Απαιτείται ενισχυμένη συνεργασία της ΕΕ και των κρατών μελών για την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών των μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ με επείγουσες ανάγκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ιδίως με τη διασφάλιση διερμηνείας.

1.1.12 Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην υγεία των μεταναστών στην εργασία. Αυτό επιβάλλει τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων με τις αρμόδιες υπηρεσίες για να διασφαλιστεί η διατήρηση υψηλών προτύπων υγείας και ασφάλειας στην εργασία σε τομείς που απασχολούνται συνήθως μετανάστες. Πρέπει ακόμη να αναπτυχθούν περαιτέρω προγράμματα προώθησης της υγείας στον χώρο της εργασίας σε συνεργασία με κοινοτικές υπηρεσίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των μεταναστών εργαζομένων και των οικογενειών τους.

1.1.13 Πρέπει ακόμη να εξεταστεί η σκοπιμότητα ανάπτυξης σχολικών προγραμμάτων για την προώθηση της υγείας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες υγείας των παιδιών μεταναστών. Η υγεία των παιδιών μεταναστών αποτελεί ιδιαίτερη προτεραιότητα. Οι προσχολικές και οι σχολικές υγειονομικές υπηρεσίες πρέπει να ανταποκρίνονται αδιακρίτως στις ανάγκες όλων των παιδιών συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών των μεταναστών και ιδιαίτέρως των άρτι αφιχθέντων.

1.1.14 Πρέπει να αναπτυχθούν πολιτιστικά κατάλληλες και ευαισθητοποιημένες υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης και πρόληπτικής φροντίδας χωρίς καμιά υποχώρηση όσον αφορά την απαγόρευση του ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων των γυναικών.

1.1.15 Οι εργαζόμενοι στο χώρο της υγείας θα πρέπει να λαμβάνουν συνεχή κατάρτιση για την επαγγελματική τους εξέλιξη, προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τις μεταβαλλόμενες υγειονομικές ανάγκες των κοινοτήτων μεταναστών.

1.1.16 Η πρόληψη ιατρικού προσωπικού που έχει εκπαιδευτεί σε αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο μιας από κοινού ανάπτυξης που να διευκολύνει την επιστροφή τους μετά από προσωρινή διαμονή ή να παρέχει αποζημιώσεις στη χώρα καταγωγής που έχει αναλάβει την εκπαίδευση. Η Επιτροπή πρέπει να μελετήσει τομείς ορθής πρακτικής για την πρόληψη, βάσει δεοντολογικών κανόνων, ιατρικού προσωπικού από τρίτες χώρες με σκοπό την κατάρτιση και υποβολή πρότασης για ένα κοινοτικό δεοντολογικό κώδικα.

1.1.17 Ο ρόλος των αρχών ελέγχου της δημόσιας υγείας πρέπει να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί η ανταλλαγή ορθών πρακτικών και στο σημείο αυτό οι κοινοτικές αρχές πρέπει να διαδραματίσουν συντονιστικό ρόλο.

1.1.18 Πρέπει να ενισχυθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος με επίκεντρο την κατάσταση της υγείας και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη⁽³⁾.

⁽³⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 20.4.2006, με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το ευρωπαϊκό έτος διαπολιτισμικού διαλόγου (2008)» — COM(2005) 467 τελικό 2005/0203 (COD), εισηγήτρια: η κ. Cser (EE C 185, 8.8.2006).

1.1.19 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις προηγούμενες συστάσεις της σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν τις συμβάσεις της ΔΟΕ για τους μετανάστες⁽⁴⁾.

2. Ιστορικό

2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το ενδιαφέρον που έχει επιδείξει επανειλημμένα η πορτογαλική Προεδρία σχετικά με τη διερεύνηση του θέματος της δημόσιας υγείας και της μετανάστευσης. Η γερμανική, η πορτογαλική και η σλοβενική Προεδρία συμφωνούν ότι «η πολιτική για την υγεία διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο, δεδομένου ότι η καλύτερη πρόληψη και διασυνοριακή υγειονομική φροντίδα αποφέρει άμεσα πλεονεκτήματα στους ευρωπαίους πολίτες»⁽⁵⁾.

Οι τρεις Προεδρίες δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν ενεργά τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων ανισοτήτων εις βάρος των μεταναστών όσον αφορά την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Συμφωνήθηκε ακόμη να υποστηριχθεί ένα ευρύ φάσμα κοινοτικών δραστηριοτήτων για την προσφορά υψηλότερου επιπέδου υγείας σε όλους τους πολίτες, με επικέντρωση στην προώθηση της υγείας, την πρόληψη των ασθενειών, την καινοτομία και την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

2.2 Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε μεγάλο αριθμό γνωμοδοτήσεων σχετικών με το θέμα της νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης⁽⁶⁾, και, ως εκ τούτου, η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται σε θέματα υγείας. Η ΕΟΚΕ καλεί την πορτογαλική προεδρία και άλλους φορείς να ανατρέξουν στις προηγούμενες εργασίες της στον τομέα της μετανάστευσης.

⁽⁴⁾ Η διεθνής σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των εργαζόμενων μεταναστών και των μελών των οικογενειών τους, η οποία υιοθετήθηκε το 1990, άρχισε να ισχύει τον Ιούλιο του 2003. Αυτή συμπληρώνει την σύμβαση της ΔΟΕ για τη μετανάστευση για εργασία του 1949 (αριθ. 97) και τη σύμβαση της ΔΟΕ για τους εργαζόμενους μετανάστες (συμπληρωματικές διατάξεις) του 1975 (αριθ. 143). Από κοινού, αυτές οι τρεις διεθνείς συμβάσεις προσφέρουν ένα πλαίσιο για τα δικαιώματα των εργαζόμενων μεταναστών και την αντιμετώπιση των θεμάτων της παράνομης μετανάστευσης. Ισχύουν εντός ενός ευρύτερου πλαισίου πολιτικής το οποίο συμπεριλαμβάνει τις πρόσφατα υιοθετηθείσες συνθήκες των ΗΕ για την αντιμετώπιση της διακίνησης, της λαθρομετανάστευσης και της εκμετάλλευσης, όπως η σύμβαση των ΗΕ κατά του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος (2000), το πρωτόκολλο της για την πρόληψη, καταστολή και δίωξη της εμπορίας προσώπων ιδίως γυναικών και παιδιών (2000) και το πρωτόκολλο κατά της λαθρομετανάστευσης δια ξηράς, αέρος και θαλάσσης (2000), το προαιρετικό πρωτόκολλο της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού σχετικά με την εμπορία ανηλίκων, τη σωματεμπορία ανηλίκων και την πορνογραφία ανηλίκων (2000) και την προγενέστερη (1951) σύμβαση και το πρωτόκολλο (1967) για το καθεστώς των προσφύγων. Αν και σχετικά λίγες χώρες και περιφερειακές οικονομικές οργανώσεις έχουν κυρώσει αυτές τις συμβάσεις μέχρι σήμερα (εξαιρουμένων των συμβάσεων για τους πρόσφυγες), τα εν λόγω μέσα προσφέρουν σημαντικά στοιχεία για ένα περισσότερο ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης.

⁽⁵⁾ **Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, 18μηνο πρόγραμμα της γερμανικής, πορτογαλικής και σλοβενικής προεδρίας, **Βρυξέλλες, 21 Δεκεμβρίου 2006**.

⁽⁶⁾ Βλέπε τις παρακάτω γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ:

- 13.9.2006 με θέμα «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών», εισηγήτρια: ο κ. Pariza Castaños (EE C 318 23.12.2006).
- 15.12.2005 με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Πρόγραμμα της Χάγης: Δέκα προτεραιότητες για την επόμενη πενταετία — Η εταρική σχέση για την ανανέωση της Ευρώπης στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης», εισηγήτρια: ο κ. Pariza-Castaños (EE C 65 της 17.3.2006).
- 20.4.2006 με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις κοινοτικές στατιστικές για τη μετανάστευση και τη διεθνή προστασία» — COM(2005) 375 τελικό 2005/0156 (COD), εισηγήτρια: η κ. Sciberras (EE C 88 11.4.2006).

3. Εισαγωγή

3.1 Πολλά έχουν γραφτεί για τη μετανάστευση και την υγεία και η παρούσα έκθεση βασίζεται στην πρόσφατη μελέτη που καταρτίστηκε με θέμα την ανάλυση των πολιτικών και του ερευνητικού προγράμματος της Παγκόσμιας Επιτροπής για τη Διεθνή Μετανάστευση (Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration — Carballo & Mbour, Σεπτέμβριος 2005). Άλλες παραπομπές αναφέρονται παρακάτω στη γνωμοδότηση.

3.2 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ορίζει την έννοια της υγείας ως μια κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς ως έλλειψη ασθένειας ή αναπηρίας. Ο εισηγητής της παρούσας γνωμοδότησης θεωρεί ότι η «υγεία», όπως προσδιορίστηκε ανωτέρω, είναι ανθρώπινο δικαίωμα.

3.3 Η υγεία των μεταναστών και των προσφύγων είναι σημαντική για διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα:

- τα οικουμενικά ανθρώπινα δικαιώματα και ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας·
- η έκταση της απώλειας της ζωής, ασθενειών και κινδύνων για την υγεία που αντιμετωπίζουν ορισμένοι μετανάστες, ιδίως οι παράνομοι μετανάστες·
- οι κίνδυνοι για την υγεία που αντιμετωπίζει ένα ευρύ φάσμα μεταναστών όταν μετοικούν σε μια νέα χώρα·
- οι ανισότητες στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και την κοινωνική πρόνοια·
- Οι κίνδυνοι για τον ευρύτερο πληθυσμό· και
- Οι κίνδυνοι για τις χώρες καταγωγής λόγω απώλειας επαγγελματιών του κλάδου της υγείας.

	2006	2005	2004	2003	2002
Αιτήσεις άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
Αριθμός δεκτών αιτήσεων	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
% δεκτών αιτήσεων	22,71	20,55	13,36	12,4	14,73

Τα τελευταία χρόνια, τόσο η νόμιμη όσο και η παράνομη μετανάστευση αυξήθηκε σε πολλές χώρες της Νότιας Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας. Πολλοί από αυτούς τους μετανάστες κατάγονται από τη Βόρεια ή την Υποσαχάρια Αφρική, τη Λατινική Αμερική, την Ασία και τις χώρες ΚΑΚ.

4.4 Ενώ σε γενικές γραμμές, οι μετανάστες είναι πιο υγιείς απ' ό,τι οι κάτοικοι της χώρας καταγωγής τους, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν περισσότερα προβλήματα υγείας απ' ό,τι ο μέσος πληθυσμός στη χώρα υποδοχής τους. Αυτό οφείλεται σε διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων:

- ψυχολογικές και κοινωνικές καταπονήσεις (οφειλόμενες στην άγνοια της πολιτιστικής παράδοσης, την παρανομία, την αλλαγή περιβάλλοντος, την έλλειψη γνώσεων ξένων γλωσσών, την έλλειψη εμπιστοσύνης και ενημέρωσης, σε θέματα διανοητικής υγείας)·
- κίνδυνοι που αποκτήθηκαν στη χώρα καταγωγής·
- φτώχεια και εργασία σε επικίνδυνες συνθήκες·
- ελλιπής πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής μέριμνας και σε πληροφορίες για αυτές, προώθησης της υγείας και πρόληψης·

4. Μέγεθος και εμβέλεια του θέματος

4.1 Σε διεθνές επίπεδο, εκτιμάται ότι πάνω από 200 εκατομμύρια άνθρωποι μεταναστεύουν κάθε χρόνο αναζητώντας εργασία και μια καλύτερη ζωή· τουλάχιστον τα 30-40 (7) εκατομμύρια από αυτούς είναι παράνομοι μετανάστες. Το σύνολο των μεταναστών παγκοσμίως θα συγκροτούσε την πέμπτη πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο (8). Οι γυναίκες αποτελούσαν το 49,6 % του συνόλου των μεταναστών το 2005. Στην Ευρώπη υπάρχουν μεταξύ 7 και 8 εκατομμύρια παράνομοι μετανάστες (9).

4.2 Για τους σκοπούς της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ εξέτασε τα θέματα της μετανάστευσης και της υγείας, κυρίως σε σχέση με τη μετανάστευση πολιτών τρίτων χωρών στην ΕΕ. Σήμερα, περίπου 18 εκατομμύρια πολίτες τρίτων χωρών ζουν στην ΕΕ. Σημαντικός είναι, επίσης, ο αριθμός αλλοδαπών πολιτών, καθώς και των παράτυπων ή παράνομων μεταναστών. Η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών που βρίσκονται στην επικράτεια της ΕΕ έχουν εισέλθει παράνομα.

4.3 Οι αιτούντες άσυλο αντιπροσωπεύουν ένα μικρό σχετικά ποσοστό του συνόλου του μεταναστευτικού πληθυσμού και ο αριθμός τους έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της πολιτικής της ΕΕ μάλλον παρά της συνολικής μείωσης του αριθμού των ατόμων που χρειάζονται προστασία.

— πρόσθετοι κίνδυνοι στις χώρες προορισμού·

— συνθήκες στέγασης.

4.5 Οι μετανάστες που κατάγονται από ορισμένες περιοχές εμφανίζουν πιο συχνά μεταδοτικές ασθένειες και μακροχρόνια προβλήματα όπως προβλήματα διανοητικής υγείας, στεφανιαία νόσο, αναπνευστικές ασθένειες και διαβήτη.

4.6 Οι παράνομοι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών και κυρίως των παιδιών τους, έρχονται αντιμετώπι με πιο σοβαρά προβλήματα υγείας απ' ό,τι οι νόμιμοι μετανάστες, τα οποία συνδέονται με τους κινδύνους για την υγεία που διατρέχουν κατά την είσοδο στο έδαφος της ΕΕ, με τις δυσχερείς οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και την ανεπαρκή πρόσβαση σε υπηρεσίες.

(7) Ηνωμένα Έθνη, Trends in Total Migrant Stock: The 2003 Revision.

(8) US Census Bureau (Υπηρεσία απογραφής των ΗΠΑ), IDB — Rank Countries by Population, <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>.

(9) Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>.

5. Διάφορα είδη μετανάστευσης

5.1 Εθελούσια μετανάστευση

5.1.1 Οι οικονομικοί παράγοντες αποτελούν την κύρια κινητήρια δύναμη για μετανάστευση στην ΕΕ, με τη διαφυγή από συρράξεις και διώξεις να αποτελούν, επίσης, σημαντικούς λόγους. Οι άνθρωποι μετανάστευαν και συνεχίζουν να μεταναστεύουν για διάφορους λόγους. Ορισμένοι μεταναστεύουν με σκοπό την εγκατάσταση και την έναρξη μιας νέας ζωής, ενώ άλλοι αποσκοπούν να κερδίσουν αρκετά χρήματα και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

5.1.2 Ορισμένοι μετανάστες διαθέτουν νόμιμο καθεστώς και εγκαθίστανται για συγκεκριμένη χρονική περίοδο με σκοπό την εργασία, ενώ άλλοι μετακινούνται παράνομα, ωστόσο, βρίσκουν εργασία και παραμένουν στην αλλοδαπή για αόριστο χρονικό διάστημα. Αμφότερες οι ανωτέρω κατηγορίες ενδεχομένως να αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, τα οποία συχνά συνδέονται με τις εθνικές πολιτικές και τη στάση της κοινωνίας έναντι των μεταναστών και με τους καθοριστικούς για την υγεία παράγοντες όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση και η στέγαση.

5.1.3 Η κυκλική μετανάστευση αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως καίρια μορφή μετανάστευσης ⁽¹⁰⁾ η οποία, εάν κατευθυνθεί κατάλληλα, μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της διεθνούς προσφοράς και ζήτησης εργασίας, συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο στην αποτελεσματικότερη κατανομή των διαθέσιμων πόρων και στην οικονομική ανάπτυξη. Μπορεί, επίσης, να αποκριθεί στην ανάγκη της ΕΕ να προσφέρει μια αξιόπιστη εναλλακτική λύση στην παράνομη μετανάστευση.

5.2 Αναγκαστική μετανάστευση

5.2.1 Ο αντίκτυπος της αναγκαστικής μετανάστευσης στην υγειονομική περίθαλψη είναι σοβαρός και εκτεταμένος: κάθε χρόνο, πολλοί άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και καθίστανται πρόσφυγες που απολαύουν της προστασίας των Ηνωμένων Εθνών, ενώ εκατομμύρια άλλοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να παραμείνουν εντός των συνόρων της πατρίδας τους.

5.2.2 Συχνά, οι μετανάστες αναγκάζονται να καταβάλουν μεγάλα χρηματικά ποσά προκειμένου να λάβουν βοήθεια για τη διέλευση των συνόρων, γεγονός που συνιστά σοβαρή οικονομική επιβάρυνση. Οι μετανάστες ζουν μέσα σε καθεστώς φόβου και γίνονται εύκολα αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους εργοδότες. Για τις γυναίκες οι βιασμοί και η σεξουαλική εκμετάλλευση δεν αποτελούν σπάνια φαινόμενα.

5.2.3 Η εμπορία ανθρώπων συνιστά εγκληματική πράξη που παραβιάζει θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και καταστρέφει ζωές. Η εμπορία ανθρώπων αναγνωρίζεται ως η σύγχρονη μορφή δουλείας και εκτιμάται ότι κάθε χρόνο ο αριθμός των ατόμων που ζουν κάτω από μια μορφή καταναγκαστικής δουλείας σε όλο τον κόσμο (σύμφωνα με τη ΔΟΕ) ανέρχεται σε 12 εκατομμύρια, ενώ πάνω από ένα εκατομμύριο άτομα πωλούνται ως εμπορεύσιμα αγαθά με σκοπό την πορνεία ή την καταναγκαστική εργασία. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ στο 80 % των περιπτώσεων τα θύματα είναι γυναίκες και κορίτσια και στο 50 % ανήλικοι. Τα εν λόγω στοιχεία καταδεικνύουν επίσης ότι η πλειοψηφία αυτών των προσώπων είναι θύματα εμπορίας με σκοπό την γενετήσια εκμετάλλευση.

5.2.4 Η εμπορία ανθρώπων αποφέρει τεράστια κέρδη στους σωματέμπορους και σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, τα κέρδη ανέρχονται σε 10 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ⁽¹¹⁾ ετησίως. (iii: UNICEF)

⁽¹⁰⁾ COM για την Κυκλική Μετανάστευση της 16ης Μαΐου 2007.

⁽¹¹⁾ The New Global Slave Trade, Ethan B. Kapstein, from Foreign Affairs, Νοέμβριος/Δεκέμβριος 2006.

5.3 Διεθνής τουρισμός

5.3.1 Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, κατά την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα, ο διεθνής τουρισμός αντιπροσώπευε το 30 % του συνόλου των κλάδων των υπηρεσιών παγκοσμίως και εκτιμάται ότι ο αριθμός των διεθνών «αφιξέων» θα ξεπεράσει τα 1,55 δισεκατομμύρια έως το 2020. Από αυτές, τα 400 εκατομμύρια δρομολόγια θα αφορούν ταξίδια μεγάλων αποστάσεων διαμέσου οικολογικών ζωνών.

5.3.2 Εκτιμάται ότι, ετησίως, 14 εκατομμύρια τουρίστες ταξιδεύουν από τις βιομηχανικές χώρες προς τις τροπικές ζώνες της Αφρικής, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και των νησιών του Ειρηνικού. Ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς επιστρέφει έχοντας προσβληθεί από μια ασθένεια, η οποία πρέπει να θεραπευτεί. Η διάρροια είναι το συχνότερο πρόβλημα, ωστόσο, η ελονοσία έχει καταστεί πλέον ένα κοινό πρόβλημα όσον αφορά τη διάγνωση, τη θεραπεία και το κόστος για τις χώρες στις οποίες επιστρέφουν οι τουρίστες.

5.3.3 Χωρίς τη λήψη προστασίας, οι τουρίστες διατρέχουν τον κίνδυνο να προσβληθούν από ηπατίτιδα Α και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, συμπεριλαμβανομένου του ιού HIV.

6. Ο αντίκτυπος της μετανάστευσης στην υγεία και τη δημόσια υγεία

6.1 Πολιτική

6.1.1 Πολλές χώρες της ΕΕ εφαρμόζουν πολιτικές σχετικά με το δικαίωμα εισόδου, τη διάρκεια παραμονής και το χρονικό σημείο αναχώρησης των μεταναστών. Στο σύνολό τους, αυτές οι πολιτικές είναι μάλλον περιοριστικές παρά ανεκτικές και καθιστούν τη μετανάστευση πιο περίπλοκη. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός επίσημου κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος για την υγεία των μεταναστών.

6.1.2 Οι προσεγγίσεις όσον αφορά τη δημόσια υγεία και τις διαγνωστικές εξετάσεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όπως και η προσέγγιση σχετικά με την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την κοινωνική πρόνοια. Ωστόσο, φαίνεται ότι υφίσταται έλλειψη ολοκληρωμένης πληροφόρησης όσον αφορά τη σύγκριση των εθνικών πρακτικών.

6.2 Δεδομένα

6.2.1 Λίγες είναι οι χώρες της Ένωσης που συλλέγουν σε τακτική βάση στατιστικά δεδομένα σχετικά με την υγεία των μεταναστών, με αποτέλεσμα τη δυσχέρεια διάθεσης αξιόπιστης πληροφόρησης για την κατάσταση της υγείας και τις υγειονομικές ανάγκες των μεταναστών. Σε πολλές χώρες, τα συστήματα καταγραφής στον τομέα της υγείας δεν περιλαμβάνουν την παράμετρο του καθεστώτος μετανάστη για τον προσδιορισμό των ασθενών.

6.2.2 Ενώ ένας μικρός αριθμός χωρών συλλέγει τα ανωτέρω στοιχεία, άλλες επικεντρώνονται στην περιοχή καταγωγής ή την εθνική ομάδα. Εξ αιτίας αυτού, είναι δυνατή η έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τους όρους «μετανάστης» και «απόγονος μεταναστών». Σε ορισμένες περιπτώσεις, ως κριτήριο προσδιορισμού λαμβάνεται αποκλειστικά η εθνική καταγωγή των προσώπων και δεν γίνεται διάκριση κατά πόσον πρόκειται, για παράδειγμα, για παιδιά που είναι μετανάστες τα ίδια ή για παιδιά μεταναστών.

6.2.3 Υπάρχει επίσης ένας άγνωστος αριθμός παράνομων και, επομένως, αδήλωτων μεταναστών, οι οποίοι μπορεί να είναι απρόθυμοι να αναζητήσουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε περίπτωση ανάγκης.

6.2.4 Επιπλέον, είναι πιθανόν οι μετανάστες να είναι απρόθυμοι να δώσουν πληροφορίες για τη μεταναστευτική τους κατάσταση στις υγειονομικές υπηρεσίες, φοβούμενοι ότι αυτό θα μπορούσε να αποβεί εις βάρος τους. Αυτό επιτείνει τη έλλειψη διαθέσιμων πληροφοριών υψηλής ποιότητας.

6.2.5 Η απροθυμία αυτή μπορεί να οφείλεται και σε πολιτισμικούς και θρησκευτικούς λόγους. Επιπλέον, οι αρχές και οι υγειονομικές υπηρεσίες παρουσιάζουν ελλείψεις κατάλληλων γνώσεων και δεν είναι προετοιμασμένες να ανταποκριθούν στις ειδικές ανάγκες των μεταναστών. Για τους λόγους αυτούς, δεν υπάρχει επαρκής πληροφόρηση για τους μετανάστες και την κατάσταση της υγείας τους.

6.3 Μετανάστευση και ψυχοκοινωνική ευημερία

6.3.1 Τόσο για τους νόμιμους όσο και για τους παράνομους μετανάστες, οι προκλήσεις όσον αφορά τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τις πολιτικές των χωρών υποδοχής οξύνονται από το φόβο του άγνωστου (v.: Tizon 1983). Άλλα προβλήματα που επηρεάζουν την υγεία των μεταναστών και των κοινοτήτων υποδοχής είναι τα ακόλουθα:

- ο χωρισμός από την οικογένεια, τους συντρόφους και τα παιδιά
- η εκμετάλλευση από τους εργοδότες
- η σεξουαλική εκμετάλλευση
- η ανησυχία και η νοσταλγία για την πατρίδα
- η ελλιπής ενσωμάτωση στις τοπικές κοινότητες
- η κλονισμένη σωματική και διανοητική υγεία.

Όλοι οι ανωτέρω παράγοντες επηρεάζουν την υγεία των ατόμων και των κοινοτήτων.

6.4 Μετανάστευση και διανοητική υγεία

6.4.1 Η έρευνα ⁽¹²⁾ κατέδειξε ότι ορισμένες ομάδες μεταναστών στην Ευρώπη παρουσιάζουν τα υψηλότερα επίπεδα σχιζοφρένειας, τα υψηλότερα ποσοστά αυτοκτονιών, υψηλά ποσοστά κατάχρησης ναρκωτικών και αλκοόλ και υψηλό κίνδυνο κατάθλιψης και άγχους. Η έρευνα διαπιστώνει ακόμη ότι η πρόσβαση αυτών των ομάδων σε υγειονομική και κοινωνική υποστήριξη είναι ανεπαρκής.

6.4.2 Ορισμένοι από τους παράγοντες που διαπιστώθηκε ότι συμβάλλουν στον κλονισμό της διανοητικής υγείας των μεταναστών είναι: οι αλλαγές στις διατροφικές συνήθειες, η έλλειψη οικογενειακής και κοινωνικής υποστήριξης, η πολιτιστική παράδοση, η γλώσσα και το κλίμα, η εχθρότητα, ο ρατσισμός και η ξενοφοβία εκ μέρους των εντόπιων πληθυσμών, καθώς και, στην περίπτωση αυτών που διέφυγαν από εμπόλεμες περιοχές, οι εναπομείναντες φόβοι βασανισμού, απώλειας της οικογένειας και σεξουαλικής κακοποίησης.

6.4.3 Η έρευνα διαπιστώνει ότι τα δύο τρίτα των προσφύγων παρουσιάζουν άγχος ή κατάθλιψη καθώς και συμπτώματα διαταραχών μετατραυματικής καταπόνησης, όπως εφιάλτες και κρίσεις πανικού.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M Bernal, MC Harday and JM Abad: Migration and mental health in Europe 2005.

6.4.4 Παρατηρείται περιορισμένη πρόσβαση σε θεραπεία, βοήθεια και υποστήριξη για τις εν λόγω διαταραχές και η πρόσβαση αυτή είναι ακόμη πιο περιορισμένη για τους αιτούντες άσυλο και για τους πρόσφυγες χωρίς επίσημα έγγραφα, οι οποίοι αποτελούν την ομάδα που χρειάζεται περισσότερο αυτές τις υπηρεσίες.

6.5 Μετανάστευση και σωματική υγεία

6.5.1 Όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν ένα «αποτύπωμα» υγείας που σχετίζεται με την καταγωγή τους και το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζουν. Γενικά, οι οικονομικοί μετανάστες τείνουν να μεταναστεύουν από τις φτωχότερες προς τις πλουσιότερες χώρες και, ως εκ τούτου, σε ένα ορισμένο ποσοστό αυτών, το προφίλ υγείας συνδέεται με τη φτώχεια.

6.6 Μεταδοτικές ασθένειες

6.6.1 Η παρεχόμενη υποστήριξη σε μετανάστες που έχουν προσβληθεί από τον ιό της ανθρώπινης ανοσολογικής ανεπάρκειας (HIV) ή από φυματίωση διαφοροποιείται και παρουσιάζει προκλήσεις όσον αφορά τον πολιτισμό, τη γλώσσα και τη θρησκεία, καθώς και το νομικό και οικονομικό καθεστώς των μεταναστών. Οι νέοι, οι γυναίκες και τα κορίτσια αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο να προσβληθούν από τον ιό του HIV/AIDS.

6.6.2 Δεν υπάρχουν συνεκτικές πολιτικές σε ό,τι αφορά τις διαγνωστικές εξετάσεις σε τοπικό επίπεδο, ακόμη και ο τρόπος διεξαγωγής των διαγνωστικών εξετάσεων πριν από την είσοδο στο έδαφος της ΕΕ ποικίλει. Η στάση των ενδιαφερόμενων, όσον αφορά τους εν λόγω τοπικούς ελέγχους υγείας, παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Ορισμένες υπηρεσίες αναφέρουν ότι ποσοστό μεγαλύτερο του 50 % δεν παρουσιάζεται στα επακόλουθα ιατρικά ραντεβού και οι πάροχοι υπηρεσιών αποδίδουν αυτό το γεγονός σε δυσκολίες επικοινωνίας, σε φόβο απέναντι στις αρχές και σε έλλειψη κατανοήσης των διαθέσιμων υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι ο επίτροπος κ. Κυπριανού ζήτησε από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων να καταρτίσει ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη φυματίωση. Το εν λόγω σχέδιο αναμένεται να δημοσιευτεί το φθινόπωρο του 2007 και θα καταγράφει την κατάσταση στα διάφορα κράτη μέλη.

6.6.3 Στη Δυτική Ευρώπη παρατηρείται σημαντική αύξηση των δηλωμένων περιπτώσεων φυματίωσης και αυτή η αύξηση συνδέεται, εν μέρει τουλάχιστον, με τη μετανάστευση από φτωχότερες χώρες. Ορισμένες περιπτώσεις φυματίωσης ενδεχομένως να είναι «εισαγόμενες», ωστόσο, είναι γνωστό ότι οι μετανάστες διαμένουν σε συννοικίες όπου επικρατούν ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης και βασικό τους χαρακτηριστικό όσον αφορά τη στέγαση και την εργασία είναι ο συγχρωτισμός· αυτή η κατάσταση συνεπάγεται τον κίνδυνο εξάπλωσης λοιμώξεων του αναπνευστικού συστήματος. Επίσης, είναι πιθανόν οι μετανάστες να αντιπροσωπεύουν υψηλό ποσοστό των ασθενών.

6.6.4 Όσον αφορά τον ιό HIV, η έκθεση της ΕΕ με τίτλο «AIDS & Mobility — HIV/AIDS Care & Supports for Migrants and Ethnic Minority Communities in Europe» (vi: EU — Clark K and Broring G) παρουσιάζει εκθέσεις από διάφορα κράτη μέλη και εστιάζεται κυρίως στα εξής:

- εθνική πολιτική·
- πρόσβαση σε ιατρική και κοινωνική υποστήριξη·
- υπηρεσίες περίθαλψης και υποστήριξης.

6.6.5 Η εν λόγω έκθεση υπογραμμίζει το γεγονός ότι η κατάσταση των μεταναστών (αριθμός ατόμων, εθνοτικό υπόβαθρο και επιδημιολογία) και οι αποκρίσεις της κοινωνίας διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τη μια χώρα στην άλλη.

6.6.6 Υπάρχει η πιθανότητα οι άνθρωποι που κατάγονται από περιοχές του κόσμου όπου καταγράφονται υψηλά ποσοστά επικράτησης του ιού HIV να παρουσιάζουν μεγαλύτερες πιθανότητες να είναι φορείς του ιού. Πράγματι, μεταξύ 1997 και 2005, το 47 % όλων των περιπτώσεων μετάδοσης του ιού HIV σε ετεροφυλόφιλους διαγνώστηκε σε ατενείς που κατάγονταν από χώρες με υψηλά ποσοστά επικράτησης του ιού ανθρώπινης ανοσολογικής ανεπάρκειας..

6.6.7 Αντιθέτως, οι μετανάστες από χώρες με χαμηλά ποσοστά επικράτησης του ιού HIV δεν φαίνεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο (ενδεχομένως μικρότερο μάλιστα) απ' ό,τι οι υπήκοοι της χώρας υποδοχής.

6.7 Μη μεταδοτικές ασθένειες

6.7.1 Οι χρόνιες ασθένειες, όπως η στεφανιαία νόσος της καρδιάς, η χρόνια αποφρακτική πνευμονοπάθεια, τα εγκεφαλικά επεισόδια και ο διαβήτης συνιστούν μεγάλη πρόκληση για τις υπηρεσίες υγείας στα περισσότερα μέρη του κόσμου και ευθύνονται για το ήμισυ του συνόλου των θανάτων κάθε χρόνο.

6.7.2 Η στεφανιαία νόσος αποτελεί την κύρια αιτία θνησιμότητας και έχει τις σοβαρότερες επιπτώσεις όσον αφορά τη θεραπεία, το κόστος και τον αντίκτυπο στους ασθενείς, στην επαγγελματική σταδιοδρομία και στις κοινότητες. Στις κοινότητες μεταναστών η στεφανιαία νόσος μπορεί να συνδεθεί με την εθνοτική προδιάθεση, τη διατροφή και το άγχος. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι ασιατές άντρες φαίνεται να είναι πιο επιρρεπείς στη στεφανιαία νόσο σε σχέση με άλλους (viii: Baljoran et Raleigh, 1992).

Οι άντρες και οι γυναίκες που κατάγονται από τη Νότια Ασία εμφανίζουν ποσοστά θνησιμότητας λόγω στεφανιαίας νόσου κατά 30-40 % υψηλότερα απ' ό,τι άλλες ομάδες πληθυσμού (ix: Baljoran, 1991).

6.7.3 Σύμφωνα με στοιχεία του Ηνωμένου Βασιλείου, οι μετανάστες που κατάγονται από την Καραϊβική διατρέχουν διπλάσιο κίνδυνο να εκδηλώσουν εγκεφαλικό επεισόδιο σε σχέση με το «λευκό» πληθυσμό (x: Stewart 1999). Στη Σουηδία καταγράφονται υψηλά ποσοστά παχυσαρκίας και εκδήλωσης στεφανιαίας νόσου σε φινλανδούς μετανάστες, γεγονός που συνδέεται με τη διατροφή και την κατανάλωση οινοπνεύματος (xi: Jarhult et al 1992).

6.8 Κληρονομικές ασθένειες

6.8.1 Η μετανάστευση ανθρώπων από διάφορα μέρη του κόσμου μπορεί επίσης να συνεπάγεται την εξάπλωση γενετικών ασθενειών. Η δρεπανοκυτταρική αναιμία και η μεσογειακή αναιμία εκδηλώνονται συχνότερα ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης από την Αφρική, την Καραϊβική και τη λεκάνη της Μεσογείου. Η δρεπανοκυτταρική αναιμία είναι μια σχετικά κοινή ασθένεια στην ΕΕ και εκτιμάται ότι προσβάλλει 6.000 ενήλικες και 75 έως 300 βρέφη στο Ηνωμένο Βασίλειο κάθε χρόνο. (xii: Karim 1995). Υψηλό ποσοστό επιπολασμού της δρεπανοκυτταρικής αναιμίας διαπιστώθηκε επίσης σε μετανάστες στην Πορτογαλία (xiii: Carrerio et al, 1996).

6.8.2 Η μεσογειακή αναιμία είναι κληρονομική νόσος του αίματος, η οποία απαντάται στη λεκάνη της Μεσογείου και εντοπίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο στις εθνοτικές μειονότητες που κατάγο-

νται από τη Μέση Ανατολή και την Κύπρο· υπάρχουν στοιχεία ότι η εν λόγω ασθένεια εκδηλώνεται σε άτομα που κατάγονται από το Πακιστάν, την Κίνα και το Μπανγκλαντές.

6.8.3 Για αυτές τις ασθένειες απαιτείται η διάγνωση ειδικευμένων ιατρών και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν είναι πάντοτε διαθέσιμες.

6.9 Επαγγελματικές ασθένειες

6.9.1 Οι μετανάστες καταλαμβάνουν συχνά θέσεις απασχόλησης χαμηλής ειδίκευσης, οι οποίες δεν είναι πλέον ελκυστικές για τον τοπικό πληθυσμό. Ορισμένες από αυτές τις θέσεις εργασίας, όπως λόγω χάρη στον εξορυκτικό τομέα, στη βιομηχανία επεξεργασίας αμιάντου και των χημικών βιομηχανιών ή στην βαριά μεταποιητική βιομηχανία, συνεπάγονται κινδύνους για την υγεία. Στον γεωργικό τομέα η έκθεση σε φυτοφάρμακα και σε άλλες χημικές ουσίες έχει συνδεθεί με υψηλή συχνότητα εμφάνισης κατάθλιψης, κεφαλαλγιών και αυξημένο κίνδυνο αποβολών στις γυναίκες.

6.9.2 Στην περίπτωση μεταναστών υψηλού επιπέδου μόρφωσης, υψηλής εξειδίκευσης ή στην περίπτωση «διαρροής εγκεφάλων», καθώς και μεταναστών κυκλικής μετανάστευσης, παρατηρείται πολύ συχνά εργασιακό άγχος, δεδομένου ότι οι συνθήκες εργασίας τους είναι χειρότερες από εκείνες των εντόπιων εργαζομένων (διαφορετικά δικαιώματα, κλπ.), αν και δεν έχουν τη δυνατότητα επιλογής εξαιτίας της οικονομικά εξαρτημένης κατάστασής τους (¹³).

6.10 Ατυχήματα

6.10.1 Ο αριθμός των εργατικών ατυχημάτων των μεταναστών εργαζομένων στην Ευρώπη είναι σχεδόν δύο φορές μεγαλύτερος απ' ό,τι στους υπόλοιπους εργαζομένους. (xiv: Bollini & Siem, 1995). Στη Γερμανία, το ποσοστό ατυχημάτων στους μετανάστες είναι πολύ υψηλό, ειδικά για όσους εργάζονται σε βιομηχανίες όπου τα μέτρα υγείας και ασφάλειας είναι ανεπαρκή (xv: Huismann et al, 1997). Όσον αφορά τα ταξίδια, τα στατιστικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι τα παιδιά μεταναστών ηλικίας 5-9 ετών είναι πιο ευάλωτα σε τροχαία ατυχήματα και άλλους τραυματισμούς απ' ό,τι τα παιδιά της ίδιας ηλικιακής ομάδας των εντόπιων κατοίκων (xvi: Korporal & Geiger, 1990). Στις Κάτω Χώρες, τα παιδιά τουρκικής και μαροκινής καταγωγής φαίνεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο οικιακών ατυχημάτων, συμπεριλαμβανομένων της δηλητηρίασης και των εγκαυμάτων, καθώς και τροχαίων ατυχημάτων (xvii: de Jong & Wesenbeek, 1997).

6.11 Αναπαραγωγική υγεία

6.11.1 Ορισμένες ομάδες μεταναστών, όπως είναι οι άνδρες που ζουν χωριστά από τις συζύγους τους, παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό κρουσμάτων σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, η θνησιμότητα που συνδέεται με την εγκυμοσύνη είναι υψηλότερη στις μετανάστριες απ' ό,τι στις γυναίκες του τοπικού πληθυσμού. Τα ποσοστά διακοπής της κύησης τείνουν να είναι υψηλότερα στις μετανάστριες. Στη Βαρκελώνη οι αιτήσεις για άμβλωση είναι διπλάσιες μεταξύ των μεταναστριών απ' ό,τι στις Ισπανίδες γυναίκες. Σύμφωνα με μια μελέτη του διεθνούς κέντρου για τη μετανάστευση και την υγεία (International Centre on Migration and Health) στη Γενεύη το ποσοστό άμβλώσεων μεταξύ των παράνομων μεταναστριών είναι τρεις φορές υψηλότερο απ' ό,τι στις Ελβετίδες υπηκόους συγκρίσιμης ηλικίας. (xviii: Carballo et a, 2004).

(¹³) «Who Cares? Women Health Workers in the Global Labour Market», εκδόθηκε από τον Kim Van Eyck, PhD, 2005.

6.11.2 Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα νεογνά μητέρων ασιατικής καταγωγής τείνουν να έχουν χαμηλότερο βάρος κατά τη γέννα σε σχέση με τα νεογνά άλλων εθνοτικών ομάδων, ενώ ο κίνδυνος περιγεννητικής και μεταγεννητικής θνησιμότητας που διατρέχουν είναι υψηλότερος. Στα βρέφη μητέρων από την Καραϊβική καταγράφονται επίσης υψηλότερα ποσοστά μεταγεννητικής θνησιμότητας σε σχέση με το μέσο όρο. Στο Βέλγιο και τη Γερμανία διαπιστώνονται υψηλά ποσοστά περιγεννητικής και βρεφικής θνησιμότητας σε μετανάστριες από το Μαρόκο και την Τουρκία. Σε γυναίκες που κατάγονται από την Υποσαχάρια Αφρική και την Κεντρική και Νότια Αμερική παρουσιάζονται προβλήματα κατά τον τοκετό, καθώς και χαμηλό βάρος των νεογνών.

6.11.3 Τα παιδιά των μεταναστών ενδέχεται να παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά λήψης προληπτικών υπηρεσιών, όπως είναι η ανοσοποίηση.

6.12 Εμπόδια στην πρόσβαση και στην αποτελεσματική χρήση των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης εκ μέρους των μεταναστών

6.12.1 Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν νομικά, ψυχοκοινωνικά και οικονομικά προβλήματα κατά την πρόσβαση τους στη υγειονομική περίθαλψη. Τα γλωσσικά εμπόδια αποτελούν ένα ακόμη προφανές πρόβλημα, όπως και το κόστος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, καθώς, έστω και μια περιορισμένη συμβολή στο κόστος εκ μέρους ενός μετανάστη χαμηλού εισοδήματος, συνιστά σημαντικό εμπόδιο. Οι παράνομοι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που αναμένουν την εξέταση των αιτήσεών τους αντιμετωπίζουν νομικά εμπόδια πρόσβασης σε περίθαλψη σε πολλές χώρες.

6.12.2 Επιπλέον, οι υπηρεσίες δημόσιας υγείας δεν είναι συχνά σε θέση να αντιμετωπίσουν τα ειδικά υγειονομικά προβλήματα των μεταναστών και παρατηρείται έλλειψη ευαισθητοποίησης και των απαιτούμενων δεξιοτήτων για την επιτυχή περίθαλψη ατόμων που ενδέχεται να παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τις αντιλήψεις τους για την υγεία και διαφορετικές στάσεις έναντι της ασθένειας, του πόνου και του θανάτου, καθώς και άλλους τρόπους έκφρασης των συμπτωμάτων τους, αντιμετώπισης της ασθένειας και διατύπωσης των προσδοκιών τους προς τους ιατρούς.

6.12.3 Επιπλέον, η περιπλοκότητα του ιδιαίτερα αναπτυγμένου και διαφοροποιημένου υγειονομικού τομέα των κρατών μελών ενδέχεται να περιπλέκει περαιτέρω την εν λόγω κατάσταση.

6.12.4 Η οργάνωση της πρόληψης ασθενειών και προώθησης της υγείας για τους πληθυσμούς των μεταναστών συχνά είναι ανεπαρκής. Και αυτό δεν ισχύει μόνο για τις προγεννητικές εξετάσεις, αλλά και για τα προγράμματα εμβολιασμών και άλλα είδη πρόληψης και έγκαιρης διάγνωσης, συμπεριλαμβανομένης και της

ανίχνευσης ασθενειών. Μέχρι τώρα, τα προγράμματα πρόληψης σπάνια χρησιμοποιήσαν προσεγγίσεις πρόσβασης των διαφόρων ομάδων μεταναστών, οι οποίες να είναι ευαίσθητες απέναντι στην πολιτιστική τους παράδοση.

6.12.5 Οι υψηλές τιμές ορισμένων υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και το κόστος των φαρμάκων αποτελούν σημαντικά εμπόδια για τους περισσότερους μετανάστες. Αυτοί οι παράγοντες μπορεί να προκαλέσουν καθυστερήσεις στην έναρξη θεραπευτικών αγωγών ή σε θεραπευτικές αγωγές που συνταγογραφήθηκαν, αλλά δεν ακολουθήθηκαν ή ακόμη στη μη λήψη φαρμάκων. Αυτό αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τον ανθρώπινο πόνο καθώς και τις συνολικές οικονομικές δαπάνες για την κοινωνία.

6.13 Επαγγελματίες του κλάδου της υγείας

6.13.1 Η αυξανόμενη τάση πρόσληψης επαγγελματιών του κλάδου της υγείας από φτωχές χώρες στην ΕΕ και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες συνιστά άλλη μια μεγάλη πρόκληση. Εάν αυτή η τάση συνεχιστεί ανεξέλεγκτα, θα μπορούσε να αποτελέσει σοβαρό εμπόδιο στην εξέλιξη του τομέα της υγείας στις χώρες καταγωγής (που «χάνουν» εργατικό δυναμικό) και να θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της εκπαίδευσης ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού σε αυτές τις χώρες. Η έξοδος εξειδικευμένων επαγγελματιών του κλάδου της υγείας από φτωχές σε πόρους χώρες συνεπάγεται σημαντικές απώλειες όσον αφορά τις επενδύσεις στην κατάρτιση των ανωτέρω επαγγελματιών⁽¹⁴⁾. Πρέπει να βρεθούν νέες λύσεις για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, όπως η ίδρυση ειδικού ταμείου αποζημίωσης, κατάρτισης και επανεγκατάστασης. Το παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, όπου διασφαλίζεται ότι το εθνικό σύστημα υγείας εφαρμόζει δεοντολογικές πρακτικές πρόσληψης προσωπικού, αναγνωρίζεται ευρέως ως ορθή πρακτική. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν την υιοθέτηση τέτοιων πρακτικών και την εφαρμογή τους στις υπηρεσίες πρόληψης προσωπικού στον τομέα της υγείας και στα νοσηλευτικά ιδρύματα του ιδιωτικού καθώς και του δημόσιου τομέα.

6.13.2 Οι επαγγελματίες του κλάδου της υγείας (και ειδικά οι νοσοκόμες και οι ιατροί) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαφύλαξη και βελτίωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των μεταναστών. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω επαγγελματίες είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις υγειονομικές ανάγκες των μεταναστών και κατανοούν τους πολιτιστικούς, θρησκευτικούς και εθμικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις συνήθειες αυτών των ιδιαίτερων ομάδων. Αυτό είναι αναγκαίο για να διασφαλιστεί η πρόσβαση των μεταναστών σε κατάλληλες και πολιτιστικά ευαίσθητοποιημένες υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Βρυξέλλες, 18 Ιουνίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁴⁾ Kim Van Eyck ed., 2005. Who cares?. UNISON UK: PSI.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία συγκέντρωσε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης (άρθρο 54(3) του εσωτερικού κανονισμού).

Σημείο 1.1.8

Να διαγραφεί:

~~«1.1.8 Εισαγωγή εθνικών προγραμμάτων για τη δημόσια υγεία στην εκπαίδευση τα οποία λαμβάνουν υπόψη τις πολιτιστικές παραδόσεις των μειονοτήτων.»~~

Αιτιολογία

Το κείμενο του σημείου 1.1.8 είναι πολύ γενικά διατυπωμένο και αντνακλά τα επιχειρήματα που αναλύονται λεπτομερέστερα στα σημεία 1.1.14, 1.1.19, 1.1.20 και 1.1.24. Είναι, συνεπώς, περιττό. Πρόκειται για μια άνευ λόγου προσθήκη στο τμήμα των «Συστάσεων», που εισάγει ασάφεια στο σημαντικότερο αυτό τμήμα της γνωμοδότησης.

Ψηφοφορία

Ψήφοι υπέρ: 44

Ψήφοι κατά: 51

Αποχές: 11

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκές Περιφέρειες»

(2007/C 256/23)

Στις 17 Ιανουαρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα τις: «Ευρωπαϊκές Περιφέρειες».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ZUFIAUR.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 108 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Επικρατούσα κατάσταση

1.1 Ορισμός

1.1.1 Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες αποτελούν μόνιμες δομές διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών που γειττονούν άμεσα και βρίσκονται κατά μήκος κοινών εθνικών συνόρων.

1.1.1.1 Μεταξύ των χαρακτηριστικών τους συμπεριλαμβάνονται τα εξής⁽¹⁾:

- Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και παρεμφερείς δομές δεν είναι ούτε νέα διοικητική αρχή ούτε νέο επίπεδο διακυβέρνησης, αλλά συνιστούν μια οριζόντια πλατφόρμα διασυνοριακών ανταλλαγών και συνεργασίας μεταξύ τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων. Προωθούν, επίσης, μια μεγαλύτερη κάθετη συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών ή τοπικών αρχών, των εθνικών κυβερνήσεων και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.
- Είναι ενώσεις τοπικών και περιφερειακών αρχών που βρίσκονται εκατέρωθεν εθνικών συνόρων και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαθέτουν κοινοβουλευτική συνέλευση.
- Είναι διασυνοριακές ενώσεις με μόνιμη γραμματεία, τεχνική και διοικητική διάρθρωση και ιδίους πόρους.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, που βασίζονται σε μη κερδοσκοπικές ενώσεις ή ιδρύματα από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων, σύμφωνα με τις αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες. Σε άλλες περιπτώσεις, είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που βασίζονται σε διακρατικές συμφωνίες με σκοπό, μεταξύ άλλων, να εξασφαλιστεί η συμμετοχή και συνεργασία των τοπικών και περιφερειακών αρχών.
- Σε πολλές περιπτώσεις, οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες δεν προσδιορίζονται μόνο από τα γεωγραφικά ή πολιτικοδιοικητικά τους όρια, αλλά έχουν και κοινά οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

1.1.2 Για τις διάφορες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες, χρησιμοποιούνται διαφορετικοί όροι: Euroregio, Euroregion, Europaregion, Gran Region, Regio κλπ.

1.2 Στόχοι

1.2.1 Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και άλλες παρεμφερείς διαρθρώσεις⁽²⁾ έχουν ως κύριο στόχο τη διασυνοριακή συνεργασία, οι προτεραιό-

τητες της οποίας επιλέγονται με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τις εκάστοτε περιφερειακές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες. Σε αρχικά στάδια ή στην περίπτωση κοινοτήτων εργασίας με πολύ συγκεκριμένους σκοπούς, δίδεται προτεραιότητα στην προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης, στην οικοδόμηση πολιτισμικών σχέσεων και στην ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας. Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες που διαθέτουν πιο ολοκληρωμένες διαρθρώσεις και ίδια οικονομικά μέσα θέτουν πιο φιλόδοξους στόχους. Ασχολούνται με την αντιμετώπιση κάθε είδους προβλημάτων που συνδέονται με τη διασυνοριακή συνεργασία, από την προώθηση των κοινών συμφερόντων σε όλους τους τομείς έως την εκτέλεση και διαχείριση διασυνοριακών προγραμμάτων και συγκεκριμένων σχεδίων.

1.2.2 Οι διασυνοριακές δραστηριότητες περιλαμβάνουν όχι μόνο την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και την πολιτισμική συνεργασία, αλλά και άλλους τομείς που παρουσιάζουν γενικό ενδιαφέρον για τους γειτονικούς πληθυσμούς, και συγκεκριμένα: κοινωνικά θέματα, υγεία, εκπαίδευση και κατάρτιση, έρευνα και ανάπτυξη, διαχείριση των αποβλήτων, προστασία της φύσης και διαχείριση των τοπίων, τουρισμός και ψυχαγωγία, φυσικές καταστροφές, γραμμές συγκοινωνίας.

1.2.3 Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες θεωρείται ότι αποτελούν το ιδανικό πλαίσιο για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών κινητικότητας της εργασίας και οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, μέσω διαδικασιών συνεργασίας στις διασυνοριακές ζώνες, ώστε να αποφεύγονται οι συγκρούσεις αρμοδιοτήτων.

1.2.4 Οι Ευρωπαϊκές Περιφέρειες συμβάλλουν στο να δίδεται ώθηση από τη βάση και στα πλαίσια της καθημερινής ζωής στην οικοδόμηση και στην ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2.5 Η συνεργασία διαμέσου των συνόρων συμβάλλει, εξάλλου, στην εφαρμογή διασυνοριακών μορφών οργάνωσης και δραστηριοποίησης για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, όπως οι διαπεριφερειακές συνδικαλιστικές επιτροπές, η συνεργασία οργανώσεων εργοδοτών και εμπορικών επιμελητηρίων, η σύσταση ευρωπαϊκών οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών κ.τ.λ.

1.2.6 Υπό την έννοια αυτή, η ομάδα μελέτης στην οποία ανατέθηκε η επεξεργασία της παρούσας γνωμοδότησης είχε την ευκαιρία να ελέγξει άμεσα την ορθότητα αυτής της διαπίστωσης, δεδομένου ότι δέχθηκε πρόσκληση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Μεγάλης Περιφέρειας⁽³⁾ για να συμμετάσχει σε ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 13 Φεβρουαρίου 2007.

⁽¹⁾ Τα εν λόγω χαρακτηριστικά βασίζονται στον «Πρακτικό Οδηγό Διασυνοριακής Συνεργασίας», 2000, ARFE.

⁽²⁾ Στην παρούσα γνωμοδότηση, όταν γίνεται λόγος για Ευρωπαϊκές Περιφέρειες, εννοείται ότι αναφερόμαστε και σε άλλες ανάλογες δομές.

⁽³⁾ Saarland, Lorraine, Luxemburg, Rheinland-Pfalz, Région wallonne, Communauté française de Belgique, Deutschsprachige Gemeinschaft Belgien.

1.3 Ιστορικό

1.3.1 Το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο εδρεύει στο Στρασβούργο, είναι ο ευρωπαϊκός οργανισμός που ασχολείται εδώ και δεκαετίες με το θέμα των Ευρωπεριφερειών και, γενικότερα, της διασυνοριακής συνεργασίας.

1.3.2 Οι πρώτες εμπειρίες διασυνοριακής συνεργασίας χρονολογούνται από τα τέλη της δεκαετίας του '40. Το Σύμφωνο της Μπενελούξ, που υπεγράφη το 1948, ήταν μια πρώτη πρωτοβουλία με σκοπό να ξεπεραστούν οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των εθνικών συνόρων. Η Euroregio δημιουργήθηκε το 1958 ανάμεσα στην ολλανδική περιφέρεια Enschede και τη γερμανική Gronau. Λίγο αργότερα προωθήθηκαν — εκτός, τότε, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας — διάφορες εμπειρίες στη Σκανδιναβία, συμπεριλαμβανομένων των εμπειριών του Oresud, Calotte del Norte και Kvarken, διαμέσου των συνόρων της Δανίας, της Φινλανδίας, της Νορβηγίας και της Σουηδίας.

1.3.3 Μεταξύ του 1975 και του 1985, δημιουργήθηκε μια σειρά κοινοτήτων εργασίας (CT) μεταξύ περιφερειών διαφόρων κρατών (π.χ. η CT του Jura και η CT των Πυρηναίων), με περιορισμένη ικανότητα δράσης.

1.3.4 Η περιφερειακή διασυνοριακή συνεργασία και η δημιουργία Ευρωπεριφερειών επεκτάθηκαν από το 1990⁽⁴⁾ και μετά. Μεταξύ των παραγόντων που συνέβαλαν στην ώθηση αυτή ξεχωρίζουν οι εξής:

- η πρόοδος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και ιδιαίτερα με την καθιέρωση της ενιαίας αγοράς και του ευρώ και με τη διευρυνση της ΕΕ,
- η ολοένα αυξανόμενη αποκέντρωση και περιφερειοποίηση των κρατών μελών,
- η αύξηση της διασυνοριακής απασχόλησης,
- η, έστω περιορισμένη, αναγνώριση του ρόλου των περιφερειών στη διοίκηση των ευρωπαϊκών οργάνων,
- η εφαρμογή κοινοτικών πρωτοβουλιών διασυνοριακής συνεργασίας, όπως η πρωτοβουλία INTERREG.

1.3.5 Οι δυο τελευταίες διευρύνσεις, με τη συνακόλουθη αύξηση των κρατών μελών από 15 σε 27, επέφεραν σημαντική αύξηση του αριθμού και των χαρακτηριστικών των συνοριακών περιφερειών. Συγκεκριμένα, οι διασυνοριακές περιφέρειες, σε επίπεδο NUTS II, αυξήθηκαν σε 38, ενώ τα χιλιόμετρα συνόρων που καλύπτουν αυξήθηκαν από 7 137 σε 14 300.

1.3.6 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε ψήφισμά του⁽⁵⁾ του Δεκεμβρίου 2005, δηλώνει ότι θεωρεί ότι η διασυνοριακή συνεργασία έχει βασική σημασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και συνοχή και ζητά από τα κράτη μέλη και από την Επιτροπή να προωθήσουν και να υποστηρίξουν τη χρησιμοποίηση των Ευρωπεριφερειών. Η διασυνοριακή συνεργασία περιλήφθηκε επίσης στο Σχέδιο Ευρωπαϊκής Συνταγματικής Συνθήκης (Άρθρο III-220).

⁽⁴⁾ Επί του παρόντος υφίστανται 168 Ευρωπεριφέρειες και παρεμφερείς δομές. Οι μισές περίπου περιφέρειες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μέλη των Ευρωπεριφερειών.

⁽⁵⁾ Ψήφισμα της 1.12.2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τον ρόλο των ευρωπεριφερειών στην ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής, ΕΕ C 285E της 22.11.2006, σ. 71.

1.4 Μορφές συνεργασίας

1.4.1 Η Επιτροπή, μέσω της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG III υπέρ της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών, έχει εντοπίσει τρεις τομείς συνεργασίας:

— Α — Διασυνοριακή συνεργασία

Στόχος της διασυνοριακής συνεργασίας είναι η οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση μέσω της εφαρμογής κοινών αναπτυξιακών στρατηγικών και μέσω διαρθρωμένων ανταλλαγών μεταξύ των δυο πλευρών των συνόρων.

— Β — Διεθνική συνεργασία

Στόχος της διεθνικής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών είναι να προωθηθεί μια βελτιωμένη εδαφική ολοκλήρωση με τη διαμόρφωση μεγάλων ομάδων ευρωπαϊκών περιφερειών ή μακροπεριφερειών.

— Γ — Εδαφική συνεργασία

Στόχος της εδαφικής συνεργασίας είναι να αυξηθούν οι ανταλλαγές πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ περιφερειών όχι απαραίτητα διασυνοριακών.

Η περίπτωση των Ευρωπεριφερειών αντιστοιχεί κυρίως στην παράγραφο Α αλλά και, ολοένα περισσότερο, και στην παράγραφο Β.

2. Κοινοτικό πλαίσιο

2.1 Προσφάτως, υποβλήθηκαν διάφορες κοινοτικές προτάσεις που βελτίωσαν το γενικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσονται δραστηριότητα οι Ευρωπεριφέρειες. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των Υπουργών υιοθέτησαν διάφορες σημαντικές αποφάσεις με αντίκτυπο στη διασυνοριακή συνεργασία.

2.2 Δημοσιονομικές προοπτικές

2.2.1 Η Επιτροπή υπέβαλε την αρχική της πρόταση για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών προοπτικών (2007-2013)⁽⁶⁾ το 2004. Στην εν λόγω πρόταση για μια Ένωση 27 κρατών μελών, η Επιτροπή εκτιμούσε το επίπεδο δαπανών σε περίπου 1,14 % του ΑΕγχΠ για την περίοδο 2007-2013. Στη σχετική γνωμοδότησή της⁽⁷⁾, η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, τάχθηκε υπέρ της αύξησης των ιδίων πόρων ως ένα ανώτατο όριο 1,30 του ΑΕγχΠ (δηλ. υπέρ της υπέρβασης του προηγούμενου ορίου του 1,24 %). Τέλος, τον Απρίλιο του 2006, μετά από διαπραγμάτευση μεταξύ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οριστική πρόταση καθορίστηκε σε 864 316 εκατομμύρια ευρώ, δηλ. 1,048 % του ΑΕγχΠ.

2.2.2 Αυτή η σημαντική μείωση είχε επίπτωση στις πιστώσεις που προορίζονται για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, οι οποίες μειώνονται από 0,41 % του ΑΕγχΠ στην Ε.Ε.-15 σε 0,37 % στην Ε.Ε.-27, και όλα αυτά σε μια εποχή που η προσχώρηση των νέων κρατών μελών και οι άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε., όπως η παγκοσμιοποίηση, απαιτούν περισσότερους και όχι λιγότερους πόρους.

⁽⁶⁾ COM(2004) 101 τελικό.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος: Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης (2007-2013)», ΕΕ C 74 της 23.3.2005, σ. 32.

2.2.3 Σε ό,τι αφορά την ευρωπαϊκή περιφερειακή συνεργασία, ο νέος Στόχος 3 προβλέπει 8 720 εκατ. ευρώ (το 2,44 % του 0,37 του ΑΕγχΠ που προβλέπεται για τη συνοχή) έναντι των 13 000 εκατ. ευρώ που είχε ζητήσει η Επιτροπή στην αρχική της πρόταση. Είναι σαφές ότι πρέπει να γίνουν περισσότερα πράγματα με λιγότερους πόρους.

2.2.4 Το οικονομικό κίνητρο που παρέχει η Ε.Ε. για τη διασυνοριακή συνεργασία αυξήθηκε σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, αλλά η μείωση σε σχέση με τις αρχικές προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθιστά αναγκαία την αύξηση της συνεργασίας των τοπικών και περιφερειακών αρχών και την προσφυγή σε μεγαλύτερο βαθμό στην εταιρική σχέση δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Οι προβλεπόμενοι πόροι έχουν τώρα επίπτωση σε περισσότερες συνοριακές ζώνες, και ιδιαίτερα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, μετά από την ένταξη των 12 νέων κρατών μελών.

2.3 Νέοι κανονισμοί

2.3.1 Οι προτάσεις της Επιτροπής, που υποβλήθηκαν τον Ιούλιο του 2004, για τα Διαρθρωτικά Ταμεία για την περίοδο 2007-2013 καθιερώνουν ένα στόχο «σύγκλισης» αντί για τον προηγούμενο Στόχο 1 και έναν στόχο «ανταγωνισμός και απασχόληση» αντί για τον προηγούμενο Στόχο 2, ενώ δημιουργούν ένα νέο Στόχο 3 «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», με αποτέλεσμα να αποκτά μεγαλύτερη σημασία η δραστηριότητα στο διασυνοριακό περιφερειακό τομέα.

2.3.2 Ειδικότερα, αυτός ο νέος Στόχος ⁽⁸⁾ 3, που βασίζεται στην εμπειρία που έχει αποκτηθεί από την κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG, αποσκοπεί στο να προωθηθεί η ισόρροπη ολοκλήρωση των περιφερειών της Ένωσης μέσω της διασυνοριακής, διεθνικής και εδαφικής συνεργασίας.

2.3.3 Η ΕΟΚΕ κατήρτισε τις αντίστοιχες γνωμοδοτήσεις για τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής το 2005 ⁽⁹⁾. Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκριναν τις νέες προτάσεις κανονισμών το 2006 ⁽¹⁰⁾.

2.4 Πολιτική συνοχής: Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές

2.4.1 Η Ανακοίνωση της Επιτροπής ⁽¹¹⁾ για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή εγκρίθηκε μετά από την υιοθέτηση των διαφόρων κανονισμών σχετικά με τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Η εν λόγω Ανακοίνωση επιβεβαιώνει τη σημασία του νέου Στόχου 3 «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» στο τρίπτυχο: διασυνοριακή, διεθνική και εδαφική συνεργασία.

2.4.2 Σκοπός του νέου στόχου της συνεργασίας είναι να προαχθεί περαιτέρω η εδαφική ολοκλήρωση της Ένωσης και να μειωθεί το «φαινόμενο του φραγμού» μέσω της διασυνοριακής συνεργασίας και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών.

2.4.3 Με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής επιδιώκονται τα εξής:

⁽⁸⁾ COM(2004) 495 τελικό, Άρθρο 6: Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία.

⁽⁹⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Διασυνοριακής Συνεργασίας ΕΟΔΣ, για τις «Γενικές διατάξεις» των Ταμείων, το «Ταμείο Συνοχής» και το «Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης», ΕΕ C 255 της 14.10.2005, σ. 76, 79, 88 και 91 αντίστοιχως.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ L 210 της 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 299 τελικό και COM(2006) 386 τελικό, που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 5 Οκτωβρίου 2006.

α) να αυξηθεί η ικανότητα των περιφερειών σε ό,τι αφορά την προσέλκυση επενδύσεων,

β) να ενθαρρυνθεί η καινοτομία και η επιχειρηματική πρωτοβουλία,

γ) να δημιουργηθεί απασχόληση και, πιο συγκεκριμένα, να ληφθεί υπόψη η εδαφική διάσταση των πολιτικών συνοχής.

2.4.4 Είναι γνωστό ότι τα εθνικά σύνορα αποτελούν συχνά εμπόδιο για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους στο σύνολό του και μπορούν να μειώσουν το ανταγωνιστικό δυναμικό του. Ένας από τους κύριους στόχους της κοινοτικής διασυνοριακής συνεργασίας είναι, επομένως, η εξάλειψη του «φαινομένου του φραγμού» μεταξύ των εθνικών συνόρων και η καθιέρωση συνεργιών για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων με την εξεύρεση κοινών λύσεων.

2.4.5 Οι πολιτικές συνοχής πρέπει να επικεντρωθούν σε δράσεις που να παρέχουν προστιθέμενη αξία στις διασυνοριακές δραστηριότητες, όπως, π.χ., οι εξής: αύξηση της διασυνοριακής ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας και της έρευνας και ανάπτυξης, σύνδεση των άυλων δικτύων (υπηρεσίες) ή των φυσικών δικτύων (μεταφορές) με σκοπό την ενίσχυση της διασυνοριακής ολοκλήρωσης ως χαρακτηριστικού της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, προώθηση της κινητικότητας και της διασυνοριακής διαφάνειας της αγοράς εργασίας, διαχείριση των υδάτινων πόρων, ανάπτυξη του τουρισμού, ενθάρρυνση της συμμετοχής των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, βελτίωση της χωροταξίας, κ.τ.λ.

2.5 Νέα νομική βάση για την εδαφική συνεργασία

2.5.1 Κατά το παρελθόν, η απουσία μιας ομοιογενούς ευρωπαϊκής νομικής βάσης για τη διασυνοριακή συνεργασία αποτέλεσε τροχοπέδη για την ανάπτυξη των ενδεδειγμένων δράσεων στον τομέα αυτό.

2.5.2 Η Επιτροπή πρότεινε, το 2004, να δημιουργηθεί Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), του οποίου όμως η ονομασία τροποποιήθηκε με την αντικατάσταση του όρου «Διασυνοριακή» με τον όρο «Εδαφική».

2.5.3 Στον κανονισμό που υιοθετήθηκε ⁽¹²⁾ στις 31 Ιουλίου 2006, αναγνωρίζονται τα εξής:

— είναι αναγκαία η υιοθέτηση μέτρων για τον περιορισμό των σημαντικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, και ιδίως οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, κατά την εφαρμογή και τη διαχείριση δράσεων εδαφικής συνεργασίας λόγω των διαφορετικών εθνικών νομοθεσιών και διαδικασιών·

— προκειμένου να υπερπηδηθούν τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η εδαφική συνεργασία, απαιτείται να θεσπισθεί σε κοινοτικό επίπεδο μηχανισμός συνεργασίας με την ονομασία Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), ο οποίος να έχει νομική προσωπικότητα και να καθιστά δυνατή τη δημιουργία ομίλων συνεργασίας στο κοινοτικό εδαφος·

⁽¹²⁾ ΕΕ L 210 της 31.7.2006.

— οι προϋποθέσεις εδαφικής συνεργασίας θα πρέπει να δημιουργηθούν σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας του άρθρου 5 της Συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας του ίδιου άρθρου, ο παρών κανονισμός δεν υπερβαίνει τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων του, δεδομένου ότι η προσφυγή στον ΕΟΕΣ είναι προαιρετική, σύμφωνα με το συνταγματικό σύστημα κάθε κράτους μέλους.

3. Οικονομική ολοκλήρωση και κοινωνική και εδαφική συνοχή

3.1 Ολοκλήρωση και εξειδίκευση

3.1.1 Στα μεγάλα παραδοσιακά κράτη, ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας είναι συγκεντρωμένο στην κεντρική ζώνη της χώρας και, σε πολλές περιπτώσεις, στην πρωτεύουσα και στις πιο σημαντικές πόλεις. Σε κάθε κράτος, έχει προκύψει μια ορισμένη περιφερειακή οικονομική εξειδίκευση.

3.1.2 Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ευνοεί τη δημιουργία νέων χώρων συνεργασίας όπως οι Ευρωπεριφέρειες. Με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η περιφερειακή εξειδίκευση δεν αναπτύσσεται πλέον σε κάθε κράτος, αλλά, ολοένα περισσότερο, σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Τα σύνορα μεταξύ των κρατών έχουν πάψει να αποτελούν αξεπέραστο εμπόδιο για τις ανταλλαγές. Τούτο ευνοεί την καθιέρωση νέων σχέσεων μεταξύ των περιφερειών των διαφόρων κρατών μελών, με διαφορετικά, συχνά, επίπεδα ανάπτυξης, αλλά με κοινούς στόχους στο πλαίσιο της ολοένα αυξανόμενης εξειδίκευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.1.3 Η συνεργασία αυτή είναι ιδιαίτερα αναγκαία για τις δραστηριότητες περιορισμένης εμβέλειας οι οποίες και επηρεάζονται περισσότερο από το «φαινόμενο του φραγμού», όπως είναι ενδεχομένως η περίπτωση των ΜΜΕ.

3.1.4 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι Ευρωπεριφέρειες θα πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά στην εκπλήρωση των στόχων της πολιτικής οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ε.Ε.. Υπό την έννοια αυτή, η νέα πρόταση εδαφικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως στόχους προτεραιότητας τη σύγκλιση και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, ιδιαίτερα στις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες και στις περιφέρειες στις οποίες αντιμετωπίζονται νέες προκλήσεις εξειδίκευσης.

3.2 Ανταγωνιστικότητα

3.2.1 Οι Ευρωπεριφέρειες ευνοούν τις οικονομίες κλίμακας. Βασικά, συνεπάγονται αύξηση του μεγέθους των αγορών (οικονομίες συγκέντρωσης), συμπληρωματικότητα των συντελεστών παραγωγής και μεγαλύτερα κίνητρα για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Εκτιμάται, κοινώς, ότι ορισμένες επενδύσεις καινοτομίας και ανάπτυξης μπορούν να έχουν άμεση επίδραση σε μια απόσταση 250-500 χιλιομέτρων. Αν και ορισμένες από τις Ευρωπεριφέρειες υπερβαίνουν την απόσταση αυτή, ο μέσος όρος κυμαίνεται μεταξύ 50 και 100 χλμ. κατ' ανώτατο όριο.

3.2.2 Οι Ευρωπεριφέρειες έχουν βασική σημασία για την επίτευξη επαρκούς κρίσιμης μάζας σε συγκεκριμένα θέματα, ενώ καθιστούν δυνατή μια σειρά επενδύσεων σε βασικές υπηρεσίες οι οποίες, χωρίς τη διασυνοριακή συνεργασία, δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν.

3.2.3 Για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα, η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών μπορεί να παράσχει διάφορα δημόσια αγαθά:

- δίκτυα πληροφοριών, επικοινωνίας, ενέργειας και μεταφορών και άλλες διασυνοριακές υποδομές,
- δημόσιες υπηρεσίες όπως σχολεία, νοσοκομεία, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης,
- θεσμούς και υπηρεσίες που ευνοούν την ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης του εμπορίου, της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και της εταιρικής σχέσης μεταξύ διασυνοριακών επιχειρήσεων, της δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης και της κινητικότητας των εργαζομένων.

3.3 Συνοχή: προβλήματα της διασυνοριακής απασχόλησης

3.3.1 Οι περισσότερες Ευρωπεριφέρειες περιλαμβάνουν περιφέρειες με παρόμοιο βαθμό ανάπτυξης. Ωστόσο, υπάρχουν επίσης Ευρωπεριφέρειες που περιλαμβάνουν περιφέρειες με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης. Ένας από τους στόχους των Ευρωπεριφερειών είναι η προώθηση οικονομικών ή άλλου τύπου δραστηριοτήτων που να μειώνουν τις διαπεριφερειακές ανισότητες. Προς το σκοπό αυτό, έχει βασική σημασία να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή τα ενδιαφερόμενα κράτη και η ΕΕ.

3.3.2 Οι επενδύσεις σε κοινωνικές και σε βασικές υπηρεσίες στις διασυνοριακές ζώνες είναι, συχνά, χαμηλότερες σε σχέση με τις επενδύσεις σε πιο κεντρικές περιοχές σε κάθε χώρα. Σε πολλές περιπτώσεις, τούτο οφείλεται στο ότι έχουν μικρότερη επιρροή στα κέντρα όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται, σε πολλές περιπτώσεις, ανεπάρκεια υπηρεσιών ποιότητας, διαφοροποιημένων και αποδοτικών, ιδιαίτερα για τα πιο ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού (παιδιά, μετανάστες, οικογένειες με μειωμένη αγοραστική δύναμη, άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα με χρόνιες ασθένειες, κ.τ.λ.).

3.3.3 Οι Ευρωπεριφέρειες μπορούν έχουν μεγάλη χρησιμότητα προκειμένου να αναπτυχθούν υπηρεσίες αυτού του τύπου και προκειμένου, συνακόλουθα, αυτά τα τμήματα του πληθυσμού να μπορέσουν να έχουν μεγαλύτερο βαθμό προστασίας μέσω μιας συνοριακής προσέγγισης. Επιπλέον, οι Ευρωπεριφέρειες μπορούν να συμβάλουν στο να ξεπεραστούν κατά μεγάλο μέρος οι νομικοί, διοικητικοί και χρηματοδοτικοί φραγμοί και ανισότητες που περιορίζουν την πρόοδο των πληθυσμών. Επίσης, συμβάλλουν στην υπέρβαση των παραδοσιακών προκαταλήψεων, στη διενέργεια κοινών αναλύσεων και στην καλύτερη αμοιβαία κατανόηση των αντίστοιχων διαφορών.

3.3.4 Τα νομικά κενά και η ανεπαρκής εναρμόνιση σε ό,τι αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των διασυνοριακών εργαζομένων έχουν διευθετηθεί εν μέρει μόνο από το κοινοτικό κεκτημένο και το Δικαστήριο. Λόγω του ολοένα αυξανόμενου αριθμού διασυνοριακών εργαζομένων, η πραγματικότητα αυτή έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κυρίως στους τομείς της φορολογίας, της κοινωνικής ασφάλισης και της κοινωνικής αρωγής, στους οποίους υφίστανται ακόμη διαφορετικοί ορισμοί και διαφορετική αντιμετώπιση εννοιών όπως η έννοια της διαμονής, ο ορισμός των οικογενειακών συνθηκών, η επιστροφή των εξόδων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η διπλή φορολογία και άλλοι τύποι διοικητικών υποχρεώσεων⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Το μελλοντικό Παρατηρητήριο της Απασχόλησης της ΕΟΚΕ θα μπορούσε να αναλάβει την παρακολούθηση των προβλημάτων που υφίστανται σε ό,τι αφορά τη συνοριακή και διασυνοριακή εργασία στην Ευρώπη.

4. Η διασυνοριακή συνεργασία: προστιθέμενη αξία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

4.1 Υπέρβαση των συνόρων

4.1.1 Οι κάτοικοι των συνόρων βιώνουν σε καθημερινή βάση την αναγκαιότητα υπέρβασης των εμποδίων που παρεμβάλλονται στην ολοκλήρωση. Το θέμα δεν είναι να αλλάξουν τα σύνορα ή να διγεί η εθνική κυριαρχία των κρατών, αλλά να καταστεί δυνατή μια πραγματική συνεργασία σε όλους τους τομείς της ζωής από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων, με παράλληλη βελτίωση των συνθηκών ζωής και με την υλοποίηση μιας Ευρώπης των Πολιτών.

4.1.2 Τα σύνορα της Ε.Ε. έχουν ξεπεράσει σε μεγάλο βαθμό τον παλιό ρόλο τους ως φραγμών, αλλά υπάρχουν ακόμη οικονομικές, κοινωνικοπολιτισμικές, διοικητικές και νομικές διαφορές, πράγμα που είναι ιδιαίτερα εμφανές στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.. Για το λόγο αυτό, ο στόχος της συνεργασίας στις διασυνοριακές ζώνες είναι να αναπτυχθούν διαρθρώσεις, διαδικασίες και μέσα συνεργασίας που να καθιστούν δυνατή την άρση των διοικητικών και κανονιστικών εμποδίων, την εξάλειψη των παραδοσιακών παραγόντων διαίρεσης και τη μετατροπή του παράγοντα της γειτνίασης σε παράγοντα κινητικότητας, οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου. Το θέμα είναι, τελικά, να καταστούν οι διασυνοριακές περιφέρειες «ζώνες κοινής ευημερίας».

4.2 Προστιθέμενη αξία

4.2.1 Η διασυνοριακή συνεργασία και η σταθερή διεξαγωγή της μέσω Ευρωπαϊκών καθιστά δυνατό όχι μόνο να αποτρέπονται οι συγκρούσεις, να υπάρχει ανταπόκριση σε φυσικές καταστροφές ή να ξεπερνούνται τα ψυχολογικά εμπόδια, αλλά και να προάγεται κατά τρόπο εμφανή η ανάπτυξη και από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων. Αυτή η προστιθέμενη αξία μπορεί να υλοποιηθεί σε πολιτικό, θεσμικό, οικονομικό, κοινωνικό, και πολιτισμικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η διασυνοριακή συνεργασία συνεπάγεται μια νέα συμβολή στην πρόωθηση της συνύπαρξης, της ασφάλειας και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος εφαρμογής των κοινοτικών αρχών της επικουρικότητας, της εταιρικής σχέσης και της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Είναι επίσης ένας τόπος να υποστηριχθεί η πλήρης ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών στην ΕΕ.

4.2.2 Αυτές οι μόνιμες διαρθρώσεις διασυνοριακής συνεργασίας καθιστούν δυνατή την ενεργό και διαρκή συμμετοχή των πολιτών και των διοικήσεων, καθώς και των πολιτικών και κοινωνικών ομάδων διεθνικού χαρακτήρα, εξασφαλίζουν την αμοιβαία γνώση και μια κάθετη και οριζόντια εταιρική σχέση με βάση διαφορετικές εθνικές διαρθρώσεις και αρμοδιότητες. Επιτρέπουν επίσης τη διαχείριση διασυνοριακών προγραμμάτων και σχεδίων και την από κοινού διαχείριση πόρων διαφορετικής προέλευσης (κοινοτικών, κρατικών, ιδίων ή τρίτων μερών). Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η από κοινού ανάπτυξη αυτού του τύπου πρωτοβουλιών μπορεί να πραγματοποιηθεί με μεγαλύτερη επιτυχία και πιο αποτελεσματικά εάν η οργανωμένη κοινότητα των πολιτών διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο.

4.2.3 Από κοινωνικοοικονομική άποψη, οι διαρθρώσεις διασυνοριακής συνεργασίας επιτρέπουν:

- την κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού όλων των παραγόντων (εμπορικών επιμελητηρίων, ενώσεων, επιχειρήσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων, κοινωνικών και πολιτισμικών φορέων, οικολογικών οργανώσεων ή τουριστικών πρακτορείων, μεταξύ πολλών άλλων),
- το άνοιγμα των αγορών εργασίας και την εναρμόνιση των επαγγελματικών ειδικεύσεων,

— καθώς και την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας απασχόλησης μέσω ενεργειών σε άλλους τομείς όπως οι τομείς των υποδομών, των μεταφορών, του τουρισμού, του περιβάλλοντος, της εκπαίδευσης, της έρευνας και της συνεργασίας μεταξύ των ΜΜΕ.

4.2.4 Στον κοινωνικοπολιτισμικό τομέα, η προστιθέμενη αξία της διασυνοριακής συνεργασίας προκύπτει από τη διαρκή διάδοση γενικών γνώσεων, μια διάδοση που νοείται ως ένα «διασυνοριακό συνεχές», που μπορεί να αναλυθεί σε διάφορες δημοσιεύσεις και μορφότυπους. Κατά τον ίδιο τρόπο, καθίσταται δυνατή η ανάληψη δέσμευσης από ένα δίκτυο φορέων που λειτουργούν ως πολλαπλασιαστικοί παράγοντες. Σ' αυτή την περίπτωση ανήκουν τα εκπαιδευτικά κέντρα, οι φορείς προστασίας του περιβάλλοντος, οι πολιτισμικές ενώσεις, οι βιβλιοθήκες, τα μουσεία, κ.τ.λ.. Επιπλέον, η διασυνοριακή συνεργασία προάγει την ισότητα ευκαιριών και την εκτεταμένη γνώση της γλώσσας της γειτονικής χώρας, ή επίσης των τοπικών διαλέκτων, που αποτελούν συστατικά στοιχεία της διασυνοριακής περιφερειακής ανάπτυξης και απαραίτητη προϋπόθεση για την επικοινωνία.

4.2.5 Η διασυνοριακή συνεργασία υπό την έννοια αυτή, που προωθείται δηλαδή από μόνιμες διαρθρώσεις όπως οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες, προσδίδει προστιθέμενη αξία στα εθνικά μέτρα χάρη στον προσθετικό χαρακτήρα των διασυνοριακών προγραμμάτων και σχεδίων, στις υλοποιούμενες συνεργείες, στην κοινή έρευνα και καινοτομία, στη δημιουργία δυναμικών και σταθερών δικτύων, στην ανταλλαγή γνώσεων και ορθών πρακτικών, στα έμμεσα αποτελέσματα της υπέρβασης των συνόρων και στη διασυνοριακή και αποτελεσματική διαχείριση των διαθέσιμων πόρων.

4.3 Εμπόδια

Ωστόσο, υφίστανται διάφοροι παράγοντες που δυσχεραίνουν τη διασυνοριακή συνεργασία⁽¹⁴⁾, μεταξύ των οποίων, ως πλέον προφανείς, μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- Οι νομικοί περιορισμοί στη διασυνοριακή δραστηριότητα πολλών περιφερειακών και τοπικών διοικήσεων που επιβάλλονται από τις εθνικές νομοθεσίες.
- Οι διαφορές σε ό,τι αφορά τις διαρθρώσεις και αρμοδιότητες των διαφόρων διοικητικών επιπέδων από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων.
- Η έλλειψη πολιτικής βούλησης, και ιδιαίτερα σε κρατικό επίπεδο, για την εξάλειψη των περιορισμών π.χ. μέσω εθνικών ρυθμίσεων ή διμερών συνθηκών.
- Η απουσία κοινών πλαισίων σε ό,τι αφορά τη φορολογία, την κοινωνική ασφάλιση ή την αναγνώριση των πανεπιστημιακών και επαγγελματικών τίτλων.
- Οι οικονομικές διαρθρωτικές διαφορές από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων.
- Οι γλωσσικοί, πολιτισμικοί και ψυχολογικοί φραγμοί, μεταξύ των οποίων διακρίνονται οι παραδοσιακές προκαταλήψεις και εχθρικές διαθέσεις μεταξύ των λαών.

4.4 Γενικές αρχές για τη διασυνοριακή συνεργασία

4.4.1 Υπάρχει πληθώρα παραδειγμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη που καθιστούν δυνατό τον εντοπισμό μιας σειράς γενικών αρχών για την ευόδωση της διασυνοριακής συνεργασίας:

- Η εγγύτητα προς τους πολίτες: Οι κάτοικοι των διασυνοριακών ζωνών επιθυμούν τη συνεργασία για να ξεπεράσουν τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν για να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους.

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Η διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλανών στις διασυνοριακές περιφέρειες μετά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» της 21.4.2006, ΕΕ C 185 της 8.8.2006.

- Η συμμετοχή των πολιτικών εκπροσώπων (τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών) έχει βασική σημασία για την εποικοδομητική διασυνοριακή συνεργασία.
- Η επικουρικότητα: Έχει αποδειχθεί ότι το τοπικό και περιφερειακό επίπεδο είναι το πλέον ενδεδειγμένο για την υλοποίηση της διασυνοριακής συνεργασίας, αν και χρειάζεται και η συμμαχία με τις εθνικές κυβερνήσεις.
- Η εταιρική σχέση: Η συμμετοχή όλων των παραγόντων και από τη μια και από την άλλη πλευρά των συνόρων έχει βασική σημασία για την επίτευξη των κοινών στόχων.
- Οι κοινές διαρθρώσεις οι οποίες διαθέτουν κοινούς πόρους (τεχνικά, διοικητικά και χρηματοδοτικά μέσα και πλαίσια λήψης αποφάσεων) αποτελούν την εγγύηση μιας διαρκούς και σε συνεχή εξέλιξη δραστηριότητας. Αποτελούν επίσης την εγγύηση της άσκησης συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων, της διαχείρισης προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, της επίτευξη υπερευνοιακών συναινέσεων και της αποτροπής της επικράτησης εθνικών εγωισμών.

5. Προς μια διακυβέρνηση βασιζόμενη στη συνεργασία

5.1 Νέοι χώροι που απαιτούν νέες μορφές διακυβέρνησης

5.1.1 Οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες είναι εδαφικοί χώροι που θέτουν σε εφαρμογή νέα πρότυπα συνεργασίας και σύνδεσης μεταξύ των δημοσίων τομέων, μεταξύ των ιδιωτικών τομέων και μεταξύ των δημοσίων και των ιδιωτικών τομέων, για τον προσδιορισμό νέων πολιτικών σε δίκτυο, με μεγαλύτερη συμμετοχή όλων των πραγματικά ενδιαφερομένων παραγόντων.

5.1.2 Η έννοια της διακυβέρνησης μπορεί να νοηθεί ως μια μορφή κυβέρνησης περισσότερο συμμετοχική και οριζόντια από τις πιο ιεραρχημένες και κάθετες παραδοσιακές μορφές της. Αυτή η αντίληψη της διακυβέρνησης προσιδιάζει ιδιαίτερα στην περίπτωση των Ευρωπαϊκών περιφερειών, δεδομένου ότι αυτό για το οποίο καταβάλλεται προσπάθεια είναι να δίνονται κοινές λύσεις σε κοινά προβλήματα.

5.1.3 Επιπλέον, οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες επιτελούν ολοένα περισσότερο επικουρικό αλλά συγχρόνως και θεμελιώδες έργο στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση της πολιτικής οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

5.1.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί, υπό την έννοια αυτή, ότι οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες και παρεμφερείς διαρθρώσεις θα πρέπει να έχουν βασική συμβολή στην εμβάθυνση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και οικοδόμησης.

5.1.5 Εξάλλου, η δημιουργία των Ευρωπαϊκών περιφερειών συνεπάγεται τη συνεργασία μεταξύ θεσμικών και κοινωνικών φορέων που συχνά έχουν πολύ διαφορετικές παραδόσεις και τρόπους σκέψης. Το να γεφυρώνουν δύο περιφέρειες δεν σημαίνει πάντα ότι θα έχουν και μεγαλύτερη συνεργασία. Για το λόγο ακριβώς αυτό, οι θεσμοί και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην οριζόντια διακυβέρνηση.

5.1.6 Η συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων στη διακυβέρνηση των Ευρωπαϊκών περιφερειών απαιτεί τον καθορισμό των θεσμικών πλαισίων που θα την καταστήσουν δυνατή. Το θέμα είναι να συνδεθούν μεταξύ τους οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών

για τη διαμόρφωση και εφαρμογή των πολιτικών που χαράσσονται στα διάφορα διασυνοριακά επίπεδα συνεργασίας μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο δίκτυο EURES (Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Απασχόληση) στις διασυνοριακές περιοχές αποτελεί σημαντική υλοποίηση της αρχής αυτής.

6. Συμπεράσματα και συστάσεις

6.1 Η υιοθέτηση του κανονισμού για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ομίλου Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ) και η συμπεριληψη ενός νέου στόχου σχετικά με την εδαφική συνεργασία δημιούργησε νέες δυνατότητες δράσης για τις Ευρωπαϊκές περιφέρειες, αφενός, επειδή θεσπίζει ένα κοινοτικό νομικό μέσο για τη διασυνοριακή συνεργασία και παρέχει στα κράτη μέλη, στα διάφορα επίπεδά τους, τη δυνατότητα να συμμετέχουν στη διασυνοριακή εδαφική συνεργασία και, αφετέρου, επειδή η μετάβαση από τη «διασυνοριακή συνεργασία» στην «εδαφική συνεργασία» σημαίνει ότι οι Ευρωπαϊκές περιφέρειες μπορούν να επεκτείνουν το πεδίο δράσης τους, πέρα από τα θέματα που αφορούν τη συνεργασία στο τοπικό επίπεδο και σε γειτονικές περιφερειακές αρχές, προς τη συνολική ανάπτυξη ευρύτερων περιφερειών που έχουν κοινές συνέργιες και δυναμικό.

6.2 Για τους λόγους αυτούς, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η εδαφική συνεργασία που προωθείται από τις Ευρωπαϊκές περιφέρειες αποτελεί βασικό στοιχείο για την προαγωγή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τη μείωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών στεγανών που προκαλούνται από τα εθνικά σύνορα και την ανάπτυξη της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά να αποτελέσει η διασυνοριακή εδαφική συνεργασία αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής κατά την επόμενη δημόσια συζήτηση σχετικά με την οριστική υιοθέτηση της νέας Ευρωπαϊκής Συνθήκης.

6.3 Προκειμένου η ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που έχουν δημιουργηθεί από τις προαναφερθείσες μεταρρυθμίσεις, θα χρειαστεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κρατών, και των ενδιαμέσων διαρθρώσεών τους, στην ανάπτυξη των Ευρωπαϊκών περιφερειών. Προς τούτο, θα χρειαστούν εθνικές στρατηγικές για την εδαφική συνεργασία σε κοινοτικό πλαίσιο, ενώ τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμβάλουν στην επίλυση των πιο άμεσων προβλημάτων των πληθυσμών τους που κατοικούν στις διασυνοριακές περιοχές τα οποία, συνήθως, συνδέονται με την αγορά εργασίας, την υγεία, την κοινωνική αρωγή, την εκπαίδευση και τις μεταφορές.

6.4 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, προκειμένου οι δράσεις εδαφικής συνεργασίας να έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, και στα πλαίσια της εφαρμογής της αρχής της επικουρικότητας, θα ήταν σκόπιμο να αυξηθεί η άμεση διαχείριση, εκ μέρους των ΕΟΕΣ, των διασυνοριακών σχεδίων και, σε ορισμένες περιπτώσεις, των διεθνικών σχεδίων που χρηματοδοτούνται από κοινοτικούς ή εθνικούς πόρους.

6.5 Η μετατροπή των Ευρωπαϊκών περιφερειών σε «ζώνες κοινής ευημερίας» απαιτεί μεγαλύτερη συμμετοχή του επιχειρηματικού ιδιωτικού τομέα (συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής οικονομίας) στις πρωτοβουλίες διασυνοριακής ανάπτυξης, με συνεκτίμηση, προς το σκοπό αυτό, της σημασίας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στη συναρμογή του παραγωγικού ιστού και στη δημιουργία απασχόλησης.

6.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι Ευρωπεριφέρειες, καθώς και οι ΕΟΕΣ που δημιουργούνται σύμφωνα με τον κανονισμό 1082/2006, αποτελούν την ιδανική υλοποίηση των αρχών της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης που εξήγγειλε η Επιτροπή στη Λευκή Βίβλο του 2001. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η αποτελεσματικότητα των διασυνοριακών δράσεων και πολιτικών και της εδαφικής συνεργασίας, γενικά, εξαρτάται από την εξασφάλιση μιας πραγματικής «εταιρικής σχέσης» μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων περιφερειακών και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων. Στα πλαίσια αυτά, η ΕΟΚΕ ζητά να προσδιοριστούν μέθοδοι συμμετοχής των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα σχέδια εδαφικής συνεργασίας.

6.7 Πιο συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το δίκτυο EURES θα πρέπει να μετατραπεί σε ένα ευρωπαϊκό μέσο που να διαδραματίζει πράγματι κεντρικό ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας. Το διασυνοριακό επίπεδο αποτελεί, υπό την έννοια αυτή, πραγματικό δυναμόμετρο. Για το λόγο ακριβώς αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη δυσαρέσκειά της για την τάση που παρατηρείται κατά τα τελευταία χρόνια προς την «επανεθνικοποίηση» της διαχείρισης του EURES και ζητά μια πραγματικά διασυνοριακή διαχείριση του εν λόγω δικτύου, δεδομένου ότι, επιπλέον, το EURES, παράλληλα με τη λειτουργία του ως διαμεσολαβητή στην αγορά εργασίας, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως φορέας προώθησης του κοινωνικού διαλόγου στις γειτονικές διασυνοριακές ζώνες.

6.8 Αναγνωρίζεται γενικώς ότι οι κοινωνικοοικονομικές οργανώσεις επιτελούν σημαντικό έργο σε ό,τι αφορά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις δοκιμαστικές προσπάθειες διεθνικοποίησης στις οποίες αποδύονται τα περιφερειακά συνδικαλιστικά συμβούλια, τις διάφορες μορφές διασυνοριακής συνεργασίας και σύνδεσης των

οργανώσεων των εργοδοτών, των εμπορικών επιμελητηρίων, των ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημίων, καθώς και για τη σύσταση Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών μεταξύ των Ευρωπεριφερειών. Ενθαρρύνει δε την εδραίωση και ανάπτυξή τους, παρέχοντας συγχρόνως την υποστήριξή της σε αυτές.

6.9 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι Ευρωπεριφέρειες διαδραματίζουν — και μπορούν να διαδραματίσουν ακόμη περισσότερο — σημαντικό ρόλο στις ζώνες που συνορεύουν με τρίτες χώρες, τόσο από την άποψη της οικονομικής ανάπτυξης, όσο και από την άποψη της ασφάλειας των πολιτών και της κοινωνικής ένταξης. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά αυτός ο τύπος οργανισμών και οι δράσεις που μπορούν να αναλάβουν να αποτελέσουν τμήμα των Πολιτικών Γειτονίας και Προένταξης της ΕΕ.

6.10 Λόγω του ευρέος φάσματος των δοκιμαστικών προσπαθειών που αναλαμβάνονται στα πλαίσια της διασυνοριακής δράσης (παρατίθενται σχετικά παραδείγματα στο παράρτημα της παρούσας γνωμοδότησης) και του γεγονότος ότι υπάρχει άγνοια σχετικά με αυτές, ακόμη και μεταξύ των ίδιων των Ευρωπεριφερειών, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι θα ήταν ιδιαίτερα σκόπιμο να καταρτίσει η Επιτροπή σχετικό «Οδηγό ορθών πρακτικών», συμπεριλαμβανομένων των επιτυχών περιπτώσεων εταιρικής σχέσης δημοσίου — ιδιωτικού τομέα.

6.11 Καθώς είναι εμφανές ότι η ανάλυση ενός τόσο πολύπλευρου θέματος όπως αυτό που επεξεργαζόμαστε εδώ δεν μπορεί να ολοκληρωθεί σε μία μόνο γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να εξεταστεί εμπεριστατωμένα το θέμα αυτό — η διασυνοριακή εδαφική συνεργασία και οι διαρθρώσεις υποστήριξής της — μέσω άλλων γνωμοδοτήσεων σχετικά με θέματα κοινού διασυνοριακού ενδιαφέροντος: αγορά εργασίας, τουρισμός, πόλοι ανάπτυξης κλπ.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής»

(2007/C 256/24)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 17ης Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Οι σχέσεις ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουνίου 2007, με εισηγητή τον κ. SOARES.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση, με 63 ψήφους υπέρ, 0 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Εδώ και πολλά χρόνια, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Λατινική Αμερική εγγράφονται σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο, εντός του οποίου, πέραν των εμπορικών σχέσεων, αντικατοπτρίζουν τη βούληση της Ευρώπης να εδραιωθεί ως έγκριτος συνομιλητής για την οικοδόμηση ενός κοινωνικού προτύπου που εδράζεται στο κράτος δικαίου, τη δημοκρατία, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ειρήνη και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών⁽¹⁾.

1.2 Από την άλλη πλευρά, από ιστορική άποψη, οι σχέσεις με τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική αντιπροσωπεύουν πολύ περισσότερο από την απλή αναζήτηση ενός οικονομικού ή γεωστρατηγικού εταίρου. Οι λαοί της Λατινικής Αμερικής διατηρούν εδώ και πολύ καιρό με την Ευρώπη δεσμούς πολιτιστικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, γλωσσικούς και συναισθηματικούς, ακόμη και θεώρησης του κόσμου, οι οποίοι όχι απλώς δεν μπορούν ούτε και πρέπει να λησμονούνται, αλλά πρέπει, μάλιστα, να αξιοποιηθούν εις βάθος, στο πλαίσιο της διαδικασίας διαπραγματεύσεων που τώρα αρχίζει.

1.3 Με την ευκαιρία της έναρξης των διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Κεντρικής Αμερικής για τη θέσπιση Συμφωνίας Σύνδεσης μεταξύ των δύο περιφερειών, η ΕΟΚΕ ζητά όλες να επικεντρωθούν οι προσπάθειες στη δυνατότητα ταχείας επίτευξης μιας συμφωνίας ικανοποιητικής και για τα δύο μέρη, που να μπορεί μάλιστα να χρησιμεύσει ως πρότυπο για σημερινές ή μελλοντικές διαπραγματεύσεις με τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική όσον αφορά τα αμοιβαία πλεονεκτήματα μιας στρατηγικής σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και τα πλεονεκτήματα αυτά πρέπει να υπερβαίνουν κατά πολύ το εμπόριο και να θέτουν τα θεμέλια για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής, με σεβασμό των αρχών του κράτους δικαίου και της αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων.

1.4 Η ΕΟΚΕ έχει εμπιστοσύνη ότι οι διαπραγματεύσεις θα αξιοποιηθούν ώστε οι κυβερνήσεις της Κεντρικής Αμερικής να εντείνουν τον διάλογο με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών των χωρών τους. Έναν διάλογο δημοκρατικό, διαφανή, στηριζόμενο σε συγκεκριμένες προτάσεις που θα τηρούνται και από τα δύο μέρη. Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητά από τη Συμβουλευτική επιτροπή του συστήματος ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής (Comité Consultivo del Sistema de la Integración Centroamericana — CC-SICA) να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την επίτευξη συμφωνιών με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση, που να αντικατοπτρίζουν τις

θέσεις του συνόλου της κοινωνίας των πολιτών της Κεντρικής Αμερικής σχετικά με τις διαπραγματεύσεις και θα καθιστούν δυνατές τις αναγκαίες συνααινέσεις για τη συνέχιση της όλης διαδικασίας.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά να ληφθούν υπόψη κατά τις διαπραγματεύσεις οι ακόλουθες πτυχές:

1.5.1 Η ανάγκη ενδυνάμωσης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Κεντρικής Αμερικής, ιδίως μέσω της δεσμικής ενίσχυσης της CC-SICA ως συμβουλευτικού οργάνου του συστήματος ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να συμβάλει ώστε να ενισχυθεί η αναγνώριση, εκ μέρους των εταίρων της στις διαπραγματεύσεις, του καθοριστικού ρόλου που έχει διαδραματίσει και πρέπει να διαδραματίζει η CC-SICA για μια επιτυχή περιφερειακή ολοκλήρωση, ενώ παράλληλα θα πρέπει να μελετηθεί μέτρα χρηματοδοτικής υποστήριξης της δομής αυτής, σύμφωνα με τον στόχο που υιοθέτησε η Επιτροπή στο έγγραφο περιφερειακής συνεργασίας.

1.5.2 Η συμπερίληψη των κοινωνικών ρητρών που απαιτούνται προκειμένου η Συμφωνία Σύνδεσης να ωφελεί το σύνολο της κοινωνίας και να αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για την εδραίωση των δημοκρατιών, για την καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας, για την ανάπτυξη ενός οικονομικού προτύπου που να μην αυξάνει ή επιτείνει τις ανισότητες. Η Συμφωνία πρέπει να χρησιμεύσει επίσης για να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και η διαφύλαξη της βιοποικιλότητας του περιβάλλοντος (από την άποψη αυτή, η Συμφωνία θα πρέπει να συμβάλει στην συμπερίληψη των χιλιάδων μικροπαραγωγών που προκρίνουν μια γεωργία που σέβεται περισσότερο το περιβάλλον). Από την άλλη πλευρά, κατά τη διαπραγμάτευση και την μετέπειτα εφαρμογή της Συμφωνίας Σύνδεσης, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδοθεί και στην τήρηση και πλήρη εφαρμογή, εκ μέρους των κυβερνήσεων, των διεθνών κανόνων για την εργασία της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ).

1.5.3 Η ύπαρξη του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ), μονομερούς μηχανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την στήριξη των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Συνεπώς, το σχετικό με το εμπόριο κεφάλαιο της Συμφωνίας θα πρέπει να προσφέρει στις χώρες της Κεντρικής Αμερικής περισσότερο πλεονεκτήματα από εκείνα που προβλέπονται στο εν λόγω Σύστημα, το οποίο πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ήδη αρκετά θετικό.

1.5.4 Η ανάγκη να λαμβάνει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών τακτική, έγκαιρη και κατάλληλη ενημέρωση, ώστε να μπορεί να παρακολουθεί τις διαπραγματεύσεις κατά θεσμοθετημένο τρόπο. Επίσης, πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα διενέργειας διαβουλεύσεων πριν από τους κύκλους διαπραγματεύσεων, ώστε να

⁽¹⁾ «Η κοινωνική συνοχή στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική», ΕΕ C 110 της 10.4.2004, σ. 55· «Οι σχέσεις ΕΕ-Μεξικού», ΕΕ C 88 της 11.4.2006, σ. 85· «Οι σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κοινότητας Εθνών των Άνδεων», ΕΕ C 309 της 16.12.2006, σ. 81.

λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και να πραγματοποιούνται φόρουμ με ευρύτερη συμμετοχή, με στόχο ολόκληρη η κοινωνία να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων. Από την άποψη αυτή, κεντρικό στοιχείο για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να αποτελέσει η σύσταση μεικτής επιτροπής παρακολούθησης των διαπραγματεύσεων, η οποία θα λειτουργεί με θεσμοθετημένο τρόπο και θα μπορεί να παρακολουθεί όλες τις διαπραγματεύσεις και να χρησιμεύει ως γέφυρα μεταξύ της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων και της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολό της.

1.5.5 Τέλος, προκειμένου να υπάρχει πραγματική συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα κεφάλαια της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής, η ΕΟΚΕ συνιστά η Μεικτή Συμβουλευτική Επιτροπή -συμβουλευτικό θεσμικό όργανο απαρτιζόμενο από την ΕΟΚΕ και την CC-SICA, το οποίο έχει προβλεφθεί στο άρθρο 52, παρ. 4, της πολιτικής συμφωνίας μεταξύ των δύο περιφερειών- να τεθεί σε λειτουργία αμέσως μετά από την υπογραφή της Συμφωνίας, με εντολή να αναλάβει την παρακολούθηση της Συμφωνίας.

2. Εισαγωγή

2.1 Οι σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κεντρικής Αμερικής στο σύνολό της δεν υπήρξαν μέχρι σήμερα ιδιαίτερα έντονες, παρότι η Ευρωπαϊκή Ένωση συνέβαλε αποφασιστικά στη διαδικασία ειρήνευσης και εκδημοκρατισμού της περιοχής και δρομολόγησε, το 1984, μια διαδικασία διυπουργικού διαλόγου που συνιστά και σήμερα ακόμη ένα πλαίσιο για την περιοχή, τον υπουργικό διάλογο του S. José.

2.2 Το 2003, η ΕΕ και η Κεντρική Αμερική υπέγραψαν συμφωνία με στόχο την εδραίωση του πολιτικού διαλόγου και της συνεργασίας. Πιο πρόσφατα, κατά την 4η συνάντηση κορυφής αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής, που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2006, επιβεβαιώθηκε η βούληση να σημειωθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση μιας συμφωνίας σύνδεσης, όσο το δυνατόν ταχύτερα (2).

2.3 Τον Απρίλιο του 2006, στη «Διακήρυξη της Βιέννης», που υιοθετήθηκε κατά την 4η συνάντηση της κοινωνίας των πολιτών ΕΕ-ΛΑΚ, επιβεβαιώνεται ότι οι συμφωνίες σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και της ΛΑΚ δεν θα έπρεπε να περιορίζονται σε εμπορικές και οικονομικές πτυχές, αλλά να λαμβάνουν επίσης υπόψη τις πολιτικές, πολιτιστικές και κοινωνικές πτυχές, ώστε να οδηγήσουν σε αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

2.4 Ομοίως, στο πρωτόκολλο συνεργασίας που υπεγράφη μεταξύ της ΕΟΚΕ και της CC-SICA, ορίζονται ως κατευθυντήριες γραμμές για τη δράση των δύο οργανώσεων τα εξής: να εργασθούν υπέρ της συμπερίληψης της κοινωνικής πτυχής στη μελλοντική συμφωνία σύνδεσης ΕΕ-SICA και να στηρίξουν την πρωτοβουλία των εργασιών για το σχέδιο σύστασης Μεικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών των δύο περιφερειών, στο θεσμικό πλαίσιο της μελλοντικής συμφωνίας σύνδεσης. Η δυνατότητα επιτυχίας της συμφωνίας σύνδεσης συνδέεται στενά με τη δυνατότητα της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των δύο περιφερειών να συμμετάσχει επί της ουσίας στις διαπραγμα-

τεύσεις και να ενημερώνει το σύνολο της κοινωνίας σχετικά με τις προόδους, τις δυσκολίες και τις επιτυχίες.

3. Μια νέα φάση στις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης — Κεντρικής Αμερικής

3.1 Σήμερα, οι σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κεντρικής Αμερικής διαμορφώνονται με βάση το πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου και διαλόγου συνεργασίας και, όσον αφορά τις εμπορικές σχέσεις, μέσω του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμησών που εφήρμοσε η ΕΕ από τη δεκαετία του '70 και στο οποίο σήμερα έχει προστεθεί το ειδικό καθεστώς κινήτρων για την αειφόρο ανάπτυξη και τη χρηστή διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της διακίνησης ναρκωτικών (ΣΠΠ+).

3.2 Με ποσοστό 12 % επί του παγκόσμιου εμπορίου, η ΕΕ είναι ο δεύτερος εξωτερικός εμπορικός εταίρος της Κεντρικής Αμερικής μετά τις ΗΠΑ, των οποίων το μερίδιο ανέρχεται σε 46 %. Όσον αφορά τη συνεργασία και την ενίσχυση για την ανάπτυξη, η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος χορηγός της Κεντρικής Αμερικής, με πιστώσεις στον προϋπολογισμό που ανήλθαν σε 563,2 εκατομμύρια ευρώ για το διάστημα 2002-2006, στα οποία πρέπει να προστεθούν 74,5 εκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του μνημονίου μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Γενικής Γραμματείας του SICA, καθώς και περισσότερα από 279 εκατομμύρια ευρώ για βοήθεια μετά από τις καταστροφές που τράνταξαν την περιοχή, κυρίως μετά από τον τυφώνα Mitch και τον σεισμό που ρήμαξε το Ελ Σαλβαδόρ στη συνέχεια. Για την περίοδο 2007-2013, η ΕΕ υποσχέθηκε να αυξήσει το ποσό της αναπτυξιακής βοήθειας σε 840 εκατομμύρια ευρώ. Εξάλλου, ο όγκος των άμεσων ευρωπαϊκών επενδύσεων στην Κεντρική Αμερική εξακολουθεί να αυξάνεται.

3.3 Ωστόσο, οι σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κεντρικής Αμερικής δεν περιορίζονται στο εμπόριο και τη συνεργασία: εδράζονται σε μια ευρύτερη στρατηγική θεώρηση που καλύπτει τομείς ιδιαίτερα ευαίσθητους σήμερα, όπως η ασφάλεια και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η προστασία του περιβάλλοντος και η οικοδόμηση ενός προτύπου βιώσιμης ανάπτυξης, η μετανάστευση και η ανάγκη ελέγχου της προς όφελος και των χωρών προορισμού και των χωρών προέλευσης του εργατικού δυναμικού, η καθιέρωση μιας νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης στηριζόμενης στις ορθές πρακτικές διακυβέρνησης, που σέβονται τα ανθρώπινα, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα.

3.4 Η απόφαση που ελήφθη στη Βιέννη, τον Μάιο του 2006, για την έναρξη διαπραγματεύσεων με την Κεντρική Αμερική με σκοπό την επίτευξη Συμφωνίας Σύνδεσης με την Κεντρική Αμερική, αποτελεί αφ' εαυτής μια πρόκληση και μια ευκαιρία που δεν πρέπει να αφεθούν να χαθούν.

3.5 Δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική για την υπογραφή συμφωνιών σύνδεσης στηρίζεται στον δια-περιφερειακό διάλογο, είναι σημαντικό να αναλυθεί η σημερινή κατάσταση της περιφερειακής ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής.

3.5.1 Η ενοποίηση της Κεντρικής Αμερικής συνιστά παλαιό όραμα, με ρίζες στην ίδια την ανεξαρτησία των κρατών της περιοχής. Με το πρωτόκολλο της Tegucigalpa, του 1991, και με τη Γενική συνθήκη οικονομικής ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής, του 1993, δόθηκε νέα πνοή στο όραμα αυτό.

(2) Στην τελική δήλωση της συνάντησης κορυφής της Βιέννης, στο σημείο 31, αναφέρονται τα εξής: «Υπενθυμίζοντας τον κοινό στρατηγικό στόχο της διακήρυξης της Γουαδαλαχάρα και λαμβάνοντας υπόψη τα θετικά αποτελέσματα της αξιολόγησης της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης που διενεργήθηκε από κοινού με την Κεντρική Αμερική, χαίρετίζουμε την απόφαση που έλαβαν η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κεντρική Αμερική για την έναρξη διαπραγματεύσεων με στόχο μια συμφωνία σύνδεσης, συμπεριλαμβανομένης και της δημιουργίας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών» (Σ.τ.Μ.: η μετάφραση δική μας· βλ. αγγλικό κείμενο: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/89549.pdf).

3.5.2 Παρότι υφίσταται σημαντική συναίνεση υπέρ της περιφερειακής ολοκλήρωσης, η αλήθεια είναι ότι οι πρόοδοι δεν υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές, είτε λόγω δυσκολιών ως προς την συγκεκριμένη εφαρμογή των αποφάσεων που λαμβάνονται σε πολιτικό επίπεδο, είτε λόγω σημαντικών αδυναμιών οικονομικής φύσεως ή, ακόμη, λόγω απουσίας περιφερειακής αλληλεγγύης. Μπορεί, ωστόσο, να λεχθεί ότι, από το 2002, η ολοκλήρωση φαίνεται να έχει μπει σε πιο σταθερό δρόμο (*).

3.5.3 Εντούτοις, η επισφαλής κατάσταση των περιφερειακών θεσμών, που εμποδίζει τη λήψη αποφάσεων σε υπερεθνικό επίπεδο, ο διαφορετικός βαθμός ανάπτυξης της οικονομίας των χωρών που συναπαρτίζουν την περιφέρεια, και η σχεδόν πλήρης έλλειψη συμμετοχής των τομέων της κοινωνίας στη λήψη των αποφάσεων και στη συνειδητοποίηση των ωφελειών από την περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελούν παράγοντες που δυσχεραίνουν μια αποφασιστικότερη πρόοδο της διαδικασίας ολοκλήρωσης.

3.5.4 Παρά τις δυσκολίες, όμως, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που εμπνέουν κάποια αισιοδοξία για τη διαδικασία περιφερειακής ολοκλήρωσης, ειδικότερα δε η παράδοση και ο πολιτισμός που ενώνει τις διάφορες χώρες, η ύπαρξη ενός νομικού και θεσμικού πλαισίου σχετικά σταθερού και συμφωνημένου, καθώς και η αισθητή και εκπεφρασμένη ανάγκη μεταρρύθμισης ορισμένων θεσμών (όπως το PARLACEN (**)) με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών εφαρμογής περιφερειακών πολιτικών. Επίσης, η κάποια αύξηση της συνειδητοποίησης και της παρέμβασης της κοινωνίας των πολιτών συνιστούν παράγοντα αισιοδοξίας και εμπιστοσύνης.

3.5.5 Στις πρόσφατες συναντήσεις της Μεικτής Επιτροπής ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής, που πραγματοποιήθηκαν τον Απρίλιο του 2007, οι κεντρο-αμερικανικές κυβερνήσεις δεσμεύτηκαν να υποβάλουν νομοθετικό πλαίσιο που θα προσδιορίζει πώς θα υλοποιηθεί η κεντρο-αμερικανική τελωνειακή ένωση, συνοδευόμενο από χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή του έως την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων της Συμφωνίας Σύνδεσης, γεγονός που συνιστά σημαντικό και αποφασιστικό βήμα προς την κεντρο-αμερικανική ολοκλήρωση και προς τη δυνατότητα επίτευξης μιας συμφωνίας μεταξύ των δύο περιφερειών.

3.6 Η διαδικασία των διαπραγματεύσεων που τώρα αρχίζει αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία για την αξιοποίηση των αμοιβαίων ωφελειών, σε διάφορα πεδία, οι οποίες μπορούν και πρέπει να αξιοποιηθούν. Αναφέρονται ενδεικτικά οι ακόλουθες πτυχές:

3.6.1 Η εξέλιξη και ενίσχυση της τελωνειακής ένωσης και η εξάλειψη των οικονομικών και τελωνειακών φραγμών μεταξύ των χωρών της περιοχής, μια πολιτική που υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μπορεί να αποτελέσει σημαντική συμβολή για την ολοκλήρωση των οικονομικών της Κεντρικής Αμερικής, καθώς θα ενισχύσει τα επίπεδα ανταγωνιστικότητάς της έναντι των υφιστάμενων και των εν δυνάμει οικονομικών εταίρων. Ακόμη, θα διευκολύνει τις ενδεχόμενες ευρωπαϊκές επενδύσεις στην περιοχή και, επίσης, την εφαρμογή της συνεργασίας για την ανάπτυξη.

3.6.2 Η μεγαλύτερη και αρμονικότερη κοινωνική συνοχή θα συμβάλει στην ενδυνάμωση των νεαρών κεντρο-αμερικανικών δημοκρατιών, μειώνοντας το ενδεχόμενο συγκρούσεων και ενισχύοντας την νομική ασφάλεια, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα οι ανταλλαγές μεταξύ των δύο περιφερειών να θεμελιώνονται σε κανόνες σαφείς, αποφασισμένους και τηρούμενους από κοινού. Όπως αποδεικνύεται

από διαδοχικές έρευνες που έχει διεξάγει η Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική των Ηνωμένων Εθνών (Comisión Económica para América Latina y el Caribe — CEPAL), η πολιτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών εξαρτάται, κατά μεγάλο μέρος, από το επίπεδο κοινωνικής συνοχής που επιτυγχάνουν. Είναι αναγκαίο, συνεπώς, να κληθεί η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών να συμμετέχει σε όλη τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων.

3.6.3 Άλλο πεδίο ενδιαφέροντος και για τις δύο περιφέρειες είναι η εξεύρεση προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών, ώστε να καταστούν λιγότερο ευπρόσβλητες οι χώρες της Κεντρικής Αμερικής. Πρόκειται για μια περιοχή ιδιαίτερα εκτεθειμένη σε τέτοιου είδους φαινόμενα, με μεγάλο κόστος σε ανθρώπινες ζωές και σε υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας εκατομμυρίων ανθρώπων. Οι διαπραγματεύσεις θα πρέπει να λάβουν υπόψη το ζήτημα αυτό, προκειμένου να βρεθούν μέτρα πρόληψης και δράσης για τη διαχείριση τέτοιων καταστάσεων. Παράλληλα, τα ίδια αυτά μέτρα μπορούν να διευκολύνουν το έργο της βοήθειας σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και να περιορίσουν τις δαπάνες της διεθνούς παρέμβασης αλληλεγγύης.

3.6.4 Τέλος, χωρίς βέβαια να θεωρούμε ότι εξαντλήθηκε το θέμα, σημαντικό είναι να αναφερθεί η ταύτιση συμφερόντων μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κεντρικής Αμερικής όσον αφορά την επείγουσα ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, με την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων. Εάν οι διαπραγματεύσεις δώσουν κίνητρα για την ορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, την άρνηση της χρήσης μεθόδων και προϊόντων επιθετικών έναντι του φυσικού περιβάλλοντος, τον σεβασμό των εργασιακών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των αγροτεργατών, την αναγνώριση της ύπαρξης βιώσιμων που πρέπει να προστατεύονται, τότε η Συμφωνία Σύνδεσης θα έχει προσφέρει αξιολογική συμβολή, όχι μόνο για τις δύο περιφέρειες, αλλά και για την χάραξη ενός προτύπου σύνδεσης νέου τύπου, που θα χρησιμεύσει ως υπόδειγμα για άλλες διαπραγματεύσεις.

4. Η πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Κεντρικής Αμερικής

4.1 Οι χώρες της Κεντρικής Αμερικής συγκαταλέγονται στις φτωχότερες της Λατινικής Αμερικής, με σοβαρά κενά στην οικονομική τους ανάπτυξη και πολύ επισφαλής κοινωνική κατάσταση που θέτει σε μεγάλο κίνδυνο την κοινωνική συνοχή της καθεμιάς από αυτές και της περιφέρειας στο σύνολό της. Το υψηλό επίπεδο της φτώχειας και η πολύ άνιση κατανομή του πλούτου συμβάλουν στην επισφαλής αυτή κατάσταση.

4.2 Καθώς πρόκειται για περιφέρεια που ζει πρόσφατες διαδικασίες εκδημοκρατισμού, που υπέστη δικτατορίες και παρατεταμένες ένοπλες συγκρούσεις, οι οποίες της κληροδότησαν βαθιά πλήγματα (με μόνη εξαίρεση την Κόστα Ρίκα), μπορούν να σκιαγραφηθούν συνοπτικά κάποια από τα σημαντικότερα στοιχεία που εμποδίζουν την ανάπτυξη της:

α) η επισφαλής ακόμα κατάσταση της δημοκρατίας, στην οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ανεπαρκής προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών, η εμμονή της ατιμωρησίας και της διαφθοράς, η έλλειψη διαφάνειας στις οικονομικές και πολιτικές αποφάσεις και στη δημόσια διαχείριση·

(*) Οι ενδοπεριφερειακές εξαγωγές στην Κεντρική Αμερική αυξήθηκαν κατά 60 % σχεδόν μεταξύ 1995 και 2002. Έκθεση 2004 για την Κεντρική Αμερική της BID (Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης).

(**) Parlamento Centro-Americano — Κεντροαμερικανικό Κοινοβούλιο.

β) η αδυναμία της οικονομίας, οφειλόμενη κυρίως στο γεγονός ότι οι διάφορες χώρες παρουσιάζουν έλλειψη ανταγωνιστικότητας και είναι εκτεθειμένες στις επιδράσεις των μεταβολών των διεθνών αγορών·

γ) η ανεπαρκής κοινωνική συνοχή, κυρίως λόγω των υψηλών επιπέδων φτώχειας και της άνισης κατανομής του πλούτου, που δεν επιτρέπει στα πιο μειονεκτούντα κοινωνικά στρώματα να επωφεληθούν από την οικονομική ανάπτυξη, και προκαλεί φαινόμενα εναλλακτικής επιβίωσης, όπως η αποδημία και, σε άλλο επίπεδο, η κοινωνική βία·

δ) οι πολλών και διαφόρων ειδών περιβαλλοντικές αδυναμίες, που οφείλονται είτε σε φυσικά φαινόμενα στα οποία είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη η περιφέρεια (σεισμοί, πλημμύρες, παρατεταμένες ξηρασίες), είτε στην ανορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών της πόρων. Σύμφωνα με το ΠΑΗΕ (πρόγραμμα ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών), οι παράγοντες που επιτείνουν την περιβαλλοντική αδυναμία της Κεντρικής Αμερικής είναι, μεταξύ άλλων, η άναρχη και ανεπαρκώς σχεδιασμένη διαδικασία αστικοποίησης, η υπερεκμετάλλευση των υδάτινων πόρων, η υπερβολική χρήση παρασιτοκτόνων στη γεωργία και η αποψίλωση των δασών.

4.3 Στο οικονομικό πεδίο, η περιφέρεια της Κεντρικής Αμερικής σημείωσε κάποια οικονομική ανάπτυξη, η οποία, ωστόσο, αποδεικνύεται ανεπαρκής για να ξεπεραστούν οι κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Κατά τα τελευταία χρόνια, το μέσο ετήσιο ποσοστό περιφερειακής ανάπτυξης κυμάνθηκε μεταξύ 3,2 % και 3,5 %. Εντούτοις, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας των κεντρο-αμερικανικών οικονομιών, με σχετική εξαίρεση την Κόστα Ρίκα και το Ελ Σαλβαδόρ, τοποθετούν τις χώρες της περιοχής αυτής σε χαμηλές θέσεις στην κατάταξη με βάση την ανταγωνιστικότητα που εκπόνησε το World Economic Forum για το 2006: 53η θέση (Κόστα Ρίκα), 61η (Ελ Σαλβαδόρ), 75η (Γουατεμάλα), 93η (Ονδούρα) και 95η (Νικαράγουα), μέσα σε δείγμα 125 χωρών.

4.4 Στο κοινωνικό πεδίο, πρέπει να αναφερθεί ότι η κεντρο-αμερικανική κοινωνία είναι ιδιαίτερα σύνθετη και ποικίλη, καθώς περιλαμβάνει αυτόχθονες κοινότητες και μια σημαντική κοινότητα αφρικανικής προέλευσης, οι οποίες, γενικά, έχουν παραμεληθεί, όταν δεν είναι εντελώς περιθωριοποιημένες.

4.5 Όσον αφορά τις κοινότητες αυτοχθόνων, συχνά συνδέονται με τις φτωχές αγροτικές ζώνες, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το σημαντικό φαινόμενο της αποδημίας προς τις πόλεις, λόγω της όλο και μεγαλύτερης υποβάθμισης των αγροτικών οικονομιών, με συνέπεια την διάγκωση των φτωχών περιφερειακών ζωνών των μεγάλων πόλεων.

4.6 Οι πληθυσμοί αφρικανικής καταγωγής, που συναντώνται σε όλες τις χώρες (εκτός του Ελ Σαλβαδόρ), δεν έτυχαν της δέουσας πολιτικής και κοινωνικής προσοχής και υφίστανται καταστάσεις εθνικών, εργασιακών και κοινωνικών διακρίσεων.

4.7 Η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών που φανερώνουν όλοι οι κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες συνιστά ευρύτατο φαινόμενο που δεν μπορεί να αγνοείται. Είτε πρόκειται για την ανεργία ή την επισφαλή εργασία, είτε για την ποιότητα της απασχόλησης ή τον μισθό, είτε για την πρόωγη αποχώρηση από το σχολείο που αφορά κυρίως τα κορίτσια, η οικτρή θέση των γυναικών στην κεντρο-αμερικανική κοινωνία είναι σχεδόν δραματική, πόσω μάλλον που, για διάφορους λόγους, οι γυναίκες είναι, κατά ένα υψηλό ποσοστό, αρχηγό οικογενειών.

4.8 Η έλλειψη ενημερωμένων, αξιόπιστων και συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την κατάσταση των κοριτσιών και των γυναικών φαίνεται να υποδηλώνει πόσο λίγη σημασία αποδίδεται στο ζήτημα αυτό, παρότι οι κυβερνήσεις της περιοχής έχουν υπογράψει και επικυρώσει τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις όπως οι Συμβάσεις της ΔΟΕ για το ζήτημα ή η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την κατάργηση των κάθε μορφής διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Η κατάσταση όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών (υπό τις διάφορες εκφάνσεις της, από την ενδοοικογενειακή βία έως τη βία στο χώρο εργασίας) εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα ανησυχητική, παρά τις προσπάθειες των γυναικείων κινημάτων.

4.9 Όλη αυτή η κατάσταση της φτώχειας που πλήττει -με εξαίρεση την Κόστα Ρίκα- τον μισό σχεδόν πληθυσμό ή και περισσότερο, το βάρος της άτυπης εργασίας που τοποθετείται γύρω στο 40 %, οι ανεπαρκέστατοι προϋπολογισμοί για κοινωνικούς τομείς όπως η υγεία και η εκπαίδευση, και η ανεργία συγκροτούν χαρακτηριστικά της περιφέρειας που πρέπει να τα έχει κανείς υπόψη του για να σχηματίσει μια άποψη της έλλειψης κοινωνικής συνοχής που επικρατεί.

4.10 Είναι σημαντικό επίσης να τονιστεί η γενικευμένη απουσία μιας πολιτικής που να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ειδικότερα, πρέπει να επισημανθεί η έλλειψη σεβασμού των εργασιακών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, παρότι οι διάφορες κεντρο-αμερικανικές χώρες έχουν επικυρώσει σημαντικό αριθμό Συμβάσεων της ΔΟΕ και, επομένως, οι κυβερνήσεις έχουν, φυσικά, αυξημένη ευθύνη για την τήρησή τους. Η άσκηση των δικαιωμάτων του πολίτη και των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στην περιφέρεια αυτή, σε πολλές περιπτώσεις, συνεπάγεται τεράστιο προσωπικό κόστος που μπορεί να φθάσει έως και στην απώλεια της ίδιας της ζωής.

5. Κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη για μια Συμφωνία Σύνδεσης ΕΕ — Κεντρικής Αμερικής

5.1 Κατά την εξέταση για τη συγκεκριμένη διαμόρφωση της μελλοντικής Συμφωνίας Σύνδεσης, είναι σημαντικό να καταστούν σαφή ορισμένα κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπόψη και που πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να αποτελέσουν καθοριστικά στοιχεία όχι μόνο για την επιτυχία της Συμφωνίας αυτής, αλλά και ως μέρος μιας πιο σφαιρικής στρατηγικής για ολόκληρη την Λατινική Αμερική.

5.2 *Ασυμμετρίες.* Ένα από τα πρώτα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι οι τεράστιες ασυμμετρίες μεταξύ των δύο περιφερειών, ως προς διάφορες πτυχές: εδαφική έκταση, πληθυσμός, ΑΕγχΠ, εμπορικές σχέσεις, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

5.2.1 Η ύπαρξη τόσο σημαντικών ασυμμετριών μεταξύ των δύο περιφερειών απαιτεί την εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων για την επιτυχία της Συμφωνίας Σύνδεσης, προκειμένου η συμφωνία αυτή να συμβάλει ώστε οι εμπορικές πολιτικές και οι πολιτικές συνεργασίας να είναι συνεκτικές και να μην έχουν αποκλίνοντες στόχους.

5.3 *Πρώθηση της κοινωνικής συνοχής.* Αυτό πρέπει να είναι ένα από τα κεντρικά κριτήρια για τη μελλοντική συμφωνία, όχι μόνον επειδή η κοινωνική συνοχή αποτελεί στρατηγικό στοιχείο της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις σχέσεις της με τις τρίτες χώρες, αλλά και επειδή συνιστά το καθοριστικό στοιχείο για την ίδια την ανάπτυξη της κεντρο-αμερικανικής περιφέρειας, που αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

5.3.1 Για τον σκοπό αυτόν, απαιτείται να ληφθούν τα αναγκαία και επαρκή μέτρα σε επίπεδο ανάπτυξης κοινωνικών πολιτικών σε τομείς όπως η παιδεία, η υγεία και η κοινωνική ασφάλιση, καθώς και σε επίπεδο φορολογίας, μεταξύ άλλων, ούτως ώστε ολοκληρη η κοινωνία, στο σύνολό της, να μπορέσει να επωφεληθεί από την οικονομική ανάπτυξη και από τις ευκαιρίες που θα διανοίξει η Συμφωνία Σύνδεσης.

5.4 *Ενδυνάμωση της δημοκρατίας και των θεσμών.* Σε μια κοινωνία τόσο ποικιλόμορφη και τόσο ρηγμαγμένη από τη φτώχεια, τις μακρόχρονες δικτατορίες και τους εμφυλίους όπως η κεντρο-αμερικανική, έχει μεγάλη σημασία η Συμφωνία να αποτελέσει μια ευκαιρία για την ενίσχυση της δημοκρατίας, ιδίως δε της συμμετοχικής δημοκρατίας, και των δημοκρατικών θεσμών.

5.4.1 Ποικίλοι θεσμοί, όπως οι οργανώσεις που αγωνίζονται για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών ή των πληθυσμών αφρικανικής καταγωγής, των δικαιωμάτων των γυναικών, των εργαζομένων ή για την προστασία του περιβάλλοντος, απαιτούν, βαθμιαία, μια μεγαλύτερη συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών αποφάσεων, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν για να εισακουσθούν ως αυτοτελείς εταίροι. Η Συμφωνία θα πρέπει να αποτελέσει καταλύτη για την αναγνώριση της παρέμβασης αυτής.

5.4.2 Όσον αφορά την συγκεκριμένη περίπτωση της CC-SICA, Συμβουλευτικής Επιτροπής του Συστήματος Ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής, συμβουλευτικού οργάνου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 του πρωτοκόλλου της Tegucigalpa, θα πρέπει να αναγνωριστεί και να υποστηριχθεί ο ρόλος της ως εκπροσώπου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και να της παρασχεθούν τα αναγκαία υλικοτεχνικά και δημοσιονομικά μέσα για την εκπλήρωση της αποστολής της.

5.4.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την CC-SICA ως θεσμικό εταίρο της και έχει υπογράψει μαζί της συμφωνία, τον Απρίλιο του 2006, που στηρίζεται στην κοινή δέσμευση για την υποστήριξη των αρχών της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και στην βούληση συμμετοχής στη διαδικασία διαλόγου και καθιέρωσης πιο στενών οικονομικών δεσμών και δεσμών συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συστήματος Ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής.

5.5 *Ενίσχυση της περιφερειακής ολοκλήρωσης.* Η περιφερειακή ολοκλήρωση δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται απλώς ως ευρωπαϊκή απαίτηση με στόχο τη σύναψη μιας εμπορικής συμφωνίας, αλλά και ως ευκαιρία που δίδεται στις χώρες της Κεντρικής Αμερικής για να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές τους αδυναμίες και να αξιοποιήσουν τις συνέργειες που η ολοκλήρωση αυτή μπορεί να τους προσφέρει.

5.5.1 Ωστόσο, δεν μπορεί να υποστηριχθεί μια μαξιμαλιστική θεώρηση του ζητήματος αυτού. Η περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελεί διαδικασία μακροχρόνια και απαιτεί σπριγίματα και συνεχείς προσπάθειες. Από την άποψη αυτή, η Συμφωνία πρέπει να προβλέπει ένα σύνολο μηχανισμών (μεταξύ άλλων, την σύσταση αντισταθμιστικών ταμείων και ταμείων οικονομικής και κοινωνικής συνοχής) που θα προωθούν, θα υποστηρίζουν και θα διευκολύνουν τη διαδικασία ολοκλήρωσης της κεντρο-αμερικανικής περιφέρειας.

5.6 *Ενσωμάτωση μιας κοινωνικής διάστασης στη Συμφωνία Σύνδεσης.* Η Συμφωνία Σύνδεσης στηρίζεται σε τρεις πυλώνες,

στενά αλληλοσυνδεδεμένους: τον πολιτικό, τον εμπορικό και της συνεργασίας. Συνεπώς και οι τρεις είναι σημαντικοί και δεν μπορεί να υπερτιμηθεί κατά τις διαπραγματεύσεις κάποιος από τους τρεις που ενδεχομένως εμφανίζεται ως περισσότερο σύνθετος ή δύσκολος.

5.6.1 Στο πολιτικό πεδίο, η Συμφωνία Σύνδεσης θα πρέπει να θεσπίζει συγκεκριμένα μέτρα για την υποστήριξη της χρηστής διακυβέρνησης, να περιλαμβάνει μια κοινωνική διάσταση με στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής, να προβλέπει ρήτρες για τον συνυπολογισμό του ρόλου των γυναικών και για την προστασία των ανθρωπίνων, των εργασιακών και των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων, καθώς και των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών και των πληθυσμών αφρικανικής καταγωγής.

5.6.2 Θα πρέπει, επίσης, να υιοθετεί μια προσέγγιση του φαινομένου της αποδημίας από την Κεντρική Αμερική, οι συνέπειες της οποίας για την ανάπτυξη των χωρών της περιφέρειας ενδέχεται να είναι αντιφατικές (εμβάσματα/διαρροή εγκεφάλων και εν ενεργεία εργαζομένων). Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον δέοντα σεβασμό της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων των μεταναστών που ζουν και εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.6.3 Στο πεδίο της συνεργασίας, η Συμφωνία θα πρέπει να προβλέπει τη συνέχιση και μάλιστα την ενίσχυση των κοινοτικών ενισχύσεων για την ανάπτυξη της περιφέρειας και για την υπέρβαση των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών της αδυναμιών. Μπορεί, επίσης, και κατά την άποψη της ΕΟΚΕ οφείλει, να προβλέπει την υποστήριξη προς οργανισμούς ειδικευμένους σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η ΔΟΕ, η UNESCO ή η ΠΟΥ, για την μελέτη της εξέλιξης των πιο ευαίσθητων στοιχείων.

5.6.4 Εξάλλου, προκειμένου να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των κεντρο-αμερικανικών χωρών, που έχουν ήδη την εμπειρία από άλλες διεθνείς συμφωνίες (κυρίως από τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών που έχει υπογραφεί με τις ΗΠΑ: Central American Free Trade Area — CAFTA), η Ευρώπη πρέπει να αποδείξει ότι η Συμφωνία ετούτη επιδιώκει ευρύτερους στόχους, που αντιστοιχούν σε μια σφαιρική κοινωνική θεώρηση, εμπνεόμενη από τις ιδρυτικές αρχές της ίδιας της ΕΕ, και περιλαμβάνει ένα οικονομικό πρότυπο ικανό να οδηγήσει στην βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας.

6. Οι συστάσεις της ΕΟΚΕ

Με βάση τα όσα αναπτύσσονται παραπάνω, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις:

6.1 Η Συμφωνία Σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της Κεντρικής Αμερικής να αναδειχθεί σε πολιτική προτεραιότητα της Ένωσης λόγω της στρατηγικής σημασίας της για την δι-περιφερειακή δράση της ΕΕ με άλλους εταίρους στη Λατινική Αμερική.

6.2 Η Συμφωνία να τοποθετεί σε ισότιμη θέση όλα τα συστατικά της στοιχεία: το πολιτικό, το εμπορικό και της συνεργασίας.

6.3 Να λαμβάνει υπόψη ότι ο εταίρος της στις διαπραγματεύσεις περιλαμβάνει τις φτωχότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής και ότι οι τεράστιες ασυμμετρίες μεταξύ των δύο περιφερειών απαιτούν την ενίσχυση των προγραμμάτων συνεργασίας ώστε να αποτραπούν ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες, αλλά και να καθιερωθεί ένα εμπορικό άνοιγμα προσαρμοσμένο στο δεδομένο αυτό.

6.4 Να περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και για την εξασφάλιση της νομικής σταθερότητας των επενδύσεων και να προβλέπει την ύπαρξη αντισταθμιστικών μηχανισμών για τις εύλογες δυσκολίες που θα επιφέρει η υλοποίηση της κεντρο-αμερικανικής ενιαίας αγοράς, λόγω των ασυμμετριών που υφίστανται μεταξύ των οικονομιών της ίδιας της περιφέρειας.

6.5 Η Συμφωνία να συμβάλλει αποφασιστικά στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στην περιφέρεια και, προς τον σκοπό αυτό, τα οφέλη να είναι ορατά για όλους και όχι μόνο για ορισμένους κλάδους, που ήδη επωφελούνται από μόνοι τους.

6.6 Να περιλαμβάνει μια κοινωνική και εργασιακή διάσταση, με τήρηση, κυρίως, των κανόνων της ΔΟΕ. Η Συμφωνία Σύνδεσης θα πρέπει να προωθεί την τήρηση, από τα συμβαλλόμενα μέρη, των αρχών και των αξιών που περιέχονται στο καταστατικό της ΔΟΕ και στις κυριότερες πράξεις της για κοινωνικά θέματα, όπως η Διακήρυξη για τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία (1998), η Τριμερής δήλωση αρχών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική (1997, όπως τροποποιήθηκε το 2000) και το ψήφισμα της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας για τα συνδικαλιστικά δικαιώματα και τη σχέση τους με τις ατομικές ελευθερίες (1970).

6.7 Να διαθέτει σαφή κοινωνική διάσταση, όχι μόνο μέσω της σημασίας που θα αποδίδεται σε ζητήματα εργασιακής φύσης, αλλά και μέσω του σεβασμού για το περιβάλλον και της μέριμνας για την επίτευξη της συνολικής προόδου της περιφέρειας και των λαών της.

6.8 Να αποδίδει προσοχή στις πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, όπως οι γυναίκες, οι αυτόχθονες και οι πληθυσμοί αφρικανικής καταγωγής.

6.9 Να προβλέπει τους κατάλληλους μηχανισμούς για την ουσιαστική συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, από την έναρξη των διαπραγματεύσεων έως και την εφαρμογή της.

6.10 Για τον σκοπό αυτό, πρέπει να ενισχυθεί η υποστήριξη προς τους οργανισμούς διαβούλευσης με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, όλως ιδιαιτέρως με την CC-SICA, θεσμικό όργανο του Συστήματος Ολοκλήρωσης της Κεντρικής Αμερικής, ώστε να διαθέτουν τα ανθρώπινα, υλικοτεχνικά και δημοσιονομικά μέσα που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής τους.

6.11 Πρέπει, επίσης, να συσταθεί ήδη η Μικτή Επιτροπή Παρακολούθησης των διαπραγματεύσεων, απαρτιζόμενη από μέλη της ΕΟΚΕ και μέλη της CC-SICA, στην οποία θα μπορούν να προστεθούν, με κοινή συμφωνία μεταξύ των μερών, και άλλες οργανώσεις που θα κριθούν αναγκαίες και κατάλληλες για τον έλεγχο της διαδικασίας διαπραγματεύσεων.

6.12 Τέλος, πρέπει να αρχίσουν οι συζητήσεις μεταξύ της CC-SICA και της ΕΟΚΕ σχετικά με τη σύνθεση, τις λειτουργίες και τους τρόπους δράσης της μελλοντικής Μεικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής, θεσμικού συμβουλευτικού οργάνου της μελλοντικής Συμφωνίας Σύνδεσης.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών στην περιοχή EUROMED»

(2007/C 256/25)

Στις 17 Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών στην περιοχή EUROMED».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουνίου 2007 με εισηγήτρια την κ. Attard.

Κατά την 437η σύνοδο ολομέλειάς της, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πλήρη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Μεσογειακών κρατών στην ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση. Όπως αναφέρεται στο Πενταετές Πρόγραμμα Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υποστηρίζει ιδιαίτερα τα σχέδια, τα οποία αποσκοπούν στην ανάπτυξη δράσεων για την προώθηση της χειραφέτησης των γυναικών. Για το σκοπό αυτό προτείνει τη διάθεση ειδικών κονδυλίων για τη χρηματοδότηση σχεδίων στις χώρες της περιοχής EUROMED, τα οποία θα αναπτύξουν θετικές δράσεις με σκοπό την απτή βελτίωση του νομικού καθεστώτος της γυναίκας⁽¹⁾.

1.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί να διασφαλιστούν με τους μηχανισμούς αναθεώρησης των συμπερασμάτων της πρώτης Ευρωμεσογειακής Υπουργικής Διάσκεψης με θέμα «Ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία» η εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση και η αξιολόγηση της ανάπτυξης του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών καθώς και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της ανάπτυξής της.

1.3 Η ΕΟΚΕ ζητεί να περιλαμβάνονται στα εθνικά σχέδια δράσης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ) ειδικά μέτρα και στόχοι για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διατίθενται στο πλαίσιο της ΕΠΓ περισσότεροι οικονομικοί πόροι για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών και την παροχή τεχνικής αρωγής σε γυναίκες για νεοσύστατες επιχειρήσεις.

1.5 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρωτοβουλίες της ΓΔ «Επιχειρήσεις και βιομηχανία» και του Γραφείου συνεργασίας EuropeAid⁽²⁾ οι οποίες απευθύνονται σε επιχειρηματίες στην Ευρώπη και στη Μεσόγειο. Καλεί τους ευρωμεσογειακούς εταίρους να λάβουν παρόμοια μέτρα, με στόχευση στις ανάγκες της εν λόγω περιοχής μέσω των σχεδίων δράσης για τα οποία διεξάγονται διαπραγματεύσεις με τις μεσογειακές χώρες.

1.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση ειδικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης (ΕΜΚΣ — EMPA). Ζητεί από την επιτροπή αυτή να προτείνει πολιτικές ενίσχυσης ήδη υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των γυναικών και προαγωγής μελλοντοστρεφών βιώσιμων πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

1.7 Η ΕΟΚΕ συνιστά να εστιαστεί η προσοχή στις γυναίκες όσον αφορά την υλοποίηση του Ευρωμεσογειακού Χάρτη για τις Επιχειρήσεις⁽³⁾.

1.8 Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να καταστεί βέβαιο πως από τα ευρωμεσογειακά προγράμματα που απευθύνονται σε νέους επωφελούνται ισόρροπα από άποψη πλήθους νέες και νέοι όσον αφορά τόσο τους συμμετέχοντες όσο και τους επιτυχημένους.

1.9 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία «Ευρωμεσογειακή πλατφόρμα νεολαίας» με την οποία δημιουργούνται ευρωμεσογειακό δίκτυο ομάδων νέων που συνεργάζονται για θέματα φύλων⁽⁴⁾ καθώς και ευρωμεσογειακό δίκτυο για νέους επιχειρηματίες⁽⁵⁾.

1.10 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ακόμη καλύτερα αποτελέσματα για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών θα επιτευχθούν με τη διωπουργική συνεργασία και τη συμμετοχή στην ανταλλαγή απόψεων για τους τομείς προτεραιότητας και άλλων κύκλων ενδιαφερομένων, όπως εκπροσώπων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, φορέων υλοποίησης, εκπροσώπων επιχειρηματικών κύκλων, εμπειρογνομώνων και χορηγών όπως επίσης με την διευκόλυνση της μεταβίβασης των υφιστάμενων επιχειρήσεων στις γυναίκες.

1.11 Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενίσχυση μέσω συμπράξεων δημοσίου/ιδιωτικού τομέα των ΜΚΟ και κοινωνικοεπαγγελματικών οργανισμών που εργάζονται με γυναίκες στον τομέα της προώθησης οικονομικών δραστηριοτήτων.

1.12 Η ΕΟΚΕ ζητεί από τους ευρωμεσογειακούς κύκλους ενδιαφερομένων να διοργανώσουν συνέδριο με θέμα τις γυναίκες επιχειρηματίες στην περιοχή EUROMED ώστε να συζητηθούν σχετικά θέματα και να διατυπωθούν προτάσεις όσον αφορά τη συμβολή των γυναικών στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης στην περιφέρεια αυτή.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Ενημερωτική έκθεση — Στήριξη των νέων στις χώρες εταίρους της Μεσογείου, CESE 642/2006.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm.

1.13 Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει εκ νέου την πεποίθησή της ότι η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών στην περιοχή EUROMED διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συγκρότηση ανθούσας και δυναμικής οικονομίας, προσανατολισμένης προς την παγκοσμιοποίηση.

1.14 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος υπέρ των γυναικών αποτελεί προαπαιτούμενο για τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εντός της περιφέρειας αυτής καθώς και με τις χώρες της ΕΕ.

1.15 Όσον αφορά την αντιμετώπιση μελλοντικών προκλήσεων στις οποίες πρέπει να ανταπεξέλθουν οι γυναίκες επιχειρηματίες, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας για τον εντοπισμό των συγκεκριμένων αναγκών κάθε χώρας. Η περιοχή EUROMED είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη και ποικίλη για να εκληφθεί ως μια ενότητα.

1.16 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχουν διάφορα παρατηρήτρια στα οποία συμπεριλαμβάνονται το (Global Entrepreneurship Monitor) GEM, το Πρόγραμμα των ΗΕ για την Ανάπτυξη (UNDP) και η Διεθνής Τράπεζα, που ασχολούνται με το επιχειρηματικό πνεύμα στην ευρωμεσογειακή περιφέρεια. Συνιστά, όμως, τη σύσταση πλατφόρμας για την καλύτερη παρουσίαση των πορισμάτων στους ιδύνοντες πολιτικούς και για τη συλλογή και διάδοση υλικού για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην ευρωμεσογειακή περιφέρεια. Η πλατφόρμα θα μπορούσε να εστιάσει το ενδιαφέρον της:

- α) στους τομείς όπου οι γυναίκες επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες,
- β) στην υποστήριξη και ανάπτυξη προγραμμάτων για γυναίκες επιχειρηματίες,
- γ) στην ανάπτυξη μηχανισμών σχετικών με το νομικό καθεστώς συμβοηθούντων συζύγων και την κοινωνική προστασία τους,
- δ) στη λήψη μέτρων για την ενίσχυση της κοινωνικής ασφάλισης και του νομικού καθεστώτος των γυναικών που αναπτύσσουν ίδια επιχειρηματική δραστηριότητα.

1.17 Όσον αφορά τον τομέα των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), η ΕΟΚΕ συνιστά:

- να δοθεί προτεραιότητα στην ενθάρρυνση των επενδύσεων σε υποδομές και σε στρατηγικές για τη βελτίωση της πρόσβασης στις ΤΠΕ,
- να διευκολυνθεί η πρόσβαση των γυναικών που δημιουργούν δική τους επιχείρηση στις διευκολύνσεις και στην κατάρτιση στον τομέα των ΤΠΕ, προκειμένου να διευκολυνθούν η προώθηση της επιχείρησης και η διοχέτευση των προϊόντων στον καταναλωτή μέσω των κατάλληλων διαύλων διανομής, εφόσον οι ΤΠΕ μπορούν να αποτελέσουν και μέσον για την καλύτερη προώθηση της επιχείρησης,
- να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στη χάραξη πολιτικής και στην ανάπτυξη και τη μελέτη των ΤΠΕ στο πλαίσιο διαλόγου με τις επιχειρήσεις ΤΠΕ και άλλους κύκλους ενδιαφερομένων ώστε να διανοιχθούν οδοί για συνεργασία και κοινή δράση.

Η ΕΟΚΕ ζητεί με εμμονή από το Μόνιμο Ευρωμεσογειακό Πανεπιστημιακό Φόρουμ^(*), που συστάθηκε στο Τάμπερε, να δώσει

(*) <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

προτεραιότητα στη διάσταση του φύλου στις πρωτοβουλίες του και ειδικότερα στον τομέα του επιχειρηματικού πνεύματος.

1.18 Για το επιχειρηματικό πνεύμα και τις γυναίκες, η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, και ιδιαίτερος στην τηλεόραση.

2. Συστάσεις για ειδικούς μηχανισμούς για την προώθηση της επιχειρηματικότητας των γυναικών στην ευρωμεσογειακή περιοχή

2.1 Είναι απαραίτητο να θεσπιστούν ειδικές πολιτικές και προγράμματα ώστε να μπορέσουν οι γυναίκες να συμβάλουν περισσότερο στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη. Ορισμένες από τις πολιτικές αυτές μπορούν να ενταχθούν σε ένα σχέδιο δράσης με σαφή χρονικά πλαίσια και διαδικασίες αξιολόγησης και πρέπει να περιλαμβάνουν:

1. Μηχανισμούς ανάπτυξης ικανοτήτων οι οποίοι ενθαρρύνουν τις γυναίκες να μελετήσουν το περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του με τις ικανότητές τους. Αυτό μπορεί να συμπεριλαμβάνει την προώθηση μέτρων για τη συγκρότηση ομάδων αυτοβοήθειας.
2. Επενδύσεις στις κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες προκειμένου να στηριχθούν οι εργαζόμενες και οι απασχολούμενες για ίδιο λογαριασμό γυναίκες.
3. Προσδιορισμό της παραδοσιακής επιχειρηματικής δραστηριότητας, των ΜΜΕ και της απασχόλησης για ίδιο λογαριασμό.
4. Καθιέρωση ίσων όρων εργασίας για τους άντρες και τις γυναίκες ιδιοκτήτες επιχειρήσεων όλων των μεγεθών.
5. Δημιουργία ισότιμου νομικού καθεστώτος που να επιτρέπει στις γυναίκες να υπογράφουν αυτοδικαίως έγγραφα και να κατέχουν ιδιοκτησία.
6. Προσφορά κατάρτισης προσαρμοσμένης στις ειδικές τους ανάγκες για γυναίκες που διοικούν επιχειρήσεις ή είναι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων. Τούτο θα μπορούσε να περιλαμβάνει προγράμματα καθοδήγησης και τη σύσταση επαγγελματικών οργανώσεων και παροχή συμβουλών σχετικά με νομικά και φορολογικά θέματα.
7. Ίδρυση «επιχειρήσεων αμοιβαίων εγγυήσεων», δηλαδή οικονομικών φορέων μέλη των οποίων είναι ιδιοκτήτες ΜΜΕ και παρέχουν εγγυήσεις για τραπεζικές διευκολύνσεις.
8. Εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για την διευκόλυνση της ίδρυσης επιχειρήσεων από μετανάστριες και μειονοτικές ομάδες.
9. Μηχανισμούς ενημέρωσης και υποστήριξης για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων και συνεταιρισμών.
10. Συνεργασία και δικτύωση με τους εταίρους τους σε χώρες της ΕΕ προκειμένου να εντοπιστούν δομές και μηχανισμοί, συμπεριλαμβανομένων των βέλτιστων πρακτικών που προσδίδουν προστιθέμενη αξία.

11. Εκπαιδευτικές πολιτικές που προωθούν την επιχειρηματική νοοτροπία και στάση από νεαρή ηλικία ήδη ⁽⁷⁾. Η επιχειρηματική νοοτροπία πρέπει να εκλαμβάνεται και ως διαδικασία διαβίου μάθησης που ξεκινά στο δημοτικό σχολείο. Αυτή μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία σε διάφορα στάδια της ζωής του ατόμου.
12. Περαιτέρω συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, στην κυβέρνηση, στις τοπικές αρχές και στη δικαιοσύνη.
13. Διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις δημόσιες συμβάσεις, και ιδίως των επιχειρήσεων που ανήκουν σε γυναίκες, προκειμένου να προαχθεί η ανάπτυξη των επιχειρήσεων.
14. Ειδικούς στόχους όσον αφορά την ισότητα των φύλων στις πολιτικές απασχόλησης, με ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, δεδομένου ότι αποτελεί προτεραιότητα να αυξηθούν οι γυναίκες επιχειρηματίες και οι εργαζόμενες γυναίκες και να βελτιωθεί η ποιότητα της απασχόλησής τους ⁽⁸⁾.

3. Τρέχουσα κατάσταση και προκλήσεις

3.1 Είναι σημαντικό τα δικαιώματα των γυναικών να μην θεωρούνται μεμονωμένα από το ρόλο των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη. Έχει θεμελιώδη σημασία η δέσμευση όλων των κοινωνικών εταίρων να αναγνωρίσουν τη σχέση μεταξύ δικαιωμάτων του ανθρώπου, δημοκρατίας, ανάπτυξης και δικαιωμάτων των γυναικών. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατάργηση των εμποδίων στη χειραφέτηση των γυναικών τα οποία οφείλονται σε παραδοσιακούς και πολιτισμικούς, νόμους και το οικογενειακό δικαίο.

3.2 Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ανισότητας των φύλων, εκπαίδευσης και απασχόλησης στην ευρωμεσογειακή περιοχή απαιτείται συντονισμένη προσπάθεια ώστε να δημιουργηθεί περιβάλλον όπου οι γυναίκες θα μπορούν να αναπτύξουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

3.3 Το ποσοστό αναλόγων γυναικών στην περιφέρεια, έστω και αν διαφέρει από χώρα σε χώρα, παραμένει εξαιρετικά υψηλό, κατά μέσο όρο ανέρχεται σε 42 %, ενώ το μέσο ποσοστό αναλόγων ανδρών ανέρχεται σε 21 %. Ωστόσο, τις δύο τελευταίες δεκαετίες, εμφανίζεται θετική τάση, διαφορετική από χώρα σε χώρα ισότητας πρόσβασης στην εκπαίδευση. Σε όλες τις χώρες, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ του ποσοστού των αναλόγων νεαρών γυναικών (ηλικίας 15-24 ετών) και του αντίστοιχου ποσοστού των ανήλικων γυναικών (ηλικίας άνω των 24 ετών) ⁽⁹⁾.

3.4 Την τελευταία δεκαετία οι ευκαιρίες απασχόλησης των γυναικών αυξήθηκαν ως αποτέλεσμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης αλλά και της ανάπτυξης τομέων όπου η ζήτηση γυναικείας εργασίας είναι υψηλότερη, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες, η εκπαίδευση και η υγεία και τα επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών. Μόνο το 32 % του ενεργού πληθυσμού γυναικών εργάζονται ή αναζητούν εργασία εκτός οικίας. Στις παραδοσιακές κοινωνικές τάξεις, όταν τα κορίτσια πηγαίνουν στο σχολείο αποτρέπονται να αναζητήσουν απασχόληση.

3.5 Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να ενθαρρύνει τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και την ανάληψη κινδύνου. Κρίσιμη σημασία έχει η κατάρτιση εθνικού εκπαιδευτικού προγράμματος για τη βελτίωση της ποιότητας της βασικής εκπαίδευσης και την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού των γυναικών ιδίως των μειονεκτουσών γυναικών και γυναικών με ειδικές ανάγκες.

3.6 Ενώ είναι σημαντικό να εκπαιδευτούν οι γυναίκες στην αγωγή του πολίτη και να αυξηθεί το ενδιαφέρον τους για τα κοινωνικά, πολιτικά, νομικά και οικονομικά τους δικαιώματα, όπως είναι, επίσης, απαραίτητο να εκπαιδευτούν και οι χρηματοδότες και οι λοιποί κύκλοι ενδιαφερομένων ώστε να κατανοούν τις ανάγκες των γυναικών κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.

3.7 Η προκατάληψη λόγω φύλου πρέπει να θεωρηθεί πρωταρχικό θέμα στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο και στη γενική εξέλιξη της οικονομικής ανάπτυξης στην περιοχή αυτή. Ο ιδιαίτερος ρόλος και το ιδιαίτερο καθεστώς που επιβάλλει η κοινωνία στις γυναίκες διαμέσου του παραδοσιακού οικογενειακού δικαίου που αποκαλείται, επίσης Κώδικας Προσωπικού Καθεστώτος (Personal Status Code — PSC) δημιουργεί διακρίσεις κατά των γυναικών. Το νομικό καθεστώς των γυναικών που ελέγχει τη συμμετοχή των γυναικών στις οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές, αστικές, και πολιτισμικές δραστηριότητες παραμένει ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια, παρόλο που σχεδόν 190 χώρες, περιλαμβανομένης της περιοχής των αραβικών χωρών έχουν κυρώσει τη Διακήρυξη της Χιλιετηρίδας ⁽¹⁰⁾.

3.8 Είναι απαραίτητο να δοθεί προβολή στις μικρές επιχειρηματικές δραστηριότητες των γυναικών. Αυτές συχνά περιλαμβάνουν μη αμειβόμενες δραστηριότητες στην οικογένεια και στα παραδοσιακά καθήκοντα. Θα πρέπει να παρασχεθούν κατάρτιση και στήριξη για να ενθαρρυνθούν η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός πολλών βιοτεχνιών και μικρών επιχειρήσεων οι οποίες μπορεί να μετατραπούν σε παραγωγική αμειβόμενη απασχόληση, εάν παραχθούν εμπορεύσιμες υπηρεσίες που θα χειραφετήσουν τις γυναίκες οικονομικά.

3.9 Η συμβολή γυναικών στο γεωργικό τομέα είναι ευρύτατη. Στις αγροτικές περιοχές στις οποίες το ποσοστό αναλόγων γυναικών ή γυναικών με πρωτοβάθμια μόνο εκπαίδευση είναι υψηλό η πρόσβαση στην κατάρτιση είναι πολύ περιορισμένη ⁽¹¹⁾. Συχνά, δεν έχουν γνώσεις και αυτοπεποίθηση ώστε να βελτιώσουν την κατάστασή τους και την κατάσταση των οικογενειών τους. Κατά συνέπεια, για τις γυναίκες αυτές απαιτούνται ολοκληρωμένα προγράμματα όπου συνδυάζονται προσωπική χειραφέτηση, επαγγελματική κατάρτιση και κατάρτιση στο επιχειρηματικό πνεύμα με βασικές επιχειρηματικές δεξιότητες καθώς και στήριξη για το σχεδιασμό πλήρων επιχειρηματικών προγραμμάτων, την πρόσβαση σε δάνεια και πίστη για την εκκίνηση μικροεπιχειρήσεων στα χωριά τους. Τα προγράμματα κατάρτισης θα πρέπει να παρέχουν στις αγρότισσες ευκαιρίες συνδυασμού γεωργικών και μη γεωργικών πρωτοβουλιών και να διασφαλίζουν, επίσης, στήριξη των μη γεωργικών δραστηριοτήτων του άρρενα πληθυσμού των τοπικών κοινοτήτων.

3.10 Είναι σημαντικό να συσταθούν μικροί συνεταιρισμοί που θα παρέχουν υποστήριξη σε γυναίκες επιχειρηματίες.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης». Εισηγήτρια: η κα JERNECK.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα/ Κοινωνία των πολιτών και τοπικοί οργανισμοί υπό το πρίσμα του φύλου» με εισηγητή τον κ. Pariza Castañon.

⁽⁹⁾ Κεντρική Βάση Δεδομένων της Διεθνούς Τράπεζας, (Απρίλιος 2006).

⁽¹⁰⁾ Hijab, Nadia: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region, shadow report, submitted to the World Bank, April 2001.

⁽¹¹⁾ Η οικονομική χειραφέτηση των παλαιστίνων αγροτισσών — Πρόγραμμα MEDA, EuropeAid — Ιανουάριος 2006-Δεκεμβρίου 2007 — Κοινό παλαιστινιακό, ισραηλινό και ευρωπαϊκό αναπτυξιακό έργο.

3.11 Είναι επίσης σημαντικό να ενισχυθούν οι γυναίκες που ήδη ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα προκειμένου να ανακαλύψουν νέους τομείς όπου γυναίκες μπορούν να αναλάβουν την οικονομική πρωτοβουλία και να αναπτύξουν μη παραδοσιακές επιχειρηματικές δραστηριότητες, στις οποίες περιλαμβάνονται η ανάπτυξη ικανοτήτων στη διαφήμιση, στην εμπορική προώθηση και στην τιμολόγηση, καθώς και η στόχευση ξένων αγορών.

3.12 Για τη δημιουργία ευκαιριών ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων των γυναικών απαιτείται σαφής κατανόηση της σημερινής και της μελλοντικής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των διάφορων περιφερειών.

3.13 Για την εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τη δρομολόγηση ειδικών πολιτικών και προγραμμάτων έτσι ώστε να μπορέσει να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην ανάπτυξη και στην απασχόληση είναι αναγκαία η εμπλοκή όλων των κύκλων ενδιαφερομένων.

3.14 Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση έχει ζωτική σημασία. Τα ανώτατα πιστωτικά όρια πρέπει να αυξηθούν ώστε να ενθαρρυνθούν οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις να επεκταθούν και να επενδύσουν στην επιχειρησιακή δράση τους. Για τέτοιου είδους σχέδια οι κυβερνήσεις και οι χορηγοί θα μπορούσαν να προσφέρουν κίνητρα στους επίσημους πιστωτικούς οργανισμούς. Οι πολιτικοί ιδύνοντες θα πρέπει να λαμβάνουν πάντοτε υπόψη τους τις διαφορές μεταξύ ΜΜΕ και πολύ μικρών επιχειρήσεων από άποψη οργάνωσης, οικονομικών, παραγωγικότητας και αναπτυξιακού δυναμικού.

3.15 Στα κίνητρα για την ανάληψη νέων επιχειρηματικών προσπαθειών και για τη σύσταση επιχειρήσεων θα πρέπει να περιλαμβάνονται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του τομέα των μικροπιστώσεων και η πρόβλεψη από τις εμπορικές τράπεζες πρόσφορων και ρεαλιστικών όρων για χορήγηση δανείων.

3.16 Με τη διοργάνωση εκθέσεων εμπορικών και προώθησης στην υπόψη περιφέρεια και στα κράτη μέλη της ΕΕ είναι δυνατόν να δοθούν δυνατότητες για εξαγωγοστρεφείς πρωτοβουλίες, ιδίως στον μεταποιητικό τομέα.

3.17 Το μέλλον των γυναικών στην περιοχή EUROMED πρέπει να θεωρηθεί εντός της γενικότερης οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και οικογενειακής εκδοχής. Χωρίς οικονομική ανάπτυξη και βελτίωση του ποσοστού απασχόλησης, οι γυναίκες θα συνεχίσουν να πλήττονται από διακρίσεις σε έναν αθέμιτο ανταγωνισμό με τους άνδρες.

3.18 Είναι αναγκαία η δρομολόγηση συγκεκριμένων πολιτικών και προγραμμάτων έτσι ώστε να μπορέσει να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην ανάπτυξη και στην απασχόληση.

3.19 Οι στρατηγικές που απευθύνονται ειδικά σε γυναίκες επιχειρηματίες μπορούν να τους παράσχουν ευκαιρίες να διαφύγουν από τις παραδοσιακές οικονομικές δομές και να επενδύσουν περισσότερο σε επιχειρηματικές δραστηριότητες.

3.20 Είναι αναγκαία η διεξαγωγή ερευνών υποστηρικτικών όλων των πρωτοβουλιών για τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών κάθε χώρας, που θα έχουν ως αντικείμενο τα ισχυρά και τα αδύνατα σημεία για τις γυναίκες, με διαμερισμό σε ηλικιακές ομάδες και με εξειδικευμένες τομεακές μελέτες.

3.21 Ο προσδιορισμός και η αξιολόγηση των εθνικών μέτρων για τη σύσταση νέων επιχειρήσεων, την ενημέρωση/παροχή συμβουλών, τη χρηματοδότηση, την κατάρτιση, την καθοδήγηση και τη δικτύωση είναι απαραίτητα για τον εντοπισμό και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ ευρωμεσογειακών περιοχών Βορρά-Νότου και Νότου-Νότου. Για να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη πλήρους συμμετοχής των γυναικών στην οικονομική ζωή της χώρας τους, απαιτείται συνεχής παρακολούθηση της προόδου στις ευρωμεσογειακές χώρες-εταίρους.

3.22 Στο πλαίσιο διακρατικών προγραμμάτων στην περιοχή EUROMED, οι ενώσεις γυναικών επιχειρηματιών έχουν τη δυνατότητα ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών, που αποτελεί έναν από τους αποτελεσματικότερους τρόπους ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και δεξιοτήτων.

3.23 Χρήσιμο εργαλείο για τη χειραφέτηση των γυναικών μέσω της απασχόλησης για ίδιο λογαριασμό και της σύστασης μικρών επιχειρήσεων μπορεί να αποβεί η δικαιόχρηση. Με τη δικαιόχρηση είναι δυνατή η μείωση του κινδύνου κατά την έναρξη νέας επιχειρηματικής προσπάθειας, διότι μπορεί κανείς να βασιστεί σε δοκιμασμένες πρακτικές και δεξιότητες. Επίσης σημαντικό θέμα αποτελεί η βελτίωση των επιδόσεων των κέντρων επιχειρηματικών πόρων. Είναι αναγκαία η ανάπτυξη ικανοτήτων ειδικά για τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων, που μπορεί να επιτευχθεί με αναδρομή σε επιτυχημένες πρακτικές και προγράμματα άλλων χωρών.

3.24 Με την εξερεύνηση νέων τομέων, όπως οι υπηρεσίες ΤΠΕ, η Ε&Α, η διαχείριση σταθμών μέσω μαζικής ενημέρωσης και η παραγωγή καινοτόμων προγραμμάτων για τέτοια μέσα, καθώς και με την εξερεύνηση νέων φωλεών αγοράς στον τουρισμό μπορούν να διανοιχθούν νέες ευρείες λεωφόροι για επιχειρηματικές δραστηριότητες γυναικών.

3.25 Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην παραγωγικότητα, στην ανάπτυξη, στην ανταγωνιστικότητα και στην απασχόληση. Η ανάπτυξη αυτού του τομέα είναι καθοριστική για την ανταγωνιστικότητα της περιοχής EUROMED σε παγκόσμιο επίπεδο. Κατά τη συγκρότηση της απαραίτητης υποδομής είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται καθολική πρόσβαση ώστε να μη διευρύνεται περαιτέρω η ψηφιακή υστέρηση, ιδίως όσον αφορά τις γυναίκες και τα τμήματα του πληθυσμού με υψηλά ποσοστά αναλφάβητων. Με την ανάπτυξη προστιθέμενης αξίας μέσω ΤΠΕ θα ενισχυθούν οι επιχειρηματικές δεξιότητες και των ανδρών και των γυναικών.

3.26 Η Διαδικτυακή Πύλη για το επιχειρηματικό πνεύμα των Γυναικών ⁽¹²⁾ της ΓΔ «Επιχειρήσεις και βιομηχανία» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και τη δικτύωση.

3.27 Είναι δυνατή η δημιουργία τυπικών θέσεων απασχόλησης στην παροχή υπηρεσιών παιδικής μέριμνας, οι οποίες ταυτοχρόνως θα βοηθούν τις γυναίκες να συνδυάζουν τις οικογενειακές και τις επαγγελματικές τους ευθύνες.

3.28 Οι υπηρεσίες παροχής υποστήριξης και πληροφοριών για την απασχόληση για ίδιο λογαριασμό σε γυναίκες ελαφρύνουν τις μεταναστευτικές πιέσεις. Το μέσον αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία απασχόλησης τόσο στη χώρα προέλευσης όσο και στη χώρα υποδοχής.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Η διαδικασία της Βαρκελώνης και η ΕΠΓ

4.1 Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας αποσκοπεί στην προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ της Ε.Ε. και των εταίρων της. Το κονδύλιο του προϋπολογισμού για τους εταίρους της Μεσογείου στην ΕΠΓ που αφορά την περίοδο 2007-2013 αυξήθηκε κατά 32 % και έφθασε τα 12 δισεκατομμύρια ευρώ. Εντούτοις δεν δόθηκε επαρκής προσοχή στην προώθηση των οικονομικών δραστηριοτήτων των γυναικών.

4.2 Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της Ευρωμεσογειακής Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της 16ης και 17ης Μαρτίου 2007, στην ΕΟΚΕ αναγνωρίστηκε το καθεστώς μόνιμου παρατηρητή με δικαίωμα παρέμβασης σε όλες τις συνεδριάσεις της ΕΜΚΣ. Έτσι στην ΕΟΚΕ παρέχεται μεγάλη ευκαιρία να προωθήσει την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας των γυναικών.

4.3 Στην Πρώτη Ευρωμεσογειακή Υπουργική Διάσκεψη με θέμα «Ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία» (Κωνσταντινούπολη, Νοέμβριος 2006) ⁽¹³⁾ αναλήφθηκε δέσμευση «για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών με βελτίωση της πρόσβασής τους στη γη, στη χρηματοδότηση, στις αγορές, στην ενημέρωση, στην κατάρτιση και στη δικτύωση καθώς και για την ενθάρρυνση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να αναπτύξουν προϊόντα ειδικά προσαρμοσμένα στις ανάγκες των γυναικών, ιδίως με χορήγηση μικροπιστώσεων».

5. Ο Ευρωμεσογειακός Χάρτης για τις Επιχειρήσεις

5.1 Στην Πέμπτη Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη, που πραγματοποιήθηκε στην Καζέρτα της Ιταλίας στις 4 Οκτωβρίου 2004, οι υπουργοί βιομηχανίας ενέκριναν πρόγραμμα εργασίας με αντικείμενο τη βιομηχανική συνεργασία για την περίοδο 2005-2006. Μια από τις προτάσεις ήταν η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σχετικά με την εκπαίδευση στο επιχειρηματικό πνεύμα.

5.2 Σε συνέχεια της πρότασης αυτής, η Γενική Διεύθυνση «Επιχειρήσεις και Βιομηχανία» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εξέδωσε τον Ευρωμεσογειακό Χάρτη για τις Επιχειρήσεις ⁽¹⁴⁾, ο οποίος υιοθετήθηκε από εννέα μεσογειακούς εταίρους. Μια από τις βασικές αρχές του είναι η ανάπτυξη στην περιοχή EUROMED επιχειρηματικής κοινωνίας τόσο για νέους όσο και για ενήλικες, μέσω όλων των επιπέδων του εκπαιδευτικού συστήματος, με βάση την προσέγγιση της δια βίου μάθησης. Ωστόσο, δεν αναφέρεται ειδικά στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες επιχειρηματίες.

5.3 Ο Χάρτης συνιστά αποτελεσματικό εργαλείο για τη βελτίωση των συνθηκών άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Κατά την εφαρμογή του Χάρτη όμως, η προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών δεν συγκαταλεγόταν ούτε στις βασικές αρχές ούτε στους στόχους.

5.4 Παρόλο που το Πρόγραμμα Εργασίας για την Ευρωμεσογειακή Βιομηχανική Συνεργασία 2005-2006 στηρίζεται στα μέχρι σήμερα επιτεύγματα και ενισχύει μέτρα για την αποτελεσματικότερη υλοποίησή τους, και πάλι δεν συμπεριλαμβάνει στους ειδικούς του στόχους την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Διάφορες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μπορούν να χρησιμεύσουν ως παραδείγματα ορθής πρακτικής και μεταβίβασης γνώσεων μεταξύ ευρωπαϊκών και μεσογειακών χωρών ⁽¹⁵⁾.

6. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών

6.1 Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη χειραφέτηση των γυναικών, στη συμμετοχή και την εκπροσώπηση τους στον δημόσιο τομέα και στην προώθηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων.

6.2 Με έρεισμα μια ισχυρότατη παράδοση στη φροντίδα των ατόμων με ειδικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, γυναικών με αναπηρίες και γυναικών με περιορισμένη, ή χωρίς, πρόσβαση σε διευκολύνσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, είναι δυνατόν να βελτιωθεί η χρήση των υφιστάμενων πόρων μέσω παροχής κατάρτισης σε δεξιότερες διαχείρισης και χρηματοδότηση.

6.3 Με συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, οι ΜΚΟ και οι κοινωνικοεπαγγελματικές οργανώσεις μπορούν να τονώσουν αποτελεσματικά την οικονομική ανάπτυξη ⁽¹⁶⁾. Οι συμπράξεις του είδους αυτού είναι δυνατόν να δώσουν νέα ώθηση στην παροχή οι υπηρεσιών ώστε να προκύψουν προσοδοφόρες δραστηριότητες.

6.4 Άλλοι τομείς όπου έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν ΜΚΟ και κοινωνικοεπαγγελματικές οργανώσεις με την κατάλληλη πείρα είναι η κατάρτιση και η πιστοποίηση των προσόντων προκειμένου να εξελιφθεί η άνιση μεταχείριση των φύλων στην εκπαίδευση.

7. Ο ρόλος της ΕΟΚΕ

7.1 Η ΕΟΚΕ έχει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για τη διασφάλιση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή της ευρωμεσογειακής πολιτικής για την ένταξη των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ζωή ⁽¹⁷⁾.

7.2 Η ΕΟΚΕ έχει συμβάλει στο ζήτημα των γυναικών και της απασχόλησης με έκθεση που υποβλήθηκε στην 21η συνεδρίαση της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής Ε.Ε. — Τουρκίας, στις 13 και 14 Ιουλίου 2006 ⁽¹⁸⁾ και θα καταρτίσει έκθεση με αντικείμενο το επιχειρηματικό πνεύμα των γυναικών για την επόμενη συνεδρίαση της επιτροπής αυτής, που θα πραγματοποιηθεί στην Τουρκία το 2007.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>.
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm) 8.3.2007.

⁽¹⁷⁾ Ο ρόλος των συμβουλευτικών οργάνων και των κοινωνικοεπαγγελματικών οργάνσεων κατά την εφαρμογή των συμφωνιών σύνδεσης και της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας.

⁽¹⁸⁾ Μικτή Συμβουλευτική Επιτροπή Ε.Ε. — Τουρκίας.

7.3 Στην τελική δήλωση της Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης Κορυφής των Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών και Παρεμφερών Οργανισμών, που πραγματοποιήθηκε στη Λιουμπλιάνα της Σλοβενίας στις 15-17 Νοεμβρίου⁽¹⁹⁾, οι συμμετέχοντες δεσμεύθηκαν να προωθήσουν με τις πρωτοβουλίες τους την ένταξη των γυναικών στην οικονομική και κοινωνική ζωή, ιδίως μέσω της ανάπτυξης του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών.

7.4 Επίσης η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αναγνώριση εκ μέρους των υπουργών της σημασίας που έχουν η ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και η αύξηση των δυνατοτήτων της μέσω της βελτίωσης των επαφών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των οργανώσεων των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων, των εργοδοτών και των ελεύθερων επαγγελματιών με την κυβέρνηση και το κοινοβούλιο, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, και μέσω της συνεργασίας μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών.

7.5 Στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, η ΕΕ δρομολόγησε διάφορα προγράμματα, μερικά από τα οποία είχαν ως άμεσο αποδέκτη την ευρωμεσογειακή νεολαία. Η ΕΟΚΕ έχει καταθέσει ενημερωτική έκθεση με θέμα «Στήριξη των νέων στις χώρες-εταίρους

της Μεσογείου», όπου αναφέρεται και στην προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των γυναικών⁽²⁰⁾.

8. Συμπεράσματα

8.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να διενεργήσει αξιολόγηση του αντίκτυπου των πολιτικών της ΕΠΓ, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων MEDA και να συμπεριλαμβάνει σ' αυτές τη διάσταση των φύλων. Ο ρόλος των γυναικών όσον αφορά το επιχειρηματικό πνεύμα στην ευρωμεσογειακή ζώνη είναι ζωτικός για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης. Το περιφερειακό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περιοχή MENA για την προώθηση του ρόλου των γυναικών στον οικονομικό βίο αποτελεί θετικό βήμα. Πρέπει να προβλεφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί η διαβούλευση με αρμοδίους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ γυναικών σε όλα τα στάδια των έργων: σχεδιασμό, εκτέλεση, αξιολόγηση και παρακολούθηση, ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Ενημερωτική έκθεση με θέμα «Στήριξη των νέων στις χώρες-εταίρους της Μεσογείου».